

УВОД МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП

Пред читаоцима је један несвакидашњи времеплов, на први поглед загонетног и провокативног наслова - *Економски биографски времеплов*. Између корица ове књиге смештени су исходи пловидбе кроз прохујала времена. Та пловидба изнедрила је биографије познатих српских и југословенских и/или светских економиста. Овај времеплов је припремљен у форми календара – *календара економских великана*, односно годишњег календарског биографског поменика, тако што је сваки дан у години обележен поменом - подсећањем на живот и дело једног познатог економисте или привредника као економског ствараоца.

Припрема оваквог времеплова подразумевала је „пловидбу“ између низа препрека и критеријумских проблема које је требало већ на почетку некако „пробродити“. Прва препрека је био сам наслов. Наиме, у релевантним вишетомним речницима Матице српске и Српске академије наука и уметности, нема речи „времеплов“¹. Ипак, учинило ми се да је управо тај појам („времеплов“) - овде изведен из намере да се обави пловидба кроз време економских идеја и привредних достигнућа - за ову прилику примеренији него уобичајена и свеprisутна реч календар. А таква пловидба кроз време одвијала се преко кључних биографских података изабраних личности које су осмислиле одређене економско-теоријске концепције, или су пак биле ствараоци економских вредности у привредној пракси.

Други проблем састављања времеплова је одређивање његовог обухвата, при чему је значајно истаћи две димензије: временску и просторну. (1) Што се тиче временског обухвата, овај времеплов није омеђен било којим историјским датумима, што значи да обухвата укупан дасадашњи развој економске мисли - из различитих епоха, све до времена његове припреме. Овде је једино временско ограничење то што је, као почетни приступ и критеријум избора, узето да се обрађују биографије само оних економиста који више нису међу живима, дакле само оних који су већ отпловили на другу обалу. Стога је ово, са аспекта временске димензије, заправо календарски биографски поменик. При томе, с обзиром на полазни приступ - да један дан у години буде обележен подсећањем на живот и дело једног познатог економисте, овде смо често улазили у „календарски теснац“, јер је, разумљиво, више личности везано за исти датум. Овај проблем је решаван двојачко: биран је један од два значајна биографска датума, рођења или смрти, а уколико се ни тако не уклопи у календар, биран је јучерашњи или сутрашњи датум у односу на стварне (што се види из напомена). (2) У погледу његове просторне димензије, времеплов обухвата првенствено економисте са српских и екс-

¹ *Речник српскохрватскога књижевног језика*, Матица Српска и Матица Хрватска, Нови Сад, Загреб, 1967; Друго фототипско издање, објављено захваљујући помоћи Вукове задужбине из Београда, 1990; *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, САНУ, Институт за српскохрватски језик, Београд, 1965.

југословенских простора, као и све друге који су неспорно оставили неизбрисив траг у развоју економске мисли у свету, посебно на европским, руским и америчким просторима - од претеча из давних времена до савремених академика и нобеловаца. Везано за „календарски теснац“, а при нужности избора одређених личности везаних за конкретне датуме, у случају дилеме између домаћих и страних, у принципу смо се опредељивали за домаће економисте.

Трећи критеријумски аспект је избор аутора према ужем научном или стручном подручју за које су везане њихове професионалне биографије. Наиме, изабране личности нису само академски образовани економисти, истраживачи у научним институтима, професори универзитета и академици, првенствено као теоретичари, који су овде и најбројнији. Али, у овом избору, њима уз раме стоје економски практичари, дакле они који су стварали конкретне материјалне економске вредности, конципирали оснивање и управљали развојем предузећа, отварали нове погоне, повећавали производњу и запосленост, зарађивали дохотке и плате (као директори великих предузећа и привредних система), пројектовали и градили велике инфраструктурне системе, или пак битно утицали на управљање макроекономским развојем (као министри, премијери, гувернери). Многе личности из ове друге скупине, чије су каријере оставиле видног економског трага на југословенским просторима у другој половини 20. века, аутор је лично познавао, радећи преко две и по деценије у Привредној комори Југославије и Савезном извршном већу СФРЈ, односно Савезној влади СРЈ. Међу изабраним личностима је велики број оних економиста чије професионалне каријере обухватају оба аспекта, и економско-теоријски и привредничко-практични. А међу успешним економским практичарима на нашим просторима, чини се да поред академски образованих економиста равноправно стоје инжењерске струке различитих профила (агрономске, машинске, електротехничке и друге). Поред ове две доминантне групе изабраних личности (економско-теоријске и привредничко-практичне), уврштене су и оне личности чије професионалне биографије обележавају резултати истраживања историје економског и друштвеног развоја, која су вршена у оквиру ширих антропогеографских студија, као и ауторских истраживања у области социологије пољопривреде, села и насеља. Такође су с разлогом овде уврштени и неки велики задужбинари и добротвори, који су доприносили стварању не само материјалног богатства, него још више и нематеријалог блага, развоју образовних и културних установа и подизању нивоа општег социоекономског благостања.

Четврти, можда и најважнији вид проблема обликовања овог временског, јесу основни критеријуми појединачног избора, односно укључивања појединих економских стваралаца. Дакле, овде су обухваћени само они истакнути економисти: (а) за које су познати кључни датуми из њиховог животописа, датуми рођења и краја животног пута, или бар поуздано један од ова два датума; (б) који само у физичком смислу нису више међу живима, али, како је давно речено и записано, припадају мањини „живих међу мртвима“ (јер је већина преминулих заборављена и тако за јавност коначно мртва); (в) чије укупно дело представља значајн допринос развоју економске теорије, економске и социјалне историје или унапређивању привредне праксе; (г) који су написали и објавили или пројектовали и опредметили бар једно запажено дело из своје уже научне области или подручја активности; (д) за које

су познати и други релевантни подаци из њихових животописа (социјално порекло, образовање, радна каријера, политичка активност, друштвене функције, јавна признања, главна достигнућа по којима су остали упамћени у развоју економске мисли и/или привредне праксе.

Структурну платформу овог временлова, како се види, чини годишњи календар, подељен на 12 месеци, односно 365 дана. Појам календар (од лат. *calendarium*, према *calendae*: први дан у месецу) првобитно је означавао време када је свештеник окупљао народ да му саопшти које се светковине обележавају у датом месецу. Савремено значење речи календар односи се на систем обрачуна појединих временских јединица (дани, месеци, године), који се заснива на кретању Сунца, Месеца и Земље, ради одговарајућег распореда различитих људских активности. Стога се разликују сунчани, лунарни и лунарно-сунчани календари, којих у разним цивилизацијама у свету има много. У групу сунчаних календара спадају, између осталих, два позната календара европске цивилизације, (стари) *јулијански*² и (нови) *грегоријански*³.

Примена (новог) грегоријанског календара, међутим, ни данас још није прихваћена у многим земљама и друштвеним структурама.⁴ На нашим

² *Јулијански календар* је први који је утемељен на строго научној основи. Тај календар је 46. године пре Христа, према прорачунима александријског астронома и физичара Созигена, увео Гај *Јулије* Цезар. По том календару, просечна дужина године је 365 и једна четвртина дана, што је одговарало приближно дужини *тропске године* у то време. Тропска или соларна година је време у којем Земља направи круг око Сунца од једне до друге пролећне равнодневнице (365 дана, 5 часова, 48 минута и 46 секунди). Нова јулијанска година почиње 1. јануара, али три узастопне године имају 365, а свака четврта је преступна и има 366 дана. На сабору у Никеји (325. године), хришћанска црква је усвојила јулијански календар, али уз додавање три дана за колико је каснио у односу на соларну годину током 370 година примене. Међутим, како је јулијанска година дужа од природне (тропске) године, пролећна равнодневница 1582. уместо да буде 21. марта, како је Никејски сабор био прописао, падала је десет дана раније. Због тога је папа *Грегорије XIII*, на предлог комисије састављене од познатих астронома (међу којима је по неким изворима био и Србин-католик, Дубровчанин Н.Наљешковић), реформисао јулијански календар, тако што је избрисана десетодневна разлика. Али и година *грегоријанског календара* остала је ипак дужа од тропске године за 12 секунди. Стога је разлика између јулијанског и грегоријанског календара различита у времену: у време реформе и у XVII веку износи 10 дана, у наредним столећима разлика се повећавала за по један дан тако да у XX и XXI столећу износи 13 дана. (Стојадиновић, Д: *Економски календар*, Београд, 2006, стр. VIII.)

³ *Грегоријански календар* уведен је осамдесетих година XVI века у католичким западноевропским земљама, у протестантским деловима Немачке, Норвешке и Данске крајем XVII столећа, током XVIII века примењен је у Великој Британији, Шведској и Финској, у XIX веку у Јапану, а у XX столећу у Кини, Румунији, Бугарској, Грчкој, Турској, Египту, Русији, Србији, Црној Гори. У Русији је уведен после Октобарске револуције, декретом од 24. јануара 1918. којим је уређено да после 31. јануара долази 14. фебруар 1918. године (зато је почетак Октобарске револуције календарски померен на новембар).

⁴ Руска православна црква, Српска православна црква, Грузијска православна црква, Јерусалимска патријаршија, Антиохијска патријаршија, Света Гора (изузимајући манастир Ватопед) и данас се држе *старог* или *јулијанског* календара, и по њему рачунају распоред постова, празника и радних дана током године.

јужнословенским просторима, тачније у Краљевству Срба, Хрвата и Словенаца, службена примена грегоријанског календара започета је 1. јануара 1919. године, на основу Закона о изједначењу календара, из децембра 1918. године. Занимљиво је овде, у контексту (не)прецизности појединих календара, подсетити на једну врло важну и необичну чињеницу, да на овим просторима, ни у световним ни у црквеним институцијама, није прихваћен и примењен један, колико је познато, досад најпрецизнији календар, чији је изумитељ чувени српски научник светског гласа Милутин Миланковић⁵.

Економски времеплов који се налази пред читаоцима ове књиге, као један врло специфичан календар, по својој структурној основи се ослања на нови сада важећи грегоријански календар. Али, с обзиром на то да овај времеплов није омеђен било којим историјским датумима, што значи да обухвата носиоце економске мисли из различитих епоха, треба нагласити да су датуми рођења и смрти тих личности из вишевековне историје економске мисли бележени по различитим календарима, који се разликују у односу на важећи грегоријански календар. Ради потпуније упоредивости, датуми у биографијама економиста који су били држављани православних земаља, рођених у време када је на снази био јулијански календар, прерачунати су у сада важећи грегоријански календар, а овде су преузети из различитих извора наведених у списку литературе, где је конвертовање датума обављено према одређеном кључу (додавањем датумима јулијанског календара одређеног броја дана).

Разуме се да у свим постављеним и овде назначеним ограничавајућим просторно-временским, академско-професионалним и другим пропозиционим околностима („календарски теснац“, више личности везано за исти датум, предност домаћим економистима), у овај календарски времеплов нису уврштени многи економисти који су заслуживали да буду овде поменути. Избор личности је, дакле, могао бити и другачији, можда је у том надметању за место на „тржишном простору“ ове књиге, донекле утицао невидљиви економски принцип селективне конкурентности економиста према референцама из њихових животописа. Али, као и сваки избор (и поред покушаја да се прецизирају основни критеријуми појединачног избора), и овај је неминовно ауторски субјективан.

⁵ На Свеправославном конгресу црква, одржаном 1923. године у Цариграду, био је прихваћен засад најпрецизнији календар, којег је креирао Милутин Миланковић (1879-1958), чувени српски научник, професор теоријске физике и небеске механике на Београдском универзитету. Миланковићев календар примењују засад само Цариградска (Васељенска) и Александријска патријаршија, Грчка, Румунска, Бугарска и Кипарска православна црква. Данас је невероватно - да ни Српска православна црква, која је званично стајала иза Миланковићевог предлога, такође није још прихватила творевину овог генијалног научника. Ово је чудније тим више што је у целокупној историји цивилизације, од чак око две хиљаде календара, очигледно *Миланковићев календар најсавршенији*, зато што његова календарска година има само две секунде више у поређењу са соларном годином. Надмоћ Миланковићевог календара је очигледна над грегоријанским и јулијанским, јер први касни један дан за 3.323 године, други за око 128 година, а Миланковићев касни један дан тек после 432 века односно 43.200 година.

За припрему овог временлова коришћени су разноврсни и бројни извори - књиге, часописи, јубиларне монографије факултета и института, монографије предузеће и установа, домаће и стране енциклопедије, прегледи развоја економских доктрина, објављене личне биографије, прикази живота и дела истакнутих личности, некролози у стручним публикацијама и листовима, подаци из државних служби и матичних књига (јер су за већину били јавно доступни само подаци о годиштима, али не и о датумима), па, разуме се, и нека лична ауторова сазнања и мишљења о неким овде уврштеним економистима и економским ствараоцима.

Изложеним методолошко-садржајним оквиром одређен је историјски и географски простор у којем је настајала ова књига. Тако је биографским приступом личностима економских стваралаца, укштеним са методом историје идеја, изграђен врло необичан, па и за аутора изненађујуће занимљив мозаик, састављен од „каменчића“ уједначене величине, али врло неједнаких боја и нијанси, које зраче у преливима широког спектра и различитог сјаја. Из њихових биографија исијавају разнородне идеје, од „чисте“ економије до политичке идеологије, етнологије и социјалне физике, економске историје и економске политике, од чистог либерализма до чврстог интервенционизма, од заступника државног капитализма до практичара државног социјализма, од слободне тжишне економије до централнопланске привреде, од државе благостања и социјалне правде до неолибералног фундаментализма и транснационалног корпоративног империјализма.

Иако очигледно врло разнолики, сви они, овако календарски постројени, припадају једној великој армији економиста, али у разнобојним ‘униформама’ и са шароликим ‘барјацима’ које носе челници њихових јединица. Тако разнородну армију економиста немогуће би било војнички постројити у неком парадном поретку, по значењу и чиновима шаренолик строј, од редова до генерала, од државних чиновника до академика и нобеловаца, на чијим заставама лепршају паролe у врло широком дијапазону, рекло би се, од политичке лудости до научне мудрости.

Коначно, после вишегодишњег трагања по литературним и другим изворима и пребирања по сећањима, испилио се овакав биографски преглед најкарактеристичнијих имена - стваралаца теоријских и практичних економских и друштвених вредности - оних имена која, чини се, не би смела бити заборављена. Дакле, то су имена економских стваралаца којих би се требало сећати, или можда на њих подсећати према преломним тачкама у њиховим животописима, барем у јубиларним годишњицама њиховог доласка на свет, или одласка на пут без повратка, или пак у годинама објављивања њихових најважнијих дела и других животних достигнућа. Ако се тако посматра, овај временловни биографски календар би могао бити намењен широком кругу читалаца.

Аутор

У Београду,
пролеће, 2019.

Ј А Н У А Р

01.01.	<i>ЖАРКО БУЛАЈИЋ</i>
02.01.	<i>МИРКО МАРТИЋ</i>
03.01.	<i>КОСТА СТОЈАНОВИЋ</i>
04.01.	<i>ПЕТАР Н. ТКАЧЈОВ</i>
05.01.	<i>ЖАН БАТИСТ СЕЈ</i>
06.01.	<i>ЕДУАРД БЕРНШТАЈН</i>
07.01.	<i>РАДОВАН ДРАГОВИЋ</i>
08.01.	<i>ЈОЗЕФ ШУМПЕТЕР</i>
09.01.	<i>САВО СТАРОВИЋ</i>
10.01.	<i>ВОЈИН ГУЗИНА</i>
11.01.	<i>АЛЕКСАНДАР ХАМИЛТОН</i>
12.01.	<i>ЂОРЂЕ ВАЈФЕРТ</i>
13.01.	<i>МИРОСЛАВ ПЕТРОВИЋ</i>
14.01.	<i>ПЈЕР ЖОЗЕФ ПРУДОН</i>
15.01.	<i>ДРАГУТИН ШОШКИЋ</i>
16.01.	<i>ЈОВАН ЦВИЈИЋ</i> А
17.01.	<i>БЕНЏАМИН ФРЕНКЛИН</i>
18.01.	<i>ЛАЗО М. КОСТИЋ</i>
19.01.	<i>ЛЕОНИД КАНТОРОВИЧ</i> Н
20.01.	<i>ПЕТАР ЗЕЧЕВИЋ</i>
21.01.	<i>ВЛАДИМИР И. ЛЕЊИН</i>
22.01.	<i>МИХАИЛ ТУГАН-БАРАНОВСКИ</i> А
23.01.	<i>АРТУР ЛУИС</i> Н
24.01..	<i>НИКОЛА ГУЧЕТИЋ</i>
25.01.	<i>ВАСА ПЕЛАГИЋ</i>
26.01.	<i>МИЛАН МИЛОВУК</i> А
27.01.	<i>МИЛОШ САМАРЦИЈА</i>
28.01.	<i>ВЛАДИМИР СТИПЕТИЋ</i> А
29.01.	<i>СТАНИСЛАВ СТРУМИЉИН</i>
30.01.	<i>ЈАРОСЛАВ ШЕВАРЛИЋ</i>
31.01.	<i>РАГНАР КИТЛ ФРИШ</i> Н

1. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

ЖАРКО БУЛАЈИЋ

(Вилуси код Никшића, 22. јул 1922. - Београд, 1. јан. 2009)

политекономиста, политички радник, теоретичар економије социјализма, премијер, професор универзитета.

Основну школу је завршио у Вилусима, а гимназију у Никшићу. Био је чесник НОР-а од 1941, члан СКОЈ-а од 1939, а члан КПЈ од 1941. године. У току рата био комесар чете, секретар општинског комитета СКОЈ, члан ЦК СКОЈ; носилац Партизанске споменице 1941. и више високих југословенских одликовања. Дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Београду 1951, следеће године завршио је студије на Институту друштвених наука (који је тада имао карактер постдипломских студија и политичке школе за перспективне кадрове). За асистента за предмет *Политичка економија* на Економском факултету у Београду изабран је 1954. Докторску дисертацију на истом факултету је одбранио 1957. године (наслов: *Аграрни односи у Црној Гори између два рата, 1876-1912.*). Исте године биран за доцента за предмет *Политичка економија* на Пољопривредном факултету у Београду, а 1961. за ванредног професора на истом факултету. У звању ванредног професора 1962. прелази на Економски факултет у Београду, где је 1966. изабран за редовног професора. Са циљем проучавања савремене праксе грађанске економске мисли, учествовао је на међународним семинарима, 1958. у Паризу, затим 1959. у Нансију на семинару посвећеном економској интеграцији Западне Европе; 1961/62. био је на специјализацији у Европској економској комисији УН у Женеви. Учествовао на међународним конференцијама о развоју савремене немарксистичке политичке економије, првој у Софији 1964. и на другој у Братислави. Упоредо са универзитетском каријером био је истакнути друштвено-политички активиста. У више наврата био је члан Секретаријата универзитетског комитета, члан Градског комитета СКЈ Београд, члан Идеолошко-политичке комисије Главног одбора социјалистичког савеза Србије, члан Кадровске комисије ЦК СКС, члан Комисије за друштвене науке ЦК СКЈ, члан Савета Института „Никола Тесла“, главни уредник часописа „Економски анали“. Његова најзначајнија политичка функција је председник Извршног већа Скупштине СР Црне Горе (октобар 1969. - мај 1974). Његов допринос економској науци и пракси остварен је објављеним радовима током универзитетске каријере, као и вршењем високе дужности извршне државне власти. Значајнији објављени радови: *Држава и њена економска улога у прелазном периоду*, 1953; *Из историје задругарства Црне Горе*, Економски анали, 1956; *Религија и сујеверје*, 1957; *Марксистичко учење о држави*, 1960; *Увод у политичку економију*, 1962. и 1965; *Тенденције економске науке у Француској*, 1963; *Марксов утицај на неке савремене грађанске економисте*, 1964; *Модерна верзија закона о опадајућим приносима*, 1964; *Политичка економија социјализма*, 1966. *Марксов утицај на савремену економску науку*, 1963; *Основи друштвених наука*, 1962; *Марксова теорија радне вредности и дезинтеграција политичке економије*, 1967. Добитник је највише државне награде у СФРЈ - Награде АВНОЈ-а, 1983. године.

2. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

МИРКО МАРТИЋ

(Книн, 02.01.1926. - Загреб, 1997)

аграрни економиста, рурални социолог, професор универзитета.

У Книну је завршио основну школу и похађао гимназију, матурирао у Шибенику; 1945. уписао је Пољопривредно-шумарски факултет у Загребу. Као апсолвент агрономије 1949. уписао двогодишње студије на Институту за друштвене науке у Београду где је дипломирао 1951. (агрономију дипломирао 1952.), што је определило његову професионалну каријеру: село и пољопривреда су главни предмет његовог научноистраживачког рада. Наставни рад започео као професор филозофије на Учитељској школи у Сплиту; 1961. изабран је за доцента на Пољопривредном факултету у Загребу, на предмету Основе друштвених знаности; на основним студијама предавао Аграрну социологију а на постдипломским Увод у аграрну социологију; докторирао је 1967. на Економском факултету у Загребу; 1973. изабран за редовног професора; због болести рано одлази у пензију (1977) али се и даље бавио наставом на предметима Увод у научни рад и *Аграрна социологија* на последипломским студијама из *Економике пољопривреде*. Све до 1990. активно је учествовао на неколико научноистраживачких пројеката Института за економику и организацију пољопривреде. Његов допринос развоју социологије уопште и посебно социологије села огледа се у неколико подручја: (1) методологије социолошких истраживања (успешно повезао социолошку теорију и емпиријско истраживање); (2) социологије образовања и социологије младих, (истраживањима студената Загребачког свеучилишта); (3) утемељење Аграрне социологије као наставне и научне дисциплине у оквиру Пољопривредног факултета (уз допринос других сарадника из Аграрног института). Подручје његовог научног интереса у области аграрне социологије везано је за сељаци, ставове и мишљења о друштвеном положају и угледу властите професије; друштвеним променама у систему вредности сеоске популације; квалификационој структури запослених у пољопривредним комбинатима; настави и проблемима студената агрономије и др. Средином шездесетих Мартић је (са Б.Штанцлом) покренуо пројект "Истраживање друштвених промена на селу". Важан део његове активности је у часопису "Социологија села" (од оснивања 1963. све до 1988. био је члан редакције). Цео радни век Мартић је провео као наставник и писац уџбеничке литературе. Написао је (са А.Марушићем) први социолошки лексикон за средње школе; за постдипломске студије уредио Зборник радова страних аутора из социологије села; превео више текстова с француског и италијанског; посебно су значајне његове библиографије социолошке и сродне литературе о проблемима села и пољопривреде. Већину радова објавио је у часописима *Наше теме*, *Социологија села*, *Економика пољопривреде*. Од књига треба поменути: *Друштвени развитак и социјалистичка изградња*, 1959; *Библиографија социолошке и сродне литературе на хрватској језику 1945-1963.* (са приказима дела), 1963; *Наука о друштву* (коаутор), 1963; *Социологија села и пољопривреде*, Зборник одабраних радова страних аутора, 1974; *Операционализација проблема истраживања у свјетлу појмовне и статистичке анализе*, 1982; *Метода анкете у социолошким и сродним истраживањима села и пољопривреде*, 1990.

3. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

КОСТА СТОЈАНОВИЋ

(Алексинац, Кнежевина Србија, 2. окт. 1867. – Београд, 3. јан. 1921)
српски математичар, философ, политичар, министар финансија, народне привреде и пољопривреде, економиста, професор универзитета.

Завршио је природно-математички одсек Филозофског факултета у Београду. Најпре је био професор гимназије у Нишу, као стипендиста у Паризу је 1893. похађао часове математике, астрономије, механике и физике, од 1894. наредних шест година био је професор у Другој београдској гимназији, затим одлази у Лајпциг на докторске студије. Године 1900. је постао народни посланик. Наставник на Великој школи био од 1903, по оснивању Београдског универзитета 1905. професор математичке физике. Академску каријеру је прекинуо 1906, када је изабран за министра народне привреде Краљевине Србије, у време почетка тзв. Царинског рата, тада је показао да за насталу ситуацију постоји алтернативно и боље решење - нова тржишта у Бугарској, Румунији, Грчкој, Италији, Египту. Стога је поднео пројекат Закона о оснивању трговинских агентура, па је 1907. основана Главна трговинска агенција у Београду и 12 агенција у земљама Европе. Користећи познавање и примену научних начела у пракси, у условима санкција, успео је да рацио-нализује пољопривреду, преобрази привреду, умножи број предузећа, ухода нове трговачке путеве за Србију, управља извозним ценама, што је учинило да Аустроугарска 1908. одустане од блокаде, а Србија из Царинског рата изађе оснажена. У ратним условима, 1912-1913. поново је био министар привреде. Учествовао је на заседању Народне скупштине на Крфу 1916, одакле се вратио у Париз, где се бавио се проучавањем француске економске литературе и сачинио један од првих прорачуна народног богатства Србије до 1914. Урадио је прорачун ратне штете и као члан економске делегације КСХС учествовао на Париској мировној конференцији. По формирању краљевине, обављао је функцију министра пољопривреде. Још у раду „*После свршених трговинских уговора*“ (1908), анализирао је особине српске пољопривреде, указујући на могућност њеног преображаја, сматрајући да су за то неопходни знање, наука и искуство, да треба образовати посебне институције (огледне станице) којима би управљали пољопривредни инжењери, ради информисања пољопривредника о достигнућима науке. Као министар пољопривреде, и у својству председника Српског пољопривредног друштва, био је један од иницијатора за оснивање Пољопривредног факултета 1919. Министар финансија је био у владама М.Веснића, као и у првој послератној влади Н.Пашића. Од његових радова економског карактера најважнији су: *О увозу и извозу Србије третирано новом математичком методом*“ (1902), где је објаснио концепт опортунитетних трошкова и колико Србија губи извозећи сировине уместо готових производа; *Економско стање Србије од окупације Босне и Херцеговине до анексије 1878-1908.* (1909); *Основи теорије економских вредности* (1910); *Говори и расправе политичко-економске* (I-III). У радовима је изложио погледе на политичку економију, економску политику и економску историју. Својим ставом да у економији делују и природно-научне, посебно термодинамичке законитости, заузима специфично место у историји развоја економске мисли у Србији.

4. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

ПЕТАР Н. ТКАЧЈОВ

(Пётр Никитич Ткачёв)

(Сивцово, Псковска губернија, Русија, 11.7.1844. - Париз, 4.1.1886)

руски слободоумни интелектуалац, револуционар, публициста, књижевни критичар, истакнути представник народњаштва, економски мислилац.

Пореклом из ситног племства, ванредно је завршио студије права на Петербуршком универзитету. Од ране младости је, због револуционарног рада, затваран и био под полицијском присмотром. Врло рано (1862-1864) је почео објављивати чланке у часописима *Время* и *Эпоха*, о питањима реформе правосуђа, са његовим првим „статистичким студијама“ о злочинима и казнама, сиромаштву и хуманитарном раду. Током студентских немира у Санкт Петербургу 1868-69, руководио је радикалном мањином, 1869. поново ухапшен, 1871. осуђен на годину и 4 месеца затвора, после издржавања казне депортован у завичај, одакле је емигрирао у иностранство и живео у Француској. Објављивао је прилоге у руским и француским (бланкистичким) часописима („*Ni dieu, ni maitre*“, *Ни бога, ни господара*). Ткачјов се изразито разликовао од струја које су тада доминирале у руској емигрантској литератури (чији су главни гласници били П.Лавров и М.Бакуњин), он је заступао тзв. јакобинску струју, насупрот анархизму Бакуњина. Крајем 1882. озбиљно је оболео и после неколико година безуспешног лечења остатак живота провео у психијатријској болници. Ткачјов је био веома истакнута фигура у групи писаца екстремно левог крила руске литературе. Његова мисао је била увек усредсређена на друштвена јавна питања, писао је о статистици становништва и економској статистици, анализирао је промене односа између раста сељачке популације и величине земљишног поседа. Био је конзистентни "економски материјалиста", први пут у руском новинарству у његовим чланцима појављује се име К.Маркса. Сматра се једним од главних идеолога револуционарног народњачког покрета. Његови ставови су формиран под утицајем социјалистичке идеологије средином 19. века, одбацивао је схватање о самобитности руског друштвеног система и учовао да развој иде у правцу капитализма, али је веровао да се победа капитализма може спречити само заменом буржоаско-економског принципа са социјалистичким. Као и сви народњаци, социјалистичку будућност Русије је видео у сељаштву, које је, по њему, револуционарно по природи и комунистичко по инстинкту. Ово стога што од давнина обитава у условима општинске својине у оквиру свог *мира*, сељачке аграрне заједнице. Али, за разлику од других народњака, сматрао је да сељаштво није у стању да самостално изведе социјалистичку револуцију. Зато тај задатак треба да изврши тајна централизована организација, која би полуфеудалну Русију, уз прескакање капитализма, револуционарним превратом увела у социјализам. Социјалистичка револуција се своди на заузимање власти и успостављање диктатуре „револуционарне мањине“, која би формирала сељачку револуционарну владу, чији задатак би био изградња новог праведнијег друштва. Најважнији његови радови објављени су 30-тих година у шест томова: *Избранные сочинения* (Изабрана дела, 1932), али неки и у новије време: *Люди будущего и герои мецанства* (1986); *К мудрости российских фило-софов* (Прилог у часопису *Питања филозофије*, 1990).

5. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

ЖАН БАТИСТ СЕЈ

(*Jean Baptiste Say*)

(Лион, Француска, 5.1.1767. - Париз, 15.11.1832)

француски предузетник, економиста, професор политичке економије, теоретичар спонтане тржишне равнотеже понуде и тражње.

Рођен је у породици богатог трговца. На формирање његових економских погледа одлучујући утицај је имао боравак у Енглеској, где је још као младић провео извесно време. На кратко је био најпре банкарски службеник, па новинар, а потом је постао власник велике текстилне фабрике у близини Па де Калеа. Како му је стална преокупација ипак била економска теорија, најзад је постао и професор политичке економије на чувеном Колеж де Франс (*Collège de France*), који се сматра традиционално најпрестижнијим у француском високом образовању. У историји економске науке, по неким биографима, остао је забележен као „исправљач, популаризатор и искривљивач“ британског класика Адама Смита. Заправо, остао је познат по томе што је у свом делу *Traite d' Economie Politique* (Трактат политичке економије, 1803.) формулисао и изложио схватање које је касније названо *Сејов закон тржишта*, који се често скраћено дефинише реченицом: „Свака понуда креира сопствену тражњу“. Суштина тог закона своди се на тврдњу да слободна конкуренција, у оквирима капиталистичке приватне својине и приватног предузетништва, спонтано обезбеђује пуну запосленост радно способног становништва и рационално коришћење производних капацитета. То значи да су општа криза хиперпродукције робе и масовна незапосленост немогуће појаве. Захваљујући том механизму равнотеже између понуде и тражње, односно захваљујући тржишним ценама реализоване робе, остварују се одговарајући нивои најамнине, ренте, камате и предузетничке добити, којим се аликвотно надокнађују услуге појединих фактора производње, те су стога, стицањем одговарајућих факторских доходака, односи међу људима и економским ентитетима складни и праведни. К.Маркс је био први теоретичар који је оспоравао ваљаност Сејовог закона тржишта. Насупрот томе, изузимајући Р.Малтуса и С.Сисмондија, грађански економисти су углавном прихватили Сејово схватање, све до тридесетих година XX века када га је одбацио Џ.М.Кејнз. Поред његовог *закон тржишта*, Ж.Б.Сеј такође је био један од првих економских теоретичара који су тврдили да новац има неутрално дејство на економију; новац није тражен ради самог новца, већ због тога што омогућава прибављање других добара; повећање количине новца у оптицају довело би до раста цена осталих добара (које су изражене новцем), то јест до инфлације, али неби променило релативне цене добара или количине добара које се производе. Економисти су касније ову идеју развили у квантитативну теорију новца. Осим поменутог *Трактата*, познато је касније Сејово обимно дело *Cours complet d' economie politique pratique* (Комплетан курс практичне политичке економије, у шест обимних томова, 1828-1830.).

6. ЈАНУАР На данашњи дан је рођен

ЕДУАРД БЕРНШТАЈН
(*Eduard Bernstein*)

(Берлин, 6.1.1850. - Берлин, 18.2.1932)

немачки економиста, социјалдемократа, водећи теоретичар ревизионизма, идеолог опортунизма, лидер Друге интернационале, отпадник од марксизма.

За његово име се везује настанак ревизионизма у марксистичкој теорији. Био је уредник часописа *Социјалдемократа*, органа немачке Социјалдемократске партије, објавио је чланак „*Ретроспективни преглед социјалистичког покрета у Немачкој*“, који су оштро критиковали Маркс и Енгелс. Расправа поводом објављивања неких његових радова пред крај XIX века, у којима је изложио потребу и програм ревизије марксизма, поцепала је социјалдемократију на ортодоксно и реформистичко крило. Напуштајући марксизам, који је најпре прихватао, пориче важност закона које је Маркс открио у процесу друштвене репродукције и залаже се за ревизију закључака који произлазе из Марксовог учења. У својој познатој књизи „*Претпоставке социјализма и задаци социјалдемократије*“ (која је изашла 1902, после Енгелсове смрти), истиче да не постоји нека методолошка разлика између теорије радне вредности, коју је Маркс развио, и теорије граничне корисности, коју заступају маргиналисти, конкретно аустријска школа економске мисли Он у радној вредности и вишку вредности види само научну хипотезу, сматра да Марксово учење о цени производње и просечном профиту противречи теорији радне вредности и вишка вредности. Бернштајн је сматрао да се процес концентрације производње у индустрији при крају XIX века успоравао, да у пољопривреди тај процес није ни настао, говори о постојаности ситне производње у капитализму, одбацује теорију о осиромашењу пролетаријата и истиче регулаторску улогу монополистичких привредних организација у области производње као фактор спречавања анархије у производњи и привредних криза. Он прихвата Прудонову идеју да радници могу помоћу акција „откупити капитал“, те на нај начин отпада потреба за револуцијом и револуционарним уништењем капиталистичког начина производње. Он истиче тезу о мирном прерастању капитализма у социјализам. То је, по њему, могуће постепено остваривати деловањем синдиката, који би све више захватили капиталистички профит, помоћу потрошачких задруга, које би постепено одстраниле капиталистички трговачки профит и, на крају, демократизацијом државног апарата. Парламентарну борбу он сматра главним обликом борбе, која чини непотребним „насиље“ и „диктатуру“. Дакле, насупрот социјалистичкој револуцији и диктатури пролетаријата, он износи тезе о мирном урастању капитализма у социјализам, о успоравању концентрације и централизације капитала у индустрији, као и о потпуном изостајању тог процеса у пољопривреди. Своју ревизионистичку теорију најпотпуније је изложио у књизи *Die Voraussetzungen des Socialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie* (Претпоставке социјализма и задаци социјалне демократије, 1899.). Марксисте, поготово Р.Луксембург, К.Кауцки и В.И.Лењин, оштро су критиковали Бернштајна и његове истомишљенике, односно целокупно „бернштајнијанство“.

7. ЈАНУАР На данашњи дан је преминуо

РАДОВАН ДРАГОВИЋ

(Ужице, 6. дец. 1878. - Београд, 7. јан. 1906)

српски политичар, револуционар, вођа радничког покрета,
један од оснивача Српске социјалдемократске партије, економски мислилац.

У родном Ужицу је завршио пет разреда реалне гимназије али је, оставши без оца, шести морао напустити и посветити се занату. Учио је столарски занат у Загребу и Грацу, после чега се настанио у Београду, где је и провео живот на даноноћном политичком раду, све до преране смрти. Са социјалистичким идејама упознао се још за време гимназијских дана, благодарећи тада нешто старијем ђаку Миливоју Савићу, касније писцу познатих књига о занатима, индустрији и трговини. Био је узор Димитрију Туцовићу и другим социјалистима. Док је у Ужицу читао углавном Чернишевског и С.Марковића, у Грацу је читао Маркса, Енгелса, Кауцког. У земљу се вратио као одушевљени марксиста, сасвим се одао политичком раду и новинарству, уређивао низ листова, основао је *Београдско радничко друштво*, као прву социјалдемократску организацију. На оснивачком конгресу социјалдемократске странке 1903, као један од најактивнијих оснивача, говорио је о партијском програму, изабран је за једног од секретара партије, а након оставке Драгише Лапчевића, 1905. постао председник партије, али је убрзо затим умро. Његова дела су искључиво у облику чланака, претежно политичког садржаја, али у њима има и бројних осврта на актуелне економске проблеме. Пишући о државном буџету, осуђивао је огромне издатке на милитаризам и бирократску државну организацију. Једним од најдубљих узрока бедном привредном и финансијском стању сматрао је прекомерно давање на војску и расипање на државну администрацију. У чланку *Државни зајам* (1902), критиковао је државне дугове и зајмове, сматрао да по том питању нема разлике међу странкама у Србији, а економске и финансијске кризе, ради чијег лечења су зајмови наводно закључивани, не лече се луксузним трошењем и олаким задуживањем, већ се друштво спасава од пропасти само темељним реформама у свим областима живота. У борби за *Радничко заштитно законодавство* (1902), указивао је на тековине борбе радничке класе у западно-европским државама, истичући захтеве: ограничење радног дана, ограничење рада жена и деце, надзор над здравственим условима у радионицама, осигурање за случај болести и смрти, изнемоглости и старости. „Добро радничко законодавство уздиже радника и ствара од њега човека; оно још чини те је и производност радникова већа, производња и економско напредовање такође“. Писао је о негативним појавама у развоју капитализма у Србији (*Картели*, 1902), картелисању тржишта (угљарских барона, дрварских трговаца, власника штампарија), уверен да се тако организованој капиталу може супротставити само организована радна снага; о застарелости *Еснафске уредбе* која оставља радника милости и немилости газде, а у времену капиталистичких односа је потпун анахронизам. Нарочито је критиковао одсуство прописа о осигурању од болести, као најважнијег дела радничког осигурања, уместо кога се нуди добровољно осигурање за пензије, које представља само уображење. Драговићева економска мисао је тесно повезана са његовим политичким погледима, првенствено је економско-политичка, означава почетак ере његовог ученика Д.Туцовића који је марксистичкој економској мисли дао шири размах.

8. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

ЈОЗЕФ ШУМПЕТЕР

(*Joseph Alois Schumpeter*)

(Тријеш, Моравска/Чешка, 8.2.1883. - Таконик, Конектикат, САД, 8.1.1950)
аустријски и амерички економиста, социолог, историчар, министар,
банкар, професор универзитета.

Гимназију и правни факултет завршио је у Бечу. Професор економије био је прво на Универзитету у Черновицу у Буковини (данашња Украјина), а затим на Универзитету у Грацу. После тога био је министар финансија у првој аустријској влади након свршетка Првог светског рата, не успевши да реши инфлацију великих размера. Након изласка из владе био је директор једне велике банке, чије банкротство није успео да спречи. Враћа се потом економској теорији и професури, тада као универзитетски наставник у Бону. Одатле емигрира 1932. у САД, где је био професор економије на Харварду до краја живота. Одбио је да учествује у великом америчком националном економском програму председника Френклина Рузвелта Њу-дил (*New Deal*), опоравка привреде после велике светске економске кризе. Стога је, као и због мишљења доброг дела западних економиста да је под утицајем марксизма, био прилично усамљен у ширим круговима савременика. Вероватно и због његовог чувеног питања и одговора: „Може ли капитализам да преживи? Не верујем да може“. Као човек разноврсног образовања и широких погледа на економску област друштва, спада у малобројну групу економских стваралаца који се не могу сврстати ни у један од познатих праваца економске мисли, који су успели да изграде специфичне себи својствене системе економске теорије. Посматрајући цикличност, попут Маркса, као закономерну тенденцију економског раста, он покретачку снагу просперитета види у инвестицијама којима смели и далековиди предузимачи (руководиоци предузећа, менаџери) материјализују одређене иновације. При томе, иновације могу бити како у сфери производње тако и у области промета, што се своди на нове комбинације производних и тржишних чинилаца. Пошто су за реализацију иновација потребна новчана средства одређеног обима, отуда се у теорији циклуса велика улога придаје банкарском кредиту, јер омогућује брзо ширење иновација. По њему, развој капитализма изазива јачање државне интервенције у привреди, која неминовно води у социјализам. У току Другог светског рата објавио је студију *Капитализам, социјализам и демократија*, која се сматра његовим најважнијим делом. Осим тога, његов велики допринос огледа се и у томе што је објавио и бројне радове на подручју историје економске мисли који су актуелни и данас Из богатог фонда његове оставштине, као најглавнија треба поменути следећа дела: *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung* (Теорија привредног развика, 1912.); *Epochen der Dogmen und Methodengeschichte* (Епохе историје догми и метода, 1914.); *Business cycles* (Привредни циклуси, т. 1-2, 1939.); *Capitalism, Socialism and Democracy* (Капитализам, социјализам и демократија, 1942.), *Ten Great Economists: from Marx to Keynes* (Десет великих економиста: од Маркса до Кејнса, 1951.) и *History of Economic Analysis* (Историја економске анализе, 1954.). Последња два дела издата су после Шумпетерове смрти.

9. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

САВО СТАРОВИЋ

(Доброта код Котора, 9.јан. 1914. – Котор, 6.април 1990)

црногорски и југословенски револуционар, политички активиста, стваралац модерне поморске привреде, дугогодишњи директор бродарског предузећа.

Преци су му из Дробњака, преко Гацка и Његуша доспели до Боке, где се настанио његов отац Лука, печалбар по повратку из Америке. Саво је у Котору завршио основну школу и гимназију. Врло млад је приступио револуционарном радничком покрету (члан КПЈ од 1934), због политичке активности (организовање штрајкова, слање шпанских бораца) интерниран је 1940. у Смедеревску Паланку. У току НОР 1941-1945, био је активан политички радник, комесар батаљона Прве бокешке бригаде (1944). По ослобођењу, секретар Народног одбора и комитета КПЈ за Котор, потом у Влади Црне Горе председник Комитета за спољну трговину, од 1952. председник среза бококторског, касније и члан Председништва ЦК СК Црне Горе. Иницијатор обнове славног бокељског поморства, оснивач и дугогодишњи генерални директор (1955-1974) великог бродарског предузећа *Југословенска океанска пловидба „Југооцеанија“* Котор. На почетку, у време централно-планске привреде, предузеће је добило 5 старих бродова из трговачке флоте бивше Југославије, са новим углавном „планинским“ именима: *Козара* (раније Никола Пашић), *Биоково* (Александар I), *Кордун* (Принц Павле), *Прењ* и *Дурмитор*, 1957. су набављени бродови *Орјен* и *Румија*, а 1958. су из домаћих бродоградилшта стигли *Бока*, *Зета* и *Славонија*. Знао је шта за развој предузећа значе стручни кадрови, стипендирао је школовање свих поморских струка, допринео је оснивању Више поморске школе у Котору (1959), формирао Грађевинско-стамбени погон који је изградио модерни стамбени комплекс за 560 породица помораца и нову пословну зграду седишта предузећа. Разумевајући захтеве тржишта, отворио је представништва у Београду и Ријечи, основао агенцију *Оцеанија* у Котору, предузеће за трговину *Генералтраде* у Вадузу (Лихтенштајн). У брзом развоју предузећа, расходовани су стари и набављани нови бродови, *Купрес*, *Мославина* и *Шумадија*. Југооцеанији су 1962. припојени и бродови бивших обалних бродарских предузећа *Ловћен* из Котора (*Доброта*, *Муо* и *Кривошије*) и *Бродарство* из Херцег-Новог (*Игало*, *Ниш* и *Никшић*). У 1963. из ријечног бродоградилшта су упловила два нова брода *Метохија* и *Банат*, следеће године *Капетан Мартиновић*, а у 10-тој годишњици рада, још три нова брода *Адмирал Змајевић*, *Козара* и *Дурмитор* (стари са истим именима су расходовани). Голем искорак предузећа била је набавка седам великих бродова за расуте терете, из домаћих и страних бродоградилшта: *Котор*, *Крушевац*, *Куманово*, *Први фебруар*, *Тринаести јул*, *Будва*, *Сутјеска*. Тако је 1974. *Југооцеанија* имала 19 релативно нових бродова (касније још неколико уговорених) укупне носивости 645.000т, била је највеће југословенско бродарско предузеће и највеће извозно предузеће у Црној Гори. Генерације њених помораца дале су непроцењив допринос укупном развоју Боке. Добио је висока одликовања и признања: Орден рада, Тринаестојулску и Првомајску награду. У пензију се повукао 1974, под партијским оптужбама да у *Југооцеанији* нема самоуправљања. Велико дело овог ствараоца није преживело транзицију и распад Југославије. Испред пословне зграде била му је постављена биста (касније пренета у Поморски музеј у Котору).

10. ЈАНУАР На данашњи дан је рођен

ВОЈИН ГУЗИНА

(Никшић, 10. јан.1914. – Београд, 22. апр.1997)

српски и југословенски правник, економиста, политичар, дипломата,
министар, гувернер, професор универзитета.

По завршетку Правног факултета у Београду, био је чиновник Аграрне и Народне банке. Други светски рат (као и велики број истакнутих Срба тога доба), провео је у немачком заробљеништву. Био је потпредседник Савезне планске комисије, директор Савезног завода за статистику и Савезног завода за привредно планирање, гувернер Народне банке Југославије (1953-1958), помоћник министра спољне трговине и државног секретара за иностране послове, председник Савезне комисије за нуклеарну енергију. Био је председник Савеза економиста Југославије. У више наврата био је шеф југословенских делегација у различитим билатералним трговинским преговорима, као и у преговорима са појединим међународним институцијама. По позиву је био редовни професор Економског факултета у Београду и Подгорици. Предавао је бриљантно *Економску кибернетику* (на редовним) и *Научно-технички прогрес* (на постдипломским студијама). Као отворена самосвесна личност, обдарена великим и разноврсним способностима и склоношћу да непрекидно учи и проширује своје знање, био је свагда у служби истини и професионалном моралу. Због тога није био по вољи властодржаца („умишљених богова на Земљи“), који су подвалама и маскама господарили њиховим „царством лажи и пристрасности“. Због својих радова *Место и улога плана у нашој привреди (опити део)* и *Методи планског регулисања (посебан део)*, којима је аргументовано бранио функције Федерације, навукао је гнев идеолошко-политичких врховника (Ј.Броза, Е.Кардеља и В.Бакарића), креатора тобожње децентрализације а заправо прикривене разградње Југославије. Уз помоћ партијских послушника (пре свега из српских редова), Гузина је (заједно са својим замеником Н.Чобелићем), смењен са функције директора Савезног завода за план. Упркос широке лепезе његових професионалних активности, стигао је да напише већи број запажених књига и чланака. Сматра се да спада у ред најобразованијих и најумнијих српских интелектуалаца XX века. Главни његови објављени радови су: *Међународни зајмови и изградња социјализма*, 1950; *Кредит и кредитни систем ФНРЈ*, 1954; *Савезни друштвени план за 1960. годину* (експозе Војина Гузине, директора Савезног завода за привредно планирање); *Марксов Капитал и основне друштвено-економске промене у савременом свету*, 1967. Неколико година после његове смрти малобројна група његових пријатеља потрудила се да изађе зборник радова овог врсног економисте и стручњака за привредно планирање и економски развој, под насловом *Прилози теорији и политици привредног развоја* (Савезни секретаријат за развој и науку, 2001, предговор написао академик Никола Чобелић).

11. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

АЛЕКСАНДАР ХАМИЛТОН

(*Alexander Hamilton*)

(Невис, Мали Антили, 11. јан. 1757. – Њујорк, 12. јул 1804)

амерички економиста, публициста, политичар, банкар, министар финансија.

За време рата против Енглеза за независност (1775-1783.) пет година је био секретар Џорџа Вашингтона, главнокомандујућег америчке војске и првог председника САД. Био је први амерички министар финансија. Као пионир америчког уставног права био је коаутор *Федералистичких списа*, дела које се сматра главним извором за тумачење Устава САД. Због тога се Хамилтон сматра једним од оснивача САД. Након завршетка рата је изабран у Континентални конгрес, али је поднео оставку како би се посветио бизнису и основао Банку Њујорка (The Bank of New York). Хамилтон је тада заступао мишљење да америчка економија не може напредовати ако САД остану конфедерација суверених држава, па се залагао за трансформацију САД у националну државу са снажном централном влашћу. За те идеје се залагао на Уставној конвенцији и оне су постале део новог Устава. Када је 1789. по новом Уставу формиран кабинет на челу с Вашингтоном, Хамилтон је постао његов члан, односно први секретар - министар финансија. С временом је дошао у сукоб са државним секретаром Томасом Џеферсоном око тога како се млада нација мора развијати: Хамилтон се залагао за развој индустрије, великих градова и снажну централну власт, док је Џеферсон преферирао пољопривреду, село и више власти федералним државама. Сукоб Хамилтона с федералистичким председником Џоном Адамсом је 1800. омогућио да на власт дође Џеферсон (председник САД 1801-1809). Хамилтон се поново вратио предузетништву и 1801. основао Њујорк пост. Дугогодишње супарништво с потпредседником Ароном Бером је 1804. ескалирало у сукоб завршен двобојем у којем је Хамилтон убијен. Заједно са Бенџамином Франклином и Томасом Џеферсоном, пионир је и духовни отац класичне економске мисли у САД, и то више са практичне него теоријске стране. Као гласноговорник младе индустријске буржоазије, залагао се за индустријализацију, уз истицање недовољности капитала и радне снаге. Ради отклањања тих препрека, саветовао је одобравање државних кредита и предузимање одговарајућих мера пореске политике, односно имиграцију радне снаге и поједине мере аграрне политике. Мада је у начелу прихватао индивидуализам и либералистичку економску политику класичне школе, ипак је сматрао да тадашња америчка привреда заслужује заштиту од спољне конкуренције. Због тога је био присталица централизоване државе, која мора да води интервенционистичку економску политику. То значи да је у том погледу био на истим становиштима на којима су били припадници немачке историјске школе и руске класичне економске мисли. Главно његово економско дело је *Report on Manufactures* (Извештај о мануфактури, 1791.). Пола века после његове смрти објављена су сабрана дела Александра Хамилтона (*The Works of Alexander Hamilton* (Дела Александра Хамилтона, седам томова, 1851-52).

12. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

БОРЂЕ И. ВАЈФЕРТ

(Панчево, Аустроугарска, 15.6.1850. – Београд, Југославија, 12.1.1937)
чувени српски привредник, истакнути јавни радник, индустријалац,
економски стваралац, велики добротвор, дугогодишњи гувернер.

Рођен је у имућној панчевачкој породици, од оца Игњата и мајке Ане. Вајфертов деда (немачког порекла) се из Чешке доселио у Панчево почетком 19. века, прво познат као трговац а затим и као произвођач пива. Да би ојачао своје предузеће послао је свог сина Игњата у Минхен да у тамошњим пиварама изучава занат, потом граде велику пивару тада највећу на Балкану (која је постојала све до 2008.). Ђорђе је Панчеву похађао немачку основну школу и мађарску средњу школу. Трговачку академију учио је у Будимпешти, а пиварски одсек Пољопривредне академије завршио је у Вајхенштефану у Баварској. У Србију се вратио после дипломирања 1872. да би помогао оцу у градњи нове пиваре у Београду на Топчидерском брду. Потом је разгранао широку привредну и јавну активност. Први је почео да истражује рудно благо Србије и отворио укупно десет рудника (лигнита, живе, бакра и друге). Посао се толико разгранао да је постао један од највећих привредника Србије свог доба, али и један од највећих добротвора. Пред избијање Српско-турског рата 1876-78, поклонио је новац за куповину топова за српску армију, током рата се придружио српској војсци као добровољац (у служби при коњици), за показано јунаштво примио је *Орден за храброст* (по његовој жељи, једино је ова медаља заједно са њим отишла у гроб). Током 1893. основао је фонд *Краљ Стеван Дечански*, добротворну организацију која се бринула за глувонему децу и као главни финансијер носио титулу почасног председника. Током Првог балканског рата, 1912. платио је хиљаде векни хлеба које су давале најсиромашнијим породицама у Београду. Време Првог светског рата, када је Србија била окупирана, провео је на југу Француске, одакле је слао помоћ Србији, да би се после рата вратио у Београд. Заједно са Единбуршким и Лондонским одбором шкотских жена, 1921. оснива Болницу за жену и дете у Београду; дао је велики прилог за изградњу зграде Српске академије наука и уметности; Београдском универзитету је 1923. поклонио своју нумизматичку збирку са 14.114 комада новца (сједињена збирка његовог оца и брата); колекцију златних, сребрних и бронзаних медаља је поклонио Народном музеју, а велику колекцију скица и старих слика Београда Музеју града Београда. Био је председник Индустријске коморе, један од утемељивача Привилеговане Народне банке Краљевине Србије, њен први вицегувернер (1884-1889) и дугогодишњи гувернер (1890-1902. и 1912-1918). У Првом светском рату, 1915. комплетан трезор банке је пребацио у Марсеј, где је банка наставила да ради током рата. После уједињења, претварањем српске централне банке у Народну банку Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, такође је био њен први гувернер у периоду од 1919. до 1926. године. Проглашен је за доживотног почасног гувернера. Према неким изворима, био је председник Велике масонске ложе Југославије. Његов лик налази се на лицу српске новчанице од хиљаду динара.

13. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

МИРОСЛАВ ПЕТРОВИЋ

(Ниш, 13.1.1935. – Београд, 25.09.1997)

српски и југословенски економиста, теоретичар јавних финансија и
банкарства, професор универзитета, декан, међународни експерт.

Од своје треће године непрекидно је живео у Београду, где је завршио основну школу, гимназију и студије на Правном факултету. За време студија, за своје студентске радове добио је шест награда (међу којима су прве награде Београдског универзитета и Октобарску награду Београда за истраживачке радове младих). Као студент четврте године запослио се јануара 1957. у Економском институту ФНРЈ, у коме је радио до одласка на одслужење војног рока. По доласку из војске изабран је за асистента на Правном факултету априла 1959. године. Јануара 1965. године одбранио је докторску дисертацију (под насловом *Циљ опорезивања*) и био промовисан за доктора економских наука. За доцента за предмет *Финансије и финансијско право* изабран је 1966, за ванредног професора 1971, за редовног професора тек 1993. На више правних и економских факултета у републикама Југославије био је ментор више од сто пута, у изради магистарских теза (75 кандидата) и докторских дисертација (32), а председник или члан комисија за одбрану још 125 пута (више од седам одбрана годишње, што говори о његовој израженој благости и толеранцији). О томе сведочи и његов избор за продекана и декана, као и председника Савета факултета. Као изванредан зналац јавних финансија и банкарства, пружао је драгоцену помоћ у раду домаћих банкарских кућа, осигуравајућих друштава, научних института и државних органа. Боравио је више пута у иностранству на специјализацији и као гостујући професор, или као учесник бројних међународних конференција и конгреса. Предавао је на америчким универзитетима као гостујући професор у организацији Фулбрајтовог програма. Више година држао је предавања у Bank of England на специјалистичким курсевима за експерте из читавог света, уз ангажовања у Светској банци и Међународном монетарном фонду. Био је активан сарадник у Народној банци Србије и Народној банци Југославије, Удружењу банака и ресорним министарствима за финансије. Шест година је био главни и одговорни уредник часописа *Финансије*, члан уредништва часописа *Архив за правне и друштвене науке*, *Југословенско банкарство*, *Финансијска пракса* и другим, уредник за економску и финансијску струку у *Енциклопедији Југославије* и уредник исте струке у првом издању *Ларусове енциклопедије* на српском језику. Објавио је више радова из области јавних финансија, кредитних и монетарних финансија и банкарства и тако извршио видан утицај на развој научне мисли о финансијама. То се нарочито односи на ова његова дела: *Формирање прихода друштвено-политичких заједница у СР Србији и њихова прерасподела између републике, покрајина и општина* (1968), *Порески систем и пореска политика* (1971), *Локалне финансије* (коаутор, 1990.), *Концепција фискалне реформе* (коаутор, 1990.) и *Финансијска тржишта: правне претпоставке за њихово конституисање и функционисање* (1993.). Поједини чланци су му објављени на енглеском и француском језику.

14. ЈАНУАР: На сутрашњи дан је рођен

ПЈЕР ЖОЗЕФ ПРУДОН

(*Pierre-Joseph Proudhon*), (Безансон, 15.1.1809.- Париз, 19.1.1865)
 француски економиста, социјални филозоф, теоретичар анархизма,
 претеча синдикализма, економски мислилац.

Потиче из економски пропале ситно сељачке породице чији је посед прогутала хипотека. Осећајући носталгију за изгубљеним имањем, целог живота је изграђивао идеју која сиромашнима омогућује социјалну равноправност. Средства за живот, по завршетку гимназије, стицао као словослагач, коректор и штампар (неколико година био сувласник мале штампарије). Био је оштар на перу, због напада на председника Француске Луја Наполеона Бонапарту три године провео у затвору. Други боравак на робији, због антиклерикалних написа, избегао је бекством у Белгију. Постао је познат и популаран након објављивања своје књиге *Шта је својина* (*Qu'est ce que la propriété*, 1840.), где је осудио злоупотребу концентрисане економске моћи и приватно крупно капиталистичко власништво. Закључак у тој књизи извео је својом чувеном крилатицом „*својина је крађа*“. Тиме је навукао гнев буржоазије али и класичне економске мисли, по којој је управо приватна својина и предузимљивост основ друштва и фактор напретка. Прудон сматра да друштво треба уредити према људској природи. Врховни принцип човекове природе јесте правда. На социјалном плану, правда је нешто више од “интереса и рачуна”, она је снага душе која остварује право. Друго битно својство човека је рад, који је такође непроменљив и вечан. Правда и достојанство су у човеку. Спознаја, поштовање и одбрана достојанства у себи самоме и у другоме јесте правда. Темељна претпоставка правде је слобода, да индивидуа поштује достојанство других људи и да поштује принципе солидарности у друштвеном животу. Синтезу једнакости и независности види у слободи као „трећој форми друштва“, што је теоријски разрадио у делу *Филозофија беде*. Прудон тврди да је држава организам за одржавање неједнакости, потчињавање и угњетавање људи, и зато препрека за стварање праведног поретка. У његовом учењу, политички поредак је поредак закона а економски је поредак уговора. Поредак уговора би требало да замени поредак закона: уместо влада, индустријска организација; уместо закона, уговори; уместо политичке власти, економске снаге; уместо класа грађана, категорије и функције пољопривреде, индустрије, трговине. Извор целокупног друштвеног зла види у новцу, елиминацију новца види у увођењу банке за размену и њеним боновима за робну размену. Залагао се за децентрализовано руковођење свим друштвеноекономским процесима, тврдио да ће држава као сувишна творевина у будућности бити замењена слободним асоцијацијама произвођача, које ће управљати стварима а не људима. Од његове обимне списатељске активности, сабране у 26 томова, наводимо: *Systeme des contradictions economiques ou Philosophie de la Misere* (Систем економских противречности или филозофија беде, 1846; К.Маркс је критиковао у својој *Беди филозофије*), *Organisation du credit* (Организација кредита, 1848.) и *Theorie de l' impot* (Теорија пореза, 1860.). *Théorie de la propriété* (Теорија својине, 1866). Његове мисли су утицале и на друге социјалисте, посебно у време Прве интернационале. У радничком покрету Француске, марксизам је потиснуо прудонизам тек стварањем Француске радничке партије 1879, а са поразом Париске комуне поражен је и прудонизам.

15. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

ДРАГУТИН ШОШКИЋ

(Улотина, срез Берански, 5. марта 1934. – Београд, 15. јан. 2014)
српски и југословенски економиста, теоретичар привредног развоја и политичке економије социјализма, професор универзитета, декан.

Основну школу и два разреда гимназије завршио у Пећи, матурирао је у Београду 1955. године. Исте године уписао је Правни факултет у Београду. По завршетку студија и одслуженог војног рока изабран је за асистента 1960. године. Докторски курс је завршио 1962. након кога одлази на специјализацију у Италију (Институт за економски развој у Напуљу). Докторирао је 1965, изабран је за доцента на предмету *Привредни систем* 1968. године. Потом је биран за ванредног професора на предмету *Политичка економија* 1978. и редовног професора на истом предмету 1990. године. Крајем 2001. године одлази у пензију као декан Правног факултета у Београду. У складу са Марксовим начелом да свет не треба само објашњавати, него и мењати, што је било општеприхваћено у времену у коме је Шошкић радио и стварао, у којем су се још увек такмичила два друштвено-економска система - социјализам и капитализам, наметнуло се питање шта је предмет проучавања политичке економије социјализма. Његова научна и стручна активност одвијала се углавном у оквиру три области: а) општа питања политичке економије; б) методолошко-теоријска и системска питања расподеле друштвеног производа и в) методолошко-теоријски проблеми својинских односа. Дуго се бавио питањем шта проучава политичка економија социјализма. Своју докторску тезу је посветио проблемима расподеле у социјализму, с посебним освртом на тадашњу југословенску праксу. Покушао је да објасни конкретне облике у којима су се Марксови појмови о потребном раду и вишку рада, о вредности и вишку вредности, испољавали у социјалистичкој пракси заснованој на расподели према раду. Доста пажње посветио је улози права у регулисању економских односа, заправо расправама о односу позитивне и нормативне економије у социјализму. Велика тема о којој је писао било је питање дефиниције, економске садржине и ефеката друштвене својине (под утицајем професора И.Максимовића). Учествовао је у неколико пресудних расправа о променама Устава и кључним законима којима су се уводиле правне претпоставке за нове тржишне односе. Дакле, бавећи се питањима марксизма и социјализма, учествовао је у стварању економске анализе права на марксистички начин. Објавио је три књиге, две мање монографије, више прилога у књигама и зборнику радова *Политичка економија социјализма*, неколико десетина критичких коментара и стручних рецензија књига и студија, преко двадесет одредница за економске лексиконе и енциклопедије. Написао је два *уџбеника о политичкој економији*, један за студенте на Правном факултету у Крагујевцу, а други за студенте права у Београду. Правни факултет у Београду имао је бурну политичку историју у доба социјализма, политика и наука су се преплитале, допуњавале па и оспоравале. Драгутин Шошкић био је активни учесник у овим збивањима, није правио компромисе у погледу својих идеја, али се увек залагао да факултет задржи свој морални и научни интегритет.

16. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо**ЈОВАН ЦВИЈИЋ**

(Лозница, 11. окт. 1865. – Београд, 16. јан. 1927)

један од највећих српских научника, географ светског гласа, геоморфолог, етнограф, професор универзитета, ректор, академик.

Потиче од досељеника из Дробњака (Стара Херцеговина), као и његов старији генијални земљак Вук Караџић. Основну школу учио је у Лозници, гимназију у Шапцу и Београду. Дипломирао на математичко-природо-словном одсеку Велике школе у Београду, на Бечком универзитету стекао докторат из географије и геологије (1892), са дисертацијом „*Das Karstphänomen*“ која је објављена под насловом „*Geographische Abhandlungen*“, што му је одмах донело међународни углед и признања. Бавио се геоморфологијом, антропогеографијом, етнографијом, демографијом, као и економском историјом. Био је професор гимназије и Велике школе, професор и ректор Универзитета у Београду, председник Српске краљевске академије наука, почасни доктор Чешког универзитета у Прагу и Сорбоне у Паризу, почасни члан многих научних друштава у свету. Његова карта са означеним границама будуће југословенске државе (израђена у јесен 1914) служиће као основа ратних циљева Србије све до Конференције мира у Паризу 1919, када је, својим научним и политичким ауторитетом, као експерт-шеф секције за етнографске границе при делегацији КСХС на тој конференцији, практично и одбрањена. Као и неки други српски научници неекономских струка, дао свој велики прилог економској науци. Његово научно стваралаштво је дубоко прожето социоекономским садржајима. Његов научни дух и методологија антропогеографских истраживања (*Упутство за проучавање села*, 1896) створили су посебну „Цвијићеву школу“ и широку мрежу истраживача чији су радови, под његовим уредништвом, објављени у чувеној едицији *Српског етнографског зборника Насеља и порекло становништва* (за време његовог живота око 60 студија), у којима су описани метанастазички правци миграција и насељавања становништва и процеси формирања традиционалних културних појасева на Балкану. Непревазиђена су његова објашњења односа и утицаја природе на привреду и друштво, на историјски развој, поделу рада и облике економског живота људских заједница балканских простора. Детаљним описом разноврсних облика земљишне својине, различитих пореза и намета, система пољопривредне производње, сточарских кретања, области племена и породичних задруга, услова и типова настанка и развитка насеља, градова и рударства, трговине и занатства, печалбарења, саобраћаја и економске рејонизације, допринео је расветљавању економске историје балканских народа. Главна његова дела прожета обрадом економске проблематике су: *Карст, географска монографија*, (1896), *Антропогеографски проблеми Балканског Полуострва* (1902.), *Основе за географију и геологију Македоније и Старе Србије* (три књиге, 1906-1911.), *Балканско полуострво и јужнословенске земље* (на француском 1918, на српском 1922), *Метанастазичка кретања, њихови узроци и последице* (1922). Цвијићева сабрана дела у 20 књига (10.650 страна) објављена су 1991. у Београду (издање САНУ и Завода за уџбенике), са обимном уводном студијом „Живот и рад Јована Цвијића“ академика Васа Чубриловића. У САНУ је Цвијићево дело настављено, и до 2005. у едицији *Насеља и порекло становништва* објављено 47 књига.

17. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

БЕНЦАМИН ФРЕНКЛИН

(*Benjamin Franklin*)

(Бостон, САД, 17. јан. 1706. - Филадельфија, САД, 17. апр. 1790)

амерички просветитељ, публициста, државник, дипломата, природњак, проналазач, економски теоретичар радне вредности.

Отац му је био занатлија у чијој радњи је почео да ради као десетогодишњи дечак. Затим је радио у штампарији старијег брата, потом у својој, коју је основао после двогодишњег боравка у Лондону. Самоучки се непрекидно образовао, дуго издавао једне новине и један годишњак. Док се бавио издаваштвом, у Филадельфији где је живео, основао је прву јавну библиотеку у енглеским колонијама, Америчко философско друштво и Филадельфијску академију, која је прерасла у Пенсилванијски универзитет. Дуго је био представник северноамеричке енглеске колоније у Лондону, потом посланик у Паризу. Још 1754. израдио је програм за уједињење колонија у Америци. Учествовао је у изради Декларације о америчкој независности 1776, као и закључењу Америчко-француског савезништва 1778. и Версајског договора о миру 1783, на основу којег је Велика Британија коначно признала независност САД. Као обдарен универзални дух и енциклопедијски стваралац, остварио је велика открића у различитим областима. Као природњак сакупио је драгоцене податке о олујним ветровима и пружио теорију о узроцима њиховог јављања, учествовао у мерењу брзине, ширине и дубине Голфске струје којој је дао име, успешно изучавао електрицитет, патентирао је громобран. Због огромних научних заслуга, био је почасни члан низа иностраних друштава и академија. Огледао се плодотворно и у области економске теорије, претеча је теорије радне вредности и пионир америчке класичне економске мисли. Његов економски првенац *A Modest Inquiry into the Nature and Necessity of Paper Currency* (Скромно истраживање о природи и неопходности папирног новца, 1929), разматра проблем одређивања вредности робе и закључује да је рад супстанца вредности свих материјалних добара. Оспоравајући меркантилистичко схватање да је новац у облику сребра (тадашњи новац) отеловљење друштвеног богатства, наглашава да се извор богатства огледа у раду. Према томе, мера вредности није сребро већ рад, јер по њему, вредност сваке робе, па и сребра, мери се радом. Препоручивао је да у опцијају уместо сребра буде папирни новац, тим пре што се робни промет своди на размену рада за рад. Својом студијом *Observations Concerning the Increase of Mankind* (Запажања о повећању човечанства, 1751) наговестио је Малтусов приступ овом питању. Овде је такође дао сликовиту дефиницију човека као животиње која прави оруђа за рад. У раду *Positions to be Examined, Concerning National Wealth* (Околности које треба истражити, а односе се на национално богатство, 1759), усваја физиократски концепт стварања друштвеног богатства. Јер, од три начина стицања богатства (ратом, трговином и пољопривредом) поштеним сматра једино трећи начин. У складу са својим схватањима о слободи, укидању ропства и демократији, супротстављао се меркантилистичкој интервенцији у привредни живот и заговарао либера-листичку економску политику. Његову аутобиографију, под насловом: *Живот Бенџамина Френклина*, на српском (око 250 страна, превод Чедомиља Мијатовића), објавила је Српска књижевна задруга, 1901.

18. ЈАНУАР: На јучерашњи дан је преминуо

ЛАЗО М. КОСТИЋ

(Врановићи, Грбаљ у Боки, 15.03.1897. - Ветинген код Цириха, 17.01.1979)
српски правник, политички теоретичар, етнограф, економиста, статистичар,
универзитетски професор, декан.

Потиче из чувене бокешке свештеничке породице. Основну школу завршио је у Кртолама. Гимназију је похађао у Котору, Задру, Сарајеву и Цетињу, а матурирао у Сремским Карловцима 1913. У Првом светском рату мобилисан је и послат у школу резервних официра. Из аустроугарске војске дезертирао је 1918. и крио се по Боки. Богословски факултет уписао је 1919, убрзо прешао на Правни факултет у Београду и са највишим оценама дипломирао 1921. У Министарству финансија запослио се за време студија, 1921. постављен је за званичника Аграрне дирекције у Београду, а 1922. за секретара Државне статистике Краљевине СХС. Уз рад је студирао економско-социолошке науке у Франкфурту, где је и докторирао 1923. са тезом *Парламентарни избори и статистика*, стекавши титулу доктора политичких наука. Од 1928. радио је као ванредни професор Јавног права на Правном факултету у Суботици и *Економске политике* и *Статистике* на Правном факултету у Љубљани. Од 1929. је најмлађи члан Међународног статистичког удружења у Хагу, после рата је био члан Немачког статистичког удружења у Минхену, Америчког статистичког удружења у Вашингтону и Економског института у Чикагу. Био је један од оснивача и професор Високе економско-комерцијалне школе у Београду (1937), два пута је биран за њеног декана, једном за декана Правног факултета у Суботици. Политички је припадао Народној радикалној странци. По избијању Другог светског рата јавио се у војску као резервни официр по ратном распореду у Крагујевац. После капитулације вратио се у Београд. У Комесарској управи М.Аћимовића заузимао је ресор саобраћаја до јула 1941, сматрајући да оснивање ограниченог вида администрације под окупацијом има покриће у међународним конвенцијама које је признавала и КЈ. Одбио је позиве да уђе у владу М.Недића, сматрајући да је оснивање владе у окупираној земљи чин савезништва с окупатором. и кршење међународног и домаћег законодавства. Одржавао је контакт са Равногорским покретом. У завршним данима рата под нејасним околностима напустио је земљу и од маја 1945. настанио се у Швајцарској. Влада ФНРЈ означила га је сарадником окупатора. У емиграцији је основао Српски народни универзитет „Др Лазо М. Костић“ (1964) и издавао часопис *Српство*. Био је изузетно плодан писац из области политичке историје, многи радови су му објављена постхумно, као и сабрана дела у 10 томова (СРС, Београд, 2010). Са економског становишта значајна је његова књига *Теори(ј)ска статистика* (1937), наш први универзитетски уџбеник из области теоријске статистике намењен студентима правних факултета, сачињен на бази светске а највише немачке литературе, али је притом значајно што је он стручне термине сковао у духу српског језика. Поред теоријског дефинисања статистичких наука, занимљиво је разматрање значаја и односа статистике и других друштвених наука, посебно према политичкој економији, економској политици, социологији. Имао је ћерке Гроздану и Даринку (лектор у *Политици*), син Марко преминуо уочи Другог св. рата. У Швајцарској је био сахрањен на католичком гробљу, а пренесен је у Боку 2011. године, на гробље код цркве Св.Луке у Кртолама.

19. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

ЛЕОНИД В. КАНТОРОВИЧ

(Леонид Витальевич Канторович)

(Петербург, 19. јан. 1912. – Москва, 7. апр. 1986)

генијални руски и совјетски математичар и економиста, креатор метода линеарног програмирања, професор универзитета, академик, нобеловац.

Са навршених десет година остао је сироче без оца, са четрнаест као чудо од детета, започео студије математике на Физичко-математичком Факултету Лењинградског Универзитета, уз интересовање за природне науке, политичку економију и историју. Са осамнаест година окончао студије, са двадесет постао кандидат наука, односно магистар, са двадесетдве постао наставник Универзитета у Лењинграду. На истом универзитету је као двадесеттрогодишњак докторирао и радио до 1960; од 1961-1971. шеф Катедре за математику и економију одељења Академије наука СССР у Новосибирску; 1972-1982. руководио истраживачком лабораторијом у Институту за национално привредно планирање у Москви. Био је члан Академије наука СССР, затим мађарске, америчке и још неких академија. Добитник је Нобелове награде за економске науке, заједно са Американцем Т.Купмансом, 1975, за допринос развоју теорије оптималне расподеле ресурса (једини добитник за економију из Русије). Спајањем фундаменталних научних математичких и економских проблема, на једној, и практичних привредних питања која су тражила одговарајућа решења, на другој страни, створио је нову руску економскоматематичку школу. Он је ударио темеље линеарног програмирања и разрадио методу оптималног коришћења ограничених привредних ресурса. У свом делу *Математические методы организации и планирования производства* (Математичке методе организације и планирања производње, 1939.), поставио је опште принципе те методе. Тиме је за деценију био бржи од Купманса (са којим је поделио Нобелову награду). Теоријском разрадом и практичном применом линеарног програмирања бавио се и у каснијим својим радовима: *Экономический расчёт наилучшего использования ресурсов* (Економски обрачун најбољег коришћења ресурса, написано 1942, објављено 1959, 1965. на енглеском); *Математическое оптимальное программирование в экономике*, 1968, коаутор. Развијајући метод линеарног програмирања као средства привредног планирања, дошао је до појма објективно условљених цена (цене у сенци, пројектоване или оптималне, не постоје у економској стварности, већ су резултат математичког програмирања). Имајући у виду ограниченост производних фактора, при избору једног од више алтернативних решења ваља се одредити за онај који показују минималан степен лимитираности. Остали његови важнији радови: *Management science* (Руковођење науком, 1960.), *Problems of Application of Optimization Methods in Industry*, (Проблем примене оптималних метода у индустрији, са Т.Купмансом, 1976.), *Functional Analysis* (Функционална анализа, 1981.). Са великим закашњењем, његово грандиозно дело је наишло на признања у родној Русији тек пред крај његовог живота. То доба посветио је примени савремене рачунарске технике у решавању компликованих економских задатака. Неколико година од смрти овог генијалног ствараоца објављен је његов рад написан још 1962, *О состоянии и задачах экономической науки* (О стању и задацима економске науке), где је жестоко критиковао опште стање совјетске економске науке тога доба.

20. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

ПЕТАР ЗЕЧЕВИЋ

(Ивањица, 20.јан.1920. – Београд, 20.март.2003)

српски и југословенски економски стваралац, велики привредник, визионар развоја агробизниса, дугогодишњи директор ПКБ Београд.

Као шесто дете оца Љубисава и мајке Савете, да би избегао судбину сиромашне браће, после завршене основне школе стигао је у Београд, на занат у трговини, где је завршио и трговачку школу, а потом се запослио у фирми *Вукојчић* и ту већ испољио своје способности. После рата је радио у Повереништву за трговину и снабдевање Београда, где је (према његовим сећањима) једног дана 1948. именован на чело тог повереништва а већ сутрадан постављен за директора Земаљског пољопривредног добра *Панчевачки рит*, које је одлуком Владе СР Србије основано (децембра 1945) са задатком да снабдева Београд основним производима исхране (касније развијено у Пољопривредни комбинат Београд - ПКБ). На тој дужности је провео 32 године. За то време, као и многи његови сарадници, на послу је знао да омркне и осване, са огромном радном енергијом бдио је над ПКБ-ом као домаћин. Од 1980. до пензионисања 1985. био је генерални директор једине специјализоване пољопривредне банке, *Агробанке* Београд. Реализовао је развојну визију, да на домаку Београда, из мочваре израсте гигант агробизниса, велики интегрисани систем производње, прераде, дистрибуције и продаје агропрехрамбених производа, оригинални концепт агроиндустријског комбината, економски и технолошки хоризонтално и вертикално интегрисаних делатности, од њиве до трпезе. ПКБ је под његовим руководством израстао у највећи агроиндустријски систем у СФРЈ и постао модел развоја агробизниса у низу земаља у свету. Када је преузео дужност директора пољопривредног добра имао је 28 година; Панчевачки ритови су били, у највећем делу, баре, трстици и мочваре; обрађивано је мање од 5.000 хектара; затекао је око хиљаду неухрањених крава, међу којима је било и поткованих (за обраду земљишта, поред коња и волова, коришћене су и као теглећа марва). Децембра 1980, када је одлазио са дужности генералног директора, после крупних хидротехничких мелиорација, модернизације и интензивног развоја свих пословних функција, ПКБ је био интегрисани гигант: чинило га је 31 радна организација (РО), 145 основних организација (ООУР) и око 70 организација коопераната у приватном сектору, и то у 33 општине на подручју свих република тадашње Југославије; имао је: 18.000 хектара уређене ритске црнице и савремену пољопривредну механизацију; 16.000 крава (музно стадо највеће на свету); бројна товилишта свиња и јунади; сопствене препознатљиве и брендиране производе; модерне индустријске погоне за прераду примарних производа: млека (ИМЛЕК), меса (ИМЕС), воћа и поврћа (ФРИКОМ); силосе за житарице и сточну храну; шећерану; сопствену трговинску мрежу (ПЕКАБЕТА); туристичко-угоститељску мрежу објеката (ПКБТУРИСТ); моћну интерну ПКБ-банку; „људски капитал“: око 34.000 запослених (70 магистара и доктора наука), институт ПКБ-Агроекономик и ПКБ-Агроинжењеринг, као носиоце инжењеринга и у низу земаља у Африци, Блиском Истоку, Јужној Америци, СССР-у; нова стамбена насеља, обданишта и школе. Ако су човек и његово визионарско дело недељива целина, чини се да на нашим просторима није било примера такве прожетости дела и ствараоца, као што су Петар Зечевић и ПКБ.

21. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

ВЛАДИМИР И. ЛЕЊИН

(Владимир Ильич Ульянов Ленин)

(Симбирск, сада Уљановск, 22. апр. 1870. – Горки код Москве, 21. јан.1924)
чувени руски револуционар, политичар, државник, социолог, економиста

Отац му је био средњошколски професор, инспектор и директор народних училишта, а мајка учитељица посвећена подизању петоро деце (три сина и две кћери). Револуционарни псеудоним Лењин узео је по сибирској реци Лени, или је, по неким изворима, преузео од свог старијег брата који је погубљен због припрема атентата на цара Александра III. Гимназију је завршио са златном медаљом. Као бруцош Казањског универзитета, 1887. први пут је ухапшен и протеран на село. Од тада је више година провео у затвору, прогонству и илегалности у земљи и иностранству. Студије права завршио је ванредно (за годину дана) као најбољи студент на Петербуршком универзитету 1891. где је 1895. учествовао у стварању марксистичке организације Савез за ослобађање радничке класе, ухапшен и осуђен на годину дана затвора, потом на трогодишње сибирско прогонство. Емигрирао је у Швајцарску 1900, где је заједно са оснивачима руске социјалдемократије, Плехановом и другима, издавао недељник *Искра*. Залагао се да Русија изађе из Првог светског рата (што је био немачки интерес); у априлу 1917. је специјалним возом под немачком пратњом из Швајцарске дошао у Петроград и саопштио свој чувени реферат *Априлске тезе*: оспоравање привремене владе, излазак Русије из рата, пројекат власти совјета, укидање војске и полиције, обнова Интернационале, промена назива партије у комунистичку, конфискација земље велепоседника. Један је од тројице класика (Маркс, Енгелс, Лењин) научног социјализма и марксистичке политичке економије, организатор и руководиоца руског радничког покрета, прве социјалистичке револуције и прве социјалистичке државе у историји, вођа међународног пролетерског покрета и оснивач Треће интернационале (Коминтерне). У својим многобројним радовима дао је велики допринос развоју марксистичке економске теорије, тумачењу и одбрани изворног марксистичког учења од ревизиониста, разради фундаменталних поставки о социјалистичкој привреди, анализи законитости монополистичког стадијума капитализма, развијању тезе о могућности победе социјализма у неразвијеној капиталистичкој земљи, обради законитости и тенденција пруског и америчког пута у развоју пољопривреде што је био корак напред у агроекономској теорији. Припремање и вођење Октобарске социјалистичке револуције и руковођење првом социјалистичком државом на свету, неразлучиви су од његовог имена. Главна његова економска дела: *Что такое „друзья народа“ и как они воюют против социалдемократов* (Ко су „пријатељи народа“ и како се они боре против социјалдемократа, 1894.), *Экономическое содержание народничества и критика его в книге г. Струве* (Економски садржај народњаштва и његова критика у књизи Струвеа, 1895.), *К характеристике экономического романтизма* (О карактеристици економског романтизма, 1897.), *Развитие капитализма в России*, 1899, *Аграрный вопрос и „критики Маркса“* (Аграрно питање и „критичари Маркса“, 1907.), *Империализм как высшая стадия капитализма* (Империјализам као највиши стадијум капитализма, 1917.). Његова сабрана дела у 55 томова, преведена су на многе језике, а неки томови и на српски.

22. ЈАНУАР: На јучерашњи дан је преминуо

МИХАИЛ ТУГАН-БАРАНОВСКИ

(*Михаил Иванович Туган-Барановский*)

(Харковска губернија, 8.1.1865. - Одеса 21.1.1919)

руски и совјетски економиста, историчар, политичар,
државни функционер, професор универзитета, академик.

Завршио је гимназију у Харкову, потом се 1883. уписао на Физичкоматематички факултет Универзитета у Санкт Петербургу са којег је био депортован као један од активних учесника демонстрација. На Универзитету у Харкову је стекао две дипломе, кандидата физичко-математичког и правног факултета. На Московском универзитету је 1892. постао магистар политичке економије и статистике. Од 1893. службовао у Одељењу за трговину и индустрију Министарства финансија. По стицању титуле магистра политичке економије, од 1897. је био доцент а касније и професор Петербуршког универзитета. Он је 1898. објавио монографију *Русская фабрика в прошлом и настоящем* (Руска фабрика у прошлости и садашњости) и на тој основи одбранио дисертацију и стекао докторат из политичке економије (ментор је био професор Московског универзитета, А.И.Чупров). Будући да је, заједно са Струвеом, био на челу „легалних марксиста", који су се бавили ревизијом марксизма, за време Великог октобра нашао се на супротној страни, био је накратко министар финансија Украјинске народне републике (постојала 1917-1920). Академик Украјинске академије наука постао је 1918. Веома млад је постао познат у земљи и иностранству, јер је својом магистарском тезом стекао много присталица и противника међу економистима. Реч је о делу *Промышленные кризисы в современной Англии, их причины и влияние на народную жизнь* (Индустријске кризе у Енглеској, њихови узроци и утицај на народни живот, 1894.), које је преведено на главне светске језике. Он одбацује објашњења криза тенденцијом пада профитне стопе и недовољном потрошњом, развија тезу да је главни узрочник кризе недовољна штедња односно специфичности кретања зајмовног капитала, што се своди на ограниченост банкарских ресурса. У вези са теоријом вредности, направио је занимљив покушај изградње оригиналне синтезе различитих елемената објективистичких и субјективистичких теорија. Од осталих његових дела, поред књиге *Русская фабрика в прошлом и настоящем*, која је марксистички обојена, важне су још две књиге: антимарксистичка књига *Теоретические основы марксизма* (1905) и *Основы политической экономии* (1909) у којој се велича теорија граничне корисности. Написао је запажене есеје о *Ж.Прудону (жизнот и друштвене активности, 1891)* и *Ц.С.Милу (жизнот и научна-литерална делатност, 1892)*, као и више других дела: *Огледи из новије историје политичке економије, 1903; Модерни социјализам у свом историјском развоју, 1904; Друштвена теорија расподеле, 1913; Социјални темељи кооперације, 1916; Папирни новац и метал, 1917; Социјализам као позитивно учење, 1918.* По мишљењу Ј.Шумпетера, Барановски је био најистакнутији руски економиста свог времена, комбинујући квалитете економског историчара и теоретичара, његова теоријска истражи-вања представљају "критичку синтезу" марксизма, енглеских класика и аустријске школе. Упркос својеврсном еклектицизму, одликује се прециз-ношћу у излагању својих схватања. Умро је у возу којим је украјинска делегација путовала на мировну конференцију у Версају.

23. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

АРТУР ЛУИС

(*Arthur William Lewis*)

(Санта Луција, Мали Антили, 23.1.1915. - Сент Мишел, Барбадос, 15.6.1991)
енглески и амерички економиста, професор универзитета, нобеловац.

Са непуних 14 година завршио је колеџ. Дипломирао је са одликом на Лондонској школи за економију 1937, где је, у својству државног стипендисте и асистента 1940. докторирао из области економике индустрије. Од 1938. до 1948. ради на Лондонском универзитету. Потом је био редовни професор политичке економије на Универзитету у Манчестеру (1948-1958.), директор Универзитетског колеџа у Западној Индији (1959-1962.) и професор на Принстон Универзитету (1963-1983). Био је саветник Уједињених нација за економски развој Кариба. Од 1970. до 1973. био је председник Карипске развојне банке на Барбадосу. Заједно са Т.Шулцом добитник је Нобелове награде за економију за 1979. годину, за пионирска истраживања проблематике привредног развоја неразвијених земаља. Његова истраживања су усмерена на три поља: економика индустрије, историја светске економије и привредни развој. Највиши домет је постигао у анализи привредног развоја неразвијених земаља, за проналажење решења изласка из зачараног круга беде и сиромаштва, залажући се за веће стопе друштвене акумулације од стопе демографских инвестиција. Изучавао је и друштвено-економски положај црначког становништва САД, закључивши да је њихов положај гори од положаја становништва „трећег света". Израдио је модел развоја неразвијених земаља, којег су математички оформили Феј и Ранис, те је добио назив Луис-Феј-Ранисов модел, као дуални модел економије у коме су раздвојени пољопривредни и индустријски сектор. Пољопривреда има вишак радне снаге, који се постепено сели у индустрију, а темпо премештања радне снаге одређен је стопом акумулације, која треба да буде што већа, па се претпоставља да се профит реинвестира. Оног момента када индустрија упије сав вишак радника из пољопривреде, остварује се сан који се зове пуна запосленост радно способног становништва. Овај модел је широко прихваћен, иако је пракса оспорила две његове претпоставке: прво, што је уз смањење незапослености на селу повећана незапосленост у граду; друго, зараде индустријских радника непрекидно расту брже од зарада пољопривредних радника те се стога, и услед диспаритета цена индустријских и пољопривредних производа, продубљивао јаз између индустрије и пољопривреде. Залагао се за интервенцију државе и на унутрашњем плану и ради регулисања спољно-трговинских токова. Главна његова дела: *The Principles of Economic Planning* (Принципи привредног планирања, 1949), *The Theory of Economic Growth* (Теорија привредног раста, 1955), *Public Finances in Underdeveloped Countries* (Јавне финансије у неразвијеним земљама, 1958), *Development Planning-The Essentials of Economic Policy* (Планирање развоја - основа економске политике, 1966), *The Essentials of Economic Policy* (Суштина економске политике, 1966), *The Development Process* (Процес развоја, 1970), *The Evolution of the International Economic Order* (Еволуција међународног економског поретка, 1977), *Growth and Fluctuations 1870-1913*, (Раст и флукуације, 1978), *Selected Economic Writings of W.A.Lewis* (Одабрани списи А.Луиса, 1980).

24. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

НИКОЛА ГУЧЕТИЋ

(итал. *Nicolo Vito di Gozze*), (Дубровник, 1549. - Дубровник, 24.1.1610)
дубровачки а пореклом српски филозоф, етнолог, привредник,
државник, економиста.

Припадник је патрицијског слоја, чувене дубровачке трговачке фамилије, која је херцеговачког племићког порекла. По једнима, школовао се у Италији (Падова), док је по другима самоук, који никада није напустио Дубровник, у коме је претходно стекао основно хуманистичко образовање. Дуго је обављао разне одговорне послове у градској управи. Био је страстан читалац, са богатом библиотеком смештеном у свом летњиковцу у Трстеном, као матица роја дубровачких ренесансних интелектуалаца. За достигнућа у интелектуалном раду, папа Клемент VIII доделио му је титуле почасног доктора философије и почасног магистра теологије. Круг његових интересовања био је веома широк, бавио се философијом, природним наукама, педагогијом, психологијом, естетиком, а нарочито теоријом државе. По узору на Платона, многа своја дела написао је у облику дијалога. На тај начин написао је и најпознатије своје дело: *Dello stato delle Repubbliche secondo la mente di Aristotele con esempi moderni. Giornate otto* (О држави према Аристотеловом схватању, Венеција 1591.). У форми осмодневног разговора са својим пријатељем дубровачким песником Динком Рањином, Гучетић разматра низ друштвених проблема и даје у заокруженом облику своја филозофска и економска схватања. Његова разматрања о грађанској владавини имају занимљиву хронологију, прво је 1589. објавио *Governo delia famiglia (Управљање породицом)* а тек потом и своје главно политекономско дело *Dello stato delle Repubbliche* (1591). Он је упозорио: да би се знало добро управљати градом или државом, нужно је знати добро управљати сопственим домом. Његови разговори са Стјепом Бунићем (*della economica disciplina*) су заправо разматрања о економској науци, чији су темељи својина, као сопствено потомство и имовина. Након разматрања о кући, посветио се односима у породици: муж-жена, родитељи-деца, господар-слуга. Своје ставове је обликовао као правила: за господарицу, за трудницу, за дојенче и дојиљу, за дјевојчице, за понашање господара са слугама. Ова дела је написао пре него је почео обављати важна задужења у управљању Дубровачком Републиком, тако се на интелектуалном плану темељно припремао за најодговорније државничке дужности. Он је три најодговорније дужности у Републици обављао више пута: кнез је био седам пута, члан Малог већа пет пута, а један од петорице чувара Града три пута. Расправљајући о држави, државној политици, новцу, типовима владавине, политичкој и економској једнакости, становништву, богатству, друштвеној подели рада и другим значајним питањима, он се исказује као претходник меркантилизма. За разлику од меркантилиста који друштвено богатство изједначају са новцем, он сматра да је новац само друштвено признати знак и израз богатства, које се у крајњој линији огледа у производима. Истиче да снага једне државе лежи у њеној привреди, науци, вештинама и грађанским врлинама. Своје економске погледе излаже у још неколико рукописа, од којих треба поменути: *Tredici lettione de usuris* (Тринаест говора о зеленашењу), *Died lettioni del Paradiso terrestre* (Десет расправа о земаљском рају).

25. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

ВАСО ПЕЛАГИЋ

(Горњи Жабар, данас Пелагићево, код Брчког, 1838. - Пожаревац, 25.1.1899)
српски социјалиста, публициста, робијаш, прогнаник,
економиста, просветитељ.

Потиче из средњачке сеоске породице, издржавао се служењем по газдинским кућама. У Београду је завршио два разреда гимназије и богословију. По завршетку богословије био је учитељ у Брчком, где је основао српску читаоницу, једну од првих у Босни. У Русији је слушао предавања на Московском универзитету из економских, историјских и медицинских наука, потом је био архимандрит богословије у Бањалуци, и ту је основао српску читаоницу. Због ширења просветитељских и национално-ослободилачких идеја, турске власти су га најпре затвориле у Сарајеву, а потом прогнале у Малу Азију. После бекства преко Одесе, по трећи пут је у Београду. Био је председник скупштине Уједињене омладине српске (Вршац, 1871). Пошто је протеран из Србије, склонио се у Црну Гору, где је као управник народних школа на Цетињу активан у Дружини за ослобођење српства. Потом је боравио у Новом Саду, Грацу, Прагу, Трсту, Цириху. Учествоје у Босанско-херцеговачком устанку 1875. У Србији га власти неколико пута протерују у Румунију и Бугарску, по повратку затварају, чак стрпавају у лудницу, једна од казни и понижења било је ражаловање од богословског чина. Објавио је преко две стотине списа различите природе. Са гледишта економије, највећи значај имају: *Историја босанско-херцеговачке буне* (1879), *Тумач научних и политичких страних речи* (1892), *Соција-лизам или основни преображај друштва* (1894). У тим радовима дотицао је питања политичке економије, економских доктрина и привредне историје. Слично Светозаревој *Србији на истоку*, Пелагићева *Историја босанско-херцеговачке буне* представља анализу економских прилика у нашим земљама пре и после султанских реформи, пре и после аустроугарске окупације. Био је популаран и веома читан писац, превођен на немачки и бугарски, једна од најмаркантнијих фигура свог доба на целом Балкану. Пишући *Историју социјализма у Србији*, Д.Лапчевић је последњу четвртину 19. века назвао периодом В.Пелагића. Истакао се по упорној борби против свега што је по његовом мишљењу ометало ход друштва напред. Његова економска мисао више је просветитељског и етичког него научног карактера. Иако је за њега марксизам врхунски домет социјалистичке мисли, близак је утопијском социјализму. Нашу породичну задругу називао је *правом комуном, потпуним комунизмом, асоцијацијом за производњу и за потрошњу*. Радничку класу није сматрао револуционарном снагом, ослањао се на *народ, правду, правичност, морал*. Уместо револуционарног преображаја веровао у снагу убеђивања, просвећивања, пружања личног примера. Његово поштење, борбеност, оданост интересима народа и друштвеним питањима, прогоњеност и мученички живот, учинили су га најпопуларнијим међу нашим социјалистима и публицистима. Књиге са поукама из хигијене, медицине, лечења биљем и пољопривреде, објављиване су под разним насловима: *Књига за народ или стварни домаћи учитељ*; *Умовање здравог разума*, најчешће као *Пелагићев народни учитељ*. Његови *Изабрани списи*, три књиге, објављени су 1953. У Карађорђевог парку у Београду му је 1950. подигнут споменик, али његов прах, нажалост, и даље почива на гробљу пожаревачког затвора.

26. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

МИЛАН МИЛОВУК

(Пешта, 26. јан. 1825. - Београд, 28. феб. 1883)

српски економиста, новинар, публициста, музички педагог,
професор, академик.

Био је син трговца Јосифа Миловука (рођеног у Трпињи код Вуковара) издавача српских књига и једног од оснивача Матице српске у Пешти, који је и продавао књиге и сакупљао претплатнике за књиге других аутора, па и пренумеранте за Вукове *Српске народне пјесме*. У родном граду је похађао основну школу, учио гимназију и завршио студије правних наука. Као тринаестогодишњак је постао члан Српског хора у Пешти, а нешто касније је положио испит из музике на пештанској Музичкој академији. По дипломирању, неколико година је био управник имања велепоседника Капистрата Адамовића у Угарској и касније управник добара у Влашкој капетана Мише Анастасијевића, преко којег је 1852. прешао у Београд. Као један од првих пречанских Срба ступио је у државну службу вазалне Србије, која је тада била у развојном успону, и у привредном и у културном смислу. Имао је широко опште и музичко образовање, које је стекао школовањем и у оквиру породице. Сматра се оснивачем Првог београдског певачког друштва (основао 1853, најстарији хор у Србији) и био његов први хоровођа (1853-1863). Под окриљем друштва је основао приватну музичку школу, за инструменте и музичку теорију. Запажен је био његов рад у просветним установама. Најпре је од 1855. био наставник најстарије пољопривредне школе у Србији, Земљоделске школе у Топчидеру (прва државна огледна економија „Заведеније економије“ и „Земљоделска школа“ основане су 1851. године у Топчидеру), гдје је остао до 1859. Након тога, са променом владајуће династије, био је професор а потом и директор Трговачке школе у Београду, што је био и кад је ова школа претворена у Реалку. Уз професорски и директорски посао, бавио се и новинарством и пулицистиком. Био је уредник „Трговачких новина“, издавач и уредник „Београдских илустрованих новина“, сарадник „Илустрованог света“ и „Илустрованог календара“, листова који су углавном били кратког века. Био је члан Друштва српске словесности од 1862, за редовног члана Српског ученог друштва (Одсек вештина) наименован је 1864, а секретар Одсека уметничког био је од 1870. до 1871. Као човек широког образовања, српском потомству је оставио дела из области музике, стилистике, кореспонденције, стенографије и практичне економије. Бавећи се практичном економијом, пре свега пољопривредом и трговином и њеним особеностима, заобилазио је теоријску проблематику и пажњу је посвећивао практичним питањима, притом заступајући либералистичка економска схватања. Његова значајнија економска дела су: *Начела науке о трговини* (1861) и *Трговачко књиговођење* (1871). Иако су га многи чак сматрали аматером у занимањима и вештинама које су га преокупирале, треба поменути и остала његова дела: *Српска стенографија* (1866); *Теорички основи музике* (1866); *Наука о музици, по немачким изворима* (1867); *Кратка стилистика и кореспонденција* (1871); *Школа нотног певања* (1871); *Школа за виолину* (необјављен уџбеник).

27. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

МИЛОШ САМАРЦИЈА

(Клокочевац код Бјеловара, 24. авг. 1920. – Београд, 27. јан. 2009)

српски и југословенски економиста, друштвени активиста,
међународни експерт, професор универзитета.

Дипломирао на Правном факултету у Београду 1947. на којем је стекао *докторат економских наука* 1956. године. До избора за асистента на Правном факултету 1949. радио је у административним установама, затим од 1951. до 1953. у Амбасади ФНРЈ у Паризу. Враћа се на Правни факултет, где је биран у сва универзитетска звања, а за редовног професора 1965. године. Предавао је *Политичку економију*, затим *Привредни систем Југославије*. Као стипендиста Фордове фондације боравио је у САД на проучавању проблема теорије и политике цена. Држао је и предавања на универзитетима у САД као гостујући професор. Био је члан Економског савета СИВ-а, као и члан и председник Економског савета Скупштине СР Србије. Био је члан Редакционог одбора часописа „Социјализам“ и директор Института за економику инвестиција. Уређивао је економску библиотеку 1958-1960. године у издању *Нолита*. Био је економски саветник у Економској комисији ОУН за Европу у Женеви. Дуги низ година, као експерт ОУН, обављао функције економског саветника у земљама у развоју. Објавио је радове из области економске теорије, теорије вредности и цена и из домена привредног система Југославије и посебно социјалистичког самоуправљања, неколико књига – уџбеника и монографија и већи број реферата, расправа и чланака. Најзначајније радове представљају следеће публикације: *Цена производње: методолошко-теоријска разматрања*, *Политика цена*, *Проблеми цена у социјалистичкој привреди*, *Привредни систем Југославије* (уџбеник). Његови радови представљају допринос изучавању теоријских проблема вредности и цена, затим привредног система, а посебно односа плана и тржишта у социјалистичкој привреди. Ту посебно долазе доприноси у истраживањима из домена упоредних привредних система и посебно социјалистичких система, совјетског и источно-европских земаља и социјалистичке Југославије. У Економској комисији Уједињених нација у Женеви радио је у Одељењу економских анализа као заменик директора и водио сектор Социјалистичке земље (централно-планске економије). Организовао је и рад на проблемима државног планирања у земљама тржишне привреде у западној и јужној Европи. Питање међусобних економских односа и посебно спољне трговине између западних и источних земаља – чланица Економске комисије су били предмет годишњих извештаја (*The Economic Survey for Europe* и *Trade Bulletin*). У земљама у развоју радио је на проблемима развојног планирања (*Development planning*) и организовао израду годишњих и средњорочних планова и инвестиционих програма. Најважнији научни допринос који је својим радом Самарција постигао, може се сагледати кроз следећу оцену: његови радови представљају допринос изучавању теоријских проблема вредности и цена, затим привредног система, а посебно односа плана и тржишта у социјалистичкој привреди. Ту посебно долазе доприноси у истраживањима из домена упоредних привредних система.

28. ЈАНУАР: На јучерашњи дан је рођен**ВЛАДИМИР СТИПЕТИЋ**

(Загреб, 27. јан. 1928. – Загреб, 23. јули 2017)

хрватски и југословенски економиста, професор универзитета,
министар, ректор, академик.

Завршио је Економски факултет у Загребу (1951), гдје је и докторирао (1956). Постдокторске студије завршио је 1957/58. у Оксфорду. Радио је на Радио Загребу (1952/53), у Економском институту у Загребу (1953/55), у Савезном заводу за привредно планирање у Београду (1955/60), на Економском факултету у Загребу (1960–1993) и Хотелијерском факултету у Опатији (1988-1995). Био је гостујући професор (1967/68) на универзитетима у САД (Ајова, Јејл, Станфорд), предавао је и на многим европским универзитетима и институцијама. Био је ректор Свеучилишта у Загребу (1986/89) и члан Извршног вијећа Сабора (1971/74), те заступник у Сабору Хрватске и делегат у Савезној скупштини СФРЈ (1974/78). Био је председник Југословенске националне комисије за ФАО (1973/82), потпредседник Светског прехрамбеног савета ФАО УН (1978/81.) и његов стални члан (1976/85). За дописног члана Југославенске академије знаности и имјетости у Загребу (ЈАЗУ) изабран је 1961. а од 1973. године је редовни члан ЈАЗУ (био је члан ЈАЗУ с најдужим стажом, пуних 56 година). Од 1978. до смрти био је управник Завода за повијесне знаности ЈАЗУ/ХАЗУ у Дубровнику и Збирке Валтазара Богишића (музеја и библиотеке) у Цавтату (правника, филозофа и етнолога, аутора чувеног *Општег имовинског законика за Црну Гору* из 1888, који је преведен на пет језика и био узор неким доцнијим кодификацијама грађанског права у Европи). Бавио се научно-истраживачким радом у области економске теорије и економске политике, првенствено економике пољопривреде и аграрне политике. Објавио је бројне књиге, од којих је десетак преведено на стране језике (укључујући јапански и кинески). Његова најзначајнија дела: *Кретање и тенденције у развоју пољопривредне производње Хрватске* (Грађа за господарску повијест Хрватске, ЈАЗУ, 1959.); *Југословенско тржиште пољопривредних производа (тражња, понуда, спољна трговина и цијене)*, (Београд, Задружна књига, 1964.); *Пољопривреда и привредни развој* (Загреб, Информатор, 1969); *Међурепублички промет пољопривредних производа у Југославији* (Београд, Привредни преглед, 1974. (коаутори В.Милојковић и Б.Обрадовић); *Пријети ли глад? Свјетска прехрамбена криза и југославенска аграрна политика* (Загреб, Глобус, 1976.); *Становништво уже Србије у 19. вијеку и Први српски устанак* (Гласник САНУ, 1975); *Пољопривреда у вањској трговини Југославије 1953-1975* (коаутор П.Граховац; Загреб, Информатор, 1977.); *Селаштво Југославије* (Београд, 1979); *Економика Југославије, Опћи дио* (коаутор и коуредник: Информатор, 1984.); *Економика Југославије, Посебни дио* (Загреб, 1988); *Студије из повијести наше економске мисли* (Загреб, 1989.); *Повијесна демографија Хрватске* (Загреб-Дубровник, 2004, коаутор Н.Векарић); *Два стољећа развоја хрватскога господарства (1820-2005)*, Загреб, ХАЗУ, 2012.). Своје последње дело, *Спорт у времену глобализације: спорт и капитал*, академик Стипетић је објавио 2016. (коауторство).

29. ЈАНУАР: На данашњи дан је рођен

СТАНИСЛАВ Г. СТРУМИЉИН

(Станислав Густавович Струмилин)

(Дашковци, Подолска губернија, 29.1.1877. - Москва 25.1.1974)

велики руски и совјетски економиста, државни функционер,
професор универзитета, академик.

Студирао је на Електротехничком институту у Санкт Петербургу, дипломирао је на комерцијалном одељењу Политехничког института Санкт Петербурга. На МГУ – Московском државном универзитету био је професор примењене економије, Одсек за теорију и технологију статистике и економске статистике. У свом младићком добу два пута је, због револуционарне активности, слат у прогонство, одакле је оба пута побегао. Научним радом, нарочито интензивно, бавио се у Госплану СССР (где је био заменик председника и начелник за народно-привредни рачун) и у Институту за економику совјетске академије наука. Један је од аутора планова индустријализације СССР. Научно-педагошку активност обављао је на МГУ, Институту народне привреде имена Г.В. Плеханова, Московском државном економском институту и најдуже, тако рећи до последњег даха, у Академији друштвених наука при ЦК КПСС. Био је академик АН СССР, а такође и члан Пољске и Румунске академије наука, као и почасни доктор Варшавског универзитета. Сматрају га једним од неколико 'патријарха' совјетске економске мисли. Као човек широког спектра интересовања, од философије и историје, преко социологије и економије, све до статистике, написао је и објавио више од седам стотина научних радова различитог обима. То је свакако импозантан број упркос чињеници да се научно-публицистичком делатношћу бавио током периода дужег од седам и по деценија. Највећи број његових радова односи се на планирање економског развоја и раста, управљање народном привредом, економику рада, економску статистику, економску историју и политичку економију социјализма. На подручју теорије планирања, где је дао изгледа највећи допринос, остао је упамћен као аутор низа оригиналних метода („Индекс Струмиљина" - за праћење продуктивности рада, разни агрегатни модели, билансни метод, и др). У живој дискусији међу совјетским економистима поводом деловања закона вредности у социјалистичкој привреди, која се одвијала крајем педесетих и почетком шездесетих година, заступао је тезу да вредносна цена, која изражава утрошке друштвеног рада по јединици робе, представља историјски облик деловања закона вредности у условима социјалистичке робне производње. Од мноштва његових економских дела неизоставно треба издвојити следећа: *Богатство и труд* (Богатство и рад, 1905.), *Проблемы экономики труда* (Проблеми економике рада, 1925.), *Очерки советской экономики* (Огледи о совјетској привреди, 1928.), *Промышленный переворот в России* (Индустријски преврат у Русији, 1944.), *История черной металлургии в СССР* (Историја црне металургије у СССР, 1954.); *Наш мир через 20 лет* (Наш свет кроз 20 година, 1964) и *Очерки экономической истории России и СССР* (Огледи о економској историји Русије и СССР, 1966.). Његова изабрана дела су објављена у пет томова: *Избранные произведения* (Изабрана дела, 1963-1965.).

30. **ЈАНУАР:** На данашњи дан је рођен**ЈАРОСЛАВ ШЕВАРЛИЋ**

(Прељина код Чачка, 30. јан. 1910. - Београд, 7. феб. 1995)
српски и југословенски аграрни економиста, државни чиновник,
професор универзитета.

Гимназију је завршио 1930. године у Чачку након чега је наставио студије на Пољорпиредно-шумарском факултету у Београду на којем је дипломирао 1934. године. Прва радна искуства је стицао као инжењер-приправник у Бановинском воћном расаднику у Чачку, 1935-1936. године. У државну службу је ступио као инжењер у Одељење катастра и државних добара Министарства финансија 1936. На Пољопривредно-шумарски факултет долази 1937, избором у звање пољопривредног пристава у Заводу за пољопривредно газдовање, где је остао до почетка Другог светског рата. После ослобођења радио је у Министарству пољопривреде ФНРЈ (на рефератима за пољопривредни катастар, опорезивање пољопривредника и статистику). Универзитетску каријеру на Пољопривредно-шумарском факултету наставља избором у звање предавача 1947, доцента 1950, ванредног професора 1958. и редовног професора 1965, за предмет *Организација рада*. Докторску дисертацију је одбранио 1960. године на Пољопривредном факултету у Сарајеву. Пензионисан је у звању редовног професора 1975. Имао је широко и темељно опште образовање, служио се добро руским, француским и немачким језиком. Године 1954. боравио је шест месеци на усавршавању у Институту за економику пољопривреде у Копенхагену, а затим и у Институту за рационализацију рада у пољопривреди. У току школске 1958/59. обавио је једномесечно студијско путовање по земљама западне Европе: Француској, Холандији, Немачкој и Великој Британији. Држао је наставу и на Пољопривредном факултету у Новом Саду, Високој пољопривредној школи у Осијеку и Вишој пољопривредној школи у Приштини, као и на последипломским студијама на Пољопривредном и Економском факултету у Београду. Већ 1950. издао је универзитетски уџбеник *Организација рада у пољопривреди*, и скрипта *Рационализација рада у пољопривреди*, 1959. године. Превео је на српски језик два уџбеника, са руског и немачког језика. Учествовао је на више међународних научних скупова. Запажени су његови научни радови саопштавани на конгресима Међународне асоцијације за научну организацију рада у пољопривреди, у Хелсинкију 1955, Штутгарту 1957. и Бечу 1958. године. Објавио је више десетина научних и стручних радова из области организације и рационализације рада, вредновања рада, начина награђивања радника у пољопривредној производњи и сл. Заслужан је за обједињавање пољопривредне и агроекономске науке и пољопривредне праксе, тако што је повезивање научне организације рада са изучавањем развоја и могућности савремене пољопривредне технике, реализовао оснивањем Одсека за експлоатацију и одржавање механизације у пољопривреди, и био први председник наставног већа овог новоформираног одсека на Пољопривредном факултету у Београду. Био је члан Савета огледних станица, председник Комисије за продуктивност рада при Савезу пољопривредних инжењера и техничара Југославије.

31. ЈАНУАР: На данашњи дан је преминуо

РАГНАР К. ФРИШ

(*Ragnar Anton Kittil Frisch*), (Осло, 3.3.1895. - Осло, 31.1.1973)

чувени норвешки економиста, творац економетрије,
професор универзитета, академик, нобеловац.

После шегртовања у очевој златарској радњи, 1919. завршио је студије економије на Универзитету у Ослу, где је, након постдипломских студија у Француској, Немачкој, Великој Британији и САД, одбранио докторат 1926. из области математичке статистике, и на истом универзитету био доцент (1925), ванредни (1928) и редовни професор (1931). Као професор економије на Универзитету у Ослу, један од оснивача Економетријског друштва (1930), утемељитељ и дугогодишњи главни уредник часописа *Econometrica*. Један је од првих економиста који је тридесетих година XX века извршио поделу економске науке на микроекономију и макроекономију. Био је гостујући професор на Јејлу и Сорбони, члан Норвешке академије наука. Њему је додељена новоустановљена (прва) Нобелова награда за економију 1969, коју је добио заједно са Холанђанином Јаном Тинбергеном, за њихве доприносе развоју и примени статистичких метода и математичких модела у описивању привредних збивања. У историју економске мисли ушао је као један од твораца *економетрије*, заправо један од најистакнутијих економетричара свог доба, новог и врло атрактивног квантитативног метода економске анализе, којим се кроз призму математике третирају економске појаве и феномени, уз статистичко проверавање добијених резултата. Цењена су његова достигнућа у анализи монополске конкуренције, изградњи модела економског раста, избору инвестиција, програмирању економских токова, развоју теорије економске динамике (принцип акцелерације) и макроекономске теорије у целини. Први је изградио релевантне методе за статистичко тестирање истраживачких хипотеза. Развио је одређене моделе одлучивања засноване на математичком програмирању и компјутерским техникама. Његов концепт националног рачуноводства био је погодно средство не само за разне аналитичке потребе на макро нивоу, него и важан инструмент у спровођењу текуће економске стабилизационе политике и дугорочном планирању привредног раста и развоја. Најважнија његова дела су: *New Methods of Measuring Marginal Utility* (Нове методе мерења маргиналне корисности, 1932), *Statistical Confluence Analysis by Means of Complete Regression Systems* (Утицај статистичке анализе помоћу потпуно регресивних система, 1934), *Noen trekk av konjunkturlaeren* (Аспекти теорије привредних циклуса, 1947), *Macroeconomics and Linear Programing* (Макроекономија и линеарно програмирање, 1956), *Optimal investmens under limited foreign resources* (Оптималне инвестиције при ограниченим изворима страних средстава, 1959.), *Theory of Production* (Теорије производње, 1965), *Maxima and Minima* (Максимуми и минимуми, 1966). Посмртно је издата збирка његових есеја *Economic Planing Studies - A Colection of Essays* (Студије из економског планирања: Збирка огледа, 1976).

ФЕБРУАР

01.02.	<i>ИВАН Т. ПАСАШКОВ</i>
02.02.	<i>ПЕТАР СИНАНОВИЋ-НАГИБ</i>
03.02.	<i>ПЕДРО КАМПОМАНЕС</i> ☐
04.02.	<i>ЛУДВИГ ЕРХАРД</i>
05.02.	<i>ВАСИЛИ В. ЛЕОНТИЈЕВ</i> ☐
06.02.	<i>ГЛИГОРИЈЕ ЈЕФТАНОВИЋ</i>
07.02.	<i>МИША АНАСТАСИЈЕВИЋ КАП.</i>
08.02.	<i>АНДРИЈА ЈОВИЋЕВИЋ</i>
09.02.	<i>КОНСТАНТИН ОСТОВИТЈАНОВ</i> ☐
10.02.	<i>ЕДВАРД КАРДЕЉ</i> ☐
11.02.	<i>ЖИВКО ТОПАЛОВИЋ</i>
12.02.	<i>БЕМ БАВЕРК</i>
13.02.	<i>ФРАНСИС И. ЕЏВОРТ</i>
14.02.	<i>ВОЛТ В. РОСТОВ</i>
15.02.	<i>ФИЛИП БАЈКОВИЋ</i>
16.02.	<i>МИЈО МИРКОВИЋ</i> ☐
17.02.	<i>ПЈЕР БОАГИЈБЕР</i>
18.02.	<i>АЛЕКСАНДАР И. ЧУПРОВ</i> ☐
19.02.	<i>ТИХОМИР ЂОРЂЕВИЋ</i> ☐
20.02.	<i>ВЕЛИМИР БАЈКИЋ</i>
21.02.	<i>ДИМИТРИЈЕ-МИТА ЦЕНИЋ</i>
22.02.	<i>МИЛИВОЈЕ САВИЋ</i>
23.02.	<i>КАРЛ МЕНГЕР</i>
24.02.	<i>СИМА АНДРЕЈЕВИЋ ИГУМНОВ</i>
25.02.	<i>ВЕРА ПИЛИЋ</i>
26.02.	<i>ПЕТАР Б. СТРУВЕ</i>
27.02.	<i>АЛЕКСАНДЕР БАЈТ</i> ☐
28.02.	<i>ТИХОМИР ВРЕБАЛОВ</i>

1. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

ИВАН Т. ПАСАШКОВ

(*Иван Тихонович Посошков*)

(Покровское код Москве, 1652. - Санкт-Петербург 1.2.1726)

руски економиста, меркантилиста, зачетник институционалистичке економске доктрине.

Рођен у занатлијској (златарској) породици, немирног и стваралачког духа, бавио се разним занимањима, занатлија, трговац, предузетник, земљопоседник и чиновник. У историју економске науке ушао је као припадник меркантилистичког правца, уважавајући специфичности руске привреде свога доба. Иако заступник познатог начела - мање куповати, више продавати - за разлику од западних меркантилиста, сматрао је да се друштвено богатство ствара и унутар земље, а не само у спољнотрговинској размени. Зато је, уз препоруке за организовање спољне трговине, главну пажњу посвећивао производњи, нарочито развоју заната, односно мануфактуре, индустрије и трговине. Залагао се за реформу пореског система (смањење и регулисање пореза) и монетарног система (да подлога новца буде бакар, уместо сребра и злата), за истраживање минералних резерви и рационално коришћење природних ресурса. По први пут је изашао са иницијативом законодавног уређења обавеза службеника. Био је присталица државне интервенције у привредном животу, а државној власти, првенствено владару, придавао пресудан значај, те је стога руском цару Петру I Великом посветио своје главно дело, социоекономски трактат *Книга о скудности и богатству* (Књига о сиромаштву и богатству, 1724, поново издата 1842). То је једна од ретких књига тога доба, не само у руској већ и у светској економској литератури, која расправља о узроцима сиромаштва и условима повећавања богатства народа и државе. Расправа је мешавина његових оригиналних размишљања и теорије западних меркантилиста. Захтевао је ограничење и укидање тзв. крепостног права (сељаци нису земљопоседници, власник је сверуски самодржац), предлагао је регулисање цена увођењем оштрих казни за њихово прекомерно повећавање, био је против мноштва пореских облика, по његовом мишљењу требало би да се успостави само један државни порез (десетина), као јединствена накнада у промету робе. Не свдећи богатство само на новац, Пасашков разликује материјално и нематеријално богатство. Материјалним је сматрао богатство државе (државни буџет) и богатство становништва (што би се могло упоредити са друштвеним бруто производом). Нематеријалним богатством је сматрао „истину и правду“, које чине законитост - законски прописи, добро управљање државом, односно оне вредности које се у савременом друштву називају "институције" и због тога се сматра претечом руског институционализма. Извором богатства сматрао је продуктивни рад, а узроцима сиромаштва - заосталост пољопривреде (као последица жестоке експлоатације сељаштва), недовољан развој индустрије и неделотворну трговину. За елиминисање сиромаштва и пораст богатства, сматра да постоје два услова: уништити беспослицење и доколицу и приморати све људе да марљиво и продуктивно раде; одлучно се борити против непродуктивних трошкова применом најстроже штедње. Његови економски ставови изнети у књизи *О сиромаштву и богатству* били су иновативни не само у Русији, јер је проучавао процесе и појаве који су релевантни у тадашњем друштву.

2. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

ПЕТАР-НАГИБ СИНАНОВИЋ

(Горње Поље код Никшића, 1919. – Брезовик код Никшића, 2.2.1985)
 машински инжењер, црногорски и југословенски привредник, пионир
 индустријализације, предузимљиви економски авантуриста.

Његов деда се из Катунске нахије преселио код Никшића након ослобођења ових крајева од турске окупације. Отац Петров (капетан црногорске војске, мајор у краљевској југословенској војсци а потпуковник у ЈНА), имао је седам синова, заједно са њих пет учествовао у НОР 1941-45, у којем је и Петар био више пута рањаван. Пре рата је завршио гимназију у Никшићу, а по ослобођењу је студирао машинство у Прагу. Као инжењер 1948. се запослио у Индустрији мотора у Раковици и ту доспео до начелника Одељења за технологију. Потом одлази на Цетиње, у време почетка индустријализације и електрификације, где развија идеје о оснивању индустријског предузећа. Прихватио је 1951. да реорганизује рад *Фабрике рибе* у Ријечи Црнојевића, тада једином производном предузећу у цетињском срезу, и на његову иницијативу општина доноси одлуку о проширењу делатности предузећа, које постаје Трговинско предузеће „*Експорт-импорт Обод*“ Цетиње. Почетком 1953, општина му даје на коришћење стари војни објекат у којем почиње производња сапуна, пасте за обућу, бисера и ликера. Иако уз подозрење власти, гради нове хале, путује у Италију, Белгију, Немачку, почињу да стижу машине, мења делатност и региструје предузеће *Обод - индустрија електро-техничких материјала и апарата за домаћинство*, касније чувену по производњи фрижидера, доводи мајсторе и обучава нове раднике, почиње производња струјомера и усисивача, веш машина и радиоапарата; већ 1956. је било 1300 радника, произведено 1256 комада фрижидера и 2000 радиоапарата; у селу Грађани организује пољопривредну економију. Од власти и партије стижу оштри приговори да је противник самоуправљања, тако да је 1957. морао да напусти *Обод*. Потом је недуго био технички директор фабрике шиваћих машина „Багат“ у Задру, враћа су Црну Гору, преузима фабрику грађвинских машина „*Радоје Дакић*“, гради нове хале, путује по западној Европи, склапа уговоре за лиценце и нове програме производне кооперације, већ са 1200 радника, запослене шаље на специјализацију, осваја нова тржишта, успоставља технолошку дисциплину и високе радне норме, о трошку фабрике раднике шаље у одмаралишта и на екскурзије по Италији. Стижу политичке примедбе да су му пројекти мегаломански, не развија самоуправљање. Док је службено био у Белгији 1962, ухапшен му је брат високи државни функционер у Београду, он се стога не враћа у земљу, у Белгији оснива фабрику играчака. Вратио се 1968. кад му је пуштен брат, недуго је био саветник у „*Машино-промету*“, залагао се за интеграцију „*Дакића*“ и „*14. Октобра*“ из Крушевца. А онда је ушао у нову авантуру, основао је предузеће типа индустријске комуне „*Инком*“ у Вирпазару, за гајење воћа и винове лозе, са фармама оваца, говеда и свиња, ловачким забраном са муфлонима и дивокозама, формирао фабрике креча и цигле, фабрику играчака и центар за туризам на Скадарском језеру. Из политичких разлога је протеран и са овог предузетничког пројекта. Није имао свој стан, више пута је искључиван из партије, живот је завршио у болници. Ипак није потпуно заборављен, у кругу фабрике *Обод* коју је основао, 1988. откривена му је спомен-биста.

3. **ФЕБРУАР**: На данашњи дан је преминуо

ПЕДРО КАМПОМАНЕС

(*Pedro Rodríguez de Campomanes*)

(Тинео, Астурија, 01.07.1723. – Мадрид, 03.02.1803)

шпански економиста, физиократа, државник, историчар, гроф.

Био је син астуријског сељака, ученик доминиканских фратара, адвокат, министар финансија, председник Краљевског савета и државни секретар Кастиље. Студирао је право у Овиједу и Севиљи. Од 1742. године ради у Мадриду у различитим адвокатским канцеларијама, где шири и унапређује своје знање из области права. Био је високообразован човек свога времена, владао је француским, латинским, грчким, италијанским, арапским и хебрејским језиком. Бавио се и преводилаштвом. Након што је напустио каријеру адвоката, ушао је у државну службу, најпре као директор поштанске службе, потом је именован за прокуратора Краљевског већа Кастиље, био је и председник тог већа и начелник Министарства финансија. Спроводио је радикалне реформе у администрацији и управљању привредом. Као присталица физиократског учења настојао је да шпанску привреду свога доба ослободи феудалних ограничења. Увео је слободну трговину житом, уз побољшање услова за трговину са шпанским колонијама. Борио се против регионалних привилегија, укинуо је порезе који су ометали развој трговине и индустрије. Много пажње је поклањао виталним питањима привређивања, као што је побољшање путева, рационализација јавних финансија, оснивање мануфактура и техничких школа, државно финансирање специјализација стручњака у иностранству, објављивање страних дела научне и техничке литературе у земљи. На његову иницијативу, основано је Краљевско привредно друштво, ради остваривања економског модела својственог епохи просветитељства, са нагласком на развој индустрије, интензивне пољопривреде и трговине, као и ширење научних сазнања међу становништвом. Као заговорник политике „просвећеног апсолутизма“, залагао се за ограничавање права Католичке цркве у корист монархије и протеривање језуита из Шпаније и њених колонија. Залагао се враћање наслеђа по женској линији. Био је председник Краљевске шпанске историјске академије и Краљевске академије шпанског језика. За своје заслуге је 1780. добио грофовско достојанство и титулу *Primer conde de Campomanes*. У објављеним радовима бавио се економским, правним и историјским питањима. Његови радови о економској историји Шпаније сматрају се највреднијим. Позната су посебно следећа његова економска дела: *Tratado de la regia de amortizacion* (Разматрање повластица у отплати дуга, 1765); *Discurso sobre el fomento de la industria popular* (Расправа о заштити народне радиности, 1774); *Discurso sobre la educacion popular de los artesanos y su fomento* (Расправа о народном просвећивању занатлија и њиховој заштити 1775).

4. ФЕБРУАР: На данашњи дан је рођен

ЛУДВИГ ЕРХАРД

(Ludwig Erhard)

(Фирт, Баварска, 4.2.1897. – Бон, СР Немачка, 5.5.1977)

немачки економиста, политичар, министар, државник,
западнонемачки канцелар, 'отац' немачког привредног чуда.

Након струковног образовања радио је као продавац текстила у очевој малопродајној трговини. У Првом светском рату био је артиљерац у немачким војним снагама, у Румунији је био озбиљно рањен 1918. Потом је почео да студира економију, прво у Нирнбергу, а касније у Франкфурту на Мајни. Године 1925. пошто је дипломирао преселио се у Фирт и постао руководиоцац у породичној фирми. Након три године запослен је у економском институту (*Institut für Wirtschaftsbeobachtung der deutschen Fertigware*) где је касније постао и помоћник директора те установе. Као инвалид, био је ослобођен учешћа у немачкој армији у Другом светском рату, радио је на замислима послератног мира, али је, пошто су нацисти прогласили тотални рат, 1942. изгубио дотадашњи посао. Посветио се економским анализама и 1944. написао књигу *Kriegsfinanzierung und Schuldenkonsolidierung* (Ратно финансирање и консолидација дуга), у којој је тада тврдио да је Немачка већ изгубила рат. Након рата, пошто су Савезничке снаге које су победиле нацистичку Немачку у Другом светском рату, 1945. поделиле поражену земљу у четири окупационе зоне (америчка, британска француска и совјетска), од којих су 1949. створене две државе, Западна Немачка (три западне зоне) и Источна Немачка (совјетска зона), постао је најпре економски саветник америчке војне управе, што га је потом учинило и министром економије Баварског кабинета. Пошто су западне силе створиле тзв. Би-зону (америчку и британску окупациону зону), 1947. је постао председник *Sonderstelle Geld und Kredit*, специјалне организације за финансијску обнову; бизонално веће га је 1948. изабрало за министра економије. Пошто је приступио партији ЦДУ и изабран у парламент Западне Немачке, 1949. постао је министар за привреду у кабинету Конрада Аденауера, првог послератног канцелара СР Немачке. Након Аденаурове оставке 1963. био је изабран за другог западнонемачког канцелара, 1965. је добио свој други канцеларски мандат, а децембра 1966. пошто се распала партијска коалиција, поднео је оставку на место канцелара. Наставио је да се бави политиком све до своје смрти. Докторат из економије стекао је на Универзитету у Франкфурту на Мајни, где је био и директор Института за привреду. Био је професор у Минхену. Приписује му се заслуга да је, као економиста, министар за привреду и канцелар, комбино-вањем привредних реформи и слободне утакмице привредних субјеката створио повољне услове за огроман економски напредак СР Немачке у периоду после Другог светског рата. Због тога је називан 'оцем' немачког привредног чуда. Важна његова дела су: *Deutschland Ruckkehr zum Weltmarkt* (Повратак Немачке на светско тржиште, 1953), *Wohlstand fur Alles* (Благостање за све, 1957.), *Deutsche Wirtschaftspolitik* (Немачка економска политика, 1962.).

5. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

ВАСИЛИЈ В. ЛЕОНТИЈЕВ

(Василиј Васильевич Леонтьев, Wassily Leontief)

(Санкт Петербург, Русија, 5. авг. 1906. - Њујорку, САД, 5. феб. 1999)

амерички економиста руског порекла, професор универзитета, академик, нобеловац.

Студирао је филозофију, социологију и економију на Универзитету у Петрограду. Студије је започео 1921. по специјалној дозволи, као петнаестогодишњак, а завршио 1925. у својој деветнаестој години, са дипломом економисте. После завршених студија радио је у Госплану (државном органу за планирање развоја у тадашњем СССР-у). Онда је 1925. отишао у Берлин да ради докторску дисертацију, коју је 1928. одбранио, под насловом *Wirtschaft als Kreislauf (Привреда као трчање у круг)* стекавши звање доктора филозофије. Постао је сарадник Института за економику Универзитета у Килу, где се бавио анализом кривих понуде и тражње. Потом је годину дана провео у Кини, као саветник у Министарству за железнице. У САД је живео од 1931, радећи најпре у Националном бироу за економска истраживања у Њујорку, а 1932. започиње универзитетску каријеру на Катедри за економију на чувеном Харвардском универзитету (од 1946. је редовни професор за предмет *Економика*). Био је председник Америчког економетријског друштва, почасни доктор Бриселског универзитета и Сорбоне, члан Америчке академије наука, почасни члан Британске академије. Светску славу стекао је *инпут-аутпут анализом*, коју је, пошавши од радова Кенеа, Валраса и Маркса (али и искуства совјетског *Госплана*), разрадио у свом познатом делу *The Structure of the American Economy 1919-1929*. (Структура америчке привреде, 1941), поставивши тако темеље динамичких међусекторских модела. Инпут-аутпут табелом, састављеном од три квадранта (репродукциона потрошња, финална потрошња, домаћа производња плус увоз), расветлио је међусобне односе привредних области и грана. Овом анализом, у датом времену, показује се колико је свака област испоручила производа другим областима, колико је примила од других, колико јој је производа остало за сопствене потребе, колико је допринела осталим облицима друштвене потрошње. Нобелову награду за економију добио је 1973. „за развој инпут-аутпут методе и њену примену на важне економске проблеме“. Инпут-аутпут анализа је погодно средство за сагледавање стања привреде и планирања будућих привредних кретања. Зато је изазвала велику пажњу и практичну примену у земљама широм света. Значајни су и његови доприноси теорији међународне трговине, и чувени „*Леонтијевљев парадокс*“: шездесетих година 20. века установио је да - супротно традиционалном тумачењу теорије компаративних предности - САД више увози капитално-интензивна а више извози радно-интензивна добра; објашњење је у томе што у цени коштања америчке извозне робе преовлађује сложени рад високе вредности знања и вештина. Дао је допринос анализи кривих понуде и тражње, теорији индекса цена. Његове примедбе на третман инвестиција у Кејнзовој теорији инкорпорисане су у некејнзијанску теорију. Друга његова важнија дела су: *Input-Output Economics* (Улаз-излаз економика, 1966), *The Future of the World Economy* (Будућност светске привреде, 1977), *The Future Impact of Automation on Workers* (Будући утицај аутоматизације на раднике, 1986).

6. ФЕБРУАР: На сутрашњи дан је рођен

ГЛИГОРИЈЕ М. ЈЕФТАНОВИЋ

(Сарајево, 7. фебруар 1840. - Сарајево, 15. март 1927)

српски народни трибун, политичар, трговац, индустријалац,
добротвор, економски стваралац.

Јефтановићи потичу из Старе Херцеговине, где су се презивали Поповићи, па су се населили у Посавини, а у Сарајево је први дошао Глигоријев деда Петар. Глигорије је у Сарајеву завршио основну школу, а трогодишњу трговачку школу у Бечу. Велику трговачку радњу и хан у вароши наследио је од оца Манојла (који је имао 5 синова и 2 кћери). На почетку аустроугарске окупације, у јулу 1878. је изабран у народну владу, 1885. је потписао протест цару Францу Јозефу против смењивања Саве Косановића са места митрополита. Кад су власти 1892. укинуле надзор српских црквених општина над верским школама, од земаљске владе је тражио поништење ове одлуке. Заједно са српским политичарима из јужне Угарске, 1896. саставио је захтев познат као „Први царски меморандум“, у коме су Срби тражили верску и школску самоуправу, право на званично коришћење српског имена, народног назива за српски језик (претходно од власти избачен из употребе и замењен називом „босански“), ћириличног писма и српских народних симбола. Аустроугарске власти су на меморандум одговориле економским бојкотом, притисцима и застрашивањем. У марту 1897. је, заједно са Војиславом Шолом, уручио Францу Јозефу „Други царски меморандум“, на који је аустроугарски министар Калај направио „царско решење“ у коме се каже да поводом српских жалби није ништа пронађено. По повратку из Беча у Сарајево 1897. помогао је стварање часописа *Српски вјесник*. Од 1905. године креће широк национални фронт борбе Срба у БиХ, покреће се "Српска ријеч", ничу финансијске установе, активирају се културно-просветни рад. „Господар Глигорије“ је, поред предводништва борбе за национална права Срба у БиХ, био врло предузимљив индустријалац, економски стваралац и велики добротвор. У центру Сарајева је саградио први модерни хотел „Европа“ (1882). Био је власник предузећа Хотелско и индустријско д.д., 16 радњи за трговину колонијалном робом, циглане на Кошеву, кречане у Хаџићима; један од оснивача Српске штедионице у Сарајеву (1905) и Српске народне банке (1907); српски представник у управном савету аустроугарске Привилеговане земаљске банке за БиХ (1907), члан Трговачко-занатске коморе. председавао је скупом српских привредника на којем је договорено оснивање Српске централне привредне банке у Сарајеву, основане 1912. Утемељивач је и велики донатор Друштва за потпомагање сиромашних Срба ђака за Велику школу у Бечу, Српског просвјетног и културног друштва „Просвјета“, Српског пјевачког друштва „Слога“, за оснивање српске гимназије, изградњу Саборне цркве у Сарајеву, других културних и спортских друштава. У демонстрацијама муслимана и католика после Сарајевског атентата 1914. имовина му је уништена, он је био оптужен за велеиздају, али је крајем 1917. ослобођен. Био је, као најстарији посланик, први председник Народног представништва Краљевине СХС у Београду 1918. Почетком 1921. Краљ Александар га је одликовао Орденом светог Саве првог степена, за заслуге у борби за црквено-школску аутономију. У браку са супругом Јефталијом рођено је чак 18 деце, али су пунолетство доживела само њихова четири сина и две кћери.

7. **ФЕБРУАР:** На данашњи дан је преминуо

МИША АНАСТАСИЈЕВИЋ (*капетан Миша*)
(Пореч, на Дунаву, март 1803. - Букурешт, 7. феб. 1885)
*велетрговац, српски добротвор, велики задужбинар,
стваралац економских и културних вредности.*

Оставши врло рано без родитеља, растао је уз пажљиву маћеху. У родном Поречу (данас Доњи Милановац, назван по сину кнеза Милоша) на Дунаву, изучио је буквар, псалтир и рачуницу, и то је био крај његовом формалном школовању. Обављао је многе послове, био је дућанџија, дереглија, писар код адакалског паше, обрађивао свој виноград, трговао дрвима и кријумчарио со, био и цариник на Дубравичкој скели. После присаједињења источне Србије Кнежевине Србији, кнез Милош му је издао диплому којом га овлашћује да контролише пловидбу „по делу воденог пута од Голупца до ушћа Тимока" и наименовао га дунавским капетаном (1833). Иако је касније стекао чин мајора, код Срба је остао познат као *капетан Миша*. Дужност дунавског капетана омогућила му је да се успешно бави трговином сољу, у почетку у ортаклуку са кнезом Милошем, а касније у компанији са неколико Румуна. Осим сољу, трговао је житом, гвожђем, стоком. Постепено је постао једини закупцац влашке, молдавске и аустријске соли и тај монопол му је донео највише прихода. Његова трговачка флотила бројала је 74 лађе и 23 камаршије (бродске агенције) на Сави и Дунаву. Главна канцеларија налазила се у Букурешту, а врховна управа у Београду. Куповином феудалних добара у Влашкој, знатно је увећао своје богатство. Имао је неколико вредних посела и кућу у Букурешту. У Клежанима (југ Румуније) створио је огледно добро, једно од најбољих у Влашкој, где је подигао фабрику шпиритуса и објекте за узгој свиња. На светској изложби у Паризу 1867, као представник Румуније, добио је бронзану медаљу за заслуге у пољопривреди. У Клежанима је саградио себи дворац, цркву и школу. Богатство му је процењивано на 1.500.000 дуката, у његовој служби било је запослено 1000 људи. У то време сматран је за најбогатијег човека у Србији. Имао је једног сина (умро у седмој години), и пет кћери - све поудате за истакнуте личности (Персида за Јована Мариновића, премијера Србије). Прве озбиљније проблеме у трговини имао је у време Кримског рата. Трговином је престао да се бави после 1866, када је почело да се растаче његово благо. Већи део богатства уложио је у хуманитарне сврхе, а многим личностима опростио дугове. Поклонио је Народном позоришту 1000 дуката, Београдској читаоници је давао за живота годишње по 300 цванцика, много сиротих девојака је удомио. Као добротвора, Срби га памте по његовој великој задужбини, згради Ректората Универзитета у Београду, за чију изградњу је уложио 100.000 дуката (по пројекту чешког архитекте Јана Неволе), уступљена је Великој школи 1863. са натписом: „*Миша Анастасијевић свом отечеству*“. Носилац је високих ордена Србије, Русије, Турске и Немачке. О значају ове личности сведоче нека историјско-биографска поређења: да је он био у привреди оно - што је Вук био у просвети, Карађорђе у рату, а кнез Милош у политици. Сахрањен је у Клежанима, у задужбинској цркви. Иако је још 1909. био основан одбор за пренос његових земних остатака у отаџбину, и данас почива у Румунији.

8. ФЕБРУАР: *На данашњи дан је рођен***АНДРИЈА ЈОВИЋЕВИЋ**

(Ријека Црнојевића, 8. феб. 1870. - Ријека Црнојевића, 3. јул 1939)
српски и југословенски етнограф, антропогеограф,
историчар друштвеног и економског развоја.

Школовао се на Риједи Црнојевића и Цетињу. По завршетку ниже гимназије постављен је за учитеља, службу је започео је у Манастиру Морачи, радио је још у низу места. Непрестано се самообразујући постао је толико угледан да је после деценије и по стажа изабран за председника црногорског учитељског удружења. Осим педагогијом и научним истраживањем, бавио се и друштвеним и политичким радом, обављавао низ функција, учествовао у бројним просветним, културним и националним манифестацијама. Био је посланик у Црногорском парламенту, учествовао у првом и другом Балканском рату, добитник је бројних признања краљевина Црне Горе и Југославије. Рођен у патријархалној средини, од најранијих дана се саживео са народним животом и упознао богато црногорско културно наслеђе. Сусрет и познанство са Ј.Цвијићем (1906), били су пресудни у његовом антропогеографском и етнолошком раду. Отпочео је систематска проучавања појединих племенских и предеоних целина у Црној Гори, у којима је проучено преко 300 села и 6 вароши: положај и одлике предела, прошлост, привредне прилике, имовински односи, занимање становништва, типови станишта, кућа и осталих зграда, топоними и генеза насеобинских агломерација. Посебно је обрађивао порекло становништва и његове особине, језик, ношњу, обичаје, узроке и последице миграција. Монографије је илустровао шематским приказима кућа и објеката, фотографијама, табеларним прегледима домаћинства, братства и племена, географским мапама. Под Цвијићевим уредништвом, од 1909. до 1926, упркос ратним приликама, у Српском етнографском зборнику објавио је шест комплексних монографија, које по оцени научне критике спадају у најбоља антропогеографска дела објављена у СЕЗ: *Скадарско језеро и риболов на њему* (1909), *Ријечка нахија* (1911), *Плавско-гусињска област, Полимље, Велика и Шекулар* (1921), *Црногорско приморје и Крајина* (1922), *Малесија* (1923), *Зета и Љешкопоље* (1926). Са пуно списатељског мајсторства, ови његови радови су прожети привредно-историјским и економским садржајима. Веома је значајан и за лингвистику, јер је скупио неколико хиљада речи које Вук није унео у *Рјечник*. Јовићевићево научно дело је значајно и по томе што представља достигнућа човека из народа, у духовном погледу је много даровао своме роду, оставио је драгоцену грађу поливалентног значаја, па је било иницијатива да се Јовићевићева „радна соба на Ријечком граду“ реконструише и стави под заштиту државе, у коју би се сабрале и изложиле све његове књиге, часописи и листови у којима је сарађивао, рукописи, преписка и остали материјали. Иако у првом реду антропогеограф, Јовићевић је дао и крупне доприносе привредној историји Црне Горе и историји економске мисли. Обрадио је велики број области, од којих је свака по неком економском елементу посебно занимљива, приказао читаво шаренило економских односа и појава једног света који је нестао. Чинио је то на један стилски особен начин, његове књиге се читају као добра књижевна дела, али не науштрб научних истина. Зато ће, не само оно што је дао етнографији, већ и оно што је дао економској историји, остати трајна вредност.

9. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

КОНСТАНТИН В. ОСТРОВИТЈАНОВ

(Константин Василјевић Островитјанов)

(Бички, Тамбовска губернија, Русија, 30. мај 1892. – Москва, 9. феб. 1969)
руски и совјетски економиста, економски историчар, теоретичар политичке економије социјализма, професор универзитета, академик.

Завршио је Тамбовску духовну семинарију 1912. и те године се уписао на Кијевски трговински институт, следеће године прешао на Московски комерцијални институт који је завршио 1917. Учесник је Октобарске социјалистичке револуције. Био је професор политичке економије на разним високошколским институцијама. Био је директор Института за економику Академије наука СССР (1947-1953) и главни уредник часописа „*Вопросы экономики*“. У својству академика, био је секретар Одељења за економију, филозофију и право, члан Президиума (1953-1963) и потпредседник Академије наука СССР. У коауторству са И.А.Лапидусом, 1928. објавио је први основни (двотомни) универзитетски уџбеник политичке економије. Био је члан многих страних академија, почасни доктор и професор по позиву многих домаћих и страних универзитета; професор и шеф катедре политичке економије Економског факултета Московског државног универзитета (1943-1953). У периоду од 1935. до Стаљинове смрти (1953) играо је улогу водећег совјетског економског теоретичара, тј. сматрало се да његови ставови представљају званично државно мишљење. Био је члан ЦК КПСС (1952-1961). Сахрањен је у Москви на Новодевичанском гробљу. Основна подручја његовог теоријског научно-истраживачког рада су политичка економија преткапиталистичких друштвено-економских формација, капитализма и социјализма. Прво његово значајније дело је *Политическая экономия в связи с теорией советского хозяйства* (Политичка економија у вези са теоријом совјетске привреде, 1-2, коаутор И.А.Лапидус; 1928). Књига је доживела седам издања и преведена на многе стране језике. У међународним размерама познат је и његов рад *Очерки экономики докапиталистических формаций* (Есеји о економици преткапиталистичких формација, 1946). Један је од редактора и коаутора службеног уџбеника *Политическая экономия* (Политичка економија, 1954). Заступао је идеју о повезивању економије и математике, под условом да се призна објективност економских закона. Значајни су његови радови на проблемима општих принципа системске анализе објективних економских закона који делују у социјализму, на побољшању логике политичке економије социјализма и стварању система економских наука. Један је од првих совјетских економиста који је предложио темељно и систематско проучавање Лењинове теоријске баштине у области економске теорије, а посебно политичке економије социјализма. Убрзо после његове смрти објављена су у Москви његова дела под насловом *Избранные произведения* (Одабрани радови, два тома, 1972-73). Први том носи наслов *Политическая экономия досоциалистических формаций* (Политичка економија преткапиталистичких формација). У другом тому су *Вопросы политической экономики социализма* (Питања политичке економије социјализма).

10. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

ЕДВАРД КАРДЕЉ

(Љубљана, 27. јан. 1910. - Љубљана, 10. феб. 1979)

југословенски и словеначки револуционар, политичар, државник,
социјалистички теоретичар и економиста, академик.

Потиче из радничке породице. Завршио је само учитељску школу у Љубљани и партијски курс Коминтерне у Москви. Због антидржавног деловања два пута био је у затвору у Краљевини Југославији. Члан КПЈ, један од оснивача Комунистичке партије Словеније. Сматра се да су тиме постављени темељи политике привременог задржавања Словеније у Југославији, наводно заједници братских народа, јер је после седмодеценијског искоришћавања те заједнице, убиством више десетина младих војника ЈНА од стране тзв. територијалне одбране Словеније, јуна 1991, вероломно и уз обилату помоћ Запада, Словенија отпочела рат и напустила Југославију. Словеначком сепаратизму одлучујуће је допринео Кардељ, који је непрекидно био на кључним високим државним и партијским функцијама. Био је члан Врховног штаба НОВ, потпредседник НКОЈ, шеф југословенске делегације на низу најзначајнијих међународних конференција по завршетку Другог светског рата, министар иностраних послова, потпредседник Савезне владе (СИВ), председник Савезне скупштине. Одликован је Орденом народног хероја. Као члан политичког тријумвирата (Тито, Кардељ, Бакарић), један је од креатора преображавања КПЈ у СКЈ (1952), критике савезног бирократизма под плаштом децентрализације и система социјалистичког самоуправног удруженог рада, што је коначно довело до системског растакања савезне државе, нарочито такозваним радничким амандманима 1971, Уставом из 1974. и Законом о удруженом раду из 1976. Био је редовни професор политичке економије социјализма на Економском факултету у Љубљани и почасни доктор Љубљанског и Мостарског универзитета, почасни члан Словеначке, Босанско-херцеговачке и Македонске академије наука и редовни члан САНУ (од 1959). (Узгредна напомена: један од највећих умова у историји људског рода, србин Никола Тесла, најпре 1892. није примљен за правог члана, па је 1894. изабран за дописног, а тек 1937. за редовног члана САНУ, после чекања од пуне 43 године). Упоредо са богатом политичком активношћу, много је писао и објављивао (око две хиљаде библиографских јединица), кроз призму марксистичке теорије и методологије, бавио се и разматрањем економске проблематике, нарочито залагањима за изградњу социјалистичких самоуправних односа слободно удруженог рада у условима владајуће друштвене својине без титулара; децентрализовано друштвено управљање у коме предузећа и републике треба да располажу дохотком на основу механизма самоуправног планирања, на којима су републике као државе постале заокружене економије. Главни његови радови, претежно из области економије самоуправног социјализма су: *Социјалистички преображај наше пољопривреде*, 1949; *Проблеми наше социјалистичке изградње* (8 томова) 1972, *Економски и политички односи у социјалистичком и самоуправном друштву*, 1971, *Противречности друштвене својине у социјалистичкој пракси*, 1972; *Самоуправљање и друштвена својина*, 1973; *О систему самоуправног планирања*, 1976; *Правци развоја политичког система социјалистичког самоуправљања*, 1977; *Слободни удружени рад*, 1979.

11. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

ЖИВКО ТОПАЛОВИЋ

(Ужице, 21. март 1886. - Беч, 11. фебруар 1972)

српски политичар, социјалдемократа, правник, економиста.

Једна од најпознатијих личности јавног живота Југославије између два светска рата, као руководилац синдикалних, политичких и других радничких организација, што показује и целокупна његова економско-публицистичка делатност. Правни факултет је завршио у Београду. После тога радио је као ревизор Главног задружног савеза. Пошто се рано почео бавити политиком у редовима Српске социјалдемократске странке, био је и одборник београдске општине. По завршетку Првог светског рата био је једно време члан Централног извршног одбора Социјалистичке радничке партије Југославије (комуниста), али је након другог конгреса из ње иступио и постао један од вођа тзв. центрумаша, да би се убрзо истакао као противник револуционарног радничког покрета и сарадник грађанских влада. У периоду 1922-1941, био је уредник социјалистичког листа Радничке новине, а по основном занимању адвокат. У току Другог светског рата пришао је покрету Д. Михаиловића и био један од његових вођа, после рата живео је у емиграцији, водећи борбу против социјализма у Југославији. Написао је мноштво чланака у разним листовима, али ниједно веће дело. За његову економску мисао карактеристична је серија брошура у посебној библиотеци за економске, социјалне, политичке и културне проблеме, под именом *Ослобођење*. Међу тим брошурама су: *Планска привреда, Управљана (диригована) привреда, Привреда и политика, Држава и привреда, Ход капиталистичке привреде, Слика привредне кризе, Задругарство и сељачка и радничка привредна политика, Радничка незапосленост у кризи, Сељаштво и радништво, Средњи редови и капиталисти*. О привредним проблемима је писао и током двадесетих година. Од тих радова су два популарно-теоријска рада о новцу (*О новцу и Оскудица новца, ратни дугови и ратна штета*), писана по завршетку Првог светског рата, кад се он још колебао између револуционарне и реформистичке мисли. Са економског гледишта значајан је његов говор одржан у Сарајеву 1935, објављен као *Декларација југословенских социјалдемократа*. Од чланака у разним часописима вреди поменути оне из банкарства: *Царинска заједница балканских држава и Социјални положај радника* (1931). Иако је много више познат као политичар (вођа опортунистичког крила радничког покрета) него као економиста, није био стабилан ни у политици ни у економици. У економици, одмах после Првог светског рата, написао је запажене публицистичке радове: обрадио је низ важних питања теорије новца, његових функција, његове вредности и улоге у међународном робном промету. Пажњу заслужује и његова анализа кризе, како теоријска тако и посебна анализа светске економске кризе 1929-1933. и њеног утицаја на положај радничке класе и средњих друштвених слојева у Југославији. Анализа положаја појединих слојева становништва у време кризе спада међу најбоље делове његовог економског рада. Његова економска мисао тежи поправкама капитализма, сарадњи радничке класе са буржоазијом, интервенцији државе у привредне и социјалне односе, чак у нади да ће та интервенција бити у интересу економски слабијих.

12. ФЕБРУАР: На данашњи дан је рођен

ЕУГЕН БЕМ-БАВЕРК*(Eugen Böhm von Bawerk)*

(Брно, 12.2.1851. – Беч, 27.8.1914)

аустријски економиста, теоретичар маргинализма, политичар,
министар, професор универзитета, академик.

Био је професор политичке економије на универзитетима у Инсбруку и Бечу. Више пута је од 1895. до 1904. краће или дуже обављао дужност министра финансија. Као академик, 1907. је постао потпредседник и 1911. председник Аустријске академије наука. У периоду министровања 1900-1904. истако се залагањем за стриктно одржавање златног стандарда валуте, као и за избалансирани државни буџет. Тада је укинуо неке државне субвенције (нпр. за шећер, која је била присутна скоро два века). На министарску функцију је поднео оставку 1904, када су енормно повећани буџетски захтеви за војне потребе претили да озбиљно наруше буџетску равнотежу и финансијску стабилност земље. Потом се вратио универзитетским предавањима као професор на Универзитету у Бечу. Припадао је групи најистакнутијих представника психолошке (аустријске или бечке) школе, која је огранак маргиналистичког правца економске мисли. Упамћен је као бескрупулозан, сналажљив, духовит и оштроуман критичар Карла Маркса. Међу многим његовим студентима били су и Јозеф Шумпетер, Лудвиг фон Мизес и Хенрик Гросман. Неколико познатих марксиста (укључујући Рудолфа Хилфердинга) су присуствовали његовом семинару 1905/1906. Са аспекта субјективне теорије вредности, посебну пажњу је посветио разради теорије капитала и камате. Он развија психолошко-субјективну, односно теорију граничне корисности и са тог аспекта оштро и безобзирно критикује научни опус Карла Маркса и његову теорију радне вредности. Његово обимно и најпознатије је тротомно дело *Kapital und Kapitalzins* (Капитал и камата), које је Лудвиг фон Мизес оценио као „најзначајнији допринос модерној економској теорији“. Први том носи наслов *Историја и критика теорија камата* (1884). То је исцрна студија о алтернативним третманима камате: теорије употребе, теорије продуктивности, теорије апстиненције, итд. Друга свеска тог рада насловљена *Positive Theory of Capital* (Позитивна теорија капитала, 1889) детаљно описује дуготрајне економске процесе и улогу камате коју они укључују. Трећа свеска *Value and Price* (Вредност и цена), развија Менгерову идеју маргиналне корисности која је описана у његовом делу *Principles of Economics* (Принципи економије), и тврди да је идеја субјективне вредности повезана са маргинализмом, тако што ствари вреде у оној мери у којој их људи желе. Значајна су и следећа његова дела: *Grundzuge einer Theorie des wirtschaftlichen Guterswerts* (Основи теорије вредности економских добара, 1886), *Zum Abschluss des Marxschen Systems* (Поводом завршетка Марксовог система, 1896). У последњој књизи развија тезу о противречности између I и III тома Капитала, односно између вредности робе и цене производње. Занимљиво је да се Бем-Баверков лик 1984. појавио на аустријској новчаници од сто шилинга која је била у оптицају до увођења евра 2002. године.

13. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

ФРАНСИС ЕДВОРТ

(*Francis Ysidro Edgeworth*)

(Едвортон, Ирска, 08.02.1845. - Оксфорд, Енглеска, 13.02.1926)
британски филозоф, политекономиста, математичар, кембриџски маргиналиста, професор универзитета, уредник познатог часописа.

Као студент на Тринити колеџу у Даблину и Балиол колеџу у Оксфорду, Едворт је проучавао старе и савремене језике. На основу својих публикација о економији и математичкој статистици, именован је за шефа катедре економије на Краљевском колеџу у Лондону 1888, а 1891. именован је за професора политичке економије на Универзитету у Оксфорду. Био је веома утицајан у развоју неокласичне економије. Он је први применио одређене формалне математичке технике за индивидуално одлучивање у економији. Развио је теорију корисности, уводећи криву индиферентности која се и данас користи на универзитетским студијама микроекономије. Његов оригинални и креативни допринос развоју економије је у области математичке психологије. Био је професор политичке економије на Оксфордском универзитету (1890-1922). Чувени часопис *Economic Journal* (Економски дневник) основао је 1891. и уређивао три и по деценије, односно све до краја живота. У својству припадника математичког правца кембриџске маргиналистичке школе економске науке, својим прилозима из области теоријске и математичке статистике обогатио је ризницу економских знања. Његов рад Есеј о примени математике на моралне науке (*An Essay on the Application of Mathematics to the Moral Sciences*) објављен је 1881, већ на почетку његове дугогодишње каријере у овој области. Његови доприноси економији су вишеструки. У најпознатијој књизи *Математичка психологија*, он је критиковао Џевонсову теорију бартер размене, показујући да ће се системом поновног откупа јавити мноштво решења као недетерминисаних уговора. Његова је претпоставка да се повећавањем броја учесника у привреди степен неодређености смањује, те да у граничном случају бесконачног броја учесника (перфектна конкуренција), уговор постаје потпуно одређен и идентичан економској равнотежи. Он је у овој књизи увео у економију општу функцију корисности и конструисао прву криву индиферентности. Дао је допринос и теорији међународне трговине, утицају пореза и прогресивног опорезивања на кретање цена, расправљао је о монополистичким ценама, дуополском и олигополском моделу прилагођавања маргиналних трошкова и маргиналне продуктивности, као и теорији равнотеже понуде и тражње на слободном тржишту. Иако су његове економске идеје биле оригиналне, његови савременици су му често замерали због нејасног начина изражавања. Истражујући проблеме образовања цена у различитим тржишним околностима, први је конструисао криву равнодушности (индиференције) потрошача, коју је прихватио и користио В.Парето. Својим доприносима на подручју усавршавања аналитичке апаратуре, по неким мишљенима је превазишао и А.Маршала. Главна његова дела су: *New and Old Methods of Ethics* (Нове и старе методе у етици, 1877), *Mathematical Psychics* (Математичка психологија, 1881. прештампано 1932). *Papers Relating to Political Economy* (Расправе о политичкој економији, 1925).

14. ФЕБРУАР: На јучерашњи дан је преминуо

ВОЛТ В. РОСТОВ
(*Walt Whitman Rostow*),

(Њујорк, САД, 7. окт. 1916. - Остин, Тексас, САД, 13. феб. 2003)
амерички економиста, политички теоретичар, историчар,
државни функционер, професор универзитета.

Дипломирао је 1936, а докторирао 1940. на Јејл универзитету. Пре одбране доктората провео је као стипендиста две године на усавршавању на Оксфорду у Енглеској. Универзитетску каријеру у својству инструктора започео је 1940. на Универзитету Колумбија. Од 1942. до 1945. био је у америчкој војсци. После рата је по годину дана провео на Оксфорду и Кембрицу у Енглеској, где је био професор америчке историје, а у међувремену је годину дана радио као асистент извршног секретара Економске комисије ОУН за Европу. У периоду 1950-1961. био је професор економске историје на МИТ-у (Massachusetts Institute of Technology). Од 1961. до 1969. је стручњак у америчкој државној администрацији и специјални саветник председника Џона Кенедија и Линдона Џонсона (у рангу амбасадора). Потом је поново професор економске историје и то на Тексас универзитету у Остину. Након пензионисања је професор емеритус за политичку економију. Самостално или у заједници са другим ауторима објавио је знатан број радова о разним подручјима економске и друштвене историје. Постао је нашироко познат објављивањем своје чувене књиге *The Stages of Economic Growth* (Ступњеви економског раста, 1960). Написана са тежњом да се оспори марксистичка концепција друштвено-економског развоја, посматрана као пут преласка из нижих у више стадијуме у облику друштвено-економских формација, ова његова књига је убрзо добила епитет „антикомунистички манифест“. Насупрот Марксу и марксистичкој школи, где се разликују првобитна заједница, робовласништво, феудализам, капитализам и комунизам, он разликује традиционално друштво, стварање услова за узлет, узлетање, напредак ка зрелости и друштво масовне потрошње. По њему, својевремено су на петом степену развоја биле само САД и земље Западне Европе. У значајније резултате његовог стваралаштва спадају и ова дела: *The United States in the World Arena* (Сједињене Државе на светском попришту, 1960), *A Design for Asian Development* (План за развој Азије, 1965), *Politics and the Stages of Growth* (Политика и етапе економског раста, 1971), *The World Economy: History and Prospect* (Светска привреда: историја и перспектива, 1978), *The Barbaric Counter-Revolution: Cause and Cure* (Варварска контра-револуција: узрок и ток, 1983), *History, Policy and Economic Theory* (Историја, политика и економска теорија, 1989), *The Great Population Spire and After: Reflections on the 21st Century of Taking Ideas to Market* (Врхунац бројног стања становништва и после тога: Размишљања о привлачности тржишних идеја у XXI веку, 1998), *Concept and Controversy Sixty Years* (Замисао и несугласице шездесетих година, 2003, постхумно).

15. ФЕБРУАР: *На данашњи дан је преминуо*

ФИЛИП БАЈКОВИЋ

(Каиро, Египат, 20. мај 1910. - Београд, 15. феб. 1985)
револуционар, народни херој, правник, економски стваралац,
политичар, министар, дугогодишњи председник владе.

Рођен је у Каиру где му је службовао отац, који је касније, као добровољац у Балканским ратовима, са породицом дошао у завичајно село Грађани код Цетиња, а који се после Првог балканског рата вратио у Каиро и 1922. тамо умро. Филип је детињство без оца провео у тешким материјалним условима у Грађанима где је завршио основну школу. Гимназију је завршио 1930. на Цетињу. У старијим разредима гимназије активно је учествовао у раду литерарне дружине „Скерлић“, бавио се културно-уметничким и спортским активностима. У јесен 1930. уписао се на Правни факултет у Београду, запослио се у администрацији часописа „Мисао“, где је радио неколико година и упоредо студирао, пришао је напредној студентској омладини, укључио се у револуционарни раднички покрет. У чланство Комунистичке партије Југославије примљен је 1932, партијски је радио у текстилној фабрици „Влада Илић“ и био секретар у месном спортском друштву „Београд“. Стога је 1935. ухапшен и осуђен на годину дана строгог затвора, који је издржао у Сремској Митровици и Нишу. По изласку са робије, одслужио је војни рок и положио заостале испите на Правном факултету. Од 1938. до Априлског рата 1941. радио је као адвокатски приправник у Београду. По капитулацији југословенске војске био је у Црној Гори, као члан Месног комитета КПЈ Бар, учествовао у припремама за тринаестојулски устанак. Фебруара 1942. постао је секретар Народно-ослободилачког одбора за срез Цетињски, затим заменик политичког комесара Ловћенског партизанског одреда. Потом је био руководилац Политодела Прве пролетерске бригаде, инструктор ЦК КПЈ за партијске школе у јединицама и на терену Далмације и Босне, половином 1944. распоређен у ОЗН-у за Југославију, где је 1948. добио чин генерал-мајора и дужност помоћника министра. Априла 1951. премештен је у Црну Гору, где је до 1963. обављао више врло високих дужности. То је управо био период убрзаног економског и социјалног развоја, индустријализације и промена економске структуре ове економски заостале републике. У том периоду је изграђен низ индустријских и других предузећа и великих фабрика (*Железара Никшић, Електроиндустрија Обод, Комбинат алуминијума*). Сматра се да је на то и Бајковић битно утицао, налазећи се на кључним политичким функцијама: председник Привредног савета; потпредседник владе; председник Извршног већа Скупштине НР Црне Горе (целу деценију, 1953-1962); председник Скупштине Црне Горе (1962-1963). У истом периоду, почев од 1953, био је посланик у Скупштини Црне Горе и Савезној народној скупштини, члан Политбироа ЦК КП Црне Горе. Од 1963. вршио је високе дужности у Београду: савезни секретар (министар) за индустрију и потпредседник Савезне скупштине. Био је члан Савета федерације, носилац Партизанске споменице 1941. и више страних и високих југословенских одликовања: Орден народног ослобођења, Орден југословенске заставе, Орден народног хероја. Сахрањен је у завичајном селу Грађани код Цетиња.

16. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

МИЈО МИРКОВИЋ

(Ракље у Истри, 28. септ. 1898. – Загреб, 16. феб. 1963)
југословенски и хрватски економиста, занатлија, новинар,
књижевник, професор универзитета, декан, академик.

Као син сиромашних родитеља, пошто је сам себе издржавао за време школовања, изучио је неколико заната. Већ са девет година је радио као „мали од фугуна“ на трабакулу који је из Истре превозио камен за Анкону. Касније је радио у каменолому, на железничкој прузи, у штампарији. На његовој надгробној плочи пише да ту „почива: тежак, рибар, морнар, академик, пјесник“. По завршетку школовања радио је као новинар, књиговођа, професор универзитета и декан. Основну школу похађао је у родном Ракљу. Гимназију је почео у Пазину а завршио у Забреху у Чешкој. Школовање је наставио у Загребу, Београду, Франкфурту, Берлину и Братислави. Филозофију је студирао у Загребу и Београду, док је докторат економских наука одбранио у Франкфурту на Мајни (тема: *О главном узроку ограничене господарске дјелотворности славенских народа*). По завршетку школовања и боравка у иностранству, најпре је био новинар, професор средње школе и службеник у разним предузећима. Након тога био је доцент Правног факултета у Суботици, професор Економско-комерцијалне високе школе у Београду и професор Економског факултета у Загребу. Као стручњак за економска и географска питања учествовао је на Париској мировној конференцији 1946. године. Био је редовни члан Југославенске академије знаности и умјетности. Под уметничким псеудонимом *Мате Балота*, објавио је збирку песама *Драги камен* (1938) и роман *Тијесна земља* (1946). Као вишеслојна и поливалентна личност, пре свега редак спој економисте и литерате, био је изузетно плодан стваралац који је оставио изванредан траг у многим областима економске науке. То се нарочито односи на економске доктрине, економику аграра, привредну историју и понајвише на економску политику. Скоро свакој привредној области, и њој одговарајућој грани економске политике, поклонио је пажњу у облику читаве књиге, више фактографског него дубљег теоријског значаја, с тим што је посебну књигу посветио и разматрању економске политике уопште. Са нарочитим жаром, аргументовано и дирљиво, расправљао је о проблемима аграрне политике, између осталог, и зато што је пољопривреда била и остала најболнија тачка југословенске привреде. Према неким хроничарима, он је за свога живота написао 51 књигу. Од мноштва његових радова свакако треба поменути следећа дела: *Трговина и унутрашња политика* (1931); *Спољна трговинска политика* (1932); *Индустријска политика* (1936), *Развој економске мисли у XIX веку* (1938), *Аграрна политика* (1940); *Економска структура Југославије, 1918-1941.* (1950); *Економика аграра ФНРЈ* (1950); *Селјаци у капитализму* (1952); *Економска историја Југославије* (1958). На Економском факултету у Суботици је одржан научни скуп под насловом „Економска мисао у делима Мије Мирковића“, са којег је објављен зборник реферата, 1982.

17. **ФЕБРУАР**: На данашњи дан је рођен

ПЈЕР БОАГИЛБЕР

(*Pierre Boisguilbert*)

(Руан, Нормандија, Француска, 17.2.1646. - Руан, Француска, 10.10.1714)
француски економиста и правник, претеча физиократа, оснивач француске класичне политичке економије, саутемељивач теорије радне вредности.

Био је племић и високи функционер на двору Луја XIV. Стекао је класично образовање у Руану и Порт Ројалу, уписао студије и постао судија у Монтивијеру, близу Авра, где је 1690. постао председник локалне управе. Пошто је сматрао да се друштвено богатство ствара у сфери материјалне производње, особито у пољопривреди, залагао се за заштиту пољопривреде и пољопривредника од стране државе. Исто тако, пропагирао је слободну конкуренцију, поготово слободну трговину. У погледу разматрања робе и робне производње, разликовао је тржишну цену и „истинску вредност“, за коју је сматрао да је одређена радним временом. На тај начин, овај француски племић, независно од Виљема Петија, дошао је до закључка да вредност робе одређује количина рада утрошена у њену производњу. Због тога се сматра и претечом теорије радне вредности. Са позиција племића и провинцијског старешине, извео је детаљну студију локалних економских прилика, надгледајући култивисање и коришћење свог поседа, повезујући се са трговцима Руана. Тако је могао да сагледа све тешкоће људских активности под бременом система опорезивања. У свом вероватно најзначајнијем делу *Француска у појединостима*, описао је општу руинираност свих друштвених слојева у Француској, узроковану лошим економским управљањем. За разлику од меркантилистичких ставова, тврдио је да се богатство једне земље не састоји од количине новца који она поседује, већ од онога што то друштво производи и размењује. Решења за економске недаће тог времена није видео само у смањивању колико у уједначавању пореза, како би се омогућило да сиромашнима остане више за потрошњу и улагања за повећање производње и да тако допринесу општем друштвеном богатству. Захтевао је реформу пореског система, укидање увозних царина и већу слободу трговине. У свом раду *Чињенице о Француској* дао је концизнији резиме својих идеја. Али његовом предлогу да се сви порези и царине замене једним паушалним порезом у висини од једне десетине укуног прихода, супротставила се пореска и државна служба, тако да је имао мало подршке за ову идеју. Боагилбер је иначе писао дифузним и рогобатним стилем, па је његов рад и стога прошао готово незапажено. Његови следбеници, неки економски теоретичари и пословни људи, заједно са управником у Руану, имали су план да експериментишу са Боагилберовим идејама у једној провинцији, али су одустали када су схватили да би тај покушај изазвао колапс постојећег економског система. Најважнија његова дела су: *Le détail de la France* (Француска у појединостима, 1695); *Le Factum de la France* (Чињенице о Француској, 1707); *Dissertation sur la nature des richesses, de la monnaie et des impôts* (Расправа о природи богатства, новца и пореза, 1708). Целокупно Боагилберово дело, након више од три века од његовог рођења, 1966. је објавио *Institut National d'Études Démographiques* (Француски институт демографских студија).

18. ФЕБРУАР: На данашњи дан је рођен

АЛЕКСАНДАР А. ЧУПРОВ*(Алекса́ндр Алекса́ндрович Чупро́в)*

(Мосаљск, Калушка област, Русија 18. феб.1874. – Женева, 19.4.1926)
 руски економски теоретичар, статистичар, родоначелник статистике као
 савремене научне дисциплине, професор универзитета, академик.

Био је син статистичара и економисте Александра И. Чупрова, професора политичке економије Московског универзитета. Гимназију је завршио 1892. у Москви и по савету свог оца уписао се на Московски универзитет, одабравши математички одсек Факултета физике и математике, на којем је дипломирао 1896. Његов дипломски рад “*Теорија вероватноће као основа теоријске статистике*” био је посвећен темама које је развио у својим будућим радовима. Од 1896. стажирао је у Берлину, одакле је 1897. прешао у Стразбур, гдје је студирао на семинару државних наука и у лето 1901. године положио докторске испите, одбранио дисертацију и стекао диплому доктора економских и државних наука. У том периоду је објавио на немачком два своја дела: *Die Aufgaben der Theorie der Statistik* (Проблеми теорије статистике, 1905), и *Statistik als Wissenschaft* (Статистика као наука, 1906). Потом је наставио студије на Правном факултету Московског универзитета, да би стекао доцентуру на овој високошколској установи у Русији. Тада се посветио питањима теоријске економије и интензивно проучавао дела К.Маркса и Ф.Енгелса и проблеме социјалистичког развоја. Од 1902. до 1917. руководио је Одељењем за статистику на Политехничком институту у Санкт Петербургу. Организовао је семинар о статистици, који је био школа многих руских статистичара. У мају 1917. напустио је Русију (отишао је у Шведску, затим од 1920. живео у Берлину, Дрездену и Прагу); 1925. године основао је катедру на Правном факултету у Прагу. Сматра се родоначелником савремене наставе статистике као научне дисциплине. Био је члан Међународног статистичког института, дописни члан Лондонског краљевског економског и статистичког друштва и од 1917. члан Руске академије наука. Још у својој докторској дисертацији, под насловом *Очерки по теорији статистики* (Огледи из теорије статистике, 1909) развија мноштво оригиналних идеја, нарочито о вероватноћи и закону великих бројева. У даљој разради суштине и метода статистичке стохастичке теорије, уз помоћ теоријских достигнућа руских научника (Чебишева и Маркова), посебно њихове методе математичког очекивања, супротставља се неким тада актуелним друштвеним и економским теоријским схватањима (неопозитивизам, неокензијанство). Сем поменутих, од осталих његових важнијих радова, објављиваних и постхумно, треба споменути ове књиге: *Вопросы статистики* (Питања статистике, 1960) и *Основные проблемы теории корреляции* (Основни проблеми теорије узајамности, 1960). Поред великог доприноса развоју теорија корелације и дисперзије, вероватноће и закона великих бројева, аутор је и специфичних студија из демографије и економије (*Общинное землевладение: Нужды деревни по сельскохозйственной промышленности*). Његови радови имали су велики утицај на развој статистичке науке у Русији и иностранству.

19. ФЕБРУАР: На данашњи дан је рођен

ТИХОМИР ЂОРЂЕВИЋ

(Књажевац, 19. феб. 1868. – Београд, 28. мај 1944)

српски етнолог, економски историчар, професор универзитета, академик.

Основну школу и ниже разреде гимназије завршио је у Алексинцу, вишу гимназију у Нишу, а историјско-филолошки одсек Велике школе у Београду. Првео је један семестар на Универзитету у Бечу 1902, исте године докторирао је у Минхену и промовисан у доктора филозофије. Био је професор Ниже гимназије и Учитељске школе у Алексинцу 1891-1905, потом у Београду професор Прве мушке гимназије. На Београдском универзитету од 1906. био је доцент, од 1921. до пензионисања 1938. редовни професор етнологије. Учествовао је у балканским ратовима и Првом светском рату као командир болничке чете. Повукавши се са српском војском преко Албаније, прешао је у Италију а одатле у Енглеску, где је држао предавања из српске историје и етнографије (1916-1919). Учествовао је у раду етнографско-историјске секције југословенске мировне делегације у Француској (1919-1920). Као наставник у Алексинцу 1891. почео да се бави етнологијом и фолклором, покренуо 1899. часопис *Караџић*, лист за српски народни живот, обичаје и предања. У преко седамсто библиографских јединица писао је о многим питањима из етнологије и народног живота, на основу теренског искуства и архивске грађе Државног архива у Београду и Судског архива у Зајечару (Грађа за српске народне обичаје, Медицинске прилике у Србији, Занати и еснафи). Писао је о етногенетским процесима на Балканском полуострву (Румуна, Цигана, Турака, Јевреја, Арбанаса, Грка, Јермена и Черкеза). Приказао је порекло, расељавање и живот становништва у Србији, посебно у радовима *Становништво у Србији после велике сеобе 1690, Насељавање Србије за време прве владе кнеза Милоша 1815-1839, Српске колоније у Будиму и околини*. Уредио је више књига Српског етнографског зборника, већи део чланака објавио је у циклусу *Наш народни живот* (1923-1934). Познавао је више светских језика и преводио стручну литературу. Био је редовни члан Српске академије наука и уметности, дописни члан ЈАЗУ, члан Словенског института у Прагу, председник СКЗ. Мада по образовању и научним преокупацијама некономиста, у изучавању живота и обичаја српског народа, приказом и анализом елемената из економске историје и демографије, дао је одређен допринос и развоју економске науке. Као предани истраживач начина живота српског народа, описом многих привредно-историјских феномена, пружио је важна сазнања из економске и аграрне историје Србије. То је нарочито видљиво у његовим чувеним делима *Из Србије кнеза Милоша* и *Наш народни живот*, у којима је на занимљив и уверљив начин приказао привредне и пољоприведне прилике у Србији XIX столећа, првенствено за време владавине кнеза Милоша Обреновића. Посебну пажњу посветио је проучавању значаја заната и еснафа, уз разграничење особености сеоских (*Наши сеоски занати*, 1922) и варошких заната (*Живот и обичаји народни*, 1925). Ова дела представљају драгоцену грађу о занатима и еснафима у Србији у времену од Другог српског устанка до доношења Еснафске уредбе 1848. године.

20. ФЕБРУАР: На данашњи дан је рођен

ВЕЛИМИР БАЈКИЋ

(Велико Градиште, Србија, 20. феб. 1875. - Буенос Ајрес, Аргентина, 17.2.1952)
српски економиста, трговац, банкар, акционар, публициста,
политичар, професор универзитета.

Своју „бајковиту“ животну авантуру започео је степеницама школског образовања, којима се пео у Пожаревцу и Београду. Прву гимназију и Правни факултет завршио је у Београду. Политичко-економске науке завршио је у Минхену, где је и докторирао (1903). Као човек немирног и практичног духа бавио се разним пословима. У звању доцента предавао је политичку економију (1903-1909) на Правном факултету у Београду. За то време формирао је генерацију младих економиста (Недељковић, Стојадиновић, Станаревић) који су на савремен начин приступали финансијско-економским проблемима. Члан српске трговинске делегације у Бечу био је 1906. До почетка Првог светског рата (1909-1914) приватно се бавио научним радом, 1914. био је директор Трговачке школе у Битољу, на којој је предавао економске и финансијске предмете, а од 1916. до 1919. исте предмете за наше ђаке у Ексу у Француској. На мировној конференцији у Паризу био је 1919. експерт делегације Краљевине СХС у економско-финансијској и саобраћајној секцији и члан финансијске секције при Друштву народа. Помоћник министра финансија био је од 1919. до 1920. Под његовим руководством извршена је замена новчаница и донет закон о претварању Народне банке Србије у емисиону банку за новоформирану државу. Редовни професор политичке економије на Правном факултету у Београду био је од 1920. до 1921. Потом се посветио берзанским пословима и посредовању у великим финансијским операцијама. Имао је акције „Батиних“ предузећа у Србији, био директор концерна „Бата“ Борово за Србију, власник издавачког предузећа, био је крупан извозник јаја (на чему се и обогатио), заступник интереса иностраних фирми, оснивач, сувласник и уредник часописа. По завршетку Другог светског рата забрањен му је рад у новинарству. Радио је неко време у министарству финансија, затим је емигрирао у Аргентину. Био је један од најистакнутијих српских грађанских економиста и један од најплоднијих домаћих економских писаца. Писао је о разнородним темама, захватајући мноштво питања из области економске теорије, економске мисли, економске политике, финансија и привредне историје. Главнину његовог стваралаштва чине бројни чланци расути по домаћим и иностраним листовима и часописима, нарочито у Београдском дневнику, Економисту, Народном благостању и загребачком Банкарству. У часопису *Народно благостање* (чији је био сувласник и одговорни уредник), 1929-1941, публиковао је огроман број економско-политичких радова. У њима је пажњу усмеравао на пољопривреду и сељачке дугове, индустрију, спољну трговину, привредну кризу, банкарство, монетарну политику, државне зајмове и девизне проблеме. Као главна његова дела могу се поменути: *Историја српске трговинске политике* (1902); *Питање о шећеру са гледишта економске науке* (1911); *Сељачки кредит: факта, мисли, критика* (1928). У Београду су 2009. објављени Бајкићеви Изабрани списи (приредио Б. Мијатовић).

21. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

ДИМТРИЈЕ-МИТА ЦЕНИЋ

(Београд, 29. септ. 1851. - Београд, 21. феб. 1888)

српски политичар, социјалиста, народни трибун, публициста,
економски мислилац.

Као гимназијалац био је члан бунтовних ђачких дружина. Уписао се 1869. на студије права на Великој школи у Београду, убрзо их прекинуо и отишао у Москву на студије медицине. Тамо се повезао са руским револуционарима, на себе навукао пажњу полиције и због тога морао да се раније врати у Србију. По повратку, наставио студије права у Београду, укључио се у социјалистички покрет и постао близак сарадник Светозара Марковића. Убрзо, због настојања да покрене један социјалистички лист, оптужен је да припрема заверу против кнеза и осуђен на осам година тамнице у тешким оковима. Шест година провео у затворима у Београду и Пожаревцу (1874-1880). Био је један од најплоднијих новинара у Србији. Није се много бавио непосредно економским проблемима, али су његове економске мисли разасуте по небројеним новинским чланцима које је тешко средити у некакав систем. Он своје чланке, по правилу, није потписивао, па се тачно не зна који су његови у листовима које је сам покретао и уређивао, првенствено у *Раднику*, *Борби*, *Истини*, *Часу*. Од посебних радова, позната његова књижица *Испод земље или моја тамновања* (1881), у којој приказује све тешкоће животног пута народних трибуна, није много занимљива са гледишта економске мисли, док његова збирка чланака под насловом *Богослов и доктор*, иако је више политичког него економског карактера, садржи језгро његове економске мисли. После Светозареве смрти, кад су многе његове присталице напуштале социјализам и прилазиле радикалној странци, остао је непоколебљив борац за социјализам, чијих се начела није одрицао ни у најтежим тренуцима живота, у затвору у оковима, нити кад је из затвора изашао тешко оболео од туберкулозе. У полемици са Л.Пачуом, П.Тодоровићем, Д.Станојевићем и другима, најизразитије су се испољавале његове друштвено-економске мисли. Критикујући Пачуову књигу *Грађанско друштво и његове политичке партије*, писао је: „врзма се око тога: је ли капитал уштеђени или туђ неплаћен рад, да ли је Ласал створио социјалну демократију или ова њега...” У програму социјалистичке партије (вероватно га је писао Ценић у затвору), стоје одредбе изразито економског карактера: да сва средства за производњу буду заједничка својина општина; бирократски систем да се замени народном самоуправом; да се укину сви посредни данци и да се уведе систем пропорционалног и прогресивног опорезивања; од прикупљеног пореза општина да шаље у среску и државну касу само онолико колико је нужно за подмирење државних потреба, остало да задржава за своје потребе; за правилно руковање народним финансијама да се установи народна банка. Међу економске задатке државе убраја: да држава помаже оснивање земљорадничких, занатлијских и индустријских асоцијација, да се укину каишарски дугови, да се земље присвојене на каишарски (зеленашки) начин врате првобитним имаоцима или другима „само на уживање”; смањивање броја чиновника, смањивање кнежеве цивилне листе. Најкраће изражена сва друштвено-економска мисао Мите Ценића, то је појам *социјализам*. За ту идеју се борио у најтежим условима, томе посветио читав свој живот, прерано прекинут болешћу добијеном у казаматима.

22. ФЕБРУАР: На јучерашњи дан је рођен

МИЛИВОЈЕ САВИЋ

(Ужице, 21. феб. 1876. – Београд, 1940)

српски и југословенски инжењер, технолог,
високи државни чиновник, економски практичар.

Рођен је у породици сиромашних родитеља пекара, који су се касније преоријентисали на крчму. Основну школу и реалку завршио је у Ужицу. По завршетку реалке уписао се на Технички факултет у Београду, али је због учешћа у збацивању једног професора био искључен, па је звање инжењера хемије стекао на хемијско-техничком одсеку Техничке велике школе у Грацу. Из Аустрије је отишао у Швајцарску, где је у једној текстилној школи учио предење и ткање, и бојење свиле. Поставши инжењер хемије, службу је почео у царинској лабораторији, дуго је био инспектор Министарства народне привреде, а затим од стварања Краљевине СХС начелник индустријско-занатског одељења у Министарству трговине и индустрије, са ког положаја је и пензионисан. У младости је био одушевљен социјалистичком литературом, за коју је заинтересовао и свог земљака Радована Драговића. Социјалистичким погледима прожети су и његови радови, у којима се увек залагао за увођење привредних планова и једног смишљеног дугорочног рада на њиховој реализацији. За економију је заслужан из два разлога: прво, био је неуморан економски практичар, који је, као компетентни стручњак у државним ресорима, доприносио развоју привреде, нарочито индустрије (њего је В.Бајкић назвао „модерним меркантилистом великог формата“, али и човеком који је са политичком економијом у сталном сукобу, јер је сматрао да ако ћемо гледати на рентабилност никад нећемо подићи домаћу индустрију); друго, био је веома плодан писац, који се није бавио економском теоријом већ чињеницама из стварности, тако да је оставио драгоцен дела о историји привреде Србије и ширих југословенских простора. Два његова најважнија и најобимнија дела су: *Занати и индустрија у присаједињеним областима и занати у старим границама Краљевине Србије* (1914) и *Наша индустрија, занати, трговина и пољопривреда* (који је излазио у сукцесивним свескама, 1-9, 1922-1931). Осим тога, написао још читав низ радова који се односе на привреду Србије: *Мисли о привредном програму у Србији* (1907), *Пољопривредна политика* (1910), *Индустрија и царинска политика* (1929). Посебно је писао и о привреди Црне Горе, односно Зетске бановине (око 30 прилога), који су током 1931. публиковани у Слободној мисли, под заједничким насловом *Привредне прилике у Црној Гори*, описујући стање у разним областима народне привреде појединих градова, где се могу наћи подаци о разним привредним предузећима, њиховом настанку и развоју, капацитету или броју запослених, финансијској снази и сл. У чланку *План унапређења туризма* указује на изградњу путева и хотела; у раду *Привредни план искоришћавања имања православних манастира* препоручивао је ова имања за организацију угледних добара; у раду *Привреда у Зетској бановини* пледирао је за подизање индустрије. Савић није био теоретичар, у својим радовима не износи неку одређену концепцију економске политике, али су они као целина крцати чињеничним материјалом из прошлости привреде појединих грана и крајева, представљајући економско-информативно богатство од великог значаја.

23. ФЕБРУАР: *На данашњи дан је рођен*

КАРЛ МЕНГЕР

(Carl Menger)

(Ној-Сандец, данас Нови-Сонч, Пољска, 23.2.1840. - Беч, 27.2.1921)

аустријски економиста, један од утемељивача субјективне теорије граничне корисности, професор универзитета.

Правне науке студирао је на Прашком и Бечком универзитету. Докторирао је у Кракову 1867, а потом је прихватио посао у цивилној служби. Након тога се посветио изучавању економије. Професор политичке економије на Универзитету у Бечу постао је 1873, где је, уз мале прекиде, остао све до 1903. Заједно са С.Цевонсом и Л.Валрасом, утемељивач је субјективне теорије вредности и оснивач психолошке (бечке, аустријске) школе маргиналистичког правца економских доктрина. Његова економска теорија прожета је израженим индивидуализмом, јер људске потребе и добра којима се оне задовољавају, посматра са строго субјективног аспекта. Научну спознају да производи имају вредност јер служе разним сврхама чија се важност разликује, Менгер је употребио да би разрешио „парадокс дијамант-вода“, који је Адам Смит уочио али није решио. Исто је употребио да би оспорио погледе који су промовисали Д.Рикардо и К.Маркс, по којем вредност неког производа потиче од количине рада употребљеног у његовој производњи. Менгер је доказивао управо супротно, да вредност рада потиче од вредности производа насталих тим радом (у савременим условима, због тога су, нпр. најбољи професионални спортисти, кошаркаши или тенисери, плаћени много више у односу на остале спортисте који такође улажу огроман рад). Менгер је наглашавао да се људи у размени одричу онога што вреднују мање да би добили оно што вреднују више, па тако обе стране, купац и продавац, могу бити на добитку у размени, из чега закључује да посредници у трговини такође стварају вредност поспешивањем размене. Такође је показао да новац, као трансакциони медијум, решава тешкоће директне размене и да се новац, као и језик, спонтано развио као средство за поспешивање људске интеракције. Позната је Менгерова табела потреба, у којој су римским бројевима од I (хлеб) до X (дијаманти) у првом реду табеле означене потребе према реду важности или хитности задовољавања, а арапским бројевима (у редовима испод римских) обележен је у опадајућем низу степен значаја који појединац придаје одређеним јединицама датих добара. Вредност добара није, према томе, однос између њих самих, већ психолошки однос човека према добрима. У том светлу, Менгерова теорија вредности заснива се на, субјективно оцењеној, крајњој корисности конкретног добра и његовој реткости. Субјективну теорију вредности Менгер је изложио у својој првој књизи под насловом *Grundsätze der Volkswirtschaftslehre* (Начела политичке еконо-мије, 1871) Друго његово важно дело је *Untersuchungen über die Methode der Sozialwissenschaften und der Politischen Oekonomie insbesondere* (Истраживање о методи друштвених наука с посебним освртом на политичку економију, 1883). Овом књигом је отворен познати спор о методи који је трајао више од две деценије не само у Аустрији. Он критикује методолошке поставке историјске школе и образлаже свој атомистички прилаз економским појавама са појединцем у средишту пажње.

24. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо**СИМА АНДРЕЈЕВИЋ ИГУМАНОВ**

(Призрен, 30. јан. 1804. - Призрен, 24. феб. 1883)

трговац, српски добротвор, велики задужбинар, стваралац економских и културних вредности.

Врло рано остао је без родитеља па је бригу о њему преузео најстарији брат Аксентије, монах манастира Свети Марко у Призрену. Детињство је провео у манастиру где се научио основној писмености. Надимак Игуманов добио је по брату Аксентију, игуману. У родном граду на Бистрици је имао бурмутану. Са женом Султаном имао је сина Манојла и ћерку Магу. Када су 1836. свим српским трговцима Турци порушили бурмутане, остао је без посла, преселио се у Алексинац, али није успео у послу. Потом је отишао у Битољ, бавио се извозом пијавица, остао је без пара и доспео у затвор. Око 1840, отишао је у Цариград и отворио малу дуванску радњу. Убрзо су му умрле жена и ћерка. Од руског посланика у Цариграду и од братовљевог пријатеља добио је помоћ у новцу и тако је успео да прошири посао. Одселио се у Одесу 1850. и отворио дуванску магазу. Када је материјално ојачао, настанио се у Кијеву, наставио да се бави трговином и стекао велики иметак. У то време спознао је да се отварањем школа може помоћи образовању Срба у Старој Србији. Први већи прилог (100 турских лира) послао је у Призрен 1855. и наменио га за подизање нове цркве. Када је 1864. дошао у Призрен, донео је велике дарове црквама и школама. У Сиринићкој жупи подигао је школу и помогао обнављање манастира Св.Уроша у Неродимљу. Његовом заслугом сачувана је црква Св.Спаса у Призрену из XIV века, коју су Цинцари хтели да поруше. Сина јединца Манојла изгубио је 1865. Намеру да отвори школу у Призрену почео је остваривати 1869, када је обезбедио простор и одабрао пет ученика и послао их о свом трошку на школовање у Београд. Из Србије је доводио учитеље и старао се о њиховом издржавању. Као руски поданик, уз помоћ руског конзулата у Призрену, добио је одобрење за отварање богословије, чији је темељ постављен 1871. године. Од 1872. стално је боравио у Призрену и манастиру Св.Марка. Време Велике источне кризе провео је у Београду дајући прилоге за избеглице и ратом пострадале. Тестаментом 1880. све своје имање завештава издржавању Призренске богословије, школовању ђака и подизању просвете у Старој Србији. Имање у Београду тада је износило шест милиона динара. Са неколико првака Старе Србије написао је књигу *Садање несретно стање у Старој Србији и Македонији* (Београд, 1882). Савременици су му још за живота одали признање: био је почасни члан Српског ученог друштва, члан Друштва св. Саве и члан утемељивач Црвеног крста. Руски цар Александар II прогласио га је за почасног грађанина Петрограда. Краљ Милан Обреновић одликовао га је Таковским крстом а књаз Никола Петровић Даниловим орденом. Сахрањен је у манастиру Св.Марка у Призрену. *Задужбина Симе Игуманова, Призренца*, 1936-1938. године подигла је на Теразијама у Београду велелепну палату (архитекти браћа Крстић), угаона петоспратница, модернизована верзија српско-византијског стила (као споменик културе, сада под заштитом државе). На врху зграде првобитно се налазила три и по метра висока бронзана скулптура „*Сима Игуманов са сирочићима*“, која је уклоњена након Другог светског рата.

25. ФЕБРУАР: На данашњи дан је рођена

ВЕРА ПИЛИЋ (девојачко презиме Ракић)
(Равно село код Врбаса, 25.2.1923. - Београд, 9.8.2003)

српски и југословенски економиста, политекономиста, марксистички теоретичар, методолог, професор универзитета.

Основну школу је завршила у родном месту. Средњошколско гимназијско образовање стекла је у Новом Саду. Потом је у Београду завршила два факултета, и то: Економски 1949, а Филолошки (немачки и енглески језик) 1954. Докторску дисертацију одбранила је 1964. на Економском факултету Београдског универзитета. Радила је најпре у Дирекцији иностраних осигурања ДОЗ-а у Београду, па затим у Економском институту ФНРЈ у Београду, у својству асистента и стручног сарадника. У звање асистента за предмет *Политичка економија* на Економском факултету у Београду изабрана је 1957. За предмет Марксов метод економске анализе изабрана је 1965. у звање доцента, 1971. за ванредног, а 1977. за редовног професора. На стручном усавршавању је боравила у Москви (1976), у Хамбургу (1984), Берлину (1978. и 1988), као и у Лондону (1954. и 1982). Била је ангажована у настави на последипломским студијама на матичном Економском факултету, као и на Пољопривредном факултету у Земуну (на Агроекономском одсеку, група Економика пољопривреде и тржиште аграрних производа) и на Факултету организационих наука у Београду. Била је шеф Катедре за општу економску теорију. Имала је задужења и функције у професионалним и другим организацијама. Била је члан Савета Филолошког факултета, редовни члан НДЕЈ-а, потпредседник Удружења "Наука и друштво Србије", као и редован члан Хегеловог друштва. Добитник је Ордена рада са златним венцем. Предавања је држала вишекратно и на факултетима у иностранству: Економски факултет МГУ имена Ломоносова у Москви, Економски факултет Хумболт Универзитета у Берлину и Висока школа за политику и привреду у Хамбургу. Написала је и објавила велики број радова различите природе. Њена најважнија дела вероватно су ове књиге: *Поморско осигурање у спољној трговини*, 1955; *Карактеристике и проблеми женске радне снаге у Југославији*, 1969; *Актуелни проблеми наше производне кооперације са иностранством, прилог методологији проблема*, 1970; *Марксов метод економске анализе у шемама, моделима и дијаграмима*, коаутор, 1973; *Савремени проблеми политичке економије - методолошки аспекти*, 1973; *Друштвено-економски аспекти продуктивности рада (с посебним освртом на Марксов метод)*, 1976; *Марксистичка дијалектика и општа теорија система*, 1977; *Економија у сенци*, 1991; *Видик и хоризонт савремене политичке економије*, 1993; *Economic Semiotic-Languages in Complex information system*, Беч, 1971; *Integration among developping countries and the Realization of acientifis technological revolution*, Будимпешта, 1974.

26. ФЕБРУАР: На данашњи дан је преминуо

ПЕТАР Б. СТРУВЕ

(*Пётр Бернгардович Струве*),

(Перм, Пермска губернија, Русија, 26.1.1870. - Париз, Француска, 26.2.1944)

. руски економиста, филозоф, публициста,

теоретичар "легалног марксизма", професор универзитета.

Потиче из познате породице, био је син пермског губернатора Бернгарда и унук астронома Василија (немачке народности). У Санкт Петербургу је живео од 1882, где је завршио гимназију, 1889. започео студије природних наука, следеће године прешао на Правни факултет где је 1894. и дипломирао. Једну годину је студирао економске науке на Универзитету у Грацу, истовремено објављивао чланке у немачкој социјалдемократској штампи; 1894. је објавио књигу „*Критичке напомене о економском развоју Русије*“, која је отворила еру борбе руских марксиста и народњака, којом је Струве постао водећи теоретичар „легалног марксизма“, оног дела либерално-буржоаске интелигенције у Русији која је, користећи марксистичко учење, критиковала народњачки покрет, објављујући критике у легалној штампи; 1896. учествовао је на Лондонском конгресу II интернационале, за који је написао аграрни део извештаја руске делегације; за Први конгрес РСДРП 1898. написао је Манифест Руске социјалдемократске радничке партије; 1899. у раду „*Марксова теорија социјалног развита*“ (Марксова теорија друштвеног развоја) подвргао је критици Марксове ставове о неизбежности социјалне револуције; 1900. је примљен у уредништво часописа „Искра“ у којем су на једној страни били Лењин и његови истомишљеници а на другој Струве и познати руски економиста Туган-Барановски; од 1901. до 1905. је у емиграцији где је уређивао часопис „*Ослобођење*“; кад се 1905. вратио у Русију био је уредник часописа „*Руска мисао*“ и депутат Државне думе; од 1906. до 1917. је на Политехничком институту у Санкт Петербургу, наставник, редовни професор и шеф катедре за политичку економију; његов главни економски рад *Хозяйство и цена* (Привреда и цена), је био магистарска (I том, 1913) и докторска (II том, 1916) дисертација. Као противник револуција, за време Октобра 1917, био је на страни контра-револуције и министар иностраних послова у влади Дењикина. У својству главног представника „легалних марксиста“, крајем XIX века, насупрот народњацима, сматрао је да Русија мора да иде путем капиталистичког развоја. Залажући се за еволутивни, постепени развитак поткрепљен реформама, порицао је неопходност социјалистичке револуције и диктатуре пролетеријата. Идеје о овим и сродним питањима изложио је у књизи *Критическије заметки к вопросу об економическом развитии России* (Критичке примедбе о питању економског развоја Русије, 1894). Субјективистичка економско-теоријска схватања најбоље показује његова књига *Хозяйство и цена* (Привреда и цена, 1913). Његове економске погледе жестоко је оспоравао В.И.Лењин, док је његову филозофију неокантовског приклањања и замењивања дијалектике еволуционизмом, критици подвргао Г.В.Плеханов.

27. ФЕБРУАР: На данашњи дан је рођен

АЛЕКСАНДЕР БАЈТ

(Љубљана, 27. феб. 1921. – Љубљана, 24. феб. 2000)

југословенски и словеначки економиста, економетричар,
оснивач економског института, професор универзитета, декан, академик.

На Правном факултету у родном граду је 1943. дипломирао, а 1953. стекао академски степен доктора економских наука, са тезом Марксов закон вредности. На истом факултету 1951. постао је предавач, а 1956. редовни професор за предмет Политичка економија. Предавао је и статистику. Научно усавршавање обавио је на Универзитету у Торину, енглеском Кембриџу, Корнелу, МИТ-у (Кембриџ), Берклију и другим универзитетима у САД. Оснивач је и дугогодишњи руководиолац чувеног Економског института у Љубљани („Бајтовог института“), који је, са аутентичним анализама привредног система, текуће економске политике, пословних циклуса и предвиђањима привредних токова, имао углед једне од најцењенијих институција у Југославији. Био је и декан факултета. Као економски саветник југословенске и словеначке владе, имао је важну улогу у креирању привредног система и економске политике СФРЈ и Словеније. Његова реч се уважавала и у међународним форумима. Био је члан редакција неколико домаћих и страних часописа, уредник и главни сарадник часописа *Господарска гигања* и *Привредна кретања Југославије*. За дописног члана Словеначке академије наука и уметности изабран је 1981, а за редовног 1987. Био је гостујући професор Вирџинијског универзитета. Упамћен је као врло плодан стваралац, објавио је око педесет самосталних књига и близу три стотине чланака и расправа (позната је његова полемика са београдским професором Миладином Кораћем), око шездесет радова у најчувенијим светским часописима. Тим радовима и целокупним својим професионалним деловањем остварио је врло висок научни ниво којег је досегао мали број југословенских економиста друге половине двадесетог века. Од мноштва његових радова вероватно најбоља су следећа дела: *Основе економске анализе и политике* (издања 1979, 1988, 1998), *Расподела националног дохотка и систем личних доходака у нашој привреди* (1962), *Алтернативне економске политике* (1986), *Самоуправни облик друштвене својине* (1988.). Пред крај живота објавио је своје успомене, обимно мемоарско дело на око 1300 страна, под насловом „*Берманов досије*“ (на српском, Београд, Српска реч, 2006), са детаљима о политичким и научним контроверзама његовог живота и рада. Књига је шокирала словеначку јавност, као историјско штиво које преокреће темеље југословенске, а посебно словеначке „званичне историје“. Бајт пише, да је он током Другог светског рата био не само симпатизер покрета ђенерала Драже Михаиловића (команданта ЈВУО), него чак и главни четнички обавештајца са седиштем у Риму, а на основу дотад непознатих архивских извора, тврди да је Тито 1942. наредио „да партизани не смеју да нападају Немце и Италијане, већ само четнике!“, чиме су "партизани а не четници почели братоубилачки рат". Припадао је оним Словенцима који су истински ценили допринос Срба ослобођењу Словеније у Првом светском рату, одређивању њених граница у Версају и спасању око седамдесет хиљада Словенаца које је почетком Другог светског рата немачки окупатор протерао из Словеније у Србију.

28. ФЕБРУАР: На данашњи дан је рођен

ТИХОМИР ВРЕБАЛОВ

(Меленци код Зрењанина, 28.02.1924. – Нови Сад, 04.07.2007)

инжењер агрономије, селекционар, стваралац нових сорти, дугогодишњи директор научног института, привредник, професор универзитета, министар.

Основну школу је завршио у Меленцима а гимназију у Зрењанину. Пољопривредни факултет у Земуну уписао је 1947. и дипломирао 1951. године. По завршетку студија обавио је једногодишњу специјализацију на групи Гајење основних ратарских култура, при Заводу за посебно ратарство на истом факултету. За асистента у Заводу за стрна жита у Крагујевцу изабран је 1952, где је остао до 1961, када је прешао у Институт за пољопривредна истраживања у Новом Саду (основан 1938, као државна Пољопривредна и контролна станица Нови Сад). Од доласка у Институт руководилац је Завода за уљане културе, од октобра 1968. до маја 1989. генерални директор Института за ратарство и повртарство. Накратко је био на дужности Савезног министра за пољопривреду СР Југославије, у реконструкцији Савезне владе (април 1996) до краја првог мандата премијера Р. Кантића (март 1997). Потом је поново радио у Институту до 1990. када је отишао у пензију. Докторирао је 1964. на Пољопривредном факултету Београдског универзитета. За редовног професора Пољопривредног факултета у Новом Саду, на предмету *Посебно ратарство*, изабран је 1977. На специјализацији у Совјетском Савезу провео је 7 месеци током 1964. и 1965. Велики је његов допринос унапређењу производње сунцокрета у Југославији и другим земљама у свету. Публиковао је преко 100 научних и стручних радова, елабората, посебних публикација и једну монографију о сунцокрету, учествовао је на многим међународним конгресима. Аутор и коаутор је 11 сорти и хибрида сунцокрета. Био је руководилац програма истраживања на сунцокрету (1962-1989); руководилац програма на сунцокрету и уљаној репици у Ирану (1969-1980); водио је програм унапређења сунцокрета у Пакистану, Танзанији и Кини. Био је руководилац међународног пројекта Стварање хибридних линија с еколошком адаптивбилношћу, председник Међународне асоцијације за сунцокрет (1985-1988). Иницијатор је оснивања банке биљних гена у Југославији, идејни творац и организатор чувених зимских семинара за агрономе; са Министарством пољопривреде Холандије организовао је заједничке летње семинаре о наводњавању и унапређењу уљаних култура за земље у развоју. Под његовим дугогодишњим руководством (генерални директор преко две деценије), Институт је стекао престижно име у домаћој и светској науци, а врхунским резултатима примењеним у пољопривредној пракси значајно је допринео аграрном и укупном економском развоју Југославије. Стварањем сорти и хибрида ратарских, повртарских, крмних, индустријских, лековитих и зачинских биљака, са потенцијалом високих приноса и квалитета, као и отпорности према абиотичким и биотичким стресовима, Институт је израстао у врло моћну установу, са преко 100 истраживача, од чега 70 доктора наука, који су створили преко 1000 сорти и хибрида, од тога је скоро 500 регистровано и гаји се у иностранству, у 26 држава. Добитник је бројних високих награда и признања: Орден рада III реда, Медаља заслуга за народ, Награда ослобођења Војводине (1977), Седмојулска награда СР Србије (1980), Орден рада са златним венцем, Награда АВНОЈ-а (1989).

МАРТ

01.03.	ЛАЗАР ПАЧУ
02.03.	МИЛОВАН МИЛОВАНОВИЋ
03.03.	БОРЉЕ ЂУРИЋ
04.03.	МИЛО МАРКОВИЋ
05.03.	РОЗА ЛУКСЕМБУРГ
06.03.	ЏЕЈМС ТОБИН Н
07.03.	ПАВЕЛ РОВИНСКИ
08.03.	ВЛАДИМИР БАКАРИЋ А
09.03.	ДУШАН РАДМАНОВИЋ
10.03.	НИКОЛА КМЕЗИЋ
11.03.	ФРИДРИХ РАЈФАЈЗЕН
12.03.	БРАНИСЛАВ ВУЈИНОВИЋ
13.03.	СТЕВАН КУКОЛЕЧА
14.03.	ВЕЉКО РАДОЈЕВИЋ
15.03.	ЈОВАН ЗЕБИЋ
16.03.	ДУШАН ЛОПАНДИЋ
17.03.	КОСТА ЦУКИЋ
18.03.	ДИМИТРИЈЕ-МИТА РАКИЋ
19.03.	АДАМ БОГОСАВЉЕВИЋ
20.03.	МИЛОВАН МАРКОВИЋ
21.03.	ФРЕДЕРИК ТЕЈЛОР
22.03.	ГЛИГОРИЈЕ-ГИГА ГЕРШИЋ А
23.03.	ФРИДРИХ А.ХАЈЕК Н
24.03.	ВЛАДИМИР Ј ЖЕЉЕЗНОВ
25.03.	МИЛОРАД ЗЕБИЋ
26.03.	ПОЛ ХАУАРД ДАГЛАС
27.03.	МИРКО КОСИЋ
28.03.	ТОДОР КРУШЕВАЦ
29.03.	ЛУИЉИ ЛУЦАТИ
30.03.	ФРАНЦ ОПЕНХАЈМЕР
31.03.	ЈОВАН ЛОВЧЕВИЋ

1. МАРТ: На данашњи дан је рођен

ЛАЗАР ПАЧУ

(Чуруг, Бачка, Аустроугарска, 1.март 1853. – Врњци, Србија, 25.окт.1915)
српски лекар, политичар, публициста, преводилац,
министар финансија, директор банке, економски практичар.

Потиче из цинцарске породице која се са југа српских земаља доселила у Аустроугарску са патријархом Чарнојевићем. Отац му је био парох, а мајка из угледне српске породице писца Милоша Цветића. Гимназију је завршио у Новом Саду, студије медицине започео у Цириху, где се придружио бакуњистичком кругу и упознао социјалисте Светозара Марковића, Васу Пелагића и будуће руководство Радикалне странке (Н.Пашића, П.Годоровића, П.Велимировића). Студије је прекинуо 1878. године, када је заједно са Пером Годоровићем основао лист „Стража“ у Новом Саду, али их је власт убрзо протерала. Студије медицине завршио је у Берлину, потом у Београду отворио лекарску ординацију. Учествовао је у оснивању Народне радикалске странке 1881. и постао члан главног одбора, писао за радикалски лист „Самоуправа“, у серији непотписаних текстова одговарао је на критику Мите Ценића да је Радикална странка напустила идеологију Светозара Марковића. Када је влада 1889. национализовала монополе дувана и соли, постављен је за управника државних монопола где је био у два периода, 1893-1894. и 1897-1898. У међувремену био је комесар Народне банке и директор Београдске задруге. Пензионисан је 1899, али је 1903. постао члан Државног савета. Након промене династија 1903, био је министар финансија у три периода: 1904-1905, 1906-1908. и 1912-1915. Важна је његова улога у тзв. царинском рату са Аустроугарском, закључењу нових спољних зајмова Србије и финансирању Балканских ратова и почетка I светског рата. Због пословичне штедљивости, ушао је у легенду зато што је на радном столу у свом кабинету имао две мастионице: државну, за писање службених аката, и приватну, за личну кореспонденцију. Осим тога, за време Првог балканског рата 1912, одбио је захтев краља Петра да му се унапред исплате примања од државе. Прозван је српски Кир-Јања. За њега се везује и куриозитет да је у одсуству Николе Пашића, заједно са С.Протићем, примио ултиматум Аустроугарске Србији поводом атентата Г.Принципа на престола-наследника Ф.Фердинанда у Сарајеву на Видовдан 1914. Мада није био економиста по формалном академском образовању а мало је писао, истакао се као финансијски практичар на макро плану, расправљао је о готово свим питањима економског живота Србије свога времена, њеној трговинској и финансијској политици, царинама, увозу и извозу, посебно о њеним буџетима, порезима и државним дуговима, те се стога не може заобићи у историји српске економије и српске економске мисли. Тим пре, што је у колективној свести српског народа упамћен као легендарни и непревазиђени министар финансија. То се може рећи првенствено стога што је Србија без застоја отплаћивала стране кредите током Балканских ратова и што је финансијски обезбедио Србију за Први светски рат. Од списка економског карактера, најпознатији је његов предговор књизи К.Еберга, *Наука о финансијама*, а његов превод овог дела објављен је на српском језику 1900. Две године касније (1902) публикован је његов превод Хекеловог дела *Буџет*. Пачу је покренуо Финансијску библиотеку и часопис „*Финансијски преглед*“.

2. *МАРТ*: На јучерашњи дан је рођен

МИЛОВАН МИЛОВАНОВИЋ

(Београд, 1. март 1863. – Београд, 1. јули 1912)

српски политичар, дипломата, државник, министар финансија, премијер, универзитетски професор, историчар, економиста.

Син угледног београдског судије и државног саветника, дипломирао је 1884. а докторирао на Правном факултету у Паризу на основу дисертације о гарантним уговорима. Био је професор државног и међународног права на Великој школи у Београду. Због учешћа у припремама атентата на краља Милана, у одсуству је био осуђен на двогодишњу робију. У више влада и разних ресора био је министар: правде, народне привреде, финансија, иностраних дела; посланик у Букурешту и Риму; председник министарског савета. Један је од редактора Устава из 1888. и 1901, цењен сарадник радикалских листова *Одјек* и *Самоуправа*, један од утемељивача часописа *Дело*. Аутор великог броја запажених расправа из уставног и међународног права и дипломатске историје. За српску економску мисао, значајна је његова економско-дипломатска студија *Наши трговински уговори* (1895), у којој је свестрано политекономски анализирао први (1881) и други (1892) трговински уговор између Србије и Аустроугарске, с погледом на међународне економске односе, теоријско-практички засновао своје ставове и закључке о прошлости и будућности спољнотрговинске политике Србије. Указивао је да савремени економски живот држава има две стране: унутрашњу националну и спољну међународну. Национална страна захтева заштиту домаће производње, утолико већу уколико је држава заосталија. Трговински уговори појављују се као компромис између две оправдане а супротне тежње: да се у извесној мери напусти заштита домаће производње, а да се у замену за то добије олакшица за продају овојих производа на иностраним тржиштима. Уговори се закључују утолико лакше уколико одговарајуће привреде једна другој мање конкуришу, а једна другу више допуњују, али се мора водити рачуна да се не узимају у заштиту само данашњи већ и будући економски интереси. Због свога географског положаја (окојена земљама које производе исто што и она, нема излаз на море, најближа лука Солун), за Србију су једино интересантне пијаци: аустроугарска и тек преко ње немачка. Зато су сви трговински уговори које је Србија закључила после 1880. осим аустријског и немачког, имали само политички значај: са Енглеском и другим великим државама, зато што су Србији давали политичку афирмацију након ослобођења од вазалног односа према Турској, а они са балканским земљама јер су стварали услове и за политичко зближење тих земаља. Указује да је Аустроугарска, позивајући се на одредбу Берлинског уговора, одмах тражила примену највећег повлашћења, те да је стога трговински уговор са Енглеском „са гледишта наших економских интереса једна фатална погрешка“, јер је требало прво закључити уговор са главним партнером, Аустроугарском, у коју одлази три четвртине српског извоза. Осврћући се на други уговор (1892), констатује да он за економију Србије нема значај као претходни, јер „нема гаранције за њену економску, па следствено и за њену политичку будућност“, али неке одредбе овог последњег имају позитиван значај за Србију (замена тарифе *ad valorem* специфичном, српски извоз добио привилегије, највећим делом третиран као погранични промет, повољнији царински режим за српско жито).

3. **МАРТ:** На сутрашњи дан је преминуо

БОРЂЕ ЂУРИЋ

(Београд, 29. јуни 1880. - Београд, 04. март 1959)

српски дипломата, амбасадор, економски теоретичар и практичар,
министар финансија, професор универзитета.

Студије права завршио је у Паризу, где је стекао и звање доктора наука. Био је доцент на Правном факултету у Београду на коме је предавао *Науку о финансијама* и Статистику. Од 1920-1931. био је помоћник шефа Репарационе комисије у Паризу. У времену 1931-1935. био је југословенски амбасадор у Лондону, са тромесечним прекидом у 1931, кад је био министар финансија, и то тако строг да је морао изићи из владе. Иако је готово непознат широј, чак и стручној економској јавности, угледни економски историчари сматрају да Ђурић спада међу теоријски понајбоље српске економисте. Међутим, заузет другим службама, економском науком се није стално бавио. Аутор је одређеног броја радова из области теоријске економије и статистике. У њима је изложио своја схватања политичке економије, привредне историје и статистике. Главна економска дела су му: *L'expansion des banques allemandes a l'etranger, ses rapports avec le developpement economique d'Allemagne* (Ширење немачких и страних банака, са извештајем о развоју немачке економије, Paris-Berlin, 1909.), затим расправа *Марксове теорије о вишку вредности* (1909); из области статистике то је приступно предавање као доцента на правном факултету *Однос статистике према осталим социјалним, нарочито економским наукама*. У првом, обимном и студиозном делу, које је од значаја не само за економску политику већ и за економску теорију, обрађен је продор немачких банака у иностранство. У другом делу, са антимарксистичких позиција, разматра Марксове теорије о вишку вредности, где најпре излаже постанак и садржај Марксовог система политичке економије, почев од *Прилога критици политичке економије* (1859), па закључно са *Теоријама о вишку вредности* (1904-1910). Затим, укратко али студиозно, износи и саму Марксову теорију вишка вредности. Главну садржину овог рада представља анализа Марксовог односа у *Теоријама о вишку вредности* према ранијим економистима, од Петија до Рикарда и Малтуса. Служећи велики период живота у дипломатији, Ђурић изгледа није имао довољно времена да се озбиљније посвети економској науци. При томе, неколико поменутих радова сведоче о његовом осећају за економску теорију и економско-научна уопштавања у ширем смислу. Чак и расправа о Марксовим *Теоријама о вишку вредности*, и поред неких контраверзних закључака, вероватно условљених опртунистичким ставом једног буржоаског професора у ондашњој Србији да се афирмише као антимарксиста, показује студиозност и дубље познавање материје. О Ђурићевом смислу за економска истраживања и теоријска уопштавања говори нарочито његова студија о експанзији немачког банковног капитала. Служећи се изворним подацима, па чак и њих проверавајући личним анкетама, он је дошао до драгоценог чињеничног материјала, који је вешто анализирао и из њега извукао уопштене и значајне закључке. Стога није случајно што је и В.И.Лењин, за поткрепљивање својих теза о империјализму уопште и као највишем стадијуму капитализма, употребио и цитирао баш ово Ђурићево дело.

4. **МАРТ:** На данашњи дан је преминуо**МИЛОРАД-МИЛО МАРКОВИЋ**

(Пелев Бријег код Подгорице, 1. јан. 1926. – Подгорица, 4. март 2013)
 црногорски и југословенски политички активиста, народни посланик,
 економиста, марксистички теоретичар социјализма, професор универзитета.

Дипломирао је 1952. године на Економском факултету Универзитета у Београду, на истом факултету је докторирао 1965. године (дисертација: *Економска теорија у дјелима В. И. Лењина*). Учесник у НОР-у од 1941. године. Од 1953-1960. радио је као професор у Техничкој школи, Гимназији и у Економској школи у Титограду; био је и директор Економске школе. Након оснивања Економског факултета у Титограду (Подгорици) 1960, изабран је за предавача за предмет *Политичка економија*, а од 1965. године изводио је наставу на предмету *Економске доктрине*. У звање редовног професора изабран је 1978, пензионисан је 1989. године. Био је друштвено-политички веома ангажован: посланик у Скупштини РСГ и у Скупштини СРЈ; председник СУБНОР-а Југославије, председник Асоцијације антифашистичких бораца Балкана. Био је председник Савета Економског факултета, члан Савета Универзитета у Београду, члан Научно-наставног већа Универзитета „Вељко Влаховић“ у Титограду. Добитник је више друштвених признања међу којима су најважнија: Тринаестојулска награда (1984), Октоих (1985), Орден братства и јединства са сребрним зрацима (1965), Орден Републике са сребрним зрацима (1979), Медаља борца Југославије (1999), Медаља ветерана СССР-а (1998), Медаља Плакета СУБНОР-а Југославије (1992). Аутор је шест књига, три уџбеника, тридесет чланака у домаћим и шест у међународним часописима, двадесетпет саопштења на домаћим и дванаест на међународним конференцијама (у Москви, Братислави, Берлину, Софији и Атини). Важније књиге: *Економско учење у дјелима В. И. Лењина* (Обод, Цетиње, 1969), *Социјализам и његове трајне вриједности: Социјализам као наука и научни поглед на свијет; Социјализам као друштвено-економски систем* (2 тома, РТМ Систем, Београд, 2005), *Историја економске мисли* (Универзитетска ријеч, Никшић). Чланци: *Велика француска буржоаска демократска револуција* (Научни скуп поводом 200 година револуције, Београд, 1989), *Париска комуна-држава новог типа* (Преглед, Сарајево, 1971), *Велика октобарска социјалистичка револуција: почетак нове ере - ере социјализма* (Правни зборник 3. Титоград, 1967), *Лењин о демократтји, радничком управљању и борби против бирократизма* (Годишњак, Економски факултет, Титоград, 1970), *Територијална подјела свијета и колонијално питање у савременим условима* (Годишњак, Економски факултет, Титоград, 1963), *Светозар Марковић - пионир марксистичке мисли на Балкану* (Правни зборник 2-3. Титоград, 1975), *Лењиново учење о револуцији и практично остварење тог учења у нашој револуцији* (Правни зборник 2-3. Титоград, 1965). Круну његове интелектуалне активности, али и очигледан израз реминисценције његових идеолошко-политичких уверења, несумњиво представља двотомно дело *Социјализам и његове трајне вриједности* (2005), које је објавио у свом зрелом добу.

5. **МАРТ:** На данашњи дан је рођена

РОЗА ЛУКСЕМБУРГ

(*Rosa Luxemburg*)

(Замошћ код Лублина, Пољска, 5. март 1871. - Берлин, 15. јан. 1919)

пољска и немачка револуционарка, теоретичарка марксизма, политичарка, економисткиња, публицисткиња.

Потиче из богате јеврејске трговачке породице. Гимназију је учила у Варшави. Економију је студирала у Цириху, где је 1895. одбранила докторску дисертацију о индустријском развоју Пољске. Један је од оснивача Социјал-демократске партије Пољске и Комунистичке партије Немачке. Била је припадник левог крила Друге интернационале и присталица формирања Треће, комунистичке интернационале. Са Францом Мерингом покретала је револуционарни часопис „*Интернационала*“, а са Карлом Либкнехтом новине „*Rote Fahne*“ (Црвена застава). Са Кларом Цеткин, Либкнехтом и другим немачким комунистима основала је револуционарну групу „Спартак“. Због револуционарне делатности хапшена је и тамничена више пута. Имала је узбудљив живот са трагичним крајем - стрељана је у Берлину (заједно са саборцем Карлом Либкнехтом). Уз ватрено бављење револуционарним партијским радом, бавила се и економском теоријом. Најзначајније њено економско дело је *Die Akkumulation des Kapitals - Ein Beitrag zur ökonomischen Erklärung des Imperialismus* (Акумулација капитала - прилог економском објашњењу империјализма, 1913.). У настојању да Марков апстрактни модел проширене друштвене репродукције из другог тома „Капитала“ приближи економској реалности, она у теорију акумулације капитала укључује трећа лица (некапиталистички слојеви) и спољну трговину, али уз запостављање концентрације и монопола. Акумулацију капитала су оштро критиковали и марксистички и немарксистички економисти, због њене логике при предочавању немогућности остваривања профита у ускокапиталистичком систему и због грубости њене „теорије недовољне потражње“. У сваком случају, ово њено дело је важно достигнуће марксистичке економске теорије о проширеној капиталистичкој репродукцији. У једном чланку објављеном непосредно пре Октобарске револуције, описала је руску Фебруарску револуцију 1917. као „револуцију пролетеријата“, а задатак пролетаријата, по њеном мишљењу, је тада био заустављање империјалистичког рата. У више радова, укључујући и есеј *Руска револуција*, она је оштро критиковала неке мере бољшевика, као што су укидање уставне скупштине у јануару 1918, и омогућавање права на „самоопредељење“ свим народима у Совјетском савезу, да су стратешке грешке бољшевика и бирократизација створиле велику опасност по Револуцију. На њене критике, бољшевички теоретичари (Лењин и Троцки) су писали да су појмови које она користи класично марксистички, али да они не могу бити примењени на Русију 1917, те да су их лекције из непосредног искуства и сукобљавање са буржоаским партијама приморале да ревидирају марксистичку стратегију. Закључивши да границе капиталистичког система воде до империјализма и рата, она је посветила свој живот борби против милитаризма и колонијализма. Написала је још један економско-теоријски рад који је објављен после њене смрти. То је *Einführung in die Nationalökonomie* (Увод у националну економију, 1925.).

6. **МАРТ:** На јучерашњи дан је рођен**ЏЕЈМС ТОБИН***(James Tobin),*

(Шампејн, Илиноис, САД, 5. март 1918. - Њу Хејвен, САД, 11. март 2002)
амерички економиста, професор универзитета, теоретичар финансијских тржишта, запослености и цена, академик, нобеловац.

Основну школу учио је у родном месту, а средњу у Урбану, Илиноис. Као стипендиста на Универзитету Харвард, економију је дипломирао 1939, магистрирао 1941, а докторирао 1947. године. После магистрирања кратко је радио у Вашингтону, од 1942. до 1946. био је у америчкој ратној морнарици, где је доспео до чина поручника бојног брода. Током 1946-1947. предавач је на Харварду, у периоду 1947-50. има звање научног сарадника прво на Харварду а потом на Кембрицу у Енглеској. Од 1950. стално запослен на Јејл универзитету, у звању ванредног и редовног професора економије, и шеф Катедре за економику (1974-1978.), гостујући професор Универзитета у Најробују (Кенија), универзитета у Минесоти и Беркли у Калифорнији. Био је саветник низа државних и приватних институција, члан многих струковних удружења, друштава и академија, председник Америчког економског удружења, члан Америчке академије наука и уметности и дописни члан Британске академије и Академије наука у Португалији. Нобелову награду за економију добио је 1981. године, за студиозну анализу финансијских тржишта и њихових веза са понашањем послодаваца и грађана у трошењу новца, односно у доношењу одлука у области расхода, запослености, производње и цена. Наставља традицију Џ.М.Кејнза, и спада у најужи круг пост-кејнзијанаца. Управо у својству неокејнзијанца, допринео је ширењу и прочишћавању Кејнзове мисли можда највише од свих Кејнзових следбеника. Тако, приликом разматрања избора структуре портфолија, посматра однос између ризика и приноса за читав низ вредносних папира, укључујући и новац. Да би објаснио равнотежу портфолија, дотиче се и промена финансијских средстава које су условљене изменама у монетарној политици. Приликом расветљавања опште привредне равнотеже, тежиште ставља на могућности супституције различитих финансијских средстава, уз критику монетариста који пренаглашавају значај новца. Поред тога, критичар је и америчке праксе трогодишње непромењивости плата, јер то угрожава концепт рационалних очекивања у макроекономској сфери. Он сматра да ће баш због непроменљивости плата, промене у агрегатној тражњи и на тржишту радне снаге пре да се одразе на производне резултате и ниво запослености него на измене стопе инфлације. Ради избегавања незапослености препоручује управљање тражњом, односно вођење монетарне или фискалне политике, или комбинацију једне и друге. Главна његова дела су: *A Statistical Demand Function for Food in The USA* (Статистичка функција тражње за храном у САД, 1950), *Relative Income, Absolute Income* (Релативни доходак, апсолутни доходак, 1952), *The American Business Creed* (Америчка пословна вероисповест, 1961.), *National Economic Policy* (Национална економска политика, 1966), *Essays in Economics* (Есеји о економији, 1971-82), *The New Economics* (Нова економика, 1974), *Consumption and Econometrics* (Потрошња и економетрија, 1975), *Asset Accumulation and Economic Activity*, (Акумулација имовине и економска активност, 1982), *Polices for Prosperity* (Политика за напредак, 1987).

7. **МАРТ:** На јучерашњи дан је рођен

ПАВЛЕ А. РОВИНСКИ

(Павел Аполонович Ровински)

(Саратов, Русија, 6. март 1831. - Петроград, 28. јануар 1916)

руски филолог, етнолог, антрополог, географ, археолог, револуционар,
економски историчар.

Рођен је у имућној племићкој породици у Поволожју, наследио је имање са 55 кметова, што му је омогућило повољне услове за школовање. Завршио је саратовску гимназију, студиро је славистику на Филозофском факултету у Казању. По завршетку студија додељена му је златна медаља и задржан је на катедри руске славистике. Докторском дисертацијом под насловом *Древни период руског језика*, 1904. стиче титулу доктора словенске филозофије и спрема се за професора Универзитета у Казању. После велике реформе у Русији 1861. мали део свог поседа оставља себи а сву осталу земљу дели сељацима. Рано је постао члан тајне револуционарне организације „Земља и воља“. Био је страствени путник, жељан знања о народима и њиховим обичајима. Због свог револуционарног деловања бива прогнан у Сибир, пребегао је у Монголију, преко Аљаске у Америку, из Швајцарске га редакција „Ново времена“ 1878. упућује као дописника у Босну, убрзо одлази у Србију, почетком 1879. се нашао у Црној Гори где ће, с прекидима, провести близу 27 година, познат под именом Павле Рус. Црна Гора постаје његова друга отаџбина, научно се бави њеном историјом и етнологијом, био је изузетно уважаван, у племенским судовима имао је реч арбитра. Систематски је проучио културу и историју (*Црна Гора у прошлости и садашњости*). Друштвене науке је задужио и својим радовима о једном од најумнијих српских духовника, Петру II Петровићу Његошу, као господару, владици, филозофу и песнику. Он мисли да је Његошево „Српско огледало“ неисцрпан извор за проучавање пастирско-војничког живота. О Црној Гори написао је преко 50 радова. Међу њима је свакако најобимније и најбоље његово дело *Черногориа* (шест књига), објављено само на руском језику (од 1888. до 1915). У деловима који се тичу економије, подробно пише о трговини и путевима; о земљорадњи; сточарству; прерађивачкој индустрији; саобраћају; лову и риболову, затим о виноградарству, маслинарству, повртарству, пчеларству, свилоној буби, корисном дивљем биљу, називима и квалитету земљишта, о приносима и цени земље. Сточарству је посветио чак 60 страна, пише да се рогата стока држи само колико је неопходна за земљорадњу, а главне су овце и козе; описује врсте оваца по величини, каквоћи вуне и меса; њихова имена (46 разних имена, по боји вуне, облику вимена и рогова), издизање на катуне, млечно газдовање и живот на катуну, о давању стоке на зимницу или летњу испашу. На бази података о површини земље, броју становника и броју стоке, извео је занимљиву табелу за 1880. годину, колико има укупно и „на једну душу и на једну кућу“ обрадиве земље, ливада, ситне стоке, крупне стоке, коња и мазги, свиња. Писао је о млинарству, ујму и својини млинова, ваљалицама, о путевима и њиховој дужини. У делу из статистике, наводи да је 1839. у тадашњој Црној Гори било 339 села, 9.328 домова и 17.157 војника, да је 1864. било 196.238 душа. Поменимо и ова његова дела: *Београд, његова структура и друштвени живот*; *Српске Мораве: сећања из путовања у Србију*; *Ободска штампарија на Ријеци Црнојевића у Црној Гори и њен значај на словенском југу*.

8. МАРТ: На данашњи дан је рођен

ВЛАДИМИР БАКАРИЋ

(Велика Горица, Аустроугарска, 8.3.1912. – Загреб, Југославија, 16.1.1983)
хрватски и југословенски револуционар, политичар, социјалистички
теоретичар привредног и политичког развоја, економиста.

Гимназију је учио у Огулину и Загребу, где је на Правном факултету 1935. дипломирао а 1937. докторирао. Пред Други светски рат, због антидржавне активности, неколико пута на кратко је хапшен. За време рата (нов.1941-нов.1943), био је политички комесар Главног штаба народноослободилачке војске и партизанских одреда Хрватске, чију су убедљиву већину чинили Срби избегли испред усташког погрома. На Другом заседању АВНОЈ-а, кооптиран је у Национални комитет ослобођења Југославије. После рата обављао је низ највиших државних и партијских функција: први председник Народне владе Хрватске, председник хрватског Сабора, председник ЦКСК Хрватске, републички и савезни посланик, члан Централног комитета, Извршног комитета и Председништва ЦКСКЈ, потпредседник Председништва СФРЈ. Био је носилац Ордена народног хероја и резервни генерал-потпуковник ЈНА, почасни члан Академије наука БиХ и редовни члан ЈАЗУ. Са Ј.Брозом и Е.Кардељем чинио је језгро „антибеоградске“ послератне политике у држави. Као заступник гесла слаба Србија - јака Југославија, учествовао је у распарчавању Србије на три територијалне целине. Многе фабрике и други индустријски капацитети из Централне Србије и Војводине пренети су у Хрватску, Словенију и БиХ. Један је од заговорника тезе да у почетном периоду индустријализације и социјалистичке изградње највећи део централизоване акумулације (из пољопривреде) треба да добијају Хрватска и Словенија као најразвијеније републике, а када је требало да оне то враћају, креирао је нову 'филозофију' по којој сваки народ односно република треба да управља вишком свог рада. Тако се, као и на основу дугогодишњих маказа цена између сировина и пољопривредних производа, на једној, и финалних индустријских производа, на другој страни, непрекидно преливао знатан део националног дохотка из других крајева у Хрватску и Словенију. У својим радовима еко-номске природе обрађивао је првенствено социјалистички самоуправни систем кроз призму националних односа и федеративног уређења. Притом је, насупротив изворном комунистичком интернационализму, практично примењивао схватање о еманципацији комунистичке партије и њеној чврстој уграђе-ности у властиту нацију и њену радничку класу. Развијајући ту тезу, дошао је до става да национално-удружени рад треба да овлада целином дохотка у процесу друштвене репродукције и самоуправним производним односима. Такви теоријски погледи и привредна пракса, озваничени Уставом из 1974. и Законом о удруженом раду из 1976, трасирали су пут државно-системског слабљења и растакања Југославије. Најважнија његова економска дела: *Проблеми земљишне ренте у прелазној етапи*, 1950; *О пољопривреди и проблемима села*, 1960; *Текући проблеми изградње нашег економског система*, 1963; *О сувременим процесима у пољопривреди*, 1967; *Социјалистички самоуправни систем и друштвена репродукција*, 1974; *Економски и политички аспект социјалистичког самоуправљања*, 1975; *Теоријске основе друштвене репродукције у социјализму*, 1975.

9. МАРТ: На јучерашњи дан је преминуо

ДУШАН РАДМАНОВИЋ

(Острвица код Госпића, Лика, 25. мај 1936. - Београд, 08. март 2018)

српски и југословенски аграрни економиста, државни чиновник, помоћник министра, научни саветник, дугогодишњи директор института.

Потиче из сељачке личке породице, страдале од усташког терора у II светском рату. Основну школу и гимназију Никола Тесла завршио је у Госпићу. На Економском факултету у Београду завршио је основне и постдипломске студије. За време студија био председник завичајног клуба студената Лике. Докторат агроекономских наука стекао је 1982. на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду. Радну каријеру започео 1960. у стручној служби Савезног одбора ССРНЈ, после земљотреса у Скопљу 1962. одређен је за секретара Комисије Савезног одбора за обнову Скопља. Потом (1967) прелази у стручну службу ЦК СКЈ где је био секретар Комисије за аграрну политику, која је окупљала истакнуте научне раднике из домена економике пољопривреде; тада учествује у припреми Теза о развоју пољопривреде (за Извршни комитет ЦК СКЈ), у којима се отвара питање: да ли ће се југословенска пољопривреда развијати у условима одливања дохотка путем ниских цена, у равноправним економским условима или на бази економског подстицања субвенцијама. Затим је (1974) постављен за саветника председника Савезног комитета за пољопривреду, за послове привредног система. У *Агробанку* прелази 1980. на дужност директора сектора за интеграције у агрокомплексу, где иницира пројекте уређења пољопривредног земљишта, удруживања земљишта и укрупњавања поседа путем тзв „функционалне комасације“ без укидања приватне својине (модел реализован у комбинату *Цервин* Књажевац). Од 1983. је био помоћник републичког министра пољопривреде Србије, за привредни систем. За директора Института за економику пољопривреде Београд, изабран је 1985, ту дужност је обављао 14 година, покренуо је програм магистарских и докторских радова истраживача у Институту, пријем младих истраживача, прибављао и руководио неколико научноистраживачких пројеката, наставио сарадњу са сродним институтима из СССР-а, Пољске, Чехословачке и Охаја/САД. Самостално или коауторски објавио 18 монографија, 28 поглавља у књигама, око 100 радова у домаћим и страним часописима, уредио више зборника са научних скупова. Један је од оснивача и први секретар Друштва аграрних економиста Србије (организовао III конгрес Европске асоцијације аграрних економиста, у Београду); био вишегодишњи председник Издавачког савета и главни уредник часописа „Гласник пољопривредне производње, прераде и промета“; сарђивао у Комисији савезних друштвених савета за проблеме економске стабилизације, био члан Комисије за пољопривреду и село ИВ Србије и Одбора за проучавање села САНУ. Значајније књиге: *Репродукционе целине у привреди*, 1986; *Могућности, потребе и ограничења пољопривреде СР Југославије и њено уклапање у међународно тржиште*, 1999; *Планинско подручје Србије и основе развоја пољопривреде* (коаутор), 2010. Чланци: *Земљишна политика Југославије*, 1987; *Улога државе у макроуправљању пољопривредом у тржишним условима привређивања*, 1994; *Сеоска привреда и носиоци развоја*, 1995; *Рурални развој и политика регионалног развоја*, 2000; *Острвица, село код Госпића; Лика и Срби Медачке општине*, 2003.

10. МАРТ: На данашњи дан је преминуо

НИКОЛА КМЕЗИЋ

(Врховине код Оточца, Лика, 7. дец. 1919. - Београд, 10. март 2009)
српски и југословенски политичар, високи државни чиновник, директор,
републички министар, покрајински премијер, економски стваралац.

У свом завичају је био вођа омладинског левичарског покрета и руководилац илегалне скојевске организације. У својој двадесетој години постао је члан Комунистичке партије Југославије. Завршио је средњу школу, студирао је на Правном факултету у Београду, припадао је напредном студентском покрету, као члан Окружног комитета СКОЈ-а био је хапшен. Учесник је НОР-а од 1941. За време рата био је политички комесар војвођанских партизанских бригада и секретар дивизијског комитета Партије. После ослобођења вршио је разне дужности у привреди и државним органима. Био је један од првих директора предузећа *Канал Дунав-Тиса-Дунав*, члан Извршног већа АП Војводине, секретар за пољопривреду и шумарство АП Војводине, генерални директор Југословенске пољопривредне банке *Пољобанке*, директор Савезне управе царина Југославије. Био је члан и високих партијских форума, Покрајинског комитета СК Србије за Војводину, члан Централног комитета СК Србије и Централног комитета СК Југославије. Више је пута биран за посланика Покрајинске и Савезне скупштине. У два узастопна мандатна периода, од маја 1974. до маја 1982, био је председник Извршног већа САП Војводине. За економску политику је значајан стога што се током своје прилично бурне политичко-привредничке каријере, налазио на истакнутим позицијама са којих је могао утицати на токове економског развоја, посебно пољопривреде и индустрије у Војводини. То се посебно односи на другу половину 70-тих година 20. века, када је био председник Извршног већа Војводине. У том периоду, након доношења новог Устава СФРЈ, када су републике и покрајине преузеле „одговорност“ за сопствени економски развој, у Војводини је изградњено неколико врло крупних агроиндустријских објеката, међу којима свакако треба поменути изградњу пет нових шећерана (Ковачица, Жабал, Пећинци, Нова Црња, Бач). Посебно је занимљив модел финасирања њихове изградње, преко потрошње шећера: децембра 1974. закључен је „Друштвени договор о ценама шећера и обезбеђењу домаћег тржишта потребним количинама шећера“, између произвођача шећера и Савезног извршног већа, којим су утврђене највише продајне цене шећера (11,00 дин/кг), с тим да се из те продајне цене издваја 2 дин/кг за повећање капацитета за производњу шећера (изградња нових шећерана). Тако је, од потрошача шећера, на посебном рачуну код СДК Југославије (Службе друштвеног књиговодства), до маја 1980. прикупљено око 8.470 мил. динара (или око 950 мил. ДЕМ). О коришћењу ових средстава одлучивала је Скупштина Самоуправне интересне заједнице за шећер Војводине, она су представљала врло значајан иницијални капитал за изградњу нових шећерана (око четвртине укупно потребних средстава) остало су обезбеђивале пословне банаке, испоручиоци домаће и увозне опреме. На сличан начин су повећавани и капацитети индустрије уља. Кмезић је у позним годинама био један од оснивача тзв. демократског фронта и члан руководства новонастале Социјалдемократске партије Војводине. Био је носилац Партизанске споменице 1941. и више високих одликовања. Након дуге и тешке болести преминуо је у Београду.

11. **МАРТ:** На данашњи дан је преминуо

ФРИДРИХ РАЈФАЈЗЕН
(*Friedrich Wilhelm Raiffeisen*)

(Хам, С.Рајна-Вестфалија, 30. март 1818. – Нојвид, Немачка, 11. март 1888)
немачки економиста, политичар, теоретичар и практичар земљорадничког и кредитног задругарства, оснивач немачког задругарства.

Напустио је школу са 14 година, три године се школовао код локалног свештеника и потом ступио у војску са 17 година. Каријера у војсци довела га је до Келна и Кобленца, али га је очна болест присилила да напусти војну службу и каријеру настави у јавној управи. Био је градоначелник у неколико градова: Вејерсбушу, Фламерсфелду и Хедесдорфу, био је започео малу фабрику цигарета, бавио се и винарским послом. У својству теоретичара и практичара земљорадничког задругарства, оснивао је кредитне задруге на селу, како на основу позајмљеног капитала тако и на бази улога задругара и њихове узајамне локалне самопомоћи. Рајфајзен је замислио идеју задругарске самопомоћи током свог мандата градоначелника Фламерсфелда. Био је инспирисан посматрањем патње земљорадника који су често били приморавани да се задужују под неповољним условима. Мотивисан мизеријом сиромашног дела становништва, у зиму 1846/47. током које су многи људи гладовали, основао је *Удружење за самонабавку хлеба и воћа* (*Verein für Selbstbeschaffung von Brod und Früchten*). Куповао је брашно уз помоћ приватних донација, хлеб се пекао у самостално саграђеним пекарама и био дељен на кредит најсиромашнијем становништву. Прву задругу је основао 1849. у Фламерсфелду, а другу 1954. у Хедесдорфу. Прву задругарску банку је основао 1864, која је нудила кредите по повољним условима, у суштини, то је била прва рурална кредитна унија. У околностима када се број задруга прилично намножио, формирао је најпре Рајнски кредитни савез (1872), а потом Савез за Вестфалију и Хесен (1974), који су имали централну благајну. Њихове функције се 1876. преносе на Пољопривредну централу кредитних задруга Немачке, која има правну форму акционарског друштва. Најзад, 1877. формирао је Савез пољопривредних задруга. Рајфајзен је тврдио да постоји веза између сиромаштва и зависности. Да би се неко борио против сиромаштва, прво мора да се бори против зависности. По тој идеји је дошао до формуле три „С“: самопомоћ, самоуправа, самоодговорност. У пракси то значи да је могуће успоставити неопходну независност од милостиње, политике и задуживања са високим каматама. Имао је утицај на оснивање земљо-радничких задруга у низу земаља, поготово у неразвијеним земљама. Главна његова дела су: *Die Darlehenskassenvereine als Mittel zur Abhilfe der North der landlichen Bevölkerung* (Кредитне задруге као средство за пружање помоћи сеоском становништву, 1866, шесто издање 1895. и издање поводом стогодишњег јубилеја, 1966.), *Instruktion zur Geschäfts und Buchführung der Darlehenskassenvereine* (Упутство за вођење послова и књиговодства кредитних задруга, 1884.). Рајфајзен је 1881. у Нојвиду направио штампарију која носи његово име и која је 1975. спојена са немачком кооперативном издавачком кућом (*Deutscher Genossenschafts-Verlag*). Једна од највећих банака у Аустрији, *Централна банка Рајфајзен, Аустрија* (*Raiffeisen Zentralbank Österreich, RZB*), основана 1927. године, име „Рајфајзен“ је добила управо по њему.

12. *МАРТ: На данашњи дан је преминуо***БРАНИСЛАВ ВУЈИНОВИЋ**

(Плешина код Урошевца, КиМ, 15. окт. 1937. – Београд, 12. март 2017)
српски инжењер, агроном, привредник, економски стваралац, друштвени активиста, дугогодишњи руководилац.

Потиче из породице херцеговачких досељеника на Косово. Пољопривредни факултет, општи смер, завршио 1961. у Скопљу. Магистрирао из области организационих наука 1975. у Београду. Радно ангажовање започео је као асистент Више пољопривредне школе у Приштини 1962, до 1967. био је заменик директора и директор ПИК *Космет-Експорт* Приштина. Од 1967. до 1975. био је директор Фабрике пива и слада *Мостар* у саставу БИП, а од 1978. до 1982. генерални директор *БИП-Удружена индустрија пива, слада и безалкохолних пића Београд*. У међувремену, 1975-1978. био је генерални директор Завода за тржишна истраживања у Београду; 1982-1986. председник Општинског комитета СК Савски Венац; 1986-1991. потпредседник а 1991-2001. председник Привредне коморе Београда; 2002-2016. на дужности генералног секретараа Савеза инжењера и техничара Србије. Поред многих изборних функција, био је: председник Одбора за доходак, тржиште и цене у Привредној комори Југославије; члан Управног одбора Привредне коморе Србије и Привредне коморе Југославије; председник управних одбора сложеног предузећа *Удружене индустрије пића Србије* и Корпорације *Лола* Београд; председник Југословенског удружења за маркетинг (ЈУМА); члан програмских и издавачких савета у више јавних гласила и савета факултета у Београду. Био је председник Савеза инжењера и техничара Србије (више мандата); председник Савеза инжењера Србије и Црне Горе; потпредседник Инжењерске академије Србије. Објавио је више стручних и научних радова из области организације производње и тржишта. Био је аутор или коаутор израде и примене сложених пројеката и инвестиционих студија нових програма и производа, руководилац реализације више производних објеката, развојних и информатичких програма у пољопривреди, индустрији, трговини, угоститељству и туризму широм Југославије. Као економски стваралац, вероватно је током дванаестогодишњег руковођења највише допринео експанзивном развоју Београдске индустрије пива. *БИП* под тим именом послује од 1963, када су интегрисане *Пивара 7.јули* (Вајфертова у Скадарлији), *Пивара Београд* (Бајлонијева на Мостару) и предузеће *Безалко*; наредних година врше се велика улагања у изградњу и модернизацију погона: реновирана сладара капацитета око 5.000 т. годишње, нова модерна флашара (24.000 боца на сат), придружује се *Пивара Овчар Чачак*; 1968. пуштена нова варионица (700.000 хл.), нове линије за отакање пива и безалкохолних пића; 1969. нови вариони подрум (122.000 хл.), линија за дој-пак (10.000 кесица на час); *БИП* је први започео производњу напитка *руски квас*; 1971. оточена је прва лименка пива; 1976. пуштена је нова варионица (1,5 милиона хл.) и сладара у Чачку (60.000 т.). Упечатљиви су и ови подаци о развоју *БИП* у том периоду: изграђено је радничко одмаралиште у Будви, купљено 600 станова, готово у потпуности решена стамбена питања радника. На крају његовог мандата *БИП* је био највећа пивара и убедљиви лидер на југословенском тржишту, достигавши свој историјски пословни рекорд: 1982. реализовано 1.578.200 хл. пива, тј. преко 12% укупне производње свих 28 пивара у СФРЈ (око 15 боца пива по глави становника тадашње државе).

13. МАРТ: На данашњи дан је рођен

СТЕВАН КУКОЛЕЧА

(Брњешуца код Глине, Банија, 13. март 1913. – Београд, 28. феб. 1994)
српски и југословенски економиста, теоретичар и методолог, лексикограф,
професор универзитета, оснивач факултета, катедри и часописа, декан.

Основну школу завршио је у Глини, а реалну гимназију у Београду, где је 1936. дипломирао на Правном и 1954. докторирао на Економском факултету. Радио је најпре у разним државним органима и у Економском институту ФНРЈ. Од 1950. је хонорарни наставник Економског факултета у Београду на предмету *Економика и организација предузећа*. За исти предмет изабран је 1957, у звање ванредног, а 1961. редовног професора Технолошко-металуршког факултета у Београду. Звање редовног професора Економског факултета у Београду стекао је 1962. године. За редовног професора Факултета организационих наука у Београду, чији је био један од оснивача, 1980. изабран је на предмету *Основе теорије организационих система*. Био је шеф Катедре за економику и организацију предузећа на Економском факултету и оснивач и шеф Катедре друштвених наука на Технолошко-металуршком факултету. Био је декан Факултета организационих наука. Један је од оснивача и дугогодишњи члан редакција часописа „*Организација рада*“ и „*Економика предузећа*“. Био је врло плодан економски писац. Радове је објављивао у разним економским и неекономским часописима. За разлику од уобичајене и опште прихваћене поделе на макро и микро економију, он је, заједно са Живком Костићем, дао прецизнију поделу на макро, мезо и микро економију. Остао је упамћен по сопственој оригиналној теорији економије предузећа (мезо економије), чија се суштина огледа у настојању да се квантитативним показатељима изрази однос између резултата и улагања. У вези с тим конструисао је „економетар“, тј. модел којим се квалитативне и квантитативне промене мезо и макро економског система мере јединственом мерном јединицом, сазданом од еквивалената рада. Од укупно преко 20 објављених књига и око 150 научних чланака у часописима и научних саопштења на скуповима, најзначајнији са гледишта научног доприноса економској теорији и методологији, као и економској пракси су: *Економика предузећа* (I књига 1949; II књига 1951, обе у више издања); *Економика производних предузећа* (седам издања 1953-1966); *Основи теорије организационих система*, 1972; *Теорија вертикалног класификовања производа. Као круна његовог импозантног научног прегалаштва, настао је Организационо-пословни лексикон*, 1986. (2 тома, око 2000 страна, око 20.000 језгровитих одредница). То је први универзални пословни лексикон (обухвата 24 научна подручја, укључујући екологију, кибернетику, енергетику, поморство, мерне јединице и др.), са око 30.000 појмова, који су лексикографски први пут захваћени а живе у привредној пракси; са мноштвом израза који етимолошки вуку корене из 19 страних језика, са прецизним тумачењем тих корена и савремених значења. У Београду је 1995. године, Универзитет односно Економски факултет (Катедра за економику и организацију предузећа) организовао научни скуп под насловом „Допринос професора др Стевана Куколече економској теорији и пракси“, са којег је објављен зборник радова (редактор проф. Живко К. Костић, издавач Институт за економику и финансије, Београд, 1995).

14. МАРТ: На данашњи дан је преминуо

ВЕЉКО РАДОЈЕВИЋ

(Бачко Добро Поље, 31. мај 1950. – Бечеј, 14. март 2017)

инжењер геодезије, дипломирани географ, магистар економије, доктор агрономије, дугогодишњи директор, професор универзитета.

Рођен је у патријархалној породици колониста-досељеника из Пиве. Основну школу је завршио у родном месту а средњу и вишу техничку школу у Београду. Као инжењер геодезије, уписао је Природно-математички факултет у Београду, где је стекао звање дипломирани туризмолог. Потом је на Економском факултету завршио последипломске студије и 1995. стекао звање магистар економије. На Пољопривредном факултету у Новом Саду 2003. је одбранио докторску дисертацију под насловом *Положај, значај и перспективе пољопривредних предузећа*, стекавши звање доктор пољопривредних наука – аграрна економија. Динамичну радну каријеру започео је у Покрајинском геодетском заводу (1969-1980), затим је обављао руководне послове у угледном пољопривредно-индустријском комбинату *ПИК-Бечеј* (1980-1989) и у спољнотрговинском предузећу *Агровојводина*, Нови Сад (1989-1993). Најдуже је био генерални директор успешног предузећа специјализованог за производњу сушеног поврћа *БАГ-ДЕКО*, Бачко Градиште (1994-2009) које је напустио након тајкунске приватизације. На крају каријере био је заменик генералог директора *ХИП-Азотара* Панчево (2010-2012), где је доживео незаслужен и по њега погубан пословни стрес. Активан је био у домаћим струковним удружењима, посебно у Друштву аграрних економиста Србије (члан управе и више организационих комитета међународних скупова), у ДАЕ Југославије (члан председништва и уредништва часописа *Економика пољопривреде*), као и у Европском друштву аграрних економиста и Научном друштву аграрних економиста Балкана. Био је врло активан редовни члан Међународне технолошко-менаџерске академије, Нови Сад, и један од организатора четири међународна научна скупа: *Воде Србије*; *Земљиште: коришћење и заштита*; *Обновљиви и расположиви извори енергије*; *Екологија у служби одрживог развоја*. Био је редовни члан Српске краљевске академије научника и уметника, Београд. За ванредног професора је биран на Факултету за менаџмент Нови Сад и на Државном аграрном универзитету Херсон (Украјина), за редовног професора изабран је 2014. на АЛФА универзитету Београд. Самостално или у коауторству објавио је девет књига и монографија и око 80 чланака у часописима и зборницима. Најзначајнији његови радови су књиге: *Агропривреда Војводине* (2001); *Положај, значај и перспективе пољопривредних предузећа* (2004); *Производно-економска и употребна вредност воћа и грозђа* (коаутор, 2004); *Наводњавање у биљној производњи* (коаутор, 2007); *Менаџмент квалитета хране* (коаутор, 2008); *Органска производња* (коаутор, 2008). За свој успешан рад у привреди добио је значајна друштвена признања: Наградна Привредне коморе Војводине; Плакета Привредне коморе Србије; Признање Удружења привредних новинара Београд. Иако духовно врло чврст и физички необично јак, стресом подстакнута болест га је убрзо отргла од живота. У широком кругу колега и пријатеља, упамћен је као ретко динамичан и предузимљив, узорно поштен и поуздан сарадник. (Његов син Вук је доцент на Пољопривредном факултету и покрајински секретар за пољопривреду).

15. МАРТ : На данашњи дан је преминуо

ЈОВАН ЗЕБИЋ

(Руђани код Лознице, 5. мај 1939. - Београд, 15. март 2007)
српски и југословенски економиста, финансијски стручњак, политичар,
народни посланик, министар финансија, вицегувернер, вицепремијер.

Економску школу је завршио у Лозници а Економски факултет у Београду. Радну каријеру је провео на одговорним дужностима у државним органима везаним за економију и јавне финансије, од локалне самоуправе, градских и републичких, до савезних органа и институција. Почео је у Савезном секретаријату за привреду, почетком 70-тих је постао начелник за привреду и финансије у београдској општини Стари Град, потом је једанаест година био у Извршном савету Београда секретар за финансије, до 1985. када је именован за вицегувернера Народне банке. Од 1986. до 1993. био је, у два мандата, члан Извршног већа СР Србије и републички секретар за финансије, од 1991. до 1993. био је у два кратка мандата у Влади Републике Србије потпредседник и министар финансија. Од марта 1993. био је потпредседник Савезне владе СР Југославије, привремено је обављао и функцију савезног министра финансија у истој влади до 5. јула 1993. Од септембра 1994. до јуна 1996. поново је обављао функцију савезног министра финансија, од априла 1998. до октобра 2000. био је потпредседник Савезне владе СРЈ. Припадао је генерацији активиста који су учествовали у оснивању Социјалистичке партије Србије (СПС). Био је више година члан Главног одбора СПС, народни посланик у Народној скупштини Србије и савезни посланик у Већу грађана Савезне скупштине СРЈ. За економију и економску политику је значајан као један од креатора пројекта *Јавног зајма за привредни развој Србије* (1989) и издавања обвезница за уплаћени износ зајма (Законом о зајму је било прописано: ради обезбеђења средстава за финансирање привредног развоја, СР Србија расписује зајам у износу од 600.000.000,00 динара и у износу девизне противвредности од 1.000.000.000 УСА долара; упис зајма се врши од 26. јуна 1989. до 31. јануара 1991; издају се обвезнице са роком отплате од 10 година; девизна средства прикупља банка путем наменске девизне штедње и издавањем обвезница које гласе на страна средства плаћања (амерички долар, швајцарски франак, немачка марка и француски франак); обвезнице се амортизују путем десет купона који доспевају полугодишње а први купон 31. децембра 1994; издавање обвезница и све друге административне и техничке послове зајма у име и за рачун СР Србије врши Удружена београдска банка). Он је један од примера како се нова „демократска“ постпетооктобарска власт, чији су експоненти упали у финансијске институције наоружани дугим цевима, обрачунавала са представницима раније власти које су, ти нови споља јавно спонзорисаних властодршци, називали припадницима „режима“ Слободана Милошевића. Пост-петооктобарски састав Већа грађана Савезне скупштине укинуо му је посланички имунитет (маја 2001), ради вођења истраге због тзв. финансијских малверзација (изношење новца из Србије на Кипар, у време међународних санкција и економске блокаде државе), јер је он у дужем периоду био на важним функцијама у органима надлежним за послове финансија. Истрага је трајала шест година, против њега (и других) марта 2007. подигнута је оптужница. Он је неколико дана потом умро, а оптужница специјалног тужиоца није никад доказана.

16. **МАРТ:** На данашњи дан је преминуо**ДУШАН ЛОПАНДИЋ**

(Дворови код Бијељине, Семберија, 19. дец. 1905. - Београд, 16. март 1995)
српски и југословенски економиста, новинар, публициста, државни
функционер, професор универзитета.

Животни пут му је био дуг и буран а дело разноврсно. Студије економских наука завршио је у Београду. Највећи део радног века провео је у Сарајеву и Београду. У струци је почео да ради од 1925. године, а успешну и богату новинарску каријеру започео је две године касније, као дописник и уредник дневних листова „Слобода“, „Политика“, „Југословенски лист“, „Глас“. Био је уредник у ТАНЈУГ-у. Писао је запажене аналитичке коментаре и истраживачке радове. Бавио се преводилачким радом и критичким приказима научних радова из области економије и економске политике. После Другог светског рата, као афирмисан и угледан стручњак за питања привреде, ангажован је у Влади БиХ, био је директор Републичког завода за цене, председник планске комисије. Био је директор Економског института, један од оснивача, професор и декан Економског факултета у Сарајеву, предавао је и на Пољопривредном и Правном факултету. Наставу је држао из области аграрне политике и економике Југославије. Од 1957. је радио у Београду, најпре као начелник Главног задружног савеза Југославије, а потом виши саветник у СИВ. Од 1961. на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду предаје предмете *Тржиште и промет пољопривредних производа* и *Привредни систем Југославије*, до одласка у пензију. У историју српске агроекономске мисли и праксе ушао је првенствено као суиздавач и уредник часописа и библиотеке за село „Селјачки буквар“, популарног штива које је публиковано између два светска рата. Дао је значајан допринос развоју агроекономских наука као један од оснивача Одсека за агрономију на Пољопривредном факултету у Земуну и дугогодишњи шеф Катедре агроекономске политике и тржишта. Сматра се оснивачем домаће агроекономске школе у области тржишта, промета и цена пољопривредних производа. Објавио је преко 150 научних и стручних радова, студија и пројеката. Многи од ових радова публиковани су у познатим међународним часописима и великим светским центрима (Лондон, Париз, Женева, Минхен). Из области тржишних наука, под његовим одговорним и зналачким менторством, одбрањено је преко 100 дипломских радова, а више десетина научних радника стекло је магистратуру и докторат наука. Професор Лопандић је располагао великом стваралачком снагом, коју је ефектно користио, јер је одлично познавао дејство законитости друштвеног и привредног развоја. Највећи број његових научних и новинарских радова има трајну вредност у економској теорији, посебно у области агроекономије, задругарства и тржишта и промета пољопривредних производа. Као врстан професор и педагог, зрачио је људском топлином и спремношћу да помогне и разуме човека. Онима који су га познавали и сарађивали са њим импоновала је његова искреност и непосредност. Поред уџбеничких материјала за предмет *Тржиште и промет пољопривредних производа*, на основним и последипломским студијама, значајна је и његова књига: *Шта све сељак може да постигне слогом и задружним радом?* (Београд: Селјачки буквар, 1938).

17. **МАРТ:** На данашњи дан је преминуо

КОСТА ЦУКИЋ

(Карановац/данашње Краљево, 25. април 1826. – Беч, 17. март 1879)
српски економиста, министар финансија, политичар, дипломата,
професор, ректор.

Рођен је у угледној устаничкој породици Петра Лазаревића-Цукића устаничког војводе и члана Совјета, а по мајци је унук чувеног војводе Молера. Основну школу похађао је у родном месту и Крушевцу, а гимназију је започео у Крагујевцу и завршио у Бечу. Студије државних наука на неколико немачких универзитета крунисао је одбраном докторске дисертације из области филозофије на Универзитету у Хајделбергу, под менторством професора Карла Рауа. Био је професор економије и финансија на београдском Лицеју и његов ректор, секретар кнеза Милоша у време његове друге краткотрајне владавине. Током друге владавине кнеза Михаила, био је министар финансија и заступник министра просвете (у влади Илије Гарашанина) као најбољи економски стручњак тога доба кога је Србија имала. За време његовог министровања основана је Управа фондова (прва државна банка у Србији, 1862). Извео је реформу непосредних пореза (уместо главарине уведен је порез према имућности), формирано је статистичко одељење (које ће издавати *Државопис Србије*), отворена је прва реалка и прва виша девојачка школа, Лицеј је прерастао у Велику школу са три факултета (1863.), Друштво српске словесности је замењено Српским ученим друштвом (1864.). Био је посланик у Букурешту и Бечу и члан Државног савета. Толико је био поштен да је, упркос седмогодишњем вршењу министарских дужности, умро као сиромашан човек. Из Управе фондова коју је он основао, настала је Државна хипотекарна банка, чији је следбеник била касније Југословенска инвестициона банка. Понуду кнеза Милоша (учињену по наговору сина Михаила) да заузме портфељ шефа српске дипломатије није прихватио, са образложењем да је исувише млад за тако високу дужност. Започео је борбу за успостављање динара као националне валуте, којим су замењене 43 врсте страног (златног, сребрног и бакарног) новца, важећег у тадашњој Србији. Основао је прво певачко друштво. Као први истакнути српски економиста друге половине XIX столећа, успешно се огледао како на теоријском тако и на практичном плану, оставио је дубок траг и у наставно-научној активности и у вођењу економске политике. У размаку од једанаест година публиковао је сва три дела своје обимне књиге, скоро 1500 страна, под насловом *Државна економија* (први део: *Народна економија-1851*, трећи део: *Финансије-1853*. и други део: *Економна полиција-1862*). У овом пионирском делу, насталом под утицајем тадашње европске, поготово немачке посткласичне економске мисли, нарочито његовог хајделбершког ментора, и економских прилика неразвијене привреде вазалне кнежевине Србије, обрађена је широка лепеза питања народне економије, економске политике и науке о финансијама. Цукић је умногоме створио српску економску терминологију, што је олакшало путеве следећим нараштајима економиста. Зато њему, као савесном, умном и реалистичком ствараоцу, припада истакнуто место у историјском развоју економске мисли у Србији, иако су, са аспекта савремене економске науке, многи његови ставови превазиђени и застарели.

18. **МАРТ:** На јучерашњи дан је преминуо**ДИМИТРИЈЕ-МИТА РАКИЋ**

(Мионица код Ваљева 27. окт. 1846. – Београд, 17. март 1890)

српски књижевник, преводилац, политичар, економиста, министар финансија, отац чувеног српског песника.

Отац му је био срески капетан у Мионици и касније у Шапцу. Основну школу похађао је у Рибници код Мионице и Ваљеву, а гимназију и студије на Великој школи завршио је у Београду. Попут других познатих српских економиста тога доба, усавршавао је у иностранству државне науке, и то у Минхену, Гетингену, Цириху, Лондону. После студирања вратио се у Србију 1871. и службовао најпре у гимназијама а потом у разним министарствима и државним службама. Прво радно место било је у Гимназији у Шапцу. Следеће године изабран је за редовног члана Српског ученог друштва. Од 1873. радио је као професор у Другој полугимназији у Београду. Био је уредник политичког листа „Време“ (1874). У периоду од 1873. до 1879. радио је у Министарству финансија, а од 1881. је био секретар у Министарству спољних послова. Био је владин комесар у Привилегованој Народној банци Краљевине Србије. Од 1886. био је председник пореске управе, 1888. је постао начелник статистичког одељења у Министарству народне привреде. Био је кратко (од априла до октобра 1888) министар финансија док није поднео оставку. Пензионисан је 1889. Писао је књижевна дела и економске расправе, преводио је различита дела са више страних језика: руског, француског, енглеског и немачког. Превео је *Јаднике* В.Игоа (то је први превод овог познатог романа на српски језик), Хајнеове *Идеје* и Драперову *Историју умнога развића Јевропе (чувеног америчког филозофа и историчара)*. Његово дело је и нацрт Закона о слободи штампе из 1881. године. Одликован је Таковским крстом и другим одликовањима. Био је ожењен Аном, ћерком Милана Ђ. Милићевића. Њихов син је познати песник Милан Ракић (1876-1938), а ћерка Љубица била је удата за Милана Грола. Дакле, пошто је деда по мајци великог песника Милана Ракића био познати књижевник, редовни члан Српске краљевске академије у Београду и један од оснивача Српске књижевне задруге, као и члан више страних учених друштава и академија наука, и овде би се могло потврдити да се од познатих предака рађају чувени потомци. Његови биографи наглашавају да је и Мита у писању био познат као стилиста. Био је пријатељ социјалисте Светозара Марковића и познаник Карла Маркса, којег је и посећивао у његовом лондонском стану, али није био фасциниран његовим раскошним начином живота, несагласним са његовом идеологијом. Закупљен књижевним и преводилачким радом, у свом кратком животном веку није стигао много да се бави економском теоријом и привредном праксом. Ипак је успео да убедљиво и сликовито напише и нека економска дела, од којих свакако треба издвојити следећа: *Порези - покушај за студију* (1876); *Један лист из физике социјалне* (1876); *Железничко питање* (беседа у Народној скупштини, 1881). Међу економистима је раширено схватање да његова политекономска студија о порезима, изложена концизно на само педесетак језгровитих страница, представља врхунско дело пореске теорије.

19. **МАРТ:** На данашњи дан је преминуо

АДАМ БОГОСАВЉЕВИЋ

(Копривница код Зајечара, 1843. - Зајечар, 19. март 1880)

српски политичар, публициста, народни посланик, сељачки трибун.

Истакнута фигура политичког живота Србије у другој половини XIX века, борац за сељачка права и развој пољопривреде. Завршивши у родном месту основну школу, уписао се 1858, у тзв. припремни разред трговачке школе у Београду и завршио је након три године са одличним успехом. Након тога уписао се у четврти разред Прве београдске гимназије, а у јесен 1864. на Филозофски факултет Велике школе. Истовремено са њим студирали су Никола Пашић, Пера Велимировић и Светозар Марковић. У току треће године студија напустио је факултет и отишао у село, да би обрађивао имање и водио газдинство. У почетку је примљен у селу са чуђењем и подсмесима, али је он тако добро управљао газдинством, уводећи разне новине, да је добијао награде као узоран произвођач. Сељаци су променили став према њему, изабрали га за председника општине, што је остао до смрти, а почев од 1874, у току три скупштинска периода, бирали су га и за народног посланика. Умро је у зајечарској болници напрасно, под нејасним околностима, у својој 37. години (као и њему сличан и нешто млађи савременик Мита Ценић). Његова друштвена и економска мисао садржана је у малобројним чланцима и, нарочито, у његовим говори-ма у скупштини, где је импоновао својом смелашћу, образовањем, доследношћу и сељачким начином живота. Његова група посланика „Адамова група“ у скупштини, коју су сачињавали сељачки борци, својим критикама и предлозима задавала је много муке владама. Најкраћа карактеристика борбе његове групе, била би реч *антибироократизам*. У свом првом иступању у скупштини, он је, на изненађење многих посланика, узвикнуо да треба „бироократски систем у нашој земљи уништити, тј. да се уништи чиновничка влада“. Карактеристичан израз борбе „Адамове групе“ је чувени предлог о смањењу чиновничких плата и пензија (максимирање плата на 1000 талира годишње, а пензија на половину тога износа), критика расипања народног новца, штедња (укидање окружних начелстава, чак и свођење броја владика на само једног). Као члан угледног Друштва за пољску привреду, у листу *Тежак* је писао серију чланака о савременом селу у Србији, животу и раду, материјалној производњи и друштвеним односима. Указивао је на заосталост производних оруђа и начина рада, предлагао оснивање огледних газдинстава и других мера за унапређење пољопривреде. Посебан предмет његових критика било је зеленаштво, у коме је гледао једно од главних зала сељачког живота. У листу *Исток* објавио је серију чланака *Глас са села*, где приказује тежину сељачког живота који је тако напоран да се чак и свршени ученици Земљеделске школе у Топчидеру не враћају у село. Његова мисао је изражавала незадовољство сељачких маса својим тешким начином живота и њихов протест против друштвеног поретка и правца развоја којим је ишла српска држава након ослобођења од Турака (исто незадовољство је дошло до изражаја у Светозаревој *Србији на Истоку*), критика бирократије у Србији, израз исконских тежњи свих сиромашних и експлоатисаних, а првенствено сељачких маса, за правичношћу и једнакошћу у друштву.

20. МАРТ: На јучерашњи дан је преминуо

МИЛОВАН МАРКОВИЋ

(Мојсиње код Чачка, 09. нов. 1920. – Београд, 19. март 2005)

српски економиста, друштвени активиста, директор института, политичар,
потпредседник владе, народни посланик, дипломата.

Основну школу завршио је у родном селу а гимназију у Чачку. Пред други светски рат започео је студије на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду, али их је и прекинуо прикључивши се партизанском народно-ослободилачком покрету. Након рата студирао је економске науке у Београду и дипломирао на Економском факултету. По завршетку студија радио је на Партијској школи, као предавач политичке економије. Потом је, 1951. године, био постављен на дужност директора *Савезног института за економику пољопривреде*, коју је вршио до 1954. године. Тада се, по природи посла, бавио врло контроверзним концепцијским питањима аграрне политике и тешким практичним економско-социјалним проблемима развоја пољопривреде и села (колективизација, обавезан откуп, везане цене, снабдевање становништва). За рад ове установе је занимљиво да је, за време његовог руковођења, донето Решење (које је потписао председник Владе ФНРЈ, тада и министар народне одбране и маршал Југославије, Ј.Б.Тито) по којем се надлежности Савезног института преносе на органе Народне републике Србије, чиме је практично извршено спајање савезног и републичког Института за економику пољопривреде. У то време оскудице одговарајућих кадровских и материјалних ресурса, није било услова за озбиљније научно-истраживачке подухвате, па је Институт углавном обављао стручне послове, пре свега за потребе спровођења политике државних органа. Међутим, Марковић није наставио каријеру у научном раду, јер је по партијском задатку, наставио путем политичког ангажовања и високе државне администрације, обављајући различите послове и градећи динамичну и успешну каријеру. Из Института је прешао у Савезно министарство за пољопривреду, на дужност помоћника министра. У то време је још увек био близак стручно-научном раду, објављујући неколико чланака о економским условима привређивања у пољопривреди (у часопису *Економска политика*). Из Савезног министарства прелази на рад у Савезни завод за друштвено планирање, где је био координатор послова у вези са планирањем развоја пољопривреде и помоћник генералног директора Завода. У периоду 1978-1982. био је потпредседник Извршног већа СР Србије (председник Иван Стамболић), потом је био и посланик у Савезној скупштини СФРЈ и председавајући делегације (клуба) посланика СР Србије. У Савезном министарству иностраних послова, најпре је обављао послове помоћника министра а потом је био постављен за амбасадора СР Југославије у Грчкој. Тако је своју динамичну радну каријеру завршио као професионални дипломата. Мада је свега неколико година био директор Института за економику пољопривреде, врло дуго је одржавао везе са истраживачима ове научноистраживачке установе, служећи се њеном богатом библиотеком, интересујући се за економске проблеме развоја пољопривреде, програме и резултате њихових истраживања, иако сам није објавио неки значајнији рад из те области. Ипак, неспоран је његов утицај на аграрну политику у Србији у време док је обављао послове директора Института и дужности високог државног функционера.

21. МАРТ: На данашњи дан је преминуо

ФРЕДЕРИК ТЕЈЛОР

(*Frederick Winslow Taylor*)

(Филадельфија, САД, 20. март 1856. - Филадельфија, 21. март 1915)
амерички инжењер, теоретичар и практичар организације производње,
економиста, зачетник тејлоризма

Творац научног система функционалне организације рада, управљања процесима и руковођења предузећем, по њему названог тејлоризам, који је донео знатно повећање продуктивности рада и обима производње. Почео је као обичан радник, да би се по запослењу школовао и за релативно кратко време постао инжењер. Искуство са различитих радних места у предузећу, од радника, преко надзорника до управника, интелектуална радозналост и домишљатост, помогли су му да уочи организационе проблеме и да створи нове методе организације производње. Своја сазнања је у највећој мери стекао у индустрији челика САД (*Midvel Steel* и *Bethlehem Steel*). Уочио је шта стимулише раднике и шта их одвраћа од већег учинка и већег залагања на радном месту (неадекватна организација радних места, неделотворан начин обучавања, непримерене радне норме, непоуздан систем оцењивања резултата). На основу проучавања технолошког процеса, покрета радника и времена неопходног за поједине радне операције, изградио је научни систем организације рада, управљања и руковођења у предузећу. Он је успео да практични менаџмент трансформише у науку, базирајући га на јасно дефинисаним принципима. Принципи менаџмента које је он формулисао резултат су „студија времена“ и „студија покрета“ на индустријској траци. На бази ових студија, сваки радни процес се разлаже на активности (радне операције и послове), утврди најкраћи и најбољи начин обављања појединачне активности, те тако утврде одговарајуће норме. Систем диференцираних надница према утврђеним нормама је био основа награђивања радника, а основу стимулативног диференцирања је чинила остварена продуктивност према утврђеним нормама. Полазећи од претпоставке да радник настоји да прода свој рад што скупље и да је одговарајућа новчана награда најважнији мотив и извор веће продуктивности радника, он је наглашавао значај најниже линије управљања, а то је производна линија. Ако су радне норме објективно дефинисане, онда раст надница као последица раста продуктивности није у конфликту са интересима власника индустријских погона. Основу тејлоризма, дакле, чине методи рада засновани на нормама и нормативима, установљени студијама покрета и времена, на избору обучених и физички најспремнијих радника, систематском образовању и усавршавању радника, раздвајању припреме од извршења, блиској комуникативности између руководиоца и радника, утемељеној системом награђивања и плаћања по учинку. Несумњиво је да је тејлоризам омогућио остварење високо-продуктивне масовне производње у индустријском друштву, пошто је са увођењем бескрајне траке изузетно повећана продуктивност рада у свим индустријским земљама. Принципе организације процеса производње изложио је у бројним радовима, од којих су посебно значајне две књиге: *Shop Management* (Руковођење погоном, више издања, 1903. до 1917) и *The Principles of Scientific Management* (Начела научног управљања, 1911. и 1913). Његова дела су превођена на многе језике, па и на српски (Ф.В.Тејлор: *Научно управљање*; Београд: Рад, 1967).

22. **МАРТ:** На јучерашњи дан је преминуо**ГЛИГОРИЈЕ ГЕРШИЋ**

(Бела Црква, Банат, 29. јуни 1842. – Београд, 21. март 1918)

српски правник, публициста, економиста, политичар, министар, сенатор,
професор универзитета, декан, академик.

Упамћен је и под надимцима Гига или Глиша. Основну школу завршио је у банатској Белој Цркви, првих пет разреда гимназије у Сремским Карловцима (где је његов деда Григорије био директор Гимназије), остале разреде и матуру у Класичној гимназији у Винковцима (1858). Правне науке студирао је у Бечу и Пешти. Краће време је био адвокатски приправник у канцеларији Светозара Милетића. Од 1864. члан је Књижевног одељења Матице српске. Као близак Милетићев сарадник, посланик је на Српском народно-црквеном сабору у Сремским Карловцима 1865, један је од првака, идеолог и главни говорник Уједињене омладине српске, сарађује у тек покренутој „Застави“. Прелази 1866. у Београд за професора римског и међународног права на Великој школи, али је већ 1867. отпуштен због учешћа на другој омладинској скупштини, враћа се у Нови Сад у уредништво „Заставе“. Ујесен 1868. поново је постављен за професора Велике школе у Београду. Тамо је до 1880. био присталица Либералне странке (Ј.Ристића), а затим је приступио групи интелектуалаца окупљених око листа „Видело“ и 1881. учествовао у оснивању Радикалне странке и постао члан њеног Главног одбора. Учесник је чувене Тимочке буне 1883, коју су радикали подигли против краља Милана Обреновића. Као радикал био је министар правде у три мандата (у владама С.Грујића и Н.Пашића). Један је од твораца Устава од 1888. и закона који су на основу њега донети. У политици се залагао за уставност, парламентаризам и самоуправу. У спољној политици и као правни писац бранио је права народа на самоопредељење. Био је члан је Државног савета (1889-1894. и 1901-1907), и сенатор (1901-1903). Професор Велике школе је поново од 1894. где је био и декан Правног факултета. Био је редовни члан Српског ученог друштва (1869), потом и Српске краљевске академије наука (1890). Објавио је велики број правних, политичких, политекономских и других радова. Одређено место у историји српске економске мисли заслужио је својим запаженим рецензијама економских списа предаваних на оцену Српској краљевској академији наука, а посебно својом познатом студијом о царинским савезима: „Царински савези у теорији и пракци и њихово значење за трговинску политику садашњости и будућности, са посебним погледом на балкански царински савез“ (1914). Уз обиље економско-историјских података о царинским савезима, он анализира теоријска економска гледишта и практичне економске последице потпуног и непотпуног царинског савеза. Попут многих других српских економиста, противио се идеји о царинском савезу Србије са Аустроугарском и залагао се за царински савез са Бугарском, Црном Гором, Грчком и Румунијом. Расправу *Поглед на међународни и државно-правни положај Босне и Херцеговине* објавио је 1893, а недовршен је остао рад *Светозар Милетић-Успомене и рефлексције о његовом животу и раду* (1901). Треба споменути и његов мемоарски спис *После педесет година-Успомене и рефлексције о српском покрету год. 1848* (1912). Овај Гершићев спис је поново издат после више од једног века („1848: о српском покрету г. 1848“, Београд, 2016).

23. **МАРТ** : На данашњи дан је преминуо

ФРИДРИХ ХАЈЕК

(*Friedrich August von Hayek*)

(Беч, Аустрија, 8. мај 1899. - Фрајбург, Немачка, 23. март 1992)
аустријски и британски економиста и филозоф, професор универзитета,
припадник неолиберализма, радикални антисоцијалиста, нобеловац.

На Бечком универзитету је студирао права, психологију и економију, а 1923. стекао докторат економских наука. Одмах потом провео је једну школску годину на постдокторским студијама на Њујоршком универзитету, а по повратку био постављен за директора Аустријског института за европска истраживања. У Енглеску се преселио 1931, где је најпре радио у Лондонској школи економије и политичких наука, од 1934. је шеф катедре економије и статистике на Универзитету у Лондону. Од 1950. до 1962. је професор друштвених и моралних наука на Чикашком универзитету. Био је гостујући професор на неколико америчких универзитета, на Универзитету у Салцбургу (чији је почасни доктор био), и на Универзитету у Токију; члан Британске академије и дописни члан Аустријске академије наука. Од 1962. до 1968. био је професор Фрајбуршког универзитета. По пензионисању био је професор-консултант на Универзитету у Салцбургу. За видан утицај на развој економске науке, пре свега за пионирски рад у теорији новца и привредних циклуса и за анализу међузависности економских, социјалних и институционалних феномена, у време посустајања кејнзијанства на једној и социјализма на другој страни, управо због његових неолибералистичких погледа, награђен је 1974. Нобеловом наградом за економију (заједно са шведским економистом Г.Мирдалом). Убраја се у круг запажених стваралаца друштвено-економске мисли XX века, не само као опонент О.Лангеа и Џ.М.Кејнза, већ што је као припадник аустријске школе развијао самосвојне погледе на друштвено-економску стварност. У економској науци оставио је траг као припадник неолиберализма, односно противник мешања буржоаске државе у економски живот и жестоки критичар теорије и праксе социјализма. Заговарао је либералистичку економску политику, тј. примарну улогу тржишта и економског механизма. Познат је као радикални антисоцијалиста, порицао је сваку рационалност социјалистичког привредног система. Проток времена од доделе Нобелове награде, у коме је уследила криза и распад социјализма као светског процеса, донео је афирмацију Хајекових схватања. Основни узрок економских криза хиперпродукције видео је у прекомерним инвестицијама и експанзији банкарских кредита, тј. погрешној кредитно-монетарној политици. Своја теоријска схватања изнео је у делима: *Prices and Production* (Цене и производња, 1931); *Monetary Theory and the Trade Cycle* (Монетарна теорија и трговински циклус, 1933); *Profits, Interests and Investment* (Профит, камата и инвестиције, 1939); *The Pure Theory of Capital* (Чиста теорија капитала, 1941); *The Road to Serfdom* (Пут у ропство, 1944); *Individualism and Economic Order* (Индивидуализам и економски поредак, 1948); *Freiburger Studien* (Фрајбуршке студије, 1969); *New Studies in Philosophy, Politics, Economics and the History of Ideas* (Нове студије из филозофије, политике, економије и историје идеја, 1978); *Money, Capital and Fluctuations* (Новац, капитал и флукуације, 1984); *The Fatal Connect: The Errors of Socialism* (Погубна замисао: грешке социјализма, 1989). Књиге су му превођене на више језика, па и на српски језик.

24. **МАРТ:** На јучерашњи дан је рођен**ВЛАДИМИР ЖЕЉЕЗНОВ**

(Владимир Яковлевич Железнов)

(Одојевскоје, Кастрomsка губернија, Русија, 23.3.1869. – Москва, 30.8.1933),
руски и совјетски економиста, статистичар, еклектички теоретичар,
професор универзитета.

Нињеновгородско императорско училиште завршио је 1887. са сребрном медаљом. Затим је студирао на Правном факултету Универзитета у Кијеву, након чега је 1892. остао на Одељењу за политичку економију како би се припремао за професуру. Од 1896. био је доцент Кијевског универзитета, најпре на обавезном курсу статистике а касније на курсу политичке економије и статистике. Након стажирања у Немачкој, 1905. је одбранио докторску дисертацију на Московском државном универзитету, под насловом „*Главни правци у развоју теорије зарада и плата*“, потом је изабран за професора Правног факултета у Кијеву, али се ту није дуго задржао због „политичке неподобности“. Прешао је у Москву 1906. као ванредни професор на Московском пољопривредном институту. Од 1913. је био професор на Пољопривредном институту а од 1914. био је ванредни професор на Московском трговинском институту. Бавио се и друштвеним активностима. Руководио је комисијом за оснивање и организацију Кооперативне банке, основане при државном Комитету за сеоску штедњу и зајмове. Значај економске проблематике везане за развој села и пољопривреде разматрао је у свом извештају на Првом сверуском задружном конгресу у Москви 1908. Када је 1912. отворена Московска народна банка, Жељезнов је постављен за председника ревизијског одбора. У периоду 1913-1919 предавао је на Народном универзитету у Москви. Истовремено био је члан уређивачког одбора Енциклопедијског речника, у којем је био аутор многих чланака о економији, статистици и финансијама. У октобру 1917, Жељезнов је изабран за директора и професора чувене Академије „*Тимирјазев*“ (Руски државни пољопривредни универзитет, основан 1865.). Две године касније напустио је место директора, али наставља да предаје на Академији. Од 1921. је радио у Комитету финансија СССР, у својству председника Научног одбора Института за економска истраживања. За његова економска схватања карактеристичан је еклектицизам, којим је покушао да помири у једну целину нешто неспојиво, тј. теорију радне вредности и теорију маргиналне корисности. Иако се до краја живота бавио истраживачко-теоријским радом, чини се да је он своје најбоље дело написао релативно млад (у тридесетој години): 1899. је објавио свој најпознатији рад, двотомну књигу *Есеји о политичкој економији* (Очерки политической экономии), која је имала више издања (8. издање, Москва, 1919; преведена на немачки и објављена два пута у Лајпцигу). Поменимо и друга његова значајна дела: *К реформе современной теоретической экономики* (За реформу савремене теоријске економије, 1905); *Теория мелкого кооперативного кредита* (Теорија малих кооперативних зајмова, 1912.); *Вопросы финансовой реформы в России* (Питања финансијске реформе у Русији, 1915-1917); *Экономическое мировоззрение древних Греков* (Економски погледи на свет старих Грка, 1916); *Заработная плата: теория, политика, статистика* (Плата: теорија, политика, статистика, 1918); *К теории денег и учёта* (О теорији новца и обрачуна, 1922).

25. **МАРТ:** На данашњи дан је рођен

МИЛОРАД ЗЕБИЋ,

(Лозница, 25. март 1883. – Београд, 03. јан. 1976)

српски правник, економиста, високи државни чиновник,
берзански стручњак, вицегувернер.

Четири разреда основне школе завршио је у Лозници. Гимназију је учио у Лозници, Ваљеву и Шапцу, матурирао је 1903. у Трећој београдској гимназији. Завршио је економско-финансијски одсек на Правном факултету Универзитета у Београду 1907. Усавршавање је наставио 1912. и 1916-1918. на Правном факултету на Сорбони у Паризу. Од 1908. до 1930. године радио је при Министарству финансија, Министарству народне привреде и Министарству трговине и индустрије, као инспектор, делегат у Паризу и начелник. Пензионисан је 1930, да би 1935. био изабран за главног секретара Београдске берзе, где остаје до краја 1937. када је изабран за вицегувернера Народне банке и на тој дужности био до 1939. На Хашком изабраном суду био је експерт по споровима мађарских банака против Југославије. Био је члан више комисија за израду закона: о Занатској банци, о Ликвидационој банци, Закона о Каналу краља Петра, Закона о бродарству на Дунаву, Закона о земљорадничким дуговима, Закона о Државној хипотекарној банци, итд. Током Балканских ратова био је војни цензор. Током Првог светског рата радио је у Прес-бироу Министарства војске и био дописник белгијских, пољских и француских листова. Са војском је прешао Албанију и потом евакуисан у Француску. Од француске владе награђен је Академском палмом, а потом Орденом официра легије части. Током 1917. примљен је за редовног члана Париског статистичког друштва. Одликован је орденима Светог Саве, Белог орла и Југословенске круне. Током и после Другог светског рата повукао се из јавног живота, бавио се научним радом, писао мемоарску прозу и поезију. Написао је десетину књига из области привредног развоја, финансија, трговине и пољопривреде, на српском, француском и немачком језику. У њима се разматра претежно правна страна институција и проблема о којима је писао, али су неке значајне и за економску мисао. *Понајвише се бавио акцијским правом, из те области је написао и повећу студију Акцијско право Краљевине СХС (1928). Од његових економских радова треба поменути: La Serbie agricole et sa démocratie (Париз, 1917); Унутрашња колонизација у вези аграрне реформе (1920); О берзама и посебно београдској берзи (1927); Наук о штедњи (1967); Три предратна села (1971).* У радовима из области пољопривреде, претежно на француском, настојао је да јавност упозна са развојем аграрних прилика и односа у Србији, почев од Првог устанка закључно са Првим светским ратом, као и о стању и проблемима пољопривреде у новој југословенској држави. Писао је о главним пољопривредним рејонима, о аграрној политици кнеза Милоша, променама аграрних односа у новоослобођеним областима након Берлинског конгреса, улози сељачког газдинства у друштвеном и економском животу земље и о разним пољо-привредним установама. Из области трговине указивао је на значај валоризовања као последицу пада вредности новца, обрађивао питање курсева хартија од вредности у току велике светске кризе. Обрадио је институцију берзе, посебно београдске, и њене користи за економски живот. Постхумно му је објављена занимљива књига *Моје родно место, детињство и ђаковање, сећања* (Београд-Лозница, 1996).

26. **МАРТ** : На данашњи дан је рођен**ПОЛ ДАГЛАС***(Paul Howard Douglas)*

(Масачусетс, САД, 26. март 1892. – Вашингтон, 24. септ. 1976)

амерички економиста, политичар, сенатор, професор универзитета.

На Бовдоин колеџу дипломирао је 1913, а већ 1915. магистрирао и 1921. одбранио докторску дисертацију из економије на Колумбија универзитету. Професуру је започео 1916. на Универзитету у Илиноису, затим кратко на Универзитету у Вашингтону, а наставио је на Универзитету у Чикагу 1920. где је 1925. постао редовни професор економије, и ту је остао (изузев службе током рата) до 1948. Након тога је преузео функцију сенатора државе Илиноис у америчком Конгресу, коју је вршио све до 1966. када је завршен његов трећи мандат. Потом је радио на Новој школи друштвених истраживања у Њујорку. Он је као дугогодишњи сенатор, али и као научни радник и члан разних комисија, утицао на доношење програма и законских прописа из области рада, социјалног осигурања и банкарског пословања. У својим научним радовима и политичком ангажовању бавио се нарочито проблемима најамнине, незапослености и социјалне политике, као и етике у државној управи. И поред угледне каријере политичара, постао је славан као економиста, упамћен као један од твораца чувене *Коб-Дагласове производне функције* (The Cobb-Douglas Production Function). Он је заједно са професором Кобом (Charles W. Cobb), усавршио функцију К.Виксела, који је физички обим производње посматрао као функцију уложеног рада и капитала. У формулу производне функције њих двојица укључују и трећи константни фактор, који означава параметар ефикасности. Коб-Дагласова функција, вероватно најпопуларнији облик производне функције, има облик: $Q=AR^aK^b$, где је $a+b=1$. Он је у излагању као председник Америчког економског удружења 1947. закључио да економија коначно формулише праве „законитости производње“. Иако је Коб-Дагласова једначина формулисана још 1928, тек се у педесетим годинама, развојем теорије економског раста, почела користити као јединствени опис производних процеса. Њена евалуација постала је посебна научна дисциплина, предмет истраживања и докторских дисертација. То је изненадило и самог Дагласа, што је истакао у свом последњем чланку („*Функција производње поново функционише*“) написаном у осамдесетој, години његове смрти. Но, та једначина има ограничења, јер се функције производње могу класификовати по једном битном параметру, по еластичности супституције фактора, који је узрокован променом односа њихових цена. Код Коб-Дагласове функције, еластичност супституције је увек једнака јединици, што значи да релативни удели прихода од различитих производних фактора остају константни, без обзира на промене њихових цена. Стога је потиснута новим облицима у којима еластичност супституције може имати било коју вредност. Главна његова дела: *A Theory of Production* (Теорија производње, коаутор Charles W. Cobb, 1928); *Wages and the Family* (Најамнине и породица, 1925); *Real Wages in the United States 1890-1926* (Реалне најамнине у Сједињеним Државама 1890-1926, 1930); *Standards of Unemployment Insurance* (Стандарди осигурања незапослености, 1933); *The Theory of Wages* (Теорија најамнине, 1934); *Social Security in the United States* (Социјална заштита у САД, 1936); *Etics in government* (Етика државне управе, 1952); *Economy in the National Government* (Економија у националној државној управи, 1952).

27. **МАРТ:** На данашњи дан је рођен

МИРКО КОСИЋ

(Велика Кикинда, 27. март 1892. – Лугано, Швајцарска, 25. јуни 1956)
српски социолог, економиста, публициста, политичар,
државни функционер, професор универзитета.

Гимназију је похађао у Кикинди, Новом Саду, Кронштату и Трсту. У складу са тадашњом праксом, студирао је курсеве из друштвених наука на више универзитета. Правноекономске науке и филозофију студирао је на универзитетима у Стразбургу, Минхену, Женеви и Цириху. На економско-политичким наукама у Цириху докторирао је са темом *Социолошке основе ограничења рађања* (1917). Пред Први светски рат био је активан у српском омладинском националном покрету у Аустроугарској, а за време рата 1914-15 служио као добровољац у српској војсци, у одељењу за спољну пропаганду, због чега га је угарски војни суд у одсуству осудио на смрт. После рата, 1920, изабран је за доцента политичке економије на Правном факултету у Суботици, 1922. за ванредног професора статистике, привредне и социјалне политике у Љубљани, а 1925. за редовног професора националне економије у Суботици. На Коларчевом универзитету у Београду држи предавања из социологије и привредне историје (1933-1940), али никада није позван за професора на неком од београдских факултета. Био је генерални секретар Индустијске и трговачке коморе у Новом Саду (1925-1931) и помоћник министра за трговину и индустрију (1926-1927). Био је члан Главног одбора Радикалне странке, народни посланик (1935-1938), а 1941-1944 био је заменик гувернера Српске народне банке и један од водећих финансијских стручњака квислиншке Недићеве владе. После Другог светског рата, као политички емигрант, живео у Швајцарској. Писац је првог уџбеника социологије у Србији (*Увод у општу социологију*, 1934) и оснивач првог социолошког часописа *Друштвени живот*. Први је у Србији писао о Максу Веберу, а у теорији стратификације био је под његовим утицајем. Мада се више бавио социологијом него економијом, у својим радовима обрађивао је поједина питања економске теорије, посебно кризе хиперпродукције, економских доктрина и економске односно аграрне политике. Са аспекта економске науке најважнији и најобимнији његов рад је књига *Основи економне политике* (1925). Остале његове важније књиге: *Модерна Германија* (1912); *Превирања у светској привреди: криза капитализма?* (1931); *Предавања из опште социологије* (1934); *Проблеми савремене социологије* (1934); *Хрватско питање и национално јединство* (1937). Будући превасходно социолог, он је и књигу *Основи економне политике* добрим делом написао на начин економског социолога. Економску науку је делио на три компоненте: (1) *чисту економију*, економска теорија, (2) *Приватну економију*, домаћинства и (3) *социјалну економију*, односе привреде са другим друштвеним функцијама. Други део књиге *Основи економне политике* посвећен је аграрној политици. Главна тема му је старо и велико питање *мали или велики посед*, тврдећи да мало газдинство ефикасније користи земљу него велико, али мање ефикасно радну снагу; он брани мали посед тиме што то није чиста економска јединица, већ породично домаћинство које нема најамног рада, производи за себе брижљивије него на великом поседу; овде наводи три општа услова развоја пољо-привреде: мелиорације, просвећивање и пољопривредно осигурање.

28. **МАРТ:** На данашњи дан је рођен**ТОДОР КРУШЕВАЦ**

(Дужи код Требиња, Херцеговина, 28. март 1902. – Београд, 9. авг. 1978)
српски и југословенски економиста, књижевник, историчар,
библиограф, политичар.

Сам је казивао да је његово карактеристично презиме успомена на порекло породице (из Крушевица Бајкових, од Новаковића). У Требињу је завршио основну и нижу трговачку школу, а у Сарајеву трговачку академију. Студије економије започео је у Загребу, наставио у Бечу, а у Загребу је дипломирао на Високој трговачкој школи. Био је сувласник и један од уредника познатог сарајевског часописа за друштвена питања *Преглед*, уредник привредне рубрике у *Ослобођењу* и дописник београдских листова *Борба* и *Политика*. Од 1923. до 1934. био је службеник Америчко-српске банке у Сарајеву, потом је до 1941. био управник *Просвјетине задруге*. После капитулације живео је у Београду. На трећем заседању ЗАВНОБИХ-а кооптиран је за народног посланика и изабран за члана Председништва Народне скупштине. По ослобођењу, био је председник Одбора за задругарство при влади БиХ, 1946. био је један од директора у централи Народне банке у Сарајеву, затим стручни сарадник Економског института и Економског факултета у Сарајеву. Почетком 1958. прешао је у Београд и био начелник Секретаријата за опште привредне послове Извршног већа Србије (одакле је 1960. пензионисан). Међу његовим радовима историјског и публицистичког карактера истичу се две књиге (коаутор Саво Љубибратић): *Прилози за проучавање херцеговачких устанака 1857-1862. године: из преписке војводе Мића Љубибратића*, (Сарајево, 1954), и *Прилози за проучавање херцеговачког устанка 1875 године: из архива војводе Мића Љубибратића*, (Историјско друштво БиХ, 1958). Објавио је неколико већих студија из историје књижевности: *Петар Кочић: студија* (Београд, 1951); *Петар Кочић: документарна грађа* (Сарајево, 1967), као и низ публицистичких радова, расутих по разним листовима и часописима. Са економског гледишта, пажњу заслужују његови углавном кратки чланци из економије, које је годинама објављивао између два светска рата у престижном часопису *Преглед*. Имајући у виду тадашњу структуру југословенске привреде, у великом броју тих радова расветљавају се актуелна питања пољопривреде и села (укидање феудалних односа, колонизација, сељачки дугови, земљорадничко задругарство, монетарна и финансијска питања, општепривредна и аграрна криза, међународни економски односи). Из области аграрне и сељачке проблематике треба поменути његов већи чланак *Босански сељак после 1918. године*. Истичући да је сељак земљу сматрао својом и да предмет читлука и није била сама земља већ право убирања плодова, које није било везано за личност и није било наследно, даје осврт на аграрно питање под Турцима и Аустроугарском, да би се задржао углавном на његовом решавању у новој југословенској држави. Из тог опуса су и ови његови радови: *Сељачки покрет: истрајк у Босни 1910. године*, (Београд: САНУ, 1967.); *Периодика босанска у првом аустријском периоду* (листови: *Напредак*, *Ватан*, *Херцеговачки босиљак*, Сарајево, 1970). Објавио је и више приказа и рецензија књига из области друштвених наука. Економски историчари сматрају да се без његових прилога не би могла замислити историја економске мисли у БиХ у међуратном периоду па и после Другог светског рата.

29. **МАРТ** : На данашњи дан је преминуо

ЛУИЋИ ЛУЦАТИ

(*Luigi Luzzatti*)

(Венеција, 11.3.1841. – Рим, 29.3.1927.)

италијански политичар, економиста, социјални филозоф, утемељивач италијанског кредитног задругарства, премијер, универзитетски професор.

Потиче из богате и образоване јеврејске породице. По завршетку студија права на Универзитету у Падови, пажњу је привукао својим предавањима о политичкој економији. Године 1863. постаје професор на Техничком институту у Милану, а 1867. именован је за професора уставног права у Падови, одакле је прешао на Универзитет у Риму. Обдарен елоквентношћу и енергијом, популаризовао је у Италији економске идеје старијег савременика, идеолога задружног покрета Шулце-Делича (немачког економисте, либералног политичара, практичара задругарства), радио на оснивању комерцијалног училишта у Венецији и допринео оснивању и ширењу народних (грађанских) банака широм земље на основу ограничене одговорности. Године 1865. основао је Народну банку у Милану (*Banca Popolare di Milano*), другу кооперативну банку у Италији, прва је била таква банка граду Лоди у Ломбардији (*Banca Popolare di Lodi*). Ове банке, које су моделиране према принципима штедно-кредитног задругарства, осниване су са циљем да се обезбеде повољни кредити сељацима, малим трговцима и занатлијама. Више пута био је министар финансија, а на кратко и премијер. Иако је теоријски подржавао слободну трговину, био је заслужан за стварање италијанског заштитног система; 1878. је одредио висину царина у Италији, а након тога је био лидер у преговорима око свих трговинских споразума између Италије и других земаља. За министра финансија именован је 1891. на тој функцији је неопрезно регулисао систем размене новчаница међу банкама, што је довело до делимичног дуплирања папирног новца, банковне кризе и банкрота Римске банке. Поново је 1896. изабран за министра финансија, када је благовременим доношењем закона спасио напуљску банку од пропадања. Након гашења сицилијанског радничког покрета, Луцати је предузео неке законодавне мере (компензациона шема за индустријске раднике, добровољни фонд за пензије и помоћ радно неспособнима). Потом је његово достигнуће било преговарање око француско-италијанског трговинског споразума. Као новинар и професор био је активан у свим политичким и економским збивањима. Поново је био министар финансија (1903-1905.) и током каснијег рада у влади, заслужан је за смањење државног дуга. Био је и министар пољопривреде (1909-1910.) и премијер Италије (1910-1911.). Накратко је је поново био министар финансија 1920, а после и посланик, када се залагао се да се Италија врати слободој трговини и да се влада што мање меша у услове пословања. За економску науку је интересантан због тога што је био родоначелник италијанског кредитног задругарства, јер је почевши од 1864. по Италији оснивао народне банке, као кредитне институције које су по повољним условима пружале помоћ и грађанима (варошанима) и сељацима. Ослањајући се на државну власт, формирао је у Риму централну кредитну установу, која је пружала потпору ширењу и јачању задругарства. Био је утицајан и у међународном задружном покрету. Главна дела: *La diffusione del credito e le banche popolari* (Ширење кредита и народне банке) и *Liberta di coscienza e di scienza* (Слобода савести и науке).

30. **МАРТ** : На данашњи дан је рођен**ФРАНЦ ОПЕНХАЈМЕР***(Franc Oppenheimer)*

(Берлин, 30. март 1864 - Лос Анђелес, Калифорнија, 30. септ. 1943)
 немачки социолог, политекономиста, теоретичар социологије државе,
 либерални социјалиста, професор универзитета.

Након студирања медицине у Фрајбургу и Берлину, бавио се физиком, био главни уредник часописа *Свет ујутру* (Welt am Morgen). Од 1890. почео да се бави социополитичким и питањима социјалне економије, 1909. одбранио докторат на универзитету у Килу, са тезом о економисти Давиду Рикарду. Од 1909. до 1917. био доцент и професор у Берлину, 1914. био један од оснивача “Немачког комитета за ослобођење руских јевреја”, 1919. прихватио посао на катедри за социологију и политичку економију на Гетеовом универзитету у Франкфурту. Према плану о пољопривредној сарадњи који је саставио Опенхајмер, јеврејски имигранати у Палестини, 1911. основали су смосвојну пољопривредну задругу, тзв. *Cooperative in Merhav*. Од 1934. до 1935. предавао је на универзитету у Палестини, 1936. проглашен за почасног члана Америчког удружења социолога, 1938. бежећи од прогона нациста, емигрирао у Лос Анђелес, 1941. постао један од оснивача Америчког часописа за економију и социологију (*The American Journal of Economics and Sociology*). Његово најпознатије дело је *Држава* (The State), обимна социолошка расправа (прво издање 1908, последње у Њујорку 1975.), од 1920-тих година широко читана и дискутована књига (преведена на енглески, француски, бугарски, српски, јапански, хебрејски и руски), инспирисала бројне мислиоце. Одбацивао је идеју о тзв. ”социјалном уговору” и заступао мишљење о “освајачкој теорији државе”, сматрајући да је држава од стране победничке групе људи наметнута пораженима, са искључивим циљем да се обезбеди доминација победника, и осигура од унутрашњих побуна као и од напада споља, те да таква власт није имала ниједан други циљ осим *економске експлоатација поражених од стране победника*. Сматрао да је капитализам систем експлоатације а државу означио као оригиналног креатора неједнакости. Истицао да постоје два фундаментално супротстављена начина којима човек може да задовољи своје потребе, то су рад и крађа, један као сопствени рад и други као насилно присвајање туђег рада, и предлагао да се рад појединца и размена једног рада за други назове економски начин, док би се неузвраћено присвајање туђег рада звало политички начин. Сматрао је да би економија без експлоатације била најуспешнија у колективним заједницама (нарочито у кибуцима), одбацивао је идеје револуционарних социјалиста, његов идеал је била држава без класа и класних интереса где би бирократија постала заштитница заједничког интереса. У САД је био заговорник америчког социјалног реформатора Хенрија Џорџа, сматрајући државу заштитником привилегованих, али су веровали да је значајно промењена демократијом. Немачки канцелер Лудвиг Ерхард је био инспирисан његовим делом, одбацио његову идеју о колективизму, али му је приписао заслуге за своју визију европског друштва слободних и једнаких људи. Опенхајмер је створио веома обиман опус, око 40 књига и 400 есеја, који садрже списе о социологији, економији и политичка питања свог времена.

31. МАРТ: На данашњи дан је рођен

ЈОВАН ЛОВЧЕВИЋ

(Београд, 31. март 1894. Београд, 1. авг 1984)

српски правник, економиста, теоретичар јавних финансија,
вицегувернер, професор универзитета, декан.

Основну школу и гимназију завршио је у родном граду, где је започео и студије права. У вихору Првог светског рата, бранио је домовину и осетио страхоте рата и трагичног преласка српске војске преко Албаније до Крфа. Пред крај рата студије права је наставио у Риму, а окончао у Паризу, одбранивши марта 1924. докторат економских наука. Након кратког рада у Министарству финансија, од јануара 1926, уз прекид током Другог светског рата, па све до пензионисања (1964) био је наставник Правног факултета у Београду, за предмет Финансије и финансијско право. У звање ванредног професора изабран је 1932, а за редовног 1940. године. У међувремену, од априла 1933. до краја 1937, био је вицегувернер у Народној Банци Југославије, држећи непрекидно предавања и обављајући испите без икакве надокнаде. Уз редовне професорске дужности, у првим годинама нове Југославије дао је велики допринос успостављању темеља јавних финансија и банкарства, поготово у решавању компликованог валутног питања замене окупацијског новца новом националном валутом. Био је дугогодишњи шеф традиционално јаке Катедре за економско-друштвене науке. Био је декан факултета. Припадао је племенитом друштву у иностранству школованих (поготово француских ђака), професора широке културе и образовања, достојанственог и господственог држања. Њих је руководећи комунистички слој на Београдском универзитету, у тадашњем систему друштвених вредности, пежоративно називао елитистима. Успомену на њега Правни факултет чува тако што једна учионица односно Семинар - Правна клиника, носи његово име. Ширину и дубину своје одговорне личности пренео је и на посматрање економско-финансијске области друштвеног живота. Његови погледи усмерени су на четири подручја: на финансијску теорију, финансијску политику, финансијско право и историјску димензију комплексне финансијске проблематике. Оно што је објавио није позамашно по обиму, али је ваљано по компетентности, систематичности, синтетизованости. Главни његови радови између два светска рата су: *Наука о финансијама са финансијским законодавством* (уџбеник), *Финансије Немачке у рату 1914-1918. године* (1932) и *Истина о економској подлози хрватског питања* (1940, коаутор). Бавио се и језичко-семантичким и терминолошким питањима јавних финансија у новом друштвено-политичком поретку, у чланку *Доприноси, прилог пореској терминологији* (Правни факултет, Београд, 1961). Најважније његово дело после Другог светског рата и синтеза његовог целокупног стваралаштва је капитални тротомни уџбеник науке о финансијама: *Институције јавних финансија: Проблеми расхода, пореза и зајмова* (књига 1, 1963); *Доприноси и порези грађана у Србији* (књига 2, 1967) и *Буџет у теорији и систему* (књига 3, 1969). До 1997. уџбеник је доживео шест издања. Објављивао је и радове на француском језику.

А П Р И Л

01.04.	ЕВСИ ДОМАР А
02.04.	МИЛАДИН КОРАЋ А
03.04.	СЛАВКО ШЕЋЕРОВ
04.04.	БОРКА ВУЧИЋ
05.04.	ЧЕДОМИР ЈЕЛЕНИЋ
06.04.	АЛЕКСАНДАР ХЕРЦЕН
07.04.	ШАРЛ ФУРИЈЕ
08.04.	ЏОН ХИКС Н
09.04.	ДРАГОЈЕ ЖАРКОВИЋ
10.04.	ПОЛ СВИЗИ
11.04.	ФЕРДИНАНД ЛАСАЛ
12.04.	АНТОНИЈЕ ТАСИЋ
13.04.	ТОМАС ЏЕФЕРСОН
14.04.	ТОМАС ШЕЛИНГ Н
15.04.	ЖАН ФУРАСТЈЕ
16.04.	МИХАИЛО АВРАМОВИЋ
17.04.	МИХАЛ КАЛЕЦКИ А
18.04.	РАУЛ ПРЕБИШ
19.04.	ДАВИД РИКАРДО
20.04.	КСЕНТЕ БОГОЕВ А
21.04.	ИВАН МАКСИМОВИЋ А
22.04.	МАКС ВЕБЕР
23.04.	ШЋЕПАН ГРЋИЋ
24.04.	ВОЈИСЛАВ КОЛАРИЋ
25.04.	САВО НАКИЋЕНОВИЋ
26.04.	ЂОРЂЕ МИЈИЋ
27.04.	БОРИС КИДРИЧ А
28.04.	ВЛАЈКО БРКОВИЋ
29.04.	ФРАНЦ ШУЛЦЕ-ДЕЛИЧ
30.04.	ТЕОДОР ШУЛЦ Н

1. АПРИЛ: На данашњи дан је преминуо

ЕВСИ ДОМАР

(енг. *Eysey David Domar*; рус. *Евсей Давидович Домашевицкий*)
(Лођ, Пољска, 16. апр. 1914. - Конкорд, Масачусетс, САД, 1. апр. 1997)
амерички економиста кензијанског правца, теоретичар економског модела динамичке равнотеже, професор универзитета.

Право презиме му је Домашевицки, рођен у Лођу, тада у саставу руске империје. Одрастао и школован у Руској Манџурији, у САД емигрирао 1936. Дипломирао на Калифорнија универзитету 1939, магистрирао на Универзитету Мичиген 1940, докторирао на Харварду 1947. одбранивши дисертацију из теорије економског раста и развоја. Био је професор економије на Чикашком и Џон Хопкинс универзитету, Масачусетском институту за технологију и на Кембриџу, од 1957. до краја каријере. Био је председник Удружења за компаративну економију и члан других академских организација, укључујући Америчку академију наука и уметности, Економетријско друштво и Центар за напредне студије у бихејвиористичким наукама, потпредседник Америчког економског удружења. Радио је за корпорацију РАНД, Форд фондацију, Националну научну фондацију и Институт за анализу одбране. Бавио се и анализама руске привреде, током хладног рата био званични експерт за совјетску економију. Он је, као кензијански економиста, дао доприносе у три главна економска подручја: економска историја, компаративна економија и теорија економског раста. Спада у групу економиста који су поставили темеље теорије економског раста. У вези с тим, независно од енглеског економисте Р.Ф. Харода, изградио је модел динамичке равнотеже, касније познат као тзв. Харод-Домаров модел привредног раста: представљен као разломак, у бројиоцу су подаци о стопи друштвене штедње односно инвестиција, у имениоцу гранични капитални коефицијент, а количник означава процентуално повећање (стопу раста) друштвеног производа. Следствено, главну пажњу посвећује акумулацији капитала и условима за остваривање пуне запослености. Овај модел је био основа неокласичног модела економског раста, који се разликује углавном од рестриктивне претпоставке производне функције Леонтијева о фиксној пропорцији капитала и рада. Најважнији његови радови: *Essays in the Theory of Economic Growth* (Есеји о теорији економског раста, 1957, његова докторска дисертација); осим дисертације објавио је још неколико врло запажених радова: *Capital Expansion, Rate of Growth and Employment* (Капитална експанзија, стопа раста и запосленост, 1946); *Capital Accumulation and the End of Prosperity* (Капитална акумулација и крај просперитета, 1949); *The Effect of Foreign Investment on the Balance of Payments* (Утицај страних улагања на платни биланс, 1950); *A Theoretical Analysis of Economic Growth* (Теоријска анализа економског раста, 1952); *On the Measurement of Technological Change* (О мерењу технолошких промена, 1961); *The Soviet Collective Farm as a Producer Co-Operative* (Совјетски колхоз као производна кооператива, 1966); *On The Optimal Compensation of a Socialist Manager* (О оптималној компензацији социјалистичког менаџера, 1972); *On the profitability of Russian serfdom* (О профитабилности руског ropства, 1982).

2. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

МИЛАДИН КОРАЋ

(Ваљево, 2. апр. 1924. – Београд, 31. јан. 2002)

српски и југословенски економиста, марксистички теоретичар политичке економије социјализма, универзитетски професор, академик.

Основну и средњу школу учио је у родном месту. На Економском факултету у Београду 1949. је дипломирао, а 1956. докторирао. У звање асистента истог факултета за предмет Политичка економија изабран је 1949, а потом обавио двогодишње усавршавање на Институту друштвених наука у Београду. Виша звања на истом предмету стицао: доцент 1956, ванредни 1961, редовни професор 1966. Као асистент био је на постдипломским студијама у Кембриџу (Енглеска), а као ванредни професор на специјализацији на неким од најпознатијих универзитета у САД (Harvard, Yale, Berkeley). Као гостујући професор држао је предавања на универзитетима и високим школама у САД, СССР, Пољској, Шведској, Мексику, Кини и Јапану. На омладинским радним акцијама био је три пута ударник. Био је продекан и декан факултета. Био је члан Економског савета СИБ-а и Савезне скупштине СФРЈ. Огледао се у више подручја економске науке, објавивши велики број радова од којих су неки преведени на енглески, француски, италијански, руски, кинески и јапански језик. Главни допринос је пружио прилозима *теорији социјалистичке робне производње* и политичкој економији самоуправног социјализма. Важи за родоначелника теорије *доходне цене* као историјског облика деловања закона вредности у социјализму. Тај концепт су заступали још неки истакнути српски и југословенски економисти (Т.Влашкалић, М.Самарџија, Ј.Сиротковић). О томе су преко часописа вођене жестоке стручне полемике - он се спорио са познатим југословенским економистом Б.Хорватом (*О рељефним несташицама Бранка Хорвата*, Економска политика, 1985). Објавио је преко 140 библиографских јединица, међу којима је 21 књига. Најзначајније његове књиге: *Продукциони односи и њихове примене у прелазном периоду*, 1952; *О државном капитализму*, 1953; *Појам односа производње – теоријско-критичка анализа*, 1957; *Основни елементи марксистичке економске теорије*, 1961; *Увод у политичку економију социјалистичког самоуправног друштва*, 1977; *Политичка економија* (коаутор Т.Влашкалић), десет издања, 1966-1982; *Анализа економског положаја привредних групација на бази закона вредности*, 1968; *Социјалистички самоуправни начин производње*, 3 тома, 1977, 1980. и 1982; *Анализа економског положаја друштвеног сектора привреде република и покрајина СФРЈ у стицању и расподели дохотка у периоду 1971-1982*, 1983; *Проблеми стицања и расподеле дохотка, анализа стања (1977-1985) и могућа решења*, 1986. За научни рад добио је Републичку награду за друштвене науке СР Хрватске „Божидар Аџија“ 1967. и Седмојулску награду СР Србије 1977. Био је члан Научне секције Савеза економиста и Научног друштва економиста Југославије. Дописни члан Југославенске академије знаности и умјетности је од 1981. Од осам обимних истраживачких пројеката још треба поменути: *Самоуправна политика дохотка у области наменске расподеле*; *Стицање и расподела дохотка и добити у Југославији и Србији у периоду 1980-1990*. Кораћ је пред крај живота објавио занимљиву мемоарску књигу: *Живот и збивања, 1885-1945-1995. Мемоарски записи* (Ваљево, 1998).

3. АПРИЛ: На сутрашњи дан је рођен

СЛАВКО ШЕЋЕРОВ

(Српски Крстур, Банат, Аустроугарска, 4.апр.1888. - Београд, 1.нов.1967)
српски природњак, филозоф, политичар, економиста.

Основну школу похађао у родном месту, а гимназију у Сенти, Сегедину, Сремским Карловцима и Новом Саду. Природне науке студирао у Бечу, где је положио и докторат из филозофије. У почетним годинама Првог светског рата био је најпре аустроугарски војник, па руски заробљеник и најзад добровољац у српској војсци, у завршним годинама студирао је економске науке у Лондону. Након уједињења био је професор гимназије у Београду, главни повереник за аграрну реформу у Банату, Бачкој и Барањи, народни посланик. Једно време био је и шеф наше делегације на међународној економској конференцији у Женеви, радио је и у Министарству финансија. Иако се много бавио политиком, најплоднији је био у области економије. Оставио је врло вредне радове о горућим питањима аграрне, финансијске и монетарне политике, као и о највећој економској кризи у историји капитализма. Из области економије обрађивао је извесна питања ратне привреде, новца и привредне кризе, у вези са Првим светским ратом, односно великом привредном кризом, чија га је економска проблематика првенствено и интересовала. У оквиру монетарне теорије највише је расправљао о златном важењу и његовом антиподу, папирном новцу. Писао је свестрано и о осталим појавама и манифестацијама кризе, у свету и посебно у Југославији, покушавајући да сагледа њене унутрашње законитости и узроке. Веома га је занимала аграрна реформа у Југославији, посебно она у северним крајевима. У тој области одлучно се залагао за укидање не само преосталих феудалних односа већ и капиталистичких посуда. У средњем сељачком поседу гледао је решење и националног и социјалног питања у Југославији. Ипак, остављајући и сам сувишије висок максимум, у ствари је, као и већина других буржоаских јавних радника, за реформу био највише из страха од револуционарног тињања у сељачким масама, које су изнеле толике године ратова на својим плећима, а код куће нашле пустош иза оба светска рата. Међу његове вероватно најважније али и најобимније економске радове спадају: *Наше финансије 1918-1925* (1925) и *Проблеми светске и наше привреде: ратови, поратна привреда, монетарна и финансијска питања* (1936). Од његових других, првенствено бројних аграрнополитичких радова, свакако треба поменути: *Statistics of the Yugoslav countries* (Статистика југословенских земаља, збирка показатеља у земљорадњи, сточарству и рударству (Лондон, 1919); *Чекоњићев спахилук у Народној скупштини* (говори народних посланика С.Шећерова и др), 1924; *Проблеми аграрне реформе*, 1925; *Извештај о Међународној економској конференцији у Женеви* (4-23 мај 1927), 1927; *Социјално-аграрни односи у Бачкој: пред извођењем аграрне реформе*, 1929; *Из наше аграрне политике: 1919-1929*, 1930; *Наше финансије и откуп аграрних земаља*, (говори у Народној скупштини), 1933; *Нова привредна и финансијска политика*, 1935; *Проблеми светске и наше привреде: ратови, поратна привреда, монетарна и финансиска питања*, 1936; *Аграрна реформа у Краљевини СХС. После Другог светског рата написао је Историју аграрне реформе, као и своје Успомене. Поред економских, оставио је низ радова из природних и других наука, на српском и немачком језику (нпр. *Сврховитост живота и регулација организама*, 1913; *Модерни проблеми у биологији*, 1914; *О енглеском васпитању и школама*, 1919).*

4. АПРИЛ: На данашњи дан је рођена

БОРКА ВУЧИЋ

(Комирић, Осечина, Колубарски округ, 4. апр.1926. - Лапово, 1.авг.2009)
српски и светски експерт за банкарство, монетарну економију и финансије,
дугогодишњи директор банака, министар, председавајући парламента.

Рођена је као треће од петоро деце учитеља Војислава Муцића, чији је отац Драгић, богати сељак, био народни посланик у време краља Александра Обреновића. Одрасала је у Комирићу, Крупњу, Врелу код Уба, Панчеву и Београду, према местима очевог службовања. У току НОР-а прикључила се партизанском покрету. По ослобођењу је завршила гимназију и била упућена на студије у Совјетски Савез (са жељом да студира медицину) али се због болести убрзо вратила. Правни факултет завршила је у Београду 1951. Исте године је почела да ради у Савезном економском институту (као сарадник код проф. Живка Костића). Затим је обављала дужности шефа кабинета савезног секретара за спољну трговину (Сергеја Крајгера), шефа кабинета директора Савезног завода за друштвено планирање и савезног секретара за индустрију и грађевинарство у СИБ-у. Од 1957. до 1959. је, као стипендиста УН, била на вишемесечним специјализацијама у САД, Холандији (Институт за привредни развој, курс Финансирање индустрије) и Енглеској (London school of economics, курс Пројектно финансирање). Оснивањем Привредне банке Србије 1961. прелази у банку као саветник за девизне послове. Тако почиње њена каријера у банкарству дуга око 40 година, као директор-председник домаћих банака (Београдске банке, Удружене београдске банке, Београдске банкарске групе) или председник управног одбора мешовитих банака са српским-југословенским капиталом (Anglo-Yugoslav Bank у Лондону, основана са циљем подстицајног финансирања југословенског извоза). Била је директор Београдске банке (1997-2001) и руководила њеном испоставом на Кипру. Са те дужности смењена је након тзв. демократске револуције октобра 2000. У Савезној влади СРЈ била је министар за сарадњу са међународним финансијским организацијама (1999-2001). Јануара 2007. изабрана је (на листи СПС) за посланика у Народној скупштини Србије и неколико месеци председавала седницама парламента као најстарији посланик. У својој аутобиографској књизи, *Банкарство: избор или судбина* (Београд, 2002), аутентично је (као учесник и сведок) приказала многе важне детаље из најновије економске историје Србије, посебно чињенице везане за *Зајам за привредни развој Србије* (1989), јер је законом о зајму уређено да издавање обвезница и друге административне послове зајма врши Удружена београдска банка; да је било прикупљено 290 млн. динара и 89,4 млн. УСД (у разним валутама); да су током уплате зајма многа физичка и правна лица давала новчане и неновчане поклоне и тако прикупљено 113 млн. дин., 1,2 млн. УСД и 2.068 разних предмета (златника, сребрњака, уметничких дела) што је по закону о Народном фонду чувано у банци и трезорима Народне банке; економско стање у земљи посебно банке и њених акционара и дужника после агресије НАТО на Србију 1999. Постреволуционарна власт је увела стечај Београдске банке али она ни после 20 година девастирања капитала и распродаје њене имовине није ликвидирана. Погинула је у саобраћајној несрећи на аутопуту Београд-Ниш, код Лапова. Била је оснивач Фонда за дошколовавање младих пољопривредника Србије. У родном Комирићу 2011. подигнут јој је споменик.

5. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ЧЕДОМИР ЈЕЛЕНИЋ

(Јабучје код Лајковца, 5. апр. 1923. – Београд, 12. нов. 1999)

српски и југословенски економски стваралац, визионар развоја савремене трговине, дугогодишњи генерални директор робних кућа.

Један од пионира индустријализације и савременог пословања, који је страдао у идеолошко-политичкој "хајци" почетком седамдесетих година против тзв. техно-менаџера, усмереној на успешне директоре великих предузећа у Србији. И у овом случају се може говорити о јединству личности и његовог дела. Био је први генерални директор великог трговинског ланца *Робне куће „Београд“*, од оснивања 1966. до његове политички изнуђене оставке на ту дужност 1974. године. За време његовог руковођења број робних кућа се повећао на 32 велика продајна објекта у овом модерном трговинском ланцу. Био је зачетник савремене трговине у Србији, под његовим руководством осмишљена је и примењена савремена организација рада, технолошка и радна дисциплина и заштита имовине предузећа, што је омогућило интензиван и успешан раст и развој РК „Београд“. Као генерални директор „РК Београд“ упамћен је по изјави да ће сваком ко донесе рачун за било који производ, купљен негде другде по нижој цени, тај артикл откупити и поклонити му исти такав из асортимана РК „Београд“. Од свог настанка 1966, па све до краја 1992. године, Робне куће „Београд“ биле су убедљиво највећи трговински систем на Балкану, по много чему и претеча модерне трговине у Европи. Имале су успешну развојну путању и после 1974. године (после Јеленића, директори су били М. Узелац до 1980, М. Слијепчевић до 1989), све до 1992, када је у овом ланцу било 43 робне куће у 32 града у Југославији, највише у Србији готово у свим већим градовима, али и у Црној Гори (Бијело Поље, Подгорица, Херцег-Нови) и БиХ (Бихаћ, Добој, Зеница, Б. Брод), са више од 300.000 м² пословног простора у власништву. Поред тога, РК „Београд“ су имале дистрибутивни центар у Београду (Бежанијска коса) од 36.300 м² са хладњачом капацитета 700 тона; пословни центар у Београду (у Толбухиновој) од 12.600 м²; одмаралишта Градац на мору и на Златибору (хотели Б категорије) површине 6.800 м². Услуживале су дневно преко четиристо хиљада потрошача; имале дневни просечан промет преко три милиона немачких марака; у свом асортиману сто хиљада различитих артикала; запошљавале скоро десет хиљада образованих радника; сарађивале са око 2.000 различитих предузећа-добављача из целе земље чију су робу по најповољнијим условима продавали у својим објектима. Биле су носиоци прогреса и развоја савремене трговине и јачања јединства југословенског тржишта, посебно су утицале на унапређење и развој привреде и трговине у градовима где су отворане нове робне куће. Држава је по основу пореза на промет, од РК „Београд“ имала знатну корист јер се у државни буџет сливало око 20% од оствареног промета, дневно око 600.000 ДЕМ (садашњих око 300.000 евра), годишње око 90 милиона евра, а са доприносима на личне дохотке запослених, уплате у државну касу годишње су према-шивале 110 милиона евра. Распад југословенског тржишта, галопирајућа инфлација и административно максимирање цена 1993, девастирале су обртни капитал овог пословног система, чија је имовина потом давана у закуп и коначно распродата у процесу приватизације после 2000. године.

6. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

АЛЕКСАНДАР И. ХЕРЦЕН

(Александр Иванович Герцен)

(Москва, Русија, 6. апр. 1812. - Париз, Француска, 21. јан. 1870.)

руски филозоф, књижевник, револуционар, публициста, друштвено-политички критичар, социјал-утописта, економиста.

Рођен у ванбрачној заједници богатог руског земљопоседника и Немице, отац му је смислио презиме по немачкој речи за срце. Био је веома образован, са широком лепезом литерарних и друштвено-политичких преокупација. Вештином великих мајстора пера оставио је драгоцену сведочанства о времену у коме је живео, у домовини и иностранству (Париз, Женева, Ница, Лондон, Кан, Фиренца, Лозана, Брисел). Завршио је физичко-математички одсек Московског универзитета. По окончању формалног образовања основао је револуционарни кружок, прво је ухапшен а потом неколико пута био у прогонству и по казни радио у појединим губернијским владама. Од 1847. са породицом живи у земљама Западне Европе. У Лондону је основао штампарију и у декабристичком духу почео да издаје годишњак „*Полярная звезда*“ (Северњача), потом и револуционарно-демократско гласило „*Колокол*“ (Звоно), чије је издавање пренето у Женеву. Захваљујући великој популарности овог гласила у Русији су обједињене демократске и револуционарне снаге и формирана тајна револуционарна организација „*Земља и Воља*“. Пружио је садржајну друштвено-политичку критику не само феудалних односа *крепосног права* у Русији, него и капиталистичког поретка у западно-европским земљама. Својим револуционарним, антифеудалним и антицаристичким погледима, он је утемељивач утопијске социјалистичке мисли у Русији. Његови економски погледи, као родоначелника руске револуционарне утопијско-социјалистичке мисли, за разлику од великих утописта на Западу, који су настојали да друштво избеаве од капитализма, као и други руски социјал-утописти, тежили су да капитализам као економски систем заобиђе Русију. Док су Сен Симон, Фурије и Овен морали да измишљају основне економске ћелије будућег друштва, Руси су то видели у сачуваној опшћини, миру. Стога су идеје о утопијском социјализму у Западној Европи представљале облик борбе незреле радничке класе против капиталистичке експлоатације, а у Русији се испољавале као борба сељаштва (мужика) против царистичког самодржавља, феудализма и крепосног права (кметства, везивања сељака за земљу без права својине). Најзад, за разлику од великих западних социјалиста утописта који су били ван активне политичке борбе, Херцен, Чернишевски и други били су револуционарне демократе, лучоноше политичке борбе, па су робили, живели у сибирском прогонству или у емиграцији. Његови мемоари *Былое и Думы* (Минуло и размишљања, 1919-20) представљају врхунац руске револуционарне мисли и стваралаштва, пример испреплетености друштвених струјања, личне судбине и уверења појединца. У трвењу између два главна тока друштвене мисли у Русији (словенофила и западњака) прикључио се другима, убрзо се развио и са њима и кренуо да својим огромним знањем, научним и уметничким талентима, проповеда не силу рушилачке револуције, већ снагу мисли, истине и речи, којом се људи ослобађају првенствено изнутра. Дела су му објављивана више пута, најпотпунија су *Собрание сочинения* (Сабрана дела, у тридесет томова, 1954-1966.).

7. **АПРИЛ:** На данашњи дан је рођен

ШАРЛ ФУРИЈЕ

(*Charles Marie Francois Fourier*)

(Безансон, Француска, 07.апр.1772. - Париз, 10.окт.1837)

француски социјалиста утописта, истакнути критичар капитализма.

Завршио је редовно само средњу школу, али се самообразовао читајући много, разноврсну литературу, нарочито ноћу, јер је дању стицао драгоцену искуство радећи скоро читавог живота као намештеник у туђим трговачким радњама, а његова радња је пропала приликом немира у Лиону. Заједно са Сен-Симоном и Робертом Овеном чини чувену тројку великих социјалиста утописта, међу којима је он вероватно највећи мислилац. Из непресушног врела његових општедруштвених идеја, тешко је извући макар оне најкарактеристичније поставке које потичу из његовог расадника економске мисли. У сваком случају мора се поменути његова оригинална периодизација друштвено-економског развоја, којом је антиципирао каснију марксистичку периодизацију историје човечанства. Узимајући за критеријум ниво развитка индустрије односно привреде, он у прошлости уочава пет фаза, а у будућности три фазе друштвеног развоја, при чему је свака следећа на вишем степену развитка у односу на претходну. Прошле фазе су првобитно стање или еден, дивљаштво или инертност, патријархат, варварство, цивилизација, док су будуће гарантизам, социјализам и хармонизам. У свестраној критици цивилизације односно капиталистичког поретка, наглашава да је фабрички рад ублажена робија, да ради само једна трећина становништва, док већину чине паразити, којих има три врсте: кућни (жене, деца, послуга), друштвени (војска, порезници, занатлије, трговци, превозници) и случајни (незапослени, беспосличари, одметници). Подробно је познавао трговину, па је њу и подвргао најжешћој критици, посебно систем слободне трговине, која води монопољу. Антипод цивилизацији види у будућем хуманом друштву, чији је концепт разрадио до најситнијих детаља. Највећу пажњу у замишљеном будућем друштву посветио је организацији рада, сматрао је да фаланстер (1500-1600 становника на око 400 хектара земљишта) треба да чини основну производну јединицу повезану у систем фаланги у коме је пољопривреда главна привредна област. Рад је привлачан и пријатан, јер проистиче из унутрашње потребе и задовољства. Расподела резултата врши се на основу три критеријума: рада (5/12), капитала (4/12) и талента (3/12). Ново друштво ће се остварити мирним путем, уз обилату финансијску потпору капиталиста. Ради оснивања првог фаланстера, дао је оглас којим је тражио милион франака и до краја живота очекивао богаташа филантропа, вољног да финансира његове замисли. Попут Сен-Симона, Фурије је имао своје следбенике, на челу којих је био Виктор Консидеран. Његово учење је имало велики утицај на развој филозофске и друштвеноекономске мисли у низу европских земаља и САД. Главна његова дела су: *La Theorie des quatre mouvements et des destinees generales* (Теорија четири покрета и општих судбина, 1808), *Traite de l'association domestique et agricole* (Трактат о кућном и пољопривредном удружењу, 1822), *Le nouveau monde industriel et societaire* (Нови индустријски свет, 1829).

8. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ЏОН ХИКС

(John Richard Hicks)

(Варик код Бирмингема, УК, 8. апр. 1904.-Блокли, УК, 20. мај 1989)
 енглески економиста, математичар, теоретичар опште привредне
 равнотеже и теорије благостања, професор универзитета, нобеловац.

Школовао се на колецима у Оксфорду. Био је предавач на Лондонској економској школи (1926-35.) и на Кембрицу (1935-38.), а затим професор Манчестерског универзитета (1938-46) и професор политичке економије Оксфордског универзитета (1952-65). У Оксфорду је радио и у својству научног саветника, на Нуфилд колецу (1946-52), и на Ол Соулс колецу (1965-71). Био је председник Краљевског економског друштва и почасни доктор више британских универзитета и Техничког универзитета у Лисабону; члан Британске академије и страни члан Краљевске шведске академије, националне академије наука Италије и Америчке академије наука и уметности. Проглашен је за племића 1964. године. За пионирски допринос теорији опште привредне равнотеже и теорији благостања добио је 1972. Нобелову награду за економију (заједно са америчким економистом К.Ероуом). Настављајући се директно на Л.Валраса и В.Парета, развио је идеје опште теорије привредне равнотеже математичке школе политичке економије. Тежиште његове економске анализе чине теорија граничне корисности, теорија економске динамике и теорија најамнина. Развијајући Кејнзову теорију конструисао је чувени IS-LM макроекономски модел у којем се IS кривом претпоставља једнакост инвестиција (I) и штедње (S), а LM кривом идентичног тражње (L) и понуде новца (M). Равнотежа у овом моделу остварује се у тачки пресека IS и LM криве, која истовремено означава равно-тежну каматну стопу и равнотежни национални доходак. На тај начин је поставио темељ једног од најпоузданијих модела макроекономске анализе. Осим тога, направио је значајне помаке у разматрању индексних бројева у теорији благостања. За њега се везује и такозвани Хиксов неутрални технички прогрес, иновативни процес у коме је однос између капитала и рада константна величина. Са Н.Калдором творац је Калдор-Хиксовог теста компензације, којим се испитује да ли губитници могу бити обештећени без угрожавања интереса добитника. У склопу услова и претпоставки своје анализе, по узору на Кејнза, констатује да капиталистички систем слободне конкуренције не може опстати без државног уплитања у економски живот. Али, главни његов допринос развоју економске науке састоји се у развијању теорије привредне равнотеже, са посебним акцентом на општу равнотежу у условима спољних шокова, за шта је и награђен Нобеловом наградом. Главна његова дела су: *Theory of Wages* (Теорија најамнина, 1932); *Value and Capital* (Вредност и капитал, 1939); *A Contribution to the Theory of the Trade Cycle* (Прилог теорији привредног циклуса, 1950); *A Revision of Demand Theory* (Ревизија теорије тражње, 1956); *Capital and Growth* (Капитал и раст, 1965); *A Theory of Economic History* (Теорија економске историје, 1969); *Capital and Time* (Капитал и време, 1973); *The Crisis in Keynesian Economics* (Криза кејнзијанске економије, 1974); *Economic Perspectives* (Економске перспективе, 1977); *Collected Essays on Economic Theory* (Сабрани огледи из економске теорије, 1981-1983).

9. АПРИЛ: На данашњи дан је преминуо

ДРАГОЈЕ ЖАРКОВИЋ

(Недајно, Пива, 11. јули 1935. - Бачко Добро Поље, 9. април 1991)

југословенски економиста, теоретичар политичке економије капитализма и социјализма, универзитетски професор, проректор универзитета.

На Економском факултету у Београду дипломирао је 1958., а докторирао 1963. године. У периоду између дипломирања и докторирања био је најпре асистент на Економском факултету и сарадник у Институту друштвених наука у Београду. Потом је обавио једногодишњу специјализацију на Економском факултету у Москви. После тога ухлебљење је нашао у Новом Саду, где је кратко радио прво у Заводу за јавну управу Војводине, а затим у Економском институту. Потом је универзитетску каријеру градио на Правном факултету Универзитета у Новом Саду, где је 1963. изабран за доцента, а 1973. у звање редовног професора *Политичке економије*. Био је шеф Катедре економских наука, руководиоца друштвено-економског смера на последипломским студијама, продекан Правног факултета и проректор Универзитета. Био је главни и одговорни уредник часописа *Привредна изградња* (Нови Сад) и *Универзитет данас* (Београд). Настојао је, можда узалудно, да исправи неправде, међуљудске подвале и друштвене пристрасности у јавном животу. Као несвакидашње уман, моралан, речит и храбар интелектуалац, оставио је видан траг у развоју српске економске мисли, првенствено својим аргумен-тованим и упозоравајућим критикама извитопереног југословенског самоуп-равног социјализма, чија је економија била под утицајем магловите идеологије. Заједно са С.Јанковим, Ј.Андријашевићем и још неким југосло-венским економистима, супротно преовлађујућој концепцији доходне цене и цене производње, заступао је концепцију *вредносне цене* као историјског облика деловања закона вредности у условима социјалистичке самоуправне робне производње, за разлику од планске цене и стварне цене као категорија тадашње планско-развојне методологије. Био је изузетно радан и веома плодан аутор. Објавио је већи број књига, неколико стотина чланака у збор-ницама радова, научним и стручним часописима, уз више веома запажених интервјуа у новинама, на радију и телевизији. Од мноштва његових радова, свакако треба поменути ове књиге: *Огледи из политичке економије соци-јализма*, 1979; *Политичка економија: социјализам*, 1984; *Самоуправно економско привређивање и држава*, 1985; *Економски систем и криза*, т. I-II, 1987; *Самоуправљање, друштвена производња и држава*, 1988; *Узроци друштвене кризе*, 1989; *Политичка економија: капитализам*, 1989; *Економска криза у Југославији: узроци и путеви изласка*, 1989. Треба поменути и неколико његових врло запажених критичких чланака у часописима: *О неопходности ширег друштвеног усмеравања привредног развоја у социјализму*, 1965; *Друштвено-економске импликације савремене еколошке кризе*, 1982; *О неким суштинским питањима промена у нашем правном систему*, 1987; *Идеологија и криза*, 1987; *Уставне промене и друштвено-економски односи*, 1988; *Екологија и политика*, 1988; *Друштвена својина и криза*, 1988; *Реформа и мала привреда*, 1991. Озлојеђен и увцељен смрћу чланова породице, изабрао је трагичан крај свог овоземаљског живота.

10. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ПОЛ М. СВИЗИ

(Paul Marlor Sweezy)

(Њујорк, 10. април 1910. - Њујорк, 27. феб. 2004)

амерички економиста, политички активиста, публициста,
припадник неомарксистичког правца, професор универзитета.

Студије економије окончао је на Универзитету Харвард, где је 1938. одбранио докторску дисертацију, под насловом: *Монопол и конкуренција у енглеској трговини угљем од 1550 до 1850.* (Monopoly and Competition in the English Coal Trade, 1550-1850). Универзитетска наставничка звања за Економику и Политичку економију стицао је на Харварду, Корнелу и Станфорду. Био је оснивач и уредник часописа *Monthly Review* (Месечни преглед), као и један од уредника часописа *The Review of Economic Studies* (Часопис за економске студије). Бавећи се полит-економским и историјско-економским питањима, стекао је углед најцењенијег економисте марксистичког, односно неомарксистичког усмерења. На основу разраде Марксове економске теорије и њене примене у савременим условима, дао је драгоцен допринос расветљавању монополског стадијума капитализма, нарочито анализом олигопола и агрегатне тражње. Фокусирао се на примену марксистичке анализе на оне проблеме које је он идентификовао као три доминантна тренда у модерном капитализму: монополизација, стагнација и финансијализација. Са публикацијом из 1942, *Теорија капиталистичког развоја*, наглашавајући квалитативни као и квантитативни аспект Марксове теорије вредности и разлике његовог од приступа његових претходника у политичкој економији, Свизи се наметнуо као „декан америчких марксиста“. По њему, основна разлика између либералног и монополског капитализма огледа се у томе што је конкуренцију у области цена заменила конкуренција у погледу смањења трошкова пословања. Услед тога расте економски вишак (код Маркса вишак вредности), чије се тешкоће у реализацији превазилазе нерационалним растом друштвених расхода. Зато изводи закључак да је монополски капитализам нерационално друштво, које показује изузетну производну способност, на једној, уз истовремено прекомерно расипање резултата на непроизводне сврхе, на другој страни. Заступник је државне интервенције у привредни живот и постепеног трансформисања капитализма помоћу државе и планирања друштвено-економских токова. Интегришући микроекономске анализе монопола са макроекономском кензијанском теоријом, дао је супериорна тумачења и разумевања стагфлације 70-их година 20. века и „финансијске експлозије“ као одговора на стагнацију. Међу његовим радовима издвајају се: *The Theory of Capitalist Development, Principles of Marxian Political Economy* (Теорија капиталистичког развоја, Начела марксистичке политичке економије, 1942, 1968), *The Present as History* (Садашњост као историја, 1953), *Monopoly Capital* (Монополски капитал, коаутор П.Баран, 1966), *On the Transition to Socialism* (Прелаз ка социјализму, коаутор, 1971), *The End of Prosperity* (Крај напретка, коаутор, 1977), *Post-Revolutionary Society* (Постреволуционарно друштво, 1981), *Stagnation and Financial Explosion* (Стагнација и финансијска експлозија, коаутор, 1987), *The Irreversible Crisis* (Неповратне кризе, коаутор, 1989). Превођен је на многе језике, па и на српски.

11. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ФЕРДИНАНД ЛАСАЛ

(*Ferdinand Lassalle*)

(Бреслав/Вроцлав, Пољска, 11. апр. 1825. – Женева, Швајцарска, 31.8.1864)

немачки идеолог државног социјализма, вођа радничког покрета, револуционар, теоретичар закона најамнине, адвокат, економиста.

Рођен је у богатој јеврејској породици трговаца свилом, а свој темпераментни живот завршио је погибијом у двобоју. Студирао је филозофију, историју и класичну филологију на Бреславском и Хумболтовом универзитету у Берлину. Оснивач је Општег немачког радничког савеза (1863) из којег је настала немачка социјалдемократска странка. Дружио се са Марксом и од њега, као реформистички социјалиста, трпео беспштедну критику. Сматрао је да радничка класа може преузети власт и остварити социјализам помоћу општег и непосредног права гласа. По њему, судбоносно средство за реформисање друштва су производне радничке задруге. Али, за разлику од Шулце-Делича и Рајфајзена, чије задругарство се заснивало на самопомоћи, по његовом концепту задруге би се развијале уз помоћ државе. Заправо, на тим основама, он је родоначелник ласалијанства, крила у оквиру немачког радничког покрета, које се, за разлику од марксиста пропагатора револуције, залагало за мирни пут превазилажења капитализма. На економском плану, памти се првенствено по свом чувеном „гвозденим законом најамнине“, који је, истина, позајмио од Давида Рикарда и Роберта Малтуса. Наиме, залажући се за реформски, мирни пут настанка социјализма, одбацивао је све облике борбе радничке класе, па чак и штрајкове и активности пролетерских синдиката. Ово стога што се, по њему, суштина наведеног закона састоји у томе да радничка најамнина не може трајно бити нити изнад нити испод минимума средстава неопходних за живот радника. Радничке плате не могу да иду навише зато што би изазвале пораст становништва односно већу понуду радне снаге, па би тиме (по законитостима односа обима-раста понуде и кретања-пада цена економских фактора) било проузроковано смањење најамнина. Радничке наднице не могу да се крећу наниже (данас, трипартитни споразуми владе, послодаваца и синдиката) јер би то изазвало емиграцију радно способног становништва, побуне, разбојништва, крађе и друге непожељне манифестације друштвене патологије. Овако формулисан гвоздени закон најамнине важи само за капиталистичко друштво. У социјализму, према његовом мишљењу, радници ће у расподели присвајати „неокрњени принос рада“, што је такође заблуда услед неопходности постојања вишка производа. Главнина његових економских погледа налази се у раду *Mr. Bastiat-Schulze von Delitzsch, the Economic Julian, or Capital and Labour* (Бастија, Шулце фон Делич или капитал и рад, 1864). Његова књига *О суштини устава*, преведена је на српски (издата у Београду 1907; Српска социјалдемократска странка, превео Душан Поповић).

12. АПРИЛ: На данашњи дан је преминуо

АНТОНИЈЕ ТАСИЋ

(Врање, 24. јан. 1912. – Београд, 12. апр. 1998)

српски и југословенски економиста, државни функционер,
професор универзитета, декан.

Гимназију је завршио у родном месту. Студије права окончао је 1934. на Правном факултету у Београду. Специјализацију из области осигурања обавио је у Паризу. У Министарству финансија Југославије био је начелник и директор Финансијског института. Од 1953. до 1957. је био представник Југославије у Извршном одбору Међународне банке за обнову и развој у Вашингтону, где је био заменик извршног директора. По повратку у земљу поново је функционер у Савезном секретаријату за финансије. У својству руководиоца Сектора за међународне финансије и председника Царинске комисије СИВ-а, један је од утемељивача југословенског осигурања и царинског система. Универзитетску каријеру започео је као хонорарни наставник на Економском факултету у Београду и Економском факултету у Суботици. На Економском факултету у Београду оснивач је предмета Осигурање, а предавао је и *Монетарно-кредитну теорију и политику*. У звање редовног професора за предмет *Међународни економски односи* изабран је 1963. на Економском факултету у Суботици, где је 1967. засновао стални радни однос. Био је декан овог факултета. Био је одговорни уредник часописа „Финансије”. Имао је видну улогу у Заједници осигурања имовине и лица „Дунав”. Његову мудрост потврђује не само његова вештина дугогодишњег одржавања на ветрометини живота, него и чињеница да му је живот био испуњен делима а не само данима. Јер, објавио је знатан број књига, студија и чланака из осигурања, новца и међународних финансија, које су биле главне области његових научноистраживачких преокупација. Најважнија његова дела су вероватно ове књиге: *Проблематика државног осигурања*, 1946; *Основи осигурања*, више издања: прво, 1951, треће, 1976; *Финансијске специја-лизоване агенције УН: проблеми међународног плаћања и финансирања*, 1963; *Нови југословенски девизни систем*, 1968; *Проблеми девизног тржишта у Југославији*, 1972, *Царински систем Југославије* (редактор и коаутор), 1976; *Збирка расправа и чланака из осигурања*, 1994. Такође је објавио већи број самосталних и коауторских уџбеника, скрипата и других приручника, из области привредног система, међународних економских односа, финансија, банкарства и осигурања, за потребе студената, као и за потребе радника у заједницама осигурања имовине и лица. Запажени су били и неки његови чланци објављени у часописима и зборницима: *Девизна стимулација извоза у условима спровођења привредне реформе*, 1971; *Улога СФРЈ у решавању проблема неразвијених земаља: политички и друштвени аспекти*, 1975; *Осигурање имовине и лица у условима спровођења дугорочног програма економске стабилизације*, 1987; *Тезе за дискусију о економским основама за нови устав СФР Југославије*, 1990; *О нужности и могућностима развоја осигурања живота у нас*, 1990; *Криза задужености и девизни курс*, 1992; *Заосталост пољопривредног осигурања у осиромашеној пољопривреди*, 1991. Објављивао је чланке и из области економске историје (*Југословенско банкарство између два рата*, 1992).

13. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ТОМАС ЦЕФЕРСОН

(Thomas Jefferson)

(Албемарл, Вирџинија, САД, 13. април 1743. – Монтисел, САД, 4. авг. 1826)
амерички политичар, дипломата, гувернер, аутор Декларације о америчкој независности, председник државе, економиста.

Као треће од десеторо деце власника плантаже, а и мајка је била из породице богатих земљопоседника, није показивао интерес за своје претке (једино је знао за постојање свог деде по оцу). Стекао је широко образовање, учио је латински, грчки и француски језик, математику и филозофију, рано се упознао са делима Џона Лока, Френсиса Бекона и Исака Њутна, дипломирао је 1762. завршивши студије за само две године. Под његовим руководством и у његовој редакцији урађена је *Декларација независности* (1776), коју је Конгрес усвојио за време рата против Енглеске (1775-83). Основао је универзитет у Вирџинији (1819) који је, уз остало, био познат по томе што се у његовом средишту налазила библиотека а не црква. О томе сведочи епитаф који је сам написао за свој надгробни споменик: *“Овде лежи Томас Цеферсон, аутор Декларације о америчкој независности, Закона о верским слободама и отац Универзитета у Вирџинији.”* Био је гувернер Вирџиније, посланик у Паризу, државни секретар у првом мандату Џорџа Вашингтона, потпредседник а после Вашингтона (1789-1797) и Џона Адамса (1798-1801), трећи по реду председник САД са дуплим мандатом (1802-1809). Један је од тројице пионира (заједно са Б.Френклином и А.Хамилтоном) америчке класичне економске мисли. Куповином Луизијане од Наполеона Првог, проширио је територију САД. Оснивач је Демократске странке, своја демократска уверења показао је и пуштањем својих робова на слободу (са плантаже од око 5.000 ха), али није успео да издејствује укидање ропства у држави, које је остварено тек за време грађанског рата између Севера и Југа (1861-1865). У САД су му одате многе почасте: на 200 годишњицу његовог рођења (1943) у Вашингтону је отворен Меморијални центар Томас Цеферсон, његов лик се налази на америчким поштанским маркама и на новчаници од два долара, као и монументална гранитна скулптура (заједно са Џ.Вашингтоном, Т.Рузвелтом и А.Линколном) на планини Рушмор у Јужној Дакоти. Као економиста, у својству пионира америчке класичне економске мисли и представника фармерских слојева, био је најпре под утицајем физиократа, па је пољопривреду посматрао као главну делатност стварања друштвеног богатства. Мада је на извештан начин доживотно остао првенствено идејни заступник фармерства, аграризам и аграрни романтизам заменио је схватањем о неопходности развоја америчке индустрије, али, уз строго поштовање равнотеже између пољопривреде, индустрије, трговине и банкарства. Попут класика политичке економије, приватну својину над средствима за производњу сматрао је природним правом човека, вечном категоријом и окосницом складних друштвених односа. Дела су му превеђена на многе језике, па и на српски (Цеферсон, Т.: *Земља припада живима*, Мостови, Београд, 1970).

14. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ТОМАС ШЕЛИНГ

(Thomas Schelling)

(Окланд, Калифорнија, 14.4.1921. - Бетесда, Мериленд, САД, 13.12.2016)

амерички економиста, професор универзитета,
заступник теорије игара, нобеловац.

Средњу школу је завршио у Сан Дијегу, економију је дипломирао 1944. на Универзитету Беркли, а докторирао 1951. на Универзитету Харвард. Од 1948. до 1953. учествовао је у спровођењу *Маршаловог плана* у Европи, службовао је у Белој кући и у извршном бироу председника САД. Напустивши владу радио је на економском факултету Универзитета Јејл од 1953. до 1958, где је 2009. добио почасни докторат; 1958. године је изабран за професора политичке економије на Харварду где је радио до 1990. На Универзитету Мериленд радио је од 1990. до 2003, у Школи за јавну политику и економском одељењу Универзитета. Током 1993. добио је награду Америчке националне академије наука за истраживања значајних за спречавање нуклеарнога рата. Његова књига *Стратегија конфликта* (1960) представљала је пионирски корак у проучавању преговарања и стратешког понашања, које Шелинг назива *понашање за време конфликта*. *Стратегија конфликта* се сматра једном од стотину најутицајнијих књига на Западу од 1945. У књизи се уводе концепти попут жаришне тачке и веродостојног ангажовања. Шелинг је своје теорије о рату касније проширио у књизи *Наоружање и утицај* (1966). Почетком седамдесетих година објавио је радове о расној динамици, у којима је показао да ако људи више преферирају комшије исте боје коже него да им је суседство мешовито, то може водити сегрегацији, и тако показао да мотив сегрегације не мора да буде мржња али да ће резултат бити исти, односно расна сегрегација. Укључио се и у расправе о проблемима климатских промена и глобалног загревања, верујући да климатске промене представљају озбиљну претњу земљама у развоју, а да је претња за развијене земље преувеличана. Указивао је да у савременом добу у развијеним земљама се мали део бруто домаћег производа ствара на отвореном простору (пољопривреда и шумарство) па је самим тим и мало подложен климатским утицајима. Износио је при том и неке контроверзне ставове, да с обзиром на то да пољопривредна продуктивност у готово свим деловима света наставља да расте, да многе пољопривредне културе чак могу имати директне користи од интензивније фотосинтезе услед повећане концентрације угљендиоксида, није сигурно да ће нето утицај на пољопривреду бити негативан или присутан у развијеном свету. Позивајући се на искуства послератног Маршаловог плана, сматрао је да се и у расправама о проблемима глобалног загревања такође ради о проблему ценкања и да ће - ако свет смањи емисију највећу корист од тога имати сиромашније земље, а да ће већину трошкова сносити богатије земље. Нобелову награду за економију 2005. године је добио (заједно са Робертом Ауманом) за „допринос разумевању конфликта и сарадње анализом уз помоћ теорије игара". Најважнија његова дела су: *Стратегија конфликта (Strategy of conflict, 1960)*; *Наоружање и утицај (Arms and Influence, 1966)*; *Динамички модели сегрегације (Dynamic models of segregation, 1971)*; *Микромотиви и макроронашање (Micromotives and Macrobehavior, 1978)*; *Избор и последице (Choice and Consequence, 1984)*.

15. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ЖАН ФУРАСТЈЕ

(*Jean Fourastie*)

(Бургоња, Француска, 15. април 1907. – Douelle, Француска, 25. јул 1990)
француски економиста, социолог, футуролог, теоретичар научног
друштва будућности, професор универзитета, академик.

Најпре је био професор у париском Институту за политичка истраживања, а потом професор и шеф Катедре за политичку економију на Сорбони. Осим тога, дуго је био на челу комисије за радну снагу француског Генералног комесаријата за планирање. Дobar део свог рада посветио је проблемима образовања, као експерт Унесковог Института за планирање образовања и члан Државног савета Француске за високо школство и научно истраживачки рад. Био је члан Академије моралних и политичких наука. Истакнути је представник статистичко-технолошког правца економске мисли, који на основу анализе научно-техничког прогреса доноси закључке о стању и променама привредне структуре. У својству припадника статистичко-технолошког правца и поборника научно-техничког концепта друштвено-економског развоја, стваралачки развија чувену хипотезу Колина Кларка о тросекторској привредној структури (примарни-секундарни-терцијарни). За одређивање удела ових сектора у стварању друштвеног производа и у укупној запослености прихваћени су индикатори типа дотичне привреде и нивоа њене развијености. Савремени ступањ друштвеног развоја он означава као прелазни период између епохе релативне стабилности привреде од Римске империје до краја XVIII века и будуће „цивилизације терцијара" односно друштва услуга, технике и науке. Већ се поодавно говори о четворострукој привредној структури у којој нови, квартијарни сектор у лицу науке поприма одлучујућу улогу. Посматрајући научно-технички напредак као главни фактор привредног развоја, сматра да је развој науке и технологије аутономна сила независна од постојећих друштвених односа. Овакав став беспоштедно је критиковао и оспоравао његов земљак Анри Дени, историчар економских доктрина. Разматрање научно-техничког прогреса и садашњег индустријског друштва, коме супротставља будуће научно друштво, извршио је у више својих књига. Због тих књига постао је веома познат не само међу социолозима и економистима, него и у широј француској и светској јавности. Главна његова дела су: *Le Grand Espoir du XX siecle* (Велика нада XX века, 1949); *Machinisme et bienetre* (Машинизам и благостање, 1951); *La productivite* (Продуктивност, 1957), *La grande metamorphose XX siecle* (Велики преображај XX столећа, 1961); *Les quarante heures* (Четрдесет хиљада часова, 1965); *Essais de morale prospective* (Оглед о проспективном моралу, 1966); *Les conditions de l'esprit scientifique* (Сутрашњи економски закони, 1966). Дела су му превођена на многе језике, па и на српски (Jean Fourastie: *Faillite de l'universite?* Универзитет пред стечајем, Дуга, Београд, 1973).

16. АПРИЛ: На данашњи дан је преминуо

МИХАИЛО АВРАМОВИЋ

(Смедерево, 16. нов. 1864. – Београд, 16. апр. 1945)

родоначелник српског задругарства, публициста, научни радник,
политичар, професор универзитета.

У Београду је завршио гимназију, трговачку школу и Велику школу. После тога се извесно време школовао у Паризу. Био је оснивач прве земљорадничке задруге у Србији (Враново код Смедерева, 1894.), првог савеза српских земљорадничких задруга (1895) и првог српског задружног листа „Земљорадничка задруга“ (1895). Посебно је изучавао земљорадничко задругарство у Немачкој и Италији. Био је такође учесник у оснивању Међународног задружног савеза у Лондону 1895. и први професор *Задругарства* на Пољопривредно-шумарском факултету у Земуну, отвореном по завршетку Првог светског рата (1919). На челу Савеза и главни уредник листа био је више од три деценије, док је члан Главног одбора Међународног задружног савеза био од оснивања па безмало до краја свог живота. Био је иницијатор и суоснивач политичке групације *Савеза земљорадника* (1919), који је основан на састанку угледних сељака-задругара и интелектуалаца, првенствено пољопривредних стручњака и задружних радника, у Великој Плани октобра 1919. године, као сељачка политичка организација. Први конгрес странке је одржан августа 1920. у Београду, на коме је изабран и Главни извршни одбор. После избора за Уставотворну скупштину новембра 1920, када је Аврамовић изабран за народног посланика, Савез земљорадника се конституише као јединствена југословенска странка (са Савезом земљорадника из Србије и Војводине уједињују се Савез тежака из БиХ, Тежачки савез из Далмације и Сељачки савез из Хрватске) са укупно 30 посланика. Стварање једне снажне политичке организације није наишло на одобравање врха државе, те је режим - у страху да Савез земљорадника не постане републиканска странка - изазвао раскол чија је жртва био његов оснивач Михаило Аврамовић, а последица изузетно слаб резултат на парламентарним изборима 1923, када је освојено тек 11 посланичких мандата, а кормило странке, на иницијативу двора, преузимају други политички активисти. Шестојануарском диктатуром 1929. Савезу земљорадника је забрањен рад. После тих бурних политичких превирања, Аврамовић ради и ствара углавном само као задружни писац. Цео свој живот је посветио уздизању српског села и самопрегорном стваралачком раду, тако да је за собом оставио огроман број чланака у разним листовима и часописима и око тридесет књига и брошура из области задругарства и аграрне политике - на српском, француском, немачком и енглеском језику. Имао је практичан утицај и на развој задругарства у Бугарској и Грчкој. Био је изванредан организатор и уредник али и веома плодан писац. Главна дела: *Le mouvement agricole en Serbie* (Аграрни покрет у Србији, 1900), *Сеоски радници* (1908), *Наша аграрна политика* (1911), *Држава и задругарство* (1912), *Земљорадничке задруге* (1912), *Тридесет година задружног рада* (1924), *Наше сељачко газдинство* (1928), *Шта се дешава у свету на задружном пољу* (1934). Његово последње а можда и највредније дело је *Социологија задругарства* (1941), чији рукописни облик није преточен у књигу. Његово име носи једна улица у београдском насељу Дедиње.

17. АПРИЛ: На данашњи дан је преминуо

МИХАЛ КАЛЕЦКИ

(*Michał Kalecki*)

(Лођ, Пољска, 22.6.1899. – Варшава, 17.4.1970)

пољски економиста, теоретичар привредних циклуса и развоја социјалистичке економије, професор универзитета, академик.

Потиче из сиромашне јеврејске породице. Школовао се на политехничким институтима у Варшави и Гдањску. Крајем 1929. постао је сарадник Института за привредне циклусе и цене у Варшави. Потом је анонимно објављивао прилоге у социјалистичким часописима о питањима нивоа потражње и инвестиција. Иако инжењер по образовању, без дипломе из области економије, он у својој чувеној књизи *Proba teoriji i koniunktury* (Истраживање теорије конјунктуре, 1933), неколико година пре Кејнза (*General Theory of Employment, Interest and Money*, 1936), долази до сазнања о огромном значају инвестиција. Године 1935. је емигрирао у Енглеску, где је наставио да развија своју теорију, ослањајући се на методе и класичне и марксистичке макроекономије. За време Другог светског рата је био ангажован као сарадник Оксфордског института за статистику, 1946. се враћа у Пољску и од нове власти бива постављен на дужност председника Централног плана при Министарству економије. Потом је постао заменик директора Економског одељења секретаријата УН где остаје до краја 1954. Године 1955. се вратио у Пољску, где је постао професор Високе школе за планирање и статистику Универзитета у Варшави, економски саветник владе и добио положај у планским органима; 1957-1963 био је заменик председавајућег Економског савета Пољске. Заједно са Оскаром Лангом организовао је семинаре о економском развоју земаља Трећег света. Изабран је 1957. за ванредног а 1966. за пуноправног члана Пољске академије наука. Спада у најужу групу економиста који су својим научним донетима освојили највише коте економске теорије капиталистичког и социјалистичког друштва. У свом научноистраживачком раду најпре се дуго бавио расветљавањем привредних циклуса и капиталистичке привреде. Потом се окренуо проблематици развоја социјалистичких земаља. Творац је економско-математичког модела (названог модел Калецког) о цикличном развоју капиталистичке привреде, заснованом на међусобном односу мултипликатора и акцелератора, односно инвестиција и потрошње. Изградио је, такође, сопствену теорију оптималног развоја социјалистичке економије. Његова теорија инвестиција је слична Кејнзовој, иако је он пошао од недостатака капиталистичког система, док је Кејнз тражио лек за спашавање тог система. Главна дела: *Essay in the Theory of Economic Fluctuations* (Есеј о теорији економских флукуација, 1939); *Teorija dynamiki gospodarsze* (Теорија привредне динамике, 1954) и *Introduction to the Theory of Growth in a Socialist Economy* (Увод у теорију раста социјалистичке привреде, 1969). Постхумно је 1971. објављен *Зборник* његових најбољих радова о кретању капиталистичке привреде а 1972. радови о развоју социјалистичке и мешовите економије.

18. АПРИЛ: На јучерашњи дан је рођен

РАУЛ ПРЕБИШ*(Raúl Prebisch)*

(Буенос Ајрес, Аргентина, 17.апр.1901. - Сантијаго де Чиле, 29.апр.1986)
 аргентински економиста, државни и међународни функционер,
 професор универзитета.

Високо образовање стекао је у родном граду. Степеницама универзитетске хијерархије пењао се на Универзитету у Буенос Ајресу, где је постао редовни професор за предмет политичка економија, уз истовремену сарадњу са низом државних економских институција. Био је заменик министра финансија и директор у аргентинској Централној банци. Од 1948. је био функционер на највишем међународном нивоу: извршни секретар Економске комисије Уједињених нација за Латинску Америку; генерални секретар Конференције ОУН за трговину и развој (УНКТАД); саветник генералног секретара ОУН за питања развоја; генерални директор Института за економско и друштвено планирање Латинске Америке. Сматра се једним од утемељивача структуралистичке школе економске мисли, настале у оквиру Економске комисије ОУН за Латинску Америку. У вези с тим, први је почео да развија теорију периферне економије и теорију структурне инфлације. Посматрајући светску привреду на основу модела „центар“ (развијене капиталистичке земље) - „периферија“ (неразвијене земље, тзв. Трећи свет) и спојених судова, закључио је да се висок темпо развоја високо-развијеног дела капиталистичког света заснива на ниским стопама привредног развоја неразвијених земаља. Утолико пре што се у склопу предности „центра“ у односу на „периферију“, поготово у погледу привредне структуре, научно-техничког прогреса, инвестиција и демографских момената, одвија и процес погоршавања односа размене светске периферије. И то како због непрекидног отварања маказа цена на штету примарних, а у корист производа вишег степена обраде, тако и због смањења тражње за примарним производима, која је последица смањења потрошње сировина по јединици робе у условима растућег научно-техничког напретка. Због погоршаних односа размене, запостављања пољопривреде и увозне супституције у процесу индустријализације, у земљама периферије, по мишљењу Пребиша, испољава се структурна инфлација, својеврсна мешавина инфлације тражње и инфлације трошкова. Излазак неразвијеног света из зачараног круга беде и сиромаштва он види у радикалном преуређењу постојеће међународне поделе рада, индустријализацији и структурним изменама економике неразвијених земаља, под директним надзором државе и уз подстицајне мере међународне заједнице. Најважнија његова дела су: *Introduccion a Keynes* (Приступ Кејнзу, 1947, пето издање, 1965); *The Economic Development of Latin America and its Principal Problems* (Економски развој Латинске Америке и њени принципијелни проблеми, 1950); *Commercial Policy in the Underdeveloped Countries, 1959*; *Una Nueva Politica Comercial pada el Dessarollo* (Једна нова трговинска политика за развој, 1964); *Transformacion in Dessarollo* (Преображај развоја, 1970); *Capitalismo Periferico. Crisis in Transformacion* (Периферни капитализам, криза преображаја, 1981).

19. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ДАВИД РИКАРДО

(*David Ricardo*)

(Лондон, УК; 19.апр.1772. - Глостершир, УК, 11.септ.1823)

енглески економиста, земљопоседник, парламентарцац,
великан класичне британске политичке економије.

Потиче из богате јеврејске породице досељене из Холандије. Завршио је трговачку школу у Амстердаму, а онда усавршио вештине послова на Лондонској берзи, уз оца са којим се (и читавом породицом) разишао због преласка у католичку веру после женидбе. Са 25 година је постао богаташ, па се потом посветио студијама природних наука и познанству са тада чувеним научницима (Џ.Мил, Р.Малтус). Када је прочитао чувено Смитово дело „Богатство народа“ био је толико одушевљен да се после извесног времена потпуно посветио економској науци, чак и на рачун запостављања своје породице. У економској теорији је досегао највиши врх свог доба, а у политици је пред крај живота изабран за посланика енглеског парламента. Велико искуство које је стекао у практичном обављању економске делатности на берзи, изванредно познавање токова економске мисли свога доба, природна обдареност и монашка посвећеност науци, омогућила су му да створи низ економских дела трајне научне вредности. Његово најпознатије дело *On the Principles of Political Economy and Taxation* (О принципима политичке економије и опорезивања, 1817) сматра се и његовим животним делом. Као члан Британског парламента (од 1819. до своје смрти), залагао се за слободну трговину и укидање тзв. житних закона. Основни његов допринос ризници економског знања је истраживање економских односа капиталистичког друштва кроз призму теорије радне вредности, што значи да се доходи свих класа и друштвених слојева - најамнина, профит, камата и рента - стварају радом најамних радника. У свом капиталном делу је разматрао и проблеме међународне трговине и, на трагу Смитовог учења, изложио целовиту теорију компаративних предности, која показује да све земље могу имати користи од слободне трговине, чак иако су мање ефикасне у производњи свих врста робе од својих трговинских партнера. Теорија компаративних предности објашњава структуру међународне размене, одређивањем добара које ће нека земља извозити или увозити у датим условима. Рикардова теорија, на моделу две земље које производе два иста производа с различитим трошковима производње, разлоге специјализације и размене налази у различитој продуктивности производних фактора. Стога свака земља има корист ако се специјализује за производњу и извоз оних добара које може произвести уз релативно ниже трошкове. Под његовим утицајем настале су рикардијанска и манчестерска школа економске мисли. Из његове веома богате научне оставштине, коју је Пјеро Срафа после Другог светског рата (1951-1952) објавио у девет свезака, поред поменутих *Принципа*, свакако треба издвојити: *The High Price of Bullion a Proof of Depreciation of Bank Notes* (Висока цена златних полука као доказ обезвређења новчаница, 1810), *Proposals for Economical and Secure Currency* (Предлози за економични и сигурни новац, 1816).

20. АПРИЛ: На данашњи дан је преминуо

КСЕНТЕ БОГОЕВ

(Леуново код Гостивара, 20. окт. 1919. - Скопље, 20. апр. 2008)
македонски и југословенски економиста, друштвено-политички радник,
премијер, гувернер, професор универзитета, ректор, академик.

Студирао је на Економском факултету у Београду, где је дипломирао 1951. и докторирао 1962. године, са дисертацијом под насловом *Локалне финансије ФНР Југославије*. Био је члан Савеза комуниста од маја 1945. После Другог светског рата обављао је многе функције у партијским и државним органима, као и у високом образовању и струковним организацијама: члан ЦК СКМ, помоћник министра финансија НР Македоније (1945-1952), ванредни професор Економског факултета у Скопљу (1952-1955); економски саветник сталне делегације ФНРЈ при ОЕЦД (1955-1957); редовни професор Економског факултета у Скопљу (1963-1967); декан Економског факултета у Скопљу (1960-1963), ректор Универзитета „Кирил и Методи“ у Скопљу (1966-1968); потпредседник (1967-1968) и председник Извршног већа Собрања СР Македоније (1968-1974); члан Председништва СР Македоније (1974-1977); гувернер Народне банке Југославије (1977-1981). Поред високих радних дужности имао је богату професионалну каријеру: председник Заједнице југословенских универзитета (1967-1968), председник Савеза економиста Македоније и Југославије (1967-1969); председник Савета Економског института у Скопљу; члан Научног савета и Савета за образовање СФРЈ; члан Међународног института за јавне финансије у Бриселу; арбитар Међународног центра за инвестиционе спорове при Међународној банци у Вашингтону; председник Монетарног савета Југославије; председник Комисије Савезног извршног већа за системска питања у области финансирања друштвене репродукције; почасни доктор економских наука Универзитета "Мартин Лутер" у Халеу (Немачка Демократска Република). Од 1974. је био члан, а од 1992. до 1999. председник Македонске академије наука и уметности у Скопљу. У области економске мисли, био је претежно посвећен изучавању функција, односа и институција у области јавних финансија, посебно финансијских односа између друштвено-политичких заједница, проблемима фискалног федерализма и фискалне координације. За књигу *Локалне финансије Југославије* (Београд, 1964), добио је републичку награду Македоније »11 октобар« за научни у рад. Објавио је више научних и стручних радова, који се односе на привредни систем и развој, у првом реду развој СР Македоније и неразвијених подручја у Југославији и на актуелна питања монетарне политике. Одликован је Орденом рада са златним венцем, Орденом рада са црвеном заставом и Орденом заслуга за народ са златном звездом. Већина његових дела је објављена само на македонском језику, међу којима се, поред уџбеника за средње школе, могу поменути: *Систем друштвеног финансирања: синтеза макропројекта* (редактор, Загреб, 1977); *Актуелна питања регионалног развоја* (Скопље, 1980); *Реформата на меѓународниот монетарен и финансиски систем: ургентни и фундаментални проблеми* (Скопје, 1985); *Проблеми реформе привредног система СФР Југославије* (зборник радова, редактор, Загреб, 1989). Македонска академија наука и уметности објавила је његова *Изабрана дела*, у 6 томова.

21. АПРИЛ: На данашњи дан је преминуо

ИВАН МАКСИМОВИЋ

(Београд, 21. апр. 1924. – Београд, 8. јан. 2007)

српски и југословенски економиста, марксистички теоретичар економије социјализма, професор универзитета, академик.

Основну школу и гимназију завршио је у Београду, Правни факултет у Београду завршио 1949, на истом факултету докторирао 1957. (теза: *Економска теорија социјализма у грађанској економској науци*), за асистента изабран 1950, био је шеф Катедре за економске науке до одласка у пензију 1989. За дописног члана Српске академије наука и уметности изабран је 1979. а за редовног 1985. У Торину је 1954. дипломирао на курсу Института за европске студије; 1955. боравио је на последипломским студијама на Париском правном факултету; на *London School of Economics* имао је три студијска боравка; као стипендиста Фордове фондације провео је 1961/62. на универзитетима у САД. На многим научним установама учествовао је на скуповима о економској теорији социјализма и упоредним привредним системима. Био је организатор међународних научних скупова *Маркс и савременост* и *Социјализам у југословенској теорији и пракси*. Био је генерални секретар и потпредседник Савеза економиста Југославије, оснивач и први председник Београдског друштва за проучавање самоуправне економије, директор Центра за економска истраживања Института друштвених наука, први главни и одговорни уредник часописа *Економска мисао*, уредник и аутор радова у *Економском лексикону*, *Енциклопедији самоуправљања* и *Енциклопедији марксизма*. За свој научни и јавни рад добио више признања: Орден заслуга за народ, 1947; Орден рада са златним венцем, 1974; Орден рада са црвеном заставом; Седмојулска награда Републике Србије, 1991. Није био идеолог него научник, образовани марксиста отворен за расправу са свима. На њега је посебно утицао чувени економски теоретичар социјализма Оскар Ланге, којег је упознао у Паризу, и од тада преокупација му је била „*Чиста теорија социјализма*“. Критикује субјективну теорију вредности као статичну и парцијалну теорију цена супротну Марксовој теорији радне вредности. Шездесетих година 20. века у Југославији је вођена велика дебата између две школе мишљења - теорије доходне цене и теорије специфичне цене производње која се потпуно уклапа у његову општу научну визију. Сматра се да је формирао своју школу друштвене својине, са бројним следбеницима, докторским дисертацијама и научним радовима. Она започиње његовим делом *Теоријске основе друштвене својине*, 1974. Поставио је методолошку тријаду: друштвена својина има своје субјекте, предмет присвајања и економску садржину, што све скупа мора да доведе до остваривања присвајања према раду. Организовао је три расправе у САНУ о овом питању: *Привредни развој и привредни систем Југославије* (1982), *Криза југословенског економског система* (1986) и *Трансформација својинских односа: теоријски и емпиријски аспекти* (1992). Стицајем историјских околности, у моменту када дефинитивно преовлађује његов власнички концепт друштвене својине, дошло је до њене приватизације. Био је образовани марксиста, интелектуалац који није робовао догмама и цита-тима, него је врло успешно примењивао Марксову научну апаратуру и поглед на свет. До краја каријере био је одан основним принципима социјализма.

22. АПРИЛ: На јучерашњи дан је рођен

МАКС ВЕБЕР

(Maximilian Carl Emil Weber)

(Ерфурт, Саксонија, Пруска, 21. апр. 1864. - Минхен, 14. јуни 1920)

немачки економиста, привредни историчар, социолог и правник,
методолог друштвених наука, професор универзитета.

У породици је био најстарији од седморо деце богатог службеника, њихова кућа угошћавала је многе истакнуте јавне личности, политичаре и научнике, те је растао у интелектуалној атмосфери. Студије права на Универзитету у Хајделбергу уписао је 1882. Државни правни испит положио је 1886. Наставио је са постдипломским студијама права и историје. Докторат је стекао 1889. дисертацијом "Историја средњовековних пословних организација". Био је професор права и политичке економије на универзитетима у Берлину, Фрајбургу, Хајделбергу и Минхену. После Првог светског рата, био је један од оснивача либералне Немачке демократске партије, учествовао је у одбору који је писао устав Вајмарске републике. Као припадник културноисторијског огранка историјске школе економске мисли, оставио је траг ерудите и веома мисаоног човека, који је оштроумно и страсно тумачио широку проблематику којом се бавио у својим радовима. Своје широко образовање показао је лепезом истраживачке активности, почевши од аграрне историје древног света и положаја источно-елбских сељака у Немачкој крајем XIX века, преко средњовековне трговине и економске структуре капиталистичког друштва, све до изучавања социологије религије и методологије друштвених наука. Трагајући за коренима капиталистичког система, Вебер је најпознатији по тези из економске социологије коју је образложио у својој књизи *Протестантска етика и дух капитализма*, у којој тврди да је аскетски протестантизам био један од главних фактора повезаних са успоном капитализма. Износећи аргументе против Марксове пренаглашене материјалистичке интерпретације развоја капитализма, он је наглашавао културне утицаје који су укорењени у религији. Протестантска етика је најраније дело које припада Веберовом ширем подухвату на пољу социологије религије; наставио је да испитује религије Кине и Индије и древни јудаизам, са посебним освртом на очигледну неразвијеност капитализма у тим друштвима, и на различите видове друштвене стратификације. Корене вредносног система у којем је жеља за стварањем профита и стицањем богатства темељни покретач, Вебер је пронашао у протестантским црквама, првенствено у калвинизму. Протестантска етика, за разлику од других религија које наглашавају оносветска богатства, наглашава овосветовне вредности, попут стицања богатства радом и одрицањем од луксуза. За разлику од осталих друштава у којима се на стицање богатства гледало с моралном осудом, протестантизам је стицање профита и економског богатства претворио у етичку вредност саму по себи, што је одиграло кључну улогу у развоју капитализма на Западу. Његова главна дела претежно економског карактера су: *Die romische Agrargeschichte und ihrer Bedeutung fur das Staats - und Privatrecht* (Римска аграрна историја и њен значај за државно и приватно право, 1891), *Die protestantischen Ethik und der Geist des Kapitalismus* (Протестантска етика и дух капитализма, 1904) *Wirtschaft und Gesellschaft* (Привреда и друштво, постхумно, 1922). Дела су му превођена на многе стране језике, па и на српски.

23. АПРИЛ: На јучерашњи дан је рођен

ШЋЕПАН ГРЋИЋ

(Гацко, Херцеговина, 22. апр. 1883. - Београд, 16. апр. 1944)
српски филозоф, професор, активиста земљорадничког задругарства,
српски просветитељ, народни трибун.

Потиче из чувене гатачке породице која је дала неколико истакнутих високо-образованих националних радника, културних и научних стваралаца: браћа Лука и Васиљ, синовци Ристо и Гојко. У Гацку је завршио основну школу, гимназију је учио у Сарајеву и Тузли, а филозофски факултет завршио је у Грацу. Прво је био професор гимназије. Један је од оснивача Српског културно-просвјетног друштва *Просвјета*, која је 1902. настала као друштво за помагање ђака а касније постала матица националног и културног рада Срба у БиХ. Четири године био је њен секретар, у периоду 1906-1908. председник Главног одбора. У доба великог замаха на културно-просвјетном уздицању у БиХ, рад у *Просвјети* преузима његов брат Васиљ, а он постаје главни покретач и организатор Српских земљорадничких задруга, које настају из крила *Просвјете*. Августа 1911, Херцеговина је имала 58 протоколираних задруга. Уређивао је часопис *Српска ријеч* и објављивао чланке у листу *Народ*; 1910. је изабран за посланика босанско-херцеговачког сабора; припадао је опозиционој групи народоваца. Када је букнуо Велики рат, као народни трибун био је међу првим таоцима и отеран на робију. После ослобођења улази у народну владу БиХ. Био је члан привременог народног представништва на проглашењу државе СХС у Београду 1918. Иза тога је именован за интенданта Земаљског музеја у Сарајеву, до пензионисања. Погинуо је од савезничког бомбардовања Београда, заједно са својом ћерком. Његова економска мисао се испољила у *Просвјети* и стварању земљорадничких задруга, посебно у иступањима у Босанско-херцеговачком сабору, где је истицао: да је за све време аустроугарске управе буџет растао несразмерно са стањем народне привреде, због сталног повећавања бирократије, војске, полиције; да је БиХ постала ухлебљење великом броју чиновништва из Аустроугарске. Његова иступања су значајна за аграрно питање; односе између ага и кметова сматрао је најважнијим питањем и великим социјалним злом за обе стране. Кмет који намерава да земљу откупи обрађује је слабије да би ага стекао утисак да је земља лошег квалитета, што га у моралном смислу привикава на нерад. „Нема већег проклетства за једног човјека него када дође до увјерења да му у раду лежи његово зло“. Кметство је и за агу морално зло, чека од кмета трећину а ништа не ради, код њега се развија лењост. Зло је и за народ, јер је раздјељен у два табора: „Један у злу другога гледа своје добро“. Грђић истиче да ово није верско него социјално питање, јер има и кметова и ага од свих трију вера. Израчунао је да је ага муслимана било 13.574 а хришћана 761. Сматрао је да треба донети закон о егзистенцијалном минимуму за кметове, који би штитио ослобођенике, што би се решило само „облигатним откупом с помоћу државног зајма“. Главни узрок економских проблема је то што је Аустро-угарска сматрала да су Б и Х њене колоније, објект експлоатације; да без просвете народ не може напредовати а просвећен народ не да се лако експлоатисати. У економском погледу посебно су значајне две његове књиге: *Земљорадничке задруге* (Сарајево, 1906); *Пасивност Босне и Херцеговине у исхрани становништва* (Нови Сад, 1929).

24. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ВОЈИСЛАВ КОЛАРИЋ

(Комирић код Осечине, 24. апр. 1920. - Београд, 11. авг. 1991)

српски и југословенски економиста, теоретичар и практичар економике и организације саобраћаја, професор универзитета, декан.

Основну школу учио је у родном месту, а браварски занат и железничарску занатску школу завршио је у Смедереву. Уз рад приватно је полагао више разреде гимназије у Београду и Смедереву, где је положио велику матуру. На Економском факултету у Београду, у својству ванредног студента, дипломирао 1950, а 1955. је одбранио докторску дисертацију. На железници је радио широку скалу различитих послова, почевши од браварског шегрта, преко шефа књиговодства у Главној дирекцији железничких радионица, референта за путнички саобраћај, начелника привредног одељења, све до помоћника генералног директора Југословенских железница. Од 1962. је доцент, 1964. је изабран у звање ванредног, а 1970. редовног професора Економског факултета у Београду за предмет *Економика и организација саобраћајних предузећа*, на редовним студијама држао је наставу и на предметима Економика и организација индустријских предузећа, Организација и пословање предузећа и Маркетинг у саобраћају, а на постдипломским студијама на предметима *Теорија трошкова* и *Проблеми организације и самоуправљања у саобраћају*. Био је декан факултета. На Универзитету био је председник Комисије за студентски стандард, председник Заједнице студентских домова и ресторана и председник Комисије за народну одбрану. Био је врло активан на стручном плану како у земљи тако и у иностранству. Био је председник Друштва економиста Београда и потпредседник Савеза економиста Србије, члан Савета Саобраћајног факултета. На међународном плану био је активан у оквиру своје струке и научне делатности. Као стални члан (од 1958) Економске комисије Међународне железничке уније у Паризу и Међународног конгреса железница (од 1962) учествовао је на многим заседањима (Брисел, Даблин, Париз, Беч, Лондон, Фиренца, Стокхолм, Мексико) са рефератима и запаженим прилозима. Из области којом се неуморно бавио оставио је велики број чланака, двадесет и пет студија (о урбанизацији великих градова, о саобраћајним прогнозама и сл.) и седамнаест књига. Поред доприноса у области економије и организације саобраћаја дао је научне доприносе у развоју теорије трошкова и организације удруженог рада. У његове најважније књиге спадају: *Економика и организација саобраћајних предузећа*, 1964, 1970. и 1972; *Економика железничког саобраћаја*, 1968. и 1969; *Теорија динамике трошкова*, 1975; *Организација и економија саобраћаја*, 1978. Одликован је Орденом рада II реда, Орденом Републике са сребрним венцем и Орденом рада са црвеном заставом. Награђен је Дипломом "4. април" Савеза студената Београдског универзитета, Повелењом Заједнице ЈЖ за 25 година радничког самоуправљања. Добио је Априлску награду Фонда "Борис Крајгер" у Љубљани за најбољу објављену књигу из области саобраћаја 1969. године.

25. АПРИЛ: На данашњи дан је преминуо

САВО НАКИЋЕНОВИЋ

(Кути код Херцег Новог, 25. јан. 1882 – Кути, 25. апр. 1926.),
српски свештеник, учитељ, етнограф, публициста, економски историчар.

Потиче из велике српске патријархалне породице, пореклом из Херцеговине. Његови родитељи, поред њега, имали су још шест синова и седам кћери. После основне школе учио је класичну гимназију у Котору. Пре гимназије једну годину похађао наставу у Поморској школи у Херцег-Новом. Завршио је теолошке науке у Задарској богословији 1904, тада се почео бавити публицистиком. У септембру 1904. ступа у брак са Вукосавом Новаковић из Книна. Рукоположен је у Котору, био је парох у Сасовићима (обновио цркву Св. Илије на Ластви) и у родним Кутима све до смрти. Био је учитељ, касније и надзорник основне школе у Кутима. Иницијатор је оснивања Ниже реалне гимназије у Херцег-Новом, у којој је предавао историју, географију и калиграфију. Српска краљевска академија примила му је 1906. антропогеографски оглед *“Опћине херцегновска, рисанска, перашка и Суторина”*. Исте године постао је члан Матице српске у Новом Саду. Стално се крећући по селима, прикупљао је податке о насељима, становништву, миграцијама, пољопривреди и топономастици, те су га доушници денунцирали аустријским властима да скупља потписе ради уједињења са Србијом. У пролеће 1910. Цвијић (са којим се стално дописивао) га позива на конституисање Српског географског друштва; Српска краљевска академија је примила његову капиталну студију о Боки (*Бока, антропогеографска студија*, СКА, Београд, 1913, коју је и наградила са 1938 дин.; Фототипско издање објављено за прославу 600. годишњице оснивања Херцег-Новог, 1982). Због тога је био оптужен као велеиздајник, полиција му је претресла кућу и запленила све примерке *Боке* и писма од Академије. Од 1911. је стални сарадник листа *Српска зора* у Дубровнику, ту је објавио неколико радова са социоекономским садржајима: *Помагање сирота; О пограничним народним споровима*. Исте године *Матици српској* у Дубровнику уступа свој рад под насловом *„Херцег-Нови“*. Прикупљао је грађу за студију о *Конавлима*, методолошки сличну оној о *Боки*, али му је полиција однела “све notiце о Конавлима”. Августа 1914. је ухапшен и заточен у логор Мамула, где је нашао “лијепу киту Бокеља”. За време рата пропали су му рукописи о прошлости Херцегновске крајине које је слао Гласнику Земаљског музеја Сарајево. Бројне расправе и чланке (око 40 радова), поред *Српске зоре*, објављивао је у листовима: *Гласник православне цркве у Далмацији, Бока, Хришћански весник, Јадранска стража, Весник Српске цркве, Шематизам бококторске епархије*. Његова монографија *О херцегновским Војновићима* сматра се најбољом студијом о овом чувеном роду. Историјски оглед о *Топалској општини под млетачком управом*, први је научни допринос познавању ове старе домаће самоуправе. На Цвијићев предлог 1924. одликован је Орденом св. Саве. *Просвјета* из Сарајева именovala га је за свог повереника. У манастиру Савина стекао је чин протојереја. Био је члан Врховног управног савета Српске православне цркве. Није прихватио место судије Епархијског суда у Котору. Оболео је од парализе и умро у 45. години, те су многи вредни рукописи остали необјављени. Његову опширну студију *Книнска крајина* објавило је Српско културно друштво „Зора“ Книн-Београд, тек 1999. (рукописи овог и још неколико дела и његовог животописа чувају се у САНУ).

26. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

БОРЂЕ МИЈИЋ

(Крагујевац, 26. апр. 1904. Београд, 22. нов. 1989)

српски и југословенски економиста и правник, агроекономиста, професор универзитета, међународни финансијски експерт.

Високошколско образовање стекао је на Универзитету у Женеви, завршивши два факултета - 1926. дипломирао је на Факултету економских и друштвених наука, а 1927. на Правном факултету. По повратку у земљу, радио је најпре у органима управе Београда, као секретар Обласног одбора, а потом од 1931. до 1941. као прокуриста Француско-српске банке, такође у главном граду. За време Другог светског рата био је у немачком заробљеништву. Од 1947. до 1962. је виши саветник у неколико савезних органа (Министарство финансија, Управа за план, Секретаријат за опште привредне послове). Поред тога био је хонорарни наставник за предмет књиговодство на Пољопривредном факултету у Земуну. У звање редовног професора овог факултета изабран је 1962. за предмет Књиговодство, који је иначе хонорарно предавао петнаестак година. Био је шеф Катедре и један од оснивача и старешина Агроекономског одсека Пољопривредног факултета у Земуну, на којем је и упамћен по предавањима на предмету *Анализа пословања пољопривредног предузећа*. Предавања је одржавао и на Агроекономском одсеку Пољопривредног факултета у Новом Саду. Био је главни уредник часописа „Економика предузећа”, председник Савезне комисије за ревалоризацију основних средстава, члан савезних комисија за процену штета од земљотреса у Скопљу и Бањалуци и повремени судија Врховног привредног суда СФРЈ. Био је члан *Centre International de Recherches et d'Information sur l'Economie Colective*, у Женеви и почасни члан *Instituto di Dritto Agrario Internazionale e Comparato*, у Фиренци. Био је носилац Ордена рада са златним венцем. У сећању генерација студената Пољопривредног факултета остао је као професор нижег раста са благо затамњеним наочарима, дистанцом према саговорнику, изванредном дикцијом на предавањима, једноставношћу и разумљивошћу како у говору тако и у објављеним радовима. Публиковао је приличан број различитих текстова, неке и на страним језицима. Најважније његове књиге су: *Correspondance commerciale française* (приручник за II разред Трговачке академије, 1939); *Рачуноводство на државним пољопривредним добрима* (1950); *Фонд основних средстава предузећа и његово коришћење* (1953); *Основни курс књиговодствене евиденције* (1953); *Пољопривредно књиговодство* (1958); *Анализа пословања пољопривредног предузећа* (1970) и *Финансијска анализа пословања организација удруженог рада у агрокомплексу* (1981).

27. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

БОРИС КИДРИЧ

(Беч, 27. април 1912. - Београд, 11. април 1953)
југословенски и словеначки политичар, револуционар,
министар, економики теоретичар социјализма, академик.

Потиче из угледне породице, његов отац Франц био је познати књижевни историчар, професор универзитета и председник Словеначке академије наука и уметности. Борис је гимназију завршио у Љубљани, студирао је хемију у Љубљани и Прагу. Као гимназијалац постао је члан СКОЈ-а и КПЈ. Због комунистичког деловања осуђен је на годину дана затвора који је провео у Мариборској казнионици. Извесно време је живео у Прагу, а 1937. је прешао у Париз, где је тада било средиште ЦК КПЈ. Учествовао је у раду Пете земаљске конференције КПЈ 1940. у Загребу, на којој је поднео реферат „О агитацији и пропаганди“ и био изабран за члана ЦК КПЈ. После окупације Краљевине Југославије, био је један од иницијатора оснивања Ослободилачког фронта Словеније, јуна 1941. био је изабран за политичког комесара Главног штаба НОП одреда Словеније. Био је вођа словеначке делегације на Другом заседању АВНОЈ-а 1943. у Јајцу, маја 1945. постао први председник Владе Словеније, јуна 1946. министар индустрије у Влади ФНРЈ. Био је народни посланик Скупштине Словеније и Скупштине ФНРЈ, члан Политбироа ЦК КПЈ и Секретаријата Извршног бироа ЦК КПЈ. Упамћен је као председник Планске комисије, односно Привредног савета при Влади ФНРЈ, као најважнијих органа у периоду функцио-нисања централно-планске привреде. Био је задужен за израду и спровођење првог *Петогодишњег плана у Југославији* (прва петолетка, по узору на сличне планове у СССР-у, покренут 1947), чији је главни циљ био индустријализација и електрификација земље. Један је од главних стратега изградње структуре југословенске социјалистичке привреде, поготово после Резолуције Информбироа 1948. када је конкретним одлукама о размештају и локацији великих индустријских погона, као и марксистичко-теоријским радовима утицао на изградњу новог економског система и укупан развој ФНРЈ. Низ његових чланака усмерен је на системске основе социјалистичке економије: *О основном закону о државним привредним предузећима*, 1946; *Борба за петогодишњи план*; *Карактер робно-новчаних односа у ФНРЈ*, 1949; *О везаним ценама*; *О нацртима нових економских закона*, *О економији локалне привреде*, *Привредни проблеми ФНРЈ*, 1948. Његови радови, јавна предавања, студије и реферати објављени су у седам књига сабраних дела (1959). Био је носилац многих високих домаћих и иностраних одликовања: Орден народног хероја, Орден јунака социјалистичког рада, Орден народног ослобођења, совјетски Орден Кутузова, мађарски Орден Републике и др. Имао је чин резервног генерал-потпуковника ЈНА, 1949. изабран за редовног члана Словеначке академије наука и уметности. Његово име носи град Кидричево у Словенији, носио је чак и Институт за нуклеарна истраживања у Винчи (Београд), многе фабрике, улице и тргови у Југославији па и једна београдска улица (данас Београдска). Споменик му се налазио испред зграде Савезног завода за друштвено планирање (данас Министарство финансија) у Београду, који је почетком деведесетих измештен у парк испред Музеја савремене уметности.

28. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен**ВЛАЈКО БРКОВИЋ**

(Поточање код Ужица, 28. апр. 1925. - Београд, 7. дец. 1991)

српски и југословенски инжењер, економски стваралац, визионар развоја,
генерални директор, народни посланик.

Његов отац Витомир из Качера са Златибора се спустио у Поточање и удомазетио у кући његове мајке Анке. Основну школу је учио у суседном селу а гимназију у Ужицу, пешачећи преко Севојна. Школске 1946/47. уписао се на Рударски факултет у Београду. Већ следеће године упућен је на студије металургије у Праг, као државни стипендиста, које је прекинуо због Резолуције Информбироа. Као стипендиста тек основаног (маја 1950) државног предузећа *Ваљаоница бакра и бакарних легура Севојно*, наставио је студије и дипломирао на Металуршком факултету у Љубљани 1952, где је упознао своју будућу супругу Олгу, са којом је имао два сина. У *Ваљаоници бакра* је радну каријеру започео 1952, као инжењер у погону, напредујући до главног технолога и шефа производње, упознајући све послове и технолошке процесе у фабрици. Генерални директор био је дванаест година, од јануара 1960. до краја 1972. године. У његовом мандату капацитет фабрике је повећан око два и по пута, са 25.000 т на 60.000 т годишње, изграђена је *Ваљаонице алуминијума*, капацитета 30.500 т. ваљаних и 5.000 т. пресованих и вучених производа. Отворени су нови погони у околним местима, у систем ваљаонице интегрисано је неколико прерађивачких предузећа. Ова савремена фабрика постаје највећи прерађивач метала на просторима некадашње Југославије, а спадала је у ред већих фабрика ове врсте у Европи. Изграђено је 1.200 станова за раднике, одобрено 640 дугорочних кредита радницима за изградњу кућа, изграђена одмаралишта у Будви и на Златибору. Након уставних амандмана и ЗУР-а (Закон о удруженом раду, 1976), Ваљаоница је дезинтегрисана на више предузећа, која су распродата после „петоктобарске револуције“ у Србији (у Ваљаоници бакра власник постаје East Point л.т.д. из Москве, а у Ваљаоници алуминијума Imrol д.о.о из Словеније). Обе фабрике заједно данас неупоредиво мање доприносе локалној заједници него што је Ваљаоница чинила у време врло успешног развоја и руковођења директора Брковића. Био је човек изузетне предузимљивости, радне енергије и способности, пионир индустријализације у Србији, харизматична личност која је битно допринела економском препороду ужичког краја. Савезна привредна комора ГА ЈЕ 1970. НАГРАДИЛА КАО једног ОД НАЈУСПЕШНИЈИХ југословенских привредника. Био је посланик Привредног већа Савезне скупштине СФРЈ. У познатој идеолошко-политичкој "хајци" почетком 70-тих против тзв. техноменаџера, усмереној на успешне директоре великих предузећа у Србији, жртва је био и најуспешнији директор у историји Ваљаонице бакра Севојно. Оптужен је за незаконито трговање ('шпекулације' са друштвеним средствима) и губитке на Лондонској берзи (где је и продавао и куповао бакар), искључен је из партије и разрешен дужности. Окружни суд Ужице осудио га је на 7 година затвора, Врховни суд Србије преиначио на 4,5 године, Председништво СФРЈ јуна 1975. га је амнестирао. Потом одлази за "Генексовог" шефа представништва у Берлину. Изненада је преминуо у својој кући у Београду. Испред Ваљаонице бакра подигнута му је биста. Поводом 25 година од његове смрти, у Ужицу је 2016. објављена обимна монографија „*Влајко Брковић – заборављени неимар*“.

29. АПРИЛ: На данашњи дан је преминуо

ФРАНЦ ШУЛЦЕ-ДЕЛИЧ

(*Franz Hermann Schulze-Delitzsch*),

(Делич, Саксонија, Немачка, 29.08.1808. – Потсдам, Немачка, 29.04.1883)

немачки правник и економиста, задружни теоретичар, практичар
задругарства, либерални политичар.

Студирао је право на универзитетима у Лајпцигу и Халлеу. Тридесетих година био је проценитељ при суду правде у Берлину. Уласком у Пруски парламент придружио се левом центру (био је суоснивач Немачке напредне странке). У то време његово презиме проширено је у *Шулце-Делич* (име родног места додао је свом иначе честом презимену, да би се разликовао од других Шулца у парла-менту). Био је посланик доњег дома пруског парламента (1848-1849), али је због неслагања са високим правосудним званичницима, поднео оставке на јавне функ-ције и повукао се у Делич. Ту се посветио организацији и развоју задруга у Немачкој и оснивању народних банака. Прву такву банку је основао 1850. у Деличу. У таквим банкама корисници су улагали мале депозите и добијали сраз-мерне кредите и дивиденде. Управа банака била је састављена од штедиша. Те банке су се брзо развијале тако да их је 1859. било више од 200, које су биле централно организоване по директиви Шулце-Делича. Организовао је прво задружно веће у Вајмару и основао централни биро задружних друштава. Поново је ушао у пруски парламент 1861. и постао важан члан Напредњачке партије. У свом програму пословања из 1863, одредио је висок улог за одржавање задругарских институција, тај новац је коришћен само за изузетне субвенције, јер је он стално инсистирао да те институције морају бити самоодрживе. Следећих неколико година је посветио формирању локалних центара и успостављању Немачке задружне банке. Ширење тих организација је природно захтевало законско регулисање оваквог банкарства, и тиме се он као посланик у парламенту углавном бавио. Са усвојеним законима, међусобно уједначеним у немачким државама, његово животно дело је било комплетирано. Упорно се трудио да навикне људе да се уздају у сопствену иницијативу да побољшају своје стање, и залагао се да улога државе буде ограничена на обезбеђивање пословне и личне слободе. Непрестано је био активан као писац и посланик, стварајући репутацију добротвора малих трговаца и занатлија. На крају његовог живота у Немачкој је било око 3500 задругарских банака, систем се проширио на Аустрију, Италију, Белгију и Русију. Остао је упамћен првенствено као теоретичар задружног покрета и оснивач кредитних задруга, првенствено кредитних задруга занатлија и ситних трговаца. У својству теоритичара задругарства и практичног оснивача кредитних задруга, противио се уплитању државе у задружни покрет. Задруге, које су се оријентисале на формирање сопственог капитала на бази удела задру-гара и са задатком на самопомоћ односно јефтино кредитирање чланова, у посло-вању су се ипак ослањале на једну познату капиталистичку фирму. Била је то Дрезденска банка, која их је најзад потпуно потчинила и подвела под капиталис-тичке принципе пословања. Најважнија његова дела: *Vorschuss und Kreditvereine als Volksbanken* (Предујам и кредитне задруге као народне банке, 1855) и *Die Entwicklung des Genossenschaftswesen* (Развитак задругарства, 1870).

30. АПРИЛ: На данашњи дан је рођен

ТЕОДОР ШУЛЦ

(Theodore William Schultz),

(Арлингтон, Ј.Дакота, САД, 30.4.1902. - Еванстон, САД, 26.2.1998)

амерички економиста, следбеник чикашке школе, агроекономиста, професор универзитета, академик, нобеловац.

За време Првог светског рата радио је на породичној фарми и није ишао у школу, тек 1921. почео је да слуша агрикултурне курсеве. Дипломирао је на Дакота Колеџу 1927, магистрирао 1928, а докторирао из тематике економике пољопривреде 1930. на Висконсин универзитету. Од тада до 1943. био је наставник *економике пољопривреде* на Пољопривредном универзитету државе Ајова (Ајова Стејт Колеџ у Ејмсу), где је био шеф новоосноване Катедре за економску социологију. Од 1943. све до 1972. био је професор на Економском факултету Чикашког универзитета (и шеф Катедре за економију 1946-1961). Био је члан Америчке академије наука и уметности и америчке Националне академије наука; директор Националног бироа за економска истраживања; председник Америчког економског удружења. За пионирска истраживања проблематике привредног развоја нарочито неразвијених земаља, заједно са Артуром Луисом, добио је 1979. године Нобелову награду за економију. Припадао је институционалистичкој школи економске мисли. Био је истакнути теоретичар економике аграра и истрајан заговорник тзв. зелене револуције. У центар своје истраживачке пажње стављао је место и улогу пољопривреде у процесу привредног развоја, са критичким освртом на неразвијене земље. Чувена је његова констатација: „*Сиромаштво је показатељ незнања аграрне економије*“. Као истакнути агроекономиста учествовао је у припремању препорука које су уграђиване у аграрну политику у оквиру чувеног *Њу-дила* (New Deal) – новог економског програма америчког председника Ф.Рузвелта. Био је консултант влада више латино-америчких земаља. Дао је пионирски допринос и развоју економике образовања. Заједно са С.Кузнецом и Г.Бекером (својим колегама нобеловцима), подробно је расветљавао „*људски капитал*“, одлучујући чинилац производње и његов растући значај у условима убрзаног научнотехничког прогреса. Дао је допринос у формирању економике породице, залажући се за формирање одређених стандарда квалитета сваког појединца, почевши од раног детињства. Због тога, по њему, иза математичких формула економиста увек мора да се види човек у чије изграђивање не сме да се штете улагања. Емпиријским истраживањима долазио је до смелих закључака и препорука за промене у вођењу економске политике. Главна његова дела су: *Agriculture in an Unstable Economy* (Пољопривреда у нестабилној привреди, 1945); *The Economic Organization of Agriculture* (Економска организација пољопривреде, 1953), *The Economic value of Education* (Економска вредност образовања, 1963), *Transforming Traditional Agriculture* (Преображај традиционалне пољопривреде, 1964), *Economic Growth and Agriculture* (Економски раст и пољопривреда, 1968), *Investment in Human Capital* (Инвестиције у људски капитал, 1971), *Human Resources* (Људски ресурси, 1972), *Economics of the Family* (Економика породице, 1974), *Investing in People: The Economics of Population Quality* (Инвестирање у људе: економика квалитета становништва, 1981).

М А Ј

01.05.	<i>АЛФРЕД ВЕБЕР</i>
02.05.	<i>КИРО ГЛИГОРОВ</i>
03.05.	<i>КНУТ ВИКСЕЛ</i>
04.05.	<i>ВЛАДИМИР ЈАКШИЋ</i>
05.05.	<i>КАРЛ МАРКС</i>
06.05.	<i>ГОТФРИД ХАБЕРЛЕР</i>
07.05.	<i>ЖИВОЈИН ЖУЈОВИЋ</i> А
08.05.	<i>БОЖИН ЈОВАНОВИЋ</i>
09.05.	<i>СИМОН ДЕ СИСМОНДИ</i>
10.05.	<i>ЖАК ТИРГО</i>
11.05.	<i>МИРОСЛАВ ПОПОВИЋ</i>
12.05.	<i>ДРАГИЋ СТОЈАДИНОВИЋ</i>
13.05.	<i>ДИМИТРИЈЕ ТУЦОВИЋ</i>
14.05.	<i>ЈЕРЕМИЈА СИМИЋ</i>
15.05.	<i>МАКСИМ ГОРАНОВИЋ</i>
16.05.	<i>МЕРТОН МИЛЕР</i> Н
17.05.	<i>КАРЛ ГУНАР МИРДАЛ</i> Н
18.05.	<i>АЛЕКСАНДАР А. КАУФМАН</i>
19.05.	<i>КЛОД А. СЕН-СИМОН</i>
20.05.	<i>ЏОН СТУАРТ МИЛ</i>
21.05.	<i>ТОМАЗО КАМПАНЕЛА</i>
22.05.	<i>МИЛЕНКО БОЈАНИЋ</i>
23.05.	<i>ДРАГОЉУБ ЈОВАНОВИЋ</i>
24.05.	<i>ЏОН НЕШ</i> Н
25.05.	<i>БЛАГОТА РАДОВИЋ</i>
26.05.	<i>ВИЉЕМ ПЕТИ</i>
27.05.	<i>КРСТА АВРАМОВИЋ</i>
28.05.	<i>НИКОЛА ВУЧО</i> А
29.05.	<i>ЏОН ХАРАШАЊИ</i> Н
30.05.	<i>МИХАИЛ А. БАКУЊИН</i>
31.05.	<i>ВИДЕН РАНЂЕЛОВИЋ</i>

1. МАЈ: На сутрашњи дан је преминуо

АЛФРЕД ВЕБЕР

(*Alfred Weber*)

(Ерфурт, Саксонија, Пруска, 30. јул 1868. - Хајделберг, 2. мај 1958)

немачки економиста и социолог, теоретичар тржишног размештаја привреде, социополитички истраживач, професор универзитета.

Детињство и младост је провео у предграђу Берлина, где је његова породица досељена 1869. Неколико година је био млађи од свог чувеног брата Макса Вебера, којег је надживео за скоро четири деценије. После испита зрелости 1888. започиње студије историје уметности и археологије у Бону, затим 1889. прелази на право у Тибингену и 1890-1892. студира право и националну економију у Берлину. Под руководством представника историјске школе Г.Шмолера, 1895. је одбранио дисертацију и постао доктор државних наука и националне економије и стекао звање доцента. Кратко је био професор економије и социологије Универзитета у Прагу, а дуго професор Хајделбершког универзитета. Наиме, од 1904. до 1907. био је професор националне економије на Карловом универзитету у Прагу, где је успоставио добре односе са социологом и каснијим председником Чехословачке Масариком (међу његовим прашким студентима био је и будући писец Франц Кафка, који је код њега чак био пријавио докторску дисертацију). Током прашког периода рада и стварања, он је модификовао за примену у индустрији чувени Тиненов модел зона размештаја пољопривреде, и тако конципирао теорију размештаја индустрије. Према тој теорији, индустријска предузећа теже да се територијално позиционирају према изворима сировина и тржишту радне снаге. Ова његова теорија је постала део економске географије и по томе је постао познат у ширим научним круговима. Већ 1907. Вебер преузима дужност професора националне економије на Хајделбершком универзитету. Истраживањима и професуром се бавио до краја живота (с прекидима у време Првог светског рата и нацистичког режима 1933-1945); од 1908. до 1933. је редовни професор националне економије и финансијских наука; од 1945. до 1953. је редовни професор социологије. Вебер је 1918, заједно са публицистом Теодором Волфом, био један од оснивача леволибералне Немачке демократске партије. У периоду Вајмарске републике, Институт друштвених и државних наука Хајделбершког универзитета, на челу са Вебером, постао је један од водећих центара социополитичких истраживања у Немачкој (од 1948. је познат под именом „Институт Алфреда Вебера“, 1983. у Хајделбергу је основано „Друштво Алфреда Вебера“, *Alfred-Weber-Gesellschaft*). Са економског становишта, Вебер је, дакле, упамћен по теорији о размештају индустрије, по којој предузетници настоје да заузму што повољније место у односу на изворе сировина и тржишта радне снаге, а све у тежњи за остварењем што мањих трошкова пословања. Уз прихватање језгра оваквог схватања, ова теорија је критикована са аргументацијом да се њоме запостављају специфичности различитих економских региона, узајамна зависност појединих индустријских грана и конкуренција између монопола. Главна његова дела са економског гледишта су: *Über den Standort der Industrien* (О размештају индустрије, 1909.) и *Principien der Geschichts und Kultursoziologie* (Начела социологије историје и културе, 1951).

2. МАЈ: На сутрашњи дан је рођен

КИРО ГЛИГОРОВ

(Штип, 3. мај 1917. - Скопље, БЈРМ, 1. јан. 2012)

македонски и југословенски политичар, правник, економиста, теоретичар самоуправљања, министар, председник парламента, председник републике.

Потиче из средње имућне занатлијске породице. Основну школу је завршио 1928. у Штипу, гимназију 1936. у Скопљу. Дипломирао на Правном факултету у Београду 1939. По завршетку студија кратко је радио као адвокатски приправник у Београду. После окупације Краљевине Југославије априла 1941. прешао је у Скопље. Најпре се запослио као правник у „Вардарској банци“, потом је отворио своју адвокатску канцеларију. У Другом светском рату био је хапшен под сумњом да је комуниста, после притвора активно се укључио у Народно-ослободилачки покрет. У јесен 1943. постао је члан Анти-фашистичког комитета. На првом заседању АСНОМ-а 2. августа 1944. у манастиру Прохор Пчињски (Србија) изабран је за члана АВНОЈ, на другом заседању 1944. у Скопљу изабран је за члана Председништва АСНОМ-а и повереника за финансије. У социјалистичкој Југославији обављао је многе одговорне државне дужности везане за економски систем и економску политику: 1945-1947. помоћник генералног секретара Владе ФНРЈ; 1947-1948. радио у Министарству финансија ФНРЈ, а после хапшења министра Сретена Жујовића 1948. постао је министар финансија; 1952-1953. помоћник председника Економског савета Владе ФНРЈ; 1953-1955. заменик директора Савезног завода за друштвено планирање; 1955-1963. члан Савезног извршног већа (СИВ); 1963-1967. савезни секретар за финансије; 1967-1969. потпредседник СИВ-а; 1971-1972. члан Председништва СФРЈ; 1974-1978. председник Савезне скупштине СФРЈ. Био је члан највиших партијских тела, Централног комитета СКЈ и Председништва ЦК СКЈ, као и члан Савета федерације. Пензионисан је 1987. После сецесије од СФРЈ, био је први председник БЈР Македоније, у два мандата у периоду 1991-1999. Октобра 1995. у Скопљу је на њега извршен неуспели атентат. Био је одликован: Орденом југословенске звезде с лентом; Орденом Републике са златним венцем; Орденом братства и јединства са златним венцем; Орденом рада са црвеном звездом; 2005. постао је први носилац Ордена Републике Македоније. Налазећи се, током читаве радне каријере, на истакнутим државним и паријским функцијама у југословенској федерацији, активно је учествовао у конципирању и изградњи привредно-системских решења социјалистичке самоуправне економије на основама невласничког концепта друштвене својине, посебно око доношења и спровођења *Закона о удруженом раду* (1976), као и у покушајима решавања проблема кризне привредне стабилизације. Из тог подручја значајне су следеће његове објављене књиге: *Проблеми економског развоја и привредног система*, Београд, 1964; *Актуелна питања друштвено-економског система*, Београд 1980; *Сувремени аспекти развоја социјалистичког самоуправљања*, Загреб, 1984; *Слободна размена рада*, Београд, 1981; *Економски проблеми стабилизације*, Београд, 1982; *Улога привредног система у заштити друштвене својине*, 1985.

3. **МАЈ:** На данашњи дан је преминуо

КНУТ ВИКСЕЛ

(*Johan Gustaf Knut Wicksell*)

(Стокхолм, 20. дец. 1851. – Стокхолм, 3. мај 1926)

шведски математичар, правник, економиста, професор универзитета,
родоначелник стокхолмске школе маргинализма.

На Универзитету у Упсали је од 1869. студирао математику и физику. Студије је завршио 1875. и на истом универзитету стекао докторат математичких наука. Од 1877. је наставио студије на универзитету у Бечу где је слушао предавања Карла Менгера, те се од тада његова научна интересовања окрећу ка економији. Његов први рад из економије, *Über Wert, Kapital und Rente* (О вредности, капиталу и ренти, 1892), прошао је углавном незапажено, да би 1896. објавио *Студију о теорији јавних финансија*, где је изложио маргиналистичке идеје у вези са прогресивним опорезивањем, јавним добрима и другим аспектима јавне политике, што је привукло знатно већу пажњу научне јавности. Потом је на Универзитету у Упсали завршио правни факултет (за две године) и 1899. године постао ванредни професор на том универзитету. Следеће године постао је редовни професор Политичке економије на Лундском универзитету. Године 1916. напустио је професуру у Лунду и у Стокхолму преузео улогу саветника владе за финансијска и банкарска питања. У Стокхолму се придружио осталим будућим великим економистима такозване *Стокхолмске школе* (Бертил Олин, Гунар Мирдал и Ерик Линдал), Сматра се да је Виксел духовни отац ове школе маргиналистичког правца економске мисли, и један од најистакнутијих представника математичке економије. Он је био опчињен теоријским погледима Леона Валраса (Лозанска школа), Бем-Баверка (Аустријска школа) и Давида Рикарда, тражећи синтезу ове три теоријске визије економије. Као родоначелник Стокхолмске школе маргинализма дао је доприносе квантитативној економској анализи, и то посебно на подручју теорије расподеле, штедње и инвестиција, новца и пореза, капитала и камате, уз динамични третман и изградњу математичких модела. Велики допринос анализи тржишне стабилности и привредног раста дао је разматрањем односа каматних стопа и инфлације, увођењем појма природне каматне стопе коју одређује компатибилност са нивоом цена. Најважнија његова дела су: *Über Wert, Kapital und Rente* (О вредности, капиталу и ренти, 1893. и 1969); *Geldzins und Guterpreise* (Капитал и повољне цене, 1898. и. 1968); *Lectures on Political Economy* (Проучавање политичке економије, 1901, 1906, 1934); *Die Regulierung des Geldwertes* (Регулисање вредности новца, 1913). Насупрот маршалијанској и валрасовској микроекономској анализи, разматрањем националне потрошње, националних инвестиција и других макро-економских величина, направио је заокрет ка враћању на макроекономску анализу. У том смислу је претходник Јозефа Шумпетера и Џона Мајнарда Кејнза. Његова теорија штедње и инвестиција извршила је знатан утицај на усавршавање монетарне теорије.

4. МАЈ: На сутрашњи дан је рођен

ВЛАДИМИР ЈАКШИЋ

(Крагујевац, 5. мај 1824. – Београд, 28. авг. 1899)

творац српске државне статистике и метеоролошке службе,
професор народне економије и финансија.

Био је син благајника кнеза Милоша (у неку руку министра финансија тадашње Србије). Основну школу учио је у родном месту, где је започео и нижу гимназију коју је окончао у Београду. Реалку је завршио у Сремској Митровици, а трговачки курс на политехници у Бечу. Државне науке изучио је у Тибингену и Хајделбергу код професора Карла Рауа (чији је ученик био и Коста Цукић). Најпре је неколико година радио у Министарству финансија, а потом је изабран за професора београдског Лицеја, где је предавао *народну економију, статистику, финансије и трговачко право*. Од 1847. ради у Министарству финансија, где самоиницијативно прикупља статистичке податке. Већ 1850. године поднео је Државном савету предлог о стварању државне статистичке службе, али без успеха. Године 1852. постављен је за професора економских предмета на Лицеју. 1862. године враћа се у Министарство финансија као начелник економског одељења, а 1864. постаје начелник новооснованог одељења државне статистике. Уредио је одељење, али и установио статистички рад у Србији, уз подршку тадашњег министра Цукића. Он сам је обављао највећи део посла статистичког одељења. До пензионисања 1888. је први начелник статистичког одељења Министарства финансија односно Министарства народне привреде (од 1882). То одељење је основано после четрнаест година чекања да његов предлог о устројству и програму државне статистике усвоји државни савет. Био је члан Међународног статистичког института, заступник Србије на међународним статистичким конгресима, члан Српског ученог друштва и многих научних друштава у иностранству. Као човек који је створио и организовао две врло важне државне установе, није много писао. Ипак, оставио је једно дело трајне вредности, које се никако не може заобићи у истраживању социо-економских прилика у Србији друге половине XIX столећа. То је *Државопис Србије* (Statistique de la Serbie), I свеска 1855, у издању Економно-статистичног одељења Министарства финансија до 1882, а надаље Министарства народне привреде. То је и најважније његово дело, које је издавано као периодична публикација, незванично од 1855. године, а званично од 1863. године. Издато је 20 књига *Државописа* које имају несумњиво велики економско-историјски значај. Поред пионирских заслуга за устројство статистичке службе у Србији, први је започео и са метеоролошким мерењима у Београду и Србији (1848) и први писао о метеорологији у Србији, тако да се сматра оснивачем српске метеорологије и климатологије. Већ после три године метеоролошких мерења, 1851. године је урадио прву студију климе Београда, базирану на резултатима сопствених мерења и осматрања за период 1848-1850. Био је оснивач метеоролошке мреже станица по Србији, тако да је његовом заслугом 1857. године Србија имала чак 27 метеоролошких станица, што је у то време представљало једну од најгушћих метеоролошких мрежа у оквиру једне државе.

5. **МАЈ:** На данашњи дан је рођен

КАРЛ МАРКС

(*Karl Heinrich Marx*)

(Трир, Немачка 5. мај 1818. - Лондон, УК, 14. март 1883)

немачки филозоф, социолог, економиста, вођа радничке интернационале, родоначелник научног социјализма и марксистичке политичке економије.

Гимназију је завршио у родном граду, права у Бону и Берлину, докторат из филозофије стекао 1841. на Универзитету у Јени. Због радикалних схватања, изнетих у публикованим радовима, приморан је да напусти Немачку, неколико година борави у Паризу и Бриселу. Поново се враћа у домовину, потом заувек одлази у Лондон. Заједно са Марксом, у Енглеску (Манчестер) одлази и Фридрих Енгелс, његов сарадник и пријатељ, који ће га помагати и материјално и научно до краја његовог живота. Њихова преписка показује да се Маркс најпре захваљује Енгелсу за послани новац, и поново тражи помоћ да прехрани своју многобројну породицу (осморо деце). Као свестрано образован стваралац дао је велике доприносе у разним областима људског духа. Од многобројних прилога развоју економске науке, треба истаћи да је, на основу развијања теорије радне вредности Смита и Рикарда, направио низ открића у објашњавању капиталистичке робне привреде, пре свега, однос између рада (најамних радника-пролетера) и капитала (капиталиста), прецизно разликовање употребне вредности, вредности и прометне вредности робе, конкретног и апстрактног рада, индивидуалног и друштвеног рада, односно друштвено-потребног радног времена, рада и радне снаге, вредности радне снаге као робе и њене цене (најамнине), вишка вредности и појединих појавних облика профита, феудалне и капиталистичке земљишне ренте, коју је посматрао мимо закона о опадајућим приносима као један од облика испољавања вишка вредности. У склопу те анализе на основу деловања закона вредности, расветљавања акумулације, концентрације и централизације капитала и цикличног кретања капиталистичке привреде, Маркс закључује да је капиталистичко друштво само једна степеница на путу целокупног друштвеног напретка. Радничкој класи, која је производ капитализма, припада историјска улога гробара тог поретка и, путем револуција, градитеља новог, хуманијег социјалистичког друштва, заснованог на друштвеној својини над средствима за производњу и самоуправљању. Из Маркових идеја и концепта светске револуције радничке класе, изникло је један од најдоминантнијих праваца светске филозофије, *марксизам*. На тој социјалној филозофији у 20. веку настале су многе социјалистичке државе у Европи, Азији и Америци. Најважније Марково дело несумњиво је *Das Kapital* (Капитал, т. I, 1867). После његове смрти, II том (1885) и III том Капитала (1894) издао је Енгелс. Осим тога, свакако треба поменути: *Zur Kritik der politischen Ökonomie* (Прилог критици политичке економије, 1859) и *Theorien Ciber den Mehrwert* (Теорије о вишку вредности, које је обелоданио Карл Кауцки). Најважнија њихова заједничка дела су: *Die Heilige Familie* (Света породица, 1844), *Die Deutsche Ideologie* (Немачка идеологија, 1846) и *Manifest der Kommunistischen Partei* (Манифест комунистичке партије, 1848. из којег зрачи чувена парола „*Пролетери свих земаља, уједините се!*“). Сабрана Маркова и Енгелсова дела објављена су у 50 томова и преведена на многе језике света, и на српски језик у више издања.

6. МАЈ: На данашњи дан је преминуо

ГОТФРИД ХАБЕРЛЕР*(Gottfried von Haberler)*

(Пурксдорф код Беча, 20. јули 1900. – Вашингтон, САД, 6. мај 1995)

аустријски и амерички економиста, теоретичар спољнотрговинских компаративних предности, професор универзитета.

На Бечком универзитету студије је завршио 1923, а степен доктора филозофије освојио 1925. На истом универзитету од 1928. до 1936. био је доцент за економику и статистику. Године 1936. преселио се у Сједињене Државе, професор економског одељења на Универзитету Харвард. Тамо је радио заједно са чувеним Ј.Шумпетером. Био је председник Међународног економског удружења (1950-1953) и председник Америчког друштва економиста (1963). Од 1971. па надаље је у Америчком институту за предузетништво у Вашингтону. Осим тога што је тридесетих година XX века, заједно са Антоном Рагнарм Фришом, потоњим нобеловцем, извршио поделу економске науке на *макроекономију* и *микроекономију*, дао је доприносе теорији међународне трговине и привредних циклуса. У свом, данас се сматра класичном, делу *Prosperity and Depression* (Напредак и депресија, 1937), разматрајући теорију привредних циклуса, уочава три главне концепције прекомерног инвестирања (експанзија кредита, технологија и нова тржишта, пораст потрошачке тражње). У другом свом важном делу, *The Theory of International Trade* (Теорија међународне трговине, 1937), допринео је преформулацији теорије компаративних предности у односима спољнотрговинске размене и теорије опортунитетних трошкова. За њега се везује и разрада принципа акцелерације, што је у вези са кредитирањем потрошача расветлио у књизи *Consumer Installment Credit and Economic Fluctuations* (Отплата потрошачког кредита и економске флукуације, 1941). Дао је значајан допринос разумевању и других економских феномена, инфлације, стагфлације, монетарне и фискалне политике, привредне стабилности и дугорочног раста. Треба поменути још нека његова значајнија дела: *Liberal and Centrally Planned Trade Policies* (Либерална и централнопланска трговинска политика, 1934), *Money in the International Economy* (Новац у међународној економији, 1965.), *Economic Growth and Stability* (Економски раст и стабилност, 1974); *The Market for Foreign Exchange and the Stability of the Balance of Payments*, 1949; *Some Problems in the Pure Theory of International Trade* (Неки проблеми у чистој теорији међународне трговине, 1950); *Integration and Growth of the World Economy in perspective* (Интеграција и раст светске економије у перспективи, 1964); *Inflation: Its causes and cures* (Инфлација: њени узроци и лекови, 1960); *Monetary and Fiscal Policy for Economic Stability and Growth* (Монетарна и фискална политика за економску стабилност и раст, 1967); *Theoretical Reflections on the Trade of Socialist Countries* (Теоријска размишљања о трговини социјалистичких земаља, 1968); *Incomes Policy and Inflation* (Политика прихода и инфлација, 1971); *The World Economy and the Great Depression* (Светска економија и Велика депресија: 1976); *The Problem of Stagflation: Reflection on the Microfoundation of Macroeconomic Theory and Policy*, 1985.

7. **МАЈ:** На данашњи дан је преминуо

ЖИВОЈИН ЖУЈОВИЋ

(Врачевић код Лајковца, 22. нов. 1838. – Београд, 7. мај 1870)
српски мислилац, социјалиста, публициста, полемичар, теолог, социолог,
економиста, академик.

Основну школу учио је у манастиру Боговађа, нижу гимназију у Шапцу и Београду, а богословију такође у Београду. Добивши државну стипендију, школовање је наставио у Русији. Више богословско образовање стекао је на семинарији у Кијеву (1859-1861), након тога студирао је духовну академију у Петербургу. Желећи да стекне и световно образовање уписао се 1863. на Петроградски универзитет и због тога му је Министарство просвете укинуло стипендију. Током студија у Русији упознао се са филозофским учењима народњачких револуционара и социјалиста, посебно Чернишевског и Доброљубова. Како су му озбиљно оболели унутрашњи органи, напушта Русију и најпре у Минхену студира природне науке, а потом у Цириху студира филозофију и економију, издржавајући се писањем за листове *Савременик*, *Отаџбински записи*, *Петроградске вједомости*. Стипендија му је обновљена 1864. али је због писања против српског „правитељства“ поново укинута. ОКТОБРА 1866. прешао је у Цирих и похађао ПРЕДАВАЊА НА политехници, правном и филозофском ФАКУЛТЕТУ. Ту се упознао са учењима Џона СТУАРТА Мила и Прудона, који су имали велики утицај на њега. Средином 1867, не завршивши формално ниједан факултет, вратио се у Београд. Његове молбе да буде примљен за професора политичке економије или филозофије на Великој школи одбијене су, тако да се запослио као писар и на крају као секретар Министарства финансија. Као слободоумна и некомформистичка личност био је усамљеник, што је судбина свих великих духова који не прихватају свет „здрово за готово“. Сматран је првим Србином који је познавао Дарвинову теорију. Био је редован члан Српског ученог друштва. Иако визионар, који је кратку књигу свог живота (32 године) почео да пише као млад публициста, није стигао да је изложи у некој целовитој форми. Сматра се за првог српског социјалисту, а његова друштвено-економска мисао везана је за филозофска гледишта, политичку економију, економске доктрине и финансије. Бавио се и педагошким и политичким питањима, посебно се залагао за преустројство школа и њихову доступност свим слојевима друштва. Његове списе представљају бројни чланци публиковани у часописима и листовима домаћим и руским (*Петербургские ведомости*, *Очерки*, *Современник*). Са аспекта економске науке највећи значај имају следећа дела: *Српски буџет за 1866*, *Научност политичке економије*, *О надници*, *Општа начела за реформу данка у савре-меном друштву* (по Прудону), као и полемика са познатим економистима тога доба Чедомиљом Мијатовићем, Владимиром Јакшићем и Алексом Спасићем. Поменути и други његови радови спашени су од заборављања, прво објављивањем издања *Целокупна дела Живојина Жујовића* (Београд 1892, само свеска 1), а по истеку више од једног века од његовог биолошког нестанка, објављени су његови *Сабрани списи* (т. I-II, Београд, 1974).

8. **МАЈ:** На данашњи дан је преминуо**БОЖИН ЈОВАНОВИЋ**

(Ново Корито код Књажевца, 21. јан. 1920. - Београд, 8. мај 2011)

српски и југословенски правник, друштвено-политички радник, револуционар, истакнути привредник, публициста, економски стваралац.

Основну школу завршио у родном месту, гимназију похађао у Књажевцу, Зајечару и Неготину где је матурирао 1939. Студије започео на Техничком факултету у Београду пред почетак Другог светског рата, а после ослобођења завршио Правни факултет у Београду. Одмах по ослобођењу постао је генерални директор Тимочких рудника угља *Тимбас*. До 1965. обављао је политичке дужности у Тимочкој крајини: секретар Среског комитета КПЈ, председник Среског НО Књажевац, председник Округног НО Зајечар, председник Округног задружног савеза, председник Међуопштинске регионалне заједнице Зајечар. Целу деценију, од 1965. до 1975. био је генерални директор *Рударско-топионичарског басена Бор* (највећег југословенског рударско-металуршког комбината). У то време је извршена реконструкција и проширење капацитета: производња бакра повећана на 98.000 тона из сопствених рудника и 50.000 тона из увозних сировина; тежиште стављено на изградњу фабрика за прераду бакра, те су настале: фабрика каблова у Зајечару, фабрика лаке жице у Бору, фабрика бакарних цеви у Мајданпеку, проширена фабрика обојених метала у Прокупљу, модернизована фабрика ЕЛИД-Гацин Хан, фабрика одливака у Жагубици, фабрика вентила у Бору - све у саставу РТБ Бор, који је уместо сировина почео да извози прерађевине од бакра. Тада је моделована чврста пословна сарадња произвођача и прерађивача, која је функционисала у два правца: први, заједнички механизам за израчунавање нивоа цена на сваких шест месеци, полазећи од светских цена бакра (на Лондонској берзи), тако да домаће цене када расту - расту спорије од светских, а када падају, да тај пад буде такође спорији (механизам функционисао све до 1986); други, прерађивачи бакра су улагали неповратно средства у рударско-геолошка истраживања, инфраструктуру и развој производње бакра (отварање рудника „Велики Кривељ“). Занимљив је био његов однос према младим стручњацима: РТБ је расписао конкурс за стипендирање 1.400 кандидата (1.058 испунили услове). После РТБ, био је председник Пословне заједнице *Југобакар* и председник Привредне коморе Југославије, одакле је 1983. пензионисан. Био је члан ЦК СКЈ у три мандата; председник делегације СФРЈ у Интерпарламентарној унији; председник „Франко-југослав банке“ у Паризу (1968-1972). У више сазива је биран за народног посланика Савезне и Републичке скупштине. Бавио се и публицистиком, објавио је око 40 чланка и неколико монографија од којих се истичу: *Привреда Тимочке крајине 1940-1990*, 1995; *Основни циљеви првог петогодишњег плана и изградње задружних домова у Тимочкој крајини*, 2000; *Сто година борског рударства 1903-2003*. и *Тимочка крајина - јуче, данас, сутра* (са Б.Ђорђевићем). Био је почасни грађанин града Бора, почасни доктор наука Универзитета Мегатренд Београд. Добио је више одликовања: Орден јунака социјалистичког рада, Орден југословенске звезде са лентом, Орден Републике са златним венцем, Орден заслуга за народ са златном звездом, Орден братства и јединства са златним венцем, Орден рада са црвеном заставом. Сахрањен је у Алеји народних хероја на Новом гробљу у Београду.

9. МАЈ: На данашњи дан је рођен

СИМОНД де СИСМОНДИ

(*Jean Charles Leonard Simonde de Sismondi*)

(Женева, 9. мај 1773. – Женева, 25. јуни 1842)

швајцарски мислилац, економиста, историчар, теоретичар криза потрошње.

Рођен је у свештеничкој, племићкој породици. Завршио је Женевски универзитет. Након дужег боравка и путовања по западноевропским земљама, првенствено Италији, Француској и Енглеској, 1798. се вратио у Женеву, где је добио посао секретара трговинске коморе. Ускоро су објављени његови први економски радови: *Tableau de l'agriculture toscane (1801)* и *De la richesse commerciale ou principes de l'economie politique* (Трговинско богатство или принципи политичке економије, 1803), који су били на трагу економских схватања А.Смита, што што му је обезбедило репутацију озбиљног научника. Тада га запажа и окружење цара Александра I, који је започео реформе образовања у Русији, те је позвао Сисмондија да на Руском царском универзитету у Вилнусу (једном од најстаријих у источној Европи, данас Литванија) преузме катедру политичке економије, али је он тај позив одбио. Потом Сисмонди живи стално на свом малом поседу у околини Женева. Ту се интензивно бави научним радом, уз кратке излете у иностранство ради прикупљања грађе за своја истраживања. Попут свог великог земљака и претходника Ж.Ж.Русоа, који је са филозофског аспекта критиковао цивилизацију по узору на такозвано природно стање, тако он са економске тачке гледишта критикује капиталистичку привреду, гледајући уназад, односно идеализујући ситну сељачку и занатску производњу. Био је најпре припадник класичне политичке економије у континенталном делу Европе под утицајем Адама Смита. Потом је први истакао историјски, пролазни карактер капиталистичког друштва, које је он, међу првима, делио на две супротстављене класе - богате и сиромашне, капиталисте и раднике. Због полазишта са којих је беспштедно критиковао капитализам, сврстава се у присталице малограђанског социјализма, осниваче ситнобуржоаске политичке економије и творца економског романтизма. Идеализујући просту робну производњу, цеховску организацију производње и патријархални начин живота, оштро критикује слободну конкуренцију и заговара државну интервенцију у привредном животу. Како је, по њему, човек потрошачко биће, тежиште економске анализе ставља на потрошњу, при чему међу првима уочава у капитализму противречност између производње и потрошње. Тако долази до закључка о неизбежности економских криза, општих криза хиперпродукције, чији непосредни узрок види у недовољној потрошњи масе становништва, која је резултат њеног недовољног учешћа у расподели националног дохотка. У своју теорију криза субпотрошње уграђује и теорију трећих лица (један од њених зачетника), по којој се излаз из криза односно реализација вишкова робе и одвијање капиталистичке репродукције омогућује захваљујући постојању ситних робних произвођача и спољној трговини са неразвијеним земљама. Главна његова економска дела су: *Novieaux principes d' economie politique ou de la richesse dans ses rapports avec la population* (Нова начела политичке економије или о богатству и његовом односу према становништву, 1819) и *Etudes sur l' Economie Politique* (Студије о политичкој економији, 1837-1838).

10. МАЈ: На данашњи дан је рођен

ЖАК ТИРГО

(Anne Robert Jaspues Turgot)

(Париз, 10. мај 1727. – Париз, 20. март 1781)

француски филозоф, економиста физиократске школе,
политичар, министар финансија.

Рођен је у аристократској породици пореклом из Шкотске. Завршио је теолошки факултет на Сорбони, али се свештеничким послом није бавио. Лествицама чиновничке хијерархије у државној администрацији пео се успешно, све до положаја министра финансија краља Луја XVI. За две године министровања (1774-1776) донео је више аката којима је, као економиста физиократске школе мишљења, али и рани заговорник економског либерализма, укинуо феудалне привилегије и спроводио либералистичку економску политику, увводећи слободну трговину житарицама. Због својих физиократских економских концепција, које, за разлику од Кенеа, нису израз феудалних већ капиталистичких односа, навлачи гнев аристократије и високог клера. Под притиском његових противника, краљ га отпушта из службе уз укидање скоро свих његових указа. Тирго се повлачи из јавног живота и последње године свога живота проводи повучено, бавећи се литерарним радом. Као припадник физиократске школе економске мисли, у основи се држи Кенеовог концепта - да је пољопривреда једина привредна област у којој се ствара нова вредност и увећава друштвено богатство. Међутим, он не само што својим економским погледима унапређује физиократско учење и даје му савршенију, развијенију форму, него излази из оквира физиократије. Тако, на пример, Кенеову трокласну структуру друштва (производна, власничка и стерилна класа), он је допунио прављењем разлике између капиталиста и најамних радника. Поделу друштва на класе и постојање приватне својине, за разлику од осталих физиократа, он не сматра одразом природног поретка, већ као историјске категорије. Својом концепцијом да најамнину одређују потребе за издржавање радника поставио је основе за многе касније теорије о најамнини, па и за Марксово схватање ових тема. Својом теоријом вредности, у коју укључује фактор реткости, он дефинисањем такозване естимативне (процењивачке) вредности примењује субјективан приступ, иначе стран физиократама, зато се заједно са Кондијаком, може означити као претеча разних школа маргиналистичког правца економске мисли. За његово име, уз Џемса Стјуарта, везује се формулисање закона о опадајућем приносу земљишта, на примеру индивидуалне ситне пољопривреде. Тај закон је потом, због испуштања из вида полазних претпоставки и проширивања његове важности на читаву пољопривреду и економију, дуго био, па и у савременим теоријама, предмет контрадикторних расправа међу економистима. Његово прво запажено дело је *Une revue philosophique des progrès successifs de l'esprit humain* (Филозофски преглед узастопног напретка људског ума, 1750). Најважнијим и најпознатијим његовим делом се сматра: *Reflexions sur la formation et la distribution des richesses* (Разматрања о постанку и расподели богатства, 1766).

11. МАЈ: На данашњи дан је рођен

МИРОСЛАВ ПОПОВИЋ

(Драгиња, Француска, 11. мај 1917. - Београд, 10. окт. 2004)
српски и југословенски правник, економиста, економско-географски теоретичар, професор универзитета, декан, проректор.

Основно и средњешколско образовање стекао је у Београду, где је завршио и студије на два факултета: дипломирао је најпре на Правном, а потом на Економском факултету Универзитета у Београду. Одбранио је, такође, и две докторске дисертације: прву 1941. на Правном факултету Београдског универзитета, а другу 1965. на Филозофском факултету Универзитета у Љубљани. Радни стаж започео је у законодавним телима нове послератне југословенске власти, успостављене после ослобођења од окупатора и завршетка четворогодишњег рата, названог народно-ослободилачки рат и социјалистичка револуција. Затим је био асистент, односно научни сарадник и управник одељења за економску и друштвену географију у Географском институту "Јован Цвијић" САНУ. Од 1962. је универзитетски наставник за предмет *Економска географија* на Економском факултету у Београду, пролазећи звања од доцента до редовног професора 1970. Од доласка на факултет до пензионисања 1985, био је управник Семинара за економску географију. Био је управник Одељења Економског факултета у Крагујевцу, продекан и декан Факултета и проректор Београдског универзитета у два мандата (1971-1973. и 1973-1975). (Занимљивост универзитетске каријере у породичном родослову: много касније, његов син Дејан Поповић, професор Правног факултета у Београду, био је ректор истог универзитета и председник Националног савета за високо образовање). Тежиште његовог научног интересовања је било усмерено на анализу истраживања, предмет и метод економске географије, размештај производних снага, привредну рејонизацију, развојне проблеме појединих административно-политичких јединица и ужа економско-географска питања. На том плану је дао доприносе који су били запажени како у домаћим тако и иностраним академским круговима. Његова научно-стручна библиографија обухвата преко сто разнородних јединица. Најзначајнија његова дела чине следеће књиге и студије: *Крагујевац и његово гравитационо подручје - прилог привредној и социјалној географији града и околине* (1956), *Привредна географија Југославије* (1964, коаутор), *Географски предели Југославије* (1965, на енглеском, коаутор); *Економска географија Југославије* (коаутори М.Хубени, М.Лекић, 1967); *Урбано-географска проучавања насеља Југославије: пример великог панонског насеља Суботице*, (1978); *Економска географија*, књига I (1978. и 1984, коаутор). Ипак, може се рећи да је Поповић синтезу свога научноистраживачког рада изложио у реферату „Економска географија – њено место, значај, проблеми и савремене тенденције (објављен у зборнику „Развој економске науке на Економском факултету Универзитета у Београду 1937-1987, резултати и доприноси“, припремљеном поводом 50. годишњице факултета), у којем он разматра развој економске географије у свету и код нас, савремене тенденције у схватањима о методу проучавања, њеној научној и практичној страни, као и конституисању подсистема економско-географских научних дисциплина. Радови су му објављивани и на пољском и бугарском језику.

12. МАЈ: На данашњи дан је рођен

ДРАГИЋ СТОЈАДИНОВИЋ

(Белољин код Прокупља, Топлица, 12. мај 1943. - Београд, 15. јан. 2011)
српски економиста, публициста, лексикограф, афористичар, песник,
професор универзитета,

Основну школу завршио је у родном месту, осмогодишњу у суседном Тулару, средњу економску у Куршумлији. На Економском факултету у Београду дипломирао је 1966, магистрирао 1975, а докторирао 1979. године (докторска теза: *Научно-технички прогрес и запосленост у социјализму са посебним освртом на СССР*). Ради израде докторске дисертације обавио је десетомесечно научно усавршавање у Русији, у Москви на Катедри политичке економије хуманистичких факултета МГУ Ломоносов и Санкт Петербургу. Радну каријеру је започео 1967. као професор-приправник у Економској школи у Врбасу, затим је радио у Савезном заводу за привредно планирање у Београду, од 1969. је асистент за предмет *Политичка економија* на Пољопривредном факултету у Београду. На истом факултету 1979. је изабран у звање доцента, 1985. ванредног, а 1990. редовног професора Универзитета у Београду. Од 1995. је редовни професор за предмет *Макроекономска анализа* на Економском факултету Приштинског универзитета. Био је ангажован у настави *Политичке економије* и на другим факултетима (на Технолошко-металуршком у Београду, Агрономском у Чачку и Пољопривредном у Приштини). Интензивно се бавио научно-истраживачким радом, написао и објавио: око 60 научних чланака, осам монографија, седам уџбеника, бројне белешке о новим књигама из области економије у "Политици", мноштво приказа чланака и књига у часопису "Економска мисао". Захваљујући достигнутом научном рејтингу, његово име се налази у три биографска лексикона (два домаћа и један страни). Објавио је четири књиге песама (неке под псеудонимом Небојша Топлички): *Волење* (песме за децу), *Процветала џанарика*, *Село моје остарело*, *Белољин у мени*. Афоризме је објављивао у листу "Јединство" из Приштине и "Језу", био је добровољни давалац крви (38 пута), волео да игра шах (јер та игра обједињује елементе науке, уметности и спорта, што је у сагласности са структуром његове личности). За себе је записао у својој аутобиографији: „Од како зна за себе клања се само Богу, крсној слави Архангелу Михаилу, преслави Архангелу Гаврилу и свим свецима Српске Православне Цркве, поготово Светом Сави, слави свих православних Срба. Диви се једино Природи, а служи само Истини“. Од његових важнијих дела треба поменути следеће књиге: *Развој спољне трговине Србије од Немањића до данас*, 1991; *Други час анатомије*, 1996; *Е, мој Србине* (чланци, расправе и беседе), 1999; *Ко краде и лаже*, 2003; *Нобелова награда за економију*, 2005. Можда је најзначајније а свакако најзанимљивије његово дело *Економски календар* (2006), „Необична, можда јединствена књига, у погледу ... како мање познатих економских писаца и теоретичара, тако и колосалних умова и великана економске теорије и читаве економске науке ... У погледу језика и стила, текст питак и чист као планински извор у здравој природи, леп и сликовит као предео кроз који жубори његов водоток“ (експресивно, сликовито и садржајно, написао је у поговору ове Стојадиновићеве књиге проф. Драгутин Шошкић).

13. МАЈ: На данашњи дан је рођен

ДИМИТРИЈЕ ТУЦОВИЋ

(Гостиље код Ужица, 13. мај 1881. - Врапче брдо код Лазареваца, 20. нов. 1914)
српски политичар, теоретичар социјализма, раднички трибун, публициста,
преводац, економиста, капетан српске војске у Колубарској бици.

Потиче из партијархалне свештеничке породице. Реалку је учио у Ужицу и Београду, где је на Правном факултету дипломирао са одличним успехом (1906). Био је један од оснивача Српске социјалдемократске партије (1903), покретач и уредник Радничких новина и Борбе. у којима је био и уредник, сарадник многих домаћих и страних листова (*Vorwärts, Arbeiter-Zeitung*) и часописа (*Die neue Zeit, Der Kampf*). Са немачког на српски преводио дела Маркса, Бебела, Кауцког и других аутора. У напону снаге свој млади живот положио је бранећи отаџбину, као капетан Српске војске у легендарној Колубарској бици, у борби против аустроугарске окупаторске армаде у Првом светском рату, као командир вода у 1. пуку Моравске дивизије првог позива. „*Нећу ни сада, као што нисам никада, ни помишљати да себе склањам од судбине која прати цео народ*“, написао је уочи смрти, у писму свом оцу. Прво је био сахрањен на самом бојишту, потом пренет на оближње сеоско гробље, одатле у спомен-костурницу у Лазаревцу, његови посмртни остаци су 1949. пренесени на београдски трг Славија, који је тада преименован у *Трг Димитрија Туцовића*, где му је постављен споменик. Нове власти одлучују да се трг реконструише и склони споменик а његови посмртни остаци су 2016. премештени у Алеју великана на београдском Новом гробљу. Он је својим делом заслужио запажено место не само у српској политичкој историји, него и у историји српске економске мисли. У мноштву његових радова, објављеним претежно у облику брошура и чланака расутих по разним домаћим и страним листовима и часописима, обрађивао је широку лепену друштвено-економских питања, првенствено она која су од интереса за радничку класу и сељаштво. Управо кроз призму радног човека и помоћу марксистичко-дијалектичког метода разматрао је актуелне друштвене и економске проблеме Србије свога доба. У том контексту расветљавао је поједине области економске теорије, текуће економске политике, привредне историје и јавних финансија (буџет, државни дуг, порези). Слику његових економских погледа вероватно најбоље пружају следећи радови: *Законско осигурање радника: у болести, инвалидству и старости, несрећним случајевима и беспослици* (Београд, Социјалистичка књижара, 1907); *Закон о радњама и социјална демократија* (1908); *За социјалну политику* (Београд, Социјалистичка књижара, 1909); *Србија - рај сиромашна човека!* (1911); *Јединство покрета* (реферат који је одржан на синдикалном конгресу 1911); *Порези, једна жалосна глава у историји српске буржоазије* (1912); *Предговор Прилогу критике политичке економије* (Најамни рад и капитал, Карл Маркс); *Изабрани списи*, књига I-II (1950); *Сабрана дела*, у 10 књига (Београд, Институт за историју радничког покрета Србије, 1980).

14. МАЈ: На данашњи дан је рођен

ЈЕРЕМИЈА СИМИЋ

(Обајгора код Бајине Баште, 14. мај 1933. – Београд, 27. мај 2012)
српски и југословенски аграрни економиста, професор универзитета,
шеф катедре, директор института.

Рано је остао без оба родитеља па је као најстарији од деце преузео бригу о млађој браћи. Основну школу завршио је у Бајиној Башти, средњу пољопривредну у Шапцу а Пољопривредни факултет у Београду. На истом факултету је магистрирао 1965. и докторирао 1972. Као студент учествовао је на три велике омладинске радне акције, где је био одговоран за друштвено-политички живот студентских бригада. Радну каријеру почео 1961. као асистент а завршио као редовни професор, одласком у пензију 2000. Био је дугогодишњи шеф Катедре опште економске теорије и социологије, директор Института за агрономију Пољопривредног факултета. Изводио је наставу на основним и последипломским студијама, на предметима *Економика пољопривреде*, *Економика и привредни систем СФРЈ*, *Политичка економија*, *Теорије привредног развоја у социјализму*, *Економика Југославије и међународни економски односи*, *Економија и социологија удруженог рада у АИК-у*. Својим научним радом дао је значајан допринос расветљавању друштвено-економских процеса и категорија везаних за развој производних снага и социјалистичких продукционих односа, нарочито у агроиндустријском комплексу. Залагао се за доследност у прмени Устава и ЗУР-а у привредном животу (колеге су га звале 'зуровац'), био је посебно осетљив на социјалне проблеме људи. У свом педагошко-васпитном раду развио је нове форме активности (округли столови на вежбама). Памтиће га бројне генерације студената Пољопривредног факултета у Београду, Дефектолошког факултета у Београду, виших пољопривредних школа у Чачку и Шапцу, и других факултета и школа на којима је изводио предавања у својој дугој професорској каријери, као и омладинских политичких школа по програму марксистичког центра ЦКСКЈ. Располагао је огромном стваралачком енергијом, био упорни истраживач, његови резултати се огледају у преко 300 објављених научних и стручних радова, два уџбеника, више монографија, студија и пројеката, учешћем на преко 100 међународних и домаћих научних скупова. Као главни и одговорни уредник у НИРО »Задруга« публиковао је 50 књига из аграрно-политичке и пољопривредне библиотеке. Посебно се ангажовао у раду Друштва младих истраживача Пољопривредног факултета, неки од њих су постали познати научни радници из области аграрне економије. Под његовим менторством преко 200 студената је одбранило дипломске радове, а већи број научних радника је стекао титуле магистра и доктора наука. Обавио је неколико студијских боравака у иностранству (Прагу, Лондону, Москви, Софији и др.). За свој рад добио је већи број награда и признања: Ударничку значку на омладинској радној акцији, Специјалну диплому Савеза студената Београдског универзитета, Повељу Пољопривредног факултета, одликован је Орденом заслуга за народ са сребрном звездом. После одласка у пензију учествовао је у конципирању студијског програма и извођењу наставе на новом Факултету за биофарминг Мегатренд универзитета. Сахрањен је на Новом бежанијском гробљу у Београду.

15. МАЈ: На данашњи дан је рођен

МАКСИМ ГОРАНОВИЋ

(Чикаго, САД, 15. мај 1909. – Москва, Русија, 06. дец. 1990)

југословенски и руски агроекономиста, историчар, револуционар, државни функционер, директор института, политички емигрант.

Потиче из старохерцеговачке Голије. Отац и стриц су радећи у рудницима Колорада погинули 1910. у рударској несрећи. Мати се са сином и ћерком вратила код свекра у голијско село Чарађе. Убрзо се са децом преселила у Никшић, где је Максим после основне школе завршио бриљантно гимназију. Као матуранту му је Слободна мисао објавила 1929. прву књигу *Мисли и правила за омладину*. Потом је завршио Пољопривредни факултет на Београдском универзитету (1932) за непуне четири године. Као студент запослио се у Привредном прегледу као уредник рубрике за село и пољопривреду, од 1935. је у Министарству пољопривреде сарадник за статистику, 1938. објавио књигу *Селјаци и земља* (имала три издања). До априла 1941. обављао дужност секретара привредних комора у Нишу, Новом Саду и Београду. За време студија укључио се у левичарски студентски покрет, члан КПЈ од 1937, због револуционарне делатности пред Други светски рат провео 8 месеци на робији у Билећи. После Априлског слома 1941. дошао у Никшић и био један од организатора устанка, секретар КПЈ у Голији. Био је шеф економског одсека Главног штаба НОВ Војводине, радио у Националном комитету ослобођења Југославије, политички комесар у више партизанских бригада и дивизија. Након рата био помоћник савезног министра пољопривреде, члан Аграрног савета ДФЈ, члан Комисије за аграрну реформу и колонизацију. Од октобра 1947. био на стручном усавршавању у Совјетском Савезу, вратио се и 1949. постављен за директора Савезног института за економику пољопривреде у Београду. У време политичких прогона после Резолуције Информбироа, хапшења и смрти супруге на Голом отоку, пребегаво у СССР, где је добио статус политичког емигранта (под именом Маријан Тодич). Радио је у научним установама, био асистент на Катедри нове историје Академије друштвених наука при ЦК КПСС, потом у Историјском институту Академије наука СССР. Звање доктора историјских наука стекао 1960. Потом је радио у Институту за славистику и балканистику у звању старијег научног сарадника за општу историју. У СССР-у се оженио али није имао потомства. Објавио је више економских дела. Као студент у *Слобаној мисли* писао о задругарству, сарађивао у *Архиву* Министарства пољопривреде, *Народном благостању* и другим часописима. У брошури *Наш сеоски посед и техника, указује на раслојавање и осиромашење села*, велики поседи јачају а средње селаштво пауперизује. У раду *Пољопривредни доходак Југославије* (1937) пише о смањењу овог дохотка под утицајем светске привредне кризе. Треба поменути и ове радове: *Професионална и социјална структура села у Југославији, 1938; Петогодишњи план развика наше пољопривреде и задаци омладине, 1947; Крах зеленог интернационала (Пропаст зелене интернационале, Москва, 1967); Аграрни кризис и распад аграрног блока, 1930-1933 (Пољопривредна криза и распад аграрне групације, Москва, 1971)*. Био је сахрањен на московском гробљу Митино; упорношћу братства Горановића 1993. пренесен и сахрањен на завичајном Крсу код Никшића. Био је носилац (први у Југославији) Ордена рада са црвеном заставом.

16. МАЈ: На данашњи дан је рођен

МЕРТОН МИЛЕР

(Merton Howard Miller)

(Бостон, Масачусетс, САД, 16. мај 1923. – Чикаго, Илиноис, 3. јуни 2000)
амерички економиста, професор универзитета, нобеловац.

На Харварду је 1944. дипломирао, док је титулу доктора наука стекао 1952. године на Џонс Хопкинс универзитету у Балтимору. Прво универзитетско звање добио је у Лондонској школи за економију, где је 1952/53. године био гостујући доцент. Потом, до 1961. предавао је на Карнеги институту за технологију у Питсбургу. Од тада је био непрекидно професор финансија на Чикашком универзитету. Нобелову награду за економске науке, са још двојицом својих америчких колега (Х.Марковицем и В.Шарпом), добио је 1990. године, за пионирски рад на теорији финансијске економије и финансија предузећа. Њихов допринос економској науци чини поуздан темељ савремених квантитативних финансија и практично оруђе у сложеном процесу доношења инвестиционих одлука. Милер је, заједно са својим америчким колегом-нобеловцем Ф.Модилјанијем, развио Милер-Модилјанијеву теорему, која указује да одлуке предузетника о инвестирању капитала и тржишном вредновању предузећа зависе од трошкова трансакција и државних намета, формулишући чувене претпоставке о непроменљивости, којима је уздрмано опште прихваћено становиште по коме вредност корпорације одређује структура капитала, односно величина акционарског капитала умањена за износ дуговања. Ова схватања изложена су у колективном раду двојице аутора под називом *Цена капитала, корпоративне финансије и теорија инвестиција* (*The Cost of Capital, Corporate Finance and The Theory of Investment*, 1958). Модилјани и Милер иду корак даље, истичући тезу да вредност предузећа није одређена не само структуром капитала и обавеза, него да на њу не утиче ни политика исплата дивиденди. Пошто се, по њима, исплата дивиденди и емитовање акција међусобно потиру, укупна стопа приноса, са обезвређењем капитала, остаје непромењена, те се стога измене у политици исплате дивиденди не одражавају на вредност односно цену предузећа. *Dividend policy Growth and the Valuation of Shares* (Политика дивиденди, раст и процена вредности акција, 1961). Дакле, Милер заступа и доказује радикално гледиште у односу на традиционалну економску теорију у погледу вредности капитала предузећа. По њему, на тржишту потпуне конкуренције, структура капитала фирме односно степен финансијске задужености не утиче на тржишну цену капитала. Упориште оваквог становишта је у претпоставци да појединци имају приступ тржишту капитала под истим условима као и корпорације. Од осталих његових важнијих дела свакако треба поменути: *The Theory of Finance* (Теорија финансија, 1972), *Macroeconomics: A Neoclassical Introduction* (Макро-економија: неокласични увод, 1974), *Debt and Taxes* (Дуг и порез, 1977), *Financial Innovations and Market Volatility* (Финансијске иновације и тржишна неизвесност, 1991), *Financial Innovation: Achievements and Prospects* (Финансијска иновација, достигнућа и предвиђања, 1992), *The Corporation Finance* (Корпорацијске финансије, 1996), *The History of Finance* (Историја финансија, 1999).

17. МАЈ: На данашњи дан је преминуо

КАРЛ МИРДАЛ
(*Karl Gunnar Myrdal*)

(Солварбо, Шведска, 6. дец. 1898. - Дандерид, Шведска, 17. мај 1987)
шведски правник и економиста, политичар, министар, теоретичар новца
ји привредних циклуса, професор универзитета, нобеловац.

На Универзитету у Стокхолму дипломирао је право 1923, а докторирао економију 1927. године. Потом је имао студијске боравке у Немачкој и Британији. Као Рокфелеров стипендиста, провео је једну школску годину у САД. Потом је радио у Институту за међународне студије у Женеви. Од 1933. до 1950. био је професор политичке економије у Вишој трговачкој школи у Стокхолму, а затим професор међународне економије на Стокхолмском универзитету (1960-1967). Два пута је биран за сенатора, био је министар за трговину, као и саветник шведске владе за социјално-економска питања. Био је извршни секретар ЕК УН за Европу у Женеви (1947-1957), гостујући професор у САД, члан Шведске академије наука, Британске академије и Америчке академије наука и уметности, дописни члан Југославенске академије знаности и умјетности, почасни доктор више од тридесет европских и америчких универзитета. За достигнућа у економској науци, првенствено за пионирски допринос теорији новца и привредних циклуса и анализу међузависности економских, друштвених и институционалних појава, 1974. је (заједно са Ф.Хајеком) добио Нобелову награду за економију. Као водећи теоретичар стокхолмске (шведске) школе, обрадио је комплексну проблематику међународних економских односа, посебно положај неразвијених земаља и њихово повезивање са развијеним капиталистичким земљама. Сматрао је да економска помоћ развијених земаља тзв. трећем свету дугорочно није у интересу тог света. Супротно ортодоксној економској теорији, истиче се његова критика софистициране математичке економије, коју је сматрао небитном творевином, погодном једино као начин за избегавање економиста да се ухвате укоштац са реалним економским проблемима. Критикујући конвенционалну економију, а укључујући у економску анализу политичке, демографске, образовне и друге друштвене факторе, сврстао се у институционалну школу економије, заступајући становиште да сплет институционалних фактора има већи значај од тржишних законитости у одређивању економских појава. Најважнија његова дела су: *Das Politische element in der Nationalokonomischen Doktrinbildung* (Политички елемент у формирању економских доктрина, 1931); *Population Crisis* (Криза становништва, 1934); *An International Economy, Problems and Prospects* (Међународна привреда, проблеми и очекивања, 1956); *Economic Theory and Underdeveloped Regions* (Економска теорија и недовољно развијени региони, 1957); *Beyond The Welfare State* (С оне стране државе благостања, 1960), *Challenge to Affluence* (Изазов изобилу, 1963), *Asian Drama* (Азијска драма, 1968), *Objectivity in Social Research* (Објективност у друштвеним истраживањима, 1969), *The World Poverty Problem* (Проблем сиромаштва у свету, 1972), *Strengthening the Readiness to Create a Better Future*, 1980). Мирдал је издејствовао да Шведска краљевска академија (поред достигнућа на пољу физике, хемије, медицине, књижевности и светског мира - по Нобеловом тестаменту), од 1969. додељује награду и за економске науке.

18. МАЈ: На данашњи дан је преминуо

АЛЕКСАНДАР А. КАУФМАН

(Александр Аркадьевич Кауфман)

(Берлин, Немачка, 12. март 1864. - Санкт Петербург, Русија, 18 мај 1919)
 руски аграрни економиста, демограф, статистичар, професор универзитета.

Потиче из богате али касније разорене јеврејске породице. Студирао је прво у Немачкој (до 1875), затим је завршио два факултета, дипломиравши на Историјско-филолошком институту у Санкт Петербургу (1881. са златном медаљом) и на Правном факултету Универзитета у Санкт Петербургу (такође са златном медаљом). Радио је у сеоској земљишној служби, потом је у Министарству државне имовине проучавао економски живот сељака у западно-сибирским губернијама. Резултати ових студија представљени су у 7 томова, а резиме у раду "Коришћење земљишта и сељачка пољопривреда у Тоболској и Томској губернији". Овим радовима је постављен темељ свих његових даљих истраживања и практичне активности. Од 1889. је био активан члан Руског царског географског друштва, а 1891. је за етнографију и статистику награђен Златном медаљом друштва. Предавао је на Демидовском женском институту за трговину и гимназији у Санкт Петербургу, био је доцент на Московском универзитету, професор на катедри за статистику на пољопривредним студијама у Санкт Петербургу. Објављивао је радове у многим листовима и часописима. Разрадио је аграрни пројекат Уставне демократске странке. На Московском универзитету је 1908. бранио есеј "Пресељавање и колонизација", којим је стекао звање доктора политичке економије. Био је један од оснивача и руководиоца кадетске партије. Његови радови су углавном из области агрономије и демографске статистике, поготово о питањима пресељавања и економије сељачких газдинстава Сибира. Вероватно је први у Русији користио метод истраживања на бази статистичког узорковања, имајући у виду математичку основу статистичке теорије. Главна његова дела су: *Крестњанская община в Сибири* (Сељачка општина у Сибиру, 1897), *Переселение и колонизация* (Пренасељеност и колонизација, 1905); *Русская община в процессе ее зарождения и роста* (Руска општина у процесу њеног настанка и развоја, 1908); *Формы хозяйства в их историческом развитии* (Облици газдинства у свом историјском развоју, 1910) *Аграрный вопрос в России* (Аграрно питање у Русији, 1918); *К вопросу о причинах и вероятной будущности русских переселений* (О питању узрока и вероватне будућности руских миграција, 1898); *Материалы по вопросу о колонизационной вместимости Приамурского края* (Материјали о питањима колонизационих капацитета Приамурског региона, 1905); *Статистическая наука в России: Теория и методология 1806-1917*. (Статистичка наука у Русији: Теорија и методологија, 1806-1917); *Сибирское переселение на исходе XIX века. Историко-статистический очерк* (Сибирске миграције крајем XIX века: Историјско-статистички есеј, 1901).

19. МАЈ: На данашњи дан је преминуо

КЛОД СЕН-СИМОН

(*Claude Henri de Rouvroy, comte de Saint-Simon*)

(Париз, 17. окт. 1760. – Париз, 19. мај 1825)

француски племић, официр, мислилац, социолог, теоретичар историје друштва и класне структуре, велики социјалиста утописта.

У детињству је растао у раскоши и богатству, уз најбоље васпитаче и учитеље, међу којима је био и енциклопедиста и математичар Д'Аламбер. Био је официр у француској војсци која је помагала северноамеричкој колонији у рату против Енглеске за независност. Мексичком вицекраљу предлажио је изградњу будућег Панамског канала, а у одушевљењу француском револуцијом, одриче се племићке титуле и имања. Поново стиче богатство шпекулацијама, али га немилице троши за богате гозбе и разговоре са научницима разних струка. Живео је потом код свог бившег слуге, који га је издржаваа, а након његове смрти поново је пуки сиромаш. У тренуцима разочарења у друштво које је узалудно настојао да поправи покушао је самоубиство и остао без једног ока. Иако је почео да пише тек у зрелом добу, у петој деценији живота, најважније су његове мисли о неопходности изучавања прошлости, критици младог капиталистичког друштва и изградњи будућег хуманијег друштвеног уређења. Што се његовог историцизма тиче, он садашњост посматра само као спону између прошлости и будућности, тако да се у њој садрже остаци прошлости и ембриони будућности. У историји друштва разлучује три основне развојне фазе: прошлу, феудално-војничку (са теологијом као владајућом идеологијом), савремену, капиталистичку (метафизика) и будућу, научно-индустријску (позитивна наука). У критици капитализма истиче анархичност, одсуство организације и поделу друштва на две класе: власнике односно беспосличаре (племићи, војници, земљопоседници, бирократија, рентијери) и индустријалце или раднике (фабриканти, радници, трговци, занатлије, банкар, научници, уметници). Будуће друштво индустријалаца, индустријског система - насупрот слободној конкуренцији и анархији - красиће процват производње и науке, претварање државне власти у оруђа планирања и организације производње („владавина над људима биће замењена управљањем стварима“), расподела дохотка према раду и капиталу. Пошто ће наука бити повезана са праксом, у првом плану биће научници („Почасти ће примати Архимеди, а не Александри“). Почетак новог друштва, по њему, треба да се зачне у Паризу, потом да се прошири на Француску, а преко друштва народа постепено на читав свет свеопштег мира и без националних граница. Од великог броја његових радова, као најважније са економског аспекта, треба поменути: *Le systeme industriel* (Индустријски систем, 1821), *Catechisme des industriels* (Катехизам индустријалаца, 1823-1824) и *Le Nouveau Christianisme* (Ново хришћанство, 1825). После његове смрти ученици и следбеници основали су школу сенсимониста, која се бави приказивањем идеја Сен-Симона и његових истомишљеника.

20. МАЈ: На данашњи дан је рођен

ЏОН СТУАРТ МИЛ

(John Stuart Mill)

(Лондон, УК, 20. мај 1806. – Авињон, Француска, 8. мај 1873)
енглески философ, социјални реформатор, политичар, економиста.

Био је веома образован и талентован истраживач, са широким кругом интересовања, захваљујући систематском раду његовог оца (Џејмса Мила) на образовању свог сина од његовог раног детињства. До своје седамнаесте године већ је био познавалац грчке књижевности и филозофије, а бавио се и проучавањима хемије, логике и политичке економије. Проучавао је и социјалистичку доктрину, иако није постао социјалиста, активно је радио на побољшању положаја радничке класе. Покушао је да конципира филозофски приступ који би на позитиван начин помогао напретку науке, слободи појединца и достизању људског благостања. Сматра се најутицајнијим филозофом 19. века на енглеском говорном подручју, једним од најуспешнијих бранилаца либералистичког схватања друштвених односа. И поред широког образовања, задовољио се статусом "слободног интелектуалца" и послом службеника једне колонијалне (Источноиндијске) компаније, где се запослио 1822. године, мало напредовао у служби али је у истој компанији остао све до пензије. Био је члан енглеског парламента од 1865. до 1868. године, где је важио за радикалног политичара јер се залагао за јавно власништво над приватним ресурсима, једнакост између полова, обавезно образовање и контролу рађања. Осим у периоду када је био посланик у енглеском парламенту, већи део живота је провео у Француској све до смрти. Његова економска мисао је еклектичке природе, јер је покушао да помири погледе класика британске политичке економије са схватањима њихових вулгаризатора. Најпознатији је присталица, тумач и популаризатор Рикардовог учења. С друге стране, са позиција буржоаског реформизма труди се да пронађе компромис између интереса капиталиста и захтева радника за побољшање социјалног положаја. Зачетник је теорије фонда најамнине, која се своди на то да је најамнина ограничена величином капитала намењеном за њу. Зачетник је и теорије животног стандарда по којој друштвени прогрес доноси раст реалне најамнине. Главно његово економско дело је *Principles of Political Economy with some of their applications to Social Philosophy* (Начела политичке економије са неким њиховим применама на друштвену филозофију, 1848). Ово дело имало је много издања и превода на стране језике, те је све до појаве Маршалових „*Принципа економије*" (1890) служило као уџбеник политичке економије. Касније је објавио *Essays on economics and society*, 1967. године. Велики број његових дела о слободи, филозофији религије, равноправности полова, политици и економији преведен је на српски. Већ 1876. године на српском је у Београду (Државна штампарија) објављена његова расправа *О представничкој влади* (превео Владимир Јовановић). Затим следи више издања његовог чувеног дела *О слободи*, од 1918. до 1999. године: *On liberty* (О слободи, посрбио Петар А. Карађорђевић, Детроит, 1921, Београд, Правни факултет, 1999); *Nature* (Природно и неприродно, Београд, 2008); *The Subjection of Women* (Потчињеност жена, Београд, Службени гласник, 2008); *Utilitarianism* (Београд, Дерета, 2003).

21. МАЈ: На данашњи дан је преминуо

ТОМАЗО КАМПАНЕЛА

(Tommaso Campanella)

(Стило, Калабрија, Италија, 5. септ. 1568. - Париз, 21. мај 1639)
италијански калуђер-доминиканац, филозоф, песник,
рани социјалиста-утописта, публициста.

Био је син сиромашног обућара који се закалуђерио са четрнаест година. Студирао је теологију и филозофију. Вишеструко обдарен човек, страдалник и сањар, због својих јеретичких схватања неколико пута је био на црквеном суду и у дугогодишњем заточеништву. Релативно рано се упознао са делом филозофа Телесија О природи ствари саобразно њеним начелима (лат. *De rerum natura iuxta propria principia*), које је утицало на његов систем размишљања и на основу којег је написао своје дело у одбрану природне филозофије "Чулно доказана филозофија" (лат. *Philosophia sensibus demonstrata*). Године 1590. боравио је у Напуљу где се почео занимати за астрологију, па су астролошке теме потом стално присутне у његовим делима. Кампанелини хетеродоксни погледи, посебно његово супротстављање ауторитету Аристотела, довели су га у сукоб с црквеним властима. Своје смеле филозофске концепције ширио је по многим великим градовима, због чега је 1594. оптужен инквизицији да шири јеретичке науке и био три године затворен у самостану. Потом се враћа у Калабрију, гдје је 1599. оптужен као вођа завере против шпанске власти која је у то време управљала Напуљским Краљевством, депортован је у Напуљ где му је суђено због јереси и побуне против власти, осуђен је на дугогодишњу робију а коначно је пуштен на слободу 1626. године, на интервенцију папе Урбана VIII. Након ослобођења из заточеништва одлази у Рим где је пет година био саветник за астролошка питања код папе Урбана. Пред новом оптужбом се склонио у Париз. У граду светлости, где је и преминуо, уживао је покровитељство француског краља Луја XIII и кардинала Ришељеа. Током безмало трдеце-нијског робијања у напoлитанским затворима, написао је више десетина радова из различитих области знања. Најпознатије његово дело, са изразито економским и социјалним садржајима, је *Civitas solis* (Град сунца), изворно написано на италијанском 1602, објављено је на латинском у Франкфурту (1623) и у Паризу (1638), у облику разговора морепловца (капетана лађе) и старешине калуђерског реда. У том делу он износи пројекат идеалне државе и поставља нови однос између религије и науке. Град Сунца је држава-острво на чијем челу је свештеник (Сунце), чији помоћници су научници, уметници, духовници. У тој држави постоји само заједничка својина, људи се цене само по раду, расподела се врши према потребама, посебна пажња се посвећује радном васпитању деце, пољопривреда је главна привредна област (земљорадња и сточарство), радно време је само четири сата (захваљујући високој продуктивности), размена постоји само са другим државама. Овако идеалну државу у облику комунистичке републике направио је свакако по узору и на Платонову *Државу* и на *Утопију* Томаса Мора.

22. МАЈ: На данашњи дан је преминуо

МИЛЕНКО БОЈАНИЋ

(Арадац код Зрењанина, 24. апр. 1924. - Београд, 22. мај 1987)

српски и југословенски политичар, правник, економиста, директор великог предузећа, министар пољопривреде, финансија, спољне трговине, премијер.

У Зрењанину је завршио гимназију, ванредно је студирао и дипломирао на Правном факултету у Београду 1951, докторирао на Факултету политичких наука у Београду 1976. (тема: *Методи концентрације акумулације за финансирање проширене репродукције у светлу уставног уређења СФРЈ*). У току НОБ, као СКОЈ-евски рукодилац примљен у КПЈ. Почетком 1945. изабран за секретара Среског комитета КПЈ у Зрењанину. Током 1946. завршио Високу војно-политичку школу "Ђуро Ђаковић" у Београду, од 1949. у Савезној контролној комисији (руководилац контроле државног житног фонда и обавезног откупа); од 1950. члан Извршног већа Војводине и покрајински секретар за финансије, потом секретар Среског комитета КПЈ у Старом Бечеју. Током тих година је и посланик скупштине Војводине и Скупштине Србије. Од 1955. до 1965. је у Извршном већу СР Србије на разним пословима: републички секретар за пољопривреду, председник републичког инвестиционог фонда, фонда за развој неразвијених рејона, републичке пољопривредно-шумарске коморе. Био је генерални директор *Југословенске инвестиционе банке* 1965-1969 (из тог периода су кредитни аранжмани са Међународном банком, за модернизација индустрије, пругу Београд-Бар, зајмови на бази обвезница за развој Завода "Црвена Застава", југословенских железница, електропривреде, алуминијумске индустрије). Истовремено је посланик у Савезној скупштини и председник Одбора за пољопривреду и прехранбену индустрију. Од 1969. до 1974. је председник Извршног већа (владе) Србије, један од иницијатора предлога за измену економских функција федерације и нових економских функција република. За своју активност добијао је бројна признања и петнаест домаћих и страних одликовања. Објавио је више чланака у партијским, стручним и дневним листовима о актуелним питањима развоја пољопривреде и села, задругарства, развоја самоуправљања; књига - *Комуна и унапређење пољопривреде*, 1961; запажени су његови радови о: проблемима државног капитала, економској оправданости изградње пруге Београд-Бар, развоју индустрије бакра и алуминијума, проблемима производње хране и дугорочног развоја пољопривреде, валутној реформи, децентрализацији и деетатизацији економских функција државе, спољнотрговинском и девизном режиму, кредитно-монетарној политици, економском и друштвеном положају радничке класе, анонимном капиталу у банкама. Осам година је био генерални директор крагујевачких Завода "Црвена Застава" (1974-1982), тада су знатно проширени капацитети фабрике, уведено у производњу ново домаће возило Југо-45, које је касније извожено у многе земље, посебно у САД око 142.000 возила (рекордна годишња производња Заставе је била 1989, укупно 230.570 возила са око 35.000 радника). Потом је био на дужности у СИБ-у савезни секретар (министар) за спољну трговину (1982-1986). Политичку каријеру је завршио као председник Већа република и покрајина Скупштине СФРЈ (1986-1987) и на тој дужности је и окончан овај веома динамичан животопис.

23. МАЈ: На данашњи дан је преминуо

ДРАГОЉУБ ЈОВАНОВИЋ

(Гњилан код Пирота, 8. апр. 1895. - Београд, 23. мај 1977)

српски аграрни економиста, политичар, социолог, професор универзитета, робијаш, идеолог сељачког социјализма.

Рођен је у породици ситног занатлије-ћилимара. Основно и средњо школско образовање (гимназија у Пироту и Београду) окончао је са одличним успехом. Завршио је два факултета, правни и филозофски факултет у Француској. Државни докторат економских наука стекао је 1923. године на париској Сорбони, одбранивши дисертацију под насловом *Le rendement optimum dutravail auvrier*, коју је наградила Француска академија наука, а која је у Србији објављена под насловом *Култ рада*. Био је универзитетски наставник (доцент и ванредни професор) за предмет *Аграрна политика* на Правном факултету у Београду, познат по изванредним предавањима и строгости на испитима. Као заступник сељачких интереса и слободарска личност изразите индивидуалности, тамновао је у казаматима и капиталистичке и социјалистичке Југославије. Због противљења шестојануарској диктатури краља Александра Карађорђевића, лишен је професорског звања и осуђен на једно-годишњи строги затвор. После пуштања из затвора био је на годину дана интерниран у Тутин и Сјеницу. После тога је био врло активан народни посланик у саставу удружене опозиције. Био је најпре оснивач и вођа левог крила Савеза земљорадника, а потом Народне сељачке странке. Више пута је биран за народног посланика у Народној скупштини Краљевине Југославије; као посланик је ухапшен октобра 1938, највероватније да би власт из изборне трке уклонила опасног политичког противника. Након окупације земље одбио је да потпише Недићев проремачки Апел интелектуалаца српском народу и определио се за сарадњу са партизанима, позвавши чланове своје Народне сељачке странке да се прикључе Народноослободилачком покрету. По завршетку Другог светског рата био је народни посланик у Савезној скупштини ДФЈ и један од секретара Народног фронта Југославије. Али, и комунистичка власт га је, под изговором за непријатељску пропаганду и покушај увођења вишепартијског система, лишила слободе и осудила на деветогодишњу робију у С.Митровици. Непрекидно је писао, и на слободи и у затвору, оставио је бројна дела различите природе, изузетан опус научних и мемоарских радова, портрете-медаљоне својих савременика. Постхумно је 2010. судски рехабилитован, пресуда којом је осуђен проглашена је ништавном. У економским радовима захватао је проблематику социологије, економских доктрина, економске а првенствено аграрне политике, као и привредне историје, посебно историје пољопривреде (аграрних односа, пољопривредних криза, аграрних реформи). Главно и најобимније његово дело је *Аграрна политика* (1930), у којем су, као и у скоро свим његовим радовима, у центру пажње пољопривреда и сељаштво. Од осталих дела са економским садржајима, ваља поменути: *Земљорадња и индустрија: поглед у њихову прошлост, садашњост и будућност* (1925); *Les effets économiques et sociaux de la guerre en Serbie* (Економске и друштвене последице рата у Србији, 1932, 1946, 2018.); *Земља и рад* (1940) и *Социјализам и сељаштво* (1941). Његови *Медаљони и Политичке успомене*, објављивани су постхумно у више томова.

24. МАЈ: На јучерашњи дан је преминуо

ЏОН Ф. НЕШ*(John Forbes Nash)*

(Блуфилд, Вирџинија, САД, 13. јуни 1928.- Монро, Њу Џерси, 23. мај 2015)
амерички економиста, професор универзитета, творац теорије
некооперативних игара, нобеловац.

Отац му је био електроинжењер а мајка професор енглеског и латинског језика. У детињству је проводио време уз књиге које је могао да нађе у својој кући. Док је похађао средњу школу, прочитао је књигу *Велики математичари*, Е.Т.Бела и заволео математику. На Карнегију је студирао хемијски инжењеринг. После само једног семестра, прешао је да студира математику. Након што је дипломирао, добио је понуде за докторске студије на Харварду и Принстону, определио се за Принстон. У препоруци, његов професор са Карнегија написао је само једну реченицу: „Овај човек је геније!“ Још на Карнегију слушао је курс *Међународна економија*. На докторским студијама на Принстону привукли су му пажњу радови о теорији игара два велика аутора, Нојмана и Моргенштерна. Почео је да развија своје идеје из ове области које су водиле ка „теорији некооперативних игара“, која је добила коначан облик у књизи *Нешова равнотежа* (1950). Исте године објављена је и књига *Нешово решење за проблем преговарања*. У наредним годинама дао је низ запажених резултата из области теорије игара, економије и из математике. Године 1957. добио је посао предавача на МИТ-у (Њујорк). Са непуних тридесет година, на врхунцу блиставе каријере, спутала га је болест (параноидна шизофренија, опседнутост тајним службама). Дао је оставку на посао и наредне две деценије борио се са болешћу. После бесциљних путовања по Европи и Америци, вратио се на Принстон и посветио раду. (О том делу његовог живота снимљен је филм *Блистави ум*). Његови радови представљају прекретницу у развоју *теорије игара*. Уочио је основне економске проблеме и схватио логику на којој се заснивају економски модели и потом успешно развио игре преговарања. Нобелову награду из економије за 1994, "за пионирску анализу равнотеже у теорији некооперативних игара", поделили су он, амерички економиста Харшањи и немачки математичар Зелтен. *Нешова равнотежа* се интерпретира на два начина: први полази од претпоставке о рационалном и потпуно обавештеном играчу, равнотежа се заснива на проналажењу одговора на питање како би требало да изгледа рационално понашање играча, да је рационално предвиђање код сваког играча засновано на јединственим критеријумима, да су играчи способни да предвиде рационално понашање њихових противника; други се заснива на тзв. масовној акцији, претпоставка о строгој рационалности играча није неопходна за оправдање концепта равнотеже, он уводи интерпретацију доласка до равнотеже масовном акцијом. Нешова равнотежа представља најчешће коришћен теоријски концепт у економији, који је доживео примену у бројним областима економске науке: теорији олигопола, анализи уласка и изласка из гране, анализи тржишне равнотеже, колективном преговарању, принципал-агент анализи, јавним добрима, образовању, санкцијама и сл. Има мишљења да је Нешова теорија некооперативних игара једно од најзначајнијих интелектуалних постигнућа у двадесетом веку.

25. МАЈ: На данашњи дан је рођен

БЛАГОТА РАДОВИЋ

(Ђурилац код Даниловграда, 25. мај 1898. – Подгорица, 21. јан. 1952),
црногорски и југословенски економиста, инжењер комерције,
дугогодишњи секретар привредних комора.

Вишу реалну гимназију завршио је у Подгорици а Експортну академију у Прагу. Активно је учествовао у стварању државе јужнословенских народа, био је делегат на Подгоричкој скупштини 1918. У служби је најдуже био генерални секретар трговинско-индустријске и занатске коморе за Зетску бановину, у Подгорици. По броју радова у дневној штампи и часописима (у Подгорици, Никшићу, Београду, Загребу и Љубљани) заузима једно од првих места у историји економске мисли у Црној Гори. Није написао неко веће дело, али је упорно пунио странице *Слободне мисли*, *Зете*, *Записа*, *Гласа народа*, *Алманаха Зетске бановине* и других новина, прилозима са најразличитијом економском садржином. Најобимнији његов рад је брошура *Привредне прилике у Црној Гори*, реферат на Конгресу комора у Београду 1929. Овај рад, као резиме његових дотадашњих радова, подељен је на општи и специјални део. У првом се излаже географски положај, земљиште и клима, затим развитак привреде у прошлости. Специјални део има четири поглавља: *производња* (земљорадња, сточарство, рибарство, занатство, туризам); *привредне установе* (трговина, саобраћај, банкарство, стручна настава); *општи поглед на привредне прилике* (највише о пољопривреди, разлозима заосталости, мелиорисању земљишта, посебно о радовима на исушивању Скадарског језера); на крају предлаже мере које трба предузети, поред изградње путева и барског пристаништа, регулисање реке Бојане, организовање пољопривредних станица, дуванских сушница, набавку модерних средстава рибарења, оснивање занатских школа, израда пројеката за експлоатацију водних снага. Писао је *О проблему раздужења*, и сеоског и градског становништва, од зеленашких кредита, инсистирајући на заштити свих друштвених слојева; о занатству је писао у чланцима *Криза занатства* и *Систематско унапређивање занатства*. О саобраћају је посебно писао у чланку *Саобраћајни проблеми Зетске бановине* (1935) где се посебно залагао за изградњу Јадранске железнице. У чланку *Скадарско језеро* (1929) излаже техничке услове исушења и економске последице тога чина, наводећи да то "није никаква утопија нити нека циновска техничка радња", него мелиорациони радови државе са циљем стварања услова за производњу и опстанак грађана. Писао је о *новчаним питањима* и мерама за отклањање последица економске кризе. Поводом двадесетогодишњег јубилеја уједињене државе, пише да привредну структуру Зетске бановине и даље карактерише заостала и неразвијена пољопривреда и неразвијене друге привредне радиности, да од уједињења Зетска бановина није прешла у фазу стварног препорода. Његов син Бранко (потоњи савезни министар у СРЈ) је приредио књигу под насловом *Привредне прилике у Црној Гори између два свјетска рата* (Подгорица, 1994), у којој је сабрано четрдесетак *Благотиних радова*, са прилозима о саставу коморских органа, *извештајима о њиховом раду*. По неким изворима, *Благота је преминуо 1951. у САД, док домаћа матична служба бележи 21. јануар 1952. у Подгорици*.

26. МАЈ: На данашњи дан је рођен

ВИЉЕМ ПЕТИ*(William Petty)*

(Рамси, Хемпшир, 26. мај 1623. – Лондон, 16. дец. 1687)

енглески лекар, доктор физике, музичар, математичар, статистичар, велепоседник, племић, економиста, претеча теорије радне вредности.

Живот започео у сиромашној занатској породици. Био је морнар на броду (где је сломио ногу), сукнар, проналазач машине за копирање, професор анатомије на Универзитету у Оксфорду, лични лекар Хенриха, сина Оливера Кромвела. Међутим, као свестрана личност и богато природно обдарен дух, исказао се и у својству економског теоретичара, јер је био претходник енглеске класичне политичке економије и претеча теорије радне вредности. Најпре је био под утицајем меркантилиста. Пети је писао пре стварног развоја политичке економије као науке, стога су многи његови ставови били непрецизни. Ипак, његови главни економски радови (*Расправа о порезима и доприносима*, *Verbum Sapienti-Реч мудрима* и *Нешто о новцу*) написани су концизним стилем. Ове књиге су привукле велику пажњу деведесетих година 17. века и приказују његове теоријске ставове о значајним областима друштвеног живота, о трансформацији економије из робно-робне у робно-новчану размену, које ће касније постати економска наука. Након тога су уследили његови бројни радови о фискалним приходима, националном богатству, оптицају новца, висини камате, међународној трговини и јавним инвестицијама. Фискални приходи су у 17. веку били од највеће важности за јавну управу, као што су остали и касније, јер озбиљна држава не троши више него што може да покрије приходима. Одлучно је заговарао порез на потрошњу. Пети је живео за време енглеско-холандског рата, и у прва три поглавља *Расправе о порезима и доприносима*, покушао је да установи принципе опорезивања и јавних трошкова, по којима би владар могао да поступа када одлучује како да прикупи новац за рат. Сматрао је да финансирање из буџета треба расподелити у шест сегмената (одбрана, управљање, црква, образовање, одржавање „беспомоћних врста“ и инфраструктура, или „ствари универзалног добра“), а затим је расправљао о узроцима трошкова у појединим сегментима и могућностима за смањење трошкова, предлагао је повећање трошкова за помоћ старима, болеснима, сирочади, итд. Разликовањем политичке цене (тржишне цене) и природне цене (унутрашње вредности робе), тиме што прву одређује понуда и тражња, а другу људски рад, он је положио темеље теорије радне вредности. Мада је вредност робе одредио величином радног времена, сматрао је да у стварању друштвеног богатства учествује и земља, односно, сматрао је да је рад отац а земља је мати богатства. Уочавајући вишак вредности, сматра да се тај вишак појављује у два облика, и то као земљишна рента и новчана рента (камата). Први је међу економистима поставио питање диференцијалне земљишне ренте, поготово са аспекта различите удаљености појединих парцела земљишта од тржишта. Главна његова дела су: *Treatise of Taxes and Contributions* (Расправа о порезима и доприносима, 1662), *Political Anatomy of Ireland* (Политичка анатомија Ирске - написано 1672, публиковано посмртно 1691) и *Quantulumcunque concerning Money* (Нешто о новцу, урађено 1682, објављено такође постхумно 1695).

27. МАЈ: На сутрашњи дан је преминуо

КРСТА АВРАМОВИЋ

(Каменица код Лознице, 10. феб. 1928. – Београд, 28. мај 2013)

српски политичар, председник општине, народни посланик, потпредседник владе и парламента, генерани директор, економиста.

Рођен је у мачванском селу Јадранске Поцерине, у имућној породичној задрузи са дванаесторо деце. Основну школу завршио у родном селу, у току рата скојевски инструктор, са 18 година примљен у КПЈ, после рата партијски активиста - од секретара партијске ћелије до највиших органа СКЈ. Уз рад завршио економску школу и економски факултет. Кратко је радио у руднику Зајача, потом завршио школу резервних официра, био секретар партијског комитета у фабрици *Вискоза* Лозница, секретар општинског комитета у Малом Зворнику и Шапцу, председник општине Шабац (1962-1967), генерални директор Хемијске индустрије *Зорка* Шабац (1967-1972), потом је као успешан привредник биран за члана Извршног бироа ЦК СКЈ (1972-1974) који је тада имао само осам чланова из целе Југославије. После привредних и партијских функција, био је председник Савеза синдиката Србије, потпредседник Извршног већа Србије и републички секретар за привреду, у два мандата (1974-1982), посланик у Већу република и покрајина и потпредседник Савезне скупштине, са које дужности је пензионисан 1989. У његовом мандату генералног директора *Зорке* (фабрика је име добила по супрузи краља Петра Карађорђевића, ћерки црногорског књаза Николе Петровића, основана 1938), овај велики и сложени хемијско-индустријски комплекс је имао интензиван развој. У том периоду, из комплекса *Зоркиних* фабрика (минералних ђубрива, препарата за заштиту биља, хуманих лекова, белих лимова, боја и лакова, керамичких плочица), годишње је излазило око два милиона тона различитих индустријских производа: 700.000 тона ђубрива, 600.000 тона сумпорне киселине и плавог камена, 30.000 тона цинка врхунског квалитета (чистоће 99,99 одсто) који се високо котирао на лондонској берзи. У саставу СОУР *Зорка* било је 12 радних организација, фабрике у Руми и Љубовији, рудници Велики Мајдан и Леце код Медвеђе и Брсково код Мојковца, запошљавала је близу 10.000 радника (хиљаду високообразованих, 30 магистара и девет доктора наука). Овај привредни гигант је био карактеристичан по достигнутом радничком стандарду и бризи о радницима. Систем је годишње градио 250 станова (да сваки радник са пет година стажа добије стан), изграђено је око 3.000 станова, кредитирана је и приватна градња. Седамдесетих је изграђен спортски центар са халом и затвореним базеном, радници су могли да користе неко од 52 одмаралишта на мору или у бањама, она у Чању (Ц.Гора) и Сребрном (у Хрватској) су били „Зоркино” власништво. У ресторанима друштвене исхране (одједном примали 500 радника), спремало се дневно око 10.000 obroка. *Зорка* је имала сопствену индустријску школу; фабрички двонедељни лист са десет професионалних новинара, у тиражу 12.000, са рубрикама од фабричких вести до културе и спорта. Захваљујући *Зорки*, Шабац је постао велики индустријски центар и модеран град. *Зорка* је била и расадник високих кадрова у бившој држави: Крсту Аврамовића је наследио Александар Митровић који је после био потпредседник Савезног извршног већа, а њега Раденко Жунић касније потпредседник Републичког извршног већа.

28. МАЈ: На данашњи дан је рођен

НИКОЛА ВУЧО

(Београд, 28. мај 1902. - Београд, 27. нов. 1993)

српски и југословенски економиста, историчар привреде и економских доктрина, професор универзитета, декан факултета.

Рођен је као четврти син Ђорђа и Ифигеније, у трговачкој породици. У току Првог светског рата, у периоду између 1915. и 1918. године школовао се у Марсеју, Ници, Кану и Паризу, заједно са осталом српском децом која су нашла заштиту у тада пријатељској Француској. Средњошколско образовање окончао је у родном граду. Од 1921. до 1925. студирао је право и економију у Паризу. На Правном факултету у Паризу дипломирао је 1925, а докторирао 1931. године. Ментор у изради докторске дисертације из области привредних циклуса и економских криза хиперпродукције био му је чувени професор Албер Афталион. На Сорбони је упоредо слушао предавања из социологије и историје. Упознао је париске надреалисте, бавио се уметничком фотографијом (у алманаху *Немогуће - L'impossible* из 1930. године, његове фотографије су добиле важно место, посебно у оквиру српског надреализма). По повратку у земљу, неколико година радио у Министарству финансија, од 1935. се посвећује адвокатури. Време Другог светског рата, 1941-1945. провео је у немачким логорима као ратни војни заробљеник. Након рата, поново ради у државним органима. На новооснованом Економском факултету у Београду, 1947. је изабран за професора *Економске историје*. Од 1950. је ванредни, од 1955. редовни професор. Осим Економске историје као главног предмета, предаје Социологију и *Економске доктрине*. Био је шеф две катедре (политичке економије; економских доктрина, историје и социологије) и декан Факултета. Био је спољни научни сарадник низа домаћих института и члан редакција неколико часописа. Претежно се бавио економском историјом. Бројним радовима из српске, југословенске и опште економске историје, утврдио је *економску историју* као посебну научну дисциплину у српској историографији. У овој области најзначајнији су његови радови који се односе на распад еснафа и на аграрну кризу у Југославији. Посебно се бавио индустријском револуцијом и индустријализацијом Србије и Југославије. Заступао је тезу о заостајању југословенског простора 100 и више година у односу на индустријски најразвијеније земље. Написао је већи број књига, уџбеника, студија и чланака на српском и страним језицима, а међу најважније његове радове могу се сврстати: *Привредна историја народа ФНРЈ*, 1948; *Положај сељаштва у Србији, експропријација од земље*, 1953; *Распадање еснафа у Србији*, књига I-II, 1954; *Привредна историја Србије*, 1955; *Економска историја света*, 1962. и 1970; *Аграрна криза у Југославији 1930-1934*, 1968; *Државна интервенција у привреди - историјски развој*, 1975; *Аграрни блок подунавских земаља за време економске кризе 1929-1933*, 1976; *Индустријска револуција у Србији у XIX веку*, 1978. Признања за сарадњу, дипломе и плакете, добио је од више универзитета, факултета, музеја, архива и библиотека. Поводом 30 година Економског факултета у Београду одликован је Орденом рада са црвеном заставом, а као сарадник на *Историји Београда*, добио је 1974. године Октобарску награду.

29. МАЈ: На данашњи дан је рођен

ЏОН ХАРШАЊИ

(*John Charles Harsanyi*)

(Будимпешта, 29. мај 1920 - Беркли, Калифорнија, САД, 9. авг. 2000)
амерички економиста, професор универзитета, иноватор теорије игара,
академик, нобеловац.

Рођен у јеврејској породици која је примила католичанство. После завршетка лутеранске гимназије 1937. у родном граду, студирао је фармацију за време рата на Будимпештанском универзитету. Као студент одлагао је служење војске све док Немачка није окупирала свог савезника Мађарску, марта 1944. године. Нацистичка управа га је регрутовала у јединицу мађарске војске за принудни рад. Са железничке станице у Будимпешти, приликом депортације у аустријски концентрациони логор, успео је да побегне и да се до завршетка рата скрива у подруму језуитског самостана. Након рата поново студира, али сада психологију и социологију, такође на Универзитету у Будимпешти, где је 1947. одбранио докторску дисертацију из области филозофије. Потом 1950. илегално одлази у Аустрију, одакле крајем исте године стиже у Аустралију. Пошто се његове дипломе не признају, три године ради у фабрици, а у вечерњим сатима слуша курсеве из економије на Универзитету у Сиднеју. На истом универзитету је магистрирао 1953. Потом одлази у САД и на Станфорд универзитету 1959. брани докторат из економије. Ментор му је био потоњи нобеловац Кенет Ероу, који је поводом његове смрти написао да је у данима њихове сарадње више научио од Харшањија него Харшањи од њега. Био је најпре професор економије на Универзитету у Детроиту, а потом на Универзитету у Берклију, на коме ради од 1964. до пензионисања 1990. Био је члан Америчке академије наука и уметности, као и почасни доктор Нортвестерн универзитета. Нобелову награду за економију добио је 1994, заједно са Џ.Нешом и математичарем Р.Зелтенем, за пионирску анализу равнотеже у теорији некооперативних игара и коришћење њених принципа као основице за схватање сложене економске проблематике (ово је други случај да награду добију тројица аутора). Своја дугогодишња и плодносна истраживања теорије игара са оригиналним решењима започиње интересовањем за кооперативне игре. Најзапаженији допринос дао је у расветљавању проблематике информација, тако што је увођењем у игру трећег, фиктивног играча (лутрију односно „природу“), створио могућност да се игре са непотпуним информацијама преводе у игре са несавршеним информацијама. То је имало значајан одраз на интерпретацију мешовитих стратегија, развој и усавршавање економике информација. Своју теорију непотпуних информација изложио је у часопису *Management Science*, у серији чланака под истим насловом: *Игре и непотпуне информације*. Објавио је низ чланака и четири књиге о утилитаристичкој етици и теорији игара: *Rational Behavior and Bargaining Equilibrium in Games* (Рационално понашање и преговара-чка равнотежа у играма и друштвени положаји, 1977), *Essays on Ethics, Social Behavior and Scientific Explanation* (Етички есеји, друштвено понашање и научно објашњење, 1976), *Papers in Game Theory* (Радови из теорије игара, 1982), *A General Theory of Equilibrium Selection in Games* (Општа теорија одабира равнотеже у играма, 1988).

30. МАЈ: На данашњи дан је рођен

МИХАИЛ А. БАКУЊИН

(*Михаил Александрович Бакунин*)

(Прјамухино, Тверска, Русија, 30. мај 1814. - Берн, Швајцарска, 1. јул 1876)
руски филозоф, теоретичар колективистичког анархизма и
револуционарног народњаштва.

Рођен је у аристократској породици. У четрнаестој години је отишао у Санкт Петербург где је уписао војну академију за артиљерце, 1832. је пребачен у Руску краљевску гарду и послат у Литванију, у 22. години живота напустио је војску јер су му сметале репресивне методе и почео да се креће у демократским круговима и постао јако критичан према феудализму царске Русије, преводећи на руски дела Фихтеа и Хегела, а 1842. је у Немачкој проучавао Хегела и упознао водеће младе социјалисте. Када се преселио у Париз упознао је Прудона, Маркса и представнике пољске емиграције. Тада је већ формулисао теорију да се слобода постиже општим устанком повезаним са националним револуцијама и ослобођењем свих словенских народа; 1848. је прогнан из Француске и отишао у Швајцарску. Следеће године је у Дрездену одиграо водећу улогу у Мајском устанку, што је довело до његовог хапшења и изрицања смртне казне, али је Русија затражила његово изручење те је следећих шест година провео утамничен без суђења у Петропавловској тврђави. Када је пуштен из затвора прогнан је у Сибир, али је 1861. извео спектакуларно бекство и преко Јапана и САД вратио се у Европу, 1868. се придружио Међународном радничком удружењу (Прва интернационала) и постао познати поборник анархизма, када је и настала велика подела у Интернационали између анархиста и марксиста. Док је Маркс веровао да се социјализам може изградити преузимајући државу, Бакуњин је тражио њено уништење и стварање новог друштва заснованог на слободном удруживању слободних радника, говорећи да је влада средство помоћу којег мањина влада већином. Он је 1873. прорекао да ће под марксистичком „диктатуром пролетаријата“ партијске вође „узети узде власти у чврсте руке и поделити масе у две велике војске, индустријску и пољопривредну, под директном командом државних инжењера који ће сачињавати нову привилеговану научну и политичку класу“. Иако је писао бројне манифесте, чланке и књиге, он никада није завршио ниједно крупније дело. Пошавши од схватања човека као слободног и сувереног бића и концепције „природне солидарности“ својствене малобројним заједницама, сматрао је да треба насилно уклонити државу, орган принуде и насиља. Након тога ће се друштво спонтано регенерисати у малобројне природне заједнице - комуне (сељачке и радничке), које би се потом међусобно повезивале у ширу слободну заједницу-федерацију. До остварења идеала у коме би земља припадала сељачким заједницама, а средства за производњу у градским комунама радничким асоцијацијама, дошло би се, по њему, револуционарним путем у виду завере или пуча. Својим колективистичким анархизмом, он се супротставља индивидуалистичком анархизму свог идеолошког учитеља Пјера Жозефа Прудона. Дела: *Избранные сочинения*, т. 1-5 (Изабрана дела, 1919-1921) и *Собрание сочинений и писем*, т. 1-4 (Сабрана дела и писма, 1934-1935).

31. МАЈ: На данашњи дан је преминуо

ВИДЕН РАНЂЕЛОВИЋ-ЂЕРА

(Моклиште код Беле Паланке, 25. јун 1936. – Београд, 31. мај 2001)
српски и југословенски аграрни економиста, активиста задружног покрета,
професор универзитета, декан.

Гимназију је завршио у Белој Паланци са одличним успехом, као и Пољопривредни факултет у Земуну 1962, где је и докторирао 1974. Цео свој радни век провео је на факултету: асистент (1962-1974) на предметима Економика пољопривреде, Политичка економија, Развој и организација земљорадничких задруга; доцент (1974-1980), ванредни (1980-1985) и редовни професор (од 1985), за предмете *Економика пољопривреде са тржиштем*, *Економика пољопривреде и задругарство* и *Задругарство*. Био је почасни доктор економских наука Академије Тимирјазев у Москви. У више наврата је био на специјализацији и студијским боравцима у СССР/Русији, Бугарској, Пољској Француској и Мађарској. Био је организатор бројних научних и стручних скупова у земљи, учествовао на преко 20 научних скупова у иностранству. Био је дугогодишњи шеф Катедре за економију, економику пољопривреде, тржиште и социологију, директор Института за организацију и економику пољопривреде и прехранбене индустрије, продекан и декан, председник Факултетског већа, председник Одбора за магистарске студије и докторате, члан Савета Универзитета. Предавао је и на другим факултетима, Ветеринарском у Београду, Агрономском у Чачку, Пољопривредном у Сарајеву, вишим пољопривредним школама у Шапцу и Неготину, као и на магистарским студијама Економског факултета, Факултета политичких наука и Факултета организационих наука у Београду. Као ментор или члан комисија значајно допринео развоју кадрова у агроекономској науци (преко 50 магистарских теза и докторских дисертација) одбрањених на пољопривредним факултетима у Београду, Новом Саду, Скопљу и Сарајеву, на Економском, Факултету политичких наука и Факултету организационих наука у Београду. Објавио је више издања универзитетских и уџбеника за више и средње пољопривредне школе, а самостално и у коауторству преко 150 књига, научних и стручних радова, студија и чланака. Био је дугогодишњи председник *Друштва аграрних економиста Србије*, редовни члан Научног друштва Србије, члан председништва Научног друштва економиста Југославије, члан председништва Савеза пољопривредних инжењера и техничара, председник Републичке комисије за такмичење села Србије, члан Управног одбора Привредне коморе Србије; вишегодишњи главни и одговорни уредник часописа *Економика пољопривреде*. Од 1989. био је и председник Задружног савеза Србије, дајући велики допринос ревитализацији задругарства, обележавању јубилеја (90 и 100 година) задругарства у Србији, доношењу савезног и републичког закона о задругама. За допринос у педагошком, научном и друштвеном раду, добио је бројна признања: Плакета града Београда, Повеља СПИТЈ, Златна плакета Задружног савеза Србије, Награда Привредне коморе Србије, Орден рада са црвеном заставом. Упамћен је по срдачности и пажњи у контактима са свима, студентима, наставницима и сарадницима, привредницима, пријатељима и рођацима из завичаја, са колегама из земље и иностранства. Умро је истог дана по уручивању диплома и златника земљорадницима - републичким рекордерима у производњи.

Ј У Н И

01.06.	КОСТА ВАСИЉЕВИЋ
02.06.	БОГОЉУБ ЈОВАНОВИЋ
03.06.	ФРАНСОА КЕНЕ
04.06.	ПЕТАР П. МАСЛОВ А
05.06.	ЏОН М. КЕЈНС
06.06.	ЈОСИП ДЕФИЛИПИС
07.06.	АЛВИН ХАНСЕН
08.06.	ДУШАН ЧОБЕЉИЋ
09.06.	МОМЧИЛО НИНЧИЋ А
10.06.	ЈАН ТИНБЕРГЕН Н
11.06.	РОБЕРТ ФОГЕЛ Н
12.06.	ЧЕДОМИР КОКАНОВИЋ
13.06.	ПЕТАР Л. ЛАВРОВ
14.06.	ВЕСЕЛИН МАСЛЕША
15.06.	МИЉАН РАДОВИЋ
16.06.	ХЕРБЕРТ САЈМОН Н
17.06.	МИЛОРАД ЂОРЂЕВИЋ
18.06.	ФРАНКО МОДИЉАНИ Н
19.06.	ИГЋАТ БАЈЛОНИ
20.06.	ВИЛИЈАМ ВИКРИ Н
21.06.	ФИЛИП ФИЛИПОВИЋ
22.06.	ЗОРАН ПЈАНИЋ
23.06.	ПЕТАР МАРКОВИЋ
24.06.	ЈЕВТО ДЕДИЈЕР
25.06.	ЈОХАН ФОН ТИНЕН
26.06.	ДУШАН БРЕЗНИК
27.06.	АЛЕКСАНДАР ТОМИН
28.06.	ДУШАН БЈЕЛОГРЛИЋ
29.06.	МИРКО МАРКОВИЋ
30.06.	БОГДАН КАШИКОВИЋ

1. **ЈУНИ:** На данашњи дан је рођен

КОСТА ВАСИЉЕВИЋ

(Београд, 1. јун 1911. – Београд, 23. јун 1983)

српски и југословенски економиста, рачуноводствени и финансијски експерт, професор универзитета.

У родном граду завршио је основну школу, малу матуру и Државну трговачку академију са одличним успехом. У својству ванредног студента, такође са одличним успехом, дипломирао је 1934. на Економско-комерцијалној високој школи у Загребу. После тога обавио је вишемесечну специјализацију из банкарства у Паризу. Новембра 1938. изабран за хонорарног наставника на Економско-комерцијалној високој школи у Београду, за предмет *Банкарско књиговодство*. У току окупације одбио је да конкурише за наставника на Правно-економском факултету у Београду. Школске 1939/40. уписао се на докторски течај на Економско-комерцијалној високој школи у Загребу, али се по избијању рата преписао на Економско-комерцијалну високу школу у Београду, где је 1942. године положио усмени докторски испит и одбранио свој докторски рад „*Кредитни систем у Француској - пословни принципи банака*“. Комисија за ревизију назива доктора стечених за време окупације на Универзитету признала је овај докторат 1951. Године 1945. постављен је за председника Ликвидационе комисије Банкферајна у Београду, а у Индустијској банци заузимао је место главног инспектора. Био је директор рачуноводства Главне централе Народне банке Југославије. Одатле учествује у изради упутстава за спровођење прописа којима се прешло на планску привреду, организује платни промет и са још неколико стручњака израђује контни план, ударајући му темеље са теоријске тачке гледишта. Од 1948. био је запослен у Генералној дирекцији Државног осигуравајућег завода, 1949. премештен у Министарство рударства ФНРЈ, затим прелази у Генералну дирекцију металургије, а 1951. у Институт за економику пољопривреде у Београду, спроводи организацију предузећа на бази економских јединица. По повратку са двоипомесечног боравка у САД 1952, где је проучавао *организацију пољопривредних газдинстава*, направио је званични *контни план и за сељачке радне задруге*. Након вишегодишњег хонорарног рада, изабран је 1954. у звање ванредног професора Економског факултета у Београду, а редовни је постао 1961. Предавао је *Основе књиговодства*, *Примењено књиговодство* и *Анализу биланса*, чији је заправо био родоначелник у југословенским оквирима. На последипломским студијама је предавао *Опиту науку о организацији*, *Организацију предузећа по економским јединицама*, *Специјалне проблеме биланса* и *Финансијско пословање предузећа*. Оснивач је и дугогодишњи уредник часописа *Економика предузећа*. Учествовао је на бројним националним и међународним конгресима економских, књиговодствених и финансијских експерата (у Бриселу, Ници, Паризу). Био је како занимљив предавач са духом критичара широке културе, тако и плодан писац. Објавио је дванаест књига и око седамдесет чланака у домаћим и страним економским часописима. Главна његова дела су: *Основи једнообразног књиговодства*, 1947; *Организација књиговодства у сељачким радним задругама*, 1951; *Систем обрачуна по економским јединицама*, 1960; *Техника књиговодства*, 1961; *Теорија и анализа биланса*, 1965.

2. ЈУНИ: На данашњи дан је рођен

БОГОЉУБ ЈОВАНОВИЋ

(Бохданеч, Чешка, 2. јуни 1839. – Београд, 13. април 1924)
српски економиста, статистичар, високи државни чиновник,
реформатор статистичке службе.

Реалку је завршио у Прагу, а шездесетих година деветнаестог века дошао да живи и ради у Србији, бавећи се претежно статистичким пословима у Министарству финансија и Министарству народне привреде. Био је начелник статистичког одељења у Министарству народне привреде (наследио познатог Владимира Јакшића) и први управник Управе државне статистике, од њеног оснивања 1901. до свог пензионисања 1907. године. Упоредо са заслугама у реформисању и унапређењу статистичке службе у Србији, уређивао је разне статистичке публикације и објавио, у земљи и у иностранству, мноштво статистичких радова. Међу тим делима су: *Српска загранична трговина* (1873); *О резултатима статистике људства и морала* (1874); *Организација званичне статистике*; *Статистичке белешке* (1878); *Попис људства у Кнежевини Србији 1874. године*; *Попис обрађене земље у Краљевини Србији* (1894); *Попис домаће стоке у Краљевини Србији 31. децембра 1890. године* (1894). Писао је и о статистици земљорадње и жетвених приноса, статистици цена пољопривредних производа, статистици *виноградарства*, панађура, штета од града; затим о статистици наставе, грађанских и кривичних суђења, самоубистава, рађања, венчања и умирања, све за разне периоде, односно према разним пописима током последњих деценија претходног и прве деценије новог века. Ти радови и данас су мериторни извори за откривање обележја не само економских него и многих других друштвених појава и односа у Србији друге половине XIX века. Јовановићеве статистичке публикације нису само суво излагање резултата разних статистичких пописа, већ - поводом и на основу њих - шири економско-политичка разматрања о привредним и другим проблемима, па и о статистици уопште. Сматрао је да, с обзиром на ширину статистичког поља, њега у целини може обрађивати само држава преко својих органа, а појединци и њихова удружења могу обрађивати тек поједине статистичке њиве. Зато је предлагао организовање јединственог државног статистичког завода, чији би задатак био тројак: да задовољи потребе државне управе за подацима, да науци пружи сигурну грађу за проучавање и да у самом народу шири сазнања о његовом и државном животу. Своје статистичке приказе је пропраћао ширим разматрањима. Такав је приказ појава у спољној трговини Србије, у коме разматра значај и врсте трговине уопште, истиче да корист од заграничне трговине лежи поглавито у увозу сировина и производа, да међународна трговина не доноси само материјалне већ и моралне користи што води општем напретку. Слично томе, у *Статистичким белешкама*, излагао је и историјски развитак разних установа: пошта, књижевне производње, државних расхода у Европи и народних позоришта. Зато је Пачуова радикалска *Стража* Јовановићеве *Статистичке белешке* називала „почетком културне статистике“.

3. **ЈУНИ:** На сутрашњи дан је рођен

ФРАНСОА КЕНЕ

(*Francois Quesnay*)

(Мер код Париза, 4. јуни 1694. – Версај, Париз, 16. дец. 1774)
француски лекар, племић, економиста, родоначелник физикратске
школе економске мисли.

Буран животопис, од сина земљопоседника средњег имовног стања и познатог адвоката до доктора медицине, лекара чувене мадам Помпадур (издејствовала му племићку титулу) и дворског лекара Луја XV. Економском теоријом почео је да се бави тек са навршених шест деценија живота. У историју економских доктрина је ушао као творац физиократизма, односно као родоначелник и главни теоретичар физикратске школе, једног од најхомогенијих праваца економске мисли, која је егзистирала у Француској током друге половине XVIII века. Ова школа економске мисли је настала као реакција на меркантилизам, као економску теорију која је сматрала да богатство и просперитет државе зависи од обима спољнотрговинске размене у којој се извезена роба наплаћује племенитим металима (златним и сребрним полугама), при чему држава треба да има активну протекционистичку улогу у привреди, тако што ће подстицати извоз и дестимулисати увоз помоћу царинских дажбина. Супротно меркантилистима, физиократи су заступали концепцију „владавине природе“, полазећи од тврдње да се друштвено богатство ствара у пољопривреди као јединој делатности производног карактера, залажући се за потпуно слободну трговину и конкуренцију без уплива државе у економију. Кенеово животно дело и најважнија књига читаве физикратске школе је његова чувена економска таблица - *Tableau economique aves son explication* (Економска табела и њено објашњење, 1758). У овој књизи је по први пут у историји економских доктрина направљена анализа просте друштвене репродукције, уз успостављање одређених пропорција између природних и вредносних елемената друштвеног производа, који се ствара у пољопривреди као јединој производној делатности. Вишак производа односно „чисти или нето производ“ (по терминологији физиократа), који настаје само у пољопривреди, није резултат вишка рада, већ дар природе, резултат плодности тла. Тај нето производ припада власницима земље по завршетку производно-прометног циклуса. Приватна својина, земља односно пољопривреда (и шумарство) као једини извор друштвеног богатства и потпуно слободна конкуренција представљају, по Кенеу, природни поредак ствари у којем се, сами по себи, потпуно спонтано, уређују економски и политички односи у друштву. Физиократи су били поборници либералистичке економске политике, немешања државе у привредне токове, са образложењем да управо то одговара слободним људима и природном поретку ствари. Кене је познат и по свом писању о кинеском друштву, у књизи *Le Despotisme de la Chine* (Деспотизам Кине, 1767), описује кинески империјални систем. Залагао се за меритократски концепт друштва по којем се интелектуалцима даје политичка моћ. За термин „*laissez-faire*” претпоставља се да потиче од Кенеових написа о Кини, залагао се за усвајање кинеских институција, стандардизовани порески систем и бесплатно школовање. Кенеово интересовање за оријентализам је било предмет критике, па су га неки аутори означавали „адвокатом оријенталног деспотизма“.

4. **ЈУНИ:** На данашњи дан је преминуо**ПЕТАР П. МАСЛОВ**

(Пётр Пáвлович Мáслов,

(Масловка, Оренбуршка обл., Русија, 27. јул 1867. - Москва, 4. јун 1946)

руски економиста, аграрни теоретичар, социјалдемократа,
марксиста, мењшевик, публициста, академик.

Студирао је ветерину на Харковском институту. Као члан марксистичког кружока, 1889. је ухапшен и осуђен на трогодишњи затвор, потом послат у Самару. Од 1894. је студирао политичку економију на Бечком универзитету. По повратку из Беча уређивао је марксистички часопис «Самарский вестник», у којем су сарађивали познати руски економисти и теоретичари (Струве, Туган-Барановски, Лењин). Затим се преселио у Петроград, где је сарађивао у часописима *Научни преглед*, *Живот*. Потом је 1901. депортован у Саратов. После Другог конгреса РСДРП (1903) придружио се мењшевицима, и представио њихов програм о муниципализацији земље (предаја власништва на земљу органима сеоске самоуправе), који је бранио и на Четвртном конгресу те партије (1906). Од 1903. до 1908. објавио је у Санкт-Петербургу два тома књиге "Аграрно питање у Русији". У иностранству је под псеудонимом "Икс" штампана његова брошура у којој је развијен програм решавања аграрног питања, као основа за каснији аграрни програм Социјалдемократске партије. Од 1904. до 1906. уређивао је лист *Правда* а једно време и *Московску газету*. После забране *Правде* сарађивао је у *Савременом свету* и другим; 1908. је осуђен због уређивања *Газете* на робију, али је емигрирао у иностранство; 1910. објавио је есеј: "Теорија развоја народне привреде"; исте године је прикупио радове и редиговао зборник: "Общественное развитие России в начале XX в." (Друштвени развој Русије почетком XX века). У овом издању написао је низ поглавља о аграрном питању, аграрним покретима и народним странкама; 1913. се вратио у Русију а 1914. је објавио рад "Капитализам, најамни рад и зараде", који је у тесној вези са његовом „Теоријом развоја народне привреде". У *Аграрном питању* Маслов тежи да пронађе везу између стања производних снага земље и типа економије, развија теорију о борби супротности произвођачке и капиталистичке ренте, дајући објашњења са марксистичког гледишта, о условима под којима у руској економији произвођачи преживљавају у борби са капиталистима и зашто упоредо са диференцирањем сељаштва настаје изравнавање сељачке пољопривреде. Криза пољопривреде, према његовом мишљењу, изазвала је сељачки покрет 1905-1906. У "Теорији развоја народне привреде" истражује услове развоја производних снага друштва, промене у организацији привреде и прерасподелу производних снага у оквиру друштвене економије. У вези са развојем производних снага, он такође проучава теорију зарада. Као економиста, првенствено аграрни теоретичар, наступао је с позиција ревизије марксистичких схватања о национализацији земље и диференцијалној ренти, коју је повезао са тзв. законом о опадајућем приносу тла. По завршетку Октобарске револуције напустио је политику и бавио се теоријским питањима политичке економије социјализма. За академика, члана Академије наука СССР изабран 1929. Главна дела: *Аграрный вопрос в России* (Аграрно питање у Русији, т. 1-2, 1905-08), и *Наука о народном хозяйстве* (Наука о народној привреди, друго издање, 1923).

5. **ЈУНИ:** На данашњи дан је рођен

ЏОН М. КЕЈНЗ

(*John Maynard Keynes*)

(Кембриџ, УК, 5. јун 1883. - Тајлтон, Сусекс, УК, 21. април 1946)

чувени енглески економиста, утемељивач теорије државног капитализма, оснивач модерне макроекономије, професор универзитета.

Био је професор политичке економије на Универзитету у Кембриџу, уредник познатог часописа „*Economic Journal*” (Економски дневник), секретар Краљевског економског друштва. Син је Џона Невила Кејнза и ученик Алфреда Маршала, који су такође били професори политичке економије на Кембриџу. Уписао је најпре Краљевски колеџ при Кембриџу да би студирао математику, али су га његова интересовања према политици одвела на поље економије. Сматра се утемељивачем теорије државног капитализма, односно кејнзијанства као посебног правца економске мисли и привредне праксе и оснивачем модерне макроекономије. Због великих заслуга у развоју економске теорије и економске политике, а тиме и огромног утицаја који је извршио на усавршавање привредне праксе, проглашен је 1942. за лорда (Лорд Кејнз од Тајлтона - *Lord Keynes of Tilton*). Најпознатије његово дело је *The general Theory of Employment, Interest and Money* (Општа теорија запослености, камате и новца, 1936). Ово дело је настало као реакција на економске проблеме после велике светске економске кризе почетком тридесетих година XX века. Њиме је направио тзв. „кејнзијанску револуцију”, јер је радикално раскрстио са дотадашњом традиционалном посткласичном микроекономијом и ударио нове чврсте темеље макроекономске анализе, с посебним акцентом на присилну незапосленост, тржиште (агрегатну тражњу) и инвестиције. Одбацујући тзв. Сејов закон тржишта по којем свака понуда креира своју тражњу и обрнуто, односно да механизам слободне конкуренције решава све економске проблеме и успоставља тржишну равнотежу, он препоручује обавезно државну интервенцију ради остваривања нормалног тока друштвене репродукције, без незапослености и цикличних криза. Као родоначелник у савремено доба општеприхваћене интервенционистичке економске политике, Кејнз се назива и „оцем државног капитализма”. Након избијања Другог светског рата, Кејнзове идеје у погледу економске политике су нашле примену у водећим западним економијама. Током 1950-тих и 1960-тих, практични успеси Кејнзове економске теорије довели су до тога да су скоро све капиталистичке владе прихватиле његове ставове. Кејнзов утицај је опао током 1970-тих, делом као последица проблема са инфлацијом која је почела да се испољава у англоамеричким економијама, а делом због критика Милтона Фридмана и других економиста који су били песимистични у погледу способности влада да регулишу економске циклусе путем фискалне политике. Међутим, појава нове велике светске економске и глобалне финансијске кризе почетком двадесетпрвог века, узроковала је поновну афирмацију Кејнзових економских гледишта. Остали његови важнији радови су: *The Economic Consequences of the Peace* (Економске последице мира, 1919); *A Tract of Monetary Reform* (Расправа о новчаној реформи, 1923); *The End of Laissez Faire* (Крај слободне конкуренције, 1926).

6. **ЈУНИ:** На данашњи дан је рођен**ЈОСИП ДЕФИЛИПИС** (*Defilippis*),

(Нережишће на Брачу, 6. јуни 1930. – Сплит, 12. јуни 2013)

хрватски и југословенски аграрни економиста, рурални социолог,
директор института, професор универзитета.

Основну и средњу школу завршио је у Сплиту. Дипломирао је 1954. године на Пољопривредно-шумарском факултету Свеучилишта у Загребу. Три академске године провео је на студијама економике пољопривреде и руралне социологије у Италији и Француској. Докторску дисертацију (наслов: „*Могућност примјене различитих метода регионалног планирања пољопривреде у Далмацији*“) одбранио је 1971. године на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду. Након завршетка студија, од 1955. до 1958. године, радио је у Пољопривредној станици Супетар на Брачу, а од 1958. до 1993. године у Институту за јадранске културе и мелиорацију крша у Сплиту. Године 1968. утемељио је институтски Одсек за економику и планирање пољопривреде, који касније мења назив у Завод за економику пољопривреде и социологију села, на чијем је челу био до свог одласка у пензију 1993. године. Од 1972. до 1989. године био је директор овог института и у том периоду Институт се афирмисао као респектабилна научна установа на Средоземљу и развио богату међународну научно-стручну сарадњу. На Економском факултету Свеучилишта у Сплиту био је редовни професор на предметима *Економика медитеранске пољопривреде* и *Екологија и развој*. Био је и дугогодишњи члан уредништва часописа *Социологија села* у Загребу и *Економика пољопривреде* у Београду. Истраживањима пољо-привреде и села приступао је као јединственом економском и социолошком проблему развоја, по чему је његов научни опус био препознатљив у широј стручној литератури. Аутор је више од стотину научних радова и низа стручних студија. Коаутор је две књиге: југословенски универзитетски уџбеник *Економика пољопривреде* (Београд, 1980, главни редактор Петар Марковић) и монографија *Мјешовита домаћинства и сељаци радници у Југославији* (1980). Самостално је објавио седам књига: *Структурне промјене на селу медитеранског подручја Југославије* (1971), *Сеоско становништво и насеље* (1980), *Обитељска господарства Хрватске* (1993), *Далматинско село у промјенама* (1997), *Далматинска пољопривреда у прошлости* (2001), *Економика пољопривреде* (2002) и *Пољопривреда и развој* (2005). За уџбеник *Економика пољопривреде* добио је награду „Јосип Јурај Штросмајер“ за научно стваралаштво у подручју друштвених наука у 2002. години. Био је један од међународно афирмисаних познавалаца социолошке и економске проблематике јадранског сеоског подручја. Стога је у часопису *Социологија села* Дефилипис био главни промотор јадранске (медитеранске) руралне компоненте. Поред социолошких и економских, пажњу је посвећивао просторним и еколошким аспектима руралних средина, интерпенетрацији руралног и урбаног, пољопривредног и непољопривредног, природног и техничког елемента. Својим богатим стваралачким и научним опусом Дефилипис је пружио значајан допринос развоју агроекономске и рурално-социолошке мисли у Хрватској и Југославији током друге половине 20. века.

7. **ЈУНИ:** На јучерашњи дан је преминуо

АЛВИН ХАНСЕН
(*Alvin Harvey Hansen*)

(Виборг, С.Дакота, САД, 23. авг. 1887 – Вирџинија, САД, 6. јуни 1975)
амерички економиста, кејнзијанац, државни функционер, професор
универзитета, творац теорије секуларне стагнације.

Високошколско образовање стекао је на Висконсин универзитету. Професор је био на Минесота и Харвард универзитету. Видно место имао је у администрацији америчког председника Франклина Делано Рузвелта. Био је предводник америчких економиста који су прихватили и унапређивали Кејнзову теорију државног капитализма. То значи да је заговорник интервенционистичке економске политике са циљем одржавања привредне стабилности и остварења пуне запослености радно способног становништва и максималне искоришћености инсталираних производних капацитета. Као припадник песимистичког крила међу западним економистима, поставио је теорију дугорочне привредне стагнације најразвијенијих капиталистичких земаља. Како су те земље достигле висок степен привредне зрелости, исцрпљене су могућности за размах инвестиција, најважнијег елемента агрегатне тражње. Ово стога што су озбиљно посустала сва три битна покретача инвестирања (брз пораст становништва, мноштво техничких проналазака и освајање нових земаља). Осим тога, за разлику од Кејнза, који је у државним инвестицијама видео сламку спаса капиталистичке привреде, он заступа становиште да држава ипак није у стању да унедоглед попуњава празнине приватног предузетништва. Међутим, после Другог светског рата развијени свет доживљава научно-техничку револуцију, унапређује интервенционистичку економску политику и проналази непрекидно нове начине поробљавања неразвијеног света (међурегионалне економске интеграције, кредитирање које је проузроковало презадуженост многих земаља, размах мултинационалних компанија, глобализација, односно американизација). Због тога, изузевши привремене и повремене рецесије, високоразвијене земље, до краја његовог живота, не знају за кризу која би била приближна највећој депресији (1929-33) па је сходно томе, у односу на стање између два светска рата, у савремено доба повећан оптимизам и битно смањен број присталица теорија секуларне стагнације. Објавио је велики број радова различите природе. Најбољим се вероватно могу сматрати следећа његова дела: *Business Cycle Theory* (Теорија привредних циклуса, 1927), *Economic Stabilization in an Unbalanced World* (Економска стабилизација у неуравнотеженом свету, 1932), *Fiscal Policy and Business Cycles* (Фискална политика и привредни циклуси, 1941), *Economic Policy and Full Employment* (Економска политика и пуна запосленост, 1947), *Business Cycles and National Income* (Привредни циклуси и национални доходак, 1951), *The Dollar and the International Monetary System* (Долар и међународни монетарни систем, 1965).

8. ЈУНИ: На сутрашњи дан је рођен

ДУШАН ЧОБЕЉИЋ

(Подгорица, 9. јуни 1916. – Београд, 17. дец. 1997)

српски и југословенски економиста, теоретичар методологије привредног планирања, личне потрошње и пољопривреде, професор универзитета.

Основну школу похађао је у Подгорици (као и његов старији брат Никола, рођен у Лесковцу, потоњи академик САНУ). Гимназију и Правни факултет завршио је у Београду. Докторирао је 1955. на Економском факултету Београдског универзитета. На истом факултету изабран је 1950. за асистента, 1956. доцента, 1961. ванредног а 1966. редовног професора. Научно и стручно усавршавање у иностранству обавио је у два наврата у Француској, проучавајући теоријска и практична искуства у области привредног планирања. Прво је у својству стипендисте француске владе провео 1956. осам месеци у Паризу и месец дана у Лондону. Затим је, на позив Института друштвених наука при Париском универзитету, 1960. поново боравио осам месеци у Паризу. У Париз је потом одлазио више пута да би у неколико институција држао предавања на основним, постдипломским и докторским студијама. Био је шеф Катедре за теорију и планирање привредног развоја и продекан Економског факултета. Био је члан Одбора за друштвене науке Црногорске академије наука и умјетности. Савременици и његови студенти су га описивали као љубазног и ведрог господина, сазданог од финог ткања, лепорек у разговору и говору, занимљив и разумљив у писању. Постхумно су оцењивали да је живео као један јунак из Андрићеве приче „у миру са собом и са целим светом“. Био је поливалентан истраживач, основно научно подручје му је било привредно планирање, затим економика и анализа личне потрошње. Бавио се и економиком аграра и села, у тој области је за своје време оставио радове који су имали пионирски карактер. На том научном подручју је запажен чланком *Проблеми куповне моћи села* (Економист, 4/1953), био је и један од ретких који су се у то време бавили проблемима аграрне пренасељености, у чланку *Проблеми релативне пренасељености наше пољопривреде* (Социјалистичка пољопривреда, 4/1954; поново објавили Економски анали, 136/1988). Главна његова научна преокупација била је везана за планирање економског развоја. При том је имао врло широк готово енциклопедијски прилаз, обухватајући све битне аспекте планирања - од институционалног, преко теоријског, до методолошког и примењеног - што је његовим радовима давало карактер животности. У методолошком делу дао је широк дијапазон различитих инструмената и модела, од глобалних једносекторских, до детаљних међусекторских модела који су у то време били авангардна новина, иако су израсли из совјетске планске праксе (чији је изданак на изврстан начин био и чувени нобеловац В.Леонтијев са својим инпут-аутпут табелама састављеним од три квадранта). Проучавајући различита тематска подручја, објавио је приличан број књига, студија, чланака и критичких осврта, првенствено из области методологије и организације привредног планирања. Неки његови чланци публиковани су на страним језицима. Главна његова дела чине: *Основне карактеристике привредног развоја Југославије између два рата*, 1957; *Проблеми планирања личне потрошње*, 1958; *Међусекторска анализа и метод трендова*, 1965; *Планирање народне привреде*, 1967; *Планирање привредног развоја* (уџбеник, више издања, 1974. до 1981).

9. ЈУНИ: На данашњи дан је рођен

МОМЧИЛО НИНЧИЋ

(Јагодина, Србија, 9. јуни 1876. - Лозана, Швајцарска, 23. дец. 1949)
српски и југословенски правник и економиста, политичар, историчар
аграрних односа, министар финансија, професор универзитета, академик.

Његов отац Арон био је министар правде (1895-1896) и сенатор Краљевине Србије 1903. године. Основну школу је завршио у родном граду а гимназију у Београду. Правни факултет је завршио у Паризу, на коме је одбранио и докторску дисертацију. Био је професор универзитета (од 1902), а затим министар (у више наврата и ресора) финансија, грађевина, просвете, правде, трговине и индустрије и, најдуже, министар иностраних дела. Био је професор *Економске политике* на Правном факултету у Београду, и народни посланик. Приликом проглашења Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1. децембра 1918. био је један од представника Владе Краљевине Србије (представници су били још и Стојан Протић и Љубомир Јовановић), изабран је за првог министра финансија Краљевине СХС (у влади Стојана Протића). За дописног члана Српске краљевске академије изабран је 1937. године. После војног пуча 27. марта 1941. којим је оборена влада Драгише Цветковића због приступања Краљевине Југославије Тројном пакту, Нинчић је био министар спољних послова (у влади Душана Симоновића и касније у избегличкој влади Слободана Јовановића, до јануара 1943). Био је међу политичарима који су хтели да Југославија испуни обавезе преузете ступањем у Тројни пакт, суђено му је 1946. у Београду, одузета му је част и достојанство, рехабилитован је одлуком Окружног суда у Београду 2006. године). Његова политичка и породична биографија има и других занимљивости: у знак захвалности Нинчићу као министру иностраних послова Краљевине СХС, у напорима да се банатско село Међа на територији Румуније припоји држави Краљевини СХС, ово село је од 1924. до 1946. године носило име *Нинчићево*; његова ћерка Олга била је супруга Авда Хума (познатог комунисте и народног хероја) а током Другог светског рата једна од сарадница у штабу Јосипа Броза; његов рођени брат др Велизар Нинчић, књижевник и публициста, активно је радио у дипломатској служби краљевина Србије и Југославије, а након Другог светског рата као „опуномоћени министар“ ФНРЈ. Момчило Нинчић је својевремено био познатији као политичар него као економски писац и професор универзитета. Због преваге политичке страсти, економијом је престао да се бави у најбољим годинама за научно стваралаштво. Ипак, оставио је значајна дела из области економске политике (посебно спољнотрговинске), финансија (порези и валутни проблеми) и привредне историје (аграрни односи), којима је уградио себе у историју српске економске мисли. Ово посебно важи за његову анализу аграрних односа у прошлости српског народа којом је остварио висок домет. Главна његова дела су: *О порезу на приход, с погледом на наше законодавство* (1901); *Србија пред трговинским уговорима* (1902); *Историја аграрноправних односа српских тежака под Турцима* (1920).

10. ЈУНИ: На јучерашњи дан је преминуо

ЈАН ТИНБЕРГЕН

(Jan Tinbergen)

(Хаг, Холандија, 12. април 1903. – Хаг, 9. јуни 1994),

холандски економиста, математичар, економетричар, теоретичар привредних циклуса, професор универзитета, академик, нобеловац.

По завршетку средње школе са најбољим успехом, на Универзитету у Лајдену као одличан студент завршио је студије математике и физике. На истом универзитету је 1929. одбранио докторску дисертацију из физике (наслов: *Проблеми минимума у физици и економици*). У својој двадесетосмој години постао је професор теоријске физике на Универзитету у Амстердаму. Од 1933. наставник Холандске школе економских наука у Ротердаму, где је 1956. изабран за редо-вног професора. Био је директор Централног планског бироа холандске владе и председник Комитета за планирање ОУН, саветник влада неколико земаља у развоју и међународних организација; члан Холандске краљевске академије наука и неколико страних академија, почасни доктор петнаест универзитета. За велики допринос развоју *економетрије* и примену *динамичких математичких модела* у анализи економских процеса, добио је 1969, заједно са норвешким економистом Р.Фришом, Нобелову награду за економију. (Његов млађи брат Николас, професор на Оксфорду, 1973. добио је Нобелову награду за физиологију и медицину). Бавио се теоријом *економске политике, привредних циклуса, моделирања и планирања економског развоја*. Творац је теорије „оптималног уређења“, једне од верзија теорије конвергенције (приближавања) између капитализма и социјализма, односно синтезе оба система на основу спајања елемената „капиталистичке ефективности“ и „социјалистичке једнакости“. На пољу економетрије објавио је први целовити уџбеник, *Econometrie* (Економетрија, 1941). Разматрајући теорију и практичне домете економске политике, указао је на потребу увођења оноликог броја математичких варијабли колико има циљева економске политике. У вези са теоријом и праксом планирања, дао је прилог концепту цена у сенци, као оруђу за процењивање вредности робе и услуга које немају тржишну цену (своде се на опортунитетне трошкове супституције). Захваљујући њему, Холандија је била прва земља која је применила економетријске методе у планирању развоја. Његова важнија дела: *An Econometric Approach to Business Cycle Problems* (Економетријски приступ проблемима привредног циклуса, 1937), *Business Cycles in the United States of America* (Привредни циклуси у САД 1919-1939, 1939. и 1968); *Business Cycles in the United Kingdom 1870-1914*. (Привредни циклуси у Великој Британији 1870-1914, 1951); *Theory of Economic Policy* (Теорија економске политике, 1952), *Centralization and Decentralisation in Economic Policy* (Централизација и децентрализација у економској политици, 1954); *Mathematical Models of Economic Growth* (Математички модели економског раста, 1962), *Shaping the World Economy* (Обликовање светске привреде, 1962), *Studies in Comparative Economics* (Студије из упоредне економике, 1965), *Development Planning* (Планирање развоја, 1968), *Income Distribution* (Расподела дохотка, 1975), *Production, Income and Welfare* (Производња, доходак и благостање 1985), *Warfare and Welfare* (Ратовање и благостање, 1987), *World Security and Equity* (Светска сигурност и једнакост, 1990).

11. ЈУНИ: На данашњи дан је преминуо

РОБЕРТ ФОГЕЛ

(*Robert William Fogel*)

(Њујорк, САД, 1. јули 1926.- Оук Лон, Илиноис, САД, 11. јуни 2013)
амерички економиста, економско-историјски теоретичар,
професор универзитета, академик, нобеловац.

Рођен је у јеврејској породици која је емигрирала из Русије. Средњошколско образовање стекао је у њујоршким државним школама, похађао је високу школу специјализовану за природне науке, и ту пробудио интересовање за математику, хемију и физику, те је уписао електротехнику на Корнел универзитету, где је дипломирао 1948. У јесен 1956. уписао је постдипломске студије на Колумбија универзитету, где му је микроекономију предавао Џ.Стиглер (добитник Нобелове награде 1982) а америчку економску историју К.Гудрич код кога је магистрирао 1960, на питањима везаним за финансирање, ризике и доприносе пацифичке пруге (*Union Pacific Railroad*). Студије је наставио на Џон Хопкинс универзитету, где је слушао предавања С.Кузнецца која су обухватала не само економске теме, већ и питања из историје технолошких промена, демографије, статистике и природних наука (за та истраживања Кузнец је 1971. добио Нобелову награду), где је и докторирао 1963, а ментор му је био управо Кузнец. На Чикашком универзитету је 1964. постао ванредни а 1965. редовни професор. На Харвард прелази 1975. и остаје до 1981, када се поново враћа на Чикаго универзитет. Био је почасни доктор више универзитета, члан Америчке академије наука и Британске академије наука. Заједно са Дагласом Нортон, 1993. је добио Нобелову награду за економију, за доприносе развоју економске историје, а посебно за примену теоријских и статистичких аналитичких средстава модерне економске науке у анализи економско-историјских питања како би се објасниле економске и институционалне промене. При додели награде посебно су истакнута два његова доприноса: први је истраживање утицаја који је ширење железничког саобраћаја имало на раст америчке економије, објављено 1964. у књизи *Railroads in American Economic Growth* (Пруге и амерички економски раст); други је компаративна анализа ефикасности робовласничке економије америчког југа и слободних фармера на америчком северу, у књизи *Time on cross* (Време на раскршћу, 1974), у којој указује да је робовласничка економија била далеко ефикаснија, чиме је изазвао бурне реакције чак и оптужбе за пропагирање расизма. Наставио је систематски рад на истраживању робовласничке економије, те је у књизи *Without Consent or Contract* (Без сагласности и уговора, 1989) показао да робовласништво није престало због тога што је било економски неефикасно, већ стога што је било морално неодрживо. Поред ових, треба поменути и следећа његова дела важна за разумевање економске историје: *The Reinterpretation of American Economic History* (Реинтерпретација америчке економске историје, 1971); *The Fourth Great Awakening and the Future of Egalitarianism* (Четврто велико буђење и будућност егалитаризма, 1999).

12. ЈУНИ: На јучерашњи дан је преминуо

ЧЕДОМИР КОКАНОВИЋ

(Стари Мајдан код Санског Моста, 5. феб. 1893. – Рисан у Боки, 11. јуни 1974)
српски политичар, народни посланик, сенатор, аграрни економиста,
активиста пољопривредног задругарства.

Његови родитељи, православни Срби, имали су четири сина и две ћерке. Основну школу је завршио у месту рођења, од петог разреда гимназије је у Београду, где је припадао револуционарној омладини међу којом је био и Гаврило Принцип. Завршио је студије на Високој школи за трговину (Експортној академији). Током Првог светског рата био је интерниран у Араду, по ослобођењу био је срески начелник у Санском Мосту и председник месног Народног већа. За народног посланика је биран више пута од 1923. до 1935. Био је један од најугледнијих чланова Главног одбора Земљорадничке странке и председник одбора странке за Врбаску бановину. У свом крају је основао неколико задруга. У фебруару 1940. краљевским указом именован је за сенатора. По капитулацији Југославије боравио је неко време у Ваљеву а затим у Београду. Након ослобођења је у Београду био службеник у разним предузећима. За економску мисао значајни су његови говори у Народној скупштини, као еминентног заступника Земљорадничке странке. Јуна 1925, по предлогу закона о пољопривредном кредиту, истиче да без задругарства нема модерне пољопривреде, задругарством се једино може спасити земљорадничка класа од дављења у мору индустријског капитализма, село је грудобран националног карактера, најбољи закон о заштити државе је задовољно село, законски предлог решава и лични и хипотекарни кредит што искључује сваку самопомоћ, средства која се предвиђају сувише су мала и зато ће бити легло кортешовања за радикалну странку. У расправи о буџету 1926, истиче утицај *пошите* на привредне прилике и развој неких крајева као важно средство за ширење културе, држава да води рачуна прво о томе а тек онда о фискалним аспектима. Критикује буџет Министарства пољопривреде, јер је према осталим ресорима сувише мали, нарочито кад пољопривреда тавори на натуралном ступњу. Криза у пољопривреди настала је због ниских цена њених производа, а та криза узрок је опште привредне кризе. Узроке кризе дели на објективне - спољне (клима, неродне године) и субјективне - унутрашње (непросвећеност произвођача, мало пољопривредних школа, оскудица кредита, слабо уновчавање производа, стога и презадуженост сељака, држава не помаже задругарство); потребни су заводи за испитивање болести и штеточина, воћни и лозни расадници, државне сточне станице, већи буџет за пољопривреду (тада ни 2% укупног буџета). У расправи о аграрној реформи, истицао је да су под утицајем руске револуције „плануле многе спахијске куле и чардаци“, али аграрна реформа није спровођена ни потребним правцем ни брзином, од решења аграрног питања зависи стварни напредак народа; унутрашња колонизација дала је негативне резултате јер су уништени модерни велики поседи; кметовско питање је решио сам сељак и светски рат; беглучко питање у БиХ није решено. Његова јавна иступања изражавају беседничку способност и суштинско познавање аграрне политике и економских проблема о којима је говорио. Пензионерске дане је проводио и у Кумбору код Херцег Новог где је страдао у саобраћајној несрећи а преминуо у болници Рисан. Сахрањен је на Новом гробљу у Београду.

13. ЈУНИ: На сутрашњи дан је рођен

ПЕТАР Л. ЛАВРОВ

(*Пётр Лаврович Лавров*)

(Мелехово, Псковска губернија, Русија, 14.6.1823. – Париз, 6.2.1900)
руски пуковник, филозоф, теоретичар револуционарног народњаштва,
економиста, публициста.

Потиче из племићке велепоседничке породице у којој је стекао добро образовање, у детињству је познавао француски и немачки језик. Самостално је проучавао књижевност и друштвене науке, посебно радове утопијских социјалиста, писао је поезију и показао изузетне способности за математику и жудњу за знањем уопште. Завршио је артиљеријско училиште у Петербургу као најбољи студент и две деценије је предавао математику у војним школама. Познат је теоретичар револуционарног народњаштва, револуционарног покрета напредне руске интелигенције, оформљеног шездесетих и седамдесетих година XIX века, који је био тумач интереса руског сељаштва тога доба. Из прогонства (Вологдска губернија) побегао на Запад и живео у Паризу и Лондону. Приступио је Првој интернационали, учествовао у Париској комуни и оснивању Друге интернационале. Био је сарадник многих листова и часописа у земљама Западне Европе. Под многим псеудонимима, објављивао је и разне прилоге и у легалним руским листовима и часописима. Био је близак са Чернишевским, дружио се са Марксом и Енгелсом. Списатељску делатност и разгранату револуционарну народновољску активност развио је живећи у избеглишту у Западној Европи, нарочито у Паризу. Живео је уверен да је руско сељаштво револуционарна снага која би, под руководством револуционарне партије саздане од храбрих „критички мислећих личности“, могла да изврши политички преврат у капиталистичком друштву тадашње Русије. Године 1860. објављена је његова прва књига *Есеји о проблемима практичне филозофије*. Лавров је веровао да морална личност неизбежно долази у сукоб с неправичним друштвом. Идеално друштво у односу на особу може бити систем заснован на добровољној заједници слободних и моралних људи. Он је, у својству једног од најистакнутијих народњака, изражавао интересе руских сељака свога доба. Народњаштво је у извесном смислу наставак декабриста. Али, за разлику од декабриста (назив по децембарској побуни официра у Петербургу, 1825) који су представљали покрет руских племића против царског апсолутизма и за укидање кметства, народњаштво је било покрет руске интелигенције, који је у борби против самодржавља заступао интересе руског сељаштва после укидања кметства 1861. године. У многим радовима, од којих је вероватно најчувенији *Оглед из историје мисли*, ударио је камен темељац народњачког погледа на свет. Из његовог широког стваралаштва неопходно је издвојити још: *Государственный элемент в будущем обществе* (Држава у будућем друштву, 1876); *Избранные сочинения на социально-политические темы* (Изабрана дела о друштвено-политичким темама, у осам томова, 1934-35); *Философия и социология* (у два тома, 1965).

14. ЈУНИ: На данашњи дан је погинуо

ВЕСЕЛИН МАСЛЕША

(Бањалука, 20. апр. 1906. - Долина хероја, Тјентиште, 14. јуни 1943)

југословенски и српски економиста-марксиста, новинар, преводилац, револуционар, робијаш, публициста, политичар, партизан, народни херој.

Потиче из добростојеће трговачке породице. Детињство и рану младост провео је у Бањалуци где је завршио основну школу и гимназију. Студије права започео је у Загребу, док је економске науке студирао у Немачкој (Франкфурт на Мајни) а социолошке и политичке науке у Француској (Париз). Због револуционарног рада међу југословенским студентима и радницима, француске власти су га протерале у Југославију, а југословенске из Београда у Бањалуку. Након тога најдуже је живео у Београду. Због илегалног комунистичког рада био је под полицијском присмотром и хапшен више пута, тако да је у казаматима провео четири године. Године 1938. запошљава се у Београду, као скупштински новински репортер и коментатор у „Београдским новостима“. Исте године примљен је у чланство Комунистичке партије Југославије. После бомбардовања Београда априла 1941. године, прешао је у Црну Гору и тамо учествовао у припремама народног устанка против окупатора. Организовао је пропагандни рад Покрајинског комитета и Главног штаба за Црну Гору и Боку. Покренуо је и уређивао листове „Нова литература“, „Народно благостање“, „Слобода“, „Народна борба“ и више других листова у миру и ратним приликама. На првом заседању АВНОЈ-а (у Бихаћу, новембра 1942), одржао је главни реферат: „Народноослободилачка борба и стварање Антифашистичког вијећа“. Тада је изабран за члана Извршног одбора АВНОЈ-а. Погинуо је у бици на Сутјесци, током пете непријатељске офанзиве против партизанске Народно-ослободилачке војске. Проглашен је за народног хероја 1951. године. Иако је имао буран и тежак живот, стигао је да напише око 120 мањих и већих радова, поглавито чланака, осврта, критика и приказа, објављених у разним листовима и часописима. Поред партијско-политичке активности, Маслеша се интензивно бавио научно-истраживачким, публицистичким и преводилачким радом. Он је превод Марксовог *Капитала* (Критика политичке економије, књ. 2), приредио за штампу (Космос, Београд, 1934). Бавећи се темама из домена економских, политичких и књижевних збивања у земљи и иностранству, као публициста је објавио неколико запажених студија, а најпознатије су „Млада Босна“ и „Светозар Марковић“ (обе у више издања, и постхумно). После рата више издавача је објављивало његове радове, међу првима Српско културно-просвјетно друштво *Просвјета* Загреб (1950) објавило је *Одабране списе*, међу којима је била и студија *Светозар Марковић*. Његови радови су сакупљени у три тома *Сабраних дела* (Свјетлост, Сарајево, 1954). У одређеном броју тих радова дотицана су или детаљније обрађивана поједина питања политичке економије, економских доктрина, економске политике и привредне историје, са освртом на место тадашњих југословенских земаља и народа. Студијама *Светозар Марковић* и *Млада Босна*, уз радове мањег обима, припада најважнија улога у сагледавању његове друштвено-економске мисли. Његово име и данас носе многе улице, школе, библиотеке и друге установе на територији Србије и БиХ.

15. ЈУНИ: На данашњи дан је преминуо

МИЉАН РАДОВИЋ

(Жирци код Колашина, 28. септ. 1933. - Београд, 15. јуни 2015)
црногорски и југословенски економиста, друштвено-политички радник,
научни саветник, професор универзитета, ректор.

Основну школу је завршио на Црквини и у Барама Радовића, нижу гимназију у Колашину, а учитељску школу у Беранама. Дипломирао је на Природно-математичком факултету (одсек за географију) у Београду 1959, на истом факултету је одбранио магистарски рад (*Могућности развоја туризма на подручју Колашина*, 1962) и докторску дисертацију (*Црногорско приморје - услови за развој туризма*, 1969). Био је секретар СК факултетског комитета, члан Универзитетског комитета СК Београда. На Економском факултету у Подгорици, од 1962. до 1989, у звању редовног професора, изводио је наставу из предмета *Економска географија* и *Основе туризма*. Био је ректор Универзитета Црне Горе (1978-1982), члан Председништва ЦК СКЈ (1982-1986) и председник Председништва ЦКСК Црне Горе (1986-1989). Од 1989. радио као научни саветник у Институту економских наука у Београду, шеф сектора за развој туризма, био је и председник Научног већа Института. Након пензионисања, изводио је наставу на Факултету за туризам и хотелијерство у Котору и Факултету за туризам, хотелијерство и трговину у Бару. Године 1974. изабран је за члана Асоцијације међународних научних експерата из области туризма, у Женеви. Био је председник Савеза географских друштава Југославије, председник Географског друштва Црне Горе и председник Туристичког савеза Црне Горе, редовни члан Научног друштва СЕЈ; носилац Ордена рада са златним венцем (1972) и Ордена Републике са златним венцем (1982). Његова библиографија броји око 250 јединица, остварених на пољу географије, туризмологије и на подручју друштвено-економског развоја. Претежан део монографија и студија посвећен је условима за развој туризма (на Црногорском приморју) и интегралном и одрживом развоју (Колашина, Берана, Бјеласице, Комова, Дурмитора и Проклетија). Радовић је био пионир на изградњавању туризмологије и економске и туристичке географије у Црној Гори. Аутор је четири књиге, три монографије, седам студија, око 40 чланака у домаћим и међународним часописима, имао је саопштења на 50 домаћих и 4 међународне конференције. Урадио је 25 пројеката. Његови важнији радови: *Потенцијали успона приобалног подручја Црне Горе* (коаутор, Титоград, 1970); *Дурмитор: природа, људи, туризам, развој* (Жабљак, 1992); *Беране: интегрални развој* (Беране, Београд, 1996); *Сокобања: концепт одрживог развоја туризма* (Сокобања, Београд, 1997); *Карактеристике регионалног развоја Југославије* (Европска регионална комисија, Будимпешта, 1972); *Интервалутарна кретања и инострани туризам у Југославији* (Женева, 1975); *Мјесто и улога универзитета у земљама у развоју на примјеру Југославије* (Европска ректорска конференција, Galway, 1981); *Ecological Development of Montenegro-From Idea to Reality* (Београд, 1995), *Међународна туристичка тражња и југословенски инотуризам* (Будва, Београд, 1995); *Програм развоја туризма на подручју Бјеласице и Комова до 2010.* (Београд, 1994); *Туризам у привредном развоју Црне Горе* (Нови Сад, 1999).

16. ЈУНИ: На јучерашњи дан је рођен

ХЕРБЕРТ САЈМОН*(Herbert Alexander Simon)*

(Милвоки, САД, 15. јуни 1916. – Питсбург, 9. феб. 2001)

амерички социолог, педагог, економиста, теоретичар пословног одлучивања и бихејвиористичке економије, нобеловац.

Основно и средњошколско образовање стекао је у родном граду. Студије економије и психологије завршио је на Универзитету у Чикагу 1936. године. Као истраживач-стипендиста, од 1936. до 1942. боравио је на Калифорнијском универзитету Беркли, где је и одбранио докторску дисертацију. Од 1943. до 1948. ради на Чикашком универзитету, где је од 1946. био шеф катедре за политичке науке. До 1949. предаје политичке науке на Илиноиском Институту за технологију, потом је професор Карнеги-Мелон универзитета у Питсбургу, прво за предмет *Управљање и психологија*, а потом за дисциплину *Компјутерске науке и психологија*. Био је члан Научног саветодавног комитета америчких председника Л.Донсона и Р.Никсона; члан америчке Националне академије наука. Нобелову награду за економске науке добио је 1978, *за расветљавање процеса доношења одлука у организацијама*. Најзначајнији његов допринос је теорија доношења одлука, која се заснива на бихејвиоризму (понашању). Ограничена рационалност је централна тема бихејвиористичке економије. Теорије ограничене рационалности почивају на претпоставкама стандардне теорије очекиване корисности. Одбацујући класична схватања да крупна корпорација тежи максимализацији профита, што је настојање *хомо економикуса*, он сматра да *хомо административус* тежи задовољавајућем понашању, којим се препознају фактори којима се уз минимум ризика остварује задовољавајући ниво циљних економских варијабли. По том бихејвиористичком моделу, координација рада свих запослених у фирми заснива се на когнитивном мотиву идентификовања појединца са колективом, тако да се циљеви предузећа поклапају са индивидуалним циљевима. Заправо, он напушта традиционалну теорију предузећа, која је имала у виду појединачног, свезнајућег предузетника, чије се рационално становиште огледа у тежњи за остварењем што већег профита. Стварност је измењена, јер је савремено предузеће, по правилу, велика корпорација са огромним бројем запослених и високом вредношћу функционишућег капитала, односно акционарско друштво са сложеном организационом структуром и раздвојеним власништвом од управљања. Фирме се стога задовољавају не избором најбоље него прихватљиве алтернативе, која гарантује решавање акутних проблема. Његова теорија пословног одлучивања, обогашена психолошким аспектима, прихваћена је у бизнису и јавној управи. Најважнији његови радови: *Administrative Behaviour* (Административно понашање, 1952); *A Behavioural Model of Rational Choice* (Бихејвиористички модел рационалног избора, 1955); *Theories of Decision Making in Economics* (Теорије одлучивања у економији, 1959); Касније је објавио неколико књига о значају компјутера и менаџмента у економији: *The Science of the Artificial* (1969), *Human Problem Solving* (Решавање људских проблема, 1972, коаутор А. Newell); *Models of Thought* (Модел мишљења, 1979); *Models of Bounded Rationality* (Модел ограничења рационалности, 1982); *Reason in Human Affairs* (Разум у људским пословима, 1983).

17. **ЈУНИ:** На јучерашњи дан је рођен

МИЛОРАД ЂОРЂЕВИЋ

(Шабац, 16. јуни 1896. - Београд, 9. мај 1943)

српски економиста, банкар, вицегубернер, министар финансија.

Студије је завршио у Алжиру за време Првог светског рата, где је и докторирао 1919. са тезом *О аграрном кредиту у Југославији*. Исте године се запослио у Министарству финансија, где је радио до 1931, када је краће време био вицегубернер Народне банке, да би новембра 1931. постао министар финансија, на ком положају је остао до децембра 1934. Касније је био председник управног одбора Београдске задруге. Остао је значајан и по томе што је био на челу државне делегације која је на домаку Другог светског рата, 1940, успоставила дипломатске односе са СССР, што је вероватно довело до његовог хапшења од стране Немаца новембра 1941. и слања у Бањички логор, где је стрељан 9. маја 1943. Од његових економских радова, поред докторске тезе и буџетских експозеа, нарочито је значајно његово учешће у колективној студији *Наша народна привреда и национални приход (Сарајево, 1927)*. Ова студија, у чијој је изради учествовало неколико онда познатих економиста, значајна је по томе што је била у Југославији прва у којој се покушало да се научним путем дође до приближних података о тако важној економској категорији као што је национални доходак. Пре тога су се обично узимали у обзир подаци које је први изнео тадашњи министар финансија Коста Стојановић у свом буџетском експозеу за 1920-1921. годину, а према којима је народни доходак Југославије износио више од 35 милијарди динара, односно између 500 и 570 златних динара по глави становника. Аутори ове студије (В.Ђуричић, М.Тошић, А.Вегнер, П.Рудченко, М.Ђорђевић) су се одлучили (између пет могућих) за метод тзв. *инвентара*, а састоји се у проучавању сваке поједине привредне гране, са њеним просечним приносом, рачунатим по просечним ценама за одређени временски период, овде за три године, 1923-1925. При том су оперисали како појмом националног или народног дохотка у правом смислу, тако и Маршаловим појмом тзв. социјалног дохотка, у који улазе, поред националног дохотка, и изведени приходи становништва. Тако су они дошли до износа од близу 70 милијарди динара народног дохотка и око 10,5 милијарди динара изведеног дохотка, у свему, дакле, до народног дохотка од преко 80 милијарди. Узевши у обзир само национални доходак, излазило је да он по глави становника износи 5.354 динара годишње или 490 златних динара, дакле приближно процени Косте Стојановића од неколико година раније. У својим закључцима аутори су дали и низ синтетичних података о појединим привредним гранама, из којих је излазило да су оне, у поређењу са 1920. годином, оствариле мање или веће напредовање. Истовремено, међутим, узимајући у обзир куповну снагу новца пре и после рата, дошли су до закључка да је у самој Србији народни доходак по својој куповној моћи био нижи од предратног за око 8%. У часопису *Банкарство*, у коме су економске погледе износили многи активни и бивши министри привредних ресора, и Ђорђевић је, у својству активног министра финансија, писао о свом предлогу буџета. При том је, правдајући се због његових мањкавости, истицао да је сваки буџет, па и његов, одраз актуелних привредних и других прилика, а оне су тада (1932), у доба велике светске кризе, биле теже него икад раније.

18. ЈУНИ: На данашњи дан је рођен

ФРАНКО МОДИЉАНИ*(Franco Modigliani)*

(Рим, Италија, 18. јуни 1918. - Кембриџ, Масачусетс, САД, 25. септ. 2003)
амерички економиста, професор универзитета, теоретичар животног
циклуса потрошње и штедње, нобеловац.

Завршио је средњу школу у родном граду. Са навршених 17 година уписао је студије медицине, али је прешао да студира право на Универзитету у Риму. На другој години студија победио је на студентском такмичењу из економије. Италију је напустио по завршетку студија 1939. године (због свог јеврејског порекла и антифашистичких ставова), емигрирао је у Француску а потом у САД, где је студирао економију у Њујорку и ту 1944. стекао докторат. Био је консултант Универзитета у Чикагу (касније и почасни доктор), ванредни и редовни професор економије (1950-52) на Универзитету Илиноис; професор економије и управљања на Карнеги Институту у Питсбургу (1952-1960), као и на Масачусетском Институту за технологију, где је од 1962. надаље радио. За пионирску анализу проблема штедње и финансијских тржишта, или конкретније, за стварање и развој хипотезе о животном циклусу штедње домаћинства, награђен је Нобеловом наградом за економију 1985. Дао је допринос изучавању монетарне теорије и финансија, постављајући познату Модилјани-Милер теорему, којом се у питање доводи традиционално схватање по коме се реална вредност или цена капитала предузећа смањује са повећањем степена задужености. Као један од лидера макроекономске теорије и економске политике, утицао је на појаву теорије рационалних очекивања. По њему, најамнине нису у складу са понудом и тражњом радне снаге, већ се формирају изван тржишта, што је пресудан фактор незапослености и цикличног кретања. Током научне каријере покушавао је да интегрише кејнзијанску политичку економију у неокласичну економску теорију и монетаризам, био је у улози помирителја супротстављених страна и творац синтезе кејнзијанства и монетаризма. Модилјани је сматрао да су оба тора једнострана и искључива: монетаристи греше зато што су опседнути новчаном масом као чудотворним чиниоцем, док кејнзијанци заступају неодрживо уверење да новац не може играти битну улогу. У усавршавању теорије потрошње први је конципирао модел „животног циклуса“ потрошње и штедње, којим је објашњавао закономерност личне штедње, по формули: човек у детињству само троши, током радног века троши и штеди, тј. мање троши него што зарађује, а у старости опет само троши. Дакле, потрошња појединца не зависи од текућег, него од његовог животног дохотка, стеченог од рада и имовине. Главна његова дела су: *Liquidity Preference and the Theory of Interest and Money* (Првенство готовине и теорије камате и новца, 1944), *National Income and International Trade* (Национални доходак и међународна трговина, 1953, са Х.Најсером); *Planning Production, Analysis and Forecasting* (Планска производња, анализа и предвиђање, 1961); *Role Anticipations and Plans in Economic Behavior and Their Use in Economic Analyses and Forecastings* (Улога предвиђања и планова у економском понашању и њихова употреба у економским анализама и прогнозама, 1961), *The Reform of the International Payments System* (Реформа међународног система плаћања, 1971, коаутор); *Mercato del Lavoro* (Тржиште рада, 1975).

19. ЈУНИ: На сутрашњи дан је рођен

ИГЊАТ Ј. БАЈЛОНИ

(Београд, 20. јуни 1876. - Београд, 22. јули 1935)

најпознатији члан велике породице трговаца и индустријалаца у Србији, гувернер Народне банке.

Отац *Јаков* (основао Прво српско пиварско друштво, главни акционар и члан управног одбора, у саставу била и „Мала пивара“, члан Управног одбора Народне банке, један је од оснивача и дугогодишњи председник Српског бродарског друштва, добротвор Београдске трговачке омладине, имао синове Игњата и Антона, млинарског стручњака); деда *Игњат* (родоначелник, из Чешке се доселио у Београд 1855, кожарски занатлија, трговац, са четворицом синова основао фирму „Игњат Бајлони и синови“, откупио државну воденицу на Млави, „Малу пивару“ на углу Скадарске и Цетињске улице, имао велике поседе земље, узгајао свиње и говеда и извозио их у Аустроугарску); *Јован*, брат од стрица (унук Игњатов, управљао београдским млином, поседовао млин и пивару у Малом Црнићу, председник надзорног одбора ваљевске пиваре); *Михајло*, брат од стрица (унук Игњатов, основао млинарску задругу, фабрику мотора „Велос“, председник Управног одбора Прве југословенске фабрике за телефонију, оптику и прецизну механику „Телеоптик“). *Игњат Ј. Бајлони* је нижу гимназију и државну трговачку школу завршио у Београду, а Трговачку академију у Бечу. По завршетку школовања 1897. ступа као равноправни партнер у фирму „Игњат Бајлони и синови“ и преузима управу над пиваром. После смрти оца преузео је управу над осталим предузећима ове имућне фирме. Убрзо је ушао у кругове крупног капитала. Увози опрему из Чешке и Немачке и велике количине хмеља из Чешке. Фирма добија велике кредите од Народне банке, Француско-српска банка по оснивању своје филијале у Београду отвара фирми готово неограничен кредит. Од некадашње мале пиваре створио је најмодернију пивару у Србији, једну од првих фабрика у Београду која је користила електричну енергију. На Светској изложби 1900. у Паризу његова пивара добила је запажену награду. Наставио је породичну традицију куповине некретнина широм Београда. Током Првог светског рата био је делегат министра војног за снабдевање војске храном. Након ослобођења 1918. постао је директор Дирекције за привредну обнову и снабдевање земље, са најширим овлашћењима. На том положају био је до оснивања Министарства за исхрану и обнову земље. Једно време се посветио обнови сопствених фабрика које су настрадале за време рата. Био је делегат на мировној конференцији у Паризу, као експерт Генералне комисије у преговорима за накнаду ратне штете од Немачке. Од 1922. је председник Централне индустријских корпорација, од 1923. председник Самосталне монополске управе. Марта 1928. изабран је за вицегувернера а августа за гувернера Народне банке. По избору на гувернерски положај иступио је из породичног предузећа (управу над фирмом преузели су синови Фрања и Јаков) и потпуно се посвећује Народној банци и Управи државних монопола. У време његовог мандата, упркос великој економској кризи, Народна банка је активно деловала у економској политици. Краљевским указом из 1932. мандат му је продужен, из личних разлога поднео је оставку на положај 1934.

20. ЈУНИ: На сутрашњи дан је рођен**ВИЛИЈАМ ВИКРИ***(William Spencer Vickrey)*

(Викторија, Канада, 21. јуни 1914. - Харисон, Њујорк, 11. окт. 1996)

амерички математичар, економиста, теоретичар асиметричне информисаности привреде, професор ниверзитета, академик, нобеловац.

Умро је од последица срчаног удара само два дана по објављивању добитника Нобелове награде. Средње образовање је стицао у Европи и САД. На Јејл универзитету је 1935. дипломирао математику. Из области економије на Колумбија универзитету у Њујорку је магистрирао 1937, а докторирао 1948. Докторска теза је носила наслов *Agenda for Progressive Taxation* (Агенда за прогресивно опорезивање). Универзитетску каријеру започео на Колумбија универзитету 1946. године, на којем је 1958. изабран у звање редовног професора. Био је шеф Катедре за економију (1964-67.). Пензионисан је 1982. Био је председник Америчког економског удружења и члан Националне америчке академије наука. Нобелова награда за економске науке додељена му је, заједно са енглеским економистом Џ. А. Мирлисом, 1996, за фундаментални допринос економској теорији подстрека у условима асиметричне информисаности привредних субјеката. Асиметрична информисаност је појам којим се означава околност у којој само један субјект у двостраним привредним односима поседује информацију или када се потребно обавештење не може предвидети. Као и Џ. А. Мирлис, био је усредсређен на стварање оптималног пореског система у коме се испуњавају два фундаментална принципа: једнакост пореских обвезника и што боља попуњеност државног буџета. Спада у групу такозваних примењених теоретичара, који економску теорију узима само као оруђе за лакше разумевање и решавање појединих питања из микро-економије и макроекономије којима се бавио. Мада је његова научна активност била усмерена на најважније субјекте економске политике, његов допринос развоју економске науке и привредне праксе признат је са приличним закашњењем. Тако, нпр., његов чланак Мерење граничне корисности реакцијама на ризик (*Measuring Marginal Utility by Reaction to Risk*), објављен 1945. био је толико испред савременика да је правилно схваћен тек четврт века касније. Својим радовима из 1961. (*Counterspeculation, Auctions and Competitive Sealed Tenders*) и 1962. године (*Auctions and Bidding Games, In Recent Advances in Game Theory*), показао се као родоначелник упоредне теорије аукција. Толико је развио нови тип аукцијске продаје да је назван *Викријева аукција*. Познат је такође и по суптилним анализама утврђивања цена на нивоу маргиналних трошкова, поготово у условима градске економије. За живота је публиковао много чланака, огледа и књига. Могу се навести наслови: *Counterspeculation, Auctions and Competitive Sealed Tenders* (Такмичење на тендеру, 1961), *Responsive Pricing of Public Utility Services* (Одређивање цена јавних комуналних услуга, 1971), *Maximum Output or Maximum Welfare More on the Off-Peak Pricing Problem* (Максималан учинак или максимално благостање и проблем необузданих цена, 1971), *An Updated Agenda for Progressive Taxation* (Савремена агенда за прогресивно опорезивање, 1992), *Asymmetric Information and Transportation* (Асиметричне информације и транспорт, 1996).

21. ЈУНИ: На данашњи дан је рођен

ФИЛИП ФИЛИПОВИЋ

(Чачак, 21. јуни 1878. - Москва, април 1938)

српски математичар, револуционар, политичар, народни посланик,
политички затвореник, преводилац, економиста.

У родном граду учио је основну школу и седам разреда гимназије. Гимназију и прву годину техничког факултета Велике школе окончао је у Београду. Математички одсек Физичко-математичког факултета је завршио у Петербургу (1904), где је постао истакнути професор математике са објављеним радовима. Био је члан Главне партијске управе српске Социјалдемократске партије, један од оснивача и вођа Комунистичке партије Југославије, народни посланик и пожаревачки суђањ, члан Извршног комитета Коминтерне у Москви и представник КПЈ у Балканској комунистичкој федерацији, члан Извршног комитета Сељачке интернационале и њен представник за Балкан и Средњу Европу. До 1937. године живео је у Москви, где је радио у Међународном аграрном институту. Био је сарадник и члан редакција разних листова и часописа, као и уредник часописа „Борба“ и „Класна борба“. Учествовао је у оснивању Комунистичке партије Аустрије и Мађарске. Под оптужбом да је троцкиста, за време Стаљинових „чистки“ у СССР, ухапшен је почетком фебруара 1938. и осуђен на смрт стрељањем уз конфискацију имовине почетком априла исте године. Одлуком Војног колегијума Врховног суда СССР рехабилитован је 3.10.1957. године. Био је такође и плодан писац (15 расправа, око 250 чланака), у којима је са марксистичког аспекта, у склопу својих политичких разматрања, значајну пажњу посвећивао и економској димензији третираних проблема. У Београду је 1920. (Социјалистичка штампарија "Туцовић") објављена његова књига *Партија, синдикати и совјети* (предавање држано у Народном дому). За економску мисао, односно политичку економију, највећу вредност има његово главно дело *Развитак друштва у огледалу историјског материјализма* (1924). Написана за време док је био утамничен у Пожаревцу, ова књига дуго је била популаран уџбеник марксизма. Поред тога, његова дела, настала док је радио у Међународном аграрном институту, *Сељачки покрети и национално питање у Југославији* (Крестјанское движение и национальный вопрос в Югославии, 1929.) и *Балкан и међународни империјализам* (1936), објављена најпре на руском језику, представљају важне прилоге познавању економске историје јужнословенских и балканских народа, највеће економске кризе, као и економске стране немачког и италијанског фашизма. У Москви је 1910. написао и објавио (коауторски) занимљиво дело „*Педагогија математике: историјске и методске студије*“. Радове публиковане у последњој деценији живота потписивао је псеудонимом Бошко Бошковић. Главнина његових радова, сабрана у две књиге *Изабраних списа* (чланци, белешке у штампи, библиографија) у Југославији је најпре објављена (Београд, Култура) 1962. године. Такође, у Београду је Институт за савремену историју, 1987. и 1988. објавио *Сабрана дела* Филипа Филиповића, у чак 14. књига, у којима су готово сви његови списи сређени хронолошки по времену настајања.

22. ЈУНИ: На данашњи дан је преминуо

ЗОРАН ПЈАНИЋ

(Битољ, Краљевина СХС, 1. јули 1922. – Београд, 22. јуни 1991)
српски и југословенски економиста, теоретичар цена и специфичне цене
производње, професор универзитета, ректор, политичар.

У родном граду је са одличним успехом завршио основну школу и гимназију. На Економском факултету у Београду (са просечном оценом 9,78) дипломирао је 1949; до 1951. био је на научном и стручном усавршавању у тада престижном Институту друштвених наука у Београду. Докторирао је 1956. на Економском факултету Београдског универзитета. За предавача Политичке економије на Пољопривредном факултету у Земуну изабран је 1951. Од 1956. ради на Економском факултету у Београду, најпре у звању доцента, ванредног професора (1960) и редовног професора (1965), где је прво предавао *Политичку економију II*, а потом *Теорију и политику цена*. Био је шеф Катедре за општу економску теорију. Био је проректор Београдског универзитета а за ректора је изабран 1985. године. Био је народни посланик, председник Просветно-културног већа Скупштине Србије и члан Председништва Србије (1986). Био је главни редактор „*Економског лексикона*“ (1975) и „*Економске енциклопедије*“ (т. I-II, 1984). Упамћен је и као руководилац два велика пројекта о специфичној цени производње и образовању цена у југословенском привредном систему, рађених у оквиру Института друштвених наука у Београду. Имао је и друге друштвене функције. Био је председник Одбора за високо школство и науку, члан Републичког савета за научни рад, члан Југословенског одбора за координацију науке и технологије, председник Савезног економског савета, члан Савезног комитета за друштвено планирање, члан Уставне комисије СР Србије, члан Извршног одбора Европске научне фондације у Страсбуру (1974-1981); председник Секције за научни рад Савеза економиста Југославије; више пута члан жирија за доделу Октобарске, Седмојулске и награде АВНОЈ-а. Родоначелник је концепта *специфичне цене производње*, као историјског облика деловања закона вредности у условима самоуправне социјалистичке робне производње, који су прихватили још неки тада познатији југословенски економисти (И.Максимовић, В.Ракић, С.Јурин). Организовао је и руководио бројним међународним научним скуповима: „*Југословенско-амерички универзитетски дани о економским проблемима*“ (Дечани, 1966); „*Маркс и савременост - значај „Капитала“ данас*“ (Београд, 1967); „*Хуманизација прогреса*“ (конференција „Наука и друштво“, Порторож, 1967); „*Актуелност Марксове економске мисли*“ (Београд, 1983). Од великог броја његових радова треба издвојити следеће књиге: *Проблем становништва у економској теорији*, 1957; *Савремене буржоаске теорије вредности и цена*, 1965; *Теорија цена* (универзитетски уџбеник) 1972. (потом још десетак издања, којима се афирмисао као водећи југословенски економиста за ову област економије); *Друштвена и државна својина*, 1974; *Тржиште и цене у Југославији*, 1974. и 1976; *Самоуправни привредни систем*, 1983; *Анатомија кризе*, 1987. Последњим књигама, за разлику од тадашње владајуће тзв. договорне економије републичких привреда којом је растакано јединствено југословенско тржиште, он је међу првима аргументовано указао на слабости квазитржишног самоуправног привредног система.

23. ЈУНИ: На данашњи дан је преминуо

ПЕТАР Ј. МАРКОВИЋ

(Драча код Крагујевца, 10. авг. 1923. – Београд, 23. јуни 2010)
истакнути српски и југословенски аграрни економиста, социолог села и
пољопривреде, политички активиста, професор универзитета.

Рано детињство провео је у Сарајеву и Загребу (отац био наставник војне школе). Основно и средње образовање стекао у Осигеку и Крагујевцу. Као ученик гимназије, преживео немачко масовно стрељање родољуба и ђака 21. октобра 1941. у Крагујевцу. Дипломирао на Пољопривредном 1949, магистрирао на Економском 1958, докторирао на Пољопривредном факултету у Београду 1961. Ударник са омладинских пруга Брчко-Бановићи и Шамац-Сарајево. Од 1950. до 1961. радио у Савезном заводу за статистику (начелник Одељења пољопривредне статистике), професор Више статистичке школе, аутор више методологија за статистичка истраживања. Од 1961. професор на Пољопривредном факултету (предмети *Економика пољопривреде* и *Планирање развоја пољопривреде*). Предавао и на Економском у Крагујевцу и Филозофском факултету у Београду (*Социологија села*). На свим универзитетима Југославије одржавао је последипломску наставу. Био ментор 46 докторских и 29 магистарских теза. Објавио је 65 књига, преко 300 научних радова у часописима и више студија о развоју пољопривреде и села. Учествовао на више заседања Комитета за пољопривреду ЕЕЦ/OUN, FAO, OECD и на више међународних научних скупова. Био председник Аграрног савета Србије и СФРЈ; члан Југословенске инжењерске академије. Биран за републичког и савезног посланика. Памти се посебно као главни уредник водећег националног часописа *Економика пољопривреде* (1978-1988) и као један од покретача и главни уредник велике едиције Одбора САНУ за проучавање села "*Хронике села*" у којој је он иницирао и уредио преко 350 монографија села са свих српских простора; кроз ову импозантну библиотеку, великим делом су истражени и трајно сачувани аграрно-социолошки темељи српских племена, родова и породица, њихове судбинске сеобе и деобе, завичај и расејање, корени и родослови, обичаји и начин живота. Био је дугогодишњи члан уредништва више других часописа: *Социологија села* Загреб, *Економика* Ниш, *Гласник* Београд. Својим радовима дао је значајан допринос развоју агрономије као науке (објашњењима социоекономских и производно-тржишних специфичности пољопривреде у привредном систему и развојној политици), развоју пољопривреде и села и комплексној историји сељачког друштва. Награђиван је високим одликовањима и признањима (Орден рада, Орден заслуга за народ), велики број златних повеља, плакета и захвалница; допринео је оснивању Етно-завичајног музеја у родној Драчи, подизању споменика учесницима свих ослободилачких ратова, изградњи спортског центра. Био је почасни грађанин Града Крагујевца. Његова најзначајнија дела: *Поседовна структура југословенске пољопривреде*, 1960; *Планинско подручје Југославије: елементи производње и дохотка индивидуалних произвођача*, 1965; *Пољопривредна географија*, 1970; *Миграције и промене аграрне структуре*, 1974; *Економика пољопривреде* (југословенски универзитетски уџбеник), 1986; *Аграрни развој Југославије*, 1989; *Пољопривредни атлас Србије: дугорочна стратегија развоја агроиндустријске производње (1-4)*, 1993; *Србија на прагу новог века: будућност села и сељаштва*, 1999.

24. ЈУНИ: На данашњи дан је рођен

ЈЕВТО ДЕДИЈЕР

(Чепелица код Билеће, 24. јуни 1879. - Сарајево, 24. дец. 1918)
српски и југословенски географ, геоморфолог, етнограф,
економски историчар, професор универзитета.

Потиче из велике патријархалне херцеговачке породице, најстарији син оца Стевана и мајке Анђе. Дедијери припадају братству Алексића. Њихово завичајно село Чепелица је потопљено вештачким/билећким језером на Требишњици. Био је ђак прве генерације Мостарске гимназије 1893. Као младић приступио национално револуционарним организацијама чији је циљ био рушење Хабзбуршке монархије. Као питомац „*Просвјете*“ студирао је на Географском заводу Велике школе у Београду и на Универзитету у Бечу, где је докторирао 1907. Радио је у Земаљском музеју у Сарајеву до анексије Босне и Херцеговине 1908, када прелази у Београд, годину дана био професор на Богословији. На првим изборима за босанско-херцеговачки сабор 1910, изабран за народног посланика. Доцент на Београдском универзитету постао 1910. за област антропогеографије. За време Првог светског рата, учествовао је у формирању југословенског програма Српске владе, крајем 1914. по налогу Врховне команде проучавао је граничне области Јужне Србије (Македоније) и Албаније, са војском се преко Албаније повукао у Грчку, потом избегао у Француску, затим прешао у Швајцарску где се бавио јавним радом на пропагирању идеје југословенског јединства као ратног циља Србије. У БиХ се вратио (окт. 1918), али је оболео од шпанског грипа и убрзо умро (по неким изворима отрован је у болници). Израдио детаљну географску карту југословенских земаља која је била основа за мировну конференцију 1918. у Паризу. Био је један од најплоднијих писаца Цвијићеве антропогеографске школе, сарадник *Босанске виле*, *Српског књижевног гласника*, *Летописа Матице српске*, *Пијемонта*, алманаха *Просвета*, уредник листа *Српска ријеч*. Са Васиљем Грђићем покренуо је и уређивао лист за науку и социјални живот *Преглед* (1910-1912). Још као гимназијалац, по Цвијићевим *Упутствима*, почео да проучава народни живот и економске прилике у херцеговачким селима. Прво је објавио рад *Билећке рудине* (Српски етнографски зборник, 1903). Његово капитално дело *Херцеговина, антропогеографске студије* (1909), изузетно је комплексна социоекономска и демографска анализа читаве области и појединачно великог броја насеља, у којој се излажу специфичности економског развоја, нарочито земљорадње и сточарства (обухвата простор тадашњег Мостарског округа, али у посебном делу не и Требињски срез, Дабарско поље и Корјениће). Од осталих његових дела са економским садржајима треба поменути: *Херцеговина и Херцеговци* (Летопис Матице српске, 1912); *Стара Србија: географска и етнографска слика* (Београд, 1912); *Сточарске зоне у планинама динарске системе* (Гласник СГД, 1914). Био је ожењен Милицом (Бабић) и имао синове Владимира (познати историчар, академик), Стевана (нуклеарни физичар) и Боривоја. Јевто се након сто година од његове капиталне књиге „вратио“ у своју Херцеговину: у Билећи је Дом културе назван његовим именом и пред њим 2015. откривен споменик (бронзано попрсје) овом великом српском антропогеографу, потврђујући тако мисао - да човек не умире кад стане срце у његовом телу него онда када пресахну речи о његовом делу.

25. ЈУНИ: На јучерашњи дан је рођен

ЈОХАН ТИНЕН

(*Johann Heinrich von Thiinen*)

(Вангерланд, Немачка, 24. јуни 1783. - Тетеров, Немачка, 22. септ. 1850)
немачки аграрни економиста, утемељивач пољопривредне географије,
теоретичар концентричног размештаја пољопривреде.

Потомак старе велепоседничке породице, један од ретких представника класичне економске школе у Немачкој. Одрастао у граду Јевер, школу напустио са 16 година да би се практично оспособио за рад на фарми; школовање наставио са 19 године када је почео да студира агрономију (1802-1803), затим је два семестра студирао на Универзитету у Гетингену; 1806. оженио се и са женом се населио у изнајмљеној кући у Померанији; 1810. купио посед од 465 акри у близини града Тетеров, те остатак живота проводи као племић-земљопоседник на свом имању; 1818. постао је члан Мекленбуршког патриотског удружења и његов челник у свом округу. Године 1830, захваљујући научним заслугама, уручен му је почасни докторат на Универзитету у Ростоку. Овај академски економиста је занимљив управо зато што је, иако са завршеним универзитетским студијама, скоро читав свој живот провео радећи на свом великом имању и размишљајући о теоријским проблемима економике пољо-привреде. Занимљив је и стога што је тестамент својим наследницима оптеретио одредбом да радници на његовом велепоседу имају право учешћа у добити ако је остварена изнад одређене границе. Као високообразовани велепоседник који је четири деценије примерно водио своје имање, створио је једно али вредно теоријско агроекономско дело: *Der isolierte Staat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationaleconomie* (*Изолована држава у односу на пољопривреду и националну економију*, т-1, 1826, т-2, 1850, трећи том је објављен постхумно, 1863). Он је у свом делу, на основу полазне претпоставке о постојању изоловане државе, окружене пустињом и са једним градом у центру у коме је сконцентрисана сва индустрија и једино тржиште, изградио теорију о топографском размештају пољопривреде, која је науци позната као „Модел фон Тинена“ и названа *Тиненови кругови*. Основа његовог схватања о размештају пољопривреде у пет концентричних кругова, је у томе да се са удаљеношћу места производње од тржишта мењају односи трошкова и продајних цена. У вези с тим, изложио је своје схватање *диференцијалне ренте*, која је одређена удаљеношћу места производње од тржишта, тако да се цена сваког производа у било којој тачки датог простора разликује од цена у граду за висину јединичних транспортних трошкова, те да са повећањем удаљености од града земљиште користити за гајење производа који имају ниске трошкове превоза. Стога, први круг, најближи граду, намењен за лако кварљиве и производе са високим јединичним транспортним трошковима (свеже поврће, млеко), доноси највећу земљишну ренту; то даље значи да се у другом кругу (воћарство, шуме) остварује мања, у трећем (житарице) још мања, а у четвртм (екстензивно сточарство) најмања рента; најудаљенији, пети концентрични круг (лов) је без ренте. Проучавајући и питање најамнине, изградио је своју теорију *природне најамнине*. На њу је био толико поносан да је *формула* за њено израчунавање (квадратни корен умношка цене радникових потреба и вредности производа радниковог рада), по изричитој жељи творца, уклесана на његовом надгробном споменику.

26. ЈУНИ: На јучерашњи дан је рођен

ДУШАН БРЕЗНИК

(Ормож, Штајерска, Краљевина СХС, 25. јуни 1920. - Београд, 20. септ. 2002)
словеначки и југословенски правник, демограф, економиста,
професор универзитета.

Докторирао је 1947. на Правном факултету у Љубљани. Рад на истраживању становништва је започео 1953. као стручни сарадник Одељења демографске статистике у Савезном заводу за статистику, где је поред рада на методологији истраживања, укључен и у аналитички рад. Његови први текстови односили су се на разматрање методолошких питања демографске статистике и на анализу наталитета и морталитета југословенског становништва. Њихови садржаји изазвали су пажњу стручне јавности, што је допринело његовој раној афирмацији као истраживача и његов прелазак 1962. године у новоосновани Центар за демографска истраживања при Институту друштвених наука у Београду. Више од две деценије је радио у Центру, као сарадник, касније и као дугогодишњи управник. У истраживањима је обухватао више области и широк круг тема науке о становништву. Почео је проучавањем детерминистичке основе фертилитета и морталитета становништва, истраживања је постепено ширио и темама осталих области демографског развика: миграције и територијална распрострањеност, *економска структура становништва, економске и социјалне последице старења становништва*, пројекције и модели становништва, питања популационе политике. Велики део каријере је посветио педагошком раду, као професор на Вишој статистичкој школи у Београду на којој је предавао Демографску статистику, крајем шездесетих држао је наставу на Природно-математичком и Архитектонском факултету у Београду, за предмете *Демографија* и *Статистика* на последипломским студијама. За ванредног професора на Економском факултету у Београду изабран је 1967, касније и за редовног професора, за предмете *Демографија* и *Демографска анализа*. Држао је предавања и на универзитетима у Скопљу, Љубљани и Подгорици. Руководио је изразом већег броја магистарских и докторских дисертација. Функцију јавног радника вршио је са настојањем да упозна ширу јавност са основним садржајима демографског развика у земљи, наглашавајући незадовољавајуће тенденције и њихове шире друштвене последице. Знатан део активности посветио је часопису "*Становништво*", од првог броја 1963, био је члан редакције а од 1967. дугогодишњи главни и одговорни уредник. Био је председник Савеза статистичких друштава Југославије, један од оснивача Друштва демографа Југославије, члан Одбора за проучавање становништва Српске академије наука и уметности, секретар Међуакадемијског демографског одбора и члан Међународне уније за научно проучавање становништва, представник Југославије у Комисији УН за становништво. Као резултат дугогодишњег истраживачког и професорског рада, објавио је више студија, књига и чланака, од којих су наважнији: *Демографија: анализа, методи и модели*, 1977. (више издања); *Разматрања о популационој политици у Југославији* (коаутор), 1972; *Становништво Југославије*, 1991; *Демографски процеси и појаве на Косову*, 1991; *Основне тенденције у развикау становништва Југославије и света*, 1994.

27. ЈУНИ: На данашњи дан је преминуо

АЛЕКСАНДАР ТОМИН

(Нови Бечеј, 30. јан.1921. - Београд, 27. јуни 2007)

српски агроекономиста, теоретичар тржишта агроиндустријских производа, професор универзитета.

Државну трговачку академију завршио је у Земуну 1940. Услед рата више пута је прекидао и настављао школовање. У савезничком бомбардовању Београда, при крају Другог светског рата, 16.априла 1944, погинули су му мајка, отац и брат. Економски факултет у Београду завршио је 1955. После дипломирања радио је као професор стручних школа у Новом Бечеју, Зрењанину и Београду. Од 1958. је радио као професор Више трговинске школе у Београду. Крајем 1959. бива изабран у звање асистента за предмет *Економика пољопривреде*, а касније и за предмет *Тржиште и промет пољопривредних производа*, на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду. Прошавши кроз сва универзитетска звања, од асистента до редовног професора, на Факултету је остао све до краја свог радног века 1984. када је пензионисан. На Пољопривредном факултету у Београду први је стекао титулу доктора агроекономских наука 1965. године. Био је један од оснивача Агроекономског одсека и Института за агрономију. У току развоја одсека и института, поред предмета Тржиште и промет пољопривредних производа, предавао је и предмете: *Теорија и политика цена*, и *Комерцијално и Спољнотрговинско пословање*. Кроз друштвено-политичке органе и тела, врло активно је учествовао у раду управа Института и Факултета. Располагао је огромном стваралачком енергијом, искуством, знањем и умећем. Одлично је познавао законитости друштвеног и привредног развоја. Био је врсни истраживач, писац, предавач, педагог. На темељу ових врлина, дао је велики допринос развоју агроекономске теорије и праксе. Самостално или у коауторству, објавио је преко 190 научних и стручних радова, већи број монографија, студија, пројеката и универзитетских уџбеника. За монографско дело (у сарадњи са проф. М. Ђоровићем) *Тржиште и промет пољопривредних и агроиндустријских производа*, један је од добитника Октобарске награде града Београда, за *најбоље достигнуће у области друштвених наука, у 1985. години*. Ово дело је као универзитетски уџбеник објављено у десет издања. Написао је и следеће уџбенике: *Теорија и политика цена* (треће издање, 1974) и *Комерцијално пословање* (3. издање) 1977. Био је члан разних самоуправних и друштвено-политичких органа у Институту, на Факултету и Универзитету. Учествовао је са рефератима на двадесетак домаћих и међународних научних и стручних скупова у земљи. Упамћен је као дружељубив, уважен и поштован међу колегама и студентима, тако да је и по одласку у пензију повремено последипломцима одржавао предавања, а младим колегама давао корисне савете. Запажени су следећи његови чланци: *Цене пољопривредних производа у условима реформе*, 1970; *Утицај тржишта на развој југословенске пољо-привреде*, 1970; *Дугорочна перспектива тржишта пољопривредних производа у Југославији*, 1971; *Пољопривреда у јединственом југословенском тржишту*, 1971; *Југословенска пољопривреда као детерминанта тржишта и потрошње пољопривредно-прехранбених производа*, 1971; *Пројекција обима и структуре тражње пољопривредних производа на домаћем тржишту и могућности пласмана на иностраном тржишту*, 1971-1985, 1970.

28. ЈУНИ: На данашњи дан је рођен

ДУШАН БЈЕЛОГРЛИЋ

(Липник, Гацко у Херцеговини, 28. јуни 1920. – Београд, 18. мај 2006)

српски и југословенски економиста, теоретичар и практичар планирања привредног развоја, дугогодишњи директор економског института.

У родном селу завршио основну а у Гацку грађанску школу. Трговачку академију започиње у Суботици, а довршава као избеглица у Београду. Институт друштвених наука завршио у периоду 1949-1951. а као ванредни студент 1951. године је дипломирао на Економском факултету у Београду. Радни век започео као средњошколац-избеглица у Београду као грађевински радник, затим од 1942. као финансијско-рачуноводствени службеник у Комесаријату за избеглице, прво у Београду потом у Рашкој. После ослобођења 1944. радио је у среским органима у Рашкој, 1945. прелази у Чачак на место шефа планског одсека округа. Од тада до краја живота бави се планирањем привредног развоја и повезаним темама: статистиком, регионалним привредним развојем, привредном политиком. Прелази у планско одељење Министарства саобраћаја, потом (1951) у Републички завод за статистику, затим (1958) у Републички завод за привредно планирање Србије. Непуне две деценије (1966-1983) био је директор (тада државног) Економског института Београд, где поред успешног руковођења Институтом, наставља да се бави научно-истраживачким радом у области економских наука. Био је плодан и запажен аутор радова из домена статистике, планирања и регионалног развоја привреде, што потврђује преко стотину библиографских јединица. Започео запаженим радом на Институту друштвених наука, о снижењу цене коштања, наставио радом о процени основних средстава у *Статистичкој ревији* (1951), затим радом о производним и извозним могућностима Србије. За макропројекат *Концепција дугорочног развоја Југославије* (1970), у којем је учествовало 18 југословенских економских института и факултета, Бјелогрлић је урадио методолошке и концепцијске основе и био руководиоца и главни редактор целе студије, као и њене синтезе (сводне студије). У својим радовима је показивао способност зналачке анализе сложених процеса у економским кретањима и уочавања есенцијалних карактеристика и најважнијих проблема, што указује да је имао изузетан осећај за главне токове привредних збивања. И после пензионисања (1985) сарађивао је са колегама у Институту, који га памте као ненаметљивог, увек ведро и спремног да саслуша и охрабри, уливајући оптимизам. Од његових бројних радова треба поменути: *О актуелним питањима даље изградње статистичког система* (1957); *О перспективним плановима срезова и општина* (1961); *Критички осврт на предлог измена у привредном систему* (1961); *Примедбе на преднацрт новог устава СФРЈ* (1962); *Улога економиста у остваривању привредне реформе* (1965); *Темпо раста и структурне промене привреде СР Србије 1947-1966.* (Загреб, 1967); *Oueloques remarques au sujet de la reparation durevenu national* (Warszawa, 1968); *О методолошком приступу и неким начелним питањима предвиђања дугорочних промена у друштвено-економском развоју* (1969); *Поводом дискусије о економским функцијама федерације* (1971); *Нека питања дугорочног економског и социјалног развоја Југославије* (у издању Академије наука СССР-а, 1973); *Регионални развој Југославије* (1978); *Основне тенденције и резултати послератног развоја привреде Херцеговине* (часопис Мост, 1978).

29. ЈУНИ: На данашњи дан је преминуо

МИРКО МАРКОВИЋ

(СТИЈЕНА ПИПЕРСКА, ПОДГОРИЦА, 10. МАЈ 1906. - ВЕЛА ЛУКА, КОРЧУЛА, 29. ЈУН 1988)
економиста, револуционар, политекономиста, један од пионира кибернетике и електронског управљања, професор универзитета.

Малу матуру и Трговачку академију завршио у Подгорици. У Комунистичку партију Југославије примљен 1923. (на што је утицао његов стриц Вукашин, лекар, учесник Октобарске револуције, Лењинов пријатељ). Обојица 1926. ухапшени и после неколико месеци протерани из Беча. Потом је отишао на школовање у Москву на Комунистички универзитет националних мањина Запада, где је завршио економију. Завршио и Војну академију „Кујбишев“ на којој је једно време држао курс из политичке економије и стекао чин резервног комесара пука. Био на политичком раду у Луганску и Минску. Докторирао на Институту светске привреде и политике 1935. По налогу Коминтерне исте године отпутовао у САД, где је реорганизовао југословенску секцију КПСАД и преузео уредништво листа *Слободна реч*, организовао Видовдански конгрес дела српске емиграције ненаклоњеног режиму у Краљевини Југославији. У зиму 1936. отпутовао у Шпанију и у грађанском рату командовао батаљоном америчких добровољаца. Пред крај рата био начелник Штаба Балканске интербригаде. У то време спријатељио се са Ернестом Хемингвејем који је био ратни дописник при батаљону „Џорџ Вашингтон“. Илегално се 1938. вратио у САД, где је ухапшен и протеран на Кубу, где је боравио код Хемингвеја и на његову интервенцију 1939. легално се вратио у САД. По избијању Другог светског рата радио на пропагирању отпора заступајући ставове Коминтерне. На Црквено-народном сабору у Манастиру св.Саве у Либертивилу у јесен 1941. предложио да се занемаре политичке размирице у емиграцији и пружи подршка антифашистичкој борби. Прикупио новчану помоћ и за ЈВО а касније био један од организатора Уједињеног одбора јужнословена, наклоњен НОП. На крају рата вратио се у Београд, био уредник у Танјугу, потом предавао на Војној академији. За првог продекана Економског факултета у Београду именован маја 1946. Један је од оснивача Друштва економиста Србије (1947). Фебруара 1948. одређен за амбасадора у Лондону, али није отишао, определио се за Резолуцију Информбироа, ухапшен и заточен (Ада Циганлија, Голи Оток) до 1954. По изласку с робије запослио се у Економском институту ФНРЈ у звању научног сарадника. Поново ухапшен 1957, две године био на острву Св.Гргур. По издржаној казни живео од превођења сручних књига за Завод за економске експертизе и ЖТП Београд. У Институту за системе планирања радио од 1970, пензионисан као научни саветник 1973. Био је један од пионира информатике и кибернетике код нас. Објавио бројне научне књиге и преко 2.000 чланака у часописима и листовима. Главна његова економска дела: О политичкој економији, 1947; Монополистички стадијум капитализма, 1948; Развој и проблеми привреде САД, 1956; Из историје друштвене репродукције у Југославији, 1957; Становништво као чинилац друштвене репродукције, 1957; Кибернетика и њена примена, 1967; О појму система у привреди и друштву, 1969; Кибернетика и системи, 1970; Основни правци науке управљања, 1980; Примена електронских рачунских машина код решавања екстремних задатака експлоатације железнице, 1970. Сахрањен је на Новом гробљу у Београду.

30. ЈУНИ: На данашњи дан је преминуо

БОГДАН КАШИКОВИЋ

(Ваљево, 19.јан.1923.- Београд, 30.јуни 2009)

српски агроном, привредник, коморски функционер, дугогодишњи директор, стваралац пољопривредно-индустријских комбината.

Рођен је у великој и чувеној ваљевској баштованској породици. Основну школу, нижу гимназију и средњу пољопривредну школу завршио је у Ваљеву. Пољо-привредни факултет (сточарски смер) завршио је на Београдском универзитету. Као средњошколац приступио је народно-ослободилачком покрету, од септембра 1944. био је борац једне личке пролетерске дивизије. После ослобођења је завршио студије агрономије. Од 1949. до 1962. је радио у Пољопривредном добру „Годомин“ у Смедереву, где је био руководиолац сточарства, заменик директора и директор комбината. Потом је на захтев београдских и земунских власти радио на удруживању пољопривредних организација на подручју доњег Срема и њиховом интеграцијом створио Пољопривредно-индустријски комбинат *ПНК „Земун“* чији је био генерални директор од 1962. до 1968. Затим је више од десет година био секретар Удружења пољопривреде и прехранбене индустрије у Привредној комори Србије. Од 1979. је био генерални директор великог и тада врло успешног сложеног агроиндустријског комбината „Србијанка“ у Ваљеву, чија је основна делатност била производња брендираних сокова од воћа и поврћа („Златне капи“), као и производња воћних ракија (Ваљевка, Шљивовица и друге), млинско-пекарских, месних и других производа. О престижу тадашње *Србијанке* и квалитету њених производа говори податак да је ова српска фирма била официјелни снабдевач брендираним соковима „Златне капи“ на летњим Олимпијским играма одржаним 1980. у Москви (СССР), чија је маскота био је медведић „Миша“. Потрошачи памте да су се сокови „Златне капи“ на домаћем тржишту (па и у студентским ресторанима) продавали у пластичној чаши са графичком апликацијом медведића и били посебно омиљени међу децом. „Србијанка“ је касније више пута мењала организациону форму и власничку структуру, од друштвеног предузећа прехранбене индустрије, преко неуспешне тајкунске приватизације (капиталом бугарског порекла), до предузећа у реструктурирању (2005) и стечаја (2011). Овај некадашњи прехранбени гигант је био окосница хоризонталног и вертикалног репродукционог повезивања примарних произвођача и прерађивача на подручју целог Колубарског округа. Тако је настао привредни ентитет АИК „Ваљево“ чији је Богдан био генерални директор. Пословни систем АИК Ваљево је, кроз десетак друштвених радних организација (Хладњача, Топла прерада, Млинско-пекарска, Кланица, Сопствена пољопривреда, Ветеринарска, Унутрашњи промет, Погонске услуге) и једном посебном организацијом (Кооперација и откуп), обједињавао примарну производњу воћа, поврћа, меса и млека на приватним газдинствима (преко бројних задруга и организација коопераната), фабрике сточне хране, живинарске и фарме јунади, млекаре, ветеринарске станице, складишта, хладњаче) и финалну прераду до пласмана преко сопствене и друге трговинске мреже. За свој прегалачки рад Богдан је добио више друштвених признања и одликовања. Након пензионисања настанио се у Београду где је и сахрањен.

Ј У Л И

01.07.	ЛАЗАР ПЕЈИЋ
02.07.	ПЕТАР ВЛАХОВИЋ A
03.07.	ДУШАН ВУКСАН
04.07.	ДРАГИША ЂОКОВИЋ
05.07.	ИВО ПЕРИШИЊ A
06.07.	ТОМАС МОР
07.07.	СИМОН КУЗЊЕЦ H
08.07.	МИЛАН ШЉИВИЋ
09.07.	ФРИДРИХ ВИЗЕР
10.07.	ПРОКОПИЈЕ МИЛЕНКОВИЋ
11.07.	РАДЕНКО СТАНИЋ
12.07.	ГЕДЕОН-ГЕДА ДУЊБЕРСКИ
13.07.	АЛФРЕД МАРШАЛ
14.07.	ЂОРЂЕ ШУВАКОВИЋ
15.07.	ЈОВАН МУШКАТИРОВИЋ
16.07.	ГВОЗДЕНИЈА БОГЕТИЋ
17.07.	АДАМ СМИТ
18.07.	МИХАИЛО ВУЧКОВИЋ
19.07.	МИЛОРАД УНКОВИЋ
20.07.	СВЕТОЛИК ПОПОВИЋ
21.07.	СТЈЕПАН ХАН
22.07.	НИКОЛА МИРКОВ
23.07.	ЖИВКО МУЧАЛОВ
24.07.	НИКОЛАЈ ЧЕРНИШЕВСКИ
25.07.	ВЛАДИМИР ЈАСИЋ
26.07.	ТРИГВЕ ХАМЛЕО H
27.07.	МИРКО МАРЈАНОВИЋ
28.07.	ОСКАР ЛАНГЕ A
29.07.	АТАНАСИЈЕ НИКОЛИЋ
30.07.	ТОРСТЕН ВЕБЛЕН
31.07.	КРСТО КИЛИБАРДА

1. **ЈУЛИ:** На данашњи дан је рођен

ЛАЗАР ПЕЈИЋ

(Београд, 1. јули 1944. - Београд, 26. јули 1994)

српски и југословенски економиста, политички активиста,
историчар економских доктрина, професор универзитета, декан.

Основну школу и гимназију завршио је у родном граду. На Економском факултету у Београду је 1968. дипломирао, 1971. магистрирао, а 1976. докторирао. У звање асистента Економског факултета у Београду за предмет *Економске доктрине* изабран је 1969. На истом предмету за доцента је изабран 1977, за ванредног професора 1982. а за редовног професора 1988. Наставу је држао и на економским факултетима у Суботици, Крагујевцу, Нишу, Сарајеву и Брчком, а из области економске и монетарне анализе на Факултету организационих наука, Војно-економској и Вишој војној академији. Учествовао је на великом броју домаћих и међународних научних скупова из области економских и друштвених наука. Одржао је већи број јавних предавања у земљи и иностранству. Објавио је велики број научних коментара са различитих скупова, био члан више редакција часописа и научних зборника, организатор већег броја скупова и редактор више зборника радова. Учествовао је у изради већег броја пројеката у области друштвених делатности. Обављао је више различитих друштвених функција, у савезу студената, културно-уметничким и спортским организацијама, бавио се спортом, шахом и музиком. Био је члан Савета Центра за марксизам Универзитета у Београду, члан Савета Политичке школе СК Београда, члан Универзитетске конференције СК, делегат у локалном парламенту. Бавио се проблемима развоја економске мисли у свету, а посебно у југословенским земљама до Првог светског рата као и у међуратној и поратној Југославији. Поред тога објавио је већи број радова из области цена, економике друштвених делатности, макроекономске анализе, војне економике, запослености и из других области. Био је продекан (у два мандата) и декан Факултета (1985-1987). Упркос бројним друштвеним активностима, упамћен је као један од најплоднијих стваралаца међу српским економистима. Његову библиографију чини неколико стотина радова разнолике природе и обима (монографије, уџбеници, студије, чланци, осврти, прикази), објављених у земљи и иностранству. Иако је тешко издвојити неколико најбољих, треба поменути следеће књиге: *Утицај велике економске кризе 1929-1933. на југословенску економску мисао и економску политику до Другог светског рата*, 1976; *Југословенски меркантилисти*, 1979; *Принципи мултипликатора у Марксовој и савременој економској анализи*, 1980; *Увод у макроекономску анализу*, 1983; *Three Essays in Macroeconomics* (Три есеја о макроекономији), 1984.; *Развој економске мисли у југословенским земљама до Првог и у Југославији између два светска рата*, 1986; *Теоријски проблеми макроекономске анализе и политике економске стабилизације*, 1983; „*Начела народне економије*“ од Светозара Марковића и њихови научни извори, 1977; *Принципи макроекономије* (коаутор), 1987; *Концепције Мије Мирковића о индустријској политици у југословенској економској мисли*, 1986; *Доктрине великих економиста: са економском читанком* (коаутор), 1997. Био је носилац Ордена рада са сребрним венцем и већег броја других друштвених признања.

2. ЈУЛИ: На сутрашњи дан је преминуо

ПЕТАР ВЛАХОВИЋ

(Слатина код Бродарева, Србија, 28. јуна 1927. – Београд, 3. јула 2016)
српски и југословенски етнолог, истраживач социоекономских садржаја
народног живота, професор универзитета, академик.

Основну школу завршио је у Слатини, гимназију је похађао најпре у Колашину, потом у Вршцу и Београду, гдје је дипломирао. Студирао је етнологију на Филозофском факултету у Београду, докторирао је 1958, као први доктор етнологије после Другог светског рата у Србији; докторска теза о Бродареву и околини. Факултет кинеског језика за странце и специјализацију из антропо-логије завршио је на Пекиншком универзитету (1955-1957). Етнолошки факултет у Пекингу је у својој Етнолошкој енциклопедији (1987) Србе приказао према његовој студији “Народи и етничке заједнице света” (1984). После Кине усавршавао се у Москви, у Пољској на три универзитета (Познањ, Вроцлав, Краков) и у Италији. Као професор гостовао на универзитетима у Југославији, Пољској, Кини, бившем СССР-у. Утемељио је етничку и историјску антропологију на Филозофском факултету у Београду, где је службовао 42 године, до 1992. Уређивао бројне научне часописе, едиције и студије. Добитник је Вукове награде Културно-просвјетне заједнице Србије, Плакете града Београда, Повеље Филозофског факултета у Београду, Повеље Етнографског института Српске академије наука и умјетности, Повеље антрополошких друштава Хрватске и Македоније. Поред неколико домаћих одликовања, добитник је Ордена заслуга за пољску културу (1985). За ванредног члана Црногорске академије наука и умјетности изабран 1988. а за редовног члана 1993. у којој је руководио Одбором за етнологију и Одбором за демографију. Аутор је књига: *Санџачка војска и битка на Мојковцу 1915.* (1953); *Бродарево и његова околина* (1968); *Обичаји, веровања и празноверице народа Југославије* (1972); *Живот и обичаји народа Кине* (1973); *У вртлогу живота: прилог етничкој и историјској антропологији* (1978); *Народи и етничке заједнице света* (1984); *На животним раскрсницама* (1987); *Kultura ludowa w Serbii* (Краков, 1991); *Човек у времену и простору* (1996); *Писци наше етнологије, Етнолошки преглед Србије*. Како је изјавио у неколико интервјуа, за етнологију, антропологију и сродне научне дисциплине, определио се по препоруци свога стрица Митра (једног од оснивача Етнографског музеја), својевремено асистента академика Јована Цвијића, као и социолога села Сретена Вукосављевића. Као директор Етнографског института САНУ, водио је обједињени пројекат *Етнологија српског народа и Србије*. Посебно се бавио питањем крвне освете и улогом жене у крвној освети. Затим, значајем Косовске легенде за усмену српску и црногорску традицију, феноменом гуслара, питањем славе код Срба. Етнографским музејом у Београду је руководио од 1978. до 1982. Водио је пројекат *Етнолошке одлике Ђердапског Подунавља*, резултати су објављени у публикацијама Етнографског института, Етнографског музеја и Одељења за етнологију Филозофског факултета. У то време покренут је и пројекат *Етнолошко проучавање исељеништва из Србије*. Аутор је студије *Етничке и етнолошке одлике Републике Српске Крајине*, у монографији “Република Српска Крајина”, Книн-Београд, 1996.

3. **ЈУЛИ:** На данашњи дан је рођен

ДУШАН ВУКСАН

(Медак у Лици, 3. јула 1881. – Београд, 24. дец. 1944)
српски и југословенски филолог, музеолог, архивиста,
економски историчар, публициста.

Студије словенске и класичне филологије завршио на Свеучилишту у Загребу. Неколико година био је наставник у Бјеловару а од 1910. до 1913. предавао латински и српски језик у цетињској гимназији, потом био професор и директор гимназије у Пећи. После Првог светског рата наставио је рад у овој гимназији а потом је био директор гимназије у Беранама а краће време просветски инспектор Зетске области и управник учитељске школе у Беранама. Директор Цетињске гимназије постао је 1926, када и вршилац дужности управника Државног музеја на Цетињу. Убрзо је напустио просвету и посветио се сређивању и темељном проучавању богатог дворског архива у оквиру Државног музеја. Под његовим уредништвом 1927. покренут је часопис за науку и књижевност *Записи*, који под нешто измењеним називом, *Историјски записи*, излази од 1948. (најстарији научни часопис у Црној Гори, углавном оријентисан на радове локалне историографије, али и на резултате социолошких, филолошких, економских и других истраживања). Вуксан је од 1936. до смрти живео у Београду где је намеравао да податке прикупљене у Цетињском архиву допуни материјалом из Народне библиотеке Србије. Он је истражио, средио и објавио драгоцену историјску грађу из цетињског Државног архива и највећи део сређене грађе објавио управо у Записима. Сакупљао је и описивао разне старе српске рукописе (*Рукописи манастира Пећке Патријаршије и Цетињске Митрополије*, Скопље, 1935). Дао је велики допринос проучавању црногорске историје. Монографија *Петар I Петровић Његош и његово доба (1767-1830)*, која је издата постхумно, представља његово најзначајније дело. У овом делу објавио је већи број изворних докумената из Цетињског архива. Његов највећи допринос представља издавање велике количине грађе везане за различите периоде црногорске историје од Немањића до Првог светског рата. Само у часопису *Записи* објавио је готово 4.500 докумената. Посебно су значајне три његове збирке докумената: *Споменица Петра II Петровића Његоша - владике Рада 1813-1851.* (1925, 1926); *Посланица митрополита црногорског Петра I.* (Цетиње, 1935); *Писма Петра II Петровића Његоша I.* (Београд, 1940). У његовој обимној библиографији (близу осамсто јединица) има радова из различитих области стваралаштва, а са економског становишта су најзначајнији прилози који се односе на црногорске финансије. То су два рада публикована у Записима: *Финансије владике Рада* (1932) и *Црногорске финансије у XVIII и XIX вијеку, 1723-1883.* (1936), тј. од митрополита Данила до књаза Николе. Трећи рад о финансијама објављен је у часопису *Банкарство*, под насловом *Оснивање прве црногорске банке*, а ради се о једној заложници, основаној на Цетињу 1864. која је пословала до 1870. Економско-историјски значај има и рад *Манастир Острог, његова књига приложника и други записи* (1935), где указује да су, према манастирским књигама за период 1730-1789, приложници били, уз неколико војвода и кнезова, већином сељаци, да је манастир давао новац на зајам (уз залог), као и да је манастирски посед прошириван куповином.

4. **ЈУЛИ:** На данашњи дан је преминуо**ДРАГИША БОКОВИЋ**

(Јасеново Поље код Никшића, 19. март 1922. - Подгорица, 04. јули 2002)
 црногорски и југословенски економиста, друштвени активиста, политичар,
 министар финансија, посланик, професор и проректор универзитета.

Дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Београду 1951. године. Током 1962/63. године боравио је у САД на специјализацију у *Agency for International Development*. На Економском факултету у Подгорици радио је од 1962. до одласка у пензију 1990. Изводио је наставу на дисциплинама: *Монетарна економија, Банкарство, Јавне финансије*, као и на Правном факултету у Подгорици на предмету *Финансије и финансијско право*. За редовног професора изабран је 1988. године. Био је проректор Универзитета Црне Горе. Пре доласка на универзитет, обављао је бројне одговорне дужности у државној управи и привреди: секретар Секретаријата за капиталну изградњу Привредног савета ФНРЈ, директор финансијског сектора у Железари Никшић, потпредседник општине Никшић, генерални директор Централне Народне банке Југославије за Црну Гору, републички и савезни посланик, секретар за опште привредне послове и секретар за финансије Извршног већа Скупштине Црне Горе, савезни министар (члан СИВ-а), председник мешовитих комитета за привредну сарадњу са неким државама, представник СФРЈ у СЕВ-у. Био је члан Одбора ЦАНУ за економске односе, Научног друштва економиста Југославије, Научног савјета Народне банке Југославије, члан Савезног економског савета, Комисије за научни рад Савјета за просвјету и културу Црне Горе, сарадник на Енциклопедији Лексикографског завода Загреб и на Енциклопедији Црне Горе ЦАНУ. Добитник је бројних одликовања високог ранга, међу којима: два Ордена заслуга за народ са златном звездом, два Ордена рада (1949. и 1952), Медаља за храброст (1946). Објавио је више књига, студија и пројеката из области монетарне економије и банкарства, као и бројне прилоге и чланке у домаћим часописима и зборницима са међународних научних скупова. Његове важније књиге и студије: *Сто година банкарства у Црној Гори* (Обод, Цетиње, 2000); *Пореска политика и опорезивање привредних дјелатности на бази личног рада сопственим средствима у Црној Гори* (1968); *Теоријска разматрања суштине и улоге новца, кредита и камате* (ИДЕИ, 1987); *Ефекти мјера кредитне политике на привредна кретања у Црној Гори и проблеми у вези са тим* (ИДЕИ, 1967). Треба поменути и следеће његове чланке из различитих области посебно из економске историје: *Када су и гдје основане прве банке у Црној Гори* (Историјски записи 3, Подгорица, 1997); *Привреда Цетиња 1918-1941. године* (Историјски институт Црне Горе, Титоград, 1985); *Привреда Никшића 1945-1982.* (Центар за марксистичко образовање, Никшић 1983); *Краљ Никола и финансијски проблеми Црне Горе у периоду његове владавине* (ЦАНУ, 1998); *Међудржавни односи СФРЈ-СССР почетком седамдесетих година* (Историјски записи 2. Подгорица, 2000); *Тезе за оцјену послјератног привредног развоја Црне Горе* (Годишњак, Економски факултет, Титоград, 1981); *Акционарска друштва и дионице* (Подгорица, 2000); *Неки од узрока успоравања увођења демократских институција у књажевину Црној Гори* (Историјски институт Црне Горе, Подгорица, 1999).

5. **ЈУЛИ:** На јучерашњи дан је рођен

ИВО ПЕРИШИН

(Каштел Камбеловац код Сплита, 4. јула 1925. - Загреб, 30. окт. 2008)
југословенски и хрватски економиста, друштвено-политички активиста,
професор универзитета, премијер, гувернер, академик.

Пре Другог светског рата укључио се у револуционарни покрет и постао члан СКОЈ-а (Савеза комунистичке омладине Југославије) и КПЈ. За време рата био је комесар у јединицама НОВЈ, затим секретар месних комитета СКОЈ Сплита и других места. Дипломирао је 1949. на Економском факултету у Загребу а докторирао 1959. на Економском факултету у Београду са тезом „*Новчана кретања и њихов значај у привредном животу*“. Од 1956. био је предавач на Високој привредној школи у Загребу а затим на Економском факултету предавач монетарно-кредитне политике и банкарства. Обављао је многе одговорне функције: члан Главног одбора Социјалистичког савеза радног народа Хрватске; члан Среског комитета КПЈ Сплит; градоначелник Сплита 1965-1967. године; посланик у Сабору СР Хрватске 1967-1969; гувернер Народне банке Југославије од 1969. до 1972. године; председник Извршног већа Сабора СР Хрватске од децембра 1971. до априла 1974; председник Председништва СР Хрватске од априла до 8. маја 1974; председник Сабора СР Хрватске од 1974. до 1978. године; председник Савезног савета за привредни развој и економску политику од 1978. до 1986; члан Централног комитета Савеза комуниста Југославије. Од 1977. био је ванредни а од 1990. редовни члан Југославенске академије знаности и умјетности у Загребу. У његовом научном раду доминирају четири теме. Као монетарног теоретичара, а затим и као једног од водећих политекономиста, заокупља га проблематика новчаних кретања, а посебно новчаних токова и њихових одређујућих фактора. Његови најважнији радови о тој тематици су књиге "Новац и привредни развој" (Загреб, 1961) и "Монетарно-кредитна политика" (Загреб, 1964). На те радове надовезују се његове студије и прилози о карактеру и узроцима домаће па и светске економске нестабилности и инфлације. Треће подручје његовог интересовања је истраживање веома сложене и специфичне сфере кредитних односа у оквиру целокупних друштвено-економских односа, што је садржано у зборнику његових радова „Новац, кредит и банкарство у систему самоуправљања“ (Загреб, 1975), који укључује и студију „Трансформација, кредитног и банкарског система Југославије“. Спознаје до којих је дошао обрађујући проблеме монетарног и кредитног система, нестабилности и инфлације код нас, усмериле су га на истраживање светског финансијског система и финансијског тржишта, као четврто подручје његовог истраживачког рада. Резултат тих његових истраживања представља опсежно дело (580 страна) "Свјетски финансијски вртлог" (1988). За свој научни рад добио је две награде „Божидар Ација“ и награду Града Сплита 1984. Сенат Загребачког свеучилишта доделио му је 1993. почасно звање професор емеритус. Нека његова значајнија дела су и: „*Прилози реформи монетарног система*“, 1979; „*Горопадна инфлација*“, 1985; „*Финансијски механизам и хрватска збиља*“, 2000. Сахрањен је на загребачком гробљу Мирогој.

6. **ЈУЛИ:** На сутрашњи дан је рођен**ТОМАС МОР***(Thomas More/Morus)*

(Лондон, 7. феб. 1478. – Лондон, 6. јули 1535)

енглески адвокат, посланик, лорд, државник, хуманиста, писац, преводаилац, беседник, оснивач раног утопијског социјализма.

Са одликом је завршио студије на Оксфорду. Пријатељевао је са Еразмом Ротердамским, који је написао и њему посветио чувену похвалу лудости. Као млади адвокат, изабран је за члана енглеског парламента. Потом је постао помоћник лондонског шерифа, па члан Краљевског савета и канцелар војводства Ланкастер. Најзад, 1529-32. био је канцелар Енглеске. Пошто је као католик признавао врховну власт папе, одбио је да положи заклетву енглеском краљу Хенриху VIII као врховном поглавару новоосноване Англиканске цркве (1534). Због тога је утамничен у казамат Тауер, оптужен за велеиздају, осуђен на смрт и посечен. По краљевом наређењу, његова одрубљена глава била је изложена на увид лондонским пролазницима крај моста на Темзи. Католичка црква га је 1836. прогласила блаженим, а 1935. канонизовала за свеца. Животну и вечну славу стекао је својим делом које је насловио речју коју је сам измислио *УТОПИЈА* (1516, од грчког *у* не и *monos* место, дакле место односно земља која не постоји), тј. у буквалном српском преводу нигдина (постојање у непостојању). Ова фантастична књига, која се састоји из два дела, саздана је у облику дијалога између писца и морнара Рафаела Гитлдеја, друга морепловца Американа Веспучија, који је тобож обишао многе непознате земље, међу којима и острвску државу *Утонију*. У првом делу је дата оштра критика рађајућег капиталистичког друштва односно првобитне акумулације капитала у Енглеској, земљи у којој овце прождиру све па чак и људе. Реч је о томе да су енглески лендлордови присилно одузимали земљу од сељака и њихове оранице претварали у заграђене пашњаке на којима су гајене овце ради добијања вуне чија је тражња и цена постала висока услед развитка текстилне мануфактуре техничким проналасцима. Слика друштвеноекономског уређења *Утоније*, односно измаштаног будућег социјалистичког друштва, приказана је у другом делу књиге. Најкраће, то идеално друштво карактеришу следеће одреднице: прво, одсуство приватне и личне својине, тј. постојање искључиво друштвене-колективне својине, на свим средствима за производњу као и на потрошним добрима; друго, општа обавеза физичког рада, осим за научнике, с тим да свако мора имати по један занат и наизменично, на двогодишњи период, да се бави пољопривредном производњом; треће, радни дан је шест часова, а најтеже послове обављају преступници; четврто, пошто нема робе ни новца, расподела се из заједничких магацина врши породицама према потребама; пето, породица је основна ћелија друштва и организована је не само на крвно-сродничким него и на производним принципима; шесто, одећа је иста за све чланове друштва, осим што се разликује мушка од женске и одећа брачних људи од оних који нису у браку; седмо, политичко уређење почива на начелима изборности и старешинства, са једногодишњим мандатом, изузевши кнеза скупштине од 200 филарха (старешина групе од 30 породица), чије звање је доживотно ако нема монархистичке амбиције. Својом *Утопијом*, преведеном на многе језике, извршио је огроман утицај на друштвене реформаторе и теоретичаре утопијског социјализма.

7. **ЈУЛИ:** На сутрашњи дан је преминуо

САЈМОН КУЗНЕЦ

(Семён Абрамович Кузнец; *Simon Smith Kuznetz*)

(Пинск, данас Белорусија, 30. апр. 1901.- Кембриџ, САД, 8. јули 1985)
руско-белоруско-амерички економиста, статистичар, творац националног
рачуноводства, демограф, економски историчар, нобеловац.

Рођен у јеврејској породици, студирање започео у бурном времену у Русији, на Харковском универзитету, а завршио у САД на Колумбија универзитету 1923, на којем је магистрирао 1924, докторирао 1926. Предавао најпре *Економику* и *Статистику* на Универзитету Пенсилванија у звању ванредног а потом у својству редовног професора, *Политичку економију* на Џонс Хопкинс универзитету и *Економику* на Универзитету Харвард. Био је руководилац истраживачких пројеката у САД, Израелу и Кини; члан струковних друштава и удружења, од којих се издвајају Краљевско статистичко друштво Енглеске и Краљевска академија наука Шведске. Био је почасни доктор америчких престижних универзитета (Харвард, Принстон, Колумбија). Нобеловом наградом за економске науке награђен 1971. за практично утемељену интерпретацију економског раста, која омогућује ново и продубљено схватање економске и социјалне структуре и укупног процеса развоја, као и квантитативне анализе упоредног раста земаља. Користећи статистичке и економетријске методе, постао је познат по проучавању раста националног дохотка САД у врло дугом, безмало стогодишњем периоду. Као творац *националног рачуноводства*, у економска истраживања унео је изванредан број квантитативних економских показатеља. Међу њима широку примену је нашао *капитални коефицијент*, илустративни показатељ ефикасности националне привреде (однос између вредности уложеног капитала-инвестиција и вредности годишње производње). Стога је пратио циклусе раста и показивао да су они првенствено одређени стопом раста становништва, националног дохотка и укупне потрошње у индустријски развијеним земљама. Капитални коефицијент, важан показатељ макроекономске анализе, показује тенденцију пада у високо развијеним земљама и регионима света; тако, уколико је нижи капитални коефицијент, утолико је, по правилу, виша стопа привредног раста, већа брзина техничког прогреса и израженија ефикасност инвестиционих улагања. Захваљујући његовим дугорочним обрачунима или проценама друштвеног производа и националног дохотка као макроекономских агрегата, омогућено је успешно квантитативно праћење упоредног раста земаља савременог света. Написао је и публиковао велики број дела, од којих треба поменути књиге: *Secular movements in production and prices* (Секуларна кретања производње и цена, 1930), *National Income and Its Composition, 1919-1938*, (Национални доходак и његова структура, 1941.); *National product since 1869*. (Национални производ од 1869, 1944); *Capital in the American Economy* (Капитал у америчкој привреди, 1961), *Postwar Economic Growth* (Послератни економски раст, 1964); *Modern Economic Growth: Rate, Structure and Spread* (Савремени економски раст: ниво, структура, ширење, 1966); *Economic Growth of Nations* (Економски раст нација, 1971), *Population, Capital and Growth* (Становништво, капитал и раст, 1973), *Essays in Growth, Economic Growth of Nations* (Економски раст нација, 1971); *Population and Income Distribution* (Расправе о расту, становништву и расподели дохотка, 1979).

8. **ЈУЛИ:** На данашњи дан је рођен**МИЛАН ШЉИВИЋ**

(Александровац, 8. јули 1931. – Александровац, 2. јан. 2017)
српски привредник, политичар, агроном, економски стваралац,
дугогодишњи директор и председник општине.

Кључна личност друге половине двадесетог века у Жупи Александровачкој. Пример прегалачке личности од које је неодвојиво његово дело. Иако није имао академско економско образовање, за њега су нераскодиво везана сва економска па и локална политичка збивања, индустријски, пољопривредни, инфраструктурни, образовни, здравствени и културни развој општине Александровац, од 60-тих до почетка 90-тих година. Рођен је у скромној занатској породици (од оца Марка и мајке Стане, родом из далеких Бајкових Крушевица). Основну школу и нижу гимназију завршио је у Александровцу, средњу пољопривредну у Краљеву. После средње школе постаје управник *Расадника*, 1956. уписује Пољопривредни факултет (воћарско-виноградарски смер), који завршава 1960. као најбољи студент у генерацији. Потом је краћи период био у Немачкој на специјалистичком усавршавању. Предузимљивост и љубав према винородној Жупи доводи га на дужност генералног директора „*Вино-Жупе*“, великог агроиндустријског система у настајању, чији је развој тада стратешки осмишљен као окосница развоја овог заосталог краја. Народном вољом, као млад али доказани стручњак, изабран је за председника општине, тада без фабрика, без електричне енергије, без иједног метра асфалтног пута(!), без средњих школа. На ту функцију је биран у четири мандата, са прекидима, од 1963. до 1992, тако да је скоро половину своје радне каријере био председник општине. Под његовим руководством у Жупи је извршена и индустријализација и електрификација, решено водоснабдевање, изграђена путна инфраструктура, објекти здравства, образовања, културе и спорта; основан низ нових фабрика (*Арматуре, Дискос, Жупљанка, Вентил, Техногума, Графос, Развитак, Жељин, Слога*). У његово време у овој малој руралној општини, са око 30.000 становника, у привреди је створено преко 5.000 радних места; изграђени асфалтни путеви од Александровца за Крушевац, Врњачку Бању, Јошаничку Бању, Брус. Његови инфраструктурни подвизи којима се и сада диве су водовод Рогавчина-Александровац (30 км) и изградња Дома културе као ремекдела савремене архитектуре. Изграђени су нови школски објекти, почела да ради гимназија. Увидео је неопходност руралног развоја и економске диверсификације и почео да отвара производне погоне у селима. Био је стратег, визионар, велики прегалац и харизматична личност, знао је да ради са народом и за народ, који га је искрено прихватио и у више наврата бирао за председника општине и за народног посланика и директора успешних предузећа. Заједно са жупским ентузијастима био је иницијатор и дуго година организатор привредно-туристичке манифестације „*Жупска берба*“, препознатљиве и највеће такве манифестације у Србији. За свој рад је добио бројне награде, одликовања и друштвена признања, међу којима су: Орден рада са златним венцем, Орден заслуга за народ са златним зрацима, Орден за војне заслуге са мачевима, Орден за неговање традиција ослободилачких ратова 1912-1918, златне значке Културно-просветне заједнице Србије, Покрета горана Србије, Народне одбране и Цивилне заштите, Велика плакета за животно дело општине Александровац и друга.

9. ЈУЛИ: На сутрашњи дан је рођен

ФРИДРИХ ВИЗЕР

(Friedrich von Wieser)

(Беч, 10. јули 1851. - Санкт-Гилген, 22. јули 1926)

аустријски барон, економиста, социолог, државник, професор универзитета.

Завршио је студије права и економије.

Био је професор политичке економије на Прашком и Бечком универзитету. Један је од најистакнутијих представника аустријске или бечке (психолошке) школе маргиналистичког правца економске мисли. Као човек широке културе и плодан писац, оставио је дела различите природе. Прво, то су искључиво економски радови у којима је разматрао претежно теорију вредности, капитал и трошкове: *Über den Ursprung und Hauptgesetze des Wirtschaftlichen Wertes* (О пореклу и главним законима економске вредности, 1884), где је по први пут употребио касније општеприхваћен термин „гранична корисност“ (на немачком *Grenznutzen*); *Der natürliche Wert* (Природна вредност, 1889) и друга дела. Разматрајући алтернативну употребу производних чинилаца, формулише тзв. *Визеров закон трошкова*, које ће потоњи економисти назвати *опортунитетни трошкови*. Друго, то су дела у којима повезује економију и социологију: *Macht und Recht* (*Сила и право*, 1910), *Theorie der gesellschaftlichen Wirtschaft* (Теорија друштвене привреде, 1914) и *Das Gesetz der Macht* (Закон силе, 1926). Мада све његове радове прожима субјективна теорија вредности, увек узима у обзир и друштвене, поготово класне односе, што га разликује од његовог учитеља Менгера и савременика Бем-Баверка. Визерова теорија вредности покушава да успостави метод за израчунавање економске вредности и показује да фактори производње имају вредност због корисности које су придале коначном производу, тј. због маргиналне корисности. Он тврди да је природна вредност једна неутрална појава која је независна од економског система. Осврћући се на случајеве када се вредност у размени (цена) разликује од праве вредности (од маргиналне корисности), Визер истиче: (а) *антонимију вредности*, ако се појаве монополи, онда ће један самостални привредник моћи да повећа своју корисност на уштрб друштвене корисности, тако стварајући стање антонимије; тврди да конкуренција може да исправи то јер она смањује економску моћ самосталних привредника и тиме долази до пада цена; (б) разлику у куповној моћи потрошача: она доводи до сувишне производње добара потребних особама велике куповне моћи, и до недовољне производње добара која су потребна лицима мале куповне моћи. Његова теорија импутације је базирана на претпоставци да су фактори производње комбиновани по фиксним пропорцијама у свакој индустрији, али по различитим стопама у различитим индустријама. Теорија алтернативне (или опортунистичке) цене је од великог значаја и долази из његовог дела *Теорија друштвене привреде*, где је осмислио термин „опортунистичка цена“ и извео детаљну студију о том појму. С тим у вези, почетком 20. века дошло је до дебате око поимања цене, између аустријских економиста на челу са Визером и енглеских на челу са А.Маршалом. Енглески економисти су цену представили као технички концепт, дефинишући је као *трошак који је потребан да се нешто произведе*, док су је Аустријанци дефинисали као *резултат потражње*, тако да по њима корисност одређује цену робе а не трошкови и технологија.

10. ЈУЛИ: На сутрашњи дан је рођен

ПРОКОПИЈЕ МИЛЕНКОВИЋ

(Блаце код Куршумлије, 11. јули 1919. - Нови Сад, 10. окт. 1995)
српски и југословенски аграрни економиста, теоретичар задругарства,
професор универзитета, проректор.

Гимназијско школовање завршио је у Прокупљу. Активно је учествовао у Народно-ослободилачкој борби (1941-1945). Био је осилацје »Партизанске споменице 1941«. Дипломирао је на Пољопривредном факултету у Универзитета у Београду 1949. На истом факултету је, у својству асистента за предмет *Економика пољопривреде*, 1959. одбранио докторску дисертацију и потом изабран за доцента. Претходно је током 1955. био на једногодишњој специјализацији у Француској, Немачкој и Данској. Универзитетску каријеру наставио је од 1961. на Пољопривредном факултету у Новом Саду, где је 1965. изабран у звање ванредног а 1971. за редовног професора. Био је продекан Пољопривредног факултета и проректор Новосадског универзитета (1977-1979). Као наставник, предавао је на два факултета, поред Пољопривредног у Новом Саду и на Економском факултету у Суботици. На матичном факултету изводио је и наставу на постдипломским студијама, на којима је био и руководилац курса. У својој научно-истраживачкој оријентацији определио се за изучавање друштвено-економских промена на селу. Посебну пажњу у том оквиру посвећивао је земљорадничком задругарству као инструменту економске политике на селу. Његова прва озбиљнија студија из ове области која је рађена као докторска дисертација, третира положај задругарства у једној социјалистичкој земљи, тадашњој ФНРЈ. Ради педагошког и научног усавршавања провео је више месеци у многим европским земљама. Од избора за асистента вршио је низ политичких и друштвених функција. Био је биран у разне партијске форуме на Факултету и Универзитету, као и у самоуправне органе друштвених организација на разним нивоима: привредне коморе, синдикати, скупштине општина, и др. Остао је упамћен и по самопрегорном раду који је избалансирано улагао, како у образовно-васпитни тако и у научни рад, извео је бројне генерације дипло-мираних студената, седам магистара и четири доктора наука као ментор у изради магистарских теза и докторских дисертација. Научном потомству и стручној јавности оставио је преко четрдесет радова и чланака, као и 15 књига, монографија и универзитетских уџбеника, међу којима и две преведене на стране језике. Написао је и неколико уџбеника за средње пољопривредне школе. Бавећи се дуго и истрајно расветљавањем суштине економике пољопривреде, аграрне политике и земљорадничког задругарства, уградио је себе у солидан број научних и стручних чланака, студија, уџбеника и монографија. Главни његови радови су: *Однос државе и задругарства у ФНРЈ* (1961), *Економска политика у пољопривреди* (1961, уз више поновљених издања), *Проблеми кооперације у пољопривреди Војводине* (1968), *Земљорадничка задруга као асоцијација произвођача* (1971); *Земљорадничка задруга и сељачко газдинство у интегрисаном предузећу* (1971); *Екстрадоходак у друштвеној пољопривреди САП Војводине* (коаутор, 1977); *Аграрна политика Војводине* (1985).

11. ЈУЛИ: На сутрашњи дан је преминуо

РАДЕНКО СТАНИЋ

(Шљивовица на Златибору, 28. септ. 1938. - Шљивовица, 12. јули 2006)

српски инжењер, друштвено-политички функционер, привредник, публициста, песник, хроничар друштвених промена у пољопривреди и селу.

Аутор бројних чланака и књига, фелтона и телевизијских емисија из области пољопривреде, друштвених промена на селу и народног стваралаштва. Учесник више омладинских радних акција, биран у друштвено-политичке форуме у општини, региону, Републици и Федерацији. На Београдском универзитету завршио Пољопривредни факултет (Воћарско-виноградарски одсек) 1961. По одслужењу војног рока краће време радио као директор Земљорадничке задруге Шљивовица, 1963-1969. био секретар Општинског комитета Савеза комуниста Чајетина. У Републичкој конференцији ССРН Србије, 1970-1978, био председник Секције за пољопривреду и село, потом председник Секције за информисање; 1978-1982. секретар Секције за пољопривреду и село Савезне конференције ССРНЈ. Од 1982. до 1985. био је председник Задружног савеза Србије. Од 1985. до пензионисања 2002. радио је у Пољопривредном комбинату Београд, на дужностима потпредседника пословног одбора ПКБ за послове сарадње и удруживања рада и средстава земљорадника, затим директора Центра за информисање и издавачку делатност и главног уредника листа *Пољоиндустрија*. Био је председник Савета Пољопривредног факултета у Земуну и члан Председништва Задружног савеза Југославије. Цео радни век је посветио проблемима развоја друштвених односа у пољопривреди и на селу. Аутор је већег броја студијских чланака о развоју задругарства и његовом повезивању са системом удруженог рада, унапређењу пољопривреде на имањима земљорадника, концепту развоја брдско-планинских подручја и другим аграрним проблемима, објављених у стручним публикацијама, дневној и недељној штампи. Аутор је преко 50 стручно-популарних емисија о пољопривреди приказаних на ТВ Београд. Као изданак природом раскошног и духом богатог Златибора, где са народних врела одзвања и глагоља народна реч, он је ерским поетским духом извезао четири јединствене и несвакидашње књиге. Прва, *Реч човека казује* (1996), за коју су песници рекли да је то „раскошна шареница народне висprenости, писана у вуковској традицији, трајан дар у ризници народног блага“. Друга књига, *Живо благо* (1997), повест о постојању и опстанку, надама и стремљењима српских домаћина којима је стока благо и мера богатства. Трећа, *У радионици природе* (1999), о стваралаштви људи који оплемењују природу, збирка поетских биографија бројних српских оплемењивача биља, селекци-онера и других аграрних стручњака. Четврта је књига *Земља божја – вера тежачка* (2001), поетско дело о онима који живе од земље и за земљу, о судбини човека, испевана повест о постојању и опстанку. Биографија Раденка Станића окићена је многим друштвеним признањима: Орденом рада са златним венцем, Плакетом и Златном значком Културно-просветне заједнице Србије за допринос унапређењу културног живота на селу; признања за рад на развијању такмичења за високе приносе у пољопривреди, Повељом Савеза пољопривредних инжењера и техничара Југославије и другим.

12. ЈУЛИ: На данашњи дан је преминуо

ГЕДЕОН-ГЕДА ДУЊЕРСКИ

(Србобран, 1. феб. 1875. - Будимпешта, 12. јули 1939)
српски велепоседник, индустријалац, правник, банкар,
економски стваралац, народни добротвор.

Крајем 17. века, из херцеговачког села Вишњево код Гацка, бежећи од Турака, преци Дунђерских стигли су у Аустроугарску. Као првог Дунђерског у Сентомашу (Србобрану), породично предање памти Аврама и његова три сина: Арона, Нестора и Гедеоно. Најмлађи Аврамов син Гедeon, зачетник богатства Дунђерских, имао је три сина, Лазара, Александра и Новака. И Лазар је имао три сина. Гедeon-Гедa, син Лазарев, основну школу завршио је у Србобрану, матурирао у Српској гимназији у Новом Саду, потом уписао студије права. Докторирао у Будимпешти у 21. години. Као равноправни ортак са оцем Лазаром, управљао је целокупном породичном имовином. Био је најкрупнији земљопоседник у Бачкој, са поседима у неколико општина (Србобран, Бачко Градиште, Бачка Паланка, Нови Сад, Бегеч, Гложан, Челарево). Имао је неколико спахилука, хотел у Новом Саду; пиваре у Челареву и Зрењанину; куделјару у Челареву; две фабрике шпиритуса, у Србобрану и Челареву; парни млин у Србобрану; фабрику уља у Србобрану, више индустријских предузећа у Новом Саду. У Челареву је подигао ергелу за узгој пунокрвних коња. Бавио се напредним сточарством, гајећи говеда, свиње и овце. Као напредан пољопривредник, путовао је у Енглеску да би проучио проблеме мелиорација. Схватајући хидротехничке проблеме, као оснивач и организатор чипско-бегејске водне задруге, формирао централне одборе ових задруга, позивајући на сарадњу младе инжењере, био председник Савеза водних задруга. На његову иницијативу водне задруге и хидротехничка служба су биле потпуно национализоване. Учествовао је у организовању привредних институција и стварању централних економских установа, као што су Народна банка, Српска банка и Јадранско-подоунавска банка. Био један од оснивача и председник управног одбора Новосадске продуктне берзе, председник управе фабрике шећера у Врбасу, члан управе многих значајних државних институција и фабрика: Народне банке Краљевине СХС, Српске банке у Загребу; "Камендин" д.д. за производњу серума у Новом Саду; творнице конзерви "Кулпин" у Новом Саду. Био је сувласник фабрике авиона "Икарус" (1926-1933), оснивач и сувласник са 50 % капитала фабрике мотора у Раковици. Био је председник Матице српске (1911-1920), благодарећи његовом ангажовању током Првог светског рата спасен је значајан део Матичине имовине и фондација. После рата, под његовим утицајем, с обзиром на хуманитарни задатак фондација, донета је одлука да земља која је била део задужбина под управом Матице српске не потпадне под удар аграрне реформе. Био је посланик у Угарском сабору, носилац титуле витеза и Ордена Фрање Јосифа, члан градског представништва Новог Сада 1914-1918; изабран је за народног посланика у Бачкопаланачком срезу 1931. За национални, културни и привредни рад одликован је многим орденима. Као и други Дунђерски, био је народни добротвор. Слао је вагоне хране у сиромашне крајеве у време гладних година. Матици српској и СНП у Новом Саду оставио је значајне легате. За Универзитетску библио-теку у Београду купио је 1929. за 320.000 динара богату библиотеку новосадског библиотефила Петра Стојадиновића.

13. ЈУЛИ: На данашњи дан је преминуо

АЛФРЕД МАРШАЛ

(Alfred Marshall)

(Лондон, 26. јули 1842. - Кембриџ, УК, 13. јули 1924)

енглески економиста, најистакнутији представник кембришке школе маргиналистичког правца економске мисли.

Иако га је отац (банкарски службеник) присиљавао да учи грчки, латински и хебрејски језик, намеравајући да га упути на свештенички позив, завршио је студије математике на Кембриџу и безмало две деценије био професор математике. Након тога је био професор политичке економије на Универзитету у Кембриџу, до одласка у Бристол (1876) где је био први ректор универзитетског колеџа и професор политичке економије. Потом је посетио све источне државе и путовао на запад до Сан Франциска. Због нарушеног здравља напушта Бристол (1881) и са женом одлази на годину дана у Италију. Након тога био је професор економије на Оксфорду, а онда се у истом звању враћа на Кембриџ где је двадесет година био професор и шеф катедре Политичке економије, одакле је 1908. отишао у заслужену пензију, настављајући да се и даље бави суптилним економским анализама. Оснивач је и најважнији представник кембришке или маршалијанске школе маргинализма, односно, касније назване неокласичне економске школе. Током радног века објавио је читав низ значајних књига. Али, његово главно и најчувеније дело неоспорно су *Principles of Economics* (Принципи економије, 1890), које је за његовога живота имало осам издања, при чему су највеће измене и допуне извршене у трећем и петом издању. Овим делом, састављеним из шест књига, у којем је први пут уведен термин „*економика*“, касније општеприхваћен у англосаксонској економској литератури, истиснут је постепено из употребе дотадашњи назив „*политичка економија*“. Маршал се сусрео са политичком економијом читајући Џ.С.Мила и његове Принципе политичке економије, који су важили као последња реч економске науке тога доба. Он је Миловој верзији Смитових и Рикардових ставова давао математичку форму. Маршалови *Принципи економије*, по мишљењу неких писаца, представљају даље развијање Рикардове теорије вредности и расподеле, па би та развојна линија изгледала: Смит-Рикардо-Мил-Маршал. Маршал у својој теорији повезује трошкове производње са теоријом корисности, односно повезује факторе на страни тражње са факторима на страни понуде. Начелно, он не даје предност ни једном од ова два фактора, али, елемент време (тј. краћи или дужи рок) даје већу важност једном или другом фактору, тражњи или трошковима производње. Он се, такође, бавио проблемима маргиналне анализе, конкретно утицају маргиналних (граничних) трошкова на вредност. По њему, произвођач упошљава сваки фактор производње само до оне границе (маргине) на којој трошкови нето производа не прелазе трошкове за тај фактор производње. На тој маргиналној тачки, вредност нето производа била би једнака трошковима нето производа. Дакле, са једне стране су маргинални трошкови на страни понуде, а маргинална корисност на страни тражње. Мада је у суштини конструктивни еклектик највишег ранга, на основу одговарајуће математичке апаратуре, својим заокруженим теоријским системом ударио је темеље савремене микроекономске анализе.

14. ЈУЛИ: На јучерашњи дан је рођен

БОРЂЕ ШУВАКОВИЋ

(Београд, 13. јули 1951. – Београд, 14. јан. 2006)

српски и југословенски економиста, микроекономски теоретичар цена и предузећа, историчар економске мисли, професор универзитета.

Дипломирао (1974), магистрирао (1977) и докторирао (1979, најмлађи доктор економских наука у Југославији) на Економском факултету Универзитета у Београду, где је био запослен од 1974. и постао редовни професор 1992. Предавао је предмете *Теорија цена* и *Теорија производње* на редовним, *Микроекономску анализу*, *Економију самоуправљања* и *Модерну теорију цена* на последипломским студијама. Као гостујући професор, предавао је последипломски курс *Микроекономија транзиције* у Марсељу (1998-2000), гостовао више пута на European University Institute, Columbia, Yale University и Manchester University. Области његовог истраживања су: микроекономска теорија, теорија индустријске организације, економија рада и историја економске мисли. Учествовао је у неколико великих међународних пројеката, био члан редакције часописа *Економска мисао* и рецензент међународног часописа *Економска анализа*. *Сарадници су га описивали као* жилавог борца са победничким менталитетом и пријатног неистомишљеника. Био је један од оснивача Југословенског научног семинара за економску теорију (ЈУНАСЕТ), који је окупљао водеће економисте млађе и средње генерације из Београда, Загреба и Љубљане. На семинару је и сам изложио значајан број својих радова, који су били резултат његовог интересовања за класичну парадигму: неорикардијанце (П.Срафа и др.) и К.Маркса. Ови радови су објављени у водећим часописима: *Економска анализа*, *Економска мисао*, *Економски анали* и *History of Political Economy*. Тој истраживачкој линији припадају две његове монографије: *Теорија нормалне цене* (1986) и *Теорија цена: нормалне цене, кооперација и планирање* (1991, седмо издање 1997). Као студент објавио два рада у престижном часопису *Економска мисао*. Са радом на енглеском, 1978. учествује на оснивачкој међународној конференцији о економији самоуправљања. Два правца својих истраживања поставио је веома рано, од своје 23. године: први се односи на компаративну анализу самоуправног и капиталистичког предузећа, а резултате је изнео у магистарском раду који је 1977. објављен као монографија *Самоуправно и капиталистичко предузеће*; други правац је истраживање нормалних цена у самоуправној и капиталистичкој привреди, где се ослањао на класичну политичку економију, а резултате објављивао у часописима и својој докторској тези *Понашање предузећа и равнотежне цене у самоуправној и капиталистичкој привреди*, 1979. Крајем 90-их проширује своја истраживања теорије предузећа на тржишне структуре (1999. ново поглавље *Тржишне структуре у уџбенику Теорија цена*). Круна ових истраживања је рад *Monopsony in the Labor Market: Profit vs. Wage Maximization* (Монопсони на тржишту рада: профит vs. максимизација плата, 2004), где утврђује да фирма која максимизује плате може бити ефикаснија од фирме која максимизује профит. У зрелом и креативном замаху истраживања, трагично је прекинута његова активност. Поред бројних радова у часописима, треба поменути и ове његове књиге: *Теорија цена* (коаутор, шесто издање 2003), *Теорија нормалне цене* (1986) и *Економска теорија у транзицији* (1997).

15. ЈУЛИ: На јучерашњи дан је преминуо

ЈОВАН МУШКАТИРОВИЋ

(Сента, око 1743. - Пешта, 14. јули 1809)

српски књижевник, правник, економиста, културни радник,
први сакупљач српских народних умотворина.

Презиме потиче вероватно из неке традиционално војничке породице, јер су се међу Србима у Угарској редовни војници некада називали мушкатирима. Студије права завршио у Пешти. Био је први Србин који је постао адвокат на територији угарске државе. Као ученик и следбеник Доситеја Обрадовића, био је под утицајем филозофског рационализма и просветитељства. Као књижевна фигура био је раније познат а Скерлић је на њега скренуо пажњу и као на привредног писца. Економске идеје провејавају у читавом његовом књижевном стваралаштву. У свом првом невеликом раду под насловом *Кратког размислене о праздници* (1786), критикује велики број празника код Срба, који нису у складу са здравим разумом, опстанком и побољшањем економског положаја појединца и државе (око 1700. године Срби су имали 170 дана празника). Он пише да се Богу ваља молити сваки дан, а радити се може, кад је невоља и кад се мора, такође сваки дан. И у свом другом раду против празноверица и верских предрасуда, *Расужденије о постах востоннија цркве* (1794), имао је исти циљ: просвећивање српског народа и рационализацију живота и обичаја. Економски погледи овог писца, којем припада значајно место у историји српског просветитељства, најдиректније се виде у његовој књижици дугачког наслова: *Краткаја размисленија о средствих чрез која дражајшему отечеству мађарском с добрим месом и рибом постојано помошчи би се могло, следователно уселену скупост удалити*. У том раду (објавио најпре у Будиму 1802. на мађарском а после превео на народни језик), излаже мисли како да се држава снабде добрим и јефтиним месом и рибом (говеђе, телеће, јагњеће и риба), а главни мотив му је да својим предлозима помогне општем добру. То је рад ширег значаја, јер се у њему говори о повећању народног богатства уопште, првенствено у пољопривреди. Пишући о сточарству, даје савете како да се оно унапреди (стоку не држати у великим стадима, на пасиштима да има доста бунара, стоку добро солити јер то доприноси гојењу и расту; по градовима организовати вашаре на којима би се одабирало најбоље грло и награђивао његов одгајивач; за исхрану стоке искоришћавати и стрњике након жетве; да се телад откупљује по унутрашњости а да се месарима забрани њихово куповање на градским пијацама; јагање одгајати и рано продавати како би се овце јагњиле и по двапут годишње, и тако преко јагањаца давале већу корист него преко муже; кад има доста јагњећег меса мање се коље телад, одгајају се крупна говеда, нарочито краве које дају више млека, па ће бити и више млечних производа. То су антиципације стхватања касније модерне сточарске производње. Предлагао је да се уз речне обале подижу виногради, а на самим обалама рибњаци како би у градовима рибе било увек а не само у сезони. По Скерлићевим речима, он је први православни Србин који је сакупљао народне умотворине, то је његова књига *Причте илити по простому пословице, тјемже сентенције илити рјеченија* (Беч, 1787). У мноштву народних мисли има доста оних које се односе на економски живот, то је и сведочанство о развоју економске мисли у народу.

16. ЈУЛИ: На данашњи дан је рођена

ГВОЗДЕНИЈА БОГЕТИЋ

(Горобиле код Пожеге, 16. јули 1937. – Подгорица, 20. дец. 2015)
српски и југословенски економиста, теоретичар дохотка и расподеле у социјализму, професор универзитета.

Дипломирала је на Економском факултету Универзитета у Београду 1960. године. На истом факултету је магистрирала 1965. одбранивши рад *Расподела дохотка и обезбеђење проширене репродукције у предузећу*, и докторирала 1973. године са дисертацијом под насловом *Проблеми личних доходака у економској теорији и пракси социјализма*. Ради стручног усавршавања имала је тромесечну специјализацију на Eastem Washington University, USA, 1991. године. Након дипломирања две године је радила као асистент на Економском факултету у Београду. На Економском факултету у Подгорици радила је од 1963. године (била је удата за др Павла Богетића, професора истог факултета). Изводила је наставу на више студијских дисциплина: *Економика предузећа, Стицање и расподела дохотка, Пословна економија и Управљање људским ресурсима*. У звање редовног професора изабрана је 1986. године. Била је шеф Катедре за економику предузећа, оснивач и руководилац Пословне школе на Економском факултету од 1993 до 1999. године, ванредни члан Научног друштва економиста Југославије и члан Председништва НДЕЈ до 1998. године. Добитник је Тринаестојулске награде Црне Горе (1980). Бавила се првенствено проблемима расподеле дохотка у социјализму као и проблемима мотивације радника у вези са системом расподеле доходака у предузећима. Аутор је 6 књига, 5 монографија, 3 уџбеника, 4 пројекта, 50 чланака у домаћим часописима и више радова на домаћим конференцијама. Њени важнији радови су књиге: *Економика предузећа (Економски факултет, Подгорица, 1995); Лични дохоци у економској теорији пракси социјализма (Графосрем, 1976); Економика организација удруженог рада (Титоград, Побједа, 1982); Лични дохоци - формирање и расподјела (Пословна политика, 1986), као и чланци: Расподјела и ефикасност привређивања у Црној Гори (Пракса, Титоград, 1987); Систем и политика расподјеле (Књиговодство, 1977); Формирање и коришћење акумулације у Црној Гори (III конгрес самоуправљача, Зборник, Београд, 1981); Лични доходак као елемент економичности и мотив управљања трошковима (Симпозијум РФР Србије, Златибор, 1988); Мотивације у савременом систему (Зборник, Допринос проф. Стевана Куколече економској теорији и пракси, Београд, 1995), Проблем и значај мотивације у привредној транзицији (Савјетовање југословенских економиста, Будва, 1995); Организациона трансформација предузећа - стање и перспективе (ЦАНУ, 1996). Написала је и неколико уџбеника за средње економске, трговинске и правно-биротехничке школе.*

17. ЈУЛИ: На данашњи дан је преминуо

АДАМ СМИТ
(Adam Smith)

(Киркалди, Шкотска, 5. јуни 1723. – Единбург, УК, 17. јули 1790)
британски филозоф, економиста, велико име британске класичне политичке економије, утемељивач теорије радне вредности.

Рођен је у земљопоседничко-чиновничкој породици (отац адвокат и државни службеник, мајка кћерка локалног земљопоседника). Високошколско образовање добио је на универзитетима у Глазгову и Оксфорду. Био је најпре професор реторике и литературе у Единбургу, а потом професор логике и моралне филозофије на Глазговском универзитету. Након тога је васпитач енглеског аристократе, херцога Берклија, са којим три године борави у иностранству, највише у Француској, где се упознаје са филозофима енциклопедистима и физиократама Кенеом и Тиргоом. По повратку из иностранства настањује се на свом имању у Шкотској, где пише своје животно дело. Неколико година после тога је царински комесар у Единбургу, а пред крај живота и ректор Универзитета у Глазгову. По својим економским схватањима био је идеолог младе буржоазије и, уз Рикарда, најважнији припадник британске класичне политичке економије. После вишегодишњег рада, 1776. године, објавио је своје једино (петотомно) економско дело, под насловом *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* (Истраживања природе и узрока богатства народа), које је убрзо постало општепознато под скраћеним и популарним називом „*Богатство народа*“. Уз оригинални карактер овог дела, аналитичари наглашавају два његова камена темеља: економске идеје Смитових претходника и савременика, на једној, и привредне околности и потребе Велике Британије тог доба, на другој страни. Основу његове економске филозофије представља уверење о природном поретку који је изнад људских институција, те је стога противник државног мешања у привредне токове, уз ватрено заговарање либерализма и „невидљиве руке тржишта“, која иза леђа произвођача успоставља привредну равнотежу. Са тог аспекта објашњава друштвену поделу рада, при чему економску мисао ослобађа од меркантилистичких и физиократских заблуда, јер рад и његову продуктивност узима за извор свеколиког друштвеног богатства. Међутим, разматрањем производног и непроизводног рада, употребне вредности и прометне вредности робе, најамнине, профита земљишне ренте, капитала и репродукције, није доследан у развијању теорије радне вредности. Јер, за прилике мануфактурног стадијума капитализма релевантне категорије објашњава теоријом радне вредности, док за услове слободноконкурентског капитализма примењује неразрађену теорију трошкова производње по којој се цене робе свде на збир три основна дохотка (најамнину, профит и ренту), што је Маркс назвао догмом Адама Смита, којом се ови облици дохотка третирају као природна награда за рад, предузетништво и власништво. Смит је, по линији теорије радне вредности, полазна основа Рикардовог дела, марксистичке политичке економије и теорије експлоатације, односно социјалистичке критике капитализма. На другој страни, по линији трошкова производње, он је родоначелник вулгарне политичке економије, чији се припадници сматрају његовим следбеницима. Осим „*Богатства народа*“, друга Смитова економска дела нису сачувана, јер су извршиоци његовог тестамена спалили необјављене радове.

18. ЈУЛИ: На данашњи дан је рођен

МИХАИЛО ВУЧКОВИЋ

(Београд, 18. јули 1908. – Београд, 1. феб. 1978)

српски и југословенски правник, агроекономиста, теоретичар
пољопривредног задругарства, професор универзитета, декан, проректор.

Основну школу завршио је у Пироту, Трећу мушку гимназију и средњу музичку школу у Београду и бавио се музиком (Михаилов млађи брат је др Војислав Вучковић, чувени музиколог, композитор и диригент). Правни факултет у Београду је завршио 1932. На економском одсеку истог факултета одбранио је докторску дисертацију под насловом: *Еволуција и критика неутралног задругарства у капитализму и социјализму* (1936). До почетка Другог светског рата радио је у Одељењу за економска изучавања *Аграрне банке* у Београду. Био је уредник *Сељачких новина* (1939). За време рата живео је у потпуној илегалности (био је на списку за стрељање; у њиховој кући су се одржавали састанци руководећих чланова КПЈ). После рата радио је на обнови југословенских задружних организација, био је члан Управног одбора Савеза набављачких задруга државних службеника, члан Управног одбора Главног савеза српских земљорадничких задруга (1944-1945), генерални секретар Главног задружног савеза ФНРЈ (1946-1948), члан Комитета за задругарство Владе ФНРЈ, члан Научне секције Савеза економиста Југославије. Универзитетску каријеру започео је 1946. као доцент Пољопривредног факултета у Београду-Земуну, за предмет *Економика пољопривреде са задругарством*, за ванредног професора изабран је 1949. На Економском факултету у Београду 1950. је постао ванредни а 1955. редовни професор, био је шеф Катедре за економску политику, декан факултета и проректор Београдског универзитета (1952-1955). Био је један од најзначајнијих теоретичара задругарства и његов утемељивач на тлу Југославије. У периоду 1946-1956. био је члан Централног комитета Међународног задружног савеза у Лондону. Био је такође члан и других међународних задружних организација, чија су седишта у Женеви, Хамбургу и Паризу. Предавања о аграрној политици и задругарству држао је на Институту Колина Кларка у Оксфорду, на Сорбони, као и у Центру за изучавање задругарства и Задружном колеџу у Паризу, где је био и професор Међународног универзитета за задругарство. Био је уредник и оснивач листа *Задруга* (1945). Као веома плодан писац, аутор је великог броја књига, брошура и чланака, који су публиковани и у иностранству, углавном на француском и енглеском језику. Написао је одреднице у неколико енциклопедија и позамашан број популарних чланака различитог обима у више недељних и дневних листова. Радове је објављивао и у десетак страних држава. Написао је први уџбеник из задругарства. Објавио је збирку поезије *Беле врране*. Бавио се музиком, био је почасни председник Београдске филхармоније (1970). Говорио је руски, немачки и француски. Од његових важнијих радова треба издвојити следеће: *Организација житног режима у Француској*, 1939; *Сељаци и задругарство*, 1939; *Задругарство јуче и данас*, Београд, 1945; *Аграрна политика* (уџбеник), Економски факултет у Београду, 1961; *Економика пољопривреде* (уџбеник), Економски факултет у Београду, 1967; *Еволуција и критика неутралног задругарства*, 1963; *Историја задружног покрета у Југославији (1918-1941)*, 1966; *Економика пољопривреде са задругарством* (коаутор М.Радић), 1973.

19. ЈУЛИ: На данашњи дан је рођен

МИЛОРАД УНКОВИЋ

(Невесиње, Херцеговина, 19. јули 1945. - Београд, 12. јули 2013)
српски и југословенски економиста, практичар међународне економије,
политичар, градоначелник Београда, министар, професор универзитета.

Дипломирао (1969) као један од најбољих у генерацији, магистрирао и докторирао на Економском факултету Универзитета у Београду. Каријеру је почео као истраживач у Институту за спољну трговину у Београду. Обављао је више јавних државних и партијских функција: секретар ОКСК Стари Град, Београд; генерални директор спољнотрговинских фирми „Руднап“ и „ИФТА“, Београд. Упамћен је као председник Скупштине Града Београда (1990-1993) и председник Извршног савета Града Београда; заменик министра (у СФРЈ) и министар за економске односе са иностранством (у СРЈ); председник Управног одбора Завода за уџбенике Београд и члан више других савета и управних одбора (Економски савет СФРЈ, Савет Факултета политичких наука у Београду). Иступао је са рефератима на више међународних саветовања, са темама из области привредног развоја, страних директних инвестиција и економских односа са иностранством. Био је председник или члан више међудржавних комитета за економску сарадњу (са: Русијом, Немачком, Кином, Индијом, Египтом, Алжиром, Холандијом, Данском, Аустријом), члан државних делегација у преговорима са ГАТТ, ММФ, Светском банком, ЕИБ. Био је једно време представник СФРЈ у Комитету за спољну трговину СЕВ-а (Савета за узајамну економску помоћ источних социјалистичких земаља; рус. *Совет экономической взаимопомощи*, СЭВ, основан 1949. као одговор на оснивање ОЕЕЦ, Организације за европску економску сарадњу 1948, касније ОЕЦД, Организација за економску сарадњу и развој западних земаља; занимљиво, СФРЈ је имала статус земље посматрача и у СЕВ и у ОЕЦД). Објавио је 19 књига (монографија, универзитетских и средњошколских уџбеника) из уже области међународне економије, спољне трговине, спољнотрговинског и девизног пословања, око 100 чланака, више приказа и интервјуа. Као најзначајнији његови радови могу се поменути: *Утицај платног промета са иностранством на политику новца и кредита*, Љубљана, Београд, 1973; *Спољнотрговински и девизни систем СФРЈ* (са Б. Стакић), 1979; *Међународно кретање капитала и положај Југославије*, 1980; *Светска привреда данас*, 1988; *A Guide for Foreign Investors in Belgrade*, 1989; *Како наплатити потраживања из земаља у развоју*, 1992; *Како смо градили Београд* (1988-1992, зборник), 1992; *Савремена међународна трговина*, 2005; *Трговина, тржиште и маркетинг*, 2008; *Међународна економија*, 2007. (уџбеник, више издања); *Савремено берзанско и електронско пословање* (са М. Милосављевић и Н. Станишић), 2010; *Можућности Србије за привлачење страних директних улагања* (са Н. Кордић), 2011; *Спољнотрговинско и девизно пословање* (са Б. Стакић), 2011; *Спољна трговина уживо*, 2013; *Конкурентност привреде*, (постхумно) 2014; *Међународна економија* (са Н. Кордић, постхумно), 2014.

20. ЈУЛИ: На данашњи дан је преминуо

СВЕТОЛИК-СВЕТА ПОПОВИЋ

(Нишевац код Сврљига, 13. нов. 1913. – Београд, 20. јули 1983)
српски и југословенски аграрни економиста, политички активиста,
универзитетски професор, дугогодишњи директор института.

Гимназију је завршио у Нишу, а трговачку академију у Београду. Универзитетско образовање стекао је 1939. на Економско-комерцијалној високој школи у Загребу. По завршеним студијама радио је у Банској управи Моравске бановине у Нишу (1940-42), потом је професор економских средњих школа у Зрењанину (1942-45) и Нишу од 1945. до 1956. када прелази у Институт за економику пољопривреде у Београду, у којем је био директор око 25 година, све до пензионисања 1981. У звање научног саветника изабран је у Институту и на Економском факултету у Београду. Поред рада у Институту био је предавач *Политичке економије* на Партијској школи ЦК СК Србије (био је члан КПЈ од 1944. године). На београдској Високој школи политичких наука предавао је *Аграрну политику*. Такође је био предавач на Економском факултету у Београду. Био је савезни народни посланик Привредног већа Савезне скупштине, члан Економског савета СФРЈ, члан издавачког савета листа *Задруга*. Бавио се углавном економиком пољопривреде и аграрном политиком, посебно политиком цена у пољопривреди. Научно-критички поглед на његово дело у агроекономској науци и пракси резимиран је на научном скупу „О сврљишком крају и Светолику Поповићу“, који је организован као меморијал (15. годишњица његове смрти) и као једна од манифестација обележавања 50. годишњице Института за економику пољопривреде, чији је он директор био половину тог периода. Ова научно-критичка анализа, са значајне временске дистанце у односу на доба његове научне и стручне активности, остварене у потпуно другачијем економском и политичком систему, показала је да овај научни прегалац, својим недогматским приступом и вишедисциплинарним истра-живањима у домену аграрне теорије и праксе, заузима високо место у плејади истакнутих југословенских аграрних економиста. Његова библиографија обухвата око стотину објављених наслова. У главне његове радове спадају: *Могућности проширења земљишта у друштвеној својини и закупу у Југославији*, 1963; *Аграрна политика у Југославији*, 1964; *Политика у пољопривреди и однос према индивидуалном пољопривредном произвођачу*, 1966, коаутор; *Утицај мера привредне реформе на делатност земљорадничких задруга*, 1967; *Аграрна пренасељеност у Југославији*, 1968; *Основе политике дугорочног развоја пољопривреде Југославије*, 1970; *Политика цена пољопривредних производа*, 1971; *Прилог утврђивању гарантованих и минималних откупних цена пољопривредних производа*, 1973; *Аграрна политика после доношења Устава на подручју Србије ван САП*, 1975; *Анализа економских фактора за утврђивање максимума земљишног поседа различитих категорија индивидуалних газдинстава брдско-планинског подручја*, 1975; *Пореска политика у односу на индивидуалне пољопривредне произвођаче*, 1975; *Питање земљишне ренте у репродукцији индивидуалних газдинстава Војводине*, 1977. Као руководиоца и креативни аутор учествовао је у изради многих пројеката које је Институт радио као подлоге за доношење вишегодишњих планова развоја пољопривреде и агроиндустријског комплекса Србије и Југославије.

21. ЈУЛИ: На сутрашњи дан је рођен

СТЈЕПАН ХАН,

(Будимпешта, 22. јули 1907. - Суботица, 2. окт. 1995)

југословенски инжењер електромашинства, теоретичар организације и продуктивности рада, економиста, професор универзитета, декан.

Основно и средњошколско образовање стицао је у Вуковару, Будимпешти и Сомбору. На Техничком факултету у Загребу дипломирао је 1930. и тако постао дипломирани инжењер електромашинства. После тога је све до завршетка рата запослен у Градској електричној централи у Загребу. По завршетку рата убрзо постаје начелник Планског одељења Генералне дирекције електропривреде ФНРЈ, где учествује у изради Концепције плана електрификације земље. Променио је још неколико важних функција до 1954, када је постављен за директора Института за проучавање продуктивности рада, који је реорганизован у Савезни завод за продуктивност рада. Године 1962. изабран је у звање редовног професора Економског факултета у Суботици, где је основао Завод за организацију рада и пословања. На његову иницијативу се у наставне планове свих смерова факултета уводе предмети из области информатике и кибернетике, а формира се и смер за информатику. Био је декан Факултета, почасни доктор Универзитета у Новом Саду, руководиоц Института за информатику у Новом Саду, главни уредник часописа „*Продуктивност*“. Један је од твораца информатике као предмета на високошколском нивоу. Био је шеф југословенске делегације на тридесетак заседања техноекономских комисија разних тела УН. Седамдесетих година прошлог века, председава Првим светским конгресом енергетичара у Југославији. Већ тада указује на потребу штедње необновљивих извора енергија и окретање обновљивим изворима енергије. Од тадашњег државног руководства добија задатак да изради пројекат скраћења радне недеље, са шест на пет радних дана, захваљујући том пројекту ни један економски показатељ (продуктивност, економичност итд) није опао. Био је директор последипломске школе Европског центра за мир и развој у Београду и гостујући професор на неколико иностраних универзитета. Аутор је великог броја научних радова, чланака, реферата, студија, монографија и књига из области информатике, кибернетике и организације рада. У економској науци је оставио запажен траг, највише у области организације рада, продуктивности рада, информатике и кибернетике. Поводом десетогодишњице његове смрти, Економски факултет у Суботици, односно његови некадашњи студенти и сарадници, већ познати и признати стручњаци, организовали су округли сто под називом *"Мисао и дело професора Стјепана Хана"*. Такође у његову част, Центар за развој и примену науке, технологије и информатике у Новом Саду, на манифестацијама Дани информатике у школама, за промоцију и примену информационе технологије, додељује награду која носи име „проф. Стјепан Хан“. Главна његова дела су: *Увод у информатику*, 1978; *Основе информатике* (коаутор Н.Балабан), 1978, пето издање 1990; *Прилози проучавању рационалног организовања високих школа*, 1979; *Наука о раду и његовом организовању*, 1984.

22. ЈУЛИ: На сутрашњи дан је преминуо

НИКОЛА МИРКОВ

(Нови Сад, 13. мај 1890. - Цирих, 23. јули 1957)

српски и југословенски инжењер, пројектант и градитељ, водопривредни стручњак, идејни творац пројекта хидросистема Дунав-Тиса-Дунав.

У Новом Саду завршио Српску велику гимназију 1908. са одличним успехом, потом техничку школу у Бечу, а као питомац Текелијанума у Будимпешти 1913. завршио технички факултет. Са инжењерском дипломом, прво радио у приватном инжењерском бироу у Тителу. Мобилисан 1915. у Аустроугарску војску, али је из здравствених разлога отпуштен, и до краја рата радио у водној задрузи у Тителу. У Новом Саду од 1918. био шеф Хидротехничког одељења и један од иницијатора оснивања Централног одбора водних задруга. Државну службу напустио је 1929. и радио у фирми *Инжењеринг*. Пројектовао је одбрамбени насип код Ратног острва на Дунаву и био ангажован у његовој изградњи (1929-34). Активно учествовао у решавању комуналних проблема Новог Сада, изградњи водовода и канализације, железничког чвора и моста на Дунаву, пристаништа, једног купатила. После мађарске рације 1942. склонио се у Карловце, пред претњом усташа прешао у Земун. После ослобођења добио службу у Савезу водних заједница у Н.Саду. О значају уређења режима вода написао: „Наша јавност није свесна да наше благостање, наша материјална и духовна култура извиру из огромних радова на уређењу вода и сталне борбе са водама; јавност мисли да је то благостање природа пружила човеку, а не зна да је ову земљу човек истрајним радом отео од природе“. Он је 1947. изложио идеју о градњи хидросистема Дунав-Тиса-Дунав, једног од најкомплекснијих вишенамених хидротехничких система у свету (одводњавање, одбрана од поплава, наводњавање, пловидба...). Народна скупштина Србије је прихватила идеју јуна 1947. и унела у "Петогодишњи план развитка народне привреде НРС 1947-1951", већ у септембру је основана "Дирекција за изградњу Великог канала ДТД" при Главној управи вода Министарства пољопривреде. После резолуције Информбироа радови на изградњи Канала су прекинати, а након катастрофалне суше 1952, покреће акцију да се радови наставе. Своју замисао да се пројекат гради властитим снагама, разрадио је у студији *Канал Дунав-Тиса-Дунав у самоизградњи: изградња и упоредна експлоатација канала*, завршеној јануара 1953. Тако је почела изградња поља за наводњавање дуж постојећег канала Бездан-Бечеј. Израда плана и пројеката трајала је читаву деценију, а сам хидросистем је грађен две деценије, 1957-1977, што је окончано пуштањем у рад бране на Тиси 1977. Мирков, један од најистакнутијих водопривредних стручњака у Југославији и свету, није дочекао завршетак радова на свом највећем пројекту, који је непроцењиво утицао на агроиндустријски и укупан економски развој Југославије. Није био ожењен, живео је аскетски, прилично осамљен. Течно је говорио француски, немачки, мађарски и енглески. У Новом Саду једна улица носи његово име. Написао је и следеће књиге: *Водно газдинство у Војводини*, 1945; *Велики канал Дунав-Тиса-Дунав*, *Летопис Матице српске*, Н.Сад, 1947; *Проблеми изградње Великог канала ДТД*, 1949/1950; *Канал Дунав-Тиса-Дунав и наше животно питање*, 1952; *Исушење житнице Југославије и Канал ДТД*, 1956. Покрајински фонд вода, Нови Сад, издао је *Сабране радове инжењера Николе Миркова* (1976).

23. ЈУЛИ: На данашњи дан је преминуо

ЖИВКО МУЧАЛОВ

(Чуруг, Бачка, 1. јули 1915. – Београд, 23. јули 2005)

електроинжењер, српски и југословенски привредник, економски визионар, дипломата, дугогодишњи директор *Енергопројекта*.

Иако није био академски економиста, његов живот и рад у пракси је показао како се могу стварати велике економске вредности. У првим годинама обнове и изградње привредне структуре после Другог светског рата, са дипломом Електротехничког факултета, којих је тада у Југославији било мало, млади инжењер Мучалов добио је прво професионално задужење у Главној дирекцији за електропривреду Југославије. Потом је постављен за помоћника министра електропривреде у влади Србије. Оно што је у тадашњим државним ресорима за привреду плански програмирано („зацртано“), морало је у пракси да се изврши. Убрзо је био у прилици да у непосредној пракси проверава и остварује замисли садржане у планским поставкама: септембра 1951. постављен је на дужност генералног директора државног пројектантско-грађевинског предузећа *Енергопројект*. Ту ће остати скоро три деценије (до 1978), током којих се под његовим руководством Енергопројект развијао и уздизао и постао престижна фирма светског гласа. Код многих привредника из тог периода, име ове просперитетне и светски познате српске фирме и њеног дугогодишњег генералног директора скоро се поистовећују. Када је преузео руковођење Енергопројектом, то је била организација у настајању, са око 200 запослених, углавном инжењера и техничара и са незнатним бројем економиста, правника и других струка. У време његовог управљања, Енергопројект је постао комплексна фирма за истраживање, пројектовање и извођење енергетских, водoprивредних, индустријских и других постројења. Енергопројект је учествовао у пројектовању, инжењерингу, изградњи постројења, набавци опреме, извођењу електромашинских и технолошких система и пуштању у рад свих већих хидро и термоенергетских постројења, у скоро свим републикама бивше Југославије, и у 70 земаља на свим континентима осим Аустралије. У том времену пројектовани су и изграђени бројни капитални енергетски објекти на простору Југославије, хидроелектране: Маврово, Зворник, Бистрица, Кокин Брод, Перућица, Овчар бања, Рас, Селашница, Бајина Башта, Ђердап, Мратиње, као и низ термоелектрана и топлана. Уговорени су и изграђени велики послови у иностранству: у Перуу, Ираку, Алжиру, Катару, Тогоу, Гвинеји, Пакистану, Либану, Камбоџи, Јордану, Бурми, Египту, Кипру и другим земљама. Док је био на челу Енергопројекта, добио је низ великих друштвених признања, не само у земљи него и у иностранству. Добитник је Награде АВНОЈ-а - највише државне награде СФРЈ (1972). Примио је ордене страних влада: Мауританије, Италије и Централноафричке Републике. После Енергопројекта, његова нова дужност била је у ресору иностраних послова – постављен је за амбасадора у Ираку. Једно време био је и делегат у Скупштини Југославије. И после одласка у пензију (1986) његова веза са Енергопројектом није престала, био је члан Пословног савета ове велике фирме, и даље је богатим искуством и идејама доприносио њеним успесима. Све што је постигао несумњиво показује да је знао и умео да окупи и мотивише своје стручне сараднике и да са њима дели задовољство великих пословних успеха.

24. ЈУЛИ: На данашњи дан је рођен

НИКОЛАЈ Г. ЧЕРНИШЕВСКИ

(Николай Гаврилович Чернышевский)

(Саратов, 24. јули 1828. – Саратов, 29. окт. 1889)

руски мислилац, филозоф, револуционарни демократа, економиста,
књижевник, социјалиста утописта.

Рођен је у свештеничкој породици, најпре је завршио богословију у Саратову, а потом историјско-филолошки факултет Петербуршког универзитета. Накратко предаје руски језик и књижевност у саратовској гимназији, па се враћа у Петербург, где развија публицистичку делатност и брани магистарски рад, о односу уметности према стварности, са тезом да уметност мора бити уџбеник за живот. Због револуционарног карактера своје публицистичке делатности, две године (1862-64.) је провео у истражном затвору (у чувеној Петропавловској тврђави) и осуђен на седам година робије и доживотно исељавање у Сибир. После девет година робијања и дванаест година прогонства, дозвољено му је да се настани у Астрахану, у коме је провео последњих неколико година свог мученичког живота. Само три месеца пред крај, допуштено му је да се врати у родни град, у коме је, потпуно порушеног здравља, затворио свој животни круг. Од економских идеја овог мислиоца и весника неког новог друштва, пре свега треба указати на његову критику буржоаске економске мисли и капиталистичког начина производње. Најкраће, по њему, економисти тог доба били су слаби лекари за болести капиталистичког поретка (дају рецепте за лекове који само привремено умањују бол за болест коју може излечити само хируршки нож, револуција). Али, за разлику од марксиста који су сматрали да револуцију може извести радничка класа или савез радника и сељака, он је заговарао идеју сељачке револуције. У вези с тим залази у утопистичке воде, јер - закупљен специфичностима Русије и рђавим искуством из развоја капитализма у Западној Европи - сматра да антифеудалном, социјалистичком револуцијом Русија може избећи капиталистички пут развоја и непосредно развијати социјализам, захваљујући старом облику земљишног власништва - руском миру (сеоској општини). Поводом тога, залагао се за конфискацију земљишта племића и његово додељивање сеоској општини, уз обједињавање власништва, организације и рада у једном лицу, пољопривредном произвођачу. На све то се наслања идеја која провејава у многим његовим радовима, а то је мисао о политичкој економији као класној науци, тј. политичкој економији трудбеника, чији је задатак да разобличи капиталистички друштвено-економски поредак. Премда су његови економски погледи изложени углавном у многобројним чланцима расутиим по часописима, као и у роману *Что делать* (Шта да се ради) у коме говори о градском задругарству, написао је економске радове већег обима. Најважнији међу њима су: *Капитал и труд* (Капитал и рад, 1860) и *Дополнения и примечания на первую книгу политической экономии Д.С.Милля* (Допуне и примедбе на прву књигу Д.С.Мила, 1865). Оба ова дела, као и низ других радова, исказују особине дубокоумног мислиоца, талентованог економског критичара и сјајног полемичара. Преглед његовог економског стваралаштва дат је у тротомној књизи *Избранные экономические произведения* (Изабрани економски радови, 1948-1949).

25. ЈУЛИ: На јучерашњи дан је рођен

ВЛАДИМИР ЈАСИЋ

(Петриња, 24. јули 1922. – Београд, 23. апр. 2010)

инжењер електротехнике, истакнути српски и југословенски привредник,
дугогодишњи генерални директор, економски стваралац.

Завршио је технички факултет, до 1949. радио у Београду као техничар и пројектант, од 1950. до 1956. инжењер конструктор, технички директор и директор предузећа Милетић и Цер у Чачку. Непуне две деценије је био генерални директор *Електронске индустрије* у Нишу, 1956-1973. Био је члан управних одбора Привредне коморе Србије, Привредне банке и Југобанке, члан Комитета СИБ за технику и технологију и Комисије ЦК СКС за културу и образовање, посланик Привредног већа Савезне скупштине СФРЈ. Један је од пионира индустријализације Србије, као дугогодишњи директор *ЕИ Ниш*, која је настала од државног предузећа *Заводи РР Ниш*, основаног 1948. за производњу рендген и радио апарата. Пресудно је допринео да Ниш израсте у индустријски центар од великог значаја за Србију и целу ондашњу државу. Међу угледним привредницима и у јавности, његово име се поистовећивало са *ЕИ Ниш*. Сматрали су га творцем овог југословенског привредног гиганта, јер је под његовим руковођењем настајала и развијала се не само индустрија, него и наука и високо образовање у области електротехнике. Да није било Јасића (који је говорио - улагањем у кадрове обезбеђујемо будућност), не би било Електронског факултета у Нишу. Октобра 1960. званично је почео рад Техничког факултета у Нишу, са четири одсека: Машински, Грађевински, Архитектонски и *Електронски* који је основан уз помоћ тадашњих *Завода РР* на чијем је челу био директор Јасић, заједно са професором Електротехничког факултета у Београду. *Заводи* су у кругу својих фабрика уступили простор, прве године уписано је 129 редовних и 134 ванредна студента. Сталожен, систематичан, предусретљив и стрпљив саговорник, у комуникацији са сарадницима и пословним партнерима остављао је утисак руководиоца неспорне компетенције и ауторитета. Имао је пионирску улогу у изградњи домаће електроиндустрије, од првих серија рентген апарата и телевизора, до нове широке производне лепезе: рачунари, електрична бројила, машине за прање, колор телевизори, телефонске централе, радио-станице, саобраћајна сигнализација, штампана кола, индустријска електроника, аутоелектроника, медицински уређаји, колор катодне цеви, клима уређаји, кондензатори, полу-проводници, и тд. Размере његовог доприноса равоју нишког региона и целе Србије, уверљиво одсликају два податка: у *РР Заводу* када је 1956. преузео директорску улогу, било је запослено 700 радника; у развијеној *ЕИ Ниш*, када је он 1973. године, под политичким притисцима, из ње отишао, у око 50 фабрика било је око 28.000 запослених. У истом смислу говоре бројке о оствареној производњи, развоју технологија, пословној сарадњи са светским фирмама Филипс, Телефункен и Сименс. Истицан је као инспиративан пример компетентног и креативног руководиоца, па је као пензионер био члан Савета привредника ПКЈ. У јануару 1998, додљено му је велико признање, Награда Скупштине града Ниша. Постоји иницијатива да се авенија од центра града према ЕИ у Нишу назове авенијом Владимира Јасића. Његово велико дело, након међународних економских санкција и под налетом непромишљене приватизације, нажалост није надживело свог ствараоца.

26. ЈУЛИ: На данашњи дан је преминуо

ТРИГВЕ ХАВЕЛМО

(Trygve Magnus Haavelmo)

(Скедсмо, Норвешка, 13. дец. 1911. - Осло, Норвешка, 26. јули 1999)

норвешки економиста, економетричар, професор универзитета, нобеловац.

На Универзитету у Ослу дипломирао је 1933, а докторску дисертацију одбранио 1946. Од завршетка студија до 1938. био је асистент у Институту за економику Универзитета у Ослу. Од 1940. до 1947. борави у САД, где је радио као статистичар у Њујорку, трговачки аташе у норвешкој амбасади у Вашингтону и истраживач на Универзитету у Чикагу. После краткотрајног рада у Министарству трговине и индустрије и Министарству финансија, по повратку у домовину, у периоду од 1948. до 1979. био је професор економике на Универзитету у Ослу. Био је председник Норвешког економетријског друштва, члан Норвешке академије наука и члан Данске академије наука. За истакнуте доприносе у области теорије вероватноће и развоју економетријских модела, као и за анализе симултаних економских структура, додељена му је Нобелова награда за економске науке 1989. године. (После Р.Фриша, он је други Норвежанин који се окитио овим признањем). Пажњу академске јавности скренуо је већ својом докторском дисертацијом *The Probability Approach in Econometrics* (Приступ економетрији кроз теорију вероватноће, 1941). Остао је упамћен и по *Хавелмо теореме* о деловању мултипликатора у трошковима државе. Суштина те теореме, поједностављено речено, своди се на то да државни издаци за робу и услуге, који се финансирају из директних пореза, имају мултипликативни карактер у кретању националног дохотка. То значи да пораст тих издатака утиче мултипликативно на увећање националног дохотка, док се њихово смањивање одражава на мултипликовано умањивање националног дохотка. Истина, он напомиње да ипак треба бити обазрив приликом примене ове теорије у практичној фискалној политици. Треба нагласити да мултипликатор буџета није његов највећи допринос развоју економске науке. Најзначајнији прилог ризници економског знања дао је још у својој докторској дисертацији, где је показао да је формулација хипотетичких економских теорија створила могућности коришћења статистичких модела закључивања о постојећим везама конкретне теорије са случајним узорцима из практичног живота. На основу тога, градио је економске моделе за тестирање закључака и за предвиђање кретања појединих макроекономских варијабли, уз сагледавање њихових узајамних веза. За случајеве утврђеног постојања међузависности, постављао је одговарајуће методе за идентификацију, спецификацију и оцењивање карактера тих веза узајамног преплитања. Те методе његовог пионирског рада прихватили су и даље усавршавали многи економисти неокензијанског правца економске мисли. Осим великог доприноса економетријској теорији, значајно је допринео и теорији инвестирања односно теорији економског раста, са посебним освртом на глобалну неједнакост. Најважнија његова дела: *The Probability Approach in Econometrics* (Приступ економетрији кроз теорију вероватноће, 1944), *A Study in the Theory of Economic evolution* (Проучавање теорије економске еволуције, 1954), *A Study in the Theory of Investment* (Проучавање теорије инвестирања, 1960), *Econometrics and the Welfare State* (Економетрија и држава благостања, 1990).

27. ЈУЛИ: На данашњи дан је рођен

МИРКО МАРЈАНОВИЋ

(Книн, 27. јули 1937. - Београд, 21. фебруар 2006)

српски и југословенски економиста, друштвени активиста, привредник,
дугогодишњи директор, економски стваралац, политичр, премијер.

У родном месту је завршио основну школу и гимназију. Као један од најбољих студената генерације Економски факултет у Београду је завршио 1960. После дипломирања није прихватио место асистента на факултету, определио се да у *Книнској творници вијака* (ТВИК) практично спозна тајне пословања у привреди, па је каријеру започео као референт, затим директор службе, директор развоја, комерцијални директор. Затим 1973. прелази у београдско спољно-трговинско предузеће *Прогрес* (основано 1952) и убрзо одлази на петогодншњи рад у представништву у Москви и практично спознавање пословања спољне трговине. У тим годинама, и касније као први човек фирме, успоставио је сарадњу са највећим фирмама у свету (Круп, Тисен, Крезалоар, Болцано, Фиат, БАСФ, Мерцедес), са значајним светским привредницима и политичарима. Петнаест година (1979-1994.) био је генерални директор компаније *Прогрес*. Развијајући послове спољнотрговинског и унутрашњег промета, финансијског посредовања и консалтинга, *Прогрес* је тада израстао у једно од највећих и најуспешнијих предузећа у Југославији. Својим пословањем је повезивао комплементарна тржишта Југославије и СССР-а, истока и запада, у разгранатој мрежи представништава у Москви, Будимпешти, Софији, Букурешту, Прагу, Берлину, Варшави, Техерану и другде, као и преко својих предузећа у Паризу, Франкфурту, Њујорку, Цириху, Милану, Атини, Лондону, Сиднеју. Добре односе изградио је са руским партнерима и политичарима, са *Гаспромом* основао мешовиту фирму *Прогресгастрејдинг*. Као успешан привредник и свестрана личност (започињао студије на музичкој академији; заљубљеник у спорт, дуго на челу ФК „Партизан“, доживотни почасни председник клуба), захваљујући свом искуству и политичком активизму (у Социјалистичкој партији Србије), шест година је (два мандата) био председник Владе Србије: први, март 1994. - март 1998.; други, од 5. априла 1998. до тзв. демократске револуције 5. октобра 2000. Резултате рада у Влади детаљно је описао у књизи *Из кризе у реформе* (1999, предговор Слободан Милошевић). Обе владе су биле коалиционе („влада народног јединства“), у првој је партиципирала Нова демократија, а у другој Српска радикална странка и Југословенска левица. Његов мандат - један од најдужих премијерских у Србији, долази након економске кризе изазване економском блокадом и међународним санкцијама, током насилне сецесије и распада Југославије, грађанског рата у Хрватској и БиХ, протеривања и егзодуса Срба и њиховог масовног избеглиштва у Србију - обележен је стабилизацијом и опоравком привреде, развојем инфраструктуре и релативно високим стопама економског раста. Нова „досовска“ власт подносила је кривичне пријаве против *Прогреса* и њега лично, али су све пале пред судом. И он је као грађанин подносио тужбе, конкретно и против З.Бинђића (за оптужбу да је као директор *Прогреса* присвојио вагоне пшенице из робних резерви), којег је суд, по Марјановићевој тужби, огласио кривим, што је разочарало стране амбасадоре који су присуствовали изрицању пресуде. Све то је дтаљно описао у својој другој књизи *У раљама досовске демократије* (2004).

28. ЈУЛИ: На јучерашњи дан је рођен

ОСКАР ЛАНГЕ

(Oskar Ryszard Lange),

(Томашув-Мазовецки, Пољска, 27. јули 1904. – Лондон, 2. окт. 1965)

пољски економиста-марксиста, дипломата и политичар,
професор универзитета, суоснивач економске кибернетике, академик.

На Краковском универзитету је стекао степен магистра права (1927) и доктора права (1928), потом је 1929-30. студирао на Лондонској школи економије, 1931. је био предавач-доцент универзитета у Кракову. Године 1935. емигрирао је у САД, постао предавач и истраживач на Мичигенском и Станфорд универзитету, као и професор економике и статистике на Чикашком универзитету (1938-1945). Након окончања Другог светског рата вратио се у Пољску, био је пољски амбасадор у САД и представник Пољске у Уједињеним нацијама, затим ректор Главне школе за планирање и статистику у Варшави, професор Варшавског универзитета, академик Пољске академије наука и председник економског савета у пољској влади. Осим тога, учествовао је у изради планова економског развоја више неразвијених земаља Азије и Африке. Његова научна каријера има две јасно одвојене етапе: америчка етапа до Другог светског рата, у којој је дао велики допринос главном току економске мисли, не скривајући при том своје симпатије према марксизму; и пољска етапа после рата, у којој је он заступао и промовисао недогматску верзију марксизма, користећи све савремене економске методе и инструменте. Тако је освојио највише врхове економске науке свог доба. Као широко образована личност бавио се не само економијом и статистиком него и филозофијом, социологијом и кибернетиком. Током тридесетих година 20. века био је један од водећих заговорника идеја италијанског економисте В.Парета, у вези са теоријом опште равнотеже, износећи прве доказе „прве и друге теореме благостања“. Значајно је допринео развоју неокласичне синтезе, интеграцији класичне и неокласичне економије у једну теоријску структуру. У последњим годинама, Ланге је радио на кибернетици и употреби компјутера за економско планирање. Заједно са С.Биром и В.Њемчиновом, сматра се оснивачем економске кибернетике. Као припадник и један од главних теоретичара либерално-социјалистичке школе, насупротив Мизесу и Хајеку, између два светска рата доказивао је рационалност социјалистичког друштва у коме је владајућа друштвена својина. Након Другог светског рата спада у најужи круг уважаваних теоретичара марксистичке политичке економије. Али, није био догматичар, већ умни стваралац који се залаже за отварање марксизма према значајним научним достигнућима грађанске економске теорије и привредне праксе. Умро је у једној лондонској болници после неуспеле операције. Његова главна економска дела: *On the Economic Theory of Socialism, Part One, 1936, Part Two, 1937.* (О економској теорији социјализма, први део, 1936., други део, 1937); *Marxian Economics and Modern Economic Thought* (Марксистичка економија и модерна економска мисао, 1947); *Wstep do ekonometrii* (Увод у економетрију, 1958); *Ekonomia polityczna* (Политичка економија, 1959); *Введение в экономическую кибернетику* (Увод у економску кибернетику, 1968). Његова сабрана дела објављена су у осам томова (1973-1978).

29. ЈУЛИ: На јучерашњи дан је преминуо

АТАНАСИЈЕ НИКОЛИЋ

(Бачки Брестовац, Оџаци, 18. јануар 1803. - Београд, 28. јули 1882.),
српски инжењер, агроекономиста, публициста, просветитељ, професор
универзитета, први ректор лицеја.

Основну школу је завршио у Сомбору. Гимназију почео у Карловицама а завршио у Новом Саду. Филозофију је студирао у Тору а артљеријску школу у Бечу. Вратио се у Нови Сад 1824. где је отворио приватну школу цртања, потом у Пешти завршио технику и добио диплому „потврђеног инжињера“. До 1839. био чиновник у Новом Саду, жупанијски инжењер у Сомбору и на грофовским имањима. У Србију долази 1839. за професора математике и првог ректора Лицеја у Крагујевцу и касније у Београду. Постављен је за начелника полицијско-економског одељења где је писао законе, уредбе и упутства, на крају и за помоћника министра. На његов предлог од 1840. је уведена прослава Св.Саве у свим школама. Са Ј.Стеријом Поповићем замислио је 1841. оснивање Српске академије, ради унапређења науке, књижевности и уметности. Исте године основано је Друштво српске словесности, а 1842. Народна библиотека у Београду. Пензионисан је 1859, потом се посветио писању као народни просветитељ. Био је свестрана личност, писао књиге из пољопривреде, математике и књижевности; држао предавања радницима, војним лицима, студентима, књижевницима и научницима. У економији, његов велики допринос је у области пољопривреде. Уредио је прву Земљоделску школу у Топчидеру, засадио Топчидерски парк, засађени су кестенови на Теразијама и јабланови у Кнез-Милошевој улици. Уређивао земљораднички лист „*Чича Срећко*“, давао савете како да се поправе сојеви домаће стоке, на бољи пут управи земљорадња и цела пољска привреда. Писао је уџбенике, стручне књиге, чланке, сакупљао народне приповетке, писао драме и песме. Његово најзначајније дело је четворокњижје „*Земљоделско газдинство*“, прва целовита публикација о правилном пољопривредном газдовању (*оикос номос*) у Србији у XIX веку. Књиге су написане оригинално, у виду (преко 2000) питања и одговара. У првој књизи *Ратарство* (1853) излаже проблеме земљишта, климе, оруђа, ђубрива, сетве, гајења усева и жетве свих најважнијих производа, износи значај трогодишњег и шесто-годишњег плодореда, обухвата 658 питања и одговора. У другој, *Виногра-дарство* (1854), пише о начинима формирања чокота, садњи и резидби, берби грожђа, производњи и чувању вина (питања 659-968). *Воћарство и шумарство* (1857) је трећа, обрађује оплемењивање воћа, начине калемљења, расаднике, болести и штеточине (питања 969-1118). О сточарству пише у четвртој књизи *Скотоводство* (1854), говедарство, коњарство, овчарство, козарство, свињарство, пчеларство, живинарство, гајење свилене бубе (питања и одговори 1119-2028), наглашавајући на почетку мото „*отуда где сточарство цвета ту је највећи доходак од пољопривреде*“. Иако је дело написано пре 170 година, проблеми су актуелни, не само у време писања, него и данас. Поред ових књига значајних за аграрни и укупан економски развој, написао је и следеће: *Алгебра за слишателя философије у Лицеуму Кнажевства Србије* (1839); *Елементарна геометрија* (1841); *Народне српске приповетке* (1843); *Буквица среће и блаженства* (1870); *Приче мудрих људи* (1882). Књигу *Српске народне приповетке* (на свет издали његови унуци, 1899).

30. ЈУЛИ: На данашњи дан је рођен

ТОРСТЕН ВЕБЛЕН

(*Thorstein Veblen*)

(Висконсин, САД, 30. јули 1857. - Менло Парк, Калифорнија, 3. авг. 1929)
амерички економиста и социолог, утемељивач институционалистичког
правца економске мисли, професор универзитета.

Био је четврто од дванаесторо деце његових родитеља који су 1847. емигрирали из Норвешке у САД. Студирао је економију и филозофију, дипломирао на Карлтон Колеџу, постдипломац је био на Џонс Хопкинсу и Јејлу где је и докторирао из области филозофије. На Карлтон Колеџу професор економије му је био Џ.Б.Кларк, амерички либерални економиста, што је пресудно утицало да се Веблен, и поред свог несумњивог интересовања за филозофију, оријентисао на економију. Био је наставник економије на више америчких универзитета. Није успео да добије универзитетско место на Јејлу, па је шест година провео на фарми родитеља своје супруге, изучавајући литературу. Тек 1890. запошљава се на Универзитету Корнел, 1892. одлази на Универзитет у Чикагу где постаје шеф катедре за политичку економију, држи предавања о социјализму, аграрној економији и историји економских доктрина. Постаје први уредник часописа *Journal of Political Economy*, пише чланке и приказе широког опуса. У његовој библиографији се налазе и прикази немачких филозофских студија, социјалистичких писаца, чланци и књиге о технологији, економији, антропологији, рату и миру. Његова критика америчког друштва и америчке привреде с краја 19. и почетка 20. века има упечатљиву научну вредност. Вебленова најпознатија књига је *Теорија доколичарске класе* (*The Theory of the Leisure Class*, 1899), у којој износи нову економску и социолошку терминологију институционализма. У овој студији, написаној ироничним стилем са научном аргументацијом, он напада америчке пословне кругове и њихове друштвене вредности, ту се огледа примена Кантовог критичког метода и етике, даје сопствени категоријални систем институцио-налистичке теорије, који одступа од главних токова економске науке. Веома критичан према хедонистичкој концепцији људског понашања, карактеристичној за неокласичну економију (коју означава као *извиђење за status quo*), остао је познат по формулисању једног од економских феномена и парадокса, то је чувени *Вебленов ефекат* - појава да се тражња неког производа не повећава иако падне његова тржишна цена, што се тумачи тројако: (1) последица субјективног уверења потрошача да је цена неког производа смањена због пада његовог квалитета, те престају да га купују; (2) потрошачи не повећавају тражњу иако тржишна цена пада, очекујући даљи пад цене; (3) ради се о *расипничком понашању* богатих и доконих потрошача, који траже само скупе, ретке и луксузне производе, таквим понашањем у тражњи настоје да стекну друштвени престиж, виши друштвени статус. У описивању «доколичарске класе» Веблен ову потрошњу назива упадљивом потрошњом, која се чини ради утиска на друге а не ради задовољавања стварних потреба. Остала његова важнија дела: *The Theory of Business Enterprise* (Теорија привредног предузећа, 1904), *The Vested Interests and the State of Industrial Arts* (Стечени интереси и стање индустријских умећа, 1919), *Absentee Ownership and Business Enterprise in Recent Times* (Одсутно власништво и привредно предузеће у модерно доба, 1923).

31. ЈУЛИ: На данашњи дан је преминуо

КРСТО КИЛИБАРДА

(Ријечани код Никшића, 15. нов. 1932. - Београд, 31. јули 1999)
југословенски филозоф, социолог рада, самоуправљања, села,
пољопривреде и агрокомплекса, професор универзитета.

Учитељску школу завршио у Никшићу 1952, дипломирао на Филозофском факултету у Београду 1956, где је завршио и магистарске студије. Докторирао у области филозофских и социолошких наука 1968. на Универзитету у Љубљани. Радио је на Филозофском факултету у Београду и као професор средње школе. За предавача на Пољопривредном факултету изабран је 1961, за научног сарадника Социолошког института у Београду 1965, за ванредног професора 1972. а за редовног професора Пољопривредног факултета 1979, за предмет *Филозофија марксизма и социологија*. На студијском боравку у Пољској био је 1977. Велики познавалац дијалектике друштвених кретања, што му је омогућило да своје стваралачке способности угради у развој социолошке науке и струке. Квалитетом наставе и великим педагошким залагањем дао је огроман допринос у школовању пољопривредних стручњака, последипломаца и доктораната. Више година био је шеф Катедре за општу економску теорију и социологију на Пољопривредном факултету. Обављао је и бројне друге функције на факултету, Београдском универзитету и другим друштвеним институцијама у Србији и Црној Гори. Поред више књига, написао је бројне чланке у специјализованим монографијама Социолошког института, Института за агрономију, Завода за социологију развоја села, Савеза пољопривредних инжењера и техничара, Друштва аграрних економиста и других стручних удружења. Његова стваралачка способност испољена је на подручју истраживања села и пољопривреде; посебно је проучавао морално-етичка питања и појаве из свакодневног живота, перспективе људског друштва и процесе хуманизације друштвених односа. Као етичару и социологу, циљ истраживања му је било повезивање наставних и истраживачких садржаја са друштвеним процесима. Наглашавао је супротности у морално-еколошкој култури, хуманизацији социолошке моћи и утицаја, проблеме друштено-економског развоја села, пољопривреде и агрокомплекса. Уочавао је противречја између хуманистичке улоге пољопривреде, професије агронома и присуства хијерархијских, директних и формалних иницијатива и утицаја; наглашавао је да одговорност и еколошка свест, култура и понашање треба да буду по мери човека, његове етичке одговорности и достојанства. Његови студенти, колеге и пријатељи памте да је био изузетно марљив, одговоран и примеран професор, искрен, правичан и увек добро-намеран сарадник. Међу више његових самосталних радова свакако треба поменути књиге: *Самоуправни односи и норме*, Београд, 1967; *Друштво и његова класна диференцијација*, Београд, 1968, *Социологија самоуправљања и марксистичка дијалектика*, Београд, 1977; *Село и производња људске хране: рад, друштвени односи и социоеколошка култура села и агрокомплекса*; Београд, 1991; *Рад и самоуправљање*, Београд, Научна књига, 1988; *Морално-еколошка култура*, Београд, 1998; и чланке: *Човјекова средина и људско достојанство*, 1984; *Реафирмација друштвеног угледа пољопривреде и села*, 1992; *Промјене у својини и управљању у пољопривреди*, 1995. Био је добитник више друштвених признања, плакета, повеља, диплома и ордена.

А В Г У С Т

01.08.	ИЛИЈА РОСИЋ
02.08.	КОНСТАТИН А. ПАЖИТНОВ А
03.08.	ГОТХАРД ОЛИН Н
04.08.	МИЛАН СТОЈАДИНОВИЋ
05.08.	МИРЧЕТА БУРОВИЋ А
06.08.	РУДОЛФ БИЋАНИЋ
07.08.	ЕМЕРИК БЛУМ
08.08.	ЖИВКО К. КОСТИЋ
09.08.	СРЕТЕН ВУКОСАВЉЕВИЋ
10.08.	РУДОЛФ ХИЛФЕРДИНГ
11.08.	ПРВОСЛАВ РАКОВИЋ
12.08.	СЕРГИЈЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ
13.08.	НИКОЛА СТАНАРЕВИЋ
14.08.	ДРАГИША ЛАПЧЕВИЋ
15.08.	ЛУКА ЋЕЛОВИЋ
16.08.	ГОЈКО ГРЋИЋ
17.08.	МОРИС ДОБ
18.08.	ДУШАН ЧАЛИЋ А
19.08.	РАДОСЛАВ РАДОЈЕВИЋ
20.08.	ВИЛФРЕДО ПАРЕТО
21.08.	ДУШАН ТОМИЋ
22.08.	АЛЕКСАНДАР БОГДАНОВ
23.08.	РАДМИЛА СТОЈАНОВИЋ
24.08.	МИЛОЈКО ВЕЉОВИЋ
25.08.	ВОЈИН БЈЕЛИЦА
26.08.	ВУК ВРЧЕВИЋ А
27.08.	ПЕТАР КОЧИЋ
28.08.	ЧАРЛС КУПМАНС Н
29.08.	МИЛОШ МАЦУРА А
30.08.	ЏОН РИЧАРД СТОУН Н
31.08.	РАДОМИР Д. ЛУКИЋ А

1. АВГУСТ: На сутрашњи дан је рођен

ИЛИЈА РОСИЋ

(Рашка, 2. авг. 1946. – Крагујевац, 11. јан. 2008)

српски и југословенски економиста, друштвени активиста, народни посланик, теоретичар регионалне економије, професор универзитета, декан, ректор.

У родном граду је са одличним успехом завршио основну и средњу економску школу. Дипломирао на Економском факултету Универзитета у Београду, одељење у Крагујевцу, септембра 1969, као први дипломирани студент у генерацији. Изабран за асистента приправника 1970, на предмету *Економика Југославије*. Последипломске студије завршио на Економском факултету у Београду на групи “Проблеми привредног развоја”. Магистарски рад, под менторством академика Николе Чобелића одбранио 1973. Током 1974. и 1975. био је на специјализацији у Француској, на Институту за примену математике у економији у Паризу. На Економском факултету у Београду, 1976. одбранио је докторску дисертацију под насловом “*Политика и методи регионалног развоја Југославије*”. Потом је биран у сва универзитетска звања, до редовног професора (1989). Поред редовних активности на Економском факултету у Крагујевцу, држао је предавања и на економским факултетима у Београду, Нишу, Сарајеву, Приштини и Скопљу и Машинском факултету у Крагујевцу. Одржао је више предавања на катедри за регионалну економију на Економском факултету у Софији, на последиplomским студијама на Економској академији у Кракову и на Економском факултету New Haven, САД. Био је носилац више одликовања и друштвених признања: Ордена рада са сребрним венцем; Медаље ректора и Сената Краковске високе школе (до тада носилац ове медаље био је само тадашњи актуелни председник Пољске); Повеље научно-наставног Већа у Крагујевцу, Плакете почасног грађанина Врњачке Бање; Златне плакете УСОФК Србије; Захвалнице Савеза студената Универзитета у Крагујевцу; Захвалнице Факултета музичке уметности у Београду; Повеље Техничког факултета у Чачку. Био је први директор Института за економска истраживања и први председник последиplomске комисије на Економском факултету у Крагујевцу. У више мандата био је шеф катедре, у четири мандатна периода декан Економског факултета, ректор Универзитета у Крагујевцу (1990-1992). Био је и председник секције Савеза економиста Србије за економску теорију и привредни систем; републички и савезни посланик био је 1990. и 1991. Објавио је око 120 научних радова у земљи и иностранству. Прву књигу под насловом *Регионална економија Југославије* објавио је 1977. године. Остале његове запаженије књиге: *Привредни развој и привредни систем Југославије* (коаутор, 1988); *Економика Југославије* (уџбеник, коаутор, 1986), *Технички прогрес и привредни развој* (коаутор, 1999); *Раст, структурне промене и функционисање привреде* (национална економија, уџбеник, 2000); *Национална макроекономија: раст, структура и функционисање* (2003). Руководио је израдом бројних пројеката, најуспешнији је био “*Стратегија регионалног развоја Србије*”, рађен за потребе Владе Републике Србије, 2001, у чијој изради су учествовали представници свих државних економских факултета Србије.

2. АВГУСТ: На данашњи дан је преминуо

КОНСТАНТИН А. ПАЖИТНОВ

(Константин Алексеевич Пажитнов)

(Житово, Рјазанска област, 13. март 1879. – Москва, 2. авг. 1964)

руски и совјетски економиста, историчар народне привреде, радничког покрета и руске економске мисли, професор универзитета, академик.

Завршио је правни факултет Московског универзитета. Био је истраживач историје радничке класе, развоја привреде и економских доктрина у Русији. Аутор више од 50 научних радова (укључујући 30 књига) о историји социјалистичке и економске мисли, историји радничке класе и развоја националне економије предреволюционарне Русије. Његов први научни рад *Протекционизм и слобода трговли* (Протекционизам и слободна трговина, 1902) добио је награду Московског универзитета. Тротомну студију под називом *Положение рабочего класса в России* (Положај радничке класе у Русији), објавио је 1906. године, која је касније имала више издања. После Октобарске револуције био је директор Петроградског задружног института. Касније је радио у бројним истраживачким институцијама и универзитетима, од 1943. до 1949. године био је професор МГУ (Московског државног универзитета), од 1943. виши истраживач на Економском институту Академије наука, од 1946. дописни члан Академије наука СССР. За собом је оставио више дела из области економске историје, историје радничке класе и историје развоја економске мисли у Русији. Најпознатија његова дела, поред поменутих, су: *Рабочее движение в России* (Раднички покрет у Русији, 1906); *Некоторые итоги и перспективы в области рабочего вопроса в России* (Неки резултати и перспективе у области радничког питања у Русији, 1910); *Развитие социалистических идеи в России* (Развитак социјалистичких идеја у Русији, 1913), *Эволюция русской народнической мысли* (Еволуција руске народњачке мисли, 1913); *Эволюция русского марксизма*, 1914); *Основы кооператизма* (Основи задругарства, 1917); *Первые русские социалисты* (Први руски социјалисти, 1917); *Чернышевский как первый теоретик кооперации в России* (Чернишевски као први теоретичар задругарства у Русији, 1917); *Фурьеризм в России в конце 40-х годов XIX в.* (Фуријеризам у Русији крајем 40-тих година XIX века, 1917); *Кооперация и ее отношение к профессиональному движению, политическим партиям и социализму* (Задругарство и однос према професионалном покрету, политичким партијама и социјализму, 1918); *История кооперативной мысли* (Историја задружне мисли, 1918), *Из истории рабочих артелей на Западе и в России* (Из историје радничког покрета на Западу и у Русији, 1924); *Экономические воззрения декабристов* (Економски погледи декабриста, 1945); *Очерки по истории бакинской нефтедобывающей промышленности* (Есеји о историји нафтне индустрије Бакуа, 1940); *Очерки истории текстильной промышленности дореволюционной России: хлопчатобумажная, льнопеньковая и шелковая промышленность* (Есеји о историји текстилне индустрије у предреволюционарној Русији: индустрија памука, лана и свиле, 1958). Одликован је Орденом Лењина (1954), Орденом црвене заставе и са више других друштвених награда и признања.

3. **АВГУСТ:** На данашњи дан је преминуо

ГОТХАРД ОЛИН
(*Gotthard Bertil Ohlin*)

(Клипан, у источној Шведској, 23. апр. 1899. – Стокхолм, 3. авг.1979)
шведски економиста и политичар, теоретичар међурегионалне
и међународне трговине, нобеловац.

Уз краће боравке на Оксфорду и Харварду, студирао је на Лундском и Стокхолмском ниверзитету, на којем је 1924. и докторирао, одбранивши тезу о теорији међународне трговине. Био је доцент Универзитета и, као следбеник К.Виксела, постао један од најистакнутијих представника стокхолмске (шведске) школе економске мисли. Сврстава се у круг најзнаменитијих критичара Џ.М.Кејнза. Био је лидер Либералне странке Шведске, министар трговине (1944-45) и члан парламента од 1938. до 1970. године. За оригинални допринос теорији међународне трговине и теорији кретања међународног капитала, заједно са енглеским економистом Џ.Мидом, 1977. године је добио (Нобелову) награду Шведске централне банке. Своје интересовање за спољну трговину крунисао је прерађеном докторском дисертацијом, *Interregional and International Trade* (Међурегионална и међународна трговина, 1933), делом које му је донело публицитет и славу, јер се сматра оснивачем савремене теорије спољне трговине. Ослањајући се на свог земљака Хекшера, формулисао је теорему чија се суштина своди на то да региони настоје да извозе оне врсте робе чија производња захтева више релативно расположивих домаћих фактора производње, а да увозе оне производе који изискују више релативно ретких производних чинилаца. Развијајући Хекшеров приступ, као и Рикардову теорију упоредних предности, поставио је познату Хекшер-Олинову теорему, која се заснива на компаративним трошковима, односно да разлике у компаративним трошковима настају услед разлика у расположивости производних чинилаца. Нпр. држава која има у изобиљу плодно земљиште и радну снагу, специјализоваће се у производњи и извозу радно-интензивних добара; с друге стране, држава која обилује капиталом определиће се за производњу и извоз капитално интензивних добара; дакле, и једна и друга држава увозиће робу чија производња изискује интензивну употребу производног фактора који је код њих редак. У бројним емпиријским проверавањима Хекшер-Олинове теореме, истраживање је извео В.Леонтијев, 1954. Применом своје инпут-аутпут методе, он је неочекивано констатовао да је у структури спољнотрговинске размене САД извоз радно интензиван, док је увоз капитално интензиван. То је чувени Леонтијевљев парадокс, који наизглед оповргава Хекшер-Олинову теорему, мада се не ради о томе, него о високо образованој и скупој радној снази која учествује у улози фактора производње америчке извозне робе. Његова остала важнија дела су: *The Reparations Problem* (Проблем репарација, 1928); *The Course and Phases of the World Economic Depression* (Курс и фазе светске економске депресије, 1931); *Stockholm Theory of Saving and Investment* (Стокхолмска теорија штедње и инвестиција, 1937); *The Problem of Employment Stabilization* (Проблем стабилизације запослености, 1949.). Осим тога, у дугом времену од 1919. до 1977. објавио је око 1.200 новинских чланака у којима је разматрао монетарна питања, расподелу дохотка и међународне економске проблеме.

4. **АВГУСТ:** На данашњи дан је рођен**МИЛАН СТОЈАДИНОВИЋ**

(Чачак, Србија, 4. авг. 1888. - Буенос Ајрес, Аргентина, 24. окт. 1961)
српски и југословенски економиста, професор универзитета, банкар,
политичар, министар финансија, премијер.

Основну школу је учио у родном граду и Крушевцу, гимназију у Крушевцу, Крагујевцу, Ужицу и Београду. Добио је државну стипендију, са којом је 1910-1911. студирао економско-финансијске науке у Немачкој (у Минхену и Берлину, у главном пруском рачуноводству у Потсдаму), где је припремао докторску дисертацију о немачком буџету, коју је одбранио на београдском Правном факултету 1912. године. Иако му је докторат отворио пут у вишу државну службу, он је желео да најпре прошири своје познавање Европе: 1912. отишао је у Париз, где је као хоспитант (гостујући посматрач) радио у Министарству финансија, а 1913 у Лондон. Његова стручност као економисте је постала очигледна током Балканских ратова и Првог светског рата, када је почео да ради у министарству финансија. Након повлачења српска војске кроз Албанију 1915, он је са српском владом доспео на Крф где је остао до 1918. и истакао се као финансијски стручњак који је помогао да се стабилизује српски динар. Стојадиновић је 1919. постављен за генералног директора Државног рачуноводства новоосноване Краљевине СХС. Потом је био директор локалног огранка Енглеске трговинске банке, потпредседник Београдске берзе и професор *Финансија* на Правном факултету у Београду. У два наврата био је министар финансија - Краљевине СХС (1922-1925), односно Краљевине Југославије (1934-1935). Председник југословенске владе је био 1935-1939, премијер са модерном економском визијом, решен да унутрашњу и спољњу политику стави у службу економије. За време његове владе економска политика се ослањала на јавне радове; ситним и средњим сељацима укинута је добар део дугова; био је видан и напредак индустрије (рафинерије бакра у Бору, олова у Трепчи, алуминијума код Шибеника, железара у Зеници; авиоиндустрија у Земуну, аутоиндустрија у Раковици, фабрика сумпорне киселине „Зорка“ у Шапцу). Његова влада је иницирала и доношење шестогодишњег привредног плана (1938-1944), првог таквог државног плана у историји Србије и Југославије. У предратној кризи и енглеским притисцима да се реши тзв. хрватско питање, као идеолошки десничар, био је против уступака који је кнез Павле давао Хрватима. Нова влада Цветковић-Мачек пред Други светски рат, предала га је Енглезима, који су га протерали на острво Маурицијус у Тихом океану. После рата, као принудни емигрант, живео је у Аргентини, где се бавио публицистиком и берзанским пословима. Још у студентским данима је почео да пише о економским темама. Међутим, заузет банкарским и берзанским пословима (на којима се обогатио) и политиком, није написао неко обимније дело. Његово економско стваралаштво чине, осим докторске дисертације, чланци, расправе и говори публиковани у домаћим и страним, француским и енглеским часописима. У њима је обрађивао поједина питања економске политике и финансија, стављајући у први план либерализам, макроекономију и дуже рокове посматрања. Био је врстан познавалац практичне економске проблематике. Са тог подручја потичу његови значајни радови: *Борба против скупоће*, 1921; *Наше валутне невоље*, 1921; *Монопол дувана*, 1932.

5. **АВГУСТ:** На данашњи дан је рођен

МИРЧЕТА БУРОВИЋ

(Даниловград, 5. авг. 1924. - Подгорица, 16. окт. 2011)

црногорски и југословенски економиста, политички активиста,
професор универзитета, академик.

Школовао се у Даниловграду, Подгорици и на Цетињу. Дипломирао је на Економском факултету Универзитета у Београду 1949. Специјализацију је стекао на Институту друштвених наука. Докторирао је 1956. на Економском факултету у Београду са дисертацијом: *Развитак и улога трговачког капитала у Црној Гори у другој половини XIX и почетком XX вијека*. Радио је у Научном друштву и Историјском институту Црне Горе између 1951. и 1960. године, као асистент и научни сарадник. Ванредни професор Економског факултета у Титограду постао је 1960. а редовни 1971. године. Био је први декан Економског факултета у Тито-граду од 1960. до 1964. а ректор Универзитета „Вељко Влаховић“ у Титограду постао је 1974. и на овом положају се задржао до 1978. године. Академске 1970/71. године боравио је на научном усавршавању у САД. Постао је дописни члан Друштва за науку и умјетност Црне Горе 1973. а редовни члан Црногорске академије наука и умјетности 1981. године. Исте године изабран је за секретара Одјељења друштвених наука ЦАНУ а од 1985. до 1989. био је председник ЦАНУ. Био је потпредседник Председништва Заједнице универзитета Југославије, члан Савета академија наука и уметности Југославије и председник Комисије за међународну сарадњу (1981-1985). Уређивао је више зборника радова и периодичних публикација (*Историјски записи, Гласник Одељења друштвених наука ЦАНУ, Универзитет данас, Годишњак Економског факултета у Титограду*). Обављао је и различите политичке функције: био је народни посланик Скупштине СР Црне Горе (1967-1971), члан Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе (1974-1978), члан Централног комитета Савеза комуниста Југославије (1979-1982). Добио је више награда и признања: Тринаестојулску награду, награду Октоих и друге. Руководио је пројектом *Развој производних снага Црне Горе*, који је реализован у оквиру програма ЦАНУ. Објављивао је радове из различитих области економије и економске историје. Главне теме његовог интересовања биле су из привредне историје Црне Горе, социоекономске структуре, поједини макроекономски проблеми, процеси савременог капитализма и упоредни привредни системи. Бројни радови могу се поделити у две веће групе: једна се односи на савремену економску проблематику а друга се бави економском историјом Црне Горе. У првој групи најзначајнији су *Политичка економија, Суперконцентрација капитала у савременом капитализму* (1977); *Савремени капитализам* (1978) и други. Најзначајнија дела из економске историје су: *Основица и облици зеленашења у Црној Гори и развитак зеленашког капитала у другој половини XIX вијека* (1953), *Трговачки капитал у Црној Гори у другој половини XIX и почетком XX вијека* (1958), *Покушај стварања акционарских друштава у Црној Гори почетком XX вијека* (1958), *Формирање акционарских друштава у Црној Гори почетком XX вијека* (1959), *Црногорске финансије 1860-1915*. (1960); *Социјално-економске промјене у Црној Гори* (1964).

6. **АВГУСТ:** На данашњи дан је преминуо**РУДОЛФ БИЋАНИЋ**

(Бјеловар, 5. апр. 1905. - Загреб, 6. авг. 1968)
економиста, привредни историчар, демограф, социолог села,
политичар, државни функционер, професор универзитета.

Отац му се у Бјеловар доселио из Лике као сиромашни младић. Бјеловарску гимназију је завршио с одличним успехом. Након тога је годину дана провео у Паризу на *Ecole des Hautes Etudes Commerciales*, потом се уписао на Правни факултет у Загребу, где је 1931. докторирао а 1946. постао професор и предавао *Економску политику*, *Економику спољне трговине* и *Привредну историју*. За политику се заинтересовао као средњошколац, био је члан Хрватског сокола, за време студија промовисао је националистички програм ХСС (Мачека и Радића) па је 1933. осуђен на три године затвора (у Сремској Митровици). Након тога постаје секретар Комисије за помоћ пасивним крајевима; као члан управе Господарске слоге, 1936. основао је *Завод за проучавање сељачког и народног господарства* (претеча Економског института у Загребу), истовремено је био уредник листова *Господарска слога* и *Политички преглед*; 1940. постаје директор Дирекције за спољну трговину Југославије (на основу споразума Цветковић-Мачек); од 1941. до 1943. био је вицегувернер Народне банке Југославије у избеглиштву у Лондону; фебруара 1945. са председником избегличке владе Шубашићем вратио се у ослобођени Београд и преузео своју предратну дужност у Управи за спољну трговину (!). Био је и заменик председника Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, где је његова улога контроверзна (оспоровао је број српских жртава страдалих од усташа). Тежиште његове научне и политичке делатности било је побољшање живота на селу. Његово прво значајно дело *Како живи народ: живот у пасивним крајевима* (1. књига, 1936), као економска и социолошка анализа животних прилика у Лици, Далматинској загори, западној Босни и у Херцеговини, сматра се пионирским делом у области социологије села; проширено дело *Како живи народ* (2. књига, 1939) припремио је у коауторству. Друго његово дело је *Економска подлога хрватског питања* (1938), тада је тзв. "хрватско питање" било најкрупније политичко питање државног јединства „троименог народа", јер су хрватски политичари тврдили да је централистичко уређење државе наметнуто ради остваривања тзв. „српске хегемоније“. У поратним годинама се бавио економском историјом, развојем пољопривреде (*Дискусија о проблему развоја пољопривреде*, 1953), а нарочито проблемима планирања и развоја (*Централистичко, децентралистичко и полицентрично планирање*, 1963), залажући се за самоуправни систем који би одговарао моделу конкурентског социјализма Оскара Лангеа. Објавио је у земљи око 130 чланака, расправа и приказа (међу којима и десетак књига), и око 70 у иностранству. Поред поменутих, најпознатије књиге су му: *Хрватска економика на пријелазу из феудализма у капитализам: Доба мануфактуре у Хрватској и Славонији 1750-1860.* (1951); *Зачеци капитализма у хрватској економици и политици*, 1952. Постумно је објављено дело *Economic Policy in Socialist Yugoslavia* (1973).

7. **АВГУСТ:** На данашњи дан је рођен

ЕМЕРИК БЛУМ

(Сарајево, 7. август 1911. – Сарајево, 24. јуни 1984)

југословенски инжењер, политички активиста, градоначелник, дугогодишњи генерални директор, почасни доктор наука, економски стваралац.

Један је од пионира индустријализације југословенске привреде. Рођен је у радничкој јеврејској породици. У родном граду завршио је основну школу, четири разреда гимназије и средњу техничку школу. Школовање наставља 1930. у Прагу на Високој техничкој школи. Због припадности напредном студентском покрету протеран је из Чехословачке, 1936. је добио одобрење за повратак у Праг где наставља студије и дипломира 1939. на Електро-техничком одсеку. По завршетку студија радио је као електроинжењер у Централној дирекцији државних рударских предузећа у Сарајеву, до јуна 1941. када је ухапшен и до новембра 1944. провео у усташким логорима (Госпић, Паг, Јасеновац и Стара Градишка одакле је побегао на ослобођену територију). Након ослобођења 1945. одмах је на одговорним дужностима: начелник у Министарству индустрије и рударства БиХ, директор Електроцентра, генерални директор Дирекције за електропривреду Владе ФНРЈ, помоћник у Министарству електропривреде ФНРЈ, председник Комитета за електропривреду. Од 1951. је директор Електропројекта (предузећа за пројектовање, хидро, термо и електроенергетских постројења) у Сарајеву, са око 70 запослених, које је прерасло у чувени *Енергоинвест*, на чијем челу је као генерални директор био до 1976, а потом члан пословодног одбора фирме, касније саветник председника пословодног одбора Енергоинвеста за научно-истраживачки и развојни рад. Био је активан друштвено-политички радник, пред-седник Скупштине града Сарајева (1981-1983), члан ЦКСК БиХ, члан Управног одбора Савезне привредне коморе, члан Одбора за награду АВНОЈ-а, први пред-седник Скупштине заједнице за високо образовање БиХ. За постигнуте успехе добио је многа домаћа и страна одликовања и друштвена признања: Орден заслуга за народ са сребрним зрацима; Орден рада I реда; Орден Републике са сребрним венцем; Орден братства и јединства са сребрним венцем; Орден Републике са златним венцем, Ордена југословенске заставе са лентом; Орден заслуге Републике Италије; Крст командирскиј Пољске; Витез легије части Француске; Орден национал Републике Сенегал; Шестоаприлска награда града Сарајева; Повеља почасног члана Савеза инжењера и техничара; Златна плакета Енергоинвеста; Плакета Југословенског друштва "Никола Тесла"; Награда АВНОЈ-а 1970. године, почасни доктор техничких наука Универзитета у Сарајеву 1973. Посмртно је одликован Орденом јунака социјалистичког рада. Упамћен је као велики економски стваралац који је, као генерални директор током две ипо деценије, уводећи техничко-технолошке и организационо-економске иновације (лабораторија за заваривање и дефектоскопију 1954; изградња фабрика широм тадашње Југославије; обрада података дигиталним рачунаром 1964; стипендирање и специјализације домаћих стручњака у Русији, САД, Немачкој, Француској, Енглеској; извоз енергетске опреме, других производа и знања на светско тржиште), развијао предузеће *Енергоинвест*, као пословни систем који је интегрисао многа домаћа предузећа, који је на врхунцу развоја запошљавао преко 50 хиљада релативно добро плаћених радника.

8. **АВГУСТ:** На данашњи дан је рођен**ЖИВКО К. КОСТИЋ**

(Мостар, 08. авг. 1913. – Београд, 14. окт. 2006)

српски и југословенски економиста, правник, писац, преводилац, новинар, енциклопедиста, уредник часописа, професор универзитета, продекан.

Основну школу и гимназију (1932) завршио је у Мостару, дипломирао на Правном факултету у Београду 1936, где је продужио последипломске студије на групи економских наука, докторирао 1957. на Економском факултету Универзитета у Београду. Каријеру је започео као новинар (у државној агенцији „Авала“). После Другог светског рата је радио у привредним ресорима републичке и савезне владе. Године 1951. прелази у Економски институт ФНРЈ (главни уредник публикација) где је радио до 1956, када је изабран за професора Више економско-комерцијалне школе у Београду. На Економском факултету у Београду изабран је за доцента 1959, за ванредног професора 1962, а за редовног професора 1967. године, за предмет *Економика предузећа*. Први његови радови из подручја економике и организације предузећа били су пионирски у тој области (у коауторству са С.Куколечом). Самостално је објавио 15 књига од којих су неке добиле јавне награде и признања, а неке су превођене на стране језике. Објавио је бројне радове у часописима и зборницима, учествовао са рефератима на многим научним скуповима у земљи и иностранству. Превео је 18 књига са француског и руског језика. Писао је изузетно занимљиве књиге за децу (*Између игре и математике*, *Између игре и хемије*, и друге). Два његова дела су значила нове продоре у економској теорији: прво, *Основи теорије мезоекономије*, у којем је он у економску теорију увео појам „мезоекономије“ и теоријски га образложио као системску карику између микроэкономије појединаца и макроекономије друштва у целини; друго, *Основи организације предузећа*, која је значила раскид са дотадашњим приступом, дефинисао је предмет, циљеве и методе науке о организацији, одвојио наставну дисциплину организације од научне дисциплине економике предузећа; његов оригиналан допринос у тој области је што уводи трипартитни теоријски концепт примарних функција у предузећу (књига је доживела 26 издања). Био је веома ангажован на последипломским студијама на Економском факултету у Београду и на другим универзитетима, предавао је неколико предмета, имао велики број менторстава (53 магистарске тезе и 25 докторских дисертација). Давао је несребичну подршку наставницима са других факултета, радо сарађивао са новооснованим факултетима у Југославији. Низ година је био шеф Катедре за економику и организацију предузећа, продекан за наставу, обављао већи број друштвених функција, био је главни и одговорни уредник часописа *Економски анали* и *Економика удруженог рада*, члан редак-ционог одбора и уредник у већем броју енциклопедија и других публикација, редовни члан Академије економских наука, члан Научног друштва Србије где је био секретар одељења друштвених наука (у својој 93. години живота је водио седнице одељења). Био је веома цењен, поуздан и коректан у сарадњи са свима независно од звања и година. Колеге и студенти га памте као врсног ерудиту, изванредног наставника изузетно широке културе, кога су, због лика, начина бриљантног извођења наставе и понашања у контактима са њима, међу собом звали „Свети Сава“.

9. **АВГУСТ:** На данашњи дан је преминуо

СРЕТЕН ВУКОСАВЉЕВИЋ

(Пријепоље, 5. март 1881. – Ровињ, 9. авг. 1960)

српски социолог села, политичар, економиста, министар,
професор универитета.

Нижу гимназију је учио у Пљевљима, Ваљеву и Београду, Учитељску школу је завршио у Алексинцу. Од 1901. је службовао као учитељ у селима Тимочке крајине, 1905. је постављен за управника основне школе у Пријепољу, 1909. постаје школски инспектор у Црној Гори, 1911. прелази у Скопље где је био управник српских основних школа. У току Балканских ратова био је командант добровољаца из Старе Рашке и Полимља. Учествовао је у Првом светском рату, али је 1917. оптужен да је члан Црне руке и био суђен на Солунском процесу. После завршетка рата, 1919. био је главни повереник за аграрну реформу у Скопљу; посланик Народне скупштине Краљевине СХС на изборима 1920; два пута је био постављан за државног подсекретара. Због неслагања са државном политиком, 1925. је пензионисан у 44 години. Тада се вратио у родно Пријепоље, повукао из политике и посветио научном раду, социологији села. За време Другог светског рата, 1943. се прикључио Народноослободилачком покрету; био председник Земаљског антифашистичког већа народног ослобођења Санџака, учесник Другог заседања АВНОЈ, члан Председништва АВНОЈ. У Привременој влади ДФЈ 1945. био је министар за колонизацију. Биран је за народног посланика и члана Президијума Народне скупштине ФНРЈ. Један је од главних аутора закона о аграрној реформи 1945. (У току НОР, као партизански борац му је погинуо син Душан). Као министар колонизације противио се уредби о забрани повратка Срба колониста протераних са Космета и Македоније, његово министарство је укинато, он разрешен дужности, повукао се из политичког живота и поново посветио научном раду. Написао преко 200 чланака, у *Правди* и *Политици*, о животу на селу (чији је избор од 59 чланака постхумно објављен под насловом *Писма са села*, 1962). Био је хонорарни наставник за социологију на Правном факултету у Београду (1939) а после рата редовни професор на Катедри за историју државе и права. Уочи Другог светског рата започео је рад на широко замишљеној *Историји сељачког друштва*, али му је у рату пропала обимна грађа. Био је управник Института за изучавање села при Српској академији наука и уметности и дописни члан Југославенске академије знаности и умјетности. Носилац је више одликовања, међу којима и Ордена народног ослобођења. Попут Ј.Цвијића, његове радове из социологије села прожимају погледи на економски живот, чиме је дао значајан допринос и економској науци. Упечатљиво је представио економску страну патријархалног сељачког живота, породичну и колективну натуралну пољопривредну производњу. У његовом делу се види значај примарног (завичајног) искуства за социоекономско разумвање друштвених појава и процеса карактеристичних за „сељачка друштва“. Сточарство динарских племена, којима је он посветио највећу пажњу, било је главна делатност, па и тежиште његовог економског разматрања чине облици колективне својине и заједничког рада у сточарској производњи. Главно његово дело је тротомна *Историја сељачког друштва: Организовање сељачке земљишне својине*, 1953; *Социологија становања*, 1965. и *Социологија сељачких радова*, 1983. Сахрањен је уз државне почести на Новом гробљу у Београду.

10. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен

РУДОЛФ ХИЛФЕРДИНГ

(Беч, 10. авг. 1877. - логор Бухенвалд, 1943)

аустријски и немачки лекар, економиста, политичар,
публициста, марксиста, ревизиониста.

У току Првог светског рата, за разлику од већине у немачкој Социјал-демократској партији, он иступа против рата и одобрења војних кредита. Свој стваралачки живот је завршио самоубиством у немачком концентрационом логору Бухенвалд. Био је један од лидера аустријске и немачке Социјалдемократске партије и заједно са К.Кауцким идејни вођа Друге интернационале. Аутор је два запажена дела марксистичког правца економске литературе: *Bohm-Bawerks Marx-Kritik* (Бем-Баверкова критика Маркса, 1913) и *Das Finanzkapital, eine Studie über die Entwicklung des Kapitalismus* (Финансијски капитал, студија о најновијем развоју капитализма, 1910). Заједно са О.Бауером и В.Адлером, припадао је познатој бечкој групи аустријских марксиста. Као члан левог крила Социјалдемократске партије, објавио је низ економских и политичких чланака у часопису немачке социјалдемократије *Neue Zeit* од 1903. до 1915. Овај часопис одлучно се супротстављао реформистичкој групи социјалдемократске партије на челу са Бернштајном, у којем Хилфердинг тада иступа у одбрану марксизма. У међувремену, Хилфердинг је дуго времена (1907-1915.) политички уредник листа *Vorwärts*, централног органа немачке Социјалдемократске партије. Тада пише своје најпознатије дело „Финансијски капитал: студија о најновијем развоју капитализма“. Лењин је ово дело назвао „врло драгоценом теоријском анализом најновије фазе у развоју капитализма“. У том раду је извршио анализу промена које су настале у економској структури капитализма при крају XIX и почетком XX века. Његов значајан допринос марксистичкој теорији је у томе што први указује на појаву одвајања капитала својине од капитала функције, што кроз све значајнију активност банака доводи до финансијског капитала. Ово дело има пет одељака: први је посвећен анализи новца и кредита (новац као платежно средство, кредитни новац, новац у промету индустријског капитала, банке и индустријски кредит); други, разматра питање мобилизације капитала и фиктивног капитала: акционарско друштво (дивиденде и оснивачка добит, акционарска друштва и банке, емисиона далатност), ефектна берза (берзански папири, шпекулације), робна берза, банковни капитал и банковна добит; трећи, носи назив *Финансијски капитал и ограничење слободне конкуренције*; четврти је посвећен финансијском капиталу и кризама (узроци криза, кредитни односи у току конјунктуре). У последњем одељку разматра економску политику финансијског капитала (промене у трговинској политици, извоз капитала, борба за економска подручја, пролетаријат и империјализам). У расправи *Бем-Баверкова критика Маркса*, супротставља се покушају оспоравања Марксове економске теорије, доказује да не постоји никаква противречност између Марксове I и III књиге Капитала, његово излагање о деловању закона вредности у капитализму се посебно истиче, али тврди да се политичка економија као наука ограничава само на изучавање капиталистичке привреде. У својим каснијим радовима иступа ревизионистички, као пропагатор теорије организованог капитализма и теорије о мирном преласку капитализма у социјализам, које је утемељио Е.Бернштајн.

11. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен

ПРВОСЛАВ РАКОВИЋ

(Ниш, 11. август 1914. – Крагујевац, 3. јули 2003)

инжењер машинства, истакнути југословенски привредник, један од пионира индустријализације Србије, дугогодишњи генерални директор *Заставе*.

Није био академски економиста али је изузетно допринео економском развоју. Школовао се у Нишу, Сарајеву и Београду. Машински одсек Техничког факултета у Београду завршио 1939, исте године запослио се као инжењер у железничкој ложионици у Београду, од августа 1940. радио је у Управи војне индустрије, као начелник планског одељења а затим начелник Управе, 1945. постављен за шефа ложионице у Новом Саду, јуна 1947. постао директор у Дирекцији железница у Београду. За техничког директора Генералне дирекције за производњу муниције постављен јула 1950. Од 1953. до краја 1954. је технички директор ПРЕТИС-а (Предузеће Тито Сарајево) у Вогошћу, одакле је априла 1955. дошао у „Заводе црвена застава“ Крагујевац, прво као помоћник генералног директора, а од 30. маја те године је генерални директор и на тој дужности је остао скоро пуне две деценије, до краја 1974. Читав овај период је означен његовим изузетно успешним вођењем „Заставе“ која је почетком 50-тих имала кризу програма јер је део њене војне индустрије пресељен у друге крајеве. Одлучујуће је допринео веома успешном осавремењавању и ширењу капацитета фабрике. Његовим доласком почиње производња аутомобила „застава 750“ развијеног на бази "фиата 600", што је пресудно утицало на развој аутомобилске индустрије у тадашњој Југославији (до средине 80-тих произведено 924.000 „фића“). Од 1961. почела је производња „заставе 1300“ на основу „фиата 1300“ (до краја 1979. произведено 201.000 „тристаћа“). Већ 1968. производни капацитети фабрике били су проширени на 85.000 возила годишње. Производња првог домаћег возила средње класе „заставе 101“ почела је 1971. (милионити „кеџ“ произведен је 1991). Исте године почела је серијска производња „заставе 128“ популарне *осмице*. Унапређен је низ пословних функција (маркетинг, инжењеринг, информатика, здравствена заштита, друштвени стандард радника). Посебно значајна је његова улога у оснивању пословне заједнице „Застава“, дугорочна индустријска кооперација са ФИАТ-ом, и ВАЗ-ом, оснивање Машинског факултета у Крагујевцу, односно улагање у стручне кадрове и увођење светских стандарда у домаћу индустрију. Његов одлазак из „Заставе“ десио се у време када је још десетак дугогодишњих врло успешних генералних директора великих предузећа у Србији смењено са функција, под притиском идеолошке партијско-политичке борбе против тзв. либерализма и техноменаџерства. Раковић је одлазио задовољан оствареним резултатима, што се види из његовог записа крајем седамдесетих: „Априла 1955. почео је да се остварује мој 'сан' о *Застави*. Затекао сам пет хиљада радника - сада их је двадесет пет хиљада, и шест инжењера - сада има 1.700.“ Након одласка из *Заставе* до 1982. био је генерални директор Дирекције војнотехничког комплекса у Ираку, и са те функције одлази у пензију. Био је народни посланик Привредног већа Савезне скупштине (1963-1967), члан више одбора у привредним коморама, пословним банкама и партијским комитетима. Одликован је Орденом рада са црвеном заставом, Орденом рада са златним венцем и са више других домаћих и страних признања.

12. АВГУСТ: На јучерашњи дан је преминуо

СЕРГИЈЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ

(Пирот, 12. март 1912. – Београд, 11. август 1987)

српски правник, економиста, друштвени активиста, економски историчар,
нумизматичар, професор универзитета.

Основну и средњу школу је завршио у Лесковцу. Студирао је права и економију на Правном факултету у Београду, 1930-1934. Студије је наставио у Паризу на Институту високих студија међународних односа, 1935-1937. Био је руководилац партијске организације југословенских студената и представник КПЈ у Балкан-ском комитету. Ухапшен је 1939, а рат је провео прво по логорима у Француској, затим у Бухенвалду (1944-1945). Након завршетка Другог светског рата прво је радио у органима власти у Лесковцу а затим је прешао у Београд где је био директор Економског института Савезне владе, 1946-1951. На Правном факултету Универзитета у Београду предавао је политичку економију. Као сарадник Економског института радио је на докторској дисертацији *Страни капитал у привреди бивше Југославије*, коју је одбранио 1957. Од 1955. до пензионисања 1966. радио је у Историјском институту у Београду. О актуелним политичким и привредним темама писао је још као ђак, у послератном периоду историографски рад постао је главна област његовог интересовања: бавио се прошлошћу Лесковца и његове околне, изучавањем живота и дела српских социјалиста, привредном историјом Краљевине Југославије и српском средњовековном нумизматиком. О свакој од ових области написао је већи број радова који имају трајну историографску вредност. Изучавању економске историје прилазио је као критичар капитализма, са становишта марксистичке теорије и са позиција радикалног крила социјалистичког покрета. Бавио се и савременим проблемима развоја пољопривреде у Србији. У изучавању српског социјалистичког покрета третирао је више тема, од библиографија писаца, издавања њихових сабраних списа, до комплексних студија о истакнутим личностима (А.Банковић, Д.Лапчевић, Р.Драговић). Написао је и две запажене синтезе историје социјалистичког покрета у Србији (1982) и Београду (1974). Посебно су значајна његова изучавања српског средњовековног новца. Бавио се и посебним областима средњовековне нумизматике (бакарни новац, новац са контрамаркама, фалсификати и друго). Велику збирку новца и пратеће документације оставио је Српској академији наука и уметности. Димитријевићеви радови имају фундаменталан значај за бављење српском средњовековном нумизматиком, укупном економском и аграрном историјом Србије. Његова најважнија економска дела су књиге: *Аграрни односи за време Турака у лесковачком крају* (Лесковац, Градски народни музеј, 1951); *Страни капитал у привреди бивше Југославије* (Београд, Нолит, 1958); *Средњевековни српски новац* (Београд, САНУ, 1997); *Почеци модернизације лесковачке привреде; Социјална структура села и аграрне реформе у Лесковачком округу* (Лесковац, 1946); *Дубровачки каравани у јужној Србији у 17. веку* (САНУ, 1958). Његово дело *Структурне промене у пољопривреди Србије средином XX века*, објављено је постхумно (по иницијативи Сергејевог сина Милана, астрофизичара и астронома, професора универзитета и тадашњег савезног министра за науку, технологију и развој СР Југославије, рукопис приредио и предговор написао Милан Р. Милановић, Београд, 2001).

13. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен

НИКОЛА СТАНАРЕВИЋ

(Пирот, 13. август 1882. – Београд, 1976)

српски и југословенски економиста, новинар, публициста, државни функционер, директор банке, уредник часописа.

Гимназију је учио у Београду и Нишу, док је студије права завршио у Београду. Школовање је наставио у Немачкој, где је у Берлину завршио високу трговачку школу. Био је секретар Министарства народне привреде, директор Месарске банке, директор осигуравајућег друштва *Шумадија* и директор Поштанске штедионице. Он је формирао и читаву деценију уређивао познату економску рубрику у *Политици*. Основао је и уређивао часопис *Економист* чији је истовремено био и главни сарадник. Сарађивао је у многим другим листовима и часописима, као што су *Српски књижевни гласник*, *Економски преглед*, *Југословенски економист*, *Трговински гласник*, *Банкарство*, и други. Спада у ред српских најпознатијих и најплоднијих економиста-публициста, који је деценијама својим занимљивим прилозима пунио разне листове и часописе. Његови многобројни аналитички чланци, засновани на емпиријским подацима, били су својевремено врло актуелни, а данас су значајан извор за изучавање српске и југословенске привредне историје. У том смислу посебно су важни његови радови публиковани између два светска рата у *Српском књижевном гласнику*. Од радова већег обима неопходно је поменути ове брошуре: *Београдске банке у 1911, преглед стања са статистичким подацима* (1912), *Извештаји о кредитној способности трговаца* (без године издања), *Развој штедње у вези са питањем о заштити улагача* (1937). У Београду је *Службени гласник* (2012), под насловом *Двадесет година либералне (националне) странке (1902-1922)*, објавио прво издање рукописа Николе Станаревића, које се чува у архиви Српске академије наука и уметности. Реч је о белешкама ветерана српског економског новинарства и првог уредника економске рубрике „Политике“, везаним за историју Либералне странке. Објављивање његових бележака у „Политици“ је окончано 1969. године. Иако наслов *Гласниковог* издања указује на двадесетогодишњи период као предмет тематске обраде, Станаревићеви текстови (минимално прилагођени данашњем правопису), заправо прате дужи период историје српског либерализма – од половине деветнаестог века и тешких искушења у борби са деспотијом неких представника династије Обреновић, преко кратке идиле са просвећеним монархом Михаилом Обреновићем, до етичке кризе либерала у време блискости са тиранијом два последња владара из ове династије; затим прати период од доласка владарске династије Карађорђевић, преко крвавих Балканских ратова и голготе Великог рата, све до утапања Либералне у Демократску странку. Начин на који Станаревић пише је непретенциозан, без помпезних увода и потребе за формом систематичне анализе или свеобухватне синтезе, али управо због тога врло животан и пријемчив. Иако не претендује на блискост прозној форми, већ се прилично чврсто држи фактографије и готово штурог изношења чињеница, начин на који се те чињенице износе омогућује упознавање са значајним личностима и мало познатим детаљима из њихових биографија, и тако посредно проширује виђење неколико деценија опште националне и економске историје.

14. АВГУСТ: На данашњи дан је преминуо

ДРАГИША ЛАПЧЕВИЋ

(Ужице, 27. окт. 1867. – Београд, 14. авг. 1939)

српски политичар, социјалиста, синдикални функционер, народни посланик, председник партије, новинар, преводилац, публициста, економиста.

Рођен у Ужицу, одрастао у Пожеги, где је учио основну школу, у почетку је радио физичке послове, прво у пекари па у механи. Убзо су га поставили за општинског деловођу, где је стекао такав углед да су га изабрали за председника општине 1893, али је Влада поништила тај избор. Крајем 19. века је активно учествовао у организовању радничког покрета у Србији. Сарађивао је у листовима *Социјалдемократ* и *Радничке новине*, које је касније и уређивао. Кад је 1898. потписао петицију у којој су изнесени захтеви социјалиста, осуђен је на шест месеци затвора. Иако је завршио само три разреда основне школе, рано је почео да се самообразује, учио је руски и немачки да би читао социјалистичку литературу, изграђујући своју ћудљиву личност на социјалистичким идејама. У Београд се сели 1902, како би помагао оснивању радничких организација. На оснивачком конгресу изабран је за председника Српске социјалдемократске партије (1903) и за секретара Главног радничког савеза. Због сукоба у партији поднео је оставку на председнички положај 1905. а на конгресу 1909. поново је изабран у највише партијско руководство и на том положају је остао до избијања Првог светског рата. Биран је за народног посланика и за одборника Београдске општине, где је заступао интересе радника и захтевао побољшање животних услова у сиротињским четвртима. Такође је активно учествовао у међународном социјалистичком и синдикалном покрету. Својим скупштинским говорима критикује велике издатке за војску, полицију, бирократију и монархију, и протестује због недовољних издвајања за просвету, народно здравље и унапређење привреде. У скупштини Србије гласао је против ратних буџета уочи Балканских ратова, залажући се за Балканску федерацију. Након победе большевика у Октобарској револуцији, Лапчевић и још неки социјалисти су сматрали да револуција у заосталој земљи нема изгледа на успех. У последњим годинама живота повукао се из политике, посветио се писању и новинарству. Изабран је за председника Удружења новинара Србије. Огледао се и на пољу преводилачке књижевности, превео је нека дела П.Лафарга, В.Либкнехта, Л.Троцког и других социјалистичких аутора. Као истакнута личност социјалистичког и радничког покрета, објавио је огроман број чланака у листовима и часописима политичке, синдикалне и задружне оријентације. Публиковао је такође више десетина (око 80) брошура различитог садржаја. Нека његова дела могу се уврстити у историју економских доктрина (развитак српске социјалистичке економске мисли), економске политике (индустријализација и политика развоја других привредних делатности), привредне историје (пољопривреде, занатства, трговине и финансија) и државних финансија (буџет, порези, јавни зајам). Његова економска размишљања показују нарочито следећи списи: *Привредна пропаст или развитак индустрије* (1906), *О државном буџету* (1907), *О аграрном проблему* (1919), *Историја социјализма у Србији* (1922), *Наша стара пољопривредна култура* (1923), *Положај радничке класе и синдикални покрет у Србији* (1928).

15. АВГУСТ: На данашњи дан је преминуо

ЛУКА ЂЕЛОВИЋ

(Придворци код Требиња, 31. окт. 1854 - Београд, 15. авг. 1929)

велетрговац, економски стваралац, српски добротвор, велики задужбинар.

Родио се на Лучиндан 18(31) октобра. Основну школу је започео у Требињу, родитељи су га убрзо послали у Бањалуку код очевог пријатеља Пиштелића да служи у трговини; 1871. одлази у Брчко код свог стрица Јована да ради у његовој трговачкој радњи, и ту се и завршава његово школовање (није утврђено да ли је имао два или четири разреда основне школе). Као осамнаестогодишњак, 1872. долази у Београд. Његов земљак, архимандрит Нићифор Дучић, помогао му је у проналажењу посла. Када је пукла невесињска пушка - Херцеговачки устанак 1875, као добровољац одлази у родну Херцеговину, у борбама је био лакше рањен. Пошто и Србија објављује рат Турској, са добровољцима из Херцеговине враћа се у Београд, па наставља војевање у оба српско-турска рата. По завршетку рата почиње самостални посао. Његови земљаци, београдски трговци Паранос и Крсмановић, помажу му при отварању радње. Трговао је житом, шљивама, другом храном, у почетку са својим бившим газдама а касније са трговцима из Пеште и Трста. Прегалачким радом и штедљивошћу, одлучношћу и бистрином, постаје угледни трговац. Брзо увиђа потребу удруживања домаћег капитала, па 1882. оснива чувену *Београдску задругу*, на чијем челу је био све до своје смрти, која је, његовом заслугом, била најугледнија међу тадашњим новчаним заводима (давала зајмове Београдској општини и држави). Од 1912. је члан Управног одбора Народне банке Краљевине Србије; истиче се његов пожртвовани рад на спасавању имовине Народне банке за време Првог светског рата (прати новац Народне банке до Солуна, потом га лађом преноси у Марсеј, где помаже избеглицама). Он је Савамалу претворио у модеран део Београда. Прво је подигао своју кућу у улици Краљевића Марка, па луксузну палату Београдске задруге, затим огромну палату Бристол, уредио велики парк. Иако мало школован, више самоук (његова приватна библиотека, са преко 1.100 књига, предата је Универзитетској библиотеци), ценио је знање, школу и науку. У свом првом тестаменту (1911) оставио је све своје имање Београдском универзитету. Касније је основао *Задужбину Луке Ђеловића-Требињца, београдског трговца*. То је на Савиндан 1925. објавио тадашњи ректор Универзитета Павле Поповић, прочитавши његово писмо о оснивању Задужбине ("Захвалан из све душе Богу и свима добрим пријатељима...Благодаран Србији, која ме је примила..."). Задужбини је одмах уступљено једно имање и сума од милион динара у обвезницама државног зајма, с тим да се само чист приход задужбине троши на научне потребе Универзитета, а основни капитал се не сме смањивати. После његове смрти, Универзитет је преузео управу над његовом целокупном имовином, коју су чинили: плацеви са зградама, вишеспратне палате са лифтовима (око 60 станова и 20 дућана). После Другог светског рата, зграде су национализоване, део претворен у студентски дом, што је Универзитет касније разменио за станове. Поново постоји *Задужбина Луке Ђеловића* при Универзитету у Београду. Њу чини само мали део имовине коју је Лука оставио Универзитету, можда довољан да се не потврде речи Ива Андрића: "Сви ми умиремо само једном, а велики људи по два пута; једном кад их нестане са земље, а други пут кад пропадне њихова задужбина".

16. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен**ГОЈКО ГРБИЋ**

(Гацко, Херцеговина, 16. авг. 1907. – Београд, 31. дец. 1979)
српски и југословенски правник, новинар, економиста, статистичар,
професор универзитета, декан.

Потиче из познате гатачке породице: његови су стричеви Шћепан и Васиљ ствараоци СПКД Просвјета и народни посланици; његов брат Ристо је био дугогодишњи управник Српске штедионице у Гацку, народни посланик и управник Канцеларије Српске патријаршије у Београду. Гимназију је учио у Мостару и Сарајеву где је 1927. матурирао. На Правном факултету у Београду дипломирао 1931, постдипломске студије наставио је на Филозофском факултету Универзитета у Берлину, где је 1935. стекао докторат економских наука. И у Немачкој се бавио новинарством, као дописник државне агенције *Авала* и београдског дневног листа *Правда*. Од 1936. радио је у Министарству трговине и индустрије, а избором за доцента Економско-комерцијалне високе школе у Београду 1939, започиње универзитетску каријеру. Током рата био је хапшен и отпуштен из службе, по окончању рата поново ради у државним органима. Од 1950. је ванредни, од 1956. редовни професор Економског факултета у Београду. Био је шеф Катедре за статистику и декан Факултета, суоснивач и председник Југословенског статистичког друштва, главни уредник часописа *Статистичка ревија*, члан Међународног друштва за проучавање народног дохотка и друштвеног богатства и сарадник њиховог часописа *The Review of Income and Wealth*, члан Међународног статистичког института (на скупу у Београду 1965. одржао је реферат о *националном богатству Југославије*; у Женеви је на скупу са чувеним нобеловцем В.Леонтијевим, поднео коауторски реферат *Примена инпут-оутпут анализе у југословенској реформи цена од 1965.*). Био је члан редакција више економских часописа, учествовао на више научних скупова у земљи и иностранству. Највише научног доприноса економији је дао у области привредне историје, статистике и макроекономских биланса. *Привредну историју* засновао на Високој економско-комерцијалној школи, у послератном времену дао је неколико запажених студија из те области. Предмету *Макроекономски биланси* којег је засновао на Економском факултету у Београду, као научно-наставној дисциплини дао је садржај и научну методологију. Објавио је више монографија, студија и уџбеника и велики број чланака. Најзначајнији његови доприноси економској науци огледају се у делима: *Индустријска статистика (1950)*; *Привредна историја Европе: позна антика и средњи век (1952)*; *Развој привреде Србије и Војводине од ослобођења од Турака; Народни доходак: методолошка студија (1955)*; *Основи економске статистике; Основи економске статистике са уводом у демографску статистику (више издања)*; *Народни доходак и привредни биланси (1966)*; *Систем народно-привредних биланса (1967)*; *Привредна структура СР Србије у склопу привредног развоја Југославије (редактор и коаутор)*; *Две деценије развоја привреде СР Србије; Дугорочне тенденције привредног развоја Херцеговине до 1941; Макроекономски биланси (1975)*.

17. АВГУСТ: На данашњи дан је преминуо

МОРИС Х. ДОБ

(*Maurice Herbert Dobb*),

(Лондон, 24. јули 1900. - Кембриџ, Уједињено Краљевство, 17. авг. 1976)
енглески марксистички економиста, критичар неокласичне кембришке школе
маргинализма, професор ниверзитета.

Студирао је на Универзитету Кембриџ, а докторирао 1925. на Лондонској школи за економске и политичке науке, дисертацијом у којој је покушао да споји марксистичку и маршалијанску економију. Био је професор политичке економије на Универзитету у Кембриџу, један од најистакнутијих марксистичких економских теоретичара на Западу, који се није устезао од полемике са колегама. Од 1925. до 1928. године, живео је у Совјетском Савезу, где је сачинио прве озбиљне белешке о трансформацији руске економије под большевицима. Већ 1937. је написао један од својих најпознатијих радова, *Политичка економија и капитализам*, у којем унапређује марксистичку теорију и критику неокласичне економске теорије, што су ранији марксистички игнорисали у великој мери, скрећући посебну пажњу на питање теорије вредности. Његов рад из 1946, *Студије о развоју капитализма*, у којем детаљно испитује транзицију од феудализма до капитализма, једно је од његових најпотпунијих дела из области економске историје. Убрзо затим почиње сарадњу са Пијером Срафом у објављивању сабраних дела Давида Рикарда. Доб се 1948. поново вратио совјетском искуству и написао једну од првих детаљних анализа совјетске дебате о планирању, што га доводи у домен економије развоја, и тиме ће се бавити паралелно са својим радом на марксистичкој економској теорији. Добра предавања на Кембриџу 1973. о Алфреду Маршалу у контексту историје економске мисли су кључна тачка у овој области. На тим предавањима, наглашавао је разлику између класичне и неокласичне економске теорије, фокусирао се на суштину теорије вредности, као и на велику прекретницу коју је представљала маргиналистичка револуција. Као образован и компетентан критичар, дао је запажену анализу развоја капитализма од средине XVI до половине XX века, буржоаске економске мисли и социјалистичког привредног система, који је поистоветио са централистичким односно совјетским економским системом. Као припадник марксистичке школе, економску мисао је обогатио критиком неокласичне школе маргинализма, анализом економске историје људског друштва, привредног развоја и друштвеног планирања, као и разматрањем теорије вредности и расподеле, опште привредне равнотеже и односа између идеологије и економије. Од његових бројних дела треба издвојити: *Capitalist Enterprise And Social Progress* (Капиталистичко предузеће и друштвени прогрес, 1925); *Wages* (Најамнина, 1928); *Political Economy and Capitalism* (Политичка економија и капитализам, 1937); *Development of the Soviet Economy since 1917*. (Совјетски економски развој од 1917); *An Essay on Economic Growth and Planning* (Оглед о економском развоју и планирању, 1960); *Arguments on Socialism* (Аргументи за социјализам, 1966); *Welfare Economics and the Economics of Socialism* (Економија благостања и економика социјализма, 1970); *Theories of Value and Distribution Since Adam Smith, Ideology and Economic Theory* (Теорија вредности и расподеле после Адама Смита, Идеологија и економска теорија, 1973).

18. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен**ДУШАН ЧАЛИЋ**

(Смртић код Нове Градишке, 18. авг. 1918. – Загреб, 17. апр. 1993)
југословенски и српски економиста из Хрватске, политичар, дипломата,
теоретичар економије социјализма, професор универзитета, академик.

Основну школу похађао је у Бенковцу, а гимназију у Осијеку и Загребу, где је и матурирао. Студије права започео је у Београду, а завршио на Загребачком свеучилишту, где је и одбранио докторску дисертацију из области економских наука. Као комуниста, за време Другог светског рата обављао је високе партиј-ске, војне и политичке функције у партизанском покрету (секретар Обласног комитета КПХ, потпредседник Обласног НОО за Славонију, секретар ЗАВНОХ-а, учесник Другог заседања АВНОЈ-а). Носилац је Партизанске споменице, Ордена народног хероја и више југословенских одликовања. Био је министар трговине и министар индустрије Хрватске, потпредседник Савезне планске комисије. Обавио је једногодишњу специјализацију из области планирања на Економском институту Плеханов у Москви, а потом студијски боравак у САД. У неколико сазива био је савезни народни посланик и заступник Хрватског Сабора. Био је редовни професор *Политичке економије* на Економском факултету у Загребу. Био је дипломата, југословенски амбасадор у Мађарској. Изабран је прво за редовног члана ЈАЗУ, а затим за дописног члана САНУ. Има мишљења да је заједно са још неким Србима високим функционерима у Хрватској, свесно или не, својим службеним нечињењем, практично био у служби анти-српске политике у тој југословенској републици. У научном раду показао је широку скалу интересовања, јер је расветљавао проблематику планирања, привредног развоја по секторима, делатностима и регионима, научно-техничког прогреса, запослености, продуктивности рада, самоуправљања итд. Осим разматрања теоријских и практичних питања југословенске привреде, бавио се и обрадом основних токова развоја светске, првенствено социјалистичке привреде. Објавио је велики број чланака и расправа у разним часописима и листовима, за које је два пута добио награду „Божидар Ација“, а такође и награду АВНОЈ-а. Од двадесетак његових књига, могу се издвојити: *Неки проблеми привреде ФНРЈ* (1962), *Аутоматизација у техничком напретку и привредном развоју Југославије* (1962.), *Свјетска економика и свјетски мир* (1962), *Државни капитализам у оквиру сувременог привредног кретања у свијету* (1964.), *Убрзани економски развој земаља у развоју* (1964), *Продуктивност рада и привредни развој СФРЈ* (1966), *Економски аспекти развоја сувременог социјалистичког друштва* (1972), *Марксизам и самоуправљање* (1974), *Технички прогрес и привредни развој СФРЈ* (1979), *Социјализам и економске законитости* (1987), Коаутор је неколико универзитетских уџбеника политичке економије социјализма. Неки његови радови преведени су на енглески, француски и мађарски језик.

19. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен

РАДОСЛАВ РАДОЈЕВИЋ

(Драгово код Рековца, Левач, 19. авг. 1930. – Београд, 19. јуни 2017)

српски аграрни економиста, практичар економике инвестирања и мелиорација, професор универзитета.

Основну школу завршио у Ћуприји, средњу пољопривредну у Гњилану. Потом је служио војску у школи резервних официра, затим пет година радио у Земљорадничкој задрузи у Драгову и Пољопривредном добру „Шумадија“ у Крагујевцу. На Пољопривредни факултет у Београду се уписао 1957. и дипломирао 1961. По завршетку студија радио на факултету као хонорарни сарадник, 1962. изабран за асистента, наставио постдипломске студије на Групи за економику предузећа и 1970. магистрирао. Усавршавао се и на страним универзитетима, имао студијске боравке у Чехословачкој и Бугарској и четворомесечну специјализацију у Холандији. Докторирао је 1976. на теми: „Резервни фондови као израз варијабилности дохотка пољопривредних организација“. У звање доцента биран је 1977, ванредног професора 1982. и редовног професора 1988. Држао је предавања и вежбе на више предмета: *Калкулације, Економика мелиорација, Економика и организација заштите биља, Економика инвестирања*. Руководио је студентском праксом, изводио практичну обуку и учествовао у реализацији летње праксе из економских дисциплина за студенте Агроекономског одсека. Поред наставе на матичном факултету, предавао је *Економику мелиорација* на Пољопривредном факултету у Новом Саду и *Економику уређења ерозионих подручја* на Шумарском факултету у Београду. Самостално и коауторски објавио је преко 90 библиографских јединица, од којих 30 научних радова, 16 научних студија, 6 стручних радова и више од 40 пројеката. Руководио је израдом бројних дипломских радова, био ментор магистарских теза и докторских дисертација. Својим радом и доприносом, сврстан је у водеће научне раднике у области *Економика инвестирања у мелиорацијама*. Универзитетску каријеру крунисао је развојем наставне дисциплине *Економика мелиорација*. Поред научног, стручног и педагошког рада, печат његове каријере остварен је кроз сарадњу факултета и привреде. Као руководилац, координатор тима на релацији програма *наука-струка-пракса*, припремио је и учествовао у реализацији преко 40 инвестиционих пројеката који се односе на одводњавање, наводњавање, подизање вишегодишњих засада, планирање и пројектовање оптималне структуре пољопривредне производње. Обављао је бројне пословодне и друштвенополитичке функције. Био је директор Института за агроекономију, шеф Катедре за теорију трошкова и рачуноводство, члан комисије Наставно-научног већа Београдског универзитета и делегат Скупштине РЗУ. Добитник је Повеље Факултета поводом јубилеја 60 година рада Факултета. Племенитост, једноставност, скромност, оптимизам, ведар дух, елоквенција и радозналост су красили његову личност. Потекао је из сеоске породице скромних материјалних могућности, носио се са животним недаћама, трновитом узлазном путањом изградио универзитетску каријеру, створио и одржао стабилну породицу, да би време након пензионисања 1995. провео посвећен бризи и одрастању унучади.

20. АВГУСТ: На данашњи дан је преминуо**ВИЛФРЕДО ПАРЕТО**
(*Vilfredo Federico Pareto*)

(Париз, 15. јул 1848. – Женева, 20. авг. 1923)

италијански инжењер, економиста, теоретичар оптимума алокације ресурса и богатства, политиколог, филозоф, професор универзитета.

Пошто је стекао математичко и инжењерско образовање, а 1869. и докторат на Универзитету у Торину, радио је најпре дуго као инжењер на италијанској железници. Потом је предавао *Економску логику*, а од 1892. је професор *Политичке економије* на Универзитету у Лозани, где је наследио Леона Валраса, оснивача лозанске школе маргинализма. Крајем 19. века унапредио је математичку економију, а почетком 20. века и микроекономску теорију, нарочито увођењем концепата ефикасности и утемељењем теорије благостања. Вероватно под утицајем свог аристократског порекла, присталица је владавине снажних личности односно малобројних елита. Због тога се негативно односио не само према марксизму и револуционарном покрету, него и према идеалима буржоаске демо-кратије. Извршио је огроман утицај на свог студента у Лозани, Бенита Мусолинија, који га је, по доласку на власт, поставио за сенатора. Али Парето, који је убрзо умро, није имао ни о фашизму позитивно мишљење. По њему, друштвени развитак одређен је људским поступцима, који могу бити логични и нелогични (иза којих се крију инстинкти и жеље својствене још првобитном човеку). У вези са овим другим, он је творац теорије тзв. резидуа, по којој се људи у практичном животу више руководе нелогичним него логичним мотивима, као и теорије тзв. деривације, односно разних изговора и веровања у виду идеја и парола којима се рационализују нелогични поступци и акције. У обављању економских активности, он запажа два супротстављена пола. То су најпре индивидуалне преференције (субјективни фактори корисности односно људског избора) и потом ограничења (фактори објективне природе, тј. жртве или трошкови који се не могу избећи приликом задовољавања одговарајућих потреба). Применом математичке апаратуре, он испитује квантитативне односе не само у условима слободне конкуренције, него и у условима монополизације и колективне привреде. У том склопу и под одређеним претпоставкама, прихватио је појам *криве равнодушности* (индиференције) појединца према комбинацијама тражње две робе, који је први 1881. употребио Франсис Еџворт. Поставио је тзв. *Парето оптимум* у алокацији производних ресурса, да систем функционише у максималном економском благостању и равнотежи, када никоме не може бити боље а да притом неком другом не буде лошије, затим *Парето индекс* или правило 80:20 као мера неједнакости у расподели дохотка, по коме у свим земљама и временима убедљива мањина држи огромну већину богатства, те да се дистрибуција друштвеног богатства може прецизно изразити помоћу одговарајућег логаритамског обрасца. Ово се и графички приказује помоћу илустративног *Парето дијаграма* као посебне врсте хистограма који представља комбинацију линијског и површинског дијаграма. Главна његова дела су: *Cours d' economie politique* (Часови политичке економије, т. 1-2, 1896-97), *Trattato Di Sociologia Generale*, т.1-4, 1916; *Manuale d' economia politica* (Приручник политичке економије, 1906, француско издање 1919).

21. АВГУСТ: На данашњи дан је преминуо

ДУШАН ТОМИЋ

(Београд, 14. мај 1920. – Београд, 21. авг.1997)

српски и југословенски аграрни економиста, научни саветник,
оснивач и председник научног друштва.

Гимназију је завршио у Београду 1939, потом се уписао на Војну академију, где је био до априла 1941, када је као питомац пао у ратно заробљеништво и депортован у Немачку. По повратку у земљу, крајем 1945, позван је да се акти-вира у Југословенску народну армију, али је одустао ради одласка на факултетске студије. Крајем 1945. ступио је на службу у Новинско-издавачко предузеће "Политика" и остао на раду до марта 1948. Децембра 1945. уписао се на Пољопривредни факултет Универзитета у Београду, где је јуна 1949. дипломирао на економској групи са одличним успехом. Потом је додељен Председништву Владе НР Србије, крајем исте године премештен је у Економски институт НР Србије, где је биран у сва научна звања и радио непрекидно до пензије. Докторирао је са темом "*Опште тенденције и проблематика дугорочног развоја пољопривреде АП Косова и Метохије*". Потом је био на научном усавршавању из области аграрне економике и привредног развоја у Институту за економику пољопривреде Универзитета у Оксфорду, а био је и на студијским боравцима у Румунији и Холандији. Био је члан Савезне конференције ССРН Југославије (1967-1971), председник Конференције потрошача Београда, члан Извршног одбора Градске конференције ССРН Београда. Одликован је Медаљом заслуга за народ и Орденом заслуга за народ са сребрном звездом. Добио је Плакету Града Београда 1944-1964. У научном раду није се задржао само на истраживању друштвено-економске проблематике пољопривреде. Његова научна активност усмерена је на три предмета научне оријентације: комплексно истраживање аграрне пробле-матике и улоге и положаја пољопривреде у друштвено-економском развоју; истраживање економске проблематике развоја шумарства; истраживање комплекса природних ресурса (студије: Земљишни фонд СР Србије, Шумски фонд СР Србије, Шумски фонд Југославије, Водопривреда СР Србије, Производња минералних сировина у Југославији, итд). У оквиру макропројекта "*Концепција дугорочног развоја Југославије*" руководио је потпројектом "Природна богатства". Учествовао је са рефератима на бројним домаћим и међународним научним скуповима. Врло активно је радио на развијању и афирмисању агроекономске науке учешћем у припремама научних и стручних елабората за шире јавне расправе (посебно у Савезном комитету за пољопривреду и Комисији Председништва СКЈ за аграрну политику), са циљем трасирања политике и доношења друштвених планова економског развоја земље, ужих и ширих региона. Био је један од иницијатора оснивања и дугогодишњи председник Друштва аграрних економиста Југославије. Међу бројним објављеним радовима запажено место имају књиге-монографије: *Дугорочни развој сточарства у Југославији* (Г.Милановац, 1979); *Научне основе повећања робне производње и продуктивности на индивидуалним газдинствима у пољопривреди Југославије* (ДАЕ Југославије, Београд, 1988), и *Пут до модерне пољопривреде и аграрна политика* (Економика пољопривреде, 1986). Преминуо је изненада, у авиону, на повратку са конгреса Међународне асоцијације аграрних економиста у Сакраменту, САД.

22. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен

АЛЕКСАНДАР А. БОГДАНОВ

(Алекса́ндр Алекса́ндрович Богда́нов, право презиме Малиновски)
 (Соколка, Гродненска губернија, Русија, 22.8.1873. – Москва, 7.4.1928)
 руски лекар, економиста, политички радник, филозоф, природњак,
 енциклопедиста, претеча опште теорије система.

Рођен је у породици народног учитеља А.Малиновског, други од шесторо деце. Класичну гимназију у Тули завршио је са златном медаљом, 1892. уписао Факултет физике и математике у Москви. Децембра 1894. искључен са универзитета због сарадње са неким побуњеницима и протеран у Тулу. Од 1895. до 1899. ванредно је студирао медицину на Универзитету у Харкову где је и дипломирао. Под псеудонимом А. Богданов, 1897. објавио брошуру *Кратки курс економске науке*, коју је Лењин назвао значајном појавом у нашој економској литератури (али је његове радове у каснијем периоду оштро критиковао). Та брошура је у социјалдемократским и радничким круговима постала водич за политичку економију. Своју прву филозофску књигу *Основни елементи историјског погледа на природу*, написао је 1899. Исте године је ухапшен, провео је шест месеци у затвору, затим је прогнан у Калугу, па је био прогнан на 3 године у Вологду, гдје је радио као лекар у психијатријској болници (један од пацијената био му је Николај Берђајев). Почетком 1904. отишао је у Швајцарску, гдје је срео Лењина и наставио са политичким радом; 1905. је пришао болшевицима, биран је у највише партијско руководство РСДРП. Од 1907. је био у емиграцији. Од 1911. напушта активан политички рад, посвећује се разradi својих идеја о новим наукама: *тектологија*, *теорија система* и *кибернетика*. Он је 1926. основао и био директор првог у свету Института за трансфузију крви, у којем је смртно страдао приликом неуспелог експеримента на самом себи. У аутобиографији, написаној за енциклопедију *Гранат*, Богданов је сматрао да његови радови имају пет усмерења: политекономија, историјски материјализам, филозофија, организационе науке и пролетерска култура. У раду *Философија савременог естествоиспытателя* (Филозофија савременог природњака, 1909), први је увео термин *техничка интелигенција*. Био је један од пионира системског приступа у савременој науци и писац два научно-фантастична романа (о Марсу, *Красная звезда*). У његовом богатом стваралачком опусу видно место заузима и неколико радова из економске теорије. То је најпре *Краткий курс экономической науки* (1897), где је по први пут примењен историјски начин излагања градива политичке економије хронолошким редоследом по друштвено-економским формацијама. Касније су дошли *Введение в политическую экономию* (1914) и обиман *Курс политической экономии* (Увод у политичку економију, 1910. друго издање т. 1-2, 1918-1919). Треба нагласити неспорну чињеницу да је он ударио темеље нове, опште организационе науке. Стога се сматра за претечу опште теорије система и кибернетике. Слично Скерлићу, који је својом беспштедном критиком за извесно време паралисао неке српске песнике, тако је оштра Лењинова критика неправедно дуго бацила у засенак оригиналне теоријске погледе немирног истраживача Богданова, на неколико, у његово време, сасвим нових научних поља.

23. АВГУСТ: На сутрашњи дан је рођена

РАДМИЛА СТОЈАНОВИЋ

(Босански Шамац, 24. авг. 1920. – Београд, 16. мај 1997)

српски и југословенски економиста, теоретичар привредног развоја,
народни посланик, професор универзитета, декан.

Основно, средњошколско и високо образовање стекла је у Београду. На Економском факултету Универзитета у Београду је 1948. дипломирала, а већ 1953. одбранила докторску дисертацију. Универзитетску каријеру започела је 1948, као асистент за предмет *Политичка економија* на Економском факултету, 1950. је предавач, 1953. доцент на истом предмету. Од 1959. је ванредни професор, а од 1964. редовни професор на предмету *Теорија привредног развоја*. Последипломску наставу је изводила осим на Економском факултету у Београду, на још 10 факултета у Југославији. Као позвани гост држала је предавања у иностранству, на College de France, затим на економским факултетима у Оксфорду, Бирмингену, Лођу, Будимпешти, Букурешту и Берлину. Била је декан Факултета, уредник Економске библиотеке Савеза економиста Југославије и неколико зборника радова југословенских економиста објављених у иностранству (САД, Пољска, Чехословачка). Њени студенти памте да је на предавањима причала течно и брзо тако да споромислећи слушаоци нису могли да је прате у потпуности. Писала је разумљиво и занимљиво. Неки њени биографи истичу њено друштвено-политичко ангажовање, сматрајући да је и по партијском задатку писала радне и идеолошке карактеристике запослених на факултету, обично у сарадњи са неким ауторима из западних република, при чему су једва прелазне идеолошке оцене добијали наставници школовани у иностранству између два светска рата. Њен стваралачки опус, везан првенствено за проблематику привредног развоја, обухвата преко стопедесет библио-графских јединица, објављених на српском и на страним језицима. Сматра се да главне њене радове чине следеће књиге: *Теорија привредног развоја у социјализму*, Београд, 1960. и 1964. (преведено на пољски, Варшава 1965, и на албански, Приштина, 1972); *Теорија инвестиционих циклуса у социјалистичкој привреди* (коаутор Н. Чобелић), 1966, (преведено на енглески, Њујорк 1969); *Велики економски системи*, 1970, (преведено на албански, Приштина, 1976); *Оптимална стратегија привредног развоја*, 1973, (преведено на албански, Приштина 1974); *На путу ка високо индустријализованом социјализму*, 1984; *Теорија привредног развоја у трећој технолошкој револуцији*, 1987. Имала је разне дужности у стручним и политичким организацијама, од којих су важније: посланик Савезног већа Савезне Скупштине СФРЈ, члан Економског савета СИБ-а, члан Савета Савезног завода за план, члан Управе Савеза економиста Југославије, члан Научне секције Савеза економиста Југославије. Добитник је највиших друштвених признања. За књигу *Теорија привредног развоја у социјализму* добила је Седмојулску награду Србије, Октобарску награду Београда добила је за књигу *Управљање развојем у самоуправном друштву*, а 1984. године и Седмојулску награду за животно дело.

24. АВГУСТ: На данашњи дан је преминуо

МИЛОЈКО ВЕЉОВИЋ

(Ртари, Драгачево, 23. окт. 1928. - Београд, 24. авг. 2016)

српски омладински, задружни и политички активиста, државни и привредни функционер, председник општине, министар, директор, економски стваралац.

Школовао се уз рад и калио у пракси. Завршио је средњу партијску школу при ЦК Србије (1951), дипломирао на Високој школи политичких наука у Београду (1965) и магистрирао на Економском факултету у Скопљу (1969). У раној младости је постао члан КПЈ, у политичкој каријери се уздизао од секретара среског комитета СКОЈ-а до члана Председништва Народне омладине Србије, члана среског и секретара општинског комитета партије, до члана ЦКСК Србије где је био председник Комисије за пољопривреду и село. Привредничку каријеру је започео као управник Савеза земљорадничких задруга у Драгачеву и Чачку, а крунисао као генерални директор ПКБ, највећег агроиндустријског система у Југославији. Упамћен је посебно стога што је доласком у Горњи Милановац 1957. на дужност секретара општинског комитета СК а затим као председник општине (1960-63) иницирао убрзани локални економски развој (стучњаци добијају плате двоструко веће него председник општине, стан, ауто, стипендије, путовања по Европи у потрази за новим технологијама), окупља предузимљиве привреднике и Милановчане на важним положајима у институтима, банкама, државним установама. За неколико година настаје милановачко „мало привредно чудо“. *ПИК* Таково, од фабрике бомбона, на италијанској технологији еурокрема постаје прехранбени гигант; *Типопластика*, са Тетрапаком постаје највећи произвођач амбалаже за прехранбену индустрију; *Металац* развија програм емајлираног посуђа; Фабрика аутомобилских делова; Хемијска индустрија *Звезда*; Грађе-винско предузеће *Градитељ*; Модна конфекција *Рудник*; Издавачко предузеће *Дечје новине*, и друга, тако да општина нараста са 3 на око 20 хиљада запослених. Каснији успех тих предузећа карактерише и то што су њихови директори на тим дужностима остајали преко 20 година. Од 1963. до 1969. је председник Привредне коморе региона Краљево у оквиру које је тада основана *Заједница за уређење и развој туризма на Копаонику*. Почетком 1969. постаје заменик републичког секретара за финансије; 1971-75. је био директор Савезне дирекције за резерве прехранбених производа, где развија велике програме инфраструктурне изградње (силоси, хладњаче), резерви меса у живој стоци, извоз хране; 1975-78. је поново у Влади Србије, републички секретар и председник Одбора за привреду и финансије, председник мешовите југословенско-румунске комисије за хидро-енергетски систем Тердап; 1978-81. председник Привредне коморе Србије; од 1981. до 1988. је био генерални директор *Пољопривредног комбината Београд* (наследивши чувеног Петра Зечевића), наставља да развија велике агроиндустријске пројекте у земљи и свету; тада ПКБ закорачује у Русију (изграђен велики агроиндустријски комбинат Кубањ, вредан око 400 млн.УСД), послује у 40 општина широм Југославије, обезбеђује 70% прехранбених потреба Београда, запошљава 43.000 радника. Одликован је Орденом рада са златним венцем (1968) и Орденом рада са црвеном заставом (1978). Имао је два брака, из првог има два сина, из другог са глумицом Маријом Баксом ћерку. Сахрањен је на Бежанијском гробљу у Београду.

25. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен

ВОЈИН БЈЕЛИЦА

(Крстац код Никшића, 25.авг.1941. - Сремска Каменица, 27. апр. 2017)
српски и југословенски економиста, привредник, друштвени активиста,
монетарни стручњак, директор банке, гувернер, професор универзитета.

Дипломирао је 1964. на Економском факултету у Београду где је 1974. стекао и звање магистра. Докторат економских наука стекао је 1977. на Економском факултету у Суботици, на коме је 1987. изабран за редовног професора. На матичном факултету предавао је предмете *Банкарство* и *Финансије*; на факултету за менаџмент Универзитета БК *Међународно банкарство*; на Економском факултету у Београду на последипломским студијама водио је курс *Монетарне економије*. У својој универзитетској каријери објавио је више уџбеника из области финансија и банкарства, монографије, чланке и расправе, стотине научноистраживачких радова, што све заједно представља израз његовог озбиљног бављења педагошким, научним и стручним радом, уз истраживање теоријских и емпиријских проблема и провере решења у сталном контакту са праксом. Био је председник Савета факултета, члан Управног одбора Универзитета у Новом Саду, руководилац последипломског курса у области финансија на Економском факултету у Суботици. Упоредо са наставом, обављао је дужности директора економско-финансијског сектора у *ПНК Врбас* у Врбасу, директора *Беобанке* у истом месту, потпредседника *Војвођанске удружене банке* (за економске односе са иностранством и девзно пословање). Вицегувернер Народне банке Војводине је постао 1986, следеће године именован је за заменика гувернера. Гувернер Народне банке Војводине био је пет година, од 1989. и уједно и члан Савета гувернера Народне банке Југославије. У професионалном ангажману, био је председник Управног одбора Удружења банака Југославије, председник Скупштине FOREX-а (АСИ – асоцијације банкара који се баве девизним пословима), члан Одбора за друштвено-економске односе Скупштине АП Војводине; члан Комитета за међународну сарадњу Извршног већа Војводине, председник Научно-образовног већа Института за међународну политику и привреду. Као признати друштвени и научни радник, био је главни уредник часописа *Привредна изградња* и *Економист*, члан председништава СЕЈ, Савеза економиста Србије и Научног друштва економиста Југославије. Од 1996. обављао је дужност генералног директора Новосадске банке а.д. Нови Сад, све до избора за председника Савета Народне банке Србије 2008. Потврду успешног руковођења Банком добио је многобројним наградама и признањима: пет пута престижно национално признање „Бизнис партнер“ у области банкарства и финансијских услуга; признање привредних новинара Србије за изузетне резултате и креативност у руковођењу Банком; Првомајска награда Градског већа Савеза самосталних синдиката Новог Сада; КИКИ награда Трговачке коморе Србије и Црне Горе за најуспешнијег пословног човека 2003. Према мишљењима његових савременика, био је личност од постојаног професионалног интегритета и моћног интелектуалног потенцијала, један од најбољих српских и југословенских економиста који су се образовали у социјалистичкој Југославији, односно који су писали и деловали у другој половини 20. и почетком 21. столећа.

26. АВГУСТ: На јучерашњи дан је преминуо

ВУК ВРЧЕВИЋ

(Рисан у Боки, 26. фебруар 1811. - Дубровник, 25. август 1882)
српски етнолог, економско-историјски хроничар, државни службеник,
аустријски конзул, члан Српског ученог друштва.

Отац му је био општински писар и учитељ, а имао је 14 деце. Вук је био ожењен Аном, свастиком попа Вука Поповића (оба ова Вука, Врчевић и Поповић, били су истрајни сарадници трећег знаменитог Вука, Караџића). Рано је напустио родитељски дом и боравећи код сестре и зета у Будви радио у трговачкој радњи. Имао је бурну и богату каријеру: шест година секретар општине Грбальске, затим две године секретар општине Рисанске (и учитељ), потом општински писар у Котору; од 1852. до 1855. секретар књаза Данила на Цетињу; затим у Задру службеник намесништва шест година; од 1861. до 1878. живео је у Требињу, као аустријски конзуларни агент и вицеконзул. Као пензионер је до краја живота живео у Дубровнику. Био је почасни члан Српског ученог друштва од 1868. Посмртни остаци су му 1886. свечано пренесени у Котор. Економским садржајима прожети су многи његови етнолошки радови, нарочито два хроничарско-мемоарска дела: *Живот Петра II Петровића Његоша* и *Ограници за историју Црне Горе (грађу прикупљао док је био секретар књаза Данила)*. Врчевић и Његош су се упознали у њиховим младићким годинама. Чувши да је Врчевић даровит и вичан перу, Његош га је непосредно по устоличењу 1830. позвао на Цетиње да му буде писар, али, не добивши одобрење оца, вратио се у Будву. Поново су се срели 1836. у манастиру Маине где су заједно провели око месец дана, и касније неколико пута за време Његошевог боловања у Прчању. У првој књизи, економски занимљиво је поглавље *Финансије Црне Горе за доба Петра II*, у којем наводи: „владика је за прве четири године владања више новаца добио и заштедио но икад.., од продана два манастира Аустрији, од Али-паше за оборену тврђаву Хумац на Грахово.., и тако остајале би оне 9 хиљада годишњих дуката које му Русија шиле“; да је 1847-48 била страшна глад, те је владика уговорио да се набави „четири хиљаде стара кукуруза“ у вересију од тршћанског трговца Гопчевића да се подели сиромашном народу „у причек да плати кад моћ буде“; детаљно описује све јавне приходе (од Русије, од млина, риболова, глобе, рукоположења, завета, пасапорта, данка) и расходе (владици као председатељу Сената, брату Перу вицепрезиденту, 10 сенатура, 40 перјаника, капетану перјаничком, владичину секретару, штампадуру, архимандриту, 12 капетана по нахијама). У *Ограницима* има значајних економских елемената из народног живота, описује тадашњи знаменити пазар на Црнојевића Ријечи, „ту се кроз пазар од множине свакојаког народа не може проћи“, много занатлија, који су од зулума турскога добјежали и настанили се (пушкара, златара, терзија), доста и крчама у коју свако може наћи довољно свакога јестива и пића и црне кафе. „Има један заклет мјерач који сваку ствар ко што продава и купује мјери, да народ народа не би варао.“ Доста економске грађе садрже и неки списи које је из Приморја слао В.Караџићу, као: паштровске привилегије и дипломе, хрисовуље, Которски статут, па и тзв. *Установа грбальска*, која је објављена у његовим чланцима (Дубровник, 1891), а претпоставља се чак да је „установу“ Врчевић сам кодификовао и датовао (1427. година) да би је учинио вероватном.

27. АВГУСТ: На данашњи дан је преминуо

ПЕТАР КОЧИЋ

(Змијање, Стричићи код Бањалуке, 29. јуни 1877. - Београд, 27. август 1916)
српски књижевник, народни трибун, политички и економски мислилац.

Рођен је у великој и имућној патријархалној породичној задрузи, која је имала 36 чланова (за то време врло богата: оваца и коза око 350 грла, око 60 говеди, ватаћих волова 12 пари, 18 крава музара, 15 коња и другог живог мала). Два разреда основне школе учио у манастиру Гомионица а два у Бањалуци. Гимназију учио у Сарајеву и био међу најбољим ђацима. Из IV разреда гимназије протеран у Бањалуку, а затим отишао у Београд где је матурирао 1899; потом се уписао на Филозофски факултет у Бечу и дипломирао 1904; потом је био постављен за професора језика и књижевности у Српској гимназији у Београду и учитељској школи у Скопљу. Био је секретар друштва *Просвјета*, али је због учешћа у радничком штрајку протеран из Сарајева у Бањалуку где је покренуо лист *Отабина* и због тога више пута био у затвору. У политику је ушао после анексије (1908), маја 1910. је изабран за посланика Првог босанско-херцеговачког сабора, на јединственој српској листи у бањалучком срезу. У сабору је био врло активан и угледан, одржао низ сјајних беседа. У збирци приповедака *С планине и испод планине* (1902) описао је тежак сељачки живот у Босанској крајини, где се нарочито истичу: *Јазавац пред судом* и *Гроб слатке душе*. Као резултат етнолошког проучавања завичаја, под утицајем Ј.Цвијића, настао је његов рад *Јауци са Змијања* (1910). У часопису *Развитак*, који је он покренуо, објавио је рад *Аграрни односи у Румунији прије закона од 1864. године*. За економску мисао најважнији су његови говори и интерпелације у сабору: аграрни односи, кметство, порези и кулуци, беда и социјална пониженост сељака; истиче да није право драконски кажњавати тежака „ако искрчи комадић земљице да исхрани своју јадну и голотрбу дјецу“. Указује на три главне запреке економском напретку сељака: нерешено аграрно питање, нерегулисано шумско питање и неправедан порески систем - „три главна зла која у нашем тежаку убијају сваку вољу и немилосрдно циједе и исисавају његову продуктивну снагу“. Порези су неправедни, јер је сваки сељачки приход опорезован а у вароши није ни рента од капитала ни агински хак; залаже се за обавезни откуп кметова државним средствима. У опширном реферату о аграрном питању 1911, детаљно је приказао аграрне односе у старом Риму, средњовековни аграрни поредак до Француске револуције, аграрне односе у држави Немањића, покрете за социјално ослобођење у XIX веку и аграрне реформе у нашим земљама, посебно беговски и спахијски систем у БиХ, где се приличан број властеле истурчио, баштине бегова остале наследне, спахије узурпирани земљу и своје наследнике прогласили за читлук-сахибје, слободни сељаци укмећени; даје слику и аграрних односа под Аустроугарском (број кметова према вери, земљишту по културама), закључује да те односе треба кидати „јер је за правилан економски и политички развитак једне земље од битне важности како је расподијељено међу становништвом земљиште и каква права имају они који непосредно обрађују и зирате земљу“. Сматра се да је Кочић, не само у књижевности већ и у историји економске мисли, надмашио све што је до њега у БиХ било створено. Оболевши од прогресивне парализе, почетком 1914. дошао је у једну београдску болницу у којој је остао све до смрти.

28. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен

ЧАРЛС КУПМАНС

(Charles Tjalling Koopmans)

(Грејвленд, Холандија, 28.8.1910. - Њу Хејвен, Конектикат, САД, 26.2.1985)
амерички економиста холандског порекла, професор универзитета,
теоретичар оптималне расподеле ресурса, академик, нобеловац.

На Универзитету у Утрехту, који је уписао са седамнаест година, студирао је математику и физику. Докторску дисертацију о примени математичке статистике у економетрији одбранио је на Универзитету у Лајдену 1936. Професор је у Холандској школи за економију 1936-1938. а у САД се уселио 1940. Био је професор на универзитетима Харвард, Њујорк, Чикаго и Јејл, члан и председник Америчког економетријског друштва и Америчке академије наука и уметности. За развој економске науке, односно за конкретан допринос теорији оптималне расподеле ресурса, заједно са Русом Л.Канторовичем, добитник је Нобелове награде за економију 1975. Скренуо је на себе пажњу економске академске јавности анализом производње, алокације производних ресурса и израдом економетријских модела, најпре у раду *Tanker Freight Rates and Tankship Bulding* (Трошкови превоза танкерима и изградња танкера, 1939). Тражењу оптималности приликом расподеле ресурса у различитим условима ограничености посветио је главнину свог научно-истраживачког рада. Теорију транспортног проблема узео је за основни инструмент анализе и решавања конкретних питања. Решавајући практичне проблеме транспортовања робе најкраћим путем од САД до Енглеске током Другог светског рата, зачео је математички модел са одређеним једначинама. После рата, уз теорију привредних циклуса, бавио се усавршавањем метода линеарног програмирања и операционих истраживања. Тако је битно допринео развоју економетрије, нарочито концепцијским решењима и усавршавањем поступка закључивања. У сарадњи са Х.Рубином и Р.Липником, написао је дело *Measuring the Equation of Dinamic Economics* (Процена система једначина у динамичкој економици, 1959), где се бавио идентификацијом и проценом параметара, као и објашњењем методе процене, названа метода највеће вероватноће. Коаутор је једног (после Канторовича) од првих фундаменталних прилога о линеарном програмирању, под насловом *Activity Analysis of Production and Allocation* (Анализа активности у производњи и алокацији, 1951). Ипак, независно од Канторовича, дошао је до методе линеарног програмирања, којом је оплеменио традиционалну макроекономску теорију и применио је у алокацији ресурса у условима тржишне привреде. Његов модел је послужио и као полазна основа за продубљивање теорије опште привредне равнотеже. Увидео је да цене у сенци, које су резултат математичког програмирања, омогућују децентрализовано доношење одлука у избору алтернативних економских решења. Видан је његов допринос и у формулисању појединих теорема о оптималној расподели националног дохотка на потрошњу и инвестиције током времена, уз уочавање последица на генерацијско кретање друштвеног благостања. Најбољи његови радови смештени су у две књиге: *Threll Essays on the State of Economic Science* (Три есеја о стању економске науке, 1957; објављено и на српскохрватском, Загреб, 1982) и *Scientific Papers of Tjalling Ch. Koopmans* (Научне расправе Т.Ч.Купманса, два тома, 1970-1985).

29. АВГУСТ: На данашњи дан је преминуо

МИЛОШ МАЦУРА

(Беч, 20. јан. 1916. - Београд, 29. авг. 2005)

српски и југословенски демограф, статистичар, економиста, академик.

Основну школу и гимназију похађао је у Скопљу. Дипломирао је на Правном, а докторирао на Економском факултету Београдског универзитета. У народно-ослободилачкој војсци од октобра 1944. до краја 1945, доспео је до чина капетана. Био је директор Статистичког уреда Србије, заменик и директор Савезног завода за статистику, као и директор Одељења за становништво при ОУН. Био је научни саветник београдског Економског института и редовни професор на предмету Демографија на Филозофском факултету у Београду. Оснивач и управник Центра за демографска истраживања Института друштвених наука, оснивач и председник Југословенског статистичког друштва. Био је и председник Савеза економиста Србије, председник Међународног статистичког института, председник Међународног комитета за информације и документацију у области друштвених наука, делегат Југославије на многим конференцијама светског ранга, члан многих домаћих и иностраних стручних организација, удружења, одбора, савета, комитета и комисија. Уређивао је и неке часописе. Дуго је био најпре главни уредник часописа „*Статистичка ревија*“, а потом часописа „*Економска мисао*“. Био је дописни члан Француске академије моралних и политичких наука и члан ван радног састава Македонске академије наука и уметности. За дописног члана САНУ изабран 1974, а за редовног 1981. Био је представник Југославије у Популационој комисији Уједињених нација (1964-1966), у Међународној организацији рада (1964) и Европској економској комисији, Конференцији европских статистичара (1948-1966). Био је делегат Југославије на светској конференцији за науку и технологију (1964), на Светској конференцији о становништву (1974) и Светској конференцији о запослености (1976). У својству руководиоца југословенске статистичке службе и међународно признатог експерта, својим великим залагањем успео је да квалитет статистичке евиденције и обраде у Југославији подигне на светски ниво. Његов научни опус обухвата радове у којима се обрађују суштинска питања статистике, теорије и политике становништва и радне снаге, теорије и политике привредног развоја са аспекта улоге и значаја становништва, не само у југословенском оквиру, него и на светском нивоу. Објавио је велики број радова. У најзначајнија његова дела се могу сврстати: *Становништво и радна снага као чиниоци привредног развоја* (1958), *Демографска статистика - Друштвене статистике* (1968), *Прилози теорији и политици становништва, избор чланака и расправа* (1974), *Становништво и запосленост у дугорочном развоју Југославије* (1981, коаутор). Његови *Изабрани радови* (1997), садрже три тома: 1. Становништво, 2. Становништво и развој и 3. Радна снага и становништво. Поводом 75 година живота, САНУ је, у редакцији академика И.Максимовића, објавила *Прилоге демографским и економским наукама: Зборник радова посвећен животу и раду академика Милоша Мацуре*, 1991. Његови радови обелодањени су на енглеском, руском, француском, немачком, пољском и чешком језику.

30. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен

ЏОН РИЧАРД СТОУН*(John Richard Nickolas Stone)*

(Лондон, УК, 30. авг. 1913. - Кембриџ, УК, 6. дец. 1991.)

енглески економиста, економетричар, статистичар, методолог
макроекономских агрегата, професор универзитета, академик, нобеловац.

Студије права започео је 1931. на Кембриџу, али је под утицајем велике економске кризе по наговору Џ.М.Кејнза прешао на економију. Економски факултет Кембришког универзитета завршио 1935. Радну биографију започео у брокерској фирми (1936-1940.). На позив Кејнза, 1940. прешао у Централну статистичку службу британске владе. По окончању Другог светског рата постао директор новооснованог департмана примењене економије на Кембриџу, где је остао до 1955. Од тада па до пензионисања 1980. био је професор *финансија* и *рачуноводства* на Универзитету у Кембриџу. Био је председник Економског друштва и инострани члан Америчке академије наука и уметности. За витеза је проглашен 1978. Нобелово признање за економске науке сустигло га је 1984, као пензионера, за фундаментални допринос утврђивању методологије обрачуна макроекономских агрегата, разради система националног рачуноводства и иновације емпиријске економске анализе. У стручним круговима је цењен још од 1941. када је по његовој методи направљен први званични обрачун британског друштвеног производа и националног дохотка. Потом је и даље усавршавао методе обрачуна макроекономских агрегата и тако допринео стварању друштвеног рачуноводства, на националном и на међународном плану, јер су међународна поређења захтевала стандардизовање у дефинисању и уједначавању методологије обухвата, класификације и вредновања макроекономских агрегата. Предводећи групе стручњака, креирао је прву интернационалну стандардизацију друштвених рачуна, *A Simplified System of National Accounts* (1950), потом побољшану верзију за земље чланице ОЕСД, *A Standardized of National Accounts* (1958), затим и први модел макроекономских биланса УН, *A System of National Accounts and Supporting* (1953). После вишегодишњих усавршавања обликован је нов модел за УН, *A System of National Accounts* (1968). Тиме је дао огроман допринос развоју економске науке, подижући јој степен егзактности, унапредио квантитативну економску анализу применом статистичко-математичке технике, економску теорију и привредну праксу. Главна његова дела: *National Income and Expenditure* (Национални доходак и потрошња, коаутор Џ.Мид, 1944), *Definition and Measurement of the National Income and Related Totals* (Дефиниција и мерење националног дохотка и сродних величина, 1947), *Quantity and Price Indexes in National Accounts* (Квантитет и индекс цена у националним рачунима, 1956), *Social Accounting and Economic Models* (Друштвено рачуноводство и економски модели, 1959.), *Input-Output and National Accounts* (Импут-аутпут и национални рачуни, 1961.), *Matematics in the Social Sciences and Other Essays* (Математика у друштвеним наукама и други огледи, 1966.), *Demographic Accounting and Model Building* (Демографска рачунања и изградња модела, 1971), *Towards a System of Social and Demographic Statistics* (Према систему социјалне и демографске статистике, 1975), *Aspects of Economic and Social Modelling* (Аспекти економског и друштвеног моделовања, 1980).

31. АВГУСТ: На данашњи дан је рођен

РАДОМИР Д. ЛУКИЋ

(Милошевац код Велике Планае, 31. август 1914. - Београд, 31. мај 1999)

српски правник, теоретичар правних наука, социолог развоја села и пољопривреде, професор универзитета, декан, академик.

Рођен и одрастао у скромној сељачкој породици. Дипломирао на Правном факултету Универзитета у Београду 1937, на који је, по сопственој причи, због сиромаштва долазио само на испите. Две године касније докторирао је на париској Сорбони одбранивши дисертацију *Обавезна снага правне норме - проблем објективног права*. На одбрани докторске дисертације појавио се у српској народној ношњи, што је изазвало чуђење код чланова комисије, након чега је уследило Лукићево питање: Да ли желите да браним рад на француском или енглеском језику? Пред Други светски рат, 1940. започиње универзитетску каријеру на Правном факултету Београдског универзитета, на којем је прошао сва наставно-научна звања, обављао функцију декана и био оснивач Катедре за филозофију и социологију права. Био је предавач и у Греноблу, Паризу, Ници, Варшави, Москви и Келну. За дописног члана Српске академије наука и уметности изабран 1961, а после девет година постао је редовни члан. Затим је био генерални секретар, потпредседник Академије, секретар Одељења друштвених наука. Као активан члан САНУ, водио је више њених одбора и радних тела: Одбор за изворе српског права, Одбор за филозофију и друштвену теорију, Одбора за проучавање становништва, Одбор за проучавање Косова и Метохије, Одбор за проучавање патријархалних заједница и култура, Одбор за издавање целокупних дела Светозара Марковића. Са становишта економије и социологије села и пољопривреде, посебно је значајна његова иницијатива за оснивање *Одбора за проучавање села*, у оквиру којег је покренута велика едиција *"Хронике села"* у којој је за његова живота издато око 150 монографија села са свих српских простора. После његове смрти бригу о овој библиотеци преузела је Културно-просветна заједница Србије, и тако је настављено његово дело. Кроз ову импозантну библиотеку, већ са преко 450 објављених књига, великим делом су истражени и трајно сачувани аграрно-социолошки темељи српских племена, родова и породица, њихове судбинске сеобе, обичаји и услови живота. Изузетно богат и разноврсан опус професора Лукића броји око хиљаду научних и стручних радова, из више области: *теорија државе и права, социологија, историја политичких и правних теорија, политичке странке, друштвена својина и самоуправљање, социологија морала и др.* Његова сабрана дела у једанаест томова објављена су 1995. На Правном факултету у Београду основана је Фондација „Радомир Д. Лукић“ ради подршке младим научним нараштајима који стварају и објављују научна дела из области правних наука на српском језику у Републици Србији и ван ње. Такође, на овом факултету највећи амфитеатар (популарна петица) носи име „Радомир Лукић“. Био је носилац неколико великих признања: Седмојулска награда (1971), Октобарска награда Београда (1975), Специјална Вукова награда (1994), Орден рада са црвеном заставом (1965), Орден заслуга за народ са златном звездом (1978). Сахрањен је у родном Милошевцу, основна школа у том селу од 2000. носи његово име, а испред зграде суда у Великој Плани постављена је његова спомен-биста. Октобра 2016. добио је бисту и близу његовог факултета, у парку Мали Ташмајдан у Београду.

С Е П Т Е М Б А Р

01.09.	ВИЉЕМ ЦЕВОНС
02.09.	РОНАЛД КОУЗ ☐
03.09.	ПЈЕРО СРАФА
04.09.	КЛАЈВ ГРЕЈНЦЕР ☐
05.09.	ОГИСТ КОНТ
06.09.	ДИМИТРИЈЕ-МИТА ПЕТРОВИЋ
07.09.	ХЕРМАН Х. ГОСЕН
08.09.	ДРАГИША ПЕШИЋ
09.09.	БОРИС Д. ГРЕКОВ ☐
10.09.	ЈОВАН АНДРИЋ
11.09.	ЖИВОЈИН ПЕРИЋ ☐
12.09.	ВЛАДИМИР ВИШЊИЋ
13.09.	ЏЕЈМС ЛОДЕРДЕЈЛ
14.09.	ЛОРЕНС КЛАЈН ☐
15.09.	ВЛАДИМИР А. БАЗАРОВ
16.09.	ЖАН МАРИ КОНДОРСЕ ☐
17.09.	ХАМДИЈА КРЕШЕВЉАКОВИЋ ☐
18.09.	КОСТА МИХАИЛОВИЋ ☐
19.09.	БОЖИДАР ГЛУШЧЕВИЋ ☐
20.09.	САВА ОБРАДОВИЋ
21.09.	СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ
22.09.	ЛАЗАР ВУКОМАНОВИЋ
23.09.	АЛЕКСАНДАР РАДИШЕВ
24.09.	МИЈАЛКО ТОДОРОВИЋ
25.09.	СПАСОЈЕ МЕДЕНИЦА
26.09.	ДИМИТРИЈЕ МИШИЋ
27.09.	БРАНИСЛАВ ИВАНОВИЋ
28.09.	РАДИВОЈЕ УВАЛИЋ ☐
29.09.	ЛУДВИГ ФОН МИЗЕС
30.09.	НИКОЛАЈ А. ВОЗНЕСЕНСКИ

1. **СЕПТЕМБАР:** На данашњи дан је рођен

ВИЉЕМ ЦЕВОНС

(*William Stanley Jevons*),

(Ливерпул, УК, 1.септ.1835. – Хестингс, УК, 13.авг.1882)

енглески економиста, филозоф, теоретичар граничне корисности.

Био је професор логике, философије и политичке економије на универзитетима у Манчестеру и Лондону. Ужива глас једног од утемељивача теорије граничне корисности и математичке школе економске мисли. За економску науку, највећи значај има његово животно дело *A General Mathematical Theory of Political Economy* (Генерална математичка теорија политичке економије, 1871) које је означило почетак математичке методе у економији. Попут Курноа, који је то учинио раније, он образлаже да политичка економија, пошто се бави количинама, мора имати математички карактер, исто као и природне науке. Исто тако, независно од К.Менгера, другог суоснивача теорије граничне корисности који је исте године објавио своје такође животно дело (*Grundsätze der Volkswirtschaftslehre* (Начела политичке економије, 1871), Цевонс сматра да вредност робе не одређује рад већ степен њене корисности односно осећање потребе. По њему, то је финална (крајња) корисност, задовољство које потрошачу доноси последњи примерак робе, у његовом сликовитом примеру последња кашика чорбе која се куса из тањира. Својом математичком апаратуром израдио је криву корисности, којом илуструје да вредност добра опада са повећањем расположиве количине. За његово име се везује теорија сунчаних пеге у објашњењу економских криза и веза између периодичних колебања жетве и целокупне привреде, коју је развио у студији *Commercial Crises and Sun-Spots* (Економска криза и Сунчеве пеге). Унапредио је изучавање индексних бројева и наговестио нужност мешања државе у односе између радника и предузетника. Међутим, Цевонс се најпре прославио као писац из области практичних економских питања, а потом као теоретичар који се бави фундаменталним питањима економске науке. Његови радови *Озбиљан пад вредности злата* (1863) и *The Coal Question* (Питање угља, 1865) афирмисали су га као писца из области примењене економије и статистике. У *Питању угља*, он је третирао разне концепте смањења енергије које су у новије време аутори поново открили бавећи се експлоатацијом нафте; он је објаснио да је побољшање енергетске ефикасности смањило трошкове енергије, али да је тако повећана а не смањена употреба енергије. Тај ефекат је данас познат као Цевонсов парадокс а *Питање угља* остаје парадигмична студија о теорији смањења ресурса. У његове важније радове убрајају се књиге: *Money and the Mechanism of Exchange* (Новац и механизам размене, 1875), *A Primer on Political Economy* (Увод у политичку економију, 1878), *The State in Relation to Labour* (Држава у односу према раду, 1882), и две књиге објављене посмртно, *Methods of Social Reform* (Методе друштвене реформе) и *Investigations in Currency and Finance* (Истраживања о валути и финансијама). Пред смрт се ангажовао око припреме велике студије о економији, направио је саржај и завршио нека поглавља, чији фрагмент је објављен 1905. под називом *The Principles of Economics: a fragment of a treatise on the industrial mechanism of society, and other papers* (Принципи економије: фрагмент студије о индустријским механизмима друштва, и други радови).

2. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

РОНАЛД КОУЗ

(Ronald Harry Coase)

(Лондон, УК, 29. дец. 1910. - Чикаго, САД, 2. септ. 2013)

енглеско-амерички економиста, професор универзитета, нобеловац.

Студирао је пословну економију на London School of Economics. Још у раној младости је био фасциниран правом, што је показао избором курсева на студијама и што се касније одразило у његовом истраживачком раду и схватању економске теорије. Докторирао је на Лондонском универзитету 1951, исте године је емигрирао у САД где је предавао на универзитетима Буфало од 1951. до 1958, Вирџинија 1958-1964. и Чикашком универзитету 1964-1979, када је пензионисан. Као уредник *Journal of Law and Economics* од 1964. до 1982, подстицао је економисте и правнике да пишу о томе шта држава чини својом регулацијом и преузимањем економских активности. Тако је овај часопис постао одлучујући чинилац у развоју дисциплине *економске анализе права*. Истовремено је промовисао развој *нове институционалне економије*, оснивач је и први председник Међународног удружења за нову институционалну економију (1996). Области његове анализе су индустријска организација, економска анализа права и у њеном оквиру регулација јавних услуга, посебно телекомуникација и расподеле радиодифузног спектра. Нобелову награду је добио 1991, за допринос разјашњењу значења трансакционих трошкова и власничких права и институционалних структура у функционисању економије. За разумевање његовог рада и добијање Нобелове награде посебно су значајна два чланка: *The Nature of the Firm* (Природа фирме, 1937) и *The Problem of Social Cost* (Проблем друштвеног трошка, 1960). Тек осамдесетих година, ови радови који су утицали на развој *нове институционалне економије*, постаће незаобилазна основа за економска истраживања институционалне структуре привреде. Превазилазећи уобичајено схватање да је економски систем регулисан ценовним механизмом, он развија нову теорију предузећа, постављајући питање зашто постоје предузећа и шта одређује њихову величину, да би закључио да су тржиште и предузеће алтернативни начини организовања производње. Предузеће схвата као институцију која редукује трансакционе трошкове који би постојали на тржишту, иако такви трошкови неминовно настају и у предузећу. Тако је развио нови приступ анализи и усмерио пажњу научне јавности на трансакционе трошкове, као скуп активности које је неопходно обавити да би одређени производ или услуга прешли границе организационог система. Предузећа расту све док се трошкови обављања додатних трансакција у предузећу не изједначе са трошковима обављања исте такве трансакције на тржишту. Развио је теорему да је ефикасна алокација ресурса независна од иницијалног распореда својинских права над ресурсима уколико су својинска права јасно дефинисана, преносива и трансакциони трошкови једнаки нули. У другом раду се бави екстерналијама, активностима предузећа која имају штетан утицај на друге (загађење). У односу на традиционалну економску анализу, он предлаже другачији приступ који подразумева да се права (да се чини штета) схватају као фактори производње, а да је трошак остварења права увек губитак који трпи друга страна. Оба рада су преведена на српски (*Природа фирме*, Подгорица, 2000; *Проблем друштвеног трошка*, Београд, 2004).

3. **СЕПТЕМБАР:** На данашњи дан је преминуо

ПЈЕРО СРАФА

(*Pierro Sraffa*)

(Торино, Италија, 5. авг. 1898. - Кембриџ, УК, 3. септ. 1983)

италијански и енглески економиста, радикални марксиста, теоретичар цена у условима ограничене конкуренције, професор универзитета.

Завршио је универзитет у Торину. Тема његовог дипломског рада била је *Инфлација у Италији у време и после Првог светског рата*. У Торину се зближио са А.Грамшијем (руководиоцем Италијанске комунистичке партије). Срафа је у то време био радикални марксиста, 1919. је приступио Савезу студената социјалиста Универзитета у Торину, близак левом крилу социјалистичког покрета. Он је 1921-1922. студирао на Лондонској школи економије, потом је био директор покрајинског одељења за рад у Милану, затим професор политичке економије у Перуђи и Каљарију. На позив Џ.М.Кејнса 1927. долази на Универзитет у Кембриџу, где је у почетку предавао економију, после је био шеф Маршалове економске библиотеке са више од 8.000 књига која се чува у библиотеци Тринити колеџа. Тада је писао о проблемима економије обима и савршене конкуренције, наглашавајући неке спорне тачке Маршалове теорије, а под Кејнсовим утицајем започео је студиозно изучавање живота и рада Давида Рикарда. Био је почасни доктор Сорбоне и Мадридског универзитета. Видно место у историји економске мисли заслужио је тиме што је први систематски и аргументовано критиковао владајућу теорију потпуне конкуренције и започео теорију вредности и цена у условима ограничене, монополистичке конкуренције. На тај начин је заталасао економску теорију и трасирао нови пут који су убрзо изградили Џ.Робинсон, Р.Чемберлин и нарочито Џ.М.Кејнз. Своја схватања изложио је у расправама *Relazioni traprezzi e quantita prodote* (Односи између цена и количина производа, „*Annali di economia*“, 1925.) и *The Laws of Returns unter Competitive Conditions* (Закони о приносима у конкурентским околностима, 1926). Полемику међу економистима направио је књигом *Production of Commodities by Means of Commodities: Prelude to a Critique of Economic Theory* (Производња робе помоћу робе: увод у критику економске теорије, 1960; дело је преведено у Југославији 1980). У овој књизи, на којој је темељно радио више од три деценије, покушао је помоћу Рикардове теорије да објасни проблематику вредности и цена свога доба. Његов покушај, којим је разматрао и питање трансформације вредности робе у цену производње, назван је Срафина револуција. Заједно са М.Добом издао је једанаест томова грађе и дела Рикардових, под заједничким насловом *Works and Correspondence of David Ricardo* (Дела и преписка Давида Рикарда). Намеравао је да усаврши теорију вредности класичне политичке економије, да покаже недостатке тада преовлађујуће неокласичне теорије вредности, као и развој алтернативних приступа. Остаје нејасно да ли је Срафино дело стварно побијање неокласичне теорије, како сматрају неки посткејнзијанци, или је његов рад компатибилан са неокласичном теоријом, с обзиром да је развијен на основу модерних модела опште равнотеже. Ипак, његово тумачење Рикарда и његова књига *Производња робе помоћу робе*, сматрају се зачетком неорикардијанске школе мишљења 60-тих година двадесетог столећа.

4. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је рођен

КЛАЈВ ГРЕЈНЦЕР

(Clive Granger)

(Свонси, Велс, 4. септ. 1934. - Ла Јола, Калифорнија, 27. мај 2009)
 британско-амерички економиста, економетричар, теоретичар метода
 анализе временских серија, нобеловац.

Дипломирао је математику 1955. на Универзитету у Нотингему, на којем је докторирао из области статистике 1959. На овом универзитету је предавао до 1974. године, од када живи у САД и ради као професор на Универзитету Калифорније у Сан Дијегу. Током специјализације на Универзитету Принстон изучавао је спектралну анализу економских временских серија. Тада је започео његов утицај на развој економетријске анализе временских серија, који се и данас сматра кључним. Он је 1969. дефинисао концепт узрочности, чија је примена неопходна у макроекономској анализи да би се одредило на које величине се може непосредно утицати, а које се могу контролисати само посредно. Грејнцер се бавио и моделовањем временских серија са дугом меморијом (у питању су величине на чије кретање сопствена инерција има пресудну улогу). Од осамдесетих година прошлог века Грејнцер је у највећој мери посвећен развоју концепта *коинтеграције*. Данас готово да није могуће остварити озбиљну емпиријску анализу економских временских серија без употребе метода које је Грејнцер или сам дефинисао или за које је дао почетну идеју. Он је, заједно са Робертом Енглум, добио Нобелову награду за економију 2003, за развој статистичких метода анализе економских временских серија. Применом ових метода се повећава поузданост закључака квантитативног истраживања. На основу њихове анализе могуће је прогнозирати будуће кретање економских величина и процењивати ефекте мера економске политике и доношење релевантних економских закључака. Енгл је поставио темеље савремене економетријске анализе података на финансијским тржиштима, чије је основно својство временски променљиви варијабилитет. Грејнцер је дефинисао методолошки оквир за моделирање макроекономских временских серија са заједничким стохастичким трендом. Овај методолошки оквир се назива *коинтеграција*. Макроекономске величине се најчешће крећу по путањи чији је будући правац тешко предвидети на основу њиховог претходног понашања. Такав тренд је стохастичког типа и сматра се природним у економском животу. Његови најважнији радови су: *Testing for causality and feedback* (Тестирање каузалности и повратних информација, 1969); *Spurious regresions in econometrics* (Привидне регресије у економетрији, са П.Њуболдом, 1974); *An introduction to long-memory time series* (Увод у временске серије са дугом меморијом, са Р.Жојеом, 1980); *An introduction to time-varyng parameter cointegration* (Увод у параметарску коинтеграцију са временским осцилацијама, са Х.С.Лијем, 1991); *Modeling nonlinear economic relationships* (Моделовање нелинеарних економских односа, са Т.Терасвиртом, 1993.); *Hidden cointegration* (Скривена коинтеграција, са Г.Јуном, 2002).

5. **СЕПТЕМБАР:** На данашњи дан је преминуо

ОГИСТ КОНТ

(*Auguste Comte*)

(Монпеље, Француска, 19. јан. 1798. – Париз, 5. септ. 1857)

француски математичар, позитивистички филозоф,
економски критичар, друштвене науке схватао као социјалну физику.

Најпре је студирао је на Политехничкој школи у Паризу, која је била затворена због реорганизације, па је Конт прешао на медицину у Монпељеу. Дошао је у сукоб са својом породицом, па се поново враћа у Париз, где је зарађивао радећи ситне послове, а касније је живео од помоћи својих пријатеља и присталица. Био је секретар и лични пријатељ Сен-Симона (великог социјалисте утописте). Није веровао у могућност да човек продре у скривену суштину природе и друштва, осим да посматрајући и описујући видљиве појаве стварности, уочава одређене законитости. Био је жесток критичар економске науке која је у његово доба била у настајању. У својству једног од твораца позитивистичког правца, пренаглашавајући примену индукције у истраживању друштва, сматрао је да наука не објашњава него само описује свет, при чему је у стању да одговара само на питање „како“ а не и на питање „зашто“. Другим речима, позитивистички метод представља поступак сазнања само оног што је позитивно, тј. што је чињенично и дато искуством, што је корисно за практичне сврхе, што се може емпиријски и експериментално проверавати, доказивати и оповргавати на исти начин као сазнање у природним наукама. Како се био самопрогласио Галилејем друштвених наука, настојао је да уведе ред у друштвене науке, попут Галилеја који је то био урадио у природним наукама. Стога се посебно окупио на дотадашњу политичку економију, третирајући је као грану метафизике. Између осталог, истиче он, постојање различитих школа које се прегањају и исцрпљују у бесконачним расправама о разним фундаменталним питањима, не може никако добити епитет праве науке. Исто тако, он је противник, осим теоријске, и оне економије која се заснива на примени математике, премда је и сам био професор математике. Економској теорији не опрашта ни примену метода апстракције и дедукције, пошто су те методе, наводно, неприхватљиве за сложене науке у које спадају све друштвене науке, па и економија. У том контексту, не прихвата ни аутономију економске науке, јер сматра да се може говорити о постојању само једне јединствене друштвене науке, која се зове *социјална физика* (социологија), у чијем окриљу је и економија. Разуме се, таква наука се рађа на трећем, позитивном односно научном стадијуму развоја човечанства. С обзиром на то да су претходна два степена развоја теолошки и метафизички, то значи да је схватање о три ступња интелектуалног развоја човечанства (као и сваке појединачне особе) он преузео од Сен-Симона. Најважнија његова дела су: *Cours de philosophie positive* (Курс позитивне филозофије, 1-6, 1830-1842) и *Systeme de philosophie positive* (Систем позитивне филозофије, 1-4, 1851-1854). Укратко, заједно са Емилем Диркемом, Огист Конт је припадник француског економског социологизма, који се разликује од каснијих идејних усмерења у Немачкој и САД. Јер, немачки економски социологизам је ауторитативног карактера (Отмар Шпан), док амерички социологизам, такозвани институционализам, обележава доста грубо реалистичан и строго емпиријски приступ.

6. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је рођен

ДИМИТРИЈЕ-МИТА ПЕТРОВИЋ

(Београд, 6.септ.1852. – Београд, 9.апр.1911)

српски професор, архивиста, статистичар, економиста са уметничким склоностима, чувени отац знаменитих потомака (Надежде и Растка).

У младости је био наставник цртања и лепог писања. Предавао је сликање у гимназијама у Чачку и Краљеву, а по повратку у Београд педагошку активност замењује интензивним занимањем за финансије, историју и политику. Поред тога у историји је остао познат као пасионирани проучавалац службених докумената из 19. века, које је сакупио и спасао од заборавља. Између осталог, познат је и по томе што је отац чувене сликарке и књижевнице Надежде Петровић и такође познатог писца, сликара и дипломате Растка Петровића. Као и код још неких великих неимара српске културе, и животопис Мите Петровића се може започети речима: од познатог оца рођена су још чувенија деца. Иначе, Мита и супруга му Милева (била је сестричина Светозара Милетића) имали су 13 деце од којих је деветоро преживело и свих деветоро стекло високошколске дипломе у земљи или на престижним европским универзитетима. Пре оснивања Државне архиве (1898), сакупио је преко двадесет хиљада службених докумената, који представљају драгоцену грађу првенствено за српску историју XIX века. Ову грађу је Државни архив откупио од породице Петровић 1911. године (за тадашњих 20.000 динара) и чува се у посебном фонду под његовим именом у Архиву Србије. Неки рукописи овог обимног фонда су страдали током Другог светског рата за време бомбардовања. Овај вредни и виспрени чиновник министарства финансија, који је био и председник пореске управе, остаће упамћен у историји српске економске мисли по његовом капиталном делу *Финансије и установе обновљене Србије*. То тротомно дело, које је објављено у два издања 1897. и 1901. године, представља део обимног рукописа разврстаног у осам књига. Тежиште његовог интересовања чини период који обухвата прву владавину кнеза Милоша и кнеза Михаила Обреновића (1815-1842). Међутим, у намери да прикаже континуитет у развоју финансијских институција, он је дао преглед пореског система од римског и византијског доба, па преко средњовековног периода, турске владавине, аустријске окупације београдског пашалука (1717-1739) и Првог српског устанка, закључно са првом владавином Обреновића. Ниједна историја Србије, била она политичка, привредна или културна, не може занемарити ово изванредно дело Мите Петровића, па то не може учинити ни њена историја економске мисли. Економски историчари сматрају да је тешко наћи пример да један финансијски чиновник, руководилац пореске службе у министарству, у толикој мери задужи историју своје земље као што је то својим марљивим али и умним радом, утеловљеним у том обимном делу, учинио Мита Петровић, кроз мноштво оригиналних докумената, првенствено финансијског карактера, из првих деценија нове српске државе.

7. **СЕПТЕМБАР:** На данашњи дан је рођен

ХЕРМАН ГОСЕН

(*Hermann Heinrich Gossen*),

(Дирен, Немачка, 7. септ. 1810. – Келн, Немачка, 13. феб. 1858)

немачки економиста, зачетник субјективне теорије маргиналне вредности, један од родоначелника математичке економије.

Студирао је у Бону, потом је радио у Пруској администрацији све до пензионисања 1847, после чега је продао осигурање до своје смрти. Његове поставке о субјективној теорији вредности остале су незапажене међу савременицима, али су их седамдесетих година XIX века реафирмисали С.Џевонс, К.Менгер и Л.Валрас. Написао је и објавио само једно дело: *Entwicklung der Gesetze des menschlichen Verkehrs und der daraus fließenden Regein für menschliches Handeln* (Развитак закона размене међу људима и правила која отуда проистичу за људске поступке, 1854). Овде је изложена мисао о економској науци као уживању, и то у облику одређених закона, који су названи по њиховом творцу. Данас се највише помињу два Госенова закона. *Први закон уживања* своди се на то да сваки човек настоји да *збир његових задовољстава увек буде максималан*, с тим што количина истог уживања, до достизања тачке засићења, непрекидно опада (једење хлеба, пијење воде). Али, пошто постоје озбиљна ограничења за остварење свих потреба до крајњих граница, други Госенов закон је *закон о избору уживања* ради постизања максимума свих уживања. Тако, сваки појединац започиње са задовољавањем најважније потребе и иде ка све мање важним потребама. Но, ни једну потребу не задовољава баш до самог краја, што значи да ствара прилику да, макар и делимично, приушти себи и нека мање важна уживања. Кроз призму тако постављене психологије уживања, Госен формулише своју *субјективну теорију маргиналне вредности*, по којој прва количина неке ствари има највећу вредност, друга мању, трећа још мању, а последња нема никакву вредност. Пошто друштво треба да сваком појединцу створи услове за остварење максимума уживања, неопходна је, по Госену, интервенција државе и, у вези с тим, нужно је постојање државних банака и земљишта у државном власништву. Његова књига *Die Entwicklung...* (Развитак закона...) је експлицитно развила генералне импликације теорије маргиналне корисности, до те мере да је С.Џевонс (један од утемељивача маргинализма) касније истакао: „Прилично је очигледно да ме је Госен у потпуности антиципирао у погледу генералних принципа и методе економске теорије“. Међутим, ова књига је била слабо прихваћена, јер је тада у економској мисли у Немачкој доминирала историјска школа, а и стога што је написана у тешком математичком стилу који је био прилично непопуларан у то време. Иако је сам Госен говорио да је његов рад по свом значају упоредив са Коперниковим иновацијама, чак је већина копија књиге уништена. Тек 70-их година 19. века, Џевонс, Менгер и Валрас су оживотворили теорију маргиналне корисности. Током дискусија ко је од тројице први формулисао теорију, откривена је копија „Развитка закона...“. Али, то откриће (1878) се десило пошто су три пионира маргиналистичке теорије објавили своје књиге, и разлике у односу на Госенове оригиналне идеје су биле превиђене. Читав век касније (1983) ова Госенова књига је преведена на енглески (са афирмативним уводом познатог америчког економисте Н.Рогена).

8. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

ДРАГИША ПЕШИЋ

(Даниловград, 8. август 1954. - Подгорица, 8. септембар 2016)
економиста, црногорски и југословенски политичар, народни посланик,
министар финансија, савезни премијер.

Основну школу је завршио у Даниловграду а средњу школу у Сарајеву. Дипломирао је 1978. године на Економском факултету Универзитета у Сарајеву. Током каријере обављао је више значајних и високих функција. Радио је на руководећим местима у привреди. Од 1990. до 1998. био је председник Извршног одбора Скупштине општине Подгорица. Био је члан Главног одбора Демократске партије социјалиста и пословни директор те странке, до њеног цепања 1997. године. Био је члан Главног и Извршног одбора и потпредседник Социјалистичке народне партије Црне Горе. Од 2002. године био је посланик у Скупштини Републике Црне Горе, а од 2004. године именован је за председника Одбора Скупштине Републике Црне Горе за економију, финансије и буџет. Био је савезни посланик у Већу грађана Скупштине СФРЈ четири године и две године председник скупштинског Одбора за буџет. У Савезној влади Момира Булатовића (од 20. маја 1998. до 9. октобра 2000) био је министар финансија. На место председника владе СРЈ Пешић је дошао са функције савезног министра финансија, после оставке дотадашњег премијера Зорана Жижића (изабран после редовних избора за Скупштину СРЈ од 24. септембра 2000. и формирања „неприродне“ коалиције коју су чиниле Демократска опозиција Србије (ДОС) која је победила у Србији и Социјалистичка народна партија (СНП) која је била опозициона у Црној Гори; на функцији премијера био је врло кратко, од 4. новембра 2000. до 24. јула 2001; оставку је поднео због, како је изјавио, противправног и самопонижавајућег изручења председника државе Слободана Милошевића Хашком трибуналу). Тако је Драгиша Пешић био последњи премијер Савезне Републике Југославије, пре него што је ова држава званично трансформисана у правно-политички провизоријум *Државна Заједница Србија и Црна Гора*, у фебруару 2003. (тај фактички провизоријум је трајао свега три године, до 21. маја 2006. када је на референдуму у Црној Гори, на који је изашло сумња се мање од 50% уписаних бирача, свега 55,5 % изашлих изгласало проглашење независности ове југословенске републике). Пешић је потом живео и радио у Подгорици. За члана Сената Државне ревизорске институције изабран је од стране Скупштине Црне Горе, децембра 2007. године. Као координатор учествовао је на изради Стратешког плана развоја Државне ревизорске институције за период 2012-2017, и Акционог плана за имплементацију стратешких циљева активности. Учесник је великог броја регионалних и међународних професионалних скупова, семинара и радионица. Учесник је XIX конгреса ИНТОСАИ-а (Међународна организација врховних ревизорских институција) у Мексико Ситију, 2007). Коаутор је два приручника Државне ревизорске институције: „*Рачуноводство и ревизија предузећа јавног сектора*“ и „*Приручник о планирању и вршењу финансијске ревизије и ревизије правилности*“. Био је ожењен и отац двоје деце. Сахрањен је у селу Фрутак код Даниловграда.

9. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

БОРИС Д. ГРЕКОВ

(Борис Дмiтриевич Греков)

(Миргород, Полтавска, данас Украјина, 3. мај 1882. - Москва, 9. септ. 1953)
знаменити руски историчар, етнограф, економиста, истраживач
феудализма у Кијевској Русији, професор универзитета, академик.

Породица се преселила у Пољску, тамо је учио основну школу и гимназију из које је био искључен због политичког деловања. Студије историје је започео на Варшавском универзитету (1901), које је убрзо напустио и завршио на Московском универзитету. Потом је неко време био професор у гимназији (у свом ранијем боравишту у Пољској), да би убрзо прешао у Санкт-Петербург, где је 1914. магистрирао и постао професор Петербуршког универзитета. У време Првог светског рата био је упућен у Перм где је отворен огранак Петербуршког универзитета. Био је члан Академије наука СССР и члан Српске академије наука и уметности (од априла 1947), као и академија наука Бугарске, Пољске и Белорусије, доктор филозофије Прашког универзитета. Био је оснивач Одељења за руску историју на Историјско-филолошком факултету Универзитета у Перму, директор Института за историју у Лењинграду и у Москви, директор Института за историју материјалне културе, 1947-1951. директор Института за славистику, од 1946. до 1953. био је академик-секретар Одељења за историју и филозофију Академије наука СССР-а. (Његов син Игор Борисович Греков (1921-1993) такође је био доктор историјских наука, водећи истраживач Института за славистику и балканске студије АН СССР; сходно народној изреци „Од оца је остануло сину“). За економску мисао од великог значаја су његова разматрања друштвено-економских аспеката феудалних односа словенских народа. Ова његова разматрања су била утемељена на марксистичком приступу историјским процесима. Посебно треба истаћи његово капитално дело: *Киевская Русь* (Кијевска Русија, прво издање 1939, пето 1949), у којем је доказао да су источни Словени из првобитне заједнице, прескачући систем робовласништва, ушли у феудализам. У овом раду Греков је нагласио много већи економски значај пољопривреде у овом друштвеном поретку, у односу на значај трговине и других делатности. Он је први доказивао настанак и постојање феудалног друштвеног система у Кијевској Русији. Ова свеобухватна студија је показала суштину економског и културног развоја државе током периода татарског угњетавања. Своја истраживања је комплетирао у радовима под називом *Култура Киевской Руси* (Култура Кијевске Русије, 1944) и врло значајном делу о руском сељаштву *Российские крестьяне с древнейших времён до XVII века* (Руски сељаци од давнина до XVII века, 1946. и т.1-2, 1952-54). Овим делом је побио уврежене представе о скитништву дела руских сељака, договорно-арендној теорији и настанку кметства због задужености сељачког становништва. Греков је посветио велику пажњу прикупљању и објављивању многих примарних извора, посебно историјских хроника. Остала његова важнија дела: *Есеји о историји феудализма у Русији: систем доминације и подређености у феудалном селу*, 1934; *Главне фазе у историји крепостног права у Русији*, 1940; *Борба Русије за стварање сопствене државе*, 1942; *Златно племе и његов пад*, 1950.

10. СЕПТЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен

ЈОВАН АНДРИЋ

(Сарајево, 11. септ. 1931. – Београд, 18. мај 2011)

српски и југословенски аграрни економиста, лексикограф,
професор универзитета.

Нижу гимназију завршио је у Книну, средњу пољопривредну школу у Каштел Лукшићу 1949. године. По завршетку средње школе, радио је у Котарском савезу пољопривредних задруга и у Пољопривредној задрузи у Книну. Школске 1955/56. године уписао се на Пољопривредни факултет у Београду, где је 1960. дипломирао а 1966. магистрирао. Докторирао 1974. године на Универзитету Хохенхаим (Немачка) одбранивши дисертацију под насловом „*Optimale Organisation und Entwicklungs Möglichkeiten von landwirtschaftlichen Familien-betrieben in Jugoslawien*“ (Оптимална организација и развојне могућности за пољопривредну производњу на газдинствима у Југославији“). За доцента за предмет *Калкулације и финансијска анализа* изабран је 1975. године, за ванредног професора 1981. године, а за редовног професора 1986. У периоду од 1966. до 1982. боравио је у више наврата у Немачкој и у Холандији ради израде докторске дисертације и усавршавања. Изводио је наставу и на другим пољопривредним факултетима (у Новом Саду, Осијеку и Источном Сарајеву), за студенте Ратарског, Сточарског, Воћарско-виноградарског, Агроекономског, Одсека за хортикултуру и Одсека за механизацију. Објавио је преко 40 научних и већи број стручних радова, студија и пројеката, учествовао са рефератима на више домаћих и међународних научних и стручних скупова. И након одласка у пензију 1996. године, Андрић није престао да се активно бави истраживањима и писањем, што је резултирало објављивањем једног универзитетског уџбеника и тројезичног речника из области аграрне економије на коме је започео да ради још у време израде докторске дисертације у Немачкој. Већи део свог научног и публицистичког рада Андрић је посветио развоју теорије трошкова, економике инвестиција и методологије израде калкулација у пољопривредној производњи. Његови уџбеници из области калкулација и инвестиција су и данас актуелни и користе се у настави. Аутор је следећих универзитетских уџбеника: *Економика механизације* (Нови Сад, 1980), *Калкулације у пољопривреди* (Сента, 1985) и *Трошкови и калкулације у пољопривредној производњи* (Београд, 1991. и 1998). Коаутор је уџбеника за средње усмерено образовање агроекономске струке под називом *Економика и организација удруженог рада* (Београд, 1981), затим монографије *Шећерна репа* (Београд, 1992), универзитетског уџбеника *Инвестиције – Основе планирања и анализе* (Београд, 2005), као и тројезичног (српско-немачко-енглеског) *Речника појмова из економије и пољопривреде* (Београд, 2001). Током плодне каријере на Пољопривредном факултету у Београду, обављао је и функције председника Наставног већа Агроекономског одсека, заменика директора Института за агроекономију и дугогодишњег шефа Катедре теорије трошкова, рачуноводства и финансија. Многим млађим колегама је био узор универзитетског професора кога су красиле врлине, систематичност, истрајност, правичност, смерност и људска топлина.

11. СЕПТЕМБАР: На сутрашњи дан је преминуо

ЖИВОЈИН ПЕРИЋ

(Стублине код Обреновца, 3.1.1868. - Оберурнен, Швајцарска, 12.9.1953)
српски правник, теоретичар задружног права, задруге као економске и породичне заједнице, професор универзитета, академик.

Основну школу је започео у родном селу а завршио у Обреновцу. Гимназију започео у Ваљеву а завршио у Београду. О трошку својих родитеља 1888. одлази на Сорбону где дипломира права 1891. и враћа се у отаџбину, са познавањем француске правне школе и знањем француског, немачког и латинског језика. Ступа у државну службу, пролазећи за пет година пут од писара четврте класе, преко судије у Лозници и Варошког суда у Београду, до секретара Министарства правде. Одбио је позив Александра Обреновића да се прими функције министра правде Краљевине Србије. Био је на позицијама утопијског социјализма и истицао да му је као хришћанину социјализам идеал. За професора Правног факултета у Београду изабран је 1898, када почиње његов стваралачки рад у скоро свим областима права. Држао је предавања у Паризу, Бриселу, Лондону, Лиону, на Хашкој академији међународног права. Године 1933. изабран је за почасног доктора на Универзитету у Лиону. Од 1905. је члан Академије друштвених наука, од 1948. дописни (нераспоређени) члан САНУ. Од 1901. активно је учествовао у политици, 1908-1912. био је народни посланик за Мачву. Мада у опозицији против краља Александра Обреновића, након Мајског преврата је јавно иступао против завереника, оптужујући их за убиство. Био је водећи правни писац, један од најпознатијих српских правника свих времена из области грађанског права, грађанског судског поступка, међународног приватног права, јавног права и коначно филозофије права. Са економског становишта је значајно његово капитално дело „*Задружно право*“ које је 1920. године објавио у четири тома на основу својих предавања одржаних током четири године пре Великог рата (ово дело ће поново бити објављено поводом 150 година рођења професора Перића). Ово стога што је породична задруга, у српској традицији, књижевности, етнографији и правној литератури, била означена као типично српска установа, симбол националног духа и ослонац економског и друштвеног развоја. Према Српском грађанском законнику, сродство у задрузи имало је првенство у наслеђивању над сродством ван задруге, која је представљала имовинску и породичну заједницу. Перић је био аутор бројних правних расправа и чланака у разним српским, југословенским и иностраним стручним часописима. Аутор је великог броја дела из правне тематике која такође имају видан економски садржај, од којих треба поменути: *О уговору о продаји и куповини* (1920-1921), *О сукобу закона у међународном приватном праву* (1926), *О првенственом праву наплате између државе и хипотекарних поверилаца* (1901), *Приватно право* (1912), *Принципи стечених права* (1920), *Политичке студије* (1908). Био је ожењен Маром Петровић, сестром чувеног Михаила Петровића Аласа. Преминуо је у месту Оберурнен у кантону Глаус, где је и сахрањен, као почасни грађанин Швајцарске. Српско адвокатско друштво му је 2016. године у центру Обреновца подигло споменик.

12. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је рођен

ВЛАДИМИР ВИШЊИЋ

(Босански Брод, 12. септ. 1922. - Београд, 11. дец. 1984)

српски и југословенски привредник, револуционар, економски стваралац,
први дугогодишњи директор великог предузећа *Генералекспорт*.

Завршио је гимназију и матурирао 1941. године. Апсолвирао је на Правном факултету у Београду. У НОБ је учествовао од 1941, члан КПЈ од 1943. Био је члан окружних, покрајинских и републичких партијских комитета. После рата је у државним органима био начелник управе за капиталну изградњу, од 1950. године био је помоћник министра за извоз-увоз НР Србије, и са тог положаја је битно допринео оснивању и организацији предузећа Генералекспорт каснијег спољнотрговинског гиганта. *Генералекспорт* је основан 1952, када је 19 радника малог увозно-извозног предузећа "Морава" прекомандовано у нову фирму, за којом се потреба отворила када је Југославија (плашећи се притиска са Истока), почела да развија односе са Западом. Стога су водећи кадрови у новој фирми били поверљиви припадници Управе за државну безбедност. Први велики директор *Генералекспорта* (касније пуни назив: Предузеће за међународну и унутрашњу трговину, туризам, хотелијерство и ваздушни саобраћај) постао је Владимир Вишњић, човек са партизанском и партијском биографијом и самопоуздањем (друг чувеног С.П.Крцуна), са чврстом управљачком руком и добрим осећајем за послове. Он је прилично брзо раширио спољнотрговинску мрежу на 60 пунктова (иофирми и представништава) у свим деловима света (посебно западна Европа, Америка, арапске земље). Уочено је да се у трговини са тадашњим Совјетским Савезом могу радити профитабилни компензациони послови и реекспорт робе западних компанија (које за такве послове са СССР нису имале подршку домицилних држава, а имале су је у пословању са СФРЈ). Имајући јаку политичку подршку у држави, Генекс је првих година готово монополизовао увоз нафте и сировина из СССР и извоз производа југословенске лаке индустрије и пољопривреде (која је тада имала значајну развојну подршку путем реесконтних кредита НБЈ и субвенција преко извозних фондова). Поводом годишњице његове смрти, у листу *Генекс-информатор* (дец. 1985) његови сарадници наглашавају Вишњићеве заслуге као дугогодишњег генералног директора (1952-1973), истичући резултате и заслуге за развој Генералекспорта, као преданог радника и успешног руководиоца, иницијатора многих значајних послова, изузетно даровитог, далековидог и креативног привредника, активност у спољној трговини која је била врло значајна за целу земљу, што говори и Октобарска награда Београда, коју је још 1965. добио за успехе постигнуте у развоју разних облика сарадње са производњом, нарочито у финансирању производних капацитета, који су омогућили повећање извоза и девизног прилива. Вишњић, међутим, почетком 70-тих није могао остати на челу тако успешног Генекса, после политичке кампање за децентрализацију спољне трговине која је тих година кренула из других југословенских центара, која је касније искоришћена за борбу против тзв. „отуђених центара финансијске моћи“ (београдских банака и реекс-портера) и против „техноменаџерске бирократизације и либерализма“ широм земље. Тако је 1973. године био принуђен на оставку. Последње године свог бурног живота провео је као специјални саветник пословодног одбора Генералекспорта.

13. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

ЏЕЈМС ЛОДЕРДЕЈЛ

(*James Maitland Lauderdale*)

(Единбург, Шкотска, 26. јануар 1759. - Лаудер, УК, 13. септембар 1839)

британски политичар, лорд, економиста,
истраживач порекла јавног богатства.

Школовао се у Единбургу и Глазгову, а образовање је довршио у Паризу. Убрзо по повратку у Уједињено Краљевство 1780, изабран је за члана Доњег дома парламента и остао на тој позицији до 1789. Исте године прелази у Горњи дом, церемонијални назив Дом лордова (*House of Lords*) а пуни назив је „Честити духовни и мирски лордови Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске окупљени у Парламенту” (*The Right Honourable the Lords Spiritual and Temporal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland in Parliament assembled*). Он је у Дому лордова био опозиција енглеској влади, угледајући се на француско политичко искуство. Поново одлази у Француску 1792. и по повратку објављује *Journal during the residence in France from the beginning of August to the middle of December 1792*. (Дневник боравка у Француској од августа до децембра 1792), у којем је описао и догађаје током француске револуције и владавине краља Луја XVI. Остао је познат и по томе што је 1792. основао *Society of the Friends of the People* (Друштво народног пријатељства). У изражавању својих економских погледа критикује Адама Смита и приближава се Жан-Батисту Сеју. Разматрајући економску проблематику свога доба, разликује јавно и приватно богатство, па у тумачењу вредности робе, сматра да је одређују два кључна чиниоца: корисност и реткост. Критиком Смитовог разликовања производног и непроизводног рада, истовремено прихвата Сејово становиште о факторима производње. Наиме, пошто у процесу производње земља, рад и капитал наводно подједнако учествују у стварању богатства, тиме и објашњава изворе и природу појединих доходака (ренте, најамнине и профита). Главни његови радови су: *An Inquiry into the Nature and Origin of Public Wealth and into the Means and Causes of its Increase* (Истраживање природе и порекла јавног богатства, као и узрока и средстава његовог повећања, 1804.) и *The Depreciation of the Paper Currency of Great Britain* (Смањење вредности папирног новца Велике Британије, 1812.). Његови радови у три свеске *The Lauderdale Papers* (Лодердејлови списи), објављени су 1884/85. и прештампани 1965. године. Лодердејл је у свом раду *Истраживање природе и порекла јавног богатства*, изложио концепт који је остао познат као „Лодердејлов парадокс“, према којем постоји инверзна корелација између јавног богатства и приватног богатства; увећање једног може доћи само по цену смањења другог. Ово дело, које је преведено на француски и италијански, изазвало је контроверзна тумачења и полемике између њега и других аутора, економиста и лордова и до појаве других радова сличне природе. *Истраживање природе и порекла јавног богатства*, био је први рад који је скренуо пажњу на економске последице вишка или дефицита у буџету и њиховог утицаја на развој, експанзију или контракцију економије, и тако је постало основа каснијих кензијанских економских теорија које су биле популаризоване и широко примењене.

14. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је рођен

ЛОРЕНС КЛАЈН

(Lawrence Robert Klein)

(Небраска, САД, 14.9.1920. - Гладвин, Пенсилванија, САД, 20.10.2013)

амерички економиста, креатор економетријских модела флукуација, политички активиста, професор универзитета, нобеловац.

Студије је завршио на колеџу у Лос Анђелесу 1940, а затим на универзитету Беркли у Калифорнији. Докторат је стекао на Масачусетском институту за технологије (МИТ) 1944. а почасне дипломе на још 36 универзитета у САД, Европи и Азији. Први његови радови су углавном методолошки, али током времена циљ његових истраживања постаје конструкција модела за практичне употребе. Током 50-тих година успешно је користио економетријски модел САД за краткорочне прогнозе, који је омогућио предвиђање процвата послератне америчке привреде, предвидео је благу рецесију на крају Корејског и Вијетнамског рата, наглу промену економске политике Никсонове администрације 1972, нафтни шок 1973, рецесију 1990. године. У току 1947. је радио на првом економетријском моделу Канаде у Отави, а затим је на Мичигенском универзитету, са својим студентом Голдбергером, конструисао тзв. *Клајн-Голдбергер модел*, који је послужио као основа за серију каснијих *Мичигенских модела*. *Потом је 1954. у Оксфорду изградио модел Уједињеног Краљевства*; 1958. се вратио на Универзитет Пенсилваније, где је радио на серији модела (касније познатих као *Wharton Econometric Forecasting Models*), ту је постао професор емеритус, са почасним статусом *professor of economics and finance*. Током 60-тих био је руководиолац пројекта (*Social Science Research Council*), чији је циљ био да се предвиде кретања америчке привреде. Клајнова предвиђања помоћу економетријских модела била су тачнија од других прогноза, тако да су доживела признања на пољу макроекономских истраживања и прогноза промене пословних услова. Путовао је на Далеки исток, у Осаки 1960. са јапанским колегама (Мори-шима, Ишимура) основао међународни часопис *International Economic Review*. Иако је у свом раду био неполитичан, Клајн је 1946-1947. био члан *Америчке комунистичке партије*, његово пресељење 1954. у Енглеску је изнуђено антикомунистичким „ловом на вештице“ сенатора Мекартаура. Политике се поново дотакао 1976, као саветник председничког кандидата Џ.Картера, али кад је Картер изабран за председника САД, одбио је посао главног економисте, уз образложење да Влада САД „увек ради на јучерашњим проблемима“. Зато је по позиву кинеске владе отишао да развија модел њихове економије, и у својој 60. години постао један од главних ауторитета за кинеску привреду у свету. Нобелову награду добио је 1980. „за креирање *економетријских модела* и њихову примену у анализи економских флукуација и економској политици“. У образложењу се наглашава да је „у последње три деценије, Клајн доказао да је водећи истраживач у области економске науке која се бави конструкцијом и анализом емпиријских модела економских флукуација“. Мада Клајн није први економетричар који је добио Нобелову награду (прва награда за економију 1969. такође је припала економетричарима, Ј.Тинбергену и Р.Фришу), али се тада по први пут у образложењу помиње економетрија као засебна грана економије.

15. СЕПТЕМБАР: На сутрашњи дан је преминуо

ВЛАДИМИР БАЗАРОВ

(Базаров Владимир Александрович, право презиме Руднев)

Тула, Русија, 8. авг. 1874. - Москва, Русија, 16. септ. 1939)

руски и совјетски филозоф, публициста, економиста,

теоретичар економског планирања и математичког моделовања.

Рођен у мешовитој племићкој породици (отац Немац, мајка Русиња). Од 1884. је учио класичну гимназију у Тули, потом уписао Физичко-математички факултет у Москви, али није дипломирао због хапшења и депортације у завичај. Од јесени 1900. студирао два семестра на Филозофском факултету Универзитета у Берлину. Псеудоним је узео по главном јунаку романа *Очеви и деца* (Тургењева). Био је припадник социјалистичког покрета, сарадник мењшевичких часописа са негативним ставом према Октобарској револуцији. Заједно са сарадницима превео је 1907-09. Марксов *Капитал* и био глави редактор тог превода. На 1. конференцији РСДРП 1905. изабран је у редакцију званичног партијског листа *Партийные известия*. У периоду 1908-1911. водио је пропагандни и едукативни рад међу радницима Санкт Петербурга, 1911. ухапшен и депортован на три године у Астрахан. По повратку у Петербург, био је сарадник часописа *Современник* и *Летопись*. Од априла 1917. један је од уредника и главних аутора новина *Нови живот*. Био је један од идеолога странке РСДРП; на конгресу (1918) био главни говорник, негативно је ценио "совјетизацију" власти и Брест-Литовски мир (којим је Русија изашла из Првог светског рата). Крајем 1918. отишао је у Харков где је уређивао часопис «Мысль». Од 1921. је радио у Госплану (Државном планском комитету), где постаје шеф економског и статистичког одсека, потом и члан председништва Госплана, Ту се залагао за примену научних метода у вођењу економске политике; међу првима је наглашавао потребу економско-математичког моделовања. Био је заговорник најшире концепције производног рада у руској литератури, аналитичар совјетске привреде и привредног билансирања. Године 1926, предложио је метод планирања и процене државне економије, заснован на научним принципима (касније оцењени као антмарксистички): конструисао је диференцијалну једначину која описује раст националне индустријске производње; решења те једначине асимптотски се приближавају хоризонталној оси, показујући успоравање привредног раста (на Свесавезној конференцији агроекономиста-марксиста 1929, Стаљин је у реферату "*О питањима аграрне политике у СССР*" указао да тумачење Базарова о равнотежи националне економије омета социјалистичку изградњу и снабдевање становништва). У лето 1930. ухапшен је Базаров (и још 12 економиста), осуђен је на 2 године затвора и депортован у Саратов; вратио се у Москву 1935. и бавио се превођењем, са немачког (Гетеа) и француског (Монтења). Главни радови: *Труд производительни и труд образукцијот ценност* (Производни рад и рад који ствара вредност, 1899.); *О методологији построения перспективных планов* (О методологији израде перспективних планова, 1926.); *Капиталистические циклы и установившийся процесс советской экономики* (Капиталистички циклуси и успостављени процес совјетске привреде, 1927).

16. СЕПТЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен**МАРИ ЖАН КОНДОРСЕ***(Marie Jean Antoine Nicolas Caritat Condorcet)*

(Рибемонт, Француска, 17.9.1743. - Бур ла Рен, Горња Сена, 10.4.1794)

француски математичар, филозоф, социолог, економиста, теоретичар десетоетапног развоја друштва, академик.

Познатији је као Маркиз де Кондорсе или Николас де Кондорсе. Образовао се на колеџима у Ремсу и Паризу, где је рано показао своје интелектуалне способности и стекао своје прво одличје у области математике (награду и касније покровитељство од чувеног математичара Д'Алембера). Свој први рад из математике, *Есеј о интегралном рачуну*, објавио је 1765, потом још неколико радова, те је 1769. изабран у француску Академију наука, а 1777. је изабран за секретара Академије, касније је био почасни члан многих иностраних академија. Био је пријатељ готово свих истакнутих људи свога времена и пропагатор прогресивних идеја у француској литератури. Тако је упознао и свог нешто старијег савременика, чувеног француског економисту Ж.Тиргоа (филозофа и економисту физиократског правца) који је утицао на његово интересовање за филозофију и економију. Кондорсе је 1785. написао „*Essai sur l'application de l'analyse à la probabilité de décisions majoritaires*“ (Есеј о примени анализе на вероватноћу већинских одлука), један од његових најважнијих радова у којем је, као један од првих теоретичара, на тај начин систематски применио математику и статистику у друштвеним наукама. Током Француске револуције 1789, надајући се рационалној реконструкцији друштва, залагао се за многе либералистичке промене, 1791. је изабран у француски парламент, 1792. представио је пројекат реформе образовног система, са циљем да се створи такав хијерархијски систем, под руководством експерата, који би ширили просветитељство и који би, независно од власти, гарантовали јавне слободе. Залагао се за право гласа женама, посебно у свом чланку „*De l'admission des femmes au droit de cite*“. Оптимистички је гледао на развој људског друштва, који се одвија, по његовом мишљењу, у десет етапа. При том је последње, десето раздобље, раздобље среће и благостања, у које је (он је мислио) човечанство ушло управо у његово време. Изучавајући друштвене токове закључио је да друштвом владају општи закони, које људи морају знати како би могли да усмеравају друштвена збивања. Роберт Малтус (познати енглески економиста и демограф) не случајно је у поднаслову свог чувеног *Есеја о становништву* (1798) директно поменуо и Кондорсеово име (наглашавајући да је то есеј о принципима становништва и побољшању друштва у будућности, са примедбама на размишљања Годвина, *Кондорсеа* и других писаца). У погледу економске политике, Маркиз де Кондорсе спада у групу економиста који се залажу за слободну конкуренцију у економској области друштвеног живота.

17. СЕПТЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен

ХАМДИЈА КРЕШЕВЉАКОВИЋ

(Сарајево, 18. септ. 1888. – Сарајево, 9. авг. 1959)

писац, економски историчар, етнограф, професор, академик.

Потиче из трговачке породице пореклом из Крешева (отуда и презиме). У Сарајеву је завршио мектеб и основну школу, а затим трговачку и учитељску школу. Након Првог светског рата положио стручни испит за наставника трговачких школа. Професор Гази Хусревбегове медресе био је од 1926. до 1945, предавао географију, историју, педагогију и немачки језик. Иако формално није стекао високо школско образовање, сам је много учио и путовао по разним земљама, а зараду је навише трошио на куповину књига, имао је богату библиотеку. После рата предавао је у Првој гимназији и Средњој економској школи у Сарајеву. Написао је више дела из политичке и културне историје, као и економске историје већих градова: Сарајева, Мостара, Травника, Бањалуке. Главни извори су му били турски архиви. Његови радови између 1904. и 1959. броје преко 300 јединица. У делу *Еснафи и обрти у Босни и Херцеговини 1463-1878* (1951), најпре пише о прошлости сарајевске чаршије (“Гази Хусревбег сагради овдје цијели низ грађевина, по којима Сарајево постаде од касабе шехер, велики град”), као и о пожарима, поплавама, заразним болестима, земљотресима, правним односима. У другом поглављу пише о еснафима, који се јављају после турске окупације Врхбосне и кроз око сто година Сарајево је постало једно од најважнијих трговачких места на Балкану. По правилу је сваки занат имао свој еснаф (табачки, сарачки, кројачки и златарски), а било је еснафа у којима су организовани слични обрти, као грађевински који је обухватао столаре, клесаре, дунђере и трговце грађевинским материјалом. Пишући о управи еснафа, истиче да је на челу био *ћехаја*, увек муслиман. Иза њега најугледнији у еснафу био је *калфабашиа*, као неки инспектор рада. У еснафским статутима су тачно одређени послови еснафа, однос једног еснафа према другом и однос еснафа према власти, време које је потребно да шегрт постане калфа или мајстор, бирање функционера и њихова надлежност, казне које је изрицао *ћехаја*. Треће поглавље посвећено је прошлости појединих еснафа, наводећи о њима историјске податке, њихову технологију, пословање итд. Описао је металске занате, кожарске струке (табаци, сарачи, опанчари, *ћурчије*), затим текстилне струке (јорганције, платнари, мутабције-костретари, терзије, абације) и друге. За економску мисао је значајан и његов рад *Менафи-сандуци у Босни и Херцеговини 1866-1878*. (значи: корисне заложбе). Истиче да су још у XVI веку вакуфи сељацима давали новац на зајам, на најмањи рок од три месеца и најдужи од годину дана, уз 1% интереса месечно. У раду *Сарајево у доба окупације Босне 1878*. (1937) има података значајних за економију, говори о реквизицији зграда у Сарајеву од стране аустроугарске војске. Његово дело је важно за област привредне историје, посебно историје занатства и задругарства у Босни, захваљујући његовом огромном раду и познавању турског језика. Крешевљаковић је био значајна научна појава па је 1939. изабран за дописног члана Југославенске академије знаности и умјетности а 1952. за редовног члана и потпредседника Научног друштва БиХ (касније Академије наука БиХ). Његова изабрана дела у четири тома објављена су 1991.

18. СЕПТЕМБАР: На сутрашњи дан је преминуо**КОСТА МИХАИЛОВИЋ**

(Шабац, 1. март 1917. – Београд, 19. септ. 2007)

српски и југословенски економиста, теоретичар регионалне економије социјализма, професор универзитета, академик.

Основну школу и гимназију завршио је у Шапцу. Дипломирао је на Правном факултету 1940. а догорирао на Економском факултету Београдског универзитета 1957. (тема: *Проблеми развоја Југословенске пољопривреде*). Почео је као адвокатски приправник у Београду, Шапцу и Богатићу. Од 1944. до 1949. је на руководећим местима у Окружном народном одбору у Шапцу, Министарству трговине Србије, задружним савезима Србије и Југославије, 1949. прелази у Економски институт Србије (до 1965. директор), где остаје до 1984. Током 1957-58. користио шестомесечну стипендију УН за боравак и проучавање привредног развоја у САД, Јапану и Индији; 1986. био на студијском боравку у НР Кини. За редовног професора Економског факултета у Београду изабран 1965, где је на последипломским студијама држао наставу о регионалном развоју. Био је члан Економског савета Југославије, председник Савета Економског факултета, председник Одбора за развој науке Републичке заједнице науке Србије. Један је од оснивача и председника Научне секције Савеза економиста Југославије и Академије економских наука, члан редакција часописа *Екокомист* и *Економска мисао*, експерт Уједињених нација. Учествовао је на многим међународним научним скуповима о привредном развоју и проблемима недовољно развијених подручја, држао предавања о регионалном развоју на последипломским студијама у Институту за социјални развој у Хагу, Пољопривредном институту у Монпељеу, Институту за регионални развој у Нагоји. Под његовим руководством у Економском институту су завршене бројне студије: *Социјално-економска структура села, Пуна цена коштања индустрије, Радна снага у привреди, Откуп пољопривредних производа*. Био је председник организационог одбора шест научних скупова у САНУ, међу којима: *Развојни и системски проблеми пољопривреде* (1985); *Косово и Метохија: Прошлост, садашњост и будућност* (2006), где је и аутор најобимнијег прилога (*Занемарени аспекти косовске кризе*). За научни и друштвени рад одликован је Орденом рада; 1963. добио Седмојулску награду Србије. За дописног члана САНУ изабран 1983, а за редовног 1988, био је секретар Одељења друштвених наука, председник Одбора за економске науке, члан Председништва САНУ. Био је на челу југословенске делегације (1991-2001) у преговорима за питања сукцесије СФРЈ; 1998. организовао научни скуп *Сукцесија и континуитет Савезне Републике Југославије*. Објавио је више књига и студија, међу којима треба поменути неколико најважнијих: *Регионални развој социјалистичких земаља*, САНУ, 1972. (и на енглеском); *Расправе о развоју југословенске привреде*, 1977; *Економска стварност Југославије*, 1981. (мађарски и руски); *Регионална стварност Југославије*, 1990. (сводни биланс развоја Југославије од Другог светског рата до смрти Ј.Броза, имала снажан одјек у научној и политичкој јавности, изучава утицај и неекономских чинилаца на привредни развој, геоекономске и етнополитичке феномене, пресељење индустријских капацитета из Србије у Словенију, Хрватску и БиХ). Неки његови биографи су написали да је дело академика Михаиловића симболично сведочанство једног доба, његових полета, успеха и пораза.

19. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је рођен

БОЖИДАР-БОШКО ГЛУШЧЕВИЋ

(Никшић, 19. септ. 1928. – Подгорица, 27. окт. 1992)

црногорски и југословенски економиста, политички активиста,
професор универзитета, декан, академик.

Основну школу и гимназију завршио је у Никшићу, школске 1947/48. упућен на студије у СССР (Универзитет В.Вахрушева у Свердловску), студије наставио у Београду и дипломирао на Економском факултету 1951. У току рата био заточен у логору, јула 1943. примљен у СКОЈ а 1944. у КПЈ. Од 1951. до 1962. године радио је у Среском народном одбору Никшић и Жељезари у Никшићу. Крајем 1962. именован је за подсекретара у Извршном вијећу СР Црне Горе. Био је члан Среског комитета и Фабричког комитета СКЈ у Жељезари, посланик Скупштине Црне Горе у два мандата. Ради усавршавања из области економске анализе и планирања, био на једномесечној специјализацији у Француској и на четворомесечним последипломским студијама у САД. Крајем 1964. изабран за ванредног професора Економског факултета у Титограду, где је (1964-1968) био декан. Од 1960. до пензионисања 1992. био директор Института за друштвено-економска истраживања у Титограду; 1969-1974. делегат Културно-просветног већа и Већа народа Савезне скупштине и председник Одбора за друштвено-економске односе. Био је члан Уставне комисије Скупштине Црне Горе, председник Друштва економиста Црне Горе, члан Главног одбора Савеза економиста Југославије, члан Научне секције Савеза (1968) и њен председник (1972-1974). Учествовао у раду Међународног удружења „Наука и друштво“ и Међународног удружења за економику самоуправљања, члан Научног већа Међународног центра за управљање предузећима у јавном власништву, Научног већа Конзорцијума института за пројекат *Привредни систем СФРЈ*, Савета Југословенског центра за самоуправљање *Едвард Кардељ*, члан редакције часописа: *Економист*, *Економска анализа*, *Пракса*, главни уредник *Годишњака Економског факултета* у Титограду. Изводио је наставу и на Наставничком факултету у Никшићу и на последипломским студијама на економским факултетима у Новом Саду и Скопљу. Одликован је Медаљом рада, Орденом заслуга за народ и Орденом рада са златним венцем. Добитник је захвалнице и плакете Савеза економиста Југославије и Златне значке Жељезаре Никшић. За ванредног члана Црно-горске академије наука и умјетности изабран је 1985. Био је веома цењен међу савременицима, али у његовој обимној библиографији, занимљиво, нема само-сталних књига, углавном су то радови објављени у зборницима и часописима (око 80) и интервјуи у дневним листовима, од којих ваља поменути: *Промјене и процеси у економској сруктури радничке класе у Црној Гори*, Пракса, 1965; *Регионални проблеми запослености и продуктивности радне снаге*, Економ-ска мисао, 1968; *Институције односа и слобода човјека*, Наука и друштво, Херцег-Нови, 1971; *Предуслови динамичке стабилности*, Економист, 1974; *Власништво, самоуправљање и расподела*, Економист, 1974; *Законитости развоја југословенске комуне*, Политичка мисао, 1979; *Методолошке основе савремене марксистичке анализе*, зборник: Јубилеји дела Рикарда, Маркса и Лењина, Херцег-Нови, 1980; *Антитезе братству и јединству*, Овдје, 1985; *Каква је Југославија могућа*, у: зборник са научног скупа, ЦАНУ, 1991.

20. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је рођен**САВА ОБРАДОВИЋ**

(Београд, 20. септ. 1900. - Београд, 05. јан. 1972)
српски и југословенски економиста, статистичар,
међународни експерт, професор универзитета.

Основну школу похађао је у Солуну, нижу гимназију у Нишу и Скопљу, док је вишу гимназију завршио у Француској (Меаух, Beaulien) за време Првог светског рата. На Правном факултету у Паризу дипломирао је 1921. године. На Правном факултету у Београду је 1933. стекао титулу доктора економско-финансијских наука, са дисертацијом из области међународних трговинских уговора, под насловом *Највеће повлашћење у трговинским уговорима*. У периоду између два светска рата (1923-1941) био је чиновник Министарства трговине и индустрије, специјалиста за спољнотрговинске послове. Обављао је разне функције у области спољне трговине: учествовао у организовању југословенске слободне зоне у Солуну, у формирању Дирекције за спољну трговину, у вођењу послова државног предузећа "Призад" (Привилеговано извозно а.д., основано са циљем да се унапреди извоз, а будући да је имало посебан значај за привреду земље, за своје седиште је подигло монументални објекат, на Обилићевом венцу у Београду, у који се после Другог светског рата уселио ТАНЈУГ- Телеграфска Агенција Нове Југославије). Обрадовић је водио трговинске преговоре са многим земљама, између осталих маја 1940. потписао је и трговински уговор између Југославије и СССР. Од почетка окупације прешао је у Индустријску комору у Београду, где је остао до њене ликвидације 1947. Поред тога, од 1934. до 1941. хонорарно је предавао *Економску политику* на Правном факултету у Београду. После рата, био је најпре професор Више школе за спољну трговину, а потом саветник у Заводу за статистику Србије. У звање ванредног професора Економског факултета у Београду изабран је 1955, а у звање редовног професора 1959. године. Предавао је *Статистику* на редовним и *Међународне економске односе* на постдипломским студијама. Од августа 1966. до јануара 1967. године на позив ОУН, радио је у Популационом одељењу ОУН у Њујорку као сарадник на студији о развиту светског становништва. Треба нагласити да је још школске 1933/34, на Економском течају Коларчевог народног универзитета у Београду др Сава Обрадовић одржао предавања из *Опште* и *Економске статистике*, из којих је настала и његова књига *Статистика*, која је била и уџбеник и приручник и база за развој теоријске статистике. Даљи његови радови представљају логичан наставак реализације почетних идеја. Објавио је низ студија и чланака у домаћим и страним часописима. Од његових радова треба поменути ове књиге: *Увод у статистику* (прво издање 1934, десето 1966); *Статистика: општа и економска* (1947); *Материјал за изучавање организације и технике спољне трговине* (уџбеник, по предавањима, 1949); *Становништво Србије 1834-1953*, (1953); *Статистичко истраживање Првог српског устанка*, (1954); *Увод у анализу спољне трговине*, (1962); *Основи статистичке анализе* (1959); *Организација и техника спољне трговине*, (прво издање 1950, четврто издање 1966); *Односи размене и привредни развој*, (1966).

21. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је рођен

СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ

(Зајечар, 21. септ. 1846. – Трст, 10. март 1875)

српски социјалистички теоретичар, филозоф, економски теоретичар
књижевни критичар, публициста, револуционар.

Његови родитељи имали су још петоро деце. Гимназију је учио у Крагујевцу и Београду. У Београду започео студије технике, које је касније наставио у Петрограду као стипендиста српске владе, а касније прешао у Цирих. У току студија је почео да проучава научни социјализам. Као веома млад почео је да се бави публицистиком. Због чланка *Српске обмане*, у новосадској *Застави*, изгубио је стипендију, пошто је у овом напису напао цео државни систем у Србији, а посебно бирократију. Оставши без средстава вратио се у Србију. Био је дописник за Србију Руске секције Прве интернационале, покретач и сарадник „*Раденика*“, првог социјалистичког листа у Београду и на Балкану, као и листова „*Јавност*“ и „*Ослобођење*“ у Крагујевцу. Као социјалистички теоретичар био је први поборник реалистичког правца у књижевности. Сву своју делатност усмерио је у правцу решавања политичких проблема и припреме маса за остваривање грађанских права револуционарним путем. Рано је показао интересовање и за књижевне проблеме, образујући се под утицајем руских социјалиста Чернишевског, Херцена и Доброљубова. Заступао је идеју о балканској конфедерацији. У жељу процвата романтизма у српској књижевности, објавио је чланак *Певање и мишљење*, потом расправу *Реални правац у науци и животу* (1872), којима је покушао да изазове преокрет у српској књижевности, јер су по њему песници криви за рђав укус публике, сујеверје народа и одсуство јасних социјалних и културних перспектива тадашњег српског друштва. Због ширења слободоумних идеја бежао је из Србије у Нови Сад, а провео је скоро годину и по дана у пожаревачком затвору где је озбиљно погоршано његово слабо здравље. На путу од Беча, где је тражио лека, према Боки Которској где је требало да продужи лечење, у Трсту је испустио своју стваралачку душу. Умро је од туберкулозе, уобичајене болести српских писаца друге половине XIX века, и сахрањен на варошком гробљу у Јагодина. У свом кратком животу (29 година) оставио је дубок траг у многим областима духа. Обрадом економских питања, која је сматрао основом сваког друштва, посебно из области опште економске теорије, развоја политичке економије, привредне историје, економске политике и финансија Србије, бавио се у многим радовима. Може се рећи да економска проблематика прожима читаво његово богато стваралаштво. Његова економска мисао најбоље се може сагледати у следећим радовима: *Начела народне економије* (том I, 1874, том II, накнадно пронађен, 1975); *Србија на истоку* (1872), као и десетак чланака расутих у неколико часописа. У теоријском смислу био је под утицајем руских револуционарних демократа и Маркса. На практичном плану, он је српску патријархалну сеоску задругу видео као клицу социјализма и основу за стварање произвођачких и потрошачких задруга и ћелију за увођење локалне политичке и економске самоуправе. Његова дела изашла су најпре у осам свезака (1888-1893), а затим под насловом *Сабрани списи*, у четири тома (1960-1965), као и *Целокупна дела*, у шеснаест томова, 1995-1996.

22. СЕПТЕМБАР: *На сутрашњи дан је рођен*

ЛАЗАР ВУКОМАНОВИЋ

(Јасеник, Гацко, Херцеговина, 23. септ. 1936.- Београд, 17 .окт. 1999)
агроном, аграрни економиста, истраживач лековитог и ароматичног биља,
директор научног института.

Средњу пољопривредну школу завршио је у Чапљини, Пољопривредни факултет 1960. године у Сарајеву, где је докторску дисертацију одбранио 1976, под називом "Међународна подела рада у производњи приплодних грла". Први радни однос засновао је 1954. године у Пољопривредно-сточарској станици у Гацку, потом у Пољопривредном комбинату у Гацку, 1964. прелази у Пољопривредни комбинат Београд (ПКБ), а 1978. у Институт за системе планирања и управљања у Београду; од 1982. је био директор Института за проучавање лековитог биља "Др Јосип Панчић" Београд. У звање научни сарадник изабран је 1986, а виши научни сарадник 1993. Самостално или са коауторима објавио је преко 50 научних радова у земљи и иностранству. Његови научни и стручни радови представљају значајан допринос агроекономској науци и биотехнолошким дисциплинама. Интерпретацијама својих резултата истраживања доказао је да припада групи зрелих научних истраживача. С обзиром на област којом се претежно бавио, постао је један од водећих југословенских аутора у области економике и организације производње, прераде и пласмана лековитог и ароматичног биља. Радио је на проблематици рејонизације производње лековитог и ароматичног биља, док му је последњих година научна и стручна пажња била усредсређена на изучавање могућности увођења у производњу неких лековитих биљних врста у брдско-планинска подручја. Врхунац његове научне зрелости и компетентности је руковођење стратешким пројектима под називом "Могућности производње квалитетног лековитог ароматичног и зачинског биља у брдско-планинским подручјима Србије". Био је један од заговорника идеје о оријентацији на извоз финалних производа на бази лековитог, ароматичног и зачинског биља; организовао је више научно-стручних скупова на тему: лековито и ароматично биље, гљиве и шумски плодови (Чачак, Милановац, Београд). У сарадњи са научницима Института "Др Јосиф Панчић" и Института за економику пољопривреде, био је један од главних организатора научно-стручних манифестација "Дани лековитог биља" на Брезовици, где је имао уводне реферате на прва четири скупа. Ова манифестација је изазвала запажено интересовање домаће и иностране научне и стручне јавности, попримила је и међународни карактер и била претходница организовању Прве конференције о лековитом и ароматичном биљу земаља југоисточне Европе (октобар 1999) у Београду. Иако је себе уложио у организовање и припрему овог научног скупа изненадна смрт га је спречила да на њему изложи резултате својих истраживања. Поред осталих радова, вероватно најважније његово дело (коаутор Боривије Степановић) је књига *Досадашња истраживања о могућности заснивања плантажне производње лековитих и ароматичних сировина у брдским и планинским подручјима Србије* (главни реферат за II републичко саветовање о лековитом и ароматичном биљу Србије, Београд, 1992).

23. СЕПТЕМБАР: *На сутрашњи дан је преминуо*

АЛЕКСАНДАР Н. РАДИШЕВ

(Александр Николаевич Радишев),

(Москва, Русија, 31. авг. 1749. - Санкт Петербург, Русија, 24. септ. 1802)

руски племић, правник, писац, филозоф, просветитељ, револуционар, економиста, публициста, преводац, прогнаник.

Као син богатог земљопоседника, опште образовање је стекао у Пажевском корпусу, а студије права завршио на Универзитету у Лајпцигу. Био је протоколиста у Сенату, правни саветник у војсци, помоћник управника и управник Петербуршке царине. Утемељивач је реализма у руској прози, написао је литерарна дела различите природе. Извршио је велики утицај на развој руске поезије и прозе, на декабристе и потоња покољења руских револуционара. Због указивања на самодржавље и кметство, као главне узроке зла, безакоња и обесправљености у свим областима друштвеног живота у Русији, у свом делу *Путовање из Петербурга у Москву*, затворен је у Петропавловску тврђаву 1790. и осуђен на смртну казну, коју је Царица Јекатерина II преиначила на десетогодишње прогонство у Сибиру, уз лишавање чинова и племићке титуле. Цар Александар I га је рехабилитовао, те је поново почео да ради у државној служби у Комисији за законодавство. Био је представник класичне руске школе економске мисли. У том својству, из његове богате оставштине, треба издвојити првенствено она његова дела у којима су дошле до изражаја и економске идеје. Прво, то је економско-статистички рад *Описание Петербуржской губернии* (Опис Петербуршке губерније), који је сачинио док је био царински функционер. Друго важно његово дело је поменуто *Путешествие из Петербурга в Москву* (1790), које је штампао у властитој штампарији, због којег је био у прогонству, било је званично забрањено до 1905. У Сибиру је написао *Писмо о китајском торге* (Писмо о кинеском тржишту). Док је живео на имању свог оца, под присмотром полиције, сачинио је *Описание моего владения* (Опис мога поседа), Његов рад под насловом *Торговля* (Трговина) остао је незавршен. Као економски мислилац, он је, на основу проучавања привредног развоја Русије, наглашавао потребу укидања кметства и развика пољопривреде, развијања крупне мануфактуре и индустријализације. Имајући у виду другачије привредно-историјске околности своје земље у односу на развијенију западну Европу, за разлику од А.Смита, који пропагира слободну тржишну утакмицу, он се залаже за државну интервенцију у неразвијени привредни живот. Од Смита се разликовао и по томе што новац није гледао као обичну робу са улогом прометног средства, већ наслућује новац као свеопшту робу у улози општег еквивалента и мере вредности читавог робног света, што је касније објаснио Маркс. Критикујући опорезивање по глави у царистичкој Русији, где главни порески терет носе зависни сељаци, кметови, залаже се за систем опорезивања на основу стеченог дохотка и расположиве имовине. Под теретом своје природне обдарености, пред опасношћу да због слободоумља поново буде послат у сибирско прогонство, сам себи је прекинуо живот у напону интелектуалне снаге.

24. СЕПТЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен**МИЈАЛКО ТОДОРОВИЋ-ПЛАВИ**

(Драгушица код Крагујевца, 25. септ. 1913. - Београд, 3. март 1999)
српски и југословенски инжењер, револуционар, народни херој, политичар,
министар пољопривреде, економски теоретичар социјализма.

Основну школу завршио у родном месту, а гимназију у Крагујевцу. Већ у вишим разредима гимназије учествовао је у акцијама радничког покрета и напредне омладине у Крагујевцу. После гимназије, уписао се на електро-машински одсек Техничког факултета у Београду, који је завршио 1940. У току студија припадао је револуционарној студентској организацији, учествовао на међународним омладинским конференцијама, за помоћ избеглицама у Ремсу, и на конференцији студената социјалиста и комуниста у Паризу, 1937. Почетком 1938. постао члан Комунистичке партије Југославије. Од 1939. био је на политичком раду у унутрашњости Србије, секретар комитета КПЈ за Крагујевац и Шумадију; делегат на Петој земаљској конференцији КПЈ 1940. у Загребу; до Априлског рата 1941. радио на учвршћивању партијских организација у Шумадији; после окупације, као секретар Окружног комитета радио на припремању устанка и развоју оружане борбе. Након непријатељске офанзиве на слободну територију западне Србије, са партизанима се повукао у Санџак, децембра 1941. постављен за политичког комесара Прве пролетерске бригаде. Током рата био је политички руководилац у јединицама НОВ и ПОЈ, политички комесар пролетерских дивизија и корпуса, на крају рата комесар Прве југословенске армије. Био је већник и члан Председништва АВНОЈ-а и АСНОС-а. После ослобођења, обављао је високе државне и партијске функције: начелник Војноиндустријског одељења Министарства народне одбране, помоћник министра народне одбране (до 1948), министар за пољопривреду Владе ФНРЈ (1948-1953), од 1953. члан Савезног извршног већа, потпредседник Одбора за привредну координацију СИВ-а (1958-1963), председник Савезног већа Савезне скупштине (1963-1967), 1971. председник Савезне скупштине СФРЈ. Био је члан ЦК КП Србије, секретар Извршног комитета ЦК СКЈ, члан Извршног бироа Председништва СКЈ, члан Савета Федерације. Имао је чин резервног генерал-потпуковника (један је од оснивача Фудбалског клуба *Партизан*). Поред политике, бавио се економским теоријским и практичним проблемима, нарочито системским питањима развоја пољопривреде и задругарства и проблемима економске теорије социјализма. Објавио је књиге и брошуре: *Задачи наше политике на селу*, 1949; *О прелазним облицима земљорадничких задруга*, 1949; *О проблемима задругарства и односима на селу*, 1951; *Јачање материјалне основе самоуправљања*, 1958; *Ослобађање рада: о друштвено-економском систему*, 1965; *Ка заједници слободних произвођача*, 1980; *Политичко биће друштвене кризе*, 1984. Објављен је такође низ његових реферата о економским темама саопштеним на седницама високих државних и партијских органа. Био је носилац више домаћих и страних одликовања: Партизанска споменица 1941, Орден југословенске велике звезде, Орден народног ослобођења, Орден народног хероја (1952), Орден јунака социјалистичког рада, Орден Британског царства у рангу великог крста, и друга. Сахрањен је у Алеји народних хероја на Новом гробљу у Београду.

25. СЕПТЕМБАР: На сутрашњи дан је преминуо

СПАСОЈЕ МЕДЕНИЦА

(Блаца, Баковићи код Колашина, 5. јуни 1924. – Београд, 26. септ. 2015)
црногорски и југословенски државни функционер, министар, вицепремијер,
потпредседник парламента, економиста.

Три деценије богате радне каријере остварио је у Београду а једну у Црној Гори. Основну школу завршио на Црквини, нижу гимназију у Колашину 1938, потом се уписао у Трговачку академију у Подгорици, рат му је прекинуо школовање, вратио се у завичај и бавио се пољопривредом. Крајем 1944. ступио у позадинску партизанску чету, радио на економским питањима у команди места, постао члан општинског комитета СКОЈ-а, 1945. примљен у КПЈ. По ослобођењу, на Цетињу наставио и завршио Трговачку академију, 1946. уписао Економски факултет у Београду (стипендиста владе Ц.Горе) и завршио 1949. Потом, као перспективан кадар, две године студирао на Институту друштвених наука у Београду (постдипломске студије и политичка школа; ЦК одређивао где ће ови кадрови да раде), распоређен је у партијску школу на Цетињу, наставник за предмет *социјалистичка изградња*; 1952. распоређен је у Републички завод за план, а потом у Одбор за буџет републичке владе и Комисију за одобравање инвестиционих програма. Тада је (како сам пише, на захтев ЦК КП) урадио књигу *Привредни развој Црне Горе 1918-1941*. У Београд прелази 1955. у Кабинет Председника Југославије (економска питања, преглед штампе о економији); 1960-1974. у Служби друштвеног књиговодства Југославије (СДК, по многима најбоље установе за праћење токова новца и стања у економији), директор сектора за анализе, од 1970. заменик генералног директора; 1974-1978. поново у Титограду, на функцији потпредседника Извршног већа Ц.Горе за област економског развоја (тада су обезбеђена допунска средства федерације за финансирање развоја друштвених делатности, култура, универзитет - 0,03% од друштвеног производа свих република и покрајина притицало је у буџет Ц.Горе све док је постојала Југославија); од маја 1978. генерални директор Савезног завода за друштвено планирање (СЗДП); 1982. изабран за члана Савезног извршног већа, без портфеља; 1986-1990. делегат и председавајући Делегације Скупштине Ц.Горе у Већу република и покрајина Савезне скупштине (годину дана и потпредседник Скупштине). Као економиста, радећи у владама, посебно у СДК и СЗДП, припремио је бројне економске анализе и излагања на скуповима економиста, о основама друштвеног плана, резолуцијама о економској политици, подстицању развоја недовољно развијених република и покрајина (објављене у економским гласилима). После пензионисања, сарадник је у Институту економских наука у Београду, на изради програма интегралног развоја подручја северне Ц.Горе (*Колашин: одрживи развој*, 2006). Његове књиге: *Земљорадничка задруга као привредна организација*, 1959; *Привредни развој Црне Горе од 1918 до 1941*. (друго издање, 2007); *Развој система проширене репродукције у Југославији*, 1976; *Путовање кроз вријеме потомака Јована Маркова Меденице*, Колашин, 2011. Добио је бројна признања и одликовања: Орден рада са златним венцем; Орден заслуга за народ (са сребрним и са златним венцем); Орден легије части; неколико плакета градова. Сахрањен је у кругу породице, на Црквини код Колашина.

26. СЕПТЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен**ДИМИТРИЈЕ МИШИЋ**

(Пирот, 27. септ. 1903. – Београд, 28. јан. 1967)

српски и југословенски економиста, познавалац економске проблематике занатства, теоретичар индустријског развоја, професор универзитета, декан.

Гимназију је завршио у родном месту, а потом је неколико семестара слушао предавања на Правном факултету у Паризу. Високошколско образовање стекао је на Факултету економских и друштвених наука у Франкфурту на Мајни, где је 1928. и докторирао. Био је веома плодан економски писац, а до пуног изражаја је дошао публикујући своја дела тек након Другог светског рата. Прво је радио у државним органима као службеник а касније и генерални секретар Занатске коморе у Београду. Прешао је у Министарство индустрије у коме је био начелник једног одељења, а потом у Економском институту Србије научни сарадник. Универзитетску каријеру започео је 1954. као хонорарни наставник Економског факултета у Београду. У стални радни однос ступио је 1955, када је изабран у звање ванредног а 1959. редовног професора, за предмете *Економика Југославије* и *Економика индустрије*. Сматра се утемељивачем ових наставних предмета на Економском факултету у Београду, на којем је био продекан и декан. Из тих дисциплина објавио је знатан број научних и стручних чланака у домаћим и страним часописима и листовима. Публиковао је и одређен број књига. Главна његова дела су: *Економика индустрије ФНРЈ* (1957,1965); *Индустрија Југославије до Другог светског рата* (1958) и *Инвестиције и привредни развој* (1960). Пре Другог светског рата, радећи у *Занатској* комори, бавио се проблемима из области заштитне политике. Из тога периода су му мањи чланци у ондашњим часописима: *Картели и занатство*, *Положај занатлија у систему наших непосредних пореза*, *Контрола банака у Немачкој*, *Мере за унапређење нашег занатства*, *Стари и нови занати и мере за њихово усавршавање и унапређивање*. *Од радова из области науке о финансијама, теоријски значај има његов чланак Државне финансије и народна привреда*. Посебно је обрађивао картеле у разним гранама индустрије (квасца, цемента, стакла, гвожђа, паркета, хартије) и утврдио да ови картели својим високим ценама занатских сировина наносе занатству и целој народној привреди огромну штету, предлагао да држава над картелима заведе оштру контролу и обезбеди законски основ за утврђивање цена картелисане индустрије. Одличан познавалац економских проблема занатства у Југославији, бавио се и његовим историјским развитком. Уочавао је да се у борби за опстанак развија и нови тип занатског предузећа, које карактерише економски рационализам, почечи калкулација и књиговодства; важну улогу је придавао ширењу занатлијских задруга. Заступајући тезу о међузависности државних финансија и целе народне привреде, разликовао је три периода: камерални, у коме се водило рачуна само о ономе што је корисно за државну касу; меркантилистички, у коме је „производња добара слушкиња која је ту да задовољи државне потребе“, и физиократско-либерални, у коме се схвата да је опште благостање једини сигуран извор државних прихода.

27. СЕПТЕМБАР: *На сутрашњи дан је преминуо*

БРАНИСЛАВ ИВАНОВИЋ

(Београд, 28. јули. 1923. – Женева, Швајцарска, 28. септ. 2008.),
српски економиста, статистичар, утемељивач савремене статистике и научних
дисциплина квантитативне анализе у економији, професор универзитета.

Постао је познат већ школске 1956/57, као члан Катедре за статистику (којој су припадали тада већ истакнути професори С.Обрадовић и Г.Грђић), тако што је за дипломиране економисте, математичаре и дипломце других струка држао предавања из курсева: *Теорија корелације и примене у економији*, *Теорија матрица и њихове примене*, *Основи математичке статистике*. Тако ова година означава почетак последипломске наставе из статистике, а истовремено настанак нове фазе у изучавању статистике на Економском факултету у Београду. Све замисли и идеје о настави статистике, плановима и програмима, избору сарадника, последипломској настави и изради доктората, биле су реализоване по европским нормама. Расте број заинтересованих слушаца: економиста, математичара, инжењера, физичара итд, повећава се број истраживача и професионалаца у области статистике. На Факултету се успостављају магистарски курсеви из квантитативне анализе у економији и статистици, Економски факултет постаје матичан за статистику, 1967. године почињу одбране докторских дисертација из статистичких наука, јачају смерови и одсеци из економске статистике и информатике. Ивановић уводи нове, савремене предмете из области математике и статистике: *Математика за економисте*, *Теоријска статистика*, *Математичка статистика*, *Дискриминациона анализа* (где је дао оригиналан допринос конструисањем показатеља „И-одстојање“), *Теорија статистичке класификације*, *Теорија корелације*, настају нови наставни планови и програми, нове наставне дисциплине, стасају магистри и доктори статистичких и економских наука из области квантитативне анализе, одржавају се семинари, развија сарадња са другим институцијама. Изучавање међусекторских биланса на Факултету је била својеврсна школа, где су се генерације обучавале у тој веома компликованој материји. Због савремености и високог научног нивоа у третирању материје, са бројним наставницима као својим бившим ученицима, професор Ивановић је допринео да школа статистике на Економском факултету добије значајна признања. Мноштво доктората и магистарских радова, рађених на Економском или другим факултетима, садрже његове идеје. Као професор и педагог, он је маестрално водио своје студенте, магистранте и докторанте, тежио је и увек успевао да његов ученик досегне свој врх. Осим рада на Факултету, једнаком енергијом је радио на консолидовању Статистичког друштва, као врхунски професионалног састава чланова. Његове секције за теоријску статистику и класификацију достигале су ниво светских размера. Као дугогодишњи главни и одговорни уредник часописа *Статистичка ревија* уз врхунске критеријуме окупљао је мноштво сарадника и професионалним радом остварио висок ниво часописа. Професор Ивановић је као утемељивач савремене статистике и научних дисциплина квантитативне анализе у економији на Економском факултету увео савремене научне методе и оспособио многе стручњаке за развој статистике као научне дисциплине.

28. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је преминуо**РАДИВОЈ УВАЛИЋ**

(Бачка Паланка, 20.4.1912. - Горган у северном Ирану, 28.9.1971)
српски и југословенски револуционар, ратник, политичар, економиста,
професор универзитета, декан, проректор, академик, дипломата.

Као изванредан ђак гимназију је завршио у Новом Саду. Студије права започео је на Београдском универзитету, али је 1931. отишао у Париз где је на Правном факултету 1934. дипломирао, а 1939. одбранио докторску дисертацију из економије, уз врло агилан и дубоко конспиративан рад за КПЈ чији је био члан. За докторску тезу (*L'Évolution des Prix sur les Grands Marchés Mondiaux depuis 1933*), иако је била заснована на марксистичком погледу на свет, добио је прву награду Париског универзитета. Био је борац у Шпанском грађанском рату, и у југословенској револуцији и народно-ослободилачкој борби у којој је био политички комесар Топличког партизанског одреда. Наводно због троцкистичког застрањивања, а изгледа зато што је знао неке прљаве тајне Јосипа Броза, два пута је током рата осуђиван на смрт. Уочи рата изабран је (али није постављен) за доцента Правног факултета у Суботици, а после рата најпре за доцента на предмету *Политичка економија* на Правном а потом професора за исти предмет на Економском факултету у Београду. Био је оснивач и директор Економског института у Београду, један од оснивача и председник Друштва економиста Србије, иницијатор оснивања Савеза економиста Југославије и часописа „*Економист*“, као и његов први уредник. Био је републички посланик, декан Економског факултета и проректор Универзитета у Београду. Био је први економиста који је после Другог светског рата постао дописни члан САНУ. Био је амбасадор Југославије у Норвешкој, Аустрији, Француској и Индији. Остао је у сећању као отмен и одмерен господин, са пуно срдачности и топлине, али и носталгије према природи и сељачком народу. Био је веома образован економиста који је, после школовања у Паризу, као утемељивач савремене економске мисли у српској средини, осветлио пут којим треба да крену послератне генерације економиста и универзитетских наставника и сарадника. Упркос титоистичком времену укалупљених идеолошких линија, у складу са профилем своје демократске и слободоумне личности, храбро је износио своја уверења о тржишту, закону вредности, планирању и другим контраверзним питањима, независно од тога која је идејнополитичка оријентација владала. Уз уџбеник *Политичке економије*, прве послератне књиге те врсте у Србији, написао је и друге значајне радове: *О садржају и методу наставе политичке економије* (1950), *О производњи*, 1952, *О неким принципима нашег привредног система и проблему њихове примене* (1953), *О социјалистичким односима производње* (1953), *Економско учење Карла Маркса* (К.Кауцки, превео с немачког Р.Увалић, 1953), *Теорија и пракса регионалног развоја капиталистичких земаља* (1971). Вероватно због његове заузетости дипломатским радом и трагично прекинутог живота, заувек ће домаћа економија остати ускраћена што на научном плану није стигао да изрази своје велике стваралачке могућности. У легенду је отишао погибијом у саобраћајној несрећи, на путу за Индију, у својству амбасадора и возача аутомобила, под загонетним околностима.

29. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је рођен

ЛУДВИГ МИЗЕС

(*Ludwig Heinrich Edler von Mises*)

(Лемберг у Галицији, 29. септ. 1881. – Њујорк, 10. окт. 1973)

аустријски и амерички либерални економиста, критичар социјализма, теоретичар пословног циклуса, професор универзитета.

Рођен је у Лембергу (сада Львов, Украјина) тада аустроугарска покрајина Галиција, где му је отац инжењер на железници био на служби. Један од најпознатијих економиста и социјалних филозофа двадесетог века. На Универзитет у Бечу уписао се са левичарским интервенционистичким идејама. Убрзо је упознао *Принципе економије* К.Менгера, темељно дело аустријске школе и прихватио индивидуално деловање за основну јединицу економске анализе и важност слободног тржишта. Био је постдокторант на семинару великог аустријског економисте Бем-Баверка. Сматрао да је за човечанство *laissez-faire* једина дугорочно одржива економска политика, слободно тржиште и неограничено право приватне својине, где је држава строго ограничена на одбрану сигурности личности и својине. Мизесову теорију пословног циклуса, која за инфлацију и цикличне депресије окривљује инфлаторне банкарске кредите подржане од централних банака, прихватили су млађи економисти као објашњење велике депресије. У првом великом делу, *Теорија новца и кредита* (1912), постиже дотад немогуће: интегрисање теорије новца у општу теорију маргиналне корисности (тј. интегрисање макроекономије у микроэкономију). Бем-Баверк и остали из аустријске школе нису прихватили Мизесову интеграцију, он је основао “неоаустријску” школу. У својој монетарној теорији, оживео је принцип британске школе, да друштво нема никакве користи од повећања новчане масе, то изазива само инфлацију и пословне циклусе, стога монетарна политика треба да буде одржавање 100% златног стандарда. Пошто је социјализам тријумфовао у Русији након Првог светског рата, навело је Мизеса да објави чланак *Економски рачун у социјалистичким земљама* (1920) у којем сматра немогућим да се испланира модерни економски систем, што је касније развио у књизи *Социјализам* (1922) која се сматра најразорнијом критиком социјализма. Ако је социјализам економска катастрофа, интервенција власти у економију неизбежно води у социјализам, изнео је у књизи *Критика интервенционизма* (1929), а политичку филозофију *laissez-faire* у књизи *Либерализам* (1927). Након емиграције у САД 1940, две његове књиге постале су утицајне: *Свемоћна власт* (1944) под знак питања ставља марксистички став да су фашизам и нацизам својим нацијама наметале “класе капиталиста”; *Бирографија* (1944) је анализа разлога зашто функционисање власти пати од свих бољки бирократије. Његово најзначајније дело *Људско деловање* (1949), прва је свеобухватна расправа о економској теорији. Своје последње важно дело, *Теорија и историја*, објавио је 1957. у коме поред побијања марксизма и историцизма објашњава основне разлике и функције теорије и историје у економији. У САД као ни у Аустрији, није успео да нађе место на универзитету, радио је као гостујући професор на Њујоршком универзитету од 1945. све до пензионисања у 88. години живота. Годину дана након његове смрти, његов најпознатији следбеник, Ф.Хајек, награђен је Нобеловом наградом за економију за рад на даљем развоју Мизесове теорије пословног циклуса.

30. СЕПТЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

НИКОЛАЈ А. ВОЗНЕСЕНСКИ

(*Николай Алексеевич Вознесенский*)

(Тјоплоје, Тулска губернија, Русија, 1.12.1903. - Лењинград, 30.9.1950)
руски и совјетски економиста, аналитичар и практичар ратне привреде,
теоретичар економије комунизма, академик, жртва стаљинизма.

Био је комсомолски и партијски активиста. Високо образовање је стекао на Комунистичком универзитету у Донбасу и Економском институту у Москви, где је и радио неко време. Доктор економских наука је постао 1935. За члана Академије наука СССР изабран је 1943. Вршио је врло високе партијске и државне функције, био је члан ЦК (1939-1949), кандидат за члана Политбироа ЦК (1941-1947) и члан Политбироа ЦК Комунистичке партије Совјетског савеза (1947-1949); депутат Врховног Совјета СССР (1938-1950). За време Другог светског (великог отаџбинског) рата био је руководилац колосалног економског и друштвеног подухвата пресељења индустријских капацитета Русије из западне зоне ратних операција на исток земље (иза Урала) и обнављања привређивања у ослобођеним рејонима. Од 1938. је био председник *Госплана* (државног планског комитета), што значи да су под његовим вођством урађена и реализована два (трећи и четврти) петогодишња плана развоја СССР. Био је први заменик председника совјетске владе (Савета министара). Као економиста се у јавности појављује од 1931. када је почео да објављује чланке у часопису *Большевик*. У тим прилозима разматра питања социјалистичког планирања, проширене друштвене репродукције, закона вредности, тржишних цена и добити, као и привредног обрачуна, организације рада и материјалног стимулација у условима социјалистичког привредног система. Највише домете научног стваралаштва досегао је својом чувеном књигом *Военная экономика СССР в период Отечественной войны* (Ратна привреда СССР за време отаџбинског рата, 1947), у којој је обрадио тадашњу социјалистичку планску привреду и у ратним условима (1941-1945). Мада је због те књиге награђен Државном наградом, после две године направљен је коперникански обрт, па је књига анатемисана као антмарксистичка и ненаучна, а њен аутор је разрешен свих функција, ухапшен и изведен пред суд. Због недостатка доказа неке његове кривице пуштен је из затвора, али је након годину дана поново утамничен и убрзо стрељан. Приликом хапшења и претреса његовог стана заплешен му је рукопис *Политическая экономия коммунизма* (Политичка економија комунизма). Од тада се рукопису губи сваки траг, али се претпоставља да је сачуван и да се налази у некој архиви КГБ. Био је лишен свих награда и признања. У доба тадашње стаљинистичке страховладе био је једна од жртава непрекидног лова на паметне и непослушне главе. Иако је за време Великог отаџбинског рата одликован са два *Ордена Лењина*, важио за Стаљиновог миљеника и био добитник и *Стаљинове награде*, стаљинистички је био лишен свих награда и признања, али је посмрто рехабилитован.

О К Т О Б А Р

01.10.	<i>БРАНКО ПЕШИЋ</i>
02.10.	<i>МИЛОШ МИЛОСАВЉЕВИЋ</i>
03.10.	<i>МИЛУН ИВАНОВИЋ</i>
04.10.	<i>ТОМАС ДАНЛОП</i>
05. 10.	<i>АНДРА НИКОЛИЋ</i>
06.10.	<i>ТИГРАН ХАЧАТУРОВ</i>
07.10.	<i>ДРАГОСЛАВ ТОДОРОВИЋ</i>
08.10.	<i>САВА ВУЈКОВ</i>
09.10.	<i>НИКОЛАЈ БУХАРИН</i>
10.10.	<i>ВЛАДИМИР ЈОВАНОВИЋ</i> ☐
11.10.	<i>ЂОРЂЕ РАДИЋ</i> ☐
12.10.	<i>ВИДОСАВ ТРИЧКОВИЋ</i>
13.10.	<i>ДЕСИМИР ЈЕВТИЋ</i>
14.10.	<i>ДРАГОСЛАВ АВРАМОВИЋ</i> ☐
15.10.	<i>МИЛАН ТРКУЉА</i>
16.10.	<i>КАРЛ КАУЦКИ</i>
17.10.	<i>ИЛИЈА МИЛОСАВЉЕВИЋ КОЛАРАЦ</i>
18.10.	<i>ЧЕДОМИЉ МИЈАТОВИЋ</i>
19.10.	<i>ЈОВАН ЖУЈОВИЋ</i>
20.10.	<i>ИВАН СТОЈАНОВИЋ</i>
21.10.	<i>ВИЛХЕЛМ РОШЕР</i>
22.10.	<i>ПЕТАР И.ЉАШЋЕНКО</i> ☐
23.10.	<i>НИКОЛАЈ И. ТУРГЕЊЕВ</i>
24.10.	<i>АЛЕКСА СПАСИЋ</i>
25.10.	<i>РИСТО ВУКЧЕВИЋ</i>
26.10.	<i>НИКОЛА ЧОБЕЉИЋ</i> ☐
27.10.	<i>БРАНКО БАЈЧЕТИЋ</i> ☐
28.10.	<i>ЏОН ЛОК</i>
29.10.	<i>ЛУЈ БЛАН</i>
30.10.	<i>ВЕСЛИ МИЧЕЛ</i>
31.10.	<i>ЏОАН РОБИНСОН</i>

1. **ОКТОБАР:** *На данашњи дан је рођен*

БРАНКО ПЕШИЋ

(Земун, 1. октобар 1922. - Земун, 4. фебруар 1986),
српски политичар, револуционар, државни функционер, градоначелник
Београда, велики градитељ инфраструктуре, економски стваралац.

У Земуну је завршио основну школу и гимназију, а право је студирао на Београдском универзитету. Још као ученик земунске гимназије приступио је омладинском револуционарном покрету и постао члан Савеза комунистичке омладине Југославије (СКОЈ). После Априлског слома 1941, напустио је студије и приступио Народноослободилачком покрету. Најпре је политички деловао у окупираном Земуну, касније отишао у партизане и са војвођанским бригадама прешао у Босну. У КПЈ примљен 1942. У НОР био на дужностима политичког комесара батаљона и команде војног подручја. По ослобођењу Југославије завршио Вишу политичку школу „Ђуро Ђаковић”. У партијској каријери се уздизао од секретара Месног комитета КП и СКОЈ-а у Земуну, секретара Градског комитета СК и председника Градског одбора ССРН у Београду, члана Бироа Централног комитета Народне омладине Србије, до члана Централног комитета Савеза комуниста Србије. У државним структурама, био је председник Скупштине општине Земун (1955-1958), у Извршном већу Србије на челу секретаријата за робни промет, потом дугогодишњи *градоначелник - председник Скупштине града Београд* (1964-1974) и потпредседник Председништва СР Србије. За народног посланика Републичке скупштине и Савезне скупштине СФРЈ биран је у више мандата. Био је један од најпопуларнијих и најуспешнијих градоначелника Београда (у његовом кабинету градоначелника каријеру је 1966. започео тада млади правник Слободан Милошевић). Кажу да као искрени комуниста није дозволио да га власт промени: никад није користио службену резиденцију, читав живот провео је у својој породичној кући у Земуну, ретко користио и службени аутомобил. За економски и социјални развој је изузетно важно да су у време његовог мандата изграђени многи грандиозни објекти градске привредне и друштвене инфраструктуре: 1965. отворен Музеј савремене уметности; 1969. отворен тада луксузни хотел „*Југославија*“; 1970. завршена деоница аутопута Загреб-Београд-Ниш кроз Београд, мост „*Газела*“, саобраћајне петље *Мостар* и *Аутокоманда*; 1970. отворен Теразијски тунел; 1974. завршена изградња *Палате Београђанка* (по пројекту његовог имењака, архитекте Бранка Пешића); 1970. започета изградња *Западне капије* Београда (Генекс кула); 1973. започета изградња *Источне капије* Београда (солитери *Рудо*); изграђени велики спортско-рекреациони центри у свим градским општинама (*Хала Пионир*, *Хала спортова*, СРЦ „*25. мај*“, *Пинки* у Земуну, СРЦ „*11. април*“ Н.Београд, СРЦ *Врачар*, СРЦ *Олимп* на Звездари; изграђено неколико нових градских насеља са преко 85.000 комфорних станова; почело уређење Аде Циганлије у градско купалиште. У време његовог мандата усвојен је и амбициозни урбанистички план спуштања Београда на реке (*Београд на Сави*), изградње Београдског железничког чвора и Београдског метроа. Био је носилац Партизанске споменице 1941. и других одликовања, међу којима је и Орден јунака социјалистичког рада. Сахрањен је у породичној гробници на Земунском гробљу. Данас једна улица у Земуну, у непосредној близини његове породичне куће, носи његово име.

2. **ОКТОБАР:** На данашњи дан је рођен

МИЛОШ МИЛОСАВЉЕВИЋ

(Милићевци код Чачка, 2. окт. 1932. – Београд, 22. апр. 2011)

српски и југословенски правник, економски стваралац, банкар, министар финансија, потпредседник владе, потпредседник парламента.

Завршио је Правни факултет у Београду. Био је председник СО Чачак, директор Комерцијалне банке у Чачку, директор Привредне банке у Чачку, републички секретар за финансије (1974-78, у влади инж. Д.Чкречића), потпредседник Скупштине СР Србије, потпредседник Извршног већа Скупштине СР Србије (1982-86, у влади инж. Б.Иконића), председник Одбора ИВ за друштвено планирање, развој и друштвено-економске односе, председник Комисије ИВ за нуклеарну енергију. Био је члан Председништва Централног комитета СК Србије. За члана и потпредседника СИВ-а (1986-1989, у влади Б.Микулића) дошао је са дужности потпредседника Извршног већа Скупштине СР Србије. Током мандата у СИВ-у био је председник Комисије за економску политику. Потом постаје и остаје дугогодишњи директор *Југобанке* Београд, једне од највећих и најуспешнијих југословенских банака, тада најјаче банке за послове са иностранством. На челу банке је био до краја радног века, чак је једно време после пензионисања наставио да води банку. Постпетооктобарска реформска власт у Србији је 2002. отворила стечај *Југобанке*, који због огромних потраживања ове банке према највећим предузећима у Србији и целој Југославији, није завршен ни после 15 година. Од 1995. до 2002. је био на челу струковне банкарске асоцијације, као председник *Управног одбора Удружења банака*, једне од најстаријих пословних асоцијација у земљи. Занимљива је историја ове значајне институције финансијског сектора. После Другог светског рата, револуционарна власт је ликвидирала приватно банкарство старе Југославије, основано је седам савезних банака (Народна банка ФНРЈ, Индустијска банка Југославије, Поштанска штедионица, Занатска банка ФНРЈ, Државна инвестициона банка, Здружена пољопривредна банка и Југословенска извозна и кредитна банка; средином 60-тих постојало је и шест републичких банака и 59 локалних банака). Удружење банака у Србији је још 1921. године основало 39 новчаних завода (са циљем да чини представке властима по питањима од опште важности и заједничког интереса); 1956. је основан Савез комуналних банака и штедионица ФНРЈ са седиштем у Београду, 1967. мења име у Удружење банака Југославије, које се од 1991. дезинтегрише и од 2003. постаје *Удружење банака Србије* (УБС). У оквиру УБС данас функционише грађанима препознатљиви *Кредитни биро*, као институција националног обухвата, за мониторинг и надзор над кредитном изложеношћу грађана и правних лица (клијената банака и других институција), јер су чланице бироа све банке, лизинг компаније, мобилни оператери, државни фондови и агенције, компаније за осигурања и друге институције. Милосављевићев допринос економији и економској пракси, остварен је његовим неспорним утицајем на економски развој, вршењем високих дужности у институцијама извршне државне власти, израдом бројних економских студија и елабората (иако није објавио неко значајније дело), а посебно ангажовањем у руковођењу и управљању банкама и финансијским асоцијацијама у Србији и Југославији.

3. **ОКТОБАР:** *На јучерашњи дан је рођен*

МИЛУН ИВАНОВИЋ

(Полом код Горњег Милановца, 2. окт. 1912. - Београд, 11. феб. 1981)

српски и југословенски аграрни економиста, друштвени активиста,
професор универзитета, главни уредник научног часописа.

Завршио је Пољопривредни факултет у Земуну 1934. године. Радио је као агроном, а 1941. је заробљен као резервни официр бивше југословенске војске и све време рата провео у немачким заробљеничким логорима. По повратку у земљу 1945. постављен је за начелника одељења за аграрну политику и школство Министарства пољопривреде НР Србије, затим је у Министарству пољопривреде ФНРЈ био начелник за план и помоћник министра, да би после реорганизације Савезне владе постао председник Савета за пољопривреду и шумарство. Касније одлази за помоћника председника Привредног савета Владе ФНРЈ, а затим за секретара Секретаријата за пољопривреду Савезног извршног већа. Од 1957. до 1967. је помоћник секретара за пољопривреду и шумарство Савезног извршног већа, а од 1967. је саветник Председника СИВ и председника Комитета за аграрна питања Савезног извршног већа. Спада у ред најзаслужнијих радника у агрономској струци у Југославији и најистакнутијих активиста Савеза друштава пољопривредних инжењера и техничара. Нарочито је допринео популаризацији и ширењу савремене технологије и технике у пољопривреди у свим гранама производње. Учествовао је у изради петогодишњих и вишегодишњих програма и планова развоја пољопривреде и у припремању Резолуције Савезне скупштине о пољопривреди и других мера које је доносио СИВ, односно Савезна скупштина. Од 1962. године је био редовни професор по позиву, за предмет *Економика пољопривреде* на III степену студија на Пољопривредном факултету у Земуну. Објавио је већи број радова, студија и чланака у стручним часописима, од којих су вероватно наважније следеће његове књиге: *Унапређење пољопривреде*, 1955; *Фондови за унапређење пољопривреде*, 1957; *Унапређење сточарства*, 1961; *Пољопривреда Југославије*, 1962. Већину његових дела је објавила *Задружна књига у едицији Аграрно-политичка библиотека*. Као дугогодишњи врло активни члан струковних савеза и удружења, скоро једну деценију је био председник Савеза инжењера и техничара Југославије. У дугој историји водећег домаћег научног часописа *Економика пољопривреде* (основан 1954), био је један од главних и одговорних уредника са најдужом (дванаестогодишњом) уредничком функцијом (од маја 1966. до јуна 1978.). Такође је био уредник и редактор већег броја зборника са конгреса о производњи хране и других научних скупова СИТЈ, планских и других докумената из области аграрне политике (*Зборник материјала са саветовања о продуктивности рада*, 1959; *Друштвено-економска и политичка питања у развоју пољопривреде и села: материјали са саветовања Комисије ЦК СКЈ и закључци Извршног комитета ЦК СКЈ*, 1966; *Друштвено-економски услови и фактори производње људске хране* (у седам књига): Први конгрес о производњи људске хране у Југославији, Нови Сад, 1975; *Договор о основама Друштвеног плана Југославије за развој агроиндустријског комплекса у периоду 1976-1980, 1977.*

4. **ОКТОБАР:** На сутрашњи дан је рођен**ЏОН ДАНЛОП***(John Thomas Dunlop)*

(Плејсервил, Калифорнија, САД, 5.7.1914. – Бостон, САД, 3.10.2003)

амерички економиста, високи државни функционер, министар, теоретичар система индустријских односа, професор универзитета.

Дипломирао је 1935. на Калифорнијском универзитету, 1937. одлази на Универзитет Кембриџ на постдипломске студије под покровитељством Џ.М.Кејнса, докторирао је 1939. на Берклију са дисертацијом *Movements of wage-rates in the business cycle* (Промене висине надница у циклусу пословања). Универзитетску каријеру наставио је на Харварду, где је 1945. изабран за ванредног, 1950. за редовног професора економије, 1961-1966. био шеф Катедре за економију. Као афирмисани стручњак за питања запослености и плата, он је у САД после Другог светског рата био најутицајнија личност на пољу индустријских односа, саветник у свакој председничкој администрацији од Ф.Д.Рузвелта до Б.Клинтона, па и министар за рад (1975-76) у администрацији Џ.Форда. Био је члан Америчке академије за уметност и науку. Тежиште његове научне преокупације је подручје рада-запослености и плата. Као заговорник система одређивања најамнина путем колективног преговарања, заступа схватање да је ниво плата (обично колективним уговорима фиксиран на време од три године), резултат обостране сагласности радничких синдиката и капиталистичких асоцијација. Дакле, он је присталица уходаног система колективних уговора, у којима се радници и предузетници усаглашавају о највишим и најнижим платама. Епитет главних његових радова вероватно могу понети следећа дела: *Collective Bargaining: Principles and Cases* (Колективно уговарање: начела и примери, 1949), *Industrial Relations Systems* (Системи индустријских односа, 1958), *Automation and the Technological Change* (Аутоматизација и технолошке промене, 1962), *Industrialism and Industrial Man Reconsidered* (Промишљање о индустријализму и индустријском човеку, 1975), *Dispute Resolution, Negotiation and Consensus Building* (Спорна резолуција, уговарање и усаглашавање, 1984). Ипак, његова студија о одређивању надница у индустрији прераде памука, заснована на раду на терену, навела га је да објави значајан рад (у *Economic Journal*, 1938) у којем указује на проблем описа надница у Кејнзовом чувеном делу (*Општа теорија запослености, камата и новца*, 1936), где је нарочито истакао да наднице падају за време рецесије а не за време економског раста, што се коси са маргиналном анализом продуктивности. У утицајној књизи *Industrial Relations Systems* (Системи индустријских односа) је спојио своје академске радове са примењеним искуством у разрешавању спорова, спаја тржиште производа, регулаторне и технолошке факторе са индустријском праксом рада и пословања. Касније је сарађивао на међународним студијама о развоју система индустријских односа, што је резултирало објављивањем књиге *Industrialism and Industrial Man* (Индустријализам и индустријски човек, 1960). На Харварду је био укључен у стварање многих програма и иновација; још 1942. је основао *Харвардов програм трговинске уније*, који пружа обуку вишим лидерима радничког покрета у САД и свету, на којем је предавао од оснивања програма до своје смрти.

5. **ОКТОБАР:** *На данашњи дан је рођен*

АНДРА НИКОЛИЋ

(Београд/или Чачак, 5. окт. 1853. - Париз, 28. септ. 1918)

српски политичар, дипломата, министар, председник народне скупштине, књижевни критичар, преводилац, економски мислилац.

Гимназију и правни факултет завршио је у Београду. За време школовања прикључио се социјалистичком покрету Светозара Марковића. Студије права на Великој школи завршио 1873, почео да ради као практикант у државној штампарији, а након тога био суплент и касније професор гимназије. Народной радикалној странци се прикључио 1881, постао члан њеног Главног одбора. Важио за једног од највећих радикалских интелектуалаца и говорника. Након Тимочке буне 1883. био је затворен и као и остали чланови Главног одбора изведен пред преки суд, ослобођен је али је остао без државне службе. Током 1887. био је секретар Министарства просвете, 1887-1888. посланик у Народној скупштини. Члан Државног савета био од 1890. до 1894. Био је више пута министар разних ресора у различитим владама: министар просвете (1890-1892); министар иностраних дела и министар правде (1893), поново министар просвете (1896-1897, 1904-1905, 1906-1909). Посланик у Паризу био је 1901, потом поново министар иностраних дела 1903-1904. Он је као минис-тар просвете спровео прерастање Велике школе у Универзитет у Београду 1905. године. Председник Народне скупштине био од октобра 1909. до фебруара 1918, када је због болести, пред крај живота, поднео оставку. Својом умереношћу и политичком вештином успешно смиривао парламентарне страсти и размирице у унутрашњој политици. Сарађивао је у књижевним и политичким листовима и часописима: *Отаџбина*, *Рад*, *Дело*, *Одјек*, *Самоуправа*. Економску мисао Србије задужио је не бројним али веома запаженим радовима. У подужем чланку *Један лист из политичке економије* (1882), као присталица С.Марковића, истиче значај политичке економије као „*науке која открива тајне богатства и сиротиње*“, да се његова расправа односи на облик производње који се у науци зове капиталистички и представља као велика машинска производња, с концентрацијом капитала на једној и концентрацијом сиротиње на другој страни. Други његов ранији рад - *Економско стање Србије у XIV веку* (1873), по карактеру историјски, настао као резултат конкурса на Филозофском факултету Велике школе и био награђен из кнежевог фонда - показује да је млади Николић полазио од материјалистичког схватања привредне историје Србије средњег века. Као једну од основних карактеристика средњег века, истиче да се тада човек не појављује као личност са врлинама и манама, већ само као део једног друштвеног реда, којих је у средњовековној Србији било седам, груписаних у три главна реда: *властела*, *духовништво* и *себри*: први је најјачи, други најпривилегованији, а трећи ред је сачињавала прилично тамна гомила људи која се звала општим именом себри. Рад завршава указивањем да постоје две политичке економије: једна *космополитска*, по којој су људи само средства за производњу, и друга *народна*, за коју је богатство само једно од средстава за развој људске личности. Имао је трагичан породични живот: рано остао без оца; 1892. изгубио четворо деце од болести; 1914. у биткама на Сувобору погинуо му син Душан. Андринови посмртни остаци су 1926. пренети на београдско Ново гробље.

6. **ОКТОБАР:** На данашњи дан је рођен

ТИГРАН С. ХАЧАТУРОВ

(Тигран Сергеевич Хачатуров)

(Москва, 6. окт. 1906. - Москва, 14. септ. 1989)

руски и совјетски економиста, публициста, истраживач економике саобраћаја и природних ресурса, професор универзитета, академик.

Завршио је 1929. Московски државни универзитет, на коме је 1940. одбранио докторску дисертацију. Био је директор два саобраћајна института, професор и шеф катедре на МГУ. Од 1966. до 1988. непрекидно је био главни уредник реномираног руског економскотеоријског часописа *Вопросы экономики* (Економска питања). Био је академик и секретар Одељења за економију АН СССР, заменик председника Комисије за изучавање производних снага и природних ресурса при Президијуму АН СССР (од 1971) као и почасни члан Мађарске академије наука. Био је не само природно обдарен, него и веома радан, широко образован и префињено уздржан човек. Због тога његов живот није био испуњен данима, већ делима, са више од шест стотина библиографских јединица. Основне области његовог научног интересовања биле су теорија социјалистиче репродукције, економска ефективност инвестиција и капиталних улагања, економија природних ресурса и економика саобраћаја (добитник значке „Почасни железничар“). Највише домете постигао је у проучавању ефективности инвестиција, при чему је разрадио и типску методикку обрачуна, уз залагање за примену диференцираних норматива по појединим привредним гранама у складу са њиховим специфичностима. Добио је Орден Октобарске револуције и Орден црвене заставе и друга висока совјетска и руска одликовања и признања. Главна његова дела су књиге: *Економика транспорта* (Економика саобраћаја, 1959), *Экономическая эффективность капитальных вложений* (Економска ефективност инвестиција, 1964), *Социалистическое расширенное воспроизводство* (Социјалистичка проширена репродукција, 1971), *Советская экономика на современном этапе* (Совјетска привреда на савре-меној етапи, 1975), *Экономика природопользования* (Економика природних ресурса, 1982). Треба поменути још неке радове: *Размещение транспорта в капиталистических странах и в СССР* (Размештај саобраћаја у капиталистичким земљама и СССР, 1939); *Пути развития транспорта СССР* (Правци развоја саобраћаја у СССР, 1941); *Основы экономики железнодорожного транспорта* (Основи економике железничког саобраћаја, 1946); *Интенсификация и эффективность в условиях развитого социализма* (Интензификација и ефикасност у условима развијеног социјализма 1978); *Современная экономика Советского Союза* (Савремена економија Совјетског Савеза, 1979). Његови *Избрани радови*, у два тома, објављени су 1996. (1. *Экономика природопользования* (Економија природних ресурса), *Эффективность капитальных вложений* (Ефективност капиталних инвестиција); 2. *Экономика транспорта. Библиография*). Нека његова дела су објављена и на српском: књига-приручник *Велика железничка држава* 1948, а књига *Основи економике железничког транспорта* 1950.

7. **ОКТОБАР:** На данашњи дан је рођен

ДРАГОСЛАВ ТОДОРОВИЋ

(Београд, 7. окт. 1909. – Етиопија, Африка, 24. нов. 1964)

српски и југословенски економиста, социолог, дипломата, међународни експерт, професор универзитета, декан.

У родном граду завршио је гимназију и Правни факултет. Усавршавање је наставио у Француској, где је у Нансију 1931. завршио Школу политичких наука, а у Паризу 1933. одбранио докторат. По повратку из Француске, 1936. године, радио је у Одељењу за студије Аграрне банке у Београду. Непосредно по оснивању Економско-комерцијалне високе школе у Београду, изабран је 1937. у звање доцента. Био је ангажован на разним дужностима у организацији народне власти, а на Економско-комерцијалној високој школи био је тужилац Суда части. Једно време 1945. био на дужности помоћника трговинског изасланика у СССР-у. Године 1946. радио је на организовању школе за спољну трговину на којој је држао и предавања. Истовремено био је и саветник за стручна питања у Министарству спољне трговине. Био је један од иницијатора и руководиоца Међународног семинара за друштвене науке и симпозијума међународног карактера "Универзитет данас". За ванредног професора Економског факултета у Београду изабран је 1950, за редовног професора 1955. године. Био је продекан и декан Факултета, као и руководиоца Економског института при факултету и главни уредник часописа „Економски анали“. Био је почасни доктор Правног факултета у Монпељеу и Нансију, као и почасни члан Америчке академије за политичке и друштвене науке у Филаделфији. Био је редактор више зборника са научних и стручних скупова, као: *Универзитет у Београду: Економска политика ФНРЈ: материјали са Семинара за друштвени систем и међународне односе, 1957.* Његови важнији радови су: *Le droit syndical et les doctrines syndicalistes: etude juridique et sociologique* (Синдикална права и синдикалистичка доктрина: правна и социолошка студија), Париз 1934; *Корпоративизам* (у две свеске), 1936; *Постанак и развитак социологије*, 1936; *Покушај теорије о девалвацији: економско-социолошка расправа*, 1937; *Економска статистика*, 1939; *Спољнотрговинска политика*, 1947. и 1948; *Кратак курс спољне трговине*, 1948. Као скрипта су објављена његова *Предавања из социологије* (1941) у којима се заступају сви битнији ставови Диркемове социолошке теорије и метода. Био је један од оснивача и уредника *Правне мисли: часописа за право и социологију* (1935-1941; 1945) и један од активних чланова Друштва за социологију и друштвене науке (1935-1941). *Предавања из социологије*, одржана на Економско-комерцијалној високој школи у зимском и летњем семестру 1940/41 године, обрађују и следеће теме: *Однос економије и права са социолошког гледишта; Француска и морал: скица социолошког приказа Француске; Појам детерминизма у социологији.* По препоруци југословенског СИВ-а, од 1962. радио је у својству експерта за платни биланс у Планском уреду Владе Етиопије, где је изненада преминуо.

8. **ОКТОБАР:** На данашњи дан је преминуо**САВА ВУЈКОВ**

(Чуруг код Новог Сада, 13. април 1936. – Сремска Каменица, 8. окт. 1999)
српски и југословенски економиста, привредник, генерални директор,
покрајински и савезни министар пољопривреде.

Потиче из земљорадничке породице (од оца Стевана и мајке Бојане). Основну школу и малу матуру завршио је у родном селу, а Трговачку академију у Бечеју. После неколико година праксе на пољопривредном добру и циглани у Чуругу, студирао је на Економском факултету у Београду, где је 1960. дипломирао. Као ванредни студент (због материјалне оскудице) био је упоредо запослен у тадашњој општини у Чуругу. Одслужио је војску у Школи резервних официра. Био је начелник за привреду општине Жабаљ, потом је радио као финансијски директор и заменик генералног директора ПИК „Врбас“, затим директор Индустрије меса „Венац“ у Новом Саду, где се истакао као способан економиста, стекао солидно искуство из аграрне економије и пуну афирмацију као успешан привредник. Јуна 1975. изабран је за члана Извршног већа Скупштине Војводине и *покрајинског секретара за пољопривреду*. Од 1980. до 1986. године је био *генерални директор* сложеног пословног система *СОУР Хидросистем Дунав-Тиса-Дунав (ДТД)*, једног од највећих предузећа у Европи у области водопривреде. (Пројекат *ДТД* је замислио инж. Николе Миркова, један је од најкомплекснијих вишенаменских хидротехничких система у свету: одводњавање, одбрана од поплава, наводњавање, снабдевање водом, пловидба, пријем употребљених вода; изградња је трајала од 1947. до 1977; дужина каналске мреже 960 км, пловно 600 км; 28 устава и брана, 15 преводница, 6 црпних станица, 86 мостова). У време док је био на челу овог великог система, СОУР ДТД је обједињавао 56 различитих предузећа (водопривреда, пољопривреда, прехранбена индустрија, производња меса, шећера, вина, сточне хране, кудељног влакна, рибарство, трговина, хидроградња, инжењеринг, пројектовање, речно бродарство, луке, интерна банка) са око 7.950 запослених. Тако су и потврђене његове привредничко-пословне способности - допринео је да систем ДТД заживи као пројекат и у пракси покаже све потенцијалне вредности. Његов је одлучујући допринос у конципирању и покретању реализације *Програма наводњавања 100.000 хектара* за производњу хране. Од маја 1986. до марта 1989. био је члан СИБ-а и Председник савезног комитета (савезни министар) за пољопривреду (у влади Бранка Микулића, која је поднела оставку децембра 1988. због неизгласавања буџета у Скупштини СФРЈ). Потом је поново радио у управи ДТД, који је почетком деведесетих година као пословни систем био нарастао на 77 предузећа и око 27.300 радника. На тој дужности је остао до 1994, када је из здравствених разлога превремено пензионисан. Упамћен је као дружељубив човек широког образовања, великог практичног искуства и привредничко-политичке управљачке вештине. Болест га је изненада однела у 63. години живота.

9. **ОКТОБАР:** На данашњи дан је рођен

НИКОЛАЈ И. БУХАРИН

(Николай Иванович Бухарин)

(Москва, 9. окт. 1888. - Москва, 15. март 1938)

руски и совјетски марксистички економиста, револуционар и политичар, председавајући Коминтерне, осуђеник на смрт у Стаљиновим чисткама.

Политичку каријеру започео је током студија на Московском универзитету када се спријатељио с каснијим познатим совјетским писцем Иљом Еренбургом и 1906. постао члан Руске социјалдемократске радничке партије. Придружио се большевичкој фракцији. Био ухапшен 1911, и прогнан у Сибир (код Архангелска), одакле је емигрирао (прво у Хановер, а затим у Краков где се 1912. упознао с Лењином); на Бечком универзитету је 1912-1913. слушао предавања Бем-Баверка и Фридриха Визера; неколико година потом живи у Швајцарској и Шведској; 1916. у Њујорку је сарађивао с Троцким). У Русију се враћа после *Фебруарске револуције* 1917. Током *Октобарске револуције*, израдио је нацрте декрета московског совјета. После револуције био је главни уредник партијског гласила листа „Правда“ (1918-29), члан Политбироа КПСС (1924-29) и председник Коминтерне (1926-29). По Лењиновој оцени, био је највреднији и најкрупнији теоретичар партије и изванредно образован економиста-марксиста. Био је Стаљинов савезник у уклањању групе Троцког и Преображенског, један од твораца совјетског Устава из 1936, али је под оптужбом за контрареволуцију стрељан 1938. Рехабилитован је тек после пола века, 1988. године, на стоту годишњицу рођења. Образован и неустрашив, најпре је критиковао Лењина због склапања Брест-Литовског мира Русије са земљама Централних сила 1918. (био је противник потписивања мировног споразума, јер је веровао у светску револуцију и да ће наставак рата довести до устанка радничке класе широм Европе). Након Лењинове смрти (1924), у фракцијским борбама се сврстао уз Стаљина, залагао се за наставак НЕП-а (*Нове економске политике*, чији је један од креатора), формулисао је тезу о изградњи „социјализма у једној земљи“; Стаљин није био задовољан напредовањем НЕП-а те се залагао за *убрзану индустријализацију и колективизацију*, док је Бухарин био за умерену индустријализацију у којој би сељацима било допуштено да стекну довољно хране за себе и вишкове за продају. Потом се, као вођа десне опозиције, безуспешно супротставио Стаљину у процесу насилне колективизације села у првој петолетки (1928-33), која је имала катастрофалне последице за будућност совјетске привреде. Као економски теоретичар остао је упамћен по критици схватања аустријске школе, по учењу о империјализму као поретку потпуно различитом од класичног капитализма, по побијању тзв. закона првобитне социјалистичке акумулације капитала који је заступао Преображенски и по схватању о нестајању политичке економије као науке својствене само друштву робне производње. Најважнија његова дела: *Мировое хозяйство и империализм* (Светска привреда и империјализам, 1918); *Политическая экономия ренты* (Политичка економија рентијера, 1919, написано шест година пре публикавања); *Экономика переходного периода* (*Економика прелазног периода*, I део, 1920, преведено на српски); *Ленин как марксист* (*Лењин као марксиста*, 1924) и *Заметки экономиста* (*Белешке економисте*, 1928, чланак у листу „Правда“).

10. ОКТОБАР: На данашњи дан је рођен**ВЛАДИМИР ЈОВАНОВИЋ**

(Шабац, 10. окт. 1833. - Београд, 19. феб. 1922)

српски економиста, политичар, новинар, преводилац, министар финансија, професор политичке економије, академик.

Похађао је ниже школе у Шапцу и као добар ђак је добио стипендију за наставак школовања у вишој гимназији у Београду, где је стигао 1848. Лицеј уписује 1850, прво филозофски а потом правни одсек, који завршава са високим оценама. Добио је стипендију за наставак студија у иностранству, али не политичке економије, како је желео, већ пољопривредне академије у Мађарској од 1854, и академије у Хокенхајму у Немачкој. У Београд се вратио 1856. Следеће двадесетчетири године, до 1880, бурне су у његовом животу. По повратку Обреновића на престо, Јовановић постаје секретар Министарства финансија и, крајем 1859, уредник званичних *Србских новина*, књаз Милош ускоро почиње да прогони либерале и он напушта Србију у пролеће 1860, крајем исте године се враћа, поново улази у политику, покренуо је лист *Народна скупштина*, који је убрзо угашен, а он сам провео неко време у затвору. Пише пуно, и стручна дела и политичке памфлете, на крају млад је пензионисан. Државну службу изгубио је октобра 1861, када је одбио да оде за начелника у студенички срез. Следеће четири деценије живи мирније, ван главних политичких токова. Пише још више, али главнина написаног остаје необјављена. У јесен 1856. постављен је за управника Топчидерске економије, државног пољопривредног добра, да би после годину дана био премештен за писара у Министарство унутрашњих дела. Веома кратко био је професор *политичке економије* у Великој школи. Неуморно је сарађивао у низу домаћих и страних листова и часописа. Био је председник Уједињене омладине српске, члан руководства Савеза земљорадника и председник Српског ученог друштва. Први је, кажу, међу Србима свом сину дао име *Слободан* (а ћерки име *Правда*), који је постао велико име друштвених наука и српске политике (од чувеног оца још чувенији син). Као један од најобразованијих људи у Србији свога доба, извесно време је живео у европским земљама, говорио језике великих европских народа и на њима писао. На основу темељног познавања тадашње европске друштвено-економске литературе, као и привредних прилика у Србији, за собом је оставио обиље објављених и рукописних радова од великог значаја за економску науку. У њима је обрађивао питања везана за општу економску теорију, економске доктрине, економску историју, економску политику, пољопривреду, финансије и статистику. Али, бавећи се час науком час политиком, није стигао да продуби своја економска истраживања и да пружи запаженији оригинални допринос, упркос чињеници да је био ретко плодан и разноврстан стваралац, који је важио за изванредног познаваоца тадашње европске економске мисли. Од објављених економских радова најважнији су: *Политички речник* (1870-1872) и *Ера страних зајмова у Србији* (1907). Од дела која су остала у рукопису треба издвојити: *Историја привредног и друштвеног живота људског* и *Историја политичке економије*, која се чувају у Историјском архиву Београда. Службени гласник Београд је 2011. објавио Изабране списе Владимира Јовановића (приредио Б.Мижатовић)

11. ОКТОБАР: *На данашњи дан је преминуо*

БОРЉЕ РАДИЋ

(Велики Бечкерек, 4. мај 1839. – Краљево, 11. окт. 1922)

чувени српски пољопривредни стручњак, први Србин доктор агрономије, велики агроекономски стваралац, просветитељ, публициста, академик.

Рођен је у свештеничкој породици. Основну школу и мађарску гимназију завршио у родном месту. На Вишем пољопривредном институту Колчавка, близу Прага, студирао је 1859/60, студије природних наука је наставио и завршио у Бечу, где је и докторирао - био је први Србин доктор агрономије. Пропутовао целу Европу, био и у Јапану. Сматра се да је био најобразованији и највећи српски пољопривредни стручњак до оснивања Пољопривредног факултета. Оснивао је школе, часописе, научна и стручна друштва. **Основао Земљоделско-шумарску школу у Пожаревцу 1872**, а 1882. и *Ратарску школу* у Краљеву, у којој је управник био до пензионисања 1889. У много чему је први: истраживач сточарства и биљне производње, генетичар (открио генетске законитости исте године кад и Г. Мендел), први оплемењивач који је створио или описао више сорти најважнијих култура, планер развоја српске пољопривреде (по молби кнеза Михаила), први семенар и селекционер (опис хетеротичног ефекта код кукуруза), зачетник првог огледног поља за проучавање сорти. За суплента реалних школа у Великокикиндском дистрикту изабран крајем 1861. за предмете *земљопис, историја, немачки језик и природопис*, убрзо прешао у Нови Сад, где је од 1862. до 1869. издавао полумесечни илустровани пољопривредни лист *Сељак*. Био је Милетићев присталица и сарадник *Србског дневника*. Од 1864. до 1869. био професор и директор новосадске Градске ниже реалке; затим прешао у Србију где је био секретар *Друштва за пољску привреду*, доцније у Црној Гори основао *Земљоделску школу* у Даниловграду чији је био управитељ. Већ 1869. покренуо листове за пољопривреднике *Тежак* (излазио до 1914) и *Домаћин*. Основао је *Српско пољопривредно друштво* и организовао прву пољопривредну сточарску изложбу на словенском југу, у Крагујевцу 1870. Обилазио села, држао предавања, популаришући напредно обрађивање земље и вођење узорних газдинстава. Објавио тридесетак књига и брошура, већина штампана у Београду у едицији *Пољопривредни списи Ђорђа Радића* - преко хиљаду популарних чланака. Заступао је Србију на међународним скуповима пољопривредних стручњака. Био је члан Књижевног одељења Матице Српске, Српског ученог друштва и почасни члан Српске академије наука од 1892, члан свих важнијих агрономских друштава у Европи. Његове књиге су имале до 3.000 претплатника. Написао је преко педесет научних студија из области пољопривреде, оставио праву ризницу књига и уџбеника. Прво му је дело била књига *Зашто се код нас слабо нови плугови уводе?* (1861), затим *Упутство к правом пољодјелству* (1864), *Мала земјоделска читанка за српске народне школе у Аустроугарској*, потом опширна публикација *Вођа при газдовању за народ српски* (1867, коју је наградила Матица Српска). Овај стручни приручник био је врло редак и јединствен у целом свету, подељен на општи део, пољодјелство и лечење стоке, са описом савремених пасмина стоке, сорти културних биљака и свих машина (илустровано са 34 дрвореза), јасно написано, и данас добро стручно штиво за почетнике.

12. ОКТОБАР: На данашњи дан је рођен

ВИДОСАВ ТРИЧКОВИЋ

(Детроит, САД, 12. окт. 1922. – Београд, 21. јан. 1997)
српски и југословенски економиста, професор универзитета,
међународни експерт.

Испит зрелости положио је у Београду, где је 1949. и дипломирао на Правном, а 1954. и на Економском факултету. Докторску дисертацију одбранио је 1965. на Економском факултету Београдског универзитета (наслов: *Анализа тражње на основу породичних буџета*). Обавио је студијски боравак на Кембриџ универзитету (Велика Британија) и Универзитету Мичиген (САД). Радио је у државним органима (секретар Одсека за социјално старање, финансијски ревизор и начелник Одељења за проучавање животног стандарда Министарства трговине НР Србије), и у Институту за економска истраживања у којем је изабран у звање научног сарадника 1960. и вишег научног сарадника 1965. године. На Економском факултету, за предмет *Истраживање тржишта*, изабран је 1970. у звање ванредног професора, а 1977. је унапређен у звање редовног професора. Био је шеф Катедре за статистику и математику. На последипломској школи Југословенског института за економска истраживања у Београду предавао је *Анализу тражње и Економску анализу*. На Економском факултету у Београду на редовним студијама изводио наставу из предмета *Истраживање тржишта*, *Истраживање маркетинга* и *Методи истраживања тржишта*. Одржавао је наставу из предмета *Истраживање тржишта* и на Економском факултету у Титограду. Био је директор пилот-тима заједничког научног пројекта Савезног савета за научни рад и Directorate for Scientific Affairs, OECD, Paris, *Наука и технологија у привредном развоју Југославије*. Био је члан делегације југословенских планера на међудржавним састанцима са планерима Пољске, СССР, Малија. Као члан групе југословенских планера учествовао је у изради Другог петогодишњег плана Етиопије у Адис Абеби, а као експерт Уједињених нација био је директор Завода за планирање Републике Замбије у Лусаки, где је руководио израдом Другог петогодишњег плана Замбије. По позиву је држао предавања на америчким и италијанским универзитетима. Био је компетентан истраживач потрошачке тражње, познавалац квантитативних метода тржишне анализе и расветљивач веза између научно-техничког напретка и привредног развоја. Објавио је знатан број радова на српском, као и на страним језицима. Главна његова дела су следеће књиге: *Испитивање структуре и еластичности тражње*, 1957; *National Economic Planning in Yugoslavia* (Национално привредно планирање у Југославији, 1961); *Изучавање потрошачке тражње са посебним освртом на анализу породичних буџета*, 1970; *Истраживање тржишта: теорија, мерење и предвиђање тражње*, 1983; *Трансфер технологије и истраживачко-развојна активност у самоуправном предузећу* (коаутор), 1985; *Елементи истраживања тржишта* (коаутор), 1986. У познијим годинама објавио је запажен чланак *Питање теоријске заснованости југословенског самоуправног модела привређивања*, 1991.

13. ОКТОБАР: *На данашњи дан је преминуо*

ДЕСИМИР ЈЕВТИЋ

(Крушевац, 16. децембар 1938. – Београд, 13. октобар 2017)

српски инжењер, привредник, политичар, премијер, амбасадор, уметник,
професор универзитета.

У родном граду је завршио основну школу и гимназију. Дипломирао је 1962. на Машинском факултету Универзитета у Београду, где је 1976. године завршио постдипломске студије и магистрирао. Исте године је био на специјализацији у САД у компанији CATERPILLAR. Докторирао је 1978. године, такође на Машинском факултету Београдског универзитета. У познатој фабрици *Индустрија грађевинских машина и компонената ИМК «14 октобар»* Крушевац, прошао је пут од пројектанта, директора ООУР-а за развој до генералног директора. Упоредо са привредничком, градио је и универзитетску каријеру. У периоду од 1978. до 1981. године био је старешина Одељења у Краљеву Машинског факултета Београд, где је изводио наставу из предмета Грађевинске и рударске машине. На место генералног директора фабрике *ИМК 14. Октобар* из Крушевца именован је 1981. На челу фабрике остаје наредних пет година, када фабрика доживљава интензиван развој и постаје једна од најбољих фирми, не само у машиноградњи, у бившој СФРЈ. Ово предузеће су у Краљевини СХС основали страни инвеститори 1923. године, као Фабрику вагона. Примарна делатност била је генерални ремонт путничких и теретних вагона, касније производња челичних конструкција, металних производа широке потрошње, као и производња намењена војној индустрији. У зениту развоја ово предузеће је било највећи регионални произвођач опреме, машина за грађевинарство, рударство, пољопривреду и саобраћај, привредни гигант са 8.000 запослених. Тако је, као организатор и стваралац нових економских вредности, значајно допринео укупном привредном развоју. За изузетне резултате које је постигао у руковођењу фабриком добио је награду АВНОЈ-а. У истом периоду остварио је запажене резултате на научном и стручном плану: написао је већи број научних радова и остварио више иновација из области технике. Његови стручни и привреднички резултати су били врло запажени, па је 6. маја 1986. постављен за председника владе Србије (тада Извршног већа СР Србије). На челу владе Републике Србије остаје до децембра 1989. У звање редовног професора Машинског факултета у Краљеву изабран је 1990. Аутор је две књиге и више стручних радова објављених у земљи и иностранству. Исте године именован је на место амбасадора СР Југославије у Румунији, где је провео девет година. И у време трајања мандата амбасадора изводио је наставу на Машинском факултету у Краљеву, учествовао у комисијама за одбрану магистарских и докторских радова. У слободно време у Румунији, Јевтић је почео да се бави сликарством и вајарством (при амбасади је имао свој атеље), имао је 12 самосталних и више колективних изложби у земљи и иностранству. Често је говорио да је у сликарству налазио спас од политике. Био је почасни доктор наука Универзитета у Букурешту. Поред многих признања, био је носилац Ордена рада са сребрним зрацима. Говорио је руски, енглески и румунски. Из хобија почео је да се бави пчеларством, па је и из ове областо бјавио три књиге.

14. ОКТОБАР: На данашњи дан је рођен

ДРАГОСЛАВ АВРАМОВИЋ

(Скопље, 14. окт. 1919. – Роквил, САД, 26. феб. 2001)

српски и југословенски економиста, банкар, гувернер, креатор антиинфлационог програма, академик.

Основну школу и гимназију је учио у родном граду. Дипломирао је на Правном факултету у Београду, где је 1956. стекао и академски степен доктора економских наука (наслов дисертације: *Проблем трансфера: прилог теорији спољних зајмова*). Цео радни век провео је бавећи се деликатном монетарном и развојном проблематиком. Прва фаза службовања протекла му је у Југославији, на пословима секретара Комисије за замену новца (после Другог светског рата), начелника одељења Министарства финансија ФНРЈ, саветника Народне банке Југославије, асистента за предмет *финансије и финансијско право* на Правном факултету у Београду и у обављању других задужења. У другој фази је афирмисани стручњак у Међународној банци за обнову и развој у Вашингтону (1953-1977), УНКТАД-у у Женеви и другим међународним институцијама (1978-1989). У Светској банци доспео је до места директора Дирекције за развој неразвијених земаља, одакле је отишао у пензију. У УНКТАД-у је био саветник генералног секретара за општа питања и неразвијене земље. Дуго је био директор Секретаријата и, по службеној дужности, члан Независне комисије за међународна питања развоја (Брантова комисија). Трећу фазу обележава поновно ангажовање у Београду, где је био гувернер Народне банке Југославије и главни творац чувеног антиинфлационог програма, којим је јануара 1994. заустављена чудовишна хиперинфлација. Ипак, и на овом примеру је потврђено да је за успех сваког економског програма претходно потребна политичка одлука надлежне власти. Због доприноса у развоју теорије и праксе привредног развоја у домаћим и светским размерама, 1994. је изабран за дописног члана Српске академије наука и уметности. Расветљавајући материју привредног развоја у домаћим оквирима и на светском плану, поготово у неразвијеним земљама, оставио је дубок траг како у решавању конкретних економских проблема, тако и као врло плодан аутор великог броја чланака и књига. Због тога је у стручним круговима у земљи и иностранству уживао велики углед. У српском народу је, због његовог доприноса у обуздавању галопирајуће инфлације, нови динар, који је јануара 1994. замењен за дванаест милиона старих динара и био изједначен са немачком марком, популарно назван аврамчић или *аврамче*. Од његових радова треба поменути: *Debt Servicing Capacity* (Способност сервисирања дуга, коаутор 1958), *Economic Growth and External Debt* (Економски раст и спољни дуг, коаутор 1964); *Функција девизног курса у социјалистичкој привреди*, 1953; *Economic Growth of Columbia* (Економски развој Колумбије, 1972); *Заједничка криза Север-Југ: сарадња за опоравак света: Брантова комисија* (превод са енглеског, коаутор, 1983); *Uncommon Opportunities. An Agenda for Peace and Equitable Development* (Необично повољне прилике. Дневник за мир и праведан развој, коаутор 1994); *Реконструкција монетарног система Југославије и победа над инфлацијом 1994*. Осим на српском и енглеском, радови су му објављивани и на француском и шпанском језику.

15. ОКТОБАР: *На јучерашњи дан је рођен*

МИЛАН ТРКУЉА

(Госпић, Лика, 14. окт. 1932. – Нови Сад, 24. јан. 1992)

српски и југословенски аграрни економиста, међународни експерт,
државни функционер, професор универзитета.

Основну школу завршио је у Београду 1943. године, малу матуру положио у Новом Саду (1946), где је завршио Трговачку академију (1949). Економски факултет завршио је у Београду (1954), а на истом факултету је и магистрирао (1968). Докторат економских наука стекао је на Економском факултету у Загребу (1973). Тема докторске дисертације: *Економске детерминанте средњерочног и дугорочног развоја југословенске пољопривреде*. Радио је у Заводу за пољопривреду, прехранбену и дуванску индустрију у Новом Саду 1955-1966. (од 1961. године Завод је интеграцијом прерастао у „Институт за прехранбену индустрију“) у својству приправника, стручног сарадника, затим управника Звода за економска истраживања, да би постао и генерални директор Института. Од 1968. до 1975. године саветник је (у рангу подсекретара Већа) у Извршном већу Скупштине САП Војводине. Од 1974. до 1978. године саветник је у СИБ-у у рангу подсекретара; од 1978. године је ванредни професор на Економском факултету у Суботици, а од јануара 1982. године ванредни професор на Пољопривредном факултету у Новом Саду. Обављао је многе значајне функције. Био је члан Савезног економског савета (1970-1978) и члан Комисије за друштвено-економске односе Председништва САП Војводине (до 1982); као члан југословенских делегација учествовао је на свим заседањима и конференцијама више тела Организације за храну и пољопривреду УН (ФАО). Као истакнути учесник заседања ове међународне организације изабран је за председника Програмског комитета ФАО 1977. године (и на тој је функцији реизабран 1979. и 1981). Био је учесник на многобројним конференцијама Комитета за пољопривреду ОЕЦД-а; члан је југословенске делегације на међународној конференцији у Паризу о „међународној економској сарадњи“ (разговори „Север Југ“ 1977), делегат и извештач на I светској конференцији о аграрној реформи. Био је члан југословенских делегација за преговоре са ЕЕЗ и копредседник мешовитог Комитета ЕЕЗ - Југославија за пољопривреду. На Технолошком факултету у Новом Саду поверена му је настава из предмета *Економика исхране народа*, а затим на постдипломским студијама на Пољопривредном и Правном факултету у Новом Саду. Од избора за ванредног професора на Економском факултету у Суботици предавао је *Економику пољопривреде* и *Теорију крупне производње* на Пољопривредном факултету у Новом Саду, узимајући учешће и на постдипломским курсевима на оба факултета. Последњих пет година свога радног и животног века провео је у Риму као један од првих сарадника генералног директора ФАО. Његова активност на пољу научно-истраживачког рада била је изузетно плодотворна, материјализована је у виду бројних научних радова и студија од којих неке представљају капиталне доприносе агроекономској науци. Од његових значајнијих радова треба помени: *Међународно тржиште производа пољопривредног порекла: са посебним освртом на земље у развоју*, 1982; *Оријентациони програм пуног коришћења потенцијала наводњавања у систему Дунав-Тиса-Дунав* (коаутор), 1984.

16. ОКТОБАР: На данашњи дан је рођен

КАРЛ КАУЦКИ

(Karl Kautsky),

(Праг, Чешка, 16. окт. 1854. – Амстердам, Холандија, 17. окт. 1938)
 чешко-аустријско-немачки социјалдемократа, филозоф, економиста,
 теоретичар марксизма и социјализма, ревизиониста, вођа интернационале.

У свом стваралачком деловању био је испочетка под утицајем ласалијанства, неомалтузијанства и анархизма да би, преко револуционарног марксисте, еволуирао у ревизионисту марксистичког учења и реформисту капитализма. Он са антмарксистичког гледишта оштро критикује социјалистичку револуцију и изградњу социјалистичког друштва. Оснивач је и дугогодишњи уредник чувеног штутгартског часописа *Neue Zeit* (Ново време). Најзначајнији његов марксистички обојен рад *Karl Marx ökonomische Lehren* (Економско учење Карла Маркса, 1887) а најпознатије његово дело *Die Agrarfrage* (Аграрно питање, 1899). Помагао је Ф.Енгелсу у дешифровању Марксовог рукописа II и III тома Капитала, а сам је средио и издао Марксов рукопис о критици политичке економије, под насловом *Theorien über den Mehrwert* (Теорије о вишку вредности, 1-3, 1905-1910), које је преведено на многе језике, па и на српски (Београд, Култура, 1956). Синтезу својих схватања којима критикује и ревидира теоријску подлогу марксизма изложио је у делу *Materialistische Geschichtsauffassung* (Материјалистичко схватање историје, 1927; објављено на српском 1937, Београд). За његово име се везује теорија *ултраимперијализма*, карактеристичну по владавини међународно уједињеног капитала, која ће отклонити конкуренцију и разне облике противречности на унутрашњем и светском плану. Разматрајући економске проблеме, Кауцки иступа са тврдњом да империјализам није највиши и последњи стадијум капитализма и предвечерје социјалистичке револуције, већ да је он само посебна политика буржоаске државе, облик спољне политике који се изражава у настојању индустријских држава да приграбе за себе аграрне земље. Другим речима, империјализам је, по њему, колонијална политика. Он на тај начин одваја политику од економије. По његовој теорији тзв. ултраимперијализма, капитализам улази у нову фазу свог развитака где уместо дотадашње конкурентске борбе и противречности између капиталистичких земаља, долази до владавине уједињеног међународног финансијског капитала. Пораст монопола доводи до одстрањивања конкуренције и анархије у производњи, како на унутрашњем тако и на међународном плану, и међународни монополи се, по схватању Кауцког, појављују као оруђе мира. Овој теорији ултраимперијализма оштро се супротстављао Лењин, нарочито у својим радовима *Крах Друге интернационале* (1915) и *Империјализам као највиши стадиј капитализма* (1917). Кауцки је 1917, са Бернштајном или Хилфердингом, организовао тзв. *Независну социјалдемократску партију Немачке*. После Октобарске револуције у Русији, он диктатури пролетаријата супротставља своју „теорију чисте демократије“, која је наишла на оштру критику Лењина (*Пролетерска револуција и ренегат Кауцки*, 1918). Његов некритички став према немачком империјализму у Првом светском рату изражен је у вишетомном делу *Die deutschen Dokumente zum Kriegsausbruch 1914*. (Немачки документи о почетку рата, 1919-1927).

17. ОКТОБАР: *На сутрашњи дан је преминуо*

ИЛИЈА МИЛОСАВЉЕВИЋ-КОЛАРАЦ

(Колари код Смедерева, око 1798. - Београд, 18. окт. 1878)

српски велетрговац, стваралац економских и културних вредности,
један од највећих српских добротвора и задужбинара.

Отац Милосав био је абација, мајка се звала Јованка-Јока. Основну школу учио је у родном селу. Са родитељима је 1813. избегао у Аустрију, у банатско село Црепају, где је већ испољио предузимачки дух купујући рибу од аласа на Дунаву и препродајући је избеглицама из Србије у банатским избегличким логорима. У Коларе се вратио крајем 1814, а три године касније дошао је у Београд и запослио се као трговачки момак (код Марка и Милутина Радовановића). Са Милутиновом ћерком Синђелијом оженио се 1827, када је започео самостално да се бави трговином. Око 1832. напустио је Србију (или због увреде што га је полиција батинала јер је носио капу са позлатом, или зато што му је по кнез Милошевом наређењу одузета кућа). У Панчеву је наставио трговину свињама и житарицама и под именом Илија Србијанац био познат у Ђеру, Пешти и Бечу. Постао је један од најбогатијих трговаца у доњем Банату. У време револуције 1848/49. именован је за члана Народног одбора у Панчеву. Пошто му је жена умрла у Пешти 1855. (сахрањено ју је у порти Цркве Св. Марка у Београду), у другој половини 1856. настанио се у Београду. Наставио је да тргује сољу и шалитром и инвестирао у рударство. Учествовао је 1871. у оснивању Првог српског акционарског друштва за производњу пива, које је имало почетни капитал од 50.000 аустријских дуката. По династичком опредељењу био је карађорђевићевац, доведен је у везу са припремањем Тополске буне 1877. те га је Преки суд осудио најпре на пет година, затим је казна смањена на две, под притиском јавног мњења је 1878. ослобођен, али је после вишемесечног заточења у пожаревачком казамату убрзо преминуо. Сахрањен је на гробљу код Цркве Св. Марка (његови посмртни остаци заједно са посмртним остацима супруге касније су премештени на Ново гробље у Београду, у Алеју великана). Пошто није имао децу, обилато је давао у добротворне сврхе. На иницијативу Томе Вучића Перишића децембра 1856. са њим је основао фонд у који су обојица уложили по 250 дуката, ради одржавања парастоса изгинулим ратницима за ослобођење Србије. Затим је, на подстицај личног пријатеља Косте Цукића, имовину завештао у просветне сврхе и на Видовдан 1861. основао Књижевни фонд Илије Милосављевића Коларца, из којег је помагано штампање књига и сваке године издвајано по сто дуката за књижевну награду. Поводом стогодишњице рођења Саве Текелије, даровао је 400 дуката за оснивање Правне академије у Новом Саду, али није основана. Тестаментом од 1877. целокупно имање завештао је за потпомагање српске књижевности и подизање српског универзитета. Због покушаја његових братаница да оспоре тестамент, Коларчева задужбина је призната тек одлуком Касационог суда 1881. године. Зграда Коларчевог народног универзитета на Студентском тргу у Београду је завршена 1932. године, и на њој је уклесан натпис „Задужбина Илије М. Коларца“. Коларчева задужбина је после Другог светског рата претрпела велику штету, знатан део њене имовине је одузет, а статус задужбине повратила је тек 1992.

18. ОКТОБАР: *На данашњи дан је рођен*

ЧЕДОМИЉ МИЈАТОВИЋ

(Београд, 18. окт. 1842. - Лондон, 14. мај 1932)

српски економиста, политичар, преводилац, историчар, публициста,
дипломата, министар, професор универзитета, академик.

Основну школу, гимназију, Лицеј и правне науке на Великој школи, са одличним успехом, завршио је у родном граду. У својству државног питомца, високошколско образовање економско-финансијске струке стицао је на Минхенском, Лајпцишком, Циришком и Бечком универзитету. Био је професор политичке економије на Великој школи, министар финансија, секретар кнеза Милана, министар иностраних дела, посланик у Цариграду и Лондону. Изабран је за редовног члана Српског ученог друштва, дописног члана Југославенске академије знаности и умјетности у Загребу и почасног члана Матице српске у Новом Саду. Био је такође секретар и председник Српске краљевске академије наука и уметности. Стигао је да буде уредник великог броја листова и часописа. Осим економских дела, налазио је време да пише литерарне радове и историјске студије. Бавио се и преводилаштвом. Био је један од наших првих емиграната у одлазећој реци националне памети, јер је још 1894. године напустио Србију и стално се настанио у Лондону. И поред изразите, веома ретке плодности исказане у неколико области људског стваралаштва и вишегодишњег министровања, због свог беспрекорног поштења није стекао никакав иметак, тако да је старачко доба провео скромно, живећи само од пензије. Објављивао је радове којима се са неједнаким успехом огледао у области економских доктрина, политичке економије, привредне историје и финансија. Највећи, оригинални научни допринос дао је изучавајући економску историју Србије, поготово спољну трговину. Учествовајући у раду више српских влада у својству министра финансија, утицао је у доношењу значајних привредних прописа и других мера у вођењу економске политике. Примера ради, треба поменути увођење динара (у сребру) као српске националне новчане јединице (1873), оснивање Народне банке Србије (1884), прихватање међународног декадног система мера, закон о шест дана орања, закон о потпомагању индустријских предузећа, низ закона о обезбеђењу државних прихода. Као човек широког образовања и несвакидашње радне енергије, оставио је видан траг како на плану економске теорије тако и на подручју економске политике. Припада му једно од најистакнутијих места у развоју економске мисли у Србији током друге половине XIX века, када је економска наука била у повоју. Не обраћајући пажњу на мноштво његових мањих економских радова расутих по новинама и часописима, његова главна и најобимнија економска дела су три уџбеника: *Извод из политичне економије* (1857), *Наука о државном газдинству или наука о финансији по Лоренцу Стајну и другима* (1869) и *Историја трговине* (1893).

19. ОКТОБАР: *На јучерашњи дан је рођен*

ЈОВАН ЖУЈОВИЋ

(Брусница код Горњег Милановца, 18. окт. 1856. - Београд, 19. јули 1936)
српски антрополог, геолог, агроекономиста, економски историчар,
министар, професор универзитета, академик.

Отац му је био начелник Округа рудничког, а касније начелник Главне војне управе, па је породица касније прешла у Београд. Детињство и основно школовање провео је у Неменикућама (код Сопота), где су Жујовићи имали дедовину. Нижу и вишу гимназију завршио у Београду. Отац му је омогућио одлазак у Цирих на Политехнику, али због неодлучности шта да учи, враћа се 1873. у Београд и уписује Филозофски факултет, природно-математички одсек. При крају студија учествује три месеца у I српско-турском рату. Почетком 1876. одлази у Париз, уписује Антрополошку школу и природне науке на Сорбони, где је 1879. положио завршни испит, 1880. постављен за суплента на Катедри минералогije на Филозофском факултету, оснива Минералашко-геолошки кабинет, прикупља разне стене за своја истраживања. Постаје члан многих међународних и домаћих друштава: 1883. изабран је за члана Српског ученог друштва, када је основана Српска краљевска академија изабран је међу првих 16 академика. Од 1900. предано ради у Српској краљевској академији на научним проблемима, објављује радове и књиге из области геологије, био је секретар Академије, почиње да се бави и политиком. Добро је познавао проблеме села и сељаштва, био преокупиран мислима да је селу и земљорадницима потребна сваколика помоћ, јер се од њих много очекује а мало им се помаже. Са академиком С.Лозанићем желео је да пружи помоћ селу и преко разних мера побољшања земљишта, да би производња била повећана, земљорадници просвећенији, школовање надарених помогнито, и подржао идеју отварања пољопривредног факултета. Као министар просвете слао је државне питомце на усавршавање агрономских наука у иностранству, издејствовао суму за формирање Фонда за оснивање пољопривредног одсека на Универзитету (после I св. рата, сума је износила преко милион динара у злату, искоришћено за изградњу Пољопривредног факултета). Највише се интересовао за везе геологије и агрономије, износио бројне примере узајамности вегетације и геолошке подлоге. Неке замисли о побољшању ситуације у пољопривреди изнео је на конгресу земљорадничких задруга 1905. (фонд за земљорадничке пензије; порези и други намети постали тежобни и за боље домаћине; народ иде јатимице у печалбу и надницу; трећина земљорадника без кола а друга трећина заменила волове у јарму кравицама; половину зиратне земље држи петина земљорадника; велики број сељака без земље и без стоке; ниједан капитал и ниједан рад не зависи тако од случаја као земљорад). Написао је више радова који се односе на економске проблеме села и пољопривреде: *Снабдевање села водом*, 1931; *Груписање сељачких имања*, 1901; *Земљорадничке невоље у Источној Србији*, 1903; *Програм радова за добро села*, 1926; *Српски сељак*, 1918 (Државна штампарија Краљевине Србије, Крф); *Пољска привреда у народним пословицама*, 1925. На имању у Неменикућама водио је дневник од 1894, на 814 страна записано је све што се догађало у току дана, особито послови око пољских радова (чува се у САНУ, објављен 2003. у издању Српског друштва за историју науке, под насловом *Дневник из Неменикућа*).

20. ОКТОБАР: На данашњи дан је преминуо**ИВАН СТОЈАНОВИЋ**

(Крагујевац, 30. нов. 1940. - Београд, 20. окт. 1996)

српски и југословенски економиста, теоретичар економске политике социјализма, цена и тржишних структура, професор универзитета.

Основно и средњошколско гимназијско школовање окончао је у родном граду. На Економском факултету у Београду, Одељење у Крагујевцу, дипломирањем 1965. завршио је студије. Магистрирао је 1972, а докторирао 1975. на Економском факултету у Београду. Године 1969. изабран је, на предмету *Теорија и политика цена*, за асистента Економског факултета Београдског универзитета. У звање доцента за исти предмет унапређен је 1975, ванредног професора 1981, а редовног професора 1986. Био је главни уредник часописа „*Гледишта*“, уредник часописа „*Марксистичка мисао*“ и председник Научног друштва економиста Југославије. Био је накратко и директор новинско-издавачке куће „*Политика*“. Круг његовог научноистраживачког интересовања чинили су савремени проблеми политичке економије, повезаност и противречности економије и политике, са тежиштем на теорију и политику цена, нарочито у условима олигополске тржишне структуре и социјалистичке робне производње. Био је главни координатор на истраживачком пројекту: „*Привредни систем као фактор друштвено-економског развоја*“ у периоду 1986-90, као и научног пројекта „*Привредно-системски услови и претпоставке оживљавања друштвено-економског развоја Србије*“ у периоду 1991-95. Иако је изненада преминуо у пуној стваралачкој снази, стигао је да објави преко стотину радова различитог карактера у водећим домаћим часописима, као и више лексикографских прилога из области тржишне економије. Добио је Октобарску награду града Београда 1986. године, за књигу *Социјализам и тржиште* (у издању Економике из Београда). Такође, Стојановић је постхумно номинован за почасно звање „Човек године 1997“, од стране Америчког биографског института (АБИ), а име му је уписано на „Златну плочу Института за 1996. годину“ за научни и друштвени рад. Најважније његове прилоге економској науци чине ова дела: *Савремена тржишта и цене (теоријске основе образовања цена на олигополским монополским тржиштима)*, 1977; *Економска преиспитивања: ко раднике повезује лажним концима* (коаутор), 1984; *Социјализам и тржиште*, 1986; *О положају марксистичке литературе у нас*, 1974; *Привредна стабилизација и формирање цена*, 1985; *Марксизам, социјализам и роба*, 1985; *Остваривање Дугорочног програма економске стабилизације*, 1986; *Куда и како даље: записи о односима и противречностима економије и политике*, 1989; *Теорија цена: основе микроекономске анализе тржишта и цена*, 1992; *Инфлација, незапосленост и политика*, 1992; *Оптимизација пословања предузећа у условима монопола*, 1993; *Микроекономска теорија цена*, 1993; *Теорија тражње и понашање потрошача: прилог геометријско-тополошкој анализи*, 1993; *Економска политика у Југославији 1996-2000: (неки проблеми и дилеме о путевима њиховог решавања)*, 1995; *Проблеми новог улаза у монопол и олигопол*, 1996; *Сто појмова проблема тржишне економије*, 1996; *Како успешно улагати (главни критерији оптимизације инвестиција)*, 1996; *Тржишта и цене капитала и рада (анализа проблема равнотеже - оптимума)*, 1995.

21. ОКТОБАР: На данашњи дан је рођен

ВИЛХЕЛМ РОШЕР

(*Wilhelm Friedrich Roscher*)

(Хановер, 21. окт. 1817. – Лајпциг, 4. јуни 1894)

немачки историчар и економиста, професор универзитета,
оснивач историјске школе економске мисли.

Мада се припремао за наставника историје, пало му је у део да предаје економију. Био је професор Гетингенског и Лајпцишког универзитета. Као главни теоретичар старије историјске школе истакао се рано, јер је у својој двадесетшестој години објавио дело *Grundriss zu Vorlesungen über die Staat-wirtschaft nach geschichtlichen Methode* (Основа предавања о државној привреди према историјском методу, 1843.). Познато је и његово обимно дело *System der Volkswirtschaft* (Систем народне привреде, пет томова, 1854-1894, укупно осам издања). Ово дело, у поднаслову описано као приручник за бизнисмене и студенте, било је најутицајнија књига из области политичке економије у Немачкој у другој половини 19. века. Проучавајући привредну историју разних народа, систематизовао је огромно историјско-чињеничко знање, са убеђењем да оно може помоћи државницима у решавању практичних друштвено-економских проблема. Писао је и неке чисто историјске и филозофске књиге, политичке студије и чланке, као и многе студије о историји економске литературе. Међутим, његово једино дело од трајног значаја је *Geschichte der National-oekonomik in Deutschland* (Историја националне економије у Немачкој, 1874). Рошер је своју методу назвао „историјско-физиолошком“, као контраст „филозофској“ или „идеалистичкој“ методи. Тврдио је да циљ политичке економије није да успостави најбоље могуће стање ствари, него да опише тренутно стање у које је економија доспела током развоја. Између два питања „Шта јесте?“ (позитивна економија) и „Шта треба да буде?“ (нормативна економија), он је одговарао само на прво; друго питање по њему не може бити изучавано научно јер зависи од стално променљивих мишљења и личних избора. Док наука не може бити базирана на идеалистичкој филозофији, изучавање онога што се заиста догодило може да пружи „чврсто острво научне истине, која може бити прихваћена на исти начин као што следбеници различитих система медицине признају учења математичке физике“. У поређењу са млађом историјском школом, Рошер је био много ближи класичној теорији економије. Веровао је да се развој може најбоље разумети проучавањем историје древних народа, Грчке и Рима. Пошто три фактора производње одређују развој сваког народа (земља, рад и капитал), од њих је један увек доминантан у сваком следећем стадијуму економског живота, па би добро статистичко познавање економских чињеница, омогућило решење конфликта међу факторима производње. Био је вештији у проналажењу детаља и у разумевању догађаја, него у формулисању сопствене теорије. Иако стога није могао да испуни зацртани циљ свог историјског приступа, његова књига *Историја националне економије у Немачкој* остаје изванредан рад незаобилазан на пољу економске анализе. Њега није интересовала само историја економске анализе, већ и личност сваког економисте. Његова књига је енциклопедијски преглед историје немачких економиста, економије и економскополитичке литературе до средине друге половине 19. века.

22. ОКТОБАР: На данашњи дан је рођен**ПЕТАР И. ЉАШЋЕНКО**

(Пётр Ива́нович Лященко)

Саратов, на Волги, 22. окт. 1876. - Москва, 24. јули 1955)

руски аграрни економиста, историчар руског и совјетског привредног развоја, професор универзитета, ректор, академик.

Завршио је Прву саратовску класичну гимназију (1894), потом је са одличним успехом завршио Физичко-математички факултет (1899) и економски одсек Правног факултета (1900) Императорског универзитета у Санкт-Петербургу. Био је универзитетски наставник *политичке економије, аграрне теорије и статистике* и научни радник у Петербургу, Томску, Ростову на Дону, Москви и Кијеву. Од 1900-1901 је стажирао на Универзитету у Лајпцигу и Институту за пољопривреду и био доцент овог универзитета (1903-1908). Држао је предавања из политичке економије, агрономије и статистике на Правном факултету (1908, 1910-1913). Од 1913-1917 био је професор Царског Томског универзитета (катедра Политичке економије), од 1914. до 1917. је био декан Правног факултета. Одбранио је докторску дисертацију из политичке економије и статистике, 1914. године на Царском универзитету у Харкову. У јуну 1916. био је ректор Царског Томског универзитета. Због сукоба са делом професора факултета у мају 1917. је пребачен у Донски универзитет. Након Октобарске револуције научни и образовни рад наставио је у Ростову на Дону (универзитетски професор, 1918-1922 ректор Донског института националне економије), у Москви (Московски државни универзитет и Економски институт Академије наука СССР) и Кијеву (виши научни сарадник Института економије Украјинске академије наука). Био је дописни члан АН СССР и академик Украјинске академије наука. У првом стваралачком периоду бавио се агрономским темама, тржиштем пољопривредних производа и проблемима управљања земљиштем. Из тог периода су ови значајни његови радови: *Хлебная торговля на внутренних рынках Европейской России* (Трговина хлебом на домаћим тржиштима европске Русије, 1912); *Крестьянское дело и пореформенная землеустроительная политика* (Селјачки послови и постреформска политика управљања земљиштем, 1917); *Регулирование крестьянского землевладения* (Уређење селјачког управљања земљиштем, 1917); *Очерки аграрной эволюции России* (Есеји о аграрној еволуцији Русије, 1925). Он је међу првима од совјетских економиста уопштио тенденције развоја руске и совјетске привреде са марксистичко-лењинистичког аспекта. Главна његова дела су: *История русского народного хозяйства* (Историја руске народне привреде, друго издање 1930) и *История народного хозяйства СССР* (Историја народне привреде СССР, том 1-2, 1948, четврто издање, 1956). За овај научни рад добио је високо државно признање - Стаљинску награду (1949). Да не буде сасвим заборављен, у Институту за економију Украјинске академије наука, на основу његове личне библиотеке, оформљен је научни кабинет који, у његову част, носи име Љашћенко.

23. ОКТОБАР: На данашњи дан је рођен

НИКОЛАЈ И. ТУРГЕЊЕВ

(Николай Иванович Тургенев)

(Симбирск/Уљановск, 23. окт. 1789. – Париз, 10. јан. 1871)

руски историчар, правник и економиста, теоретичар пореског система и слободне трговине, револуционар-декабриста.

Потиче из племићке породице. Студирао је на Московском и Гетингенском универзитету, где је изучавао историју, правне науке, политичку економију и финансијско право. Био је помоћник секретара Државног думе. Један је од идеолога револуционарног покрета који се залагао за укидање царизма и кметства у Русији и успостављање републике. Актери овог покрета, у периоду после смрти цара Александра I, по неуспелом устанку од децембра (*декабря*) 1825, названи су декабристи. С обзиром да се налазио у иностранству за време устанка, у одсуству је најпре осуђен на смрт, што је касније преиначено у доживотно прогонство. Познати руски књижевник Иван Сергејевич Тургењев описао је живот овог свог даљег рођака. Био је припадник класичне школе руске економске мисли, која је од класика са Запада преузимала само оне идеје које су биле у складу са тадашњом заосталошћу царистичке Русије у којој је кметство тек било укинато. Ово се посебно односи на просветитељску филозофију, антифеудализам и либерализам. Петербуршки губернатор генерал Михаил Милорадович (пореклом од српског рода Милорадовића из Херцеговине, погинуо у декабристичкој побуни) 1819. затражио је од Тургењева да сачини елаборат о крепосном праву (кметству) који је губернатор био дужан доставити цару. Тургењев је стога предлагао доношење закона о „свободних хлебопашца“, био је заговорник укидања кметства и очувања велепоседа на којима би радили слободни сељаци. Пре одласка у прогонство (најдуже је боравио у Француској, од 1833. је живео у Паризу) написао је познато дело *Опыт теории налогов* (Искуство пореске теорије, 1818), којим је ударио темеље руске финансијске теорије. У овом делу он полази од Смитове теорије пореза, иступа против меркантилиста, делимично се супротставља и физиократским схватањима, залаже се за потпуно слободну трговину, жестоко се противи високим царинским дажби-нама, за смањивање пореза на "обичне људе" а против пореског ослобађања племства, за обрачун пореза на нето приход а не на радничке плате. Ова књига је, без преседана у Русији за тако озбиљна дела, имала велики одјек: до краја године је распродата, у мају 1819. појавило се друго издање, али је после 1825. забрањена и уништени су сви пронађени примерци. Као један од првих руских револуционара емиграната, 1847. је на француском објавио тротомно дело *Русија и Руси* (*La Russie et les Russes*), којим је поставио основу либерално буржоаске концепције историје декабризма. То је био први рад у доба цара Николаја, у којем је руски политички либерализам добио пун израз, у којем аутор представља обиман план за реформе, који се односи на ослобађање сељака, уређење правосуђа са увођењем пороте и укидање телесног кажњавања, уређење изборног система са одређеним квалификованим квотама бирача, успостављање локалне самоуправе, тражи слободу штампе. И касније је публиковао низ брошура са тематиком реформи социјалног и политичког система у Русији: *О новом устројстве крестьян*, 1861; *Взгляд на дела России*, 1862.

24. ОКТОБАР: *На сутрашњи дан је преминуо*

АЛЕКСА СПАСИЋ

(Смедерево, 1831. – Београд, 25. окт. 1920.),

српски економиста, дипломата, политичар, теоретичар система финансија и банкарства, министар финансија, гувернер, академик.

По окончању високошколског образовања, наизменично је радио у Министарству финансија и Министарству иностраних дела Србије. За време рада у другом министарству, био је најпре у српским дипломатским представништвима у Букурешту, Бечу, Паризу и Лондону, а потом начелник одељења. Као службеник у српским посланствима на страни, изучавао је финансијску проблематику и преносио знања у Србију. Писао је врло много, посебно у деценији од 1867. до 1876. године. Припадао је школи класичне политичке економије (поштовалац Џ.С.Мила и Адама Смита). Наглашавао је важност добрих установа за благостање народа (уставности, слободе, заштите имања, слободних политичких институција, демократије), затим штедње и умерених пореза. У првом министарству доспео је до министра финансија и заступника министра народне привреде. На место министра дошао је са положаја првог гувернера Народне банке Србије, односно Привилеговане народне банке Краљевине Србије (како се ова банка звала од оснивања 1884. до јануара 1920, када је постала Народна банка Краљевине СХС). После тога био је комесар вакуфских добара и управник Управе фондова. Био је редовни члан Српског ученог друштва, а приликом његовог прерастања у Српску краљевску академију изабран је за њеног почасног члана од 1892. године. У оквиру развоја економске теорије и привредне праксе у Србији током друге половине XIX века, он заузима место популаризатора класичне политичке економије, поборника слободне конкуренције и либералистичке економске политике. Обрађујући релевантна питања политичке економије и финансија посебно значајна за Србију тог доба, мање се бавио економско теоријским, а више финансијско-практичним питањима. Свој поглед на економску мисао и привредну праксу изложио је у неколико књига и брошура, као и у приличном броју чланака објављених понајвише у „Српским новинама“ и „Гласнику Српског ученог друштва“, претежно током осме деценије XIX столећа. Главна његова економска дела су: *Државе и финансије* (1867), *Установе и народно благо* (1868), *Банке и банкари* (1870), *Париске и лондонске банке и како оне узајамно пребијају и измирују рачуне* (1872), *Финансије општинске у Француској и Енглеској* (1874), *Финансије и народи* (1874), *Најважнија питања из политичке економије* (1876). Публиковао је више дела и из других области, политичке филозофије (*Разговор о најбољем облику владавине*, 1888), пољопривреде (*Неколико студија из агркултуре*, 1875) и дипломатије (*Народни представници (дипломати) у иностранству*, 1874).

25. ОКТОБАР: *На данашњи дан је преминуо*

РИСТО ВУКЧЕВИЋ

(Лијешње код Подгорице, 7. јан. 1929. – Подгорица, 25. окт. 1994)
црногорски и југословенски економиста, теоретичар привредног развоја,
политичар, председник парламента, професор универзитета, декан.

На Економском факултету Универзитета у Београду дипломирао је 1954. а 1965. одбранио докторску дисертацију (тема: *Проблеми привредног развоја Црне Горе*). Апсолвирао је и на Филозофском факултету у Београду. Као студент обављао је низ значајних друштвених дужности а због политичких уверења после Резолуције Информбироа био је на издржавању казне на *Голом отоку*. Од 1958. до 1965. радио је у Извршном већу Скупштине СР Црне Горе као начелник одељења за инвестиције и савјетник у Кабинету Предсједника. По оснивању Економског факултета у Титограду, предавао је *Економику предузећа*, *Теорију и планирање привредног развоја* и *Економску анализу инвестиција*, а на последипломским студијама изводио је наставу на предмету *Управљање развојем*. У звање редовног професора изабран је 1977. године. Био је директор Института за друштвено-економска истраживања (1965-1968), декан Економског факултета (1968-1972), директор Републичког завода за друштвено планирање (1976-1978). Био је председник Савезног економског савета, председник Секције за научни рад Савеза економиста Југославије, председник Савеза економиста Југославије и председник Републичког савјета за развој. У децембру 1990. године изабран је за Предсједника Скупштине Републике Црне Горе, и на тој дужности га је смрт затекла. Добитник је више награда и признања: Тринаестојулске награде (1969), Награде ослобођења Титограда (1972) и Ордена Републике са сребрним вијенцем (1980). Сарађивао је у више југословенских научних часописа, листова и ревија и био члан више редакција. Објавио је више од 170 научних радова. Аутор је 7 књига, 20 монографија, 34 студије, 76 чланака у домаћим и 15 у међународним часописима, 34 саопштења на домаћим и 6 на међународним конференцијама, Економски факултет у Подгорици је 1995. године објавио, у два тома, *Сабрана дјела*. проф. др Риста Вукчевића. Важније књиге: *Развој привреде Црне Горе* (Економски факултет, Титоград, 1974), *Индустријализација и деаграризација Југославије* (Универзитетска ријеч, Титоград, 1983), *Привреда Југославије у различитим друштвеним системима* (Економски факултет, Подгорица, 1994). Чланци: *Образовање, наука и привредни развој - осврт на Црну Гору* (Образовање и васпитање, Титоград, 1985), *Основне диспропорције у привредном развоју Црне Горе* (Гласник Привредне коморе Црне Цоре, Титоград, 9/1985), *Економске функције државе и "националне економије"* (Свеске, Сарајево, 1986), *The present-day historical trend as signpost showing the way out of the crisis (Socialist thought and practice, no. 1-2, Београд, 1989)*, *Могућност развоја и антиинфлациона политика* (Економист, Београд, 1991), *Држава и макроекономско управљање* (Зборник ЦАНУ, Подгорица, 1992), *Крупне деформације у процесу својинских реструктурирања привреде* (Економист, Београд, 1993).

26. ОКТОБАР: На данашњи дан је преминуо

НИКОЛА ЧОБЕЉИЋ

(Лесковац, 21. апр. 1912. - Београд, 26. окт. 2002)

српски и југословенски економиста, теоретичар привредног развоја,
професор универзитета, академик.

Основну школу и нижу гимназију завршио је у Подгорици, матурирао у Београду 1930. године. Правни факултет у Београду завршио је 1934, а докторирао на Економском факултету Београдског универзитета 1959. са тезом *Политика привредног развоја Југославије и њени резултати 1947-1956*. Од 1930. радио је у Управи града Београда. Припадао је радничком покрету, током 1939/40. био је председник главног одбора Задружне омладине Југославије, сарадник часописа „*Наша стварност*“ и „*Живот и рад*“. Као члан КПЈ почетком 1943. је ухапшен и одведен у концентрациони логор на Бањици, затим на принудни рад у Аустрију до краја рата. После ослобођења је био помоћник министра трговине и помоћник председника Савета за робни промет НР Србије, државни подсекретар за привреду ФНРЈ, заменик директора Савезног завода за привредно планирање где је формирао Одељење за економска истраживања које је постало језгро за оснивање Југословенског института економских наука. За редовног професора Економског факултета Универзитета у Београду изабран је 1962, био је шеф Катедре за економску политику, изводио постдипломску наставу на економским факултетима у Београду, Титограду, Скопљу, Суботици и Новом Саду. Био је председник Друштва економиста Србије, потпредседник Савеза економиста Југославије, члан одбора за економске науке ЦАНУ, члан Научног друштва Србије (од оснивања 1969) и редовни члан САНУ од 1988. Један је од покретача часописа „*Економски преглед*“ и његов уредник. Био је главни уредник часописа „*Економист*“, органа Савеза економиста Југославије. Држао је предавања на Оксфорду (1961) и на универзитетима Колумбија и Мериленд у САД (1962). Учествовао је са рефератима на многим међународним научним скуповима, као и у организацији девет научних скупова у САНУ посвећених проблемима привредног развоја и привредног система Југославије. Одликован је Орденом рада првог реда, Орденом заслуга за народ са сребрном звездом и Орденом рада са црвеном заставом. Добитник је Седмојулске награде СР Србије (1965) и бројних повеља и плакета. Попут још неких српских економиста, још педесетих година писао је о потреби јачања тржишних тенденција у југословенској привреди. Због ставова о очувању економских функција Федерације, смењен је са положаја заменика директора Савезног завода за привредно планирање (заједно са директором В. Гузином). Био је неоспорни ауторитет за питања привредног развоја, привредног система и економике Југославије. Објавио је велики број радова различитог профила, неке и на неколико страних језика. У ранг најважнијих дела спадају његове књиге: *Политика и методи привредног развоја Југославије*, 1959; *Проблеми привредног развоја Југославије*, 1962; *Теорија инвестиционих циклуса у социјалистичкој привреди* (са Радмилом Стојановић), 1966, објављено на енглеском, Њујорк 1969; *Привреда Југославије - раст, структура и функционисање*, I, 1972, II, 1974. Поводом седамдесет пет година његовог живота, часопис „*Економска мисао*“ посветио је тој годишњици посебан јубиларни број (1/1988).

27. ОКТОБАР: *На данашњи дан је рођен*

БРАНКО БАЈЧЕТИЋ

(Билећа, Херцеговина, 27. окт. 1920. – Београд, 7. мај 2012)

српски и југословенски аграрни економиста, теоретичар организације и економике производње, професор универзитета, декан, академик.

Гимназију је похађао у Сарајеву, а матурирао у Београду 1941. године. Дипломирао је на Пољопривредно-шумарском факултету у Београду-Земуну 1949. Докторат пољопривредних наука стекао је 1959. године на Пољопривредном факултету у Сарајеву. У току 1960. провео је 6 месеци на специјализацији у Швајцарској. Студијске боравке обавио је у Холандији (1955), Аустрији (1956), СР Немачкој (1966. и 1969), Бугарској (1967), Француској (1972), СССР и Чехословачкој (1977) и САД (1979). По завршетку студија био је професор средњих пољопривредних школа у Приштини, Ваљево и Бијељини. За асистента за предмет *Организација пољопривредних предузећа* на Пољопривредном факултету у Сарајеву изабран 1953. За доцента унапређен је 1959, ванредног професора 1962, а редовног професора 1968. За редовног професора Пољопривредног факултета у Земуну изабран је 1972. године. Објавио је два универзитетска уџбеника: *Организација пољопривредних газдинстава - Општи део* (коаутор Ж. Финци), Универзитет у Сарајеву, 1963. и 1974, *Организација пољопривредних газдинстава - Специјални део*, Сарајево, 1967. и 1974. Објавио је преко 100 научних и тридесетак стручних радова. На Пољопривредном факултету у Сарајеву био је директор Института, председник Савета и декан Факултета. На Пољопривредном факултету у Земуну обављао је функцију декана. Био је председник Заједнице пољопривредних факултета и виших пољопривредних школа Југославије, члан Академије наука и уметности Босне и Херцеговине. Учествовао је са рефератима на многим симпозијумима и саветовањима у земљи и иностранству. Одликован је Медаљом за храброст (1945), Орденом рада са златним венцем (1967) и Орденом заслуга за народ са сребрним зрацима (1973). Од његових бројних радова, студија и пројеката треба поменути следеће: *Стање проблема и развој производње, прераде и промета сточних производа у СР БиХ, Сарајево*, 1970; *Истраживање правца развоја семберијског пољопривредног субрегиона*, Сарајево, 1972; *Проблеми оптимума индивидуалних пољопривредних газдинстава СР Босне и Херцеговине*, Сарајево, 1975; *Мјесто и могућности индивидуалне пољопривредне производње у СР БиХ на садашњој етапи нашег развоја*, Сарајево, 1976; *Правци развоја пољопривреде брдско-планинског подручја Босне и Херцеговине* (са коауторима), АНУБИХ, Сарајево, 1976; *Производња, прерада и потрошња хране у СФР Југославији* (са сарадницима), Сарајево, 1978; *Организација рада и производње* (уџбеник за четврти разред усмереног образовања пољопривредне струке, више издања), Београд, 1986; *Модели земљорадничких газдинстава усмерених на сточарску производњу* (коаутор), Београд, 1995.

28. ОКТОБАР: На данашњи дан је преминуо**ЏОН ЛОК***(John Locke)*

(Варингтон код Бристола, 29. авг. 1632. - Есекс, УК, 28. окт. 1704)
 енглески филозоф, творац емпиризма, зачетник либерализма, економиста.

Био је претеча француских филозофа материјалиста. Револуционарна збивања у Енглеској средином XVII века доживљавао је као дечак и младих. Док је његов отац, правник и официр револуционарне армије, активно учествовао у грађанском рату, дотле је син учио, најпре на Школи у Вестминстеру (1646-1653) а затим у Оксфорду (1653-1657), где је по завршетку студија био асистент за грчки језик и реторику, а касније за моралну филозофију. Осећајући антипатију према схоластичкој филозофији, он је свој боравак у Оксфорду користио пре свега за самостално студирање новијих филозофских дела (у првом реду Декарта, а такође и Бејкона, Хобса), као и за проучавање природних наука (хемије, експерименталне физике и нарочито медицине), те се упознао са хемичарима и лекарима који су се на подручју својих струка борили за примену *емпиријских метода*. Заступао сензуалистичку теорију сазнања (дух је по рођењу „*tabula rasa*“), којом је утемељена *емпиристичка традиција* у енглеској филозофији (*Оглед о људском разуму*). Његова политичка филозофија, заснована на природно-правној доктрини, садржи класичне формулације основних начела либерализма (*Две расправе о влади*). Бавио се и педагошким проблемима (*Мисли о васпитању*, 1693). Човечји разум за Лока је празна таблица за писање јер ничег у нашем уму нема чега претходно није било у чулима (*Nihil est in intellectu quod antea non fuerit in sensu*). Економске садржаје његових размишљања илуструје чињеница да је био један од оснивача и првих акционара Централне банке Енглеске (1694). Своје економске погледе изграђивао је под утицајем меркантилиста и Виљема Петија. Претеча је Адама Смита и Давида Рикарда. По њему, природно стање одликује једнакост међу људима и слобода; природни закон - *разум* учи људе да су једнаки и да не смеју наносити штету један другоме. Рад је по њему главни извор (али и вишак извоза над увозом) друштвеног богатства, рента је једини облик економског вишка, док је камата последица неједнаке расподеле новца. Вредност робе изједначавао је са употребном вредношћу, која је резултат рада и природе. Заступао је квантитативну теорију новца. Сматрао је да је суверен само народ и да је суверенитет неотуђив, односно да народ законодавцу привремено поверава власт, али је може и силом узети назад ако законодавац изневери поверење које му је било дато. Тако Лок оправдава право народа на револуцију. Економске идеје су садржане у следећим његовим делима: *Two Treatises concerning Government* (Две расправе о управљању, 1690) и *Some Considerations of the Consequences of the Lowering of Interest and Raising the Value of Money* (Нека разматрања о последицама снижења камата и пораста вредности новца, 1691).

29. ОКТОБАР: *На данашњи дан је рођен*

ЛУЈ БЛАН

(Louis Jean Charles Blanc)

(Мадрид, Шпанија, 29. окт. 1811. – Кан, Француска, 6. дец. 1882)

француски историчар, новинар, политичар, министар,
економиста, социјалиста-утописта.

Потиче из племићке породице. Прославио се својим плановима о реформи-сању капиталистичког друштва. Због тога је у време револуције из 1848. постао министар рада у привременој влади, чији је председник био песник Ламартин, али није оправдао радничка очекивања. Због опасности да му се суди, емигрирао је исте године у Енглеску, одакле се у Француску вратио тек 1870. године. За члана Националне скупштине изабран је 1871. Популарност је стекао објављивањем збирке чланака *L'organisation du travail* (Организација рада, 1839), које је претходно, као познати новинар, обелоданио у демократској штампи и у сопственом листу. Девет издања и преводи ове књиге на више страних језика, до револуције из 1848, несумњиви су докази оновременог значаја овог његовог дела. Он у том раду беспштедно критикује капиталистички начин производње и у слободној конкуренцији открива основни узрок свих друштвених зала. Штавише, иде дотле да чувена крилатица економског либерализма *лесе-фер* (franc. *Laissez-faire*) за њега се своди на значење слобода умирања (*laisser mourir*), како је он то духовито приметио у свом мањем раду *Катехуизис социјализма*. Излаз из стања у коме се у индустрији стварају монополи, а пољопривредна газдинства пропадају или упадају у мрежу зависности од банкарског капитала, он види у образовању јавних радионица, које назива социјалним или задружним. Те радионице би формирала држава, а потом би њима управљали радни колективи. Доходак радионица делио би се, по њему, на три дела: исплата камате банкама, расподела на припаднике колектива и подмирење социјалних потреба. Залагао се да влада спроведе принцип права на рад свих радно способних људи. Сматра се да је први истакао девизу: *од сваког према његовим способностима, свакоме према његовим потребама*. Важно је напоменути да је, по његовом схватању, идеја ауторитета била владајућа у преткапиталистичком добу, идеја индивидуализма карактерише капитализам, док ће братство и солидарност красити будуће друштво. По једнима је претеча задружног покрета, а други га сврставају у државне социјалисте. Утицао је на развој малограђанско-социјалистичке мисли и њено ширење у Европи, посебно у Немачкој (Лоренц фон Штајн и Фердинанд Ласал). Његов став да се противречност између рада и капитала може разрешити мирним путем заједничким снагама народа и буржоазије, међу марксистима назван је *лујблановитина*, а он је означен као родоначелник опортунизма и реформизма.

30. ОКТОБАР: На јучерашњи дан је преминуо

ВЕСЛИ МИЧЕЛ

(Wesley Clair Mitchell)

(Рашвил, Илиноис, САД, 5. авг. 1874. - Њујорк Сити, 29. окт. 1948)
амерички економиста, статистичар, теоретичар привредних циклуса,
харвардска економска школа, професор универзитета.

Студије је завршио на Чикашком Универзитету. Био је кратко професор Калифорнијског универзитета, а знатно дуже, са прекидом од неколико година, професор Универзитета Колумбија у Њујорку. Мичел је радио за многе владине комитете; био је председавајући Председничког комитета друштвених трендова, две ипо деценије је био директор Националног бироа за економска истраживања, институције кроз коју је имао највећи утицај на економску политику, где је сарађивао са познатим економистима А.Бернсом и С.Кузнецом. Мичел је дао вредан допринос историји економске мисли. Проблеми валуте, са којима су се Сједињене државе суочавале крајем 19. века, јавили су се у виду избора између алтернативних монетарних стандарда: неконвертибилни папир, златни монометализам и златно/сребрни биметализам. У својој тези, објављеној под насловом *A History of the Greenbacks* (Историја папирних новчаница), Мичел је размотрио последице режима неконвертибилног папирног новца, који је успоставила Унија и грађанском рату. Међутим, овај рад, као и пратећа студија *Gold Prices and Wages Under the Greenback Standard* (Цене злата и наднице под режимом папирних новчаница), превазишле су дотадашњи конвенционални приступ монетарној историји и дале свеобухватни квантитативни увид у дешавања у америчкој економији у блиској прошлости. Главна преокупација, којом ће се бавити до краја живота, било је изучавање и мерење привредних циклуса. У предговору његовог великог дела *Business Cycles* (Привредни циклуси), које се појавило 1913. он наводи: „Ова књига нуди аналитички опис компликованих процеса услед којих се периоди привредног развоја, кризе, депресије и поновног оживљавања дешавају у модерном свету. Коришћени материјал углавном се састоји од тржишних извештаја и статистике која се тиче привредних циклуса у Сједињеним Државама, Енглеској, Немачкој и Француској од 1890. па надаље“. Све теорије привредних циклуса (осим марксистичке) он сврстава у три групе: теорије физичких, емоционалних и институционалних процеса. Он је и даље на исти начин радио на привредним циклусима и објавио још једно опсежно дело *Measuring Business Cycles* (Мерење привредних циклуса, са Артуром Бернсом, 1946). Али, док је Мичел радио доследно свом приступу из 1913, други економисти су почели да изучавају економију користећи конструисане макроекономске моделе, тако да су његове методе деловале старомодно. Сврстава се у харвардску школу економске мисли и институционалистички правац који је утемељио Т.Веблен. Доприneo је оснивању Харвардског комитета, чија делатност се сводила на предвиђање економских криза на основу прикупљених чињеница о привредним кретањима. Осим радова из монетарне области и квантитативне економске анализе, остао је познат по изучавању привредних циклуса на основу коришћења математичко-статистичке апаратуре, без дубљег теоријског уопштавања. Осим поменутих, важни су његови радови: *Business Cycles and Unemployment* (Привредни циклуси и незапосленост, 1923), *Business Cycles and Their Causes* (Привредни циклуси и њихови узроци, 1941), *What Happens during Business Cycles* (Шта се догађа за време привредних циклуса, 1951).

31. ОКТОБАР: На данашњи дан је рођена

ЏОАН РОБИНСОН

(*Joan Violet Robinson*),

(Камберли, Сари, УК, 31. окт. 1903. - Кембриџ, УК, 5. авг. 1983)

енглеска економисткиња, критичар маргинализма, теоретичар монополистичке конкуренције, професор универзитета.

Била је професор Универзитета Кембриџ. Основну преокупацију њених научних истраживања чини проблематика привредног развоја, коју је, попут Н.Калдора, расветљавала комбиновањем Марксовог и Кејнзовог економског учења. Замерала је економистима из социјалистичких земаља што се догматски односе према Марксу као свецу уместо као великом мислиоцу. Постала је чувена захваљујући модерном поимању измењене тржишне утакмице. Своја истраживања тржишних законитости саопштила је у чувеном делу *The Economics of Imperfect Competition* (Економика ограничене конкуренције, 1933.). Због аргументације изнете у овој књизи, сматра се заједно са Едвардом Чемберлином за једног од оснивача теорије монополистичке конкуренције. Критикујући кембришки концепт маргиналистичке теорије вредности, производње и расподеле, таласала је академску јавност и изазивала полемике. Једна од њих је позната „кембришка контроверза“, расправа коју је током шездесетих и седамдесетих година водила са Полом Семјуелсоном и Робертом Солоуом. Закаснели одједи те полемике јавили су се поводом њеног чланка *The Production Function and the Theory of Capital* (Производна функција и теорија капитала, 1953). Посматрајући економску науку и привредну праксу у тесној међузависности, уочила је две кризе економске мисли у XX столећу. Прва се десила тридесетих, а друга седамдесетих година, што је било проузроковано привредним кризама, које су захтевале промену економске парадигме. Зато је прва криза родила кејнзијанство, док је друга излегла супротан поглед - монетаризам. Од њених бројних дела неопходно је поменути и следеће: *Esseys in the Theory of Employment* (Расправе о теорији запослености, 1937), *Essays on Marxian Economics* (Расправе о марксистичкој економији, 1942.), *The Accumulation of Capital* (Акумулација капитала, 1956), *Essays in the Theory of Economic Growth* (Расправе о теорији привредног раста, 1962), *Economic Philosophy* (Економска филозофија, 1962), *Freedom and Necessity* (Слобода и нужност, 1970), *Economic Heresies* (Економске јереси, 1971.), *Introduction to Modern Economics* (Увод у модерну економику, коаутор J.Eatwell 1973), *Contributions to Modern Economics* (Доприноси модерној економици, 1978), *Colected Economic Papers* (Сабрани економски списи, пет томова, 1971-1979).

Н О В Е М Б А Р

01.11.	<i>ВЛАДИМИР ТРИФУНОВИЋ</i>
02.11.	<i>КОЛИН КЛАРК</i>
03.11.	<i>ЛАЗАР ТОМАНОВИЋ</i>
04.11.	<i>ЂОРЂО КРСТИЋ</i>
05.11.	<i>ДРАГУТИН МАРСЕНИЋ</i>
06.11.	<i>ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЏИЋ</i>
07.11.	<i>МИХАИЛО ВУЈИЋ</i>
08.11.	<i>СИМА МАРКОВИЋ</i>
09.11.	<i>БРАНКО БУЈИЋ</i>
10.11.	<i>ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ</i>
11.11.	<i>ЈОВАН ЕРДЕЉАНОВИЋ</i> ☐
12.11.	<i>АНТОНИЈЕ АЛЕКСИЋ</i>
13.11.	<i>СТОЈАН НОВАКОВИЋ</i> ☐
14.11.	<i>ЗАХАРИЈЕ МИЛАНОВИЋ</i>
15.11.	<i>МИЛТОН ФРИДМАН</i> ☐
16.11.	<i>МИЛОРАД ЦОГАНОВИЋ</i>
17.11.	<i>РОБЕРТ ОВЕН</i>
18.11.	<i>АРТУР ПИГУ</i>
19.11.	<i>ЉУБОМИР БАЈАЛОВИЋ</i>
20.11.	<i>ФРИДРИХ ХЕРЦ</i>
21.11.	<i>НИЋИФОР ДУЧИЋ</i>
22.11.	<i>РАДОВАН МАКИЋ</i>
23.11.	<i>МИЛАН ВЛАЈИНАЦ</i>
24.11.	<i>МИОДРАГ ЧЕПЕРКОВИЋ</i>
25.11.	<i>АНТЕ МАРКОВИЋ</i>
26.11.	<i>МИЛОРАД САВИЋЕВИЋ</i>
27.11.	<i>АНДРИЈА ДАБАНОВИЋ</i>
28.11.	<i>ФРИДРИХ ЕНГЕЛС</i>
29.11.	<i>ЉУБОМИР ДУКАНАЦ</i>
30.11.	<i>ОБРЕН БЛАГОЈЕВИЋ</i> ☐

1. НОВЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен

ВЛАДИМИР ТРИФУНОВИЋ

(Лозница код Ваљева, 2. новембра 1921. – Београд, 19. јуни 2009)
инжењер агрономије, селекционер, стваралац нових сорти кукуруза,
дугогодишњи директор института, академик.

Основну школу завршио је у родном селу, а гимназију у Ваљеву 1940. На Пољопривредно-шумарски факултет Универзитета у Београду уписао се 1946. и дипломирао 1949. Током 1953. провео је седам месеци на специјализацији у САД, а као стипендиста ФАО, 1958. магистрирао на College of Agriculture, University of Illinois. Докторску дисертацију под насловом „Изучавање коришћења цитоплазматске стерилности полена у производњи хибридног семена кукуруза у еколошким условима гајења кукуруза у Југославији” одбранио 1965. на Пољопривредном факултету у Београду. Био је члан Сверуске академије пољопривредних наука и Пољопривредне академије наука ДР Немачке. За редовног члана Инжењерске академије Југославије изабран 1999. Цео радни век провео у Институту за кукуруз Земун Поље, где се запослио 1949. и прошао кроз сва звања, од приправника до научног саветника, на проблемима селекције и семенарства хибридног кукуруза, 30 година је био на руководећим функцијама: координатор пројекта, заменик директора и директор Института, ствараоца чувених *ЗП хибрида*, чији се развој у великој мери везује за његово име. Институт је основан 1945, као Савезни завод за оплемењивање и производњу биља, 1961. установљен као самостална научна установа под називом *Институт за кукуруз Земун Поље*, са циљем развоја хибрида кукуруза високог потенцијала родности и квалитета за различите агро-еколошке услове. Под његовим руководством израстао је у престижну научну установу, са преко 300 запослених (35 доктора наука, око 75 инжењера), банком гена са око 6000 узорака (девета у свету по величини), у којем је створено више од 630 ЗП хибрида признатих у земљи и 110 ЗП хибрида признатих у иностранству; производњом око 8000 т семена кукуруза годишње (трећина се извози у 20 земаља), што је дало огроман допринос аграрном и укупном економском развоју Југославије. Био је члан тела многих установа: Савета Београдског универзитета, Савета Пољопривредног факултета, Комисије ФАО за генетичке ресурсе за кукуруз и сирак, Европског удружења селекционара кукуруза, консултант ФАО при Министарству пољопривреде Етиопије, организатор низа домаћих и међународних симпозијума. Најзначајнији његов научни резултат, тиме и велики допринос економском развоју, је селекција *18 оригиналних самооплодних (инбред) линија кукуруза* које су коришћене за стварање 80 хибрида кукуруза званично признатих и регистрованих у листи сората, на којима је засновано савремено семенарство кукуруза у Југославији. Од тога 17 хибрида се налази на листама гајених хибрида у већини европских земаља, бившег СССР, Кине, С.Кореје, и низа афричких земаља (Етиопије, Замбије, Анголе, Мозамбика, Кеније, Танзаније). За заслуге у области науке добио је бројна признања: Седмојулску награду СР Србије (1965), Орден заслуга за народ са сребрним зрацима, Honorary Commander of Most Excellent Order of the British Empire (1972), Орден рада са златним венцем (1974), Награду Међународног удружења новинара у Трсту (1976), Мајску награду Привредне коморе Србије.

2. **НОВЕМБАР:** На данашњи дан је рођен

КОЛИН КЛАРК

(*Colin Grant Clark*)

(Лондон, 2. нов. 1905. - Бризбејн, Аустралија, 4. септ. 1989)

енглески економиста, статистичар, извршио тросекторско груписање привредних делатности, професор универзитета.

Завршио је колеџ и Универзитет у Оксфорду, где је дуго био на челу Института за економику пољопривреде. Радио је као асистент на Лондонској школи економије (1928-29), а затим на Универзитету у Ливерпулу (1929-30). После тога је био најпре предавач статистике на Кембриџу, а потом и на другим универзитетима у Енглеској и Аустралији. Као наставник у Кембриџу (1931-1938) написао је три књиге: *The National Income 1924-31*. (Национални доходак, 1932); *The Economic Position of Great Britain* (Економски положај Велике Британије (са Артуром Пигуом), 1936) и *National Income and Outlay* (Национални доходак и издаци, 1937). Његова прва књига послата је издавачу са Кејнзовом препоруком: „Мислим да је Кларк мало геније, готово једини економски статистичар којег сам икада упознао, чини ми се заиста првокласан“. Извесно време био је и економски саветник аустралијске владе, као и влада низа земаља Југоисточне Азије. Поједини историчари економске мисли сврставају га у најужи круг највећих економиста двадесетог века. И то првенствено због тога што је знао да оживи статистичке податке и што је извршио општеприхваћено *груписање привредних делатности на три сектора: примарни* сектор (пољопривреда, шумарство, лов, риболов и рударство односно екстрактивна индустрија), *секундарни* сектор (прерађивачка индустрија, грађевинарство, производно занатство) и *терцијарни* сектор (саобраћај, трговина, угоститељство и туризам, услужно занатство, банкарство и друге услужне делатности). Постепено историјско померање тежишта привредног развоја из пољопривреде најпре на индустрију а потом на сферу услуга, он је изразио на сажет сликовит начин: „од земље ка фабрици, од фабрике у канцеларију“. Направио је такође пионирски подухват обрачуна, дугорочног праћења и поређења трендова продуктивности рада и економске моћи појединих земаља. Остао је упамћен и по гледишту да државна интервенција ублажава циклична колебања капиталистичке привреде и по теорији афирмације радне својине у демократском капитализму. Главно његово дело је: *The Conditions of Economic Progress* (Услови привредног напретка, 1940). У остала важнија достигнућа његовог стваралаштва требало би убројати: *Economics of Subsistence Agriculture* (Економика одржавања пољопривреде, коаутор М.Р. Haswell, 1964), *Population, Growth and Use* (Становништво, раст и употреба, 1977), *Poverty before Politics* (Сиромаштво пре политике, 1977), *The Economics of Irrigation* (Економика наводњавања, 1981), *Regional and Urban Location* (Регионални и градски размештај, 1982), *Wages and Profits in Japan* (Најамнине и профити у Јапану, 1984).

3. **НОВЕМБАР:** *На јучерашњи дан је преминуо*

ЛАЗАР ТОМАНОВИЋ

(Лепетане у Боки, 3. септ. 1845. – Херцег-Нови, 2. нов. 1932)

српски правник, књижевник, историчар, публициста, уредник новина, политичар, народни посланик, министар, председник владе.

Гимназију је завршио у Новом Саду, студирао права у Будимпешти и Грацу где је промовисан за доктора правних наука. Кратко је био у судској служби, затим адвокатски приправник и посланик Боке у Далматинском сабору. У Црну Гору дошао је за време рата 1876, и тада био уредник *Гласа Црногорца*, затим је дошао 1888. и опет био уредник *истих новина*. Био је председник Великог суда, министар иностраних послова, министар правде, министар унутрашњих послова и председник црногорске владе, у више мандата 1907-1912. За његовог председниковања отпочео је парламентарни живот у Ц.Гори и антиаустроугарска политика. Сарађивао у многим књижевним и научним часописима и сам се бавио књижевношћу и историјом. Написао позната дела: *Педесет година на престолу Црне Горе; Господин Руварац и Монтенегрина; О Ивану Црнојевићу; Петар II Петровић Његош као владалац, Из мога министровања*. Био уредник *Нове Зете*, једног од најбољих књижевних листова. У богатом и разноврсном списатељском опусу разматрао је и многа питања значајна за економску историју. Већ у књизи о Његошу (1896), осврће се на разне економске проблеме у Црној Гори, говори о увођењу пореза, излаже тешке економске прилике и негативна схватања народа о порезима, оправдава ову меру власти са циљем јединства државне управе, и пише: „Ако је било сувишка он (владика) је спремао бијеле паре за црне дане, јер је био већ искусио каква нужда може снаћи народ кад наступи неродица“; пише о Његошевој молби аустријским властима да отворе складиште соли у Кастел Ластви (Петровцу) и да се со може увозити у Црну Гору преко Аустрије; да Аустрија укине царине на црногорске производе и да се Црногорцима дозволи слободан приступ у Котор. Томановић је објавио и Његошев тестамент, у којем тачка друга каже: „Новци који су ми у економској банци у Петрограду, ... њих остављам народу црногорскоме, ... а добит од њих да прима владика, који био, и за исту добит да им купује праха, да бране слободу, а у гладне године да купује за исте новце жито, и без пара и динара да га дијели сиротињи црногорској и брдској“. У раду о Ивану Црнојевићу (1902) преноси хрисовуљу из 1485, у којој каже да је подигао манастир на Цетињу и поклонιο му земље, а уз те земље су и многи кметови, и одређено колико чега имају годишње давати манастиру, од винограда и воденица, или рибе. У раду *Из мога министровања (1921)*, уз остало, пише о трговинском уговору са Аустроугарском, након царинског рата, кад је Црна Гора тражила: слободан извоз стоке у Боку и монетарну конвенцију којом би црногорском звечећем новцу била отворена врата у Далмацију, Босну и Херцеговину, а одбијен је захтев Аустроугарске да јој се дозволи слободна пловидба по Скадарском језеру. Пише о првом државном зајму ради решавања дуговања страним банкама; о зајму од којег је основана Хипотекарна банка и набављено жито, које се продавало упола јефтине и на вересију. Његовом заслугом 1907. је кулук замењен новчаном обавезом, уместо десет дана рада шест круна. О својој националној припадности је написао: „Залуд бих ја био Србин од најчистије крви и језика српскога, када би у мени била душа туђинска.“

4. **НОВЕМБАР:** На данашњи дан је преминуо

ЂОРЂО КРСТИЋ

(Гацко, Херцеговина, 21.9.1883. - Сарајево, 4.11.1966)

српски и југословенски правник, судија, аграрнополитички теоретичар
и практичар, економски мислилац.

Гимназију је учио у Мостару, право студирао у Бечу. Дуго је био судија у више места (Бихаћ, Прњавор, Љубиње, Котор Варош, Дервента, Сарајево). Од 1931. је био председник Апелационог суда у Сарајеву, 1935. је (због опозиционог става - припадао левом крилу Савеза земљорадника) пензионисан, али већ идуће године реактивиран за судију Врховног суда; 1941. отпуштен из службе, затворен у Сарајеву затим у Београду, вратио се у Сарајево по ослобођењу. Од тада је радио у Министарству пољопривреде БиХ. Проучавао је својинске односе на селу, припремао законске предлоге, као експерт био повереник владе за колонизацију тадашње Јужне Србије. Спада у носиоце економске мисли у Босни и Херцеговини. У часопису *Преглед* објавио радове о резултатима аграрне реформе у БиХ, утицају закона о наслеђу на сељачки посед, величини и снази сељачког поседа. Објавио је посебно запажене радове о аграрној реформи и аграрној политици: *Колонизација у Јужној Србији (1928)*; *Два актуелна аграрна проблема, Аграрна политика у Босни и Херцеговини (1938)*. Његова бимна књига (на основу Уредбе о насељавању јужних крајева, 1920), описује стање колонизације по подручјима (Косово, Метохија, Скопска област), вредности насељеника и њихове асимилационе снаге (за једну породицу пет хектара, у околини градова мање, издељено око 112.000 ха), приказује сметње и потешкоће (спровођење предато неквалификованом и непоузданом чиновништву), пише о сукобима колониста са „качацима“ („Са пушком су легали, са пушком устајали и с пушком поред себе поље обрађивали“), истиче да колонизација није имала за циљ само осигурање живота насељених породица већ и широки национални културно-економски задатак, и да резултати те политике по броју насеља и насељеничких фамилија не представљају нарочити успех. У раду *Два актуелна аграрна проблема* (наградила Српска академија наука), расправља о положају домаћег жита на светском тржишту и фискалном оптерећењу сељачких поседа и њиховој куповној снази; док више од половине националног дохотка долази из пољопривреде, буџетски расходи на њу су око 1%, пад цена пољопривредних производа није изазвао и пад пореског оптерећења, што слаби куповну снагу сеоског домаћинства; предлаже израду националног програма саобразног аграрном карактеру земље, хвали мали сељачки посед да је жилав и непобедив, а те особине капиталистички посед нема, јер је код великих у питању одржавање капитала, а код породичног поседа одржавање егзистенције. Разматра аграрну политику у БиХ, пише о: подели државног земљишта, пошумљавању, мелиорацијама, поседовним односима, пореској политици, будућности сеоског поседа, под Турском, Аустроугарском и посебно у Југославији (о ликвидацији кметства и беглука: у својину кметова прешло 566.000 ха из власништва око 4.000 спахија; од беглука у својину 55.000 сељачких породица прешло 400.000 хектара; одштету спахијама и беговима исплатила држава по пола у готовом и облигацијама). Убедљивом критиком важних аспеката аграрне политике, дао је озбиљан економско-историјски прилог развоју економске мисли на југословенским просторима.

5. НОВЕМБАР: На сутрашњи дан је преминуо

ДРАГУТИН МАРСЕНИЋ

(Ријека Марсенића, Андријевица, 21. јан. 1938. – Београд, 6. нов. 2002)
српски и југословенски економиста, теоретичар привредног система и
привредног развоја, професор универзитета.

Основну школу је завршио у Савином Селу, гимназију у Врбасу. Дипломирао је на Економском факултету у Београду 1961. године. Магистрирао је са темом *Структура инвестиција у неким социјалистичким земљама* (1965), а докторску дисертацију са темом *Проблем односа акумулације и потрошње у југословенској привреди* одбранио је 1968. године. Као асистент приправник запослио се на истом факултету 1961. Од 1963. до 1968. радио је у СИБ-у, а од 1968. до 1969. у Централном комитету СК Србије. За то време је на факултету имао статус асистента са скраћеним радним временом. За доцента је изабран 1969. године, 1976. постаје ванредни, 1981. редовни професор. На стручном усавршавању, боравио је у Лондону два пута (1974. у Лондонској Школи за економику и политичке науке и 1978. на Сусекс универзитету), у Москви (1974), као и на Хелсиншком универзитету (1978) и Универзитету у Ослу (1980). На свим универзитетима држао је предавања. Био је главни и одговорни уредник часописа „*Самоуправљање*“ и „*Економист*“. На четворогодишњим студијама на Економском факултету у Београду изводио је наставу из предмета *Економика Југославије*, а на последипломским студијама из предмета *Финансирање привредног развоја* и *Проблеми привредног система*. Предавао је и на економским факултетима у Подгорици, Крагујевцу и Нишу. Био је изванредан познавалац проблематике привредног система и економике Југославије, храбар и конструктиван критичар концепата уставних и привредних реформи. Добитник је више плакета Економског факултета у Београду, Савеза економиста Југославије и Савеза економиста Србије. Одликован је Орденом заслуга за народ са сребрном звездом. Био је уредник и писац предговора и резимеа више таматских зборника радова са научних скупова које је организовао Савез економиста и Научно друштво економиста Југославије на тему отворених питања економске политике: *Југословенски економисти о актуелној економској политици*, 1994; *Транзиција и привредни развој: краткорочни и дугорочни аспекти*. Најважнији његови радови су ове књиге, студије и чланци: *Односи акумулације и потрошње у југословенској привреди*, 1969; *Привредни систем Југославије*, (пет издања у периоду 1976-1980, преведено на кинески и објављено 1981); *Економска сруктура и привредни раст Југославије*, 1981, 1982, 1984, 1987. и 1989; *Сумње у привредни систем Југославије*, 1986; *Економика Југославије*, 1987. (са прилозима Г.Рикаловића и Б. Ј.Гавриловић, више издања, до 1996); *Економска начела и концепт новог уставног уређења Југославије*, 1989; *Куда нас води транзиција?*, 1999. Био је један од аутора и редактор студије *Привредна реформа 1990: пут у тржишну економију*, која је резултат истраживачког пројекта „*Привредне реформе на размеђи 80-тих и 90-тих година*“, великог а неоствареног подухвата. Економски факултет у Београду је 2008. године издао тематски зборник *Економска политика и привредни развој*, посвећен великанима српске економске науке академику Николи Чобелићу и професору Драгутину Марсенићу.

6. **НОВЕМБАР:** На данашњи дан је рођен

ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЦИЋ

(Тршић код Лознице, 6. нов. 1787. – Беч, 7. феб. 1864)

српски реформатор језика и правописа, родоначелник нове српске књижевности, утемељивач научне етнографије, економски историчар.

Пореклом је из племена Дробњаци у Старој Херцеговини. Отуда је, његовом борбом за увођење народног језика у српску књижевност, источнохерцеговачки дијалект стандардизован као српски књижевни језик, уведена реформисана азбучна ћирилица и фонетски правопис и тако потиснут славеносрпски језик, тада језик само образованих људи чије писање народ није разумео. Иако је био самоук по школском образовању (писање и читање је научио од калуђера у манастиру Трноши), доспео је до чланства више европских научних друштава, стекао неколико почасних доктората и био хваљен од европских културних ауторитета. Имао је много одушевљених присталица и пријатеља, али је био и оспораван међу тада образованим припадницима свог народа. Тако је мркаљско-вуковска ћирилица, најлепше и најједноставније писмо на свету, званично прихваћена у Србији тек 1868. (четири године после Вукове смрти). Велика Вукова победа у борби за српски језик и правопис, била је 1847, када су издате за српску културу четири изузетно значајне књиге: Вуков превод *Новог завјета* на српски језик, *Рат за српски језик и правопис* Ђура Даничића, *Песме* Бранка Радичевића и Његошев *Горски вијенац*, чиме је доказано да се и највећа филозофска дела могу писати српским народним језиком. Својим истраживањима културног народног блага, издавањем *Писменице* (граматике), *Српског рјечника* (истолкован њемачким и латинским ријечима, 1818, 1852), збирки народних песама, пословица и других творевина народног духа, Вук је пронео надалеко славу српског народа. У многим његовим списима има бриљантних описа економског карактера. Са економско-историјског становишта најважнија његова дела су: *Географическо-статистическо описаније Србије; Црна Гора и Црногорци* (најпре на немачком), 1837; *Бока Которска*, 1849; *Особита грађа за српску историју нашега времена* (са натписом на омоту: „Аманет да се не отвара овога вијека“, отворено у САНУ 1901, објављено у Вуковим сабраним делима 1964); *Писмо кнезу Милошу Обреновићу*, 1832; *О стању Срба у Херцеговини под Али-пашом Сточевићем*, 1834., *Ковчежић за историју, језик и обичаје Срба сва три закона*, 1849; *Правитељствујући совјет Србски за времена Кара-Ђорђијева или отимање ондашњијех великаша око власти*, 1860; *Примедбе на Прокламацију кнеза Михаила, на Закон о порезу по имућности и на Пројекат пописа људства и стоке*, 1861. У овим делима даје се приказ аграрних односа између српске раје и њених турских господара (спахија и читлук-сахибија, чивчија и кметова), као и намераваних пореских реформи у Србији. Оштру критику у чувеном писму Кнезу Милошу уперио је на кулучење народа у корист Милоша и других старешина, Милошев монопол спољне трговине и његово незајажљиво лично богаћење. Вукови списи о тим односима су међу најверодостојнијим изворима историје економских и аграрних односа у прошлости српског народа. Своје место у историји економске мисли има и стога што је био огорчени и први критичар првобитне акумулације капитала у Србији.

7. **НОВЕМБАР:** На данашњи дан је рођен

МИХАИЛО ВУЈИЋ

(Београд, 7. нов. 1853. - Сушак (Ријека), 14. март 1913)

српски економиста, филозоф, политичар, дипломата, министар финансија, теоретичар начела народне економије, професор универзитета, академик.

Гимназију и филозофски факултет Велике школе завршио у родном граду. Након тога, у својству државног стипендисте, студирао филозофију и политичку економију у Минхену, Бечу, Берлину и Паризу. У зиму 1875. прешао у Париз да припреми докторску дисертацију. Студије прекинуо за време српско-турског рата (1876-1878) и служио у главној војној интендантури и Црвеном крсту. Докторат из области филозофије и политичке економије одбранио у Лајпцигу (1879). Исте године изабран за професора *Народне економије и финансија* на Великој школи у Београду, где је остао до 1887. Био је под утицајем старије немачке историјске школе националне економије и поборник јаке државне интервенције. У својим предавањима наглашавао је потребу развоја домаће народне индустрије као начина за превазилажење оновремених привредних тешкоћа у Србији. Анкета коју је преко окружних начелника спровео међу домаћим власницима капитала показала је њихову велику спремност за развој фабрика у Србији. У либералско-радикалској влади Јована Ристића, јуна 1887. наименован је за министра финансија као припадник Радикалне странке, у којој је једно време био члан Главног одбора. Место министра финансија је задржао и касније у неколико наврата. У међувремену је био поново враћен на своју катедру (1888), биран за народног посланика и државног саветника. Био је посланик Србије у Паризу, Бечу, Берлину и Риму. Био је академик Српске Краљевске Академије. Његова приступна академска беседа, под насловом *Најновији обрт у трговинској политици*, објављена је 1903. Током свог радног века неколико пута је принудно пензионисан, углавном због тога што је био принципијелан. Као човек веома широког општег и економског образовања, својим економским радовима, по ширини и дубини захвата, као и систематичности, занимљивости и целовитости излагања, оставио је неизбрисив траг у развоју економске мисли у Србији. Сматра се да је његово дело толико значајно да спада не само у круг најистакнутијих српских економиста XIX века, него и у целокупном досадашњем развоју српске економске мисли. У својим економским делима обрађивао је широку лепезу питања из области политичке економије, економских доктрина, економске историје, економске политике и финансија. Његова главна дела су свакако *Начела народне економије*, која су објављена у три књиге и то: *Основна претходна питања и историјски развитак науке о народној привреди* (1895), *Економска теорија* (1896) и *Економска политика* (свеска I, 1898). Био је замислио да у другој свесци треће књиге обради проблематику финансијске политике, али ту замисао није стигао да оствари. Међу његовим делима у којима се бавио истраживањима економске историје треба поменути следећа: *Историја као наука*, 1877; *Крижанићева политика: економско-политичка студија*, 1895; *Економско-политички погледи Дубровчанина Николе Вида Гучетића: из друге половине XVI века*, 1900; *Прво научно дело о трговини Дубровчанина Бенка Котруљића*, 1909.

8. **НОВЕМБАР:** На данашњи дан је рођен**СИМА МАРКОВИЋ**

(Крагујевац, 8. нов. 1888. - Москва, 19. апр. 1939)

српски математичар, политичар, револуционар, марксиста, економиста, теоретичар валутних и аграрних криза, професор, жртва стаљинизма.

Гимназију је завршио у родном граду. Студије математике на Филозофском факултету у Београду завршио је 1911. и запослио се као суплент у Трећој београдској гимназији. Докторску дисертацију одбранио је јуна 1913. (пред комисијом у којој су били Михаило Петровић-Алас и Милутин Миланковић). За време Првог светског рата, управљао је азилом за ратну сирочад, такође је предавао у реалној гимназији у Крагујевцу и написао четири средњошколска уџбеника из алгебре. По завршетку Првог светског рата вратио се у Београд на место професора Друге београдске гимназије, наставио да држи вежбе на факултету (код Мике Петровића-Аласа), и био изабран у звање доцента за теоријску математику на Филозофском факултету, али је после „Обзнане“ 1920. удаљен са Универзитета. Под утицајем Октобарске револуције окретао се политици, постао члан Комунистичке партије Југославије и на Другом конгресу КПЈ (1920. у Вуковару), постаје први секретар КПЈ. На конгресу Коминтерне 1921. у Москви изабран је за члана Извршног комитета. Крајем 1922. враћа се у Југославију, бива ухапшен и осуђен на две године затвора (које издржава у Пожаревцу и Лепоглави). За време тамновања написао је две књиге *Теорија релативитета* и *Из науке и филозофије*. После изласка из затвора води политичку борбу са противницима у КПЈ, око националног питања и очувања Југославије, био је на челу већине али је против себе имао Коминтерну и Стаљина, и као наводни десничар и фракционаш бива избачен из партије 1929. Током тридесетих година објавио је већи број чланака и књига из области математике, политике и економије: *Ајнштајнова теорија релативитета* (1929), *Комунизам у Југославији* (на немачком), *О покрету за реформу математичке наставе* (1932), *Основни појмови политичке економије* (1933), *Принцип каузалитета и модерна физика* (1935) и *Прилози дијалектичко-материјалистичкој критици Кантове филозофије* (1936). Крајем 1935. је поново у Москви, као научни сарадник Филозофског института Академије наука Совјетског Савеза. Током 1936. припремио је за штампу научни рад *Дијалектички материјализам и савремена физика*. Поново је примљен у Партију али је у време Стаљинових чистки ухапшен јула 1938, под оптужбом да је припадао „Десно-троцкистичкој терористичкој организацији“. Осуђен је на смрт, стрељан и сахрањен на Донском гробљу. Међу његовим бројним делима, за економску науку највећи значај имају: расправа *Валутно питање* (1920), збирка чланака *Критички осврти* (1934), *Селачко питање и аграрна криза* (1932), а посебно књига *Основни појмови политичке економије* (1936). Ова књига представља први уџбеник марксистичке политичке економије у Србији, урађен према концепту Марксовог Капитала, из које су учили и за проучавање марксистичке литературе се припремали многи кадрови. У *Критичким освртима*, подвргава критици буржоаску профашистичку економску мисао и грешке марксиста, док у *Валутном питању*, на основу марксистичке теорије и методологије, расветљава монетарну ситуацију у Европи по завршетку Првог светског рата.

9. НОВЕМБАР: На данашњи дан је рођен

БРАНКО БУЈИЋ

(Козарац код Приједора, 9. нов. 1901. – Сарајево/Јадовно, лето, 1941)
југословенски и српски економиста-марксиста, револуционар, робијаш,
преводиалац, публициста.

Његов живот је завршен непознатог датума, према подацима матичног уреда у Приједору убијен је у Сарајеву, а према другим изворима страдао је у усташком логору Јадовно на Велебиту. Био је шесто дете у родитеља, који су имали десеторо деце и све их ишколовали на вишим и средњим школама. Гимназију је почео у Сарајеву, наставио и матурирао 1921. у Тузли (као и његов млађи брат и две сестре, захваљујући најстаријој сестри која је била ту учитељица; најстарији брат Драгутин, ветеринар, као аустроугарски војник био заробљен у Русији). Већ од 1919. Бранко и његови другови били су присталице социјалисте М.Трифуновића-Уче који је окупљао левичарску омладину. Студије права завршио је на Свеучилишту у Загребу, отишао на постдипломске студије у Беч, а докторску дисертацију одбранио на Правном факултету у Загребу. Потом се вратио у Сарајево, где је био накратко адвокатски приправник, бива отпуштен, оптужен као комуниста и 1929. ухапшен. Пред Судом за заштиту државе 1930. као комуниста је осуђен на петогодишњу робију, која му је током тамновања увећана за још две године (отуда му и надимак *Седмак*). Седам година робио је у Митровици, Зеници и Лепоглави. Из затвора се 1936. враћа у Сарајево (жена Зорислава га је чекала, 1937. родио се њихов син Бојан), запошљава се најпре код адвоката Иванишевића, а убрзо одлази у Београд. За време издржавања казне бавио се писањем, превођењем и предавањем политичке економије на затвореничким курсевима. Након робијања и доласка у Београд запослио се у редакцији Бајкићевог недељника „*Народно благостање*“, где је, уз сарадњу у другим часописима и листовима, остао до почетка Другог светског рата. У часопису „*Наша стварност*“ писао је запажене чланке из политичке економије и тих неколико година живео је између Сарајева и Београда (супруга и син су били у Сарајеву). Кад је почео рат отишао је породици у Сарајево, где је после 22.јуна 1941. наступило масовно хапшење Срба и комуниста. Пошто је илегално боравио у Сарајеву, није успео да изађе на слободну територију, усташе су га ухапсиле и са осталима упутиле на пут без повратка, у логор Госпић па у Јадовно, места мученичке смрт многих Срба и патриота. Иако је по академском образовању био правник, као и многи други неекономисти, оставио је дела значајна за економску науку и развој економске мисли. Објавио је много чланака из економске проблематике. У издању *Седме силе* у Београду публиковао је брошуре: *Ко даје новац за рат* и *Колико је јака Италија*. Од његових чланака објављених 1937-1941, најважнији су: *Девалвација*, *Свјетско тржиште*, *Карактер данашње коњунктуре*, *Привредне прилике у Босни и Херцеговини*, *Ратна привреда*, *Колонијално питање*, *Економски сукоби око подјеле свијета*, *На који начин су финансирани ратови у прошлости*, *Скупоћа*. Најважније његово економско дело је *Теорија кризе*, које је написао на робији. Поред овог дела, он је на робији превео књигу *Финансијски капитал* Р.Хилфердинга. Рукопис овог Бујићевог дела објављен је у Сарајеву 1958.

10. НОВЕМБАР: На јучерашњи дан је преминуо**ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

Београд, 8. јан. 1844. – Ниш, 9. нов. 1918)

српски политичар, публициста, књижевник, економиста, преводац,
социјалиста, бунтовник и прогнаник.

Потиче од познатих српских породица с почетка 19. века. Његов отац је потомак чувеног кнеза Станоја којег су погубиле дахије у сечи кнезова, а мајка је унука још чувенијег обор-кнеза Алексе Ненадовића којег су такође посекали дахије (Алекса је унук проте Матеје). По завршетку гимназијског школовања, студирао је у иностранству: Хајделбергу, Берлину, Таранту и Бону, где је и докторирао са тезом под насловом „*Ist der Staat ein organisches Etwas oder das Werk des Willens*” (Да ли је држава нешто органско или дело воље). Боравио је потом извесно време и у Паризу. По повратку у земљу 1867. постаје професор на Правном факултету Велике школе. После убиства Кнеза Михаила, био је оптужен за заверу, па је, иако је ослобођен кривице, напустио Србију. Вратио се после 14 година и запослио као секретар у Министарству финансија. Уз Димитрија Туцовића и Радована Драговића, био је један од познатијих српских социјалиста. Због симпатија према Радикалној странци, влада га је 1890. поставила за комесара Народне банке а исте године постао је посланик у Скупштини. Од 1897. углавном је живео од свог књижевног рада. Као књижевник познат је по преводима и препевима класичних дела италијанске књижевности: Дантеове „Божанствене комедије“, Тасовог „Ослобођеног Јерусалима“, Ариостовог „Бесног Орланда“. Док је био управник Народне библиотеке у Београду (1897-1900), утврдио је стварно стање фонда, посебну пажњу посветио је враћању више хиљада публикација позајмљених из библиотеке, а радио је и на изради закона о Народној библиотеци. Мада ни по школском образовању ни по занимању није био економиста, по обради низа питања друштвено-политичког карактера у којима је расветљавао и економску димензију, исказао се као један од најобразованијих српских економиста свога доба. Написао је велики број радова претежно друштвено-политичког карактера, на интересантан начин и у полемичком тону. Са економске тачке гледишта највећи значај имају његове полемике са Светозаром Марковићем, Митом Ценићем, Живојином Жујовићем и Владимиром Јовановићем, затим чланци објављени у „*Раднику*” током 1881. године, неки радови на француском језику, а нарочито његово најважније и најобимније дело *Интереси српства*, публиковано 1885. године (235 стр.). Објављено је више полемичких чланака, есеја, књижевних и других његових списа: *Мој Србине!* 1862; *Писмо народу српском: од народног посланика Драгише Станојевића*, 1891; *Чему се спрема Србија, а шта се приправља на западу*, 1869; *Глухо доба у Радикалној странци*, 1891; *Кајмакамци: два листа из српске историје, један прљав и мрачан, други чист и светао*, 1886; *Вођама омладинским - говори Династијашима* (есеј), 1886; *Немачка мисија на Истоку, 1870*; *Песме против тираније* (поезија). За његове економске погледе, који су дати у склопу шире друштвено-политичке мисли, може се рећи да су били под утицајем како капиталистичких буржоаских тако и социјалистичких идеја. *Изабрани списи* Драгише Станојевића, објављени су 1957. у Новом Саду (Историјски архив Покрајинског комитета СКС за Војводину).

11. НОВЕМБАР: На данашњи дан је рођен

ЈОВАН ЕРДЕЉАНОВИЋ

(Панчево, 11. нов. 1874. - Београд, 12. феб. 1944)

истакнути српски етнолог, антрополог, економски историчар,
професор универзитета, академик.

Завршио је студије на Великој школи у Београду (историјско-филолошки одсек). Као државни питомац провео је четири године у Бечу, Берлину, Лајпцигу и Прагу. Докторат је положио у Прагу 1905. На катедри етнологије Београдског универзитета, 1906. изабран је за доцента, 1919. за ванредног, а 1921. за редовног професора. У етнологији је био активан више од пола века. Сматра се оснивачем научне етнологије у Срба; први је студентима Универзитета у Београду држао циклус предавања из физичке антропологије, коју је дефинисао као „науку о телесним особинама људског рода“. У упутствима за скупљање грађе о народном животу тражио је да се прикажу и морфолошке одлике тела, наталитет и морталитет, итд. У радовима у којима се бавио етничком структуром становништва Балкана, инсистира и на важности природне средине, социоекономских услова и адаптације човека на окружење (што се може сматрати и утицајем Јована Цвијића, чији је био савременик). За дописног члана Српске краљевске академије изабран је 1922, а за редовног 1933. године. Друштвени живот проучавао је са два аспекта: први чини његово истраживање настанка и функционисања родовско-племенског друштва под туђинском управом (турске државе); други аспект је етнички и културни развитак у јединственој југословенској држави између два светска рата. Сматрао је да постоји повезаност, па и међузависност, између политичког и етничког развитака народа. Ово схватање је изнео још као доцент у приступној универзитетској беседи 1906. године под називом *Етнологија, етнографија и сродне им науке*. Он је дао најпотпуније студије о нашем родовско-племенском друштву. Истицао је да су његова проучавања имала два основна циља: први циљ био је да проучи састав, односно структуру и главне одлике целине племенског друштва код динарских Срба, а други циљ да испита постанак и развој појединих брдских племена и племена Старе Црне Горе. Оба циља Ердељановић је веома успешно остварио већ у својој докторској дисертацији *Кучи, племе у Црној Гори*, коју је одбранио 1905. године у Прагу. Резултате својих монографских истраживања синтетизовао је у познатој студији *Неке црте у формирању племена код динарских Срба*. Други аспект његових истраживања, која могу бити и предмет политичке етнологије, представљају два његова рада: 1) *Коју ћемо културу: само српску, или југословенску*; и 2) *За наше духовно јединство*, у којим је разматрао проблеме етничког, државног и културног јединства Југославије између два светска рата. У серији књига *Српског етнографског зборника СКА*, у *Гласнику Етнографског музеја* и *Летопису Матице српске*, објавио је неколико важних чланака и монографија: *Доње Драгачево*, 1902; *Кучи, племе у Црној Гори*, 1907; *Братоножићи, племе у црногорским брдима*, 1909; *Етничко сродство Бокеља и Црногораца*, 1914; *Стара Црна Гора*, 1926; *Претече српске етнологије*, 1930; *Етнолошко проучавање нашег Југа*, 1932; *Основе етнологије* (уџбеник, са етничком картом Југославије, две таблице раса и 23 слике), 1932; *Старина и значај племенских предања у Срба*, 1934; *Стари Срби Зећани и њихов говор*, 1937; *Етнологија као наука*, 1938.

12. НОВЕМБАР: На данашњи дан је преминуо**АНТОНИЈЕ АЛЕКСИЋ**

(Панчево, 9. мај. 1884. - Београд, 12. нов. 1893)

српски хидролог, официр, економски стваралац, истраживач,
публициста, члан Српског ученог друштва.

Отац му је био граничарски адвокат који се у Панчево доселио из Вршца. Прво стручно образовање стиче у тзв. Математичкој школи граничарског пука. Приликом бомбардовања Београда 1862. пребегао је из Панчева као кадет Немачко-банатског граничарског пука. По преласку у Србију упућен је у Крагујевац у канцеларију артиљеријске управе, 1867. произведен у инжењеријског потпоручника, касније службује у Београду, Ћуприји и Карановцу (Краљево), унапређен за поручника 1872. Исте године даје оставку на чин, напушта војску, почиње да тргује дрветом у ортаклуку са братом Петром, и заједно тргују техничким дрветом, дрвном грађом и трупцима. У Првом српско-турском рату 1876. реактивиран је у војну службу као инжењеријски капетан. Из овога периода оставио је списак попаљених села на сектору Сврљиг-Књажевац. Од 1878. до 1884. је у разним војним установама, у Војно-историјском одељењу као инжењеријски капетан, деловођа Инжењерске комисије. Са економског становишта значајни су његови резултати топографских и хидрографских истраживања, што је омогућило уређивање водотока и мелиорације земљишта и утицало на развој пољопривреде, саобраћаја и економије уопште. Он је 1867/68. снимио Макиш и део Београдског округа (Министарство војно штампало је овај рад под насловом *Крокиј околине Београда 1:50.000*). Потом топографски обрађује долину Мораве од Крушевца до Багрдана у размери 1:200.000. Јуна 1870. са капетаном П.Недељковићем спушта се чамцем низ Јужну Мораву од Ђуниса до Сталаћа (опис пута објављен у листу *Србија*), *потом* учествује у истраживачкој пловидби низ Ибар да се испита могућност транспорта дрвне грађе. Почетком 1871. подноси Српском ученом друштву студију *Морава, њено садање стање и могућност пловидбе*. Одсек за јестаственичке и математичке науке одлучује 1874. да се рад штампа као засебна књига а да се писац награди са 100 дуката цесарских. Потом објављује неколико мањих чланака од којих је најважнији *Ибар од Рашке до Карановца (1879)*. После 1878. проучава проблем мочвара у Србији и хидрологију Дрине и Саве (*Радња око засушивања баруштина у Краљевини Србији*, 1883; *Удешавање Дрине за пловидбу*, 1889). Централна тема његових хидротехничких расправа је Мачва, које су претходиле великој студији *Мачва са нарочитим погледом на поплавне прилике (Гласник СУД, 1890)*. Писао је о железничком питању, проблемима шумарства, војној историји, археологији (у листовима *Млада Србадија, Самоуправа, Раденик, Рад, Панчевац, Јединство, Трговински Гласник, Будућност, Србија*). Бавио се пољопривредним темама и пчеларством, многе чланке објавио у *Тежаку*. Сарађивао и у лужичко-српским часописима из Будишина и Прага. Припадао је левом крилу Уједињене омладине српске, групи око Светозара Марковића. За редовног члана Српског ученог друштва изабран је 1874. Био је редовни члан Српског пољопривредног друштва. За учешће у рату одликован је Таковским крстом V реда.

13. НОВЕМБАР: На данашњи дан је рођен

СТОЈАН НОВАКОВИЋ

(Шабац, 13. нов. 1842. - Ниш, 18. феб. 1915)

српски филолог, историчар, правник, политичар, дипломата, преводац,
књижевник, економиста, премијер, академик.

Основну школу и нижу гимназију завршио је у Шапцу као најбољи ученик 1857, вишу гимназију 1860. у Београду док је студије права и филозофије завршио на Великој школи у Београду три године касније. Већ 1865. постављен је за професора гимназије и изабран за члана Српског ученог друштва, од 1869. је био библиотекар Народне библиотеке, 1872. професор Велике школе (претече данашњег Универзитета), 1873. именован за министра просвете (у влади Јована Ристића) и у том ресору је био у три мандата. Као министар просвете спровео је реформу средњег образовања чије тековине и данас постоје (поделио је гимназију на друштвени и природни смер). Премда није, као већина његових савременика из света науке и политике, школован у иностранству, он је био научник светске репутације, цењен као историчар и дипломата у европским престоницама. Као предводник критичке школе српске историографије, наметнуо се серијом значајних историјских дела, која покривају временски распон од средњег века па до Првог српског устанка. Заједно са тадашњим истакнутим интелектуалцима (Милутином Гарашанином, Миланом Пироћанцем, Чедомиљом Мијатовићем и Миланом Ђ. Милићевићем) 1880. је основао Напредну странку. Дипломатску каријеру започео је у Цариграду (трајала је седам година, 1885-1892). По повратку је постао председник Државног савета, а након три године постао је председник владе (1895-1896). Поново је постао посланик - у Цариграду до 1900, затим накратко у Паризу, па до 1905. у Петрограду где је и пензионисан. По повратку у земљу био је један од обновитеља Напредне странке. Приликом оснивања Српске књижевне задруге 1892. изабран је за њеног првог председника. Приредио је *Душанов законик* на основу призренског преписа и штампао га 1898. у Београду. У време Анексионе кризе 1909. је изабран за председника концентрационе владе која је кратко трајала, али је он остао један од најугледнијих политичара све до своје смрти, на почетку српске Голготе у Првом светском рату. Упркос широкој надарености, великој радиности, обимном научном опусу од око пет стотина радова и обављању врхунских политичких и дипломатских функција, живео је скромним и повученим породичним животом и умро као човек без икаквог материјалног богатства. У склопу свог обимног и разноврсног научног и уметничког стваралаштва дао је одређен допринос и развоју српске економске мисли. То се нарочито односи на привредну историју, поготово на расветљавање агроекономских односа у средњовековној српској држави, за време турске владавине и након ослобођења од турског ропства. Најважнија његова дела економско-историјског карактера су: *Село* (1881), *Пронијари и баитиници - спахије и читлук-сахибије* (1887), *С Мораве на Вардар - путне белешке* (1894), *Васкрс државе српске - политичко-историјска студија о Првом српском устанку* (1904) и *Турско царство пред српски устанак* (1906). Завод за уџбенике Београд објавио је 1990-их година критичко издање *Изабраних дела Стојана Новаковића* у 16 књига.

14. НОВЕМБАР: На данашњи дан је преминуо**ЗАХАРИЈЕ МИЛАНОВИЋ**

(Шљивовик код Сврљига, 26. апр. 1928. – Београд, 14. нов. 2014)

српски агроном, аграрни економиста, пројектант предузећа, друштвени активиста, челник привредних асоцијација.

Гимназију је завршио у Нишу, а Пољопривредни факултет на Београдском универзитету. Специјалистичку обуку у подручју организације и развоја млекарско-сточарске привреде, у време када су агрономи припремани за универзалне пољопривредне стручњаке, стекао је прво на катедри за млекарство свог факултета, потом у Енглеској (код Удружења за маркетинг млека Енглеске и Велса) и Холандији (на Пољопривредном универзитету у Вагенингену). Изгледа да је био предодређен за послове истраживања, пројектовања и координисања разнородних чинилаца интегралног развоја пољопривреде, понајпре у млекарској и сточарској привреди. Праксу инжењера агрономије започео је оснивањем Сточарско-млекарске задруге у родном Сврљигу, а наставио у Нишу као технички а затим главни директор изградње и организације пословања једне од првих савремених млекара у Југославији. Као успешан и афирмисан стручњак, позван је да учествује у оснивању Института за прехранбену индустрију Југославије у Новом Саду, где је, као водећи пројектант у Бироу за инжењеринг и као управник Завода за технологију млека, сарађивао током оснивања, изградње и развоја млекара у Сремској Митровици, Приштини, Зрењанину, Суботици, Новом Саду, Кикинди, Оцацима, Панчеву. Приликом интегрисања највеће организације те врсте у тадашњој Југославији, Градског млекарства Београд, у систем Пољопривредни комбинат „Београд“ и избора руководства новостворене млекарске индустрије ПКБ-ИМЛЕК, именован је за помоћника директора и руководиоца развоја. Координисао је изградњу и опремање нове млекарне у Београду, савремене и велике у европским размерама, као и реконструкције регионалних млекара у Вршцу, Шиду, Краљеву, Великој Плани и Пожаревцу. Уз пројекте и инвестиционе развојне студије, објавио је и већи број запажених радова (*О условима и ограничењима за развој робне производње и продуктивности на газдинствима земљорадника*, 1989; *Организација као важан чинилац развоја пољопривреде и млекарства*, 1994; *Предуслови за успешан развој сточарско-млекарске производње*, 2002). На XVII светском конгресу млекарства у Минхену (1967) прихваћена су му два запажена рада. Деценију пред одлазак у пензију провео је у *Агрозаједници*, пословној заједници за развој производње и промета хране Југославије, прво као саветник за организацију, специјализацију и поделу рада у агрокомплексу, а потом као председник Пословног одбора. На тим дужностима посебну пажњу посвећивао је оспособљавању југословенске пољопривреде и агроиндустрије за извоз, иницирајући и водећи израду бројних студија и пројеката. За свој рад добио је низ признања и одликовања међу којима и Орден рада са златним венцем. Постигао је запажене резултате и у друштвеним активностима, посебно у организацијама пољопривредних инжењера и техничара Београда, Србије и Југославије. Поред низа чланака, објавио је три врло запажене књиге: *Млеко: производња и коришћење*, 2000; *Српски сир и кајмак у европском окружењу*, 2006; *Фарма - агркултурно домаћинство: како га уредити и њиме управљати?*, 2013.

15. НОВЕМБАР: На сутрашњи дан је преминуо

МИЛТОН ФРИДМАН

(Milton Friedman)

(Њујорк, 31. јули 1912. - Сан Франциско, 16. нов. 2006)

амерички либерални економиста, родоначелник монетаристичке економске политике, нобеловац

Рођен је у породици јеврејских досељеника из Закарпатја (Берегово, сада у Украјини). Као надарени ученик, матурирао је пре свог шеснаестог рођендана. Понуђене су му две стипендије, за математику и економију, изабрао је другу, и 1933. стекао титулу магистра економских наука на Универзитету у Чикагу. Током школске 1933/34 на Универзитету Колумбија студирао је статистику, вратио се у Чикаго и 1934-35. радио као асистент Х.Шулцу на "теорији и мерењу тражње". Основне доприносе економији дао је на подручју теорије цена, инфлације и монетарне политике. Током 1950-их и 1960-их година супротстављао се владајућем кејнзијанизму, тврдио да ниво цена зависи од количине новца у оптицају („Инфлација је увек и свугде новчани феномен“), и да само у кратком року монетарни раст повећава производњу и запосленост. Решење проблема инфлације и краткорочних флукуација запослености видео у једноставном монетарном правилу: новчана маса треба да расте једнако као реални друштвени производ (ГДП). Није имао поверења у способност државе да коригује грешке тржишта. Тражио је да се смањи јавна потрошња како би привреди и становништву остајало више новца. Био је саветник Р.Регана и М.Тачер. Његове књиге оствариле су велики утицај широм света, укључујући посткомунистичке земље. У књизи *Капитализам и слобода* доказивао је да систем заснован на слободама даје најбоље резултате и залагао се, између осталог, за добровољну војску, негативан порез на доходак, флукуирајуће курсеве валута. Критику антицикличне економске политике, у оквиру своје опште критике државне интервенције у капиталистичкој привреди, дао је као творац макроекономског учења које је познато као *монетаристичка економија*. Његове критике се односе на: (1) концепт *пуне запослености* радне снаге као циљ антицикличне политике, јер се под тим не може подразумевати стање у којем нема незапослених, развио концепт *природне незапослености* (у облику фрикционе, структурне и сезонске), која чини 3-7% радне снаге; стога држава код природне незапослености не треба дефицитним финансирањем из буџета да отвара нова радна места; (2) неефикасност *антицикличне фискалне политике*, у време рецесије дефицитно финансирање јавних инвестиција истискује део приватних инвестиција па се неће постићи жељени ефекат пораста агрегатне тражње; (3) контрапродуктивност *експанзивне монетарне политике*; анализом монетарне историје САД (*A Monetary History of the United States*, за коју је добио Нобелову награду, 1976), закључио је, прво, да се мерама монетарне политике може утицати само на инфлацију а не и на величину незапослености, и друго, да мере монетарне политике почињу да делују на цене тек после шест месеци, а да се њихово пуно дејство испољава после 18 месеци. Фридманов став о неутралности монетарне политике у односу на незапосленост у дугом року потврдио је његов следбеник нобеловац Е.Фелпс, који је развио теорију *адаптивних инфлационих очекивања*, а која подразумева касније промене очекивања домаћинстава и предузећа о висини будуће инфлације ако су првобитна очекивања била погрешна.

16. НОВЕМБАР: На данашњи дан је рођен**МИЛОРАД ЦОГАНОВИЋ**

(Растровница код Прокупља, 16. нов.1922. – Нови Сад, 20. окт. 2012)
српски агроном, привредник, дугогодишњи директор, практични стваралац
јединственог агротуристичког предузећа.

Основну школу је завршио у родном селу, а средњу пољопривредну у Тетову. Почетно радно искуство стицао је у неколико државних огледних пољопривредних економија (Ергела Хан Пијесак, Војна установа Карађорђево, Победа Гунарош-Б.Топола). Његова привредничка визија и агроекономска управљачка вештина испољена је у организовању коришћења природних ресурса, интензивном развоју пољопривредне производње и ширењу комплементарних делатности, уз упоредо унапређивање услова живота радника и њихових породица, практичним стварањем јединственог успешног агротуристичког предузећа као специфичне економске и социо-културне агломерације рада и становања. Његов економски резултат по којем остаје упамћен је *Пољопривредно-туристички комбинат „Панонија“* око којег је настало и *ново насеље Панонија*. Предузеће је основано 1947. у срцу Бачке, на Телечкој висоравни, петнаестак километара западно од Бачке Тополе, на 3.440 ха ораница, које су аграрном реформом одузете од пет бивших велепоседника. На томе тада беспутном земљишту, пустара и расутих учерица у којима је живела сиротиња, бироши и слуге, формирано је пољопривредно добро, у почетку са око 800 радника, око 700 радних коња и десетак једва употребљивих трактора. Цогановићев долазак на Панонију 1957, где је *генерални директор био пуних 15 година*, била је прекретница у развоју предузећа и новог насеља. *Панонија* постаје једно од најбољих пољопривредних добара у Војводини, прераста у *јединствени пољопривредно-туристички комбинат*, у којем је интегрисано више делатности: *ратарство* (семенска и меркантилна производња, са приносима далеко изнад националних); *сточарство* (фабрика сточне хране, репроцентар са око 2000 крмача, товилиште око 35.000 товљеника); *угоститељство* (хотел са 50 лежаја, репрезентативни национални ресторан са неколико сала, летњом баштом и фонтаном, млечни ресторан); *туризам, рекреација, лов и риболов* (спортски центар са 2 фудбалска игралишта и атлетском стазом, долазиле бројне екипе укључујући и фудбалску репрезентацију Југославије, терени за кошарку, одбојку, базен, акумулационо језеро - наводњавање, риболов, плажа, уређене парковске и шумске површине око 200 ха, аутокамп); *култура становања*, изграђени просветни, здравствени, културни и услужни садржаји: асфалтни пут, електрична мрежа, дечији вртић, осмогодишња школа, дом културе (сале за конгресни туризам), биоскоп, пошта, здравствена станица, апотека, јавно купатило, сервис за прање рубља, аутомеханичарски сервис, бензинска станица, трговинске радње, пијаца, занатске радионице (кројачи, фризери, обућари); изграђено око 350 нових станова и породичних кућа. Панонија је била пример како се економским и управљачким прегалаштвом успешно развија пољопривреда, користе компаративне предности, комплементарно интегришу разнородне делатности, хуманизије простор, задовољавају социокултурне потребе људи. После „петооктобарске“ тајкунске приватизације, предузеће је прикључено власништву новокомпонованих велепоседника, са изгледима да и само насеље нестане у блиској будућности.

17. НОВЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

РОБЕРТ ОВЕН

(*Robert Owen*),

(Њутаун, северни Велс, 14. мај 1771. – Њутаун, 17. нов. 1858)
енглески социјалиста-утописта, предузетник, социјални реформатор,
пропагатор хуманијег друштва.

Био је син седлара, гвожђарског трговца и поштара. Завршио је само парохијску школу, али је непрекидно радио на свом самообразовању. Био је најпре трговачки помоћник, па власник трговачке радњице, са 21 годином постаје менаџер текстилне компаније у Манчестеру. Његов предузетнички дух, вештине управљања и прогресивни морални ставови се даље развијају; 1793. изабран за члана Књижевног и филозофског друштва Манчестера, где су разматране идеје реформатора и филозофа просветитељства, постао и члан Манчестерског одбора за здравство који је подстицао побољшање услова за рад у фабрици. Спада у чувену тројку великих социјалиста-утописта, заједно са Французима Сен-Симоном и Ш.Фуријеом, од којих је, упркос слабијем формалном образовању, био изгледа већи мислилац. Овен је у неколико есеја изложио своје принципе филозофије образовања. Сматрао да је људски карактер формиран под околностима над којима појединац нема контролу, па не може бити правилно ни похваљен ни окривљен. Ови принципи воде до закључка да је тајна правилног формирања карактера људи у томе да се они ставе под одговарајуће утицаје (физичке, моралне и друштвене) од најранијих година. Са искуством управника предионице у Манчестеру, са још тројицом ортака купио је велико фабричко насеље на граници Енглеске и Шкотске (Ланарк) у коме је, пошавши од становишта да је човек производ средине, направио успешан социјални експеримент, тако што је увео десетипочасовно радно време (уобичајено било 14-17 сати), касније смањено на осмочасовно (са слоганом: осам сати рада, осам учења, осам одмора), побољшао радну дисциплину, основао деџа забавишта и школу, отворио јевтину трговачку радњу, укинуо крчме. На тај начин је толико побољшао материјално и морално стање радника скупљених с разних страна, да су полиција и суд биле сувишне друштвене институције. Разумљиво, све то уз добар профит послодаваца. Други његов социјални експеримент, стварања аграрне заједнице (око 1200 људи на земљишту површине 1000-1500 акри, да сви живе у једној великој згради, са заједничком кухињом и дневном собом, које могу бити успостављене од стране парохија, округа, или државе, уз надзор квалификоване особе), сматрао је најбољом формом за реорганизацију друштва у целини. Такав експеримент је 1825. покушао у Шкотској близу Глазгова, следеће године купио 30.000 ха земљишта у Индијани (САД) и назвао га Нова Хармонија (*New Harmony*). Оба пројекта су пропала, њихови учесници су били мешани, вредни људи заједно са скитницама. Један од учесника је тврдио да је заједница осуђена на пропаст због индивидуалног суверенитета и приватне својине. Пропао је и његов подухват оснивања националне берзе за правичну размену рада, замишљене на признаницама о вредности робе, односно радном новцу. Своје идеје о мирном путу за остварење социјализма као друштва без приватне својине више је излагао у усменим предавањима него у малобројним писменим саставима. О томе сведочи његова аутобиографија *The life of Robert Owen* (Живот Роберта Овена, 1857), објављена годину пре његовог упокојења.

18. **НОВЕМБАР:** На данашњи дан је рођен**АРТУР ПИГУ***(Arthur Cecil Pigou)*

(Рајд, Вајт, Енглеска, 18. нов. 1877. – Кембриџ, Енглеска, 7. март 1959)
 енглески економиста, припадник кембришке школе економске мисли,
 зачетник теорије економије благостања.

Високо образовање стекао је на Универзитету Кембриџ где је, као ученик и следбеник Алфреда Маршала, дуго био шеф катедре за политичку економију. Пигу је почео да предаје економију 1901. и држи напредне курсеве, што је било најважнија подлога образовања многих кембришких економиста током следећих тридесетак година. У почетку каријере предавао је о разним темама невезаним за економију. Његова почетна интересовања су била више филозофска, у односу на касније његове преокупације. Тако је проширио један свој есеј, који му је 1903. донео награду „Адам Смит“, у рад *Principles and Methods of Industrial Peace* (Принципи и методе индустријског мира). Припадник је, дакле, кембришке школе маргиналистичког правца економске мисли. Али, он је оснивач и главни теоретичар чувеног рукавца те школе, познатог под називом *экономија благостања*. Попут Фридриха Визера из бечке школе, и он, уз индивидуалну граничну корисност, уводи у анализу и појам друштвене граничне корисности. У том склопу, благостање појединца, као скуп задовољстава која се доживљавају трошењем различитих добара, и друштвено благостање, које је збир индивидуалних задовољстава, зависе од величине националног дохотка. Своју теорију о економији благостања изложио је у свом најбољем делу под насловом *The Economics of Welfare* (Економија благостања, 1920). Ова књига, коју је добио темељном прерадом и допуном дела *Wealth and Welfare* (Богатство и благостање, 1912), имала је више издања. У тој књизи он је увео концепт екстерналија у економији и идеју да проблеми екстерналија могу бити решени увођењем касније названог тзв. „Пигуовог пореза“. Концепт екстерналија је од суштинског значаја за савремену економију благостања, и посебно за економију животне средине. Једно удружење савремених економста, названо њему у част „Клуб Пигу“, подржава идеју пореза на угљ и емисију угљендиоксида да би тако апеловали на проблем загађења и климатских промена. Поред те главне области рада, Пигу се бавио анализом многих других економских појава у вези са тржиштем рада, као што су колективно преговарање о условима рада, ригидност надница, унутрашња тржишта рада и људски капитал. Од низа других његових дела треба поменути књигу *Industrial Fluctuations* (Индустријске флукуације, 1927), у којој разрађује психолошку теорију криза, а по тој теорији се привредни циклуси дешавају услед наизменичног оптимистичког и песимистичког расположења потрошача. Пигу је пружао подршку Џ.М. Кејнзу за његов рад на теорији вероватноће, они су се међусобно уважавали и њихове интелектуалне разлике нису озбиљније угрозиле њихово пријатељство, иако је Пигу био критичан према Кејнзовој макроекономији. Био је изабран за члана Британске академије 1925, али је поднео оставку на то место 1947. Такође је био почасни инострани члан Америчке академије наука и уметности, инострани члан Италијанске академије, као и почасни члан Међународног економског комитета.

19. НОВЕМБАР: На сутрашњи дан је преминуо

ЉУБОМИР БАЈАЛОВИЋ

(Београд, 28. феб. 1904. - Београд, 20. нов. 1956)

српски и југословенски правник и економиста, судија, адвокат,
професор универзитета, декан.

Основну школу похађао је у родном граду, гимназију за време Првог светског рата у Ници (Француска), а потом у Београду, где је и положио матуру 1922. у Четвртој мушкој гимназији. Правни факултет завршио је у Београду 1926. После одслужења војног рока 1928. завршио је специјалистички курс трговачке академије. Након докторских студија у Лиону (1931-1934), докторирао је из области приватно правне групе наука, са тезом *Унифицирање меничног права*, у којој је дао компаративну студију принципа Женевског једнообразног закона и принципа англо-америчког меничног права. Потом је радио 1928. као судски писар у Београдском варошком суду, од 1929. био је запослен у Првостепеном суду за град Београд. После оставке коју је дао на државну службу постао је адвокатски приправник, а 1931. је положио судијско-адвокатски испит. По повратку из Француске 1934. обављао је дужност судије среског суда у Обреновцу, од 1935. до 1940. среског суда у Београду. Од 1938. био је на Економско-комерцијалној високој школи у Београду хонорарни наставник. Звање ванредног професора добио је 1940. Предавао је грађанско, менично, чековно и трговачко право. За време окупације неко време радио је у државној служби али је 1942. отпуштен пошто је одбио да сарађује на тада основаном Правно-економском факултету. Потом се једно време бавио адвокатуром. После ослобођења Београда 1944. био је члан комисије која је руководила обновом Економско-комерцијалне високе школе. Био је на дужностима шефа одсека универзитета и високих школа у Министарству просвете ДФЈ, члан правничке комисије НО града Београда. Одлуком министра просвете Србије постао је ванредни професор Економске више школе, а после њеног претварања у Економски факултет (1952) редовни професор. Био је декан и продекан факултета. У првим годинама после Другог светског рата учествовао је у изради закона и писању књига из грађанског и привредног права. Био је делегат ФНР Југославије у Европској економској комисији ОУН у Женеви. Објављивао је прилоге у домаћим правним и економским часописима, као и у појединим страним листовима, у којима је расветљавао многа практична економско-правна питања, значајна и за економску историју. Главна његова дела су: *L'Unification du Droit du Shange* (Унификација меничног права, 1934); *Три спорна питања пред ванпарничним односно старатељским судом*, 1938; *Однос меничне мораторне камате према стопи меничног есконта*, 1944; *Економско-правни положај и дејства јавних складишта у народној привреди* (коаутор, 1944); *Трговачко право* (1946. и 1950), *Менично и чековно право ФНРЈ* (1947); *Основи привредног права* (1947); *Трговачко право 1950*; *Основи грађанског права 2*, *Облигационо право (општи део): општенародна имовина*, 1954; *Трговачко право: основни правни односи у привреди и најважнији правни послови* (скрипта: белешке по предавањима професора Љубомира Бајаловића на Економском факултету у Београду), 1958.

20. НОВЕМБАР: На данашњи дан је преминуо**ФРИДРИХ ХЕРЦ***(Friedrich Otto Hertz),*

(Беч, 26. март 1878. - Лондон, 20. нов. 1964)

аустријски социолог, историчар и економиста, високи државни чиновник, ревизиониста марксизма, професор универзитета.

Завршио је гимназију у Бечу и студирао права и економију на Бечком универзитету. Наставио је студије на Универзитету у Минхену, 1903 је у Бечу докторирао са тезом о дисконту и девизној политици аустроугарске банке (1892-1902). Током студија придружио се Аустријској социјалдемократији. Пре дипломирања већ је радио као слободни писац у Бечу, што је наставио и касније, 1905-1906 био је уредник часописа *The Way*, културно-политичког недељника који је излазио у Бечу и Лајпцигу. Потом је радио за једно трговинско удружење и швајцарску осигуравајућу компанију. У Првом светском рату служио је у аустроугарској војсци, последње две године рата провео је у Научном одбору за ратну економију у Министарству рата у Бечу. У послератним годинама (до 1930) радио је као саветник у аустријској Федералној канцеларији у Бечу. Био је шеф одељења за унапређење трговинских односа Аустрије са Великом Британијом, САД и са државама наследницама аустроугарске монархије. Био је професор светске економије и социологије на Универзитету Хале-Витенберг у Халеу. Након доласка нациста отпуштен је из службе (1933), па је побегао у Беч, где је до 1938. живео као приватни научник. Режим га је због његових текстова о питањима расе и националности нападао као „Јеврејина, масона и пацифисту“, 1938. емигрирао је са породицом у Лондон а 1946. је добио британско држављанство под именом Фредерик Херц (*Frederick Hertz*). У ратним и послератним годинама био је активан на водећим позицијама у аустријским емигрантским организацијама. До смрти је живео као приватни учитељ у Лондону где је држао предавања и организовао дебате. По угледу на Е.Давида и Е.Бернштајна, он је са ревизионистичког становишта оспоравао марксистичку аграрну теорију, сматрајући да у пољопривреди делује закон о опадајућим приносима и да се може одржати ситно пољопривредно газдинство. У том смислу, главни његов рад је из раног периода његове активности, објављен под насловом *Die agrarischen Fragen im Verhältnis zum Socialismus* (Аграрна питања у вези са социјализмом, 1898.). Остали његови радови, настајали су у врло дугом готово седмодеценијском периоду његовог активног научно-публицистичког деловања, обухватају врло различите првенствено економске, али и социолошке и политичке теме: *Modern theories of race* (Модерне теорије расе, 1904); *The production base of Austrian Industry* (Производна база аустријске индустрије, 1918); *Balance of payments viability and Austria* (Одрживост платног биланса у Аустрији, 1925); *Capital needs, capital and national income in Austria* (Капиталне потребе, капитал и национални доходак у Аустрији, 1929); *Nationality in History and Politics* (Националност у историји и политици, 1944); *The economic problem of the Danubian States* (Економски проблем подунавских држава, 1947); *The Development of the German Public Mind* (Развој немачког јавног ума, три тома, 1957–62).

21. НОВЕМБАР: На данашњи дан је рођен

НИЋИФОР ДУЧИЋ

(Луг код Требиња, 21. новембар 1832. - Београд, 21. фебруар 1900)

свештеник, национални револуционар, архимандрит, економски историчар.

Основну школу је учио у родном месту, а богословију и велику школу у Београду. Био је краће време на Сорбони и у француском колеџу у Паризу. Закалуђерио се у манастиру Дужи, у Херцеговини. Истакао се у црногорско-турском рату 1861/62. Посредовао је између књаза Николе и кнеза Михаила у склапању ратне конвенције 1866. У црногорско-турском рату 1876. био је командант добровољачког кора Ибарске војске и био рањен. Наредне године био је командант устаничких чета Јаворског кора. Био је потпредседник Великог духовног суда и библиотекар Народне библиотеке у Београду. Био је врло плодан писац, оставио многе легате, а највећи Српској академији наука. У последњим годинама живота штампао је девет књига својих радова, врло значајних за општу и економску историју. У књизи *Црна Гора* (1874) исцрпно и живописно приказао је социјалне и економске прилике у тадашњој Црној Гори. Грађу за ову књигу прикупљао је боравећи на Цетињу више од пет година. Пише да до 1838, кад је подигнута Биљарда, на Цетињу није било ниједне куће; племенски главари су владали по старинском племенском обичају самовољно, један од другог независно, данак нису давали никоме до владике Петра II; књаз Данило затро племенску самоуправу, племенске кнезове заменио капетанијама и капетанима, наредио да се премери земља и попише стока и на то ударио тежак данак. Основну карактеристику црногорске привреде Дучић је видео у оскудици земље, оно мало обрађује се просто и примитивно. Даје збирне податке о обрадивој земљи (рала и коса), броју стоке, кошница пчела, акова вина. Кћери немају никаква дела у очевој имовини; сва им је прђија оно што која понесе руха приликом удаје. Живот народа је сиромашан и чемеран. Ретко која година може својом летином подмирити најпрече потребе. Стога сваке године у Цариград, Малу Азију и Египат одлази око 2-3 хиљаде људи. Сликвито је указао на различите природне услове по нахијама: у *Катунској*, жито рађа најмање, народ се храни кромпиром и купусом, што претекне носе у Котор на продају, купују со, вино и ракију за крсно име, подмирују данак; у *Ријечкој*, има више жита углавном кукуруза, помало винограда, свилене бубе и руја, главни привредни извор је укљева, детаљно описује специфична племенска правила о удеоништву у цеклинским риболовима; *Црмничка* је питомија и плоднија од Ријечке, поред жита, у њој рађа и вино и јужно воће, и тд. Извози се укљева, руј, свилене чауре, бухарица, сир и кастрадаина. Увози се нешто чохе, лана, памука, кафе, шећера, шпирита, највише со и кукуруз. Писао је о кућама, стајама и оборима, посућу, јелу, постелини, оружју и занатима (ковачи су Цигани, терзије Подгоричани, зидари Приморци, других заната и нема). Даје занимљиве податке о државном буџету: о приходима од данка, од руске помоћи, глобе, манастира, монопола на руј, рибу и со; о расходима и висини плата: племенски главари, сенатори, владика, архиепископ цетињски, свештеник, ђакон, учитељ, перјаник, кнежев секретар, ађутанти и доктор. Дучић је на крају књиге дао каталог списа о Црној Гори на српском и страним језицима, од 1614. до 1874.

22. НОВЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

РАДОВАН МАКИЋ,

(Романовци код Бос. Градишке, 1924. - Босанска Градишка, 22. нов. 2007)
економиста, политички активиста, генерални директор предузећа и банака,
министар, гувернер, амбасадор.

Један је од најистакнутијих функционера некадашње СФРЈ. Сам је истицао да је по националности Србин. Успехе који су га пратили на разним функцијама постигао је великом радном енергијом, индивидуализмом и храброшћу у доношењу одлука, смислом за организацију рада и самодисциплином. Његова биографија је прилично импресивна. Савременици су истицали да нема примера у Крајини да је сеоско чобанче, без ичије подршке, тако напредовало до највиших државних и јавних функција. Завршио је економски факултет. Учесник у НОБ-у од 1941. и носилац *Партизанске споменице*. Члан СКЈ од 1945, био је члан Централног комитета СК Босне и Херцеговине и члан Председништва Републичке конференције ССРН БиХ, биран је у сва локална руководства друштвено-политичких организација: члан Среског комитета СКОЈ-а, члан Среског комитета КПЈ, члан Среског одбора ССРН. Више пута је био биран за посланика Скупштине СР Босне и Херцеговине. Био је делегат на оснивачком конгресу СК Босне и Херцеговине и више каснијих конгреса СК БиХ. Био је председник Народног одбора Среза Босанска Градишка, председник Среског задружног савеза Бања Лука, председник Среза Бања Лука. Међу пословима економског ствараоца-практичара вероватно је најзначајнија функција генералнг директора Предузећа „*Руди Чајавец*“ у Бањалуци (ова бањалучка фабрика електроуређаја и апарата била је један од највећих привредних субјеката у СФРЈ, већ средином шездесетих година запошљавала је око 1.800 радника, од којих су 35 одсто били инжењери и техничари; производила је телевизоре, транзисторе, радаре и другу војну опрему, четрдесетак артикала потребних индустрији аутомобила и трактора (манометара, термометара, амперметара, показивача правца, прекидача, стартера, сигналних лампи, контролних сијалица и брисача стакла), сигналне системе за железницу, генераторе, електромоторе; овај привредни гигант, некада носилац развоја града Бањалуке и целе Крајине, још 1991. је запошљавао око 10.000 радника, од чега више од 2.000 инжењера, повезивао је неколико десетина предузећа у оквиру пословног система *Чајавец*). Поред истакнутих политичких дужности и успешних функција у привреди и пословном банкарству (био је и директор Привредне банке Сарајево, председник Привредне коморе Босне и Херцеговине), Макић је био и на највишим државним функцијама: генерални директор Службе друштвеног књиговодства Југославије; 1977-1981. амбасадор СФРЈ у СР Немачкој; 1981-1986 гувернер Народне банке Југославије; 1986-1989 члан СИВ-а - савезни министар (у Влади Бранка Микулића). Одликован је Орденом за храброст, Орденом братства и јединства, Орденом рада II и I реда. Сахрањен је у својим родним Романовцима.

23. НОВЕМБАР: На данашњи дан је рођен

МИЛАН ВЛАЈИНАЦ

(Врање, 23. нов. 1877. - Београд, 7. апр. 1964)

српски аграрни економиста, етнограф, аграрни историчар,
лексикограф, професор универзитета, декан.

Студирао је најпре на Техничком факултету Велике школе у Београду, а потом на Пољопривредном институту Универзитета у Минхену и Халеу. Докторирао је 1902. на Универзитету у Халеу, са тезом о аграрно-правним приликама у средњовековној Србији. Током 1905. и 1906. обавио је специјализацију у Данској. По завршетку студија радио је у Министарству народне привреде и Савезу српских земљорадничких задруга, затим је био управник Топчидерске економије и Државног сточарског завода у Добричеву. У току царинског рата између Аустроугарске и Србије 1906. дао је решења у реферату о говедарству и свињарству. За време Првог светског рата био је председник Комисије за снабдевање војске и секретар Комисије за организацију пољопривредне производње у ратним условима, евакуисао је сточарски завод преко Призрена и Скадра, као референт српске владе у Марсељу помогао младим стручњацима избеглим из Србије да се школују у Француској, потом је у Лондону радио на добијању савезничке помоћи за пољопривредну обнову Србије. Бавио се многим научним дисциплинама: аграрном економиком, правном историјом, етнографијом, фолклористиком, лексикографијом. Био је први професор на предметима *Наука о пољопривредном газдовању* и *Аграрна политика и аграрно законодавство* на Пољопривредно-шумарском факултету у Земуну. Ванредни професор постао 1920, звање редовног професора стекао 1926. У неколико мандата, укупно седам година, био је декан Факултета. Док је био на челу ове високошколске установе завршено је формирање огледног добра и започета изградња нове факултетске зграде у Земуну која је завршена 1933, мада се факултет у недовршену зграду преселио са разних локација у јесен 1932. Био је и шеф Завода за пољопривредно газдовање при Факултету, битно је допринео оформљењу централне факултетске библиотеке. Био је веома плодан истраживач немирног духа, за собом је оставио позамашан број објављених радова и рукописа. Од радова који су значајни за економску мисао издвајају се: *Die agrarrechtliche Verhältnisse des mittelalterlichen Serbiens* (Аграрно-правни односи у средњовековној Србији, Јена, 1903); *Пољопривредна настава у Србији* (1905); *О напредном пољопривредном раду наших манастира* (1911); *О подизању пострадале пољске привреде: размислиња о напорима и мерама српских пољопривредника ради обнављања и унапређења њихове производње* (1920); *Радна стока у пољској привреди: расправа из области пољопривредног газдовања* (1921); *О млекарској производњи помоћу крављега млека: економска разматрања с нарочитим обзиром на прилике у Србији* (1921); *О вредности и цени пољопривредног земљишта* (1928); *Моба и позајмица: народни обичаји удруженога рада* (1929); *Згон или кулучење ван места становања од средњега века до наших дана* (1932); *Историја производње памука* (1927); *Пољска привреда у народним пословицама* (1925). Његово капитално дело је *Речник наших старих мера у току векова*, у четири тома, I (1961), II (1964), два тома објављена постхумно, III(1968), IV(1974).

24. НОВЕМБАР: На јучерашњи дан је рођен**МИОДРАГ ЧЕПЕРКОВИЋ**

(Руђинци код Врњачке Бање, 23. нов. 1927. – Београд, 6. дец. 2006)
српски инжењер, дугогодишњи привредни руководилац у области рударства и металургије, заслужан изградњу металско-индустријског комплекса Србије.

Гимназију је завршио у Крушевцу. Рударско-геолошки факултет у Београду завршио је 1950, докторирао је на истом факултету са темом из области заштите на раду „Допринос борби против прашине у рударству и металургији” 1965. године. Радну каријеру почео је као погонски инжењер у РМК Трепча, у руднику Стари Трг. Као инжењер и потом директор, успешно је радио у експлоатацији оловно-цинкане руде и реконструкцији рудника Стари Трг, Ново брдо, Кишница и Шупља стијена, као и у истраживањима руде гвожђа, никла и кобалта на подручју Србије. Био је дугогодишњи генерални директор Железаре Смедерево (1960-1974). Један од његових најкрупнијих захвата било је идејно решење за нову железару у Смедереву (инвестициони програм урађен је са немачким партнерима и домаћим банкама), са почетним капацитетом од милион тона сировог челика и перспективним развојем три милиона тона челика годишње, где се посветио пројектовању, руковођењу изградњом и пуштањем у рад интегралног металуршког циклуса за производњу гвожђа и челика (висока пећ пуштена 1971, конверторска челичана и хладна ваљаоница 1974). У току изградње и заокружења технолошког процеса било је на отпора на разним политичким и друштвеним нивоима (изградњи железаре нарочито су се противиле неке тадашње републике у СФРЈ). Учествовао је у пројектовању и изградњи рудника гвожђа Рудиште и Сува руда, Фабрике шавних цеви у Урошевцу, Поцинковаонице у Вучитрну, Фабрику за производњу белог лима у Шапцу, Фабрике за производњу профила и профилисаних цеви у Алексинцу. Формирао је и руководио здруженим предузећем „Југометал комбинат” Београд, гд је са дужности генералног директора 1974. смењен (заједно са групом директора великих предузећа у Србији: Вишњић, Генекс; Раковић, Застава Крагујевац; Јасић, ЕИ Ниш; Јеленић, Робне куће Београд; Брковић, Ваљаоница Севојно; Шарановић, Утва Панчево), под идеолошком оптужбом тадашњих власти да као „техноменадери” не развијају самоуправљање. Потом је био представник Привредне коморе Југославије у Каиру, представник „Металсервиса” и „Београдске банке” у Њујорку. По повратку, од 1984. радио је на пословима стратешког развоја електропривреде и рационалног коришћења енергије у привреди (у Инжењерингу „Прогрес инвест”), и као саветник за питања рударства и металургије у „Гоши”. Био је члан Комитета за угљ и челик при ОУН, члан Њујоршке академије наука (САД), члан Академије инжењерских наука Србије и председник Научног већа Института „Кирило Савић” у Београду. Аутор је више књига и преко 40 научних и стручних радова: *Извештај са пута у УСА: 15.2. до 22.5.1957.* (Штампарија „Трепча”, 1957); *Приручник о заштити при подземном рударењу* (Просвета, 1967); *Заштита на раду* (учбеник, Факултет организационих наука, Београд, 1973); *Несреће у рудницима* (Београд, 1989); *Инфраструктура Србије* (коаутор, Југометал, 1995). Добитник је Ордена заслуга за народ са златном звездом. Кремиран је на Новом гробљу у Београду.

25. НОВЕМБАР: На данашњи дан је рођен

АНТЕ МАРКОВИЋ

(Коњиц, БиХ, 25. новембар 1924. - Загреб, 28. новембар 2011)
хрватски и југословенски политичар, инжењер електротехнике,
привредник, дугогодишњи директор, економски стваралац, премијер.

Пре Другог светског рата припадао је напредном омладинском покрету, био члан Савеза комуниста (од 1941) и учествовао у Народноослободилачком рату. Дипломирао је на Електротехничком факултету у Загребу 1954. Радну каријеру почео је у предузећу „Раде Кончар“ Загреб, као пројектант, помоћник техничког директора, помоћник генералног директора и од 1961. генерални директор пуне 23 године. Историја овог социјалистичког привредног гиганта почиње 1921. када је основано предузеће *Електра*, које прелази у власништво групе Сименс, до краја Другог светског рата делује као "Југославенско Сименс д.д.". Од 1946. до 1990. ради под именом "Раде Кончар" предузеће за производњу електроматеријала, опреме и апарата за домаћинство; имало је врло успешан развој, број запослених нарастао 1990. на око 20.000, од тога 4.500 инжењера. Интегрисани неки постојећи и створени нови производни погони и сервиси широм Југославије. Развојни пут до концерна електроиндустрије обележила је испорука првог генератора (1948) снаге 24 мегавата. Већ 1961. основан *Кончаров* Електротехнички институт за истраживачки рад на развоју производа; 1970-тих почиње испорука генератора за хидроелектране у свету, затим производња и извоз електричних локомотива (по шведској лиценци), 1980. произведен (са кооперантима из Србије и Македоније) прототип домаће тиристорске локомотиве, какву су тада у свету имали само Шведска, Немачка, Француска и СССР. Марковић је 1987, као председник Председништва Хрватске, отворио нову фабрику локомотива у Загребу. У високу политику ушао је 1982. и до краја 1991. био на највишим политичким положајима: Председник Извршног већа СРХрватске (1982-1986); Председник Председништва СРХрватске (1986-1988); Председник Савезног извршног већа СФР Југославије (16. март 1989.-20. децембар 1991). Као савезни премијер, афирмисан као успешан „човек из привреде“, иако комуниста и социјалистички функционер, амбициозно је отпочео економске и политичке реформе и транзициони пут у непознато, заправо у неолиберални капитализам, са главним паролама: дерегулација, либерализација, деетатизација. Либерализован је увоз, смањене девизне резерве, повећана понуда робе широке потрошње, краткорочно смањена инфлација, девалвиран динар и курс фиксиран за немачку марку (7:1), повећане просечне плате уз успорен раст БДП, почела приватизација предузећа и откуп друштвених станова. Јула 1990 (на Козари, у БиХ) основао партију Савез реформских снага Југославије (није се изјашњавао као Југословен већ као Хрват), са претежним чланством у Србији и БиХ, без већег утицаја у западним републикама, па је, због неуспеха те партије на изборима, он политички маргинализован и поднео оставку у децембру 1991. У његовом мандату, поред почетних успеха економских реформи, криза је кулминирала насилном оружаном сецесијом Словеније, грађанским ратом у Хрватској и БиХ и распадом СФРЈ. Показало се да је подршка очувању интегритета Југославије и њему као премијеру, од стране западних центара моћи, била само декларативна, а тзв. „међународна заједница“ практично је подстакла распад Југославије.

26. НОВЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен**МИЛОРАД САВИЋЕВИЋ**

(Београд, 27. нов. 1935. - Београд, 28. јул 2017)

српски и југословенски привредник, високи државни чиновник, министар, дугогодишњи директор, један од најуспешнијих менаџера бивше Југославије.

Отац му је био финансијски стручњак (банкар) а мајка домаћица. Основну школу, гимназију и правни факултет завршио је у Београду. У државном спољнотрговинском предузећу *Генералекспорт (Генекс)* успешно је наставио развој ове велике фирме (утемељене у време првог директора, чувеног Владимира Вишњића), развојем у европском смислу великих фирми *Авио-генекс* и *Југотурс*, касније *Интерконтинентал-а* и хотелско-туристичког центра *Сунчани врхови* на Копаонику (хотел *Гранд*, апартмани *Конаци*). *Генекс* је од оснивања 1952. до 1990. имао само два генерална директора. Савићевић је у *Генексу* почео 1956. као помоћни референт, убрзо кренуо по свету, највише ради реализовања реекспортних послова, тада у режиму робних квота (уз сагласност државе). После шест година, 1962. прелази у кабинет потпредседника СИБ-а (Милоша Минића) где је радио на петогодишњем планском развоју. Потом је био помоћник савезног секретара за финансије (Кире Глигорова), у сектору за девизне послове (тада је у федерацији доминирала борба за расподелу девиза, Хрватска тражила то место на које је дошао Илија Марјановић, Србин из Хрватске, старији брат Мирка Марјановића, потоњег премијера Србије). Затим је прешао у Савезни секретаријат за привреду (код др Боривоја Јелића). Након искуства у државној управи, у *Генекс* се вратио 1970, када је то већ био економски гигант. На водеће место постављен је 1973. разумљиво уз политичку подршку, после политичке смене дотадашњег „техноменаџерског“ врло успешног директора Вишњића. Доласком на чело фирме, окупио је низ способних људи, од којих ће неки постати водећи српски бизнисмени; изградио репрезентативну пословну зграду (*Западна капитија Београда*); поред послова са нафтом, реекспорта сировина и развоја туризма, његови подухвати кулминирали су пројектом „Југо-Америка“, за неколико година у САД извезено око 145.000 *Заставиних* аутомобила; сачувао је доминантно место у домаћој спољној трговини (1990. *Генекс* је држао преко 10% целе југословенске спољне трговине и око 30% српског извоза и увоза; имао око 60 инопунктова у свету, 900 пословних партнера у земљи и 1500 у свету, бројне агенате и туроператоре, флоту од девет Боингових авиона; око 5.000 запослених са тада врло високим платама). Непуне две деценије је био на функцији генералног директора *Генекса*, до 1990. када је и он смењен из политичких разлога (формално поднео оставку). Потом се једно време у Италији бавио бизнисом (користећи своју позицију председника *КК Партизан*, преко клупског спонзора *Симод*). Још једном је смењен са положаја генералног директора, на који се вратио после тзв. петоктобарске револуције 2000, када је као директор компаније *Интернационал ЦГ* (реорганизованог *Генекса*), 2006. ухапшен због сумњи за злоупотребу службеног положаја (2004. незаконито и без тендера продата имовина *Генекса* и оштећен државни буџет; тада је био и председник УО крагујевачке *Заставе*). Поред бизниса, бавио се и политиком, много мање успешно, лутајући од СПО (посланик у Већу грађана) и ДЕПОС-а, до Нове Србије, Демократског центра и Демохришћанске странке.

27. НОВЕМБАР: На данашњи дан је рођен

АНДРИЈА ДАБАНОВИЋ

(Друшићи код Цетиња, 27. нов. 1919. – Бар, 15. авг. 1997)

црногорски и југословенски економиста, револуционар, логораш, народни посланик, оснивач и дугогодишњи директор бродарске компаније.

Потиче из црмничке свештеничке, сељачке породице. Основну школу учио је у Рвашима а гимназију у Подгорици, Београду, Новом Саду и Руми. У младости се активно бавио гимнастиком. Ваздухопловну академију у Панчеву уписао је 1939. која је пред рат пресељена у Сарајево, где је 1941. заробљен и депортован у логор Оснабрик. Време рата провео у заробљеничким логорима где је био активан скојевац, из једног је побегао у Холандију и прикључио се покрету отпора, потом у Белгији радио на репатријацији избеглица. После рата је прикључен војној мисији у Паризу, потом придодат штабу америчких снага у Норвешкој, радио на репатријацији југословенских ратних заробљеника. По повратку у земљу септембра 1945. радио у Управи пољопривредних добара за Војводину, кратко у документационом центру ТАНЈУГ-а, од 1948. у Министарству спољне трговине, Дирекцији за међународни транспорт, које га упућује на Вишу поморску школу у Ријеци. Школу завршава међу најбољима у класи и ступа на рад у Југословенску линијску пловидбу у Ријеци (5 година), потом је у Југословенској танкерској пловидби у Задру био заменик генералног и комерцијални директор (6 година). Маја 1968, на захтев локалног руководства, долази у Бар са задатком да формира бродарско предузеће „Прекоокеанска пловидба“. Почео са бродовима *Тополица* и *Сутоморе* типа трабакул. Први већи брод *Бар* (12.000 т) његовом предузимљивошћу набављен у повољном аранжману са бродоградилштем Сплит, које је градило брод за грчког бродовласника који је за то уступио десет старих бродова (један од тих је брод са новим именом *Бар*). Убрзо набављен брод *Цетиње*, затим *Цавтат*, *Дуги оток*, *Мојковац*, *Колашин*, неколико мањих танкера из састава Ратне морнарице (*Крајина*, *Грахово* и *Бјеласица*) којима је Црна Гора снабдевана дериватима из Рафинерије Ријека. Велики искорак у пословању било је отварање линије за Кубу којом је пробијена америчка економска блокада, годишње превозено око 100 хиљ.т. шећера за Медитеран и источноевропске земље, односно генералних терета за Кубу. Набављени и речно-морски бродови (преузимањем ЈРБ, *Морава*, *Тамнава*, *Колубара*, *Млава*), за снабдевање рафинерија Нови Сад и Панчево, превоз фосфата из Марока за Прхово. Путничка линија за Италију отворена 1964. чувеним фериботом „Свети Стефан“ (изграђен 1958. у Данској) плаћеним захваљујући Дабановићевим пословним везама са београдским „Генексом“. Континуираним повећањем флоте савременијим бродовима (у власништву 63 брода разних категорија), *Прекоокеанска* израсла у једну од највећих југословенских поморских компанија. Упамћен је и по његовој бризи о кадровима, оснивању поморске школе у Бару, стипендирању помораца, изградњи 450 станова, додели око 500 кредити за изградњу кућа; и по неоствареној идеји да концесионо изгради тунел Созина, да се танкери који довозе нафту са Блиског истока у повратку пуне чистом водом из Скадарског језера. Од 1976. био је посланик у Скупштини СФРЈ, добио Награду ослобођења Бара и Тринаестојулску награду (1977). На кормило *Прекоокеанске* се вратио после земљотреса на црногорском приморју (1979). Из фирме коју је створио отишао је у пензију јануара 1984.

28. НОВЕМБАР: На данашњи дан је рођен**ФРИДРИХ ЕНГЕЛС***(Friedrich Engels)*

(Бармен, данас Вупертал, Немачка, 28. нов. 1820. – Лондон, УК, 5. авг. 1895)
 немачки филозоф, економиста, теоретичар научног социјализма, класик
 марксистичке политичке економије, револуционар.

Гимназију је завршио у родном месту, након чега отишао у Бремен 1838, где је радио у трговини. Време је проводио углавном у изучавању филозофије и историје, читању дела лепе књижевности, бавио се музиком, спортом, писао стихове. Непрекидно се самообразујући, стекао је широко образовање. У јесен 1841. отишао је на одслужење војног рока у Берлин, где се упознао са младохегелијанцима и постао њихов присталица. Од краја 1842. радио је у Енглеској у фабрици текстила у Манчестеру. Тамо је запазио тешке услове рада радника, што је била основа за његову прву књигу *Положај радничке класе у Енглеској*, 1844. Потом се у Паризу срео са К.Марксом, са којим се раније дописивао, ту је помогао Марксу да напишу *Свету породицу*. Након избијања револуције у Немачкој (1848) враћа се у домовину, заједно са Марксом стоји на крајње левом крилу револуционарних снага, учествује у оснивању листа *Нове рајнске новине*, у којем износи низ увредљивих опаски на рачун словенских народа (сматра их контрареволуционарним и предвиђа њихов нестанак). После пропасти револуције, Енгелс је наставио да ради у предузећу свог оца у Манчестеру и помагао Маркса како би овај завршио свој *Капитал*. Крајем 1870. одселио се у Лондон и активно укључио у рад Интернационале (чији је један од оснивача) и постао члан њеног Генералног савета. Након Марксове смрти 1883, интензивно је радио на издању друге и треће књиге *Капитала*, као дугогодишњи сарадник и најближи Марксов пријатељ, којег је чак и материјално помагао, јер је од оца наследио фабрику текстила у Манчестеру. Мада је добро познавао низ научних дисциплина и владао са двадесетак језика, по природи је био веома скроман, говорећи да је у креирању теорије научног социјализма „свирао само другу виолину“. Премда је првенствено био друштвено-политички теоретичар, класичног је карактера његова анализа првобитног начина производње и прелаза у класно друштво, улоге рада у стварању и развоју човека и људског друштва, положаја и улоге радничке класе у капитализму, места и путева одумирања социјалистичке државе, итд. Оиграо је крупну улогу у популарисању Марксовог учења и критици ревизионистичких погледа у оквиру II Интернационале. Први се међу марксистима бавио сељачким питањем, истичући да ће крупна капиталистичка производња прегазити ситно сељачко газдинство. Са Марксом је написао више заједничких радова, а после Марксове смрти је средио, а неке главе сам написао и објавио II (1885) и III том (1894) Марксовог „*Капитала*“. Главна његова економска дела су: *Umrisse zu einer Kritik der Nationalökonomie* (Нацрт за критику националне економије, 1844), *Die Lage der Arbeiter in England* (Положај радничке класе у Енглеској, 1845) и *Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des Staates* (Порекло породице, приватне својине и државе, 1884). Сабрана дела Маркса и Енгелса објављена су на руском у 50 томова и преведена на многе језике света. Најзначајнија њихова заједничка дела су: *Die heilige Familie* (Света породица, 1844), *Die Deutsche Ideologie* (Немачка идеологија, 1846) и *Manifest der Kommunistischen Partei* (Манифест комунистичке партије, 1848).

29. НОВЕМБАР: *На данашњи дан је рођен*

ЉУБОМИР ДУКАНАЦ

(Београд, 29. нов. 1910. – Београд, 5. јуни 1949)

српски и југословенски економиста, новинар, публициста,
теоретичар пореског система и јавних финансија.

Потиче из београдске адвокатске породице, син угледног адвоката, мајка му је била Аустријанка па је од треће године живео у Бечу до 1919. Гимназију у Београду завршио 1928. Студирао је на Правном факултету у Цириху и у Београду где је дипломирао 1932, потом специјализовао финансијске науке и народну економију у Минхену, Цириху и Београду. На Правном факултету у Београду 1935. одбранио је докторску дисертацију, са темом о преваљивању пореза, и стекао докторат из економских наука, на истом факултету је 1936. постављен за асистента волонтера за економско-финансијске науке, 1938. изабран за доцента на катедри Народне економије, држао је предавања из *Економске политике* и *Народне економије* на општем курсу и на докторском течају. Од 1939. радио је и као хонорарни наставник на Пољопривредно-шумарском факултету за предмст *Народна економија са финансијама*. Почетком Другог светског рата отпуштен је са факултета, ухапшен и затворен у логор на Бањици, одакле је пуштен фебруара 1942. Од 1943. радио је као приватни чиновник у осигуравајућем друштву „Балкан“ у Београду, бавио се и стручним сређивањем библиотеке Народне банке. Био је и уредник реномираног београдског недељника *НИН* и један од уредника у *Југословенском економисту*. После Другог светског рата радио је у државним органима управе и активно учествовао у изградњи новог финансијског система нове Југославије. После неуспешног лечења оболелих плућа у Швајцарској, прерано је преминуо, у својој 39. години. Мада је био кратког века, пре превелике заузетости друштвеним пословима и појаве опаке болести, написао је заиста велики број стручних и публицистичких радова који су били запажени у академској и широј јавности. Тежиште његових преокупација чини економска теорија, и то она везана најпре за област финансија, потом за подручја економских доктрина, односа економије као науке и других наука (посебно психологије и социологије) и политичке економије, а после рата се окренуо статистичким анализама и проучавању привредног развоја међуратне Југославије. Објављивао је радове у разним часописима (*Архив за правне и друштвене науке*, *Југословенски економист*, *Правна мисао* и др.). Знао је немачки, француски, енглески, италијански и руски језик, бавио се и превођењем стручне литературе. Главна његова дела су: *Преваљивање пореза: с нарочитим обзиром на прилике у Југославији* (1935); *Основни проблеми опорезивања* (1938.); *Наука о финансијама на прекретници?* (1938); *Порез на промет: Теорије о подели пореза на непосредне и посредне*; *Финансиска теорија пореза на промет*; *Важнији финансиско-правни проблеми пореза на промет* (1938); *О објективности економске науке* (1939); *Проблем побуда људске привредне делатности и економска теорија*, (1939); *Однос економије према психологији и социологији* (1940); *Увод у народну економију* (два тома, 1940); *Новије синтетичке теорије о вредности: Франц Опенхајмер и Ханс Петер* (1940); *Привредно уређење федералних држава; Савезнички новчани планови у Другом светском рату* (1946).

30. НОВЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

ОБРЕН БЛАГОЈЕВИЋ

(Дулут, Минесота, САД, 14. нов. 1912. – Београд, 30. нов. 2001)
српски и југословенски економиста, гувернер, историчар економске мисли и економских доктрина, професор унивезитета, академик САНУ и ЦАНУ.

У време Балканских ратова његова породица се вратила из САД у Пиву, где је завршио основну школу. Гимназију је завршио у Никшићу (1931) а Правни факултет у Београду (1935). Током студија на Правном факултету добио је Светосавску награду за тему „Кредитне задруге“ на трећој години, и за тему „Аграрне реформе“ на четвртој години. Након завршених последипломских студија на докторском курсу из економско-финансијских наука, добио је стипендију Француске владе за припрему докторске тезе у Паризу. По повратку у Београд 1940. одбранио је докторску дисертацију *Социолошко објашњење и актуелни значај фуријеризма*. До рата радио је у Министарству финансија и у Главној контроли у Београду. У току НОР 1941-1945. обављао је одговорне дужности. Био је члан Извршног одбора Земаљског антифа-шистичког вијећа народног ослобођења Црне Горе и Боке, као повереник за привреду и финансије. У јесен 1944, на позив НКОЈ-а, отишао је на Вис и био повереник за финансије, да би руководио пословима око замене новца. После ослобођења био је помоћник савезног министра за финансије, а потом гувернер Народне Банке ФНРЈ (1946-1948). Заступао је Југославију на годишњим скупштинама МБОР и ММФ у Лондону (1947) и Вашингтону (1948). Био је хонорарни наставник на Правном факултету за предмет *Финансијски систем ФНРЈ*. Уређивао је часопис *Финансије*. Крајем 1948. осуђен је као „информбировац“ на вишегодишњу робију (1948-1956). После је радио у Институту за економику пољопривреде у Београду као научни саветник за аграрне односе и економску политику у пољопривреди. Због здравствених разлога отишао је 1965. у пензију. После неколико година поново се бави педагошким радом. У звање редовног професора Правно-економског факултета у Нишу изабран је 1969. за предмет *Економске доктрине*, а после раздвајања овог на два факултета, на Економском је био шеф Катедре за општу економију и директор Института за економска истраживања. За дописног члана САНУ изабран је 1974. а за редовног 1981; за дописног члана ЦАНУ изабран је 1991. Одликован је: Орденом за храброст, Орденом братства и јединства I реда и Орденом заслуга за народ II реда. Као постојан човек, оставио је дубок траг не само по бурној и страдалничкој биографији, него и као изузетно плодан писац и суптилан мислилац. Писао је лако и занимљиво, како о свом животу (породици, земљацима, школовању, каријери, голооточком сужањству), тако и о родној Пиви, српским социјалистима, историји економске мисли у свету и у југословенским земљама, као и о низу најсложенијих економских проблема. Најзначајнија његова дела су: *Пива: природа, историја, етнографија, револуција*, 1971; *Економске доктрине*, 1971, 4. издање 1983; *Економска мисао Светозара Марковића*, 1975; *Економска мисао до Другог светског рата: у Србији* 1980; *у Црној Гори*, 1988; *Народна власт у Црној Гори, 1945*; *Утопијски социјализам Шарла Фуријеа, 1947*; *Куповина и закуп земљишта, 1963*; *Двадесет година инвестирања у пољопривреду СФРЈ, 1965*. Његова *Изабрана дела* (т. 1-12) објављена су 1996. у издању „Стручне књиге“ из Београда.

ДЕЦЕМБАР

01.12.	ЏОЗЕФ СТИГЛЕР Н
02.12.	ГАРИ БЕКЕР А
03.12.	МИЛОРАД НЕДЕЉКОВИЋ
04.12.	БОРИСЛАВ РАДОВАНОВИЋ
05.12.	МИЛУТИН НИКИЋ
06.12.	СЛАВКО ЛИСАВАЦ
07.12.	ВАЛТАЗАР БОГИШИЋ А
08.12.	ЕРНСТ ЕНГЕЛ
09.12.	СТЕВАН РЕЉИН
10.12.	УРОШ МИЛАНКОВИЋ
11.12.	ГЕОРГИЈ ПЛЕХАНОВ
12.12.	СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ
13.12.	НИКОЛА ГАКОВИЋ
14.12.	СТАНКО МИРИЋ
15.12.	ЛЕОН ВАЛРАС
16.12.	РИСТО ДРАГИЋЕВИЋ
17.12.	ПЕТАР ШЕРОВИЋ
18.12.	БРАНКО ХОРВАТ
19.12.	ЦВЕТКО КОСТИЋ
20.12.	БРАНКО ШТАНЦЛ
21.12.	ЈОСИФ В. СТАЉИН
22.12.	ЏЕЈМС Е.МИД Н
23.12.	ТОМАС МАЛТУС
24.12.	ТИХОМИР ВЛАШКАЛИЋ
25.12.	МИЛУТИН ЋИРОВИЋ
26.12.	СТЕВАН МЕЗЕИ
27.12.	НИКОЛА ШКЕРОВИЋ
28.12.	МОМЧИЛО ЦЕМОВИЋ
29.12.	МИЛИЋ РАДОВАНОВИЋ
30.12.	БОГДАН МАРКОВИЋ
31.12.	ДИМИТРИЈЕ КОЊОВИЋ

1. **ДЕЦЕМБАР:** На данашњи дан је преминуо

ЏОРџ СТИГЛЕР

(George Joseph Stigler)

(Рентон, Вашингтон, САД, 17. јан. 1911. - Чикаго, САД, 1. дец. 1991)
амерички економиста, теоретичар конкуренције, лидер чикашке школе,
академик, нобеловац.

Потиче од оца досељеника из Баварске и мајке имигранткиње из Мађарске. Основну и средњу школу завршио је у Сијетлу, на Вашингтонском универзитету дипломирао економију 1931, магистрирао 1932, доктор економских наука постао 1938. на Универзитету у Чикагу, са дисертацијом *Production and Distribution Theories* (Теорије производње и расподеле). Универзитетску каријеру започео 1936. на Ајова Стејт Колеџу, затим на Минесота и Колумбија универзитету и коначно на Универзитету у Чикагу од 1958. до пензионисања 1981. Био је научни сарадник Хувер Института у Станфорду и директор Центра за изучавање односа економије и државе, председник Америчког економског удружења и члан америчке Националне академије наука. Нобелову награду за економију добио је 1982. (после пензионисања), за доприносе изучавању индустријских структура, функционисања тржишта и узрока и последица државног регулисања привредног живота. Као припадник Чикашке школе и истраживач микроекономије, првенствено теоретичар конкуренције, указао је на економику информација и значај рекламе. Сматра се зачетником економике информација, анализе трошкова информисања потрошача о неком производу и њиховим одлукама да га троше. Дао је велики допринос мењању представа да је реклама непотребни луксуз и расипништво, показао да је то моћно оруђе конкуренције и важно средство за превазилажење незнања. Сматра незнање главним разлогом непријатељског расположења интелектуалаца према слободном тржишту. Као заступник либералистичке економске политике, указује како је државна интервенција неделотворна, мешање државе у привредни живот неизбежно доноси низ непожељних последица које погубно утичу на друштвено благостање. Државна интервенција уклања или смањује конкуренцију и одређеним интересним групама доноси незаслужену корист у виду монополске или вештачке ренте. У склопу либералистичког концепта економске политике дао је запажене прилоге о развоју теорије корисности, односима производње и размене, узроцима различитих цена исте робе код разних произвођача-снабдевача, о политичком систему као унутрашњем а не спољашњем чиниоцу микроекономије. Његову анализу карактерише тежња ка егзактности, коришћење квантитативних метода и емпиријских података. Од бројних његових радова, издвајају се: *Production and Distribution Theories* (Теорије производње и потрошње, 1941), *The Theory of Price* (Теорија цена, 1946), *Trends in Output and Employment* (Трендови производње и запоуслености, 1947), *The Economics of Information* (Економика информација, 1961), *The Organization of Industry* (Организација индустрије, 1968), *The Behaviour of Industrial Prices* (Понашање индустријских цена, 1970), *The Citizen and the State* (Грађанин и држава, 1975), *The Economist as Preacher and other Essays* (Економиста као проповедник и други есеји, 1982), *The Pleasures and Pains of Modern Capitalism* (Задовољства и патње модерног капитализма, 1982), *The Intellectual and the Market-place* (Интелектуалац и тржиште, 1985).

2. **ДЕЦЕМБАР:** На данашњи дан је рођен

ГАРИ БЕКЕР

(*Gary Stanley Becker*),

(Потсвил, Пенсилванија, САД, 2. дец. 1930. - Чикаго, САД, 3. мај 2014)

амерички економиста, социолог, креатор економске теорије породице,
професор универзитета, академик.

Дипломирао је на Принстон универзитету, а магистрирао и докторирао на Универзитету у Чикагу, са тезом „*Економија расне дискриминације*“. Осим краћег боравка на Колумбија ниверзитету, целу академску каријеру провео је на Чикашком универзитету, где је био професор *Економије и Социологије*. За време живота у Чикагу, на Бекера је утицао М.Фридман, за кога је Бекер говорио: „то је далеко највећи живи учитељ кога сам икада имао“. Изабран је за члана Америчке академије наука и уметности 1972, добио је Националну медаљу за науку 2000, писао је месечну колумну за часопис *Business Week* од 1985. до 2004. Нобелову награду је добио 1992, за „*проширење области микроекономских истраживања на велики број различитих врста људског понашања и међусобних интеракција, укључујући и понашања која се одвијају ван тржишта*“. Бекер је имао водеће место у области неконвенционалне економске анализе. Деценијама се сматрало да економска анализа треба да се примењује само на „економске“ феномене, на производне факторе и њихову алокацију, на факторске дохотке, односно њихову расподелу и на потрошњу. Он је применом оруђа економске анализе на друге друштвене науке, као што су социологија, криминологија, демографија и сл, дошао до одређених конзистентних резултата, који се емпиријски могу потврдити или оспорити. Тиме је економску науку увео у области које су до тада за њу биле недоступне. У такве новоосвојене области економске анализе спадају понашање домаћинства, одлуке у погледу склапања брака и развода, фертилитет, расна, полна и верска дискриминација, криминал, политички процеси, итд. Успостављање конкуренције између различитих друштвених наука довело је до конкуренције тј. до алтернативних приступа истом посматраном феномену - људском понашању. Бекер је, такође коришћењем конвенционалних аналитичких техника, продубио економску анализу тих феномена. Типичан пример је анализа понашања домаћинства. Његов допринос је у томе што се сада промене понашања породице, односно домаћинства, у далеко већој мери могу објаснити променама цена и дохотка, дакле правим економским факторима, уместо да се само указује на метафизичке промене преференција. Бекер је са Т.Шулцом утемељио концепт људског знања као један од облика капитала и, сходно томе, образовање је посматрао као инвестицију. Дао је значајан прилог демографској теорији у којој доминира његова теорија фертилитета, а најважнији допринос је дао установљавању економске теорије породице. Његова најважнија дела: *Human Capital* (Људски капитал, 1964); *The Economic Approach to Human Behavior* (Економски приступ људском понашању, 1976); *A Treatise on the Family* (Расправа о породици, 1981); *The Economics of Life* (Економика живота, 1996); *Social economics market behavior in a social environment* (2000); *Introducing incentives in the market for live and cadaveric organ donations* (2007); *When illegals stop crossing the border* (2012).

3. **ДЕЦЕМБАР:** На данашњи дан је рођен

МИЛОРАД НЕДЕЉКОВИЋ

(Књажевац, 3. дец. 1883. - Француска, 1961)

српски економиста, политичар, министар привреде, аграрни економиста, уредник аграрних часописа, професор универзитета.

У Београду је завршио основну школу, гимназију и Правни факултет, на којем је 1907. одбранио докторску тезу *Историја српских државних дугова*, и промовисан за првог доктора политичке економије, а то је био и уопште први доктор наука на Београдском универзитету. После тога обављао је научно и стручно усавршавање у области економских наука на страним универзитетима, у Бечу, Минхену, Лондону и Паризу. Први светски рат провео је у заробљеништву. По завршетку рата био је професор *народне економије* и *финансија* на Правном факултету у Суботици. Био је директор Српске банке у Сарајеву, генерални инспектор Министарства финансија, затим директор Поштанске штедионице. Био је и стални члан финансијског комитета Друштва народа у Женеви. За време Другог светског рата био је министар народне привреде у квислиншкој влади Милана Недића. Био је уредник часописа „*Аграрна мисао*“, у коме је уз запажене уводнике, објавио и велики број стручних прилога. После рата је емигрирао у Француску. Заједно са В.Бајкићем и М.Стојадиновићем, чинио је малу групу најпознатијих српских економиста свога доба, при чему се од њих двојице, као и других економиста, разликује по изразитој наклоњености према психолошкој школи. У разматрању економске политике главну пажњу је посвећивао аграрној политици, улози централне банке у финансирању пољопривреде, хипотекарним кредитима и проблемима сељачких дугова и положаја ситног пољопривредног поседа, којем је давао предност у односу на крупно газдинство. Најуспешнији је у третирању теорије, политике и историје финансија, поготово по вишедимензионалној, исцрпној и аргументованој анализи српских државних дугова, односно месту страног капитала у привреди Србије. Захватајући широку лепезу економске проблематике, првенствено са теоријског аспекта, спада у најплодније, али не и најбоље српске економске теоретичаре. Оставио је обимно дело из економије, у којем се посебно истиче његова обимна књига „*Наука о финансијама*“ из 1923. године. Остала важнија његова дела су: *Заштита сеоског поседа* (1907); *Историја српских државних дугова*, (1909); *Страни капитали у Србији и њихов значај* (1912); *Проучавања о пословном делокругу хипотекарних банака* (1914); *Основи политичке економије*, уџбеник, (1921); *Наше државне финансије* (1923); *Економско-финансијска студија о држави: теорија чинилаца производње, теорија пореза*, (1923); *Пасивна менична способност земљорадничкова: с погледом на будуће наше законодавство* (1927); *О занатима у данашњој народној привреди* (1929); *Наш валутни проблем* (1929); *Економски и правни проблем улога на штедњу* (1933); *Поглед на данашњу кризу и њено решење* (1933); *Проблем дугова у данашњој привреди* (1936); *Враћање селу и пољопривреди* (1936); *Народна банка и пољопривреда* (1937); *Шта нам је прече: подизати производњу или подизати цене?* (1938); *Ратне финансије и народна привреда* (1940).

4. **ДЕЦЕМБАР:** На сутрашњи дан је рођен

БОРИСЛАВ РАДОВАНОВИЋ

(Београд, 5. дец. 1922. – Београд, 24. јули 2014)

српски аграрни економиста, теоретичар и практичар
земљорадничког задругарства, професор универзитета.

У Београду је завршио основну школу. Гимназију је завршио 1942. године у Јагодини. Пољопривредно-шумарски факултет у Земуну, уписао 1945. и завршио 1949. године. Читав радни век је посветио студентима на Пољопривредном и Ветеринарском факултету у Београду, Вишој пољопривредној школи у Шапцу и Пољопривредном факултету у Сарајеву, као и пољопривреди, задругарству и селу у Србији. Већ у Зборнику студентских радова за 1949. годину објавио је рад под насловом *Реорганизација земљорадничког задругарства у НР Србији*. У току студија био је на изградњи пруга Брчко-Бановићи и Шамац-Сарајево; 1952. био је 10 месеци на пракси у Пољопривредном добру „Чока“ у Чоки. Стручно усавршавање је обавио у више страних земаља: 1954. на тромесечној специјализацији у САД из предмета Храна и пољопривредне политике (*Food and Agricultural Politics*) и Економски развој неразвијених земаља (*Economic Development of Underdeveloped Countries*); 1956, у Риму као стипендиста FAO похађао је четворомесечни курс *Пољопривредна економика и статистика*. Докторску дисертацију (*Економско-политички проблеми комасације земљишта у НР Србији*) одбранио је 1959, и биран у звање доцента; ванредни професор је постао 1964. и редовни професор 1971, за предмет *Економика пољопривреде*. Радовановић је био учесник већег броја значајнијих међународних скупова на којима је излагао радове или држао предавања: Тел Авив, Израел, 1969; Варшава, Пољска, 1969; Милано, Италија, 1970; Беч, Аустрија, 1971; Нирнберг, СР Немачка, 1971; FAO, Рим, Италија, 1972; *Тимирјазевска академија*, Москва, СССР, 1975; Wageningen, Холандија, 1976, 1977. и Париз, Француска, 1976. Обављао је и руководне функције: шеф Катедре економике пољопривреде и тржишта; директор ООУР Институт за организацију и економику пољопривреде и прехранбене индустрије (на Пољопривредном факултету у Земуну); члан Савета Института за економику пољопривреде у Београду, члан Комисије ЦК СК за село и пољопривреду; од јануара 1988. у пензији је поживео 26 година. Објавио је више научних и стручних радова, од којих треба поменути: *Систем мера и метода за развој пољопривредне производње на индивидуалним газдинствима СР Србије* (са П.Марковићем), 1965; *Неки проблеми старачких домаћинстава и могућност пензионог осигурања индивидуалних пољопривредних произвођача*, 1968; *Значај и социјалне последице развоја производних снага у пољопривреди*, 1969; *Кооперација као метод подривљавања у пољопривреди Југославије*, 1966; *Land Policy in Yugoslavia*. Faculty of Agriculture, Padova, Italy, 1968; *Integration of Agriculture and Industry in Yugoslavia*. CIRCOM, Israel, 1969.

5. **ДЕЦЕМБАР:** На данашњи дан је рођен

МИЛУТИН НИКИЋ

(Врело код Косова Поља, 5. дец. 1936. - Врбас, 7. мај 2017),
инжењер технологије, аграрни економиста, југословенски привредник,
стваралац великих агроиндустријских комбината.

Потиче из породице пореклом из Црне Горе која је била насељена на Косово а после Другог светског рата поново сели и досељава у Бачку. Основну школу и гимназију завршио је у Врбасу као један од најбољих ђака. Као стипендиста Општине Врбас завршио је тада престижни Технолошки факултет у Загребу. Припадао је генерацији која је сталним учењем, знањем и прегалаштвом од Врбаса направила идустијски центар и место живљења достојно човека. Почео је као млад инжењер у застарелој кланици, коју развија у успешну индустрију меса. Након усавршавања у Енглеској, предузима унапређивање технологије производње у целом агропрехрамбеном репродукционом ланцу, на фармама уводи нове меснате расе свиња које су одговарале програму фабрике за производњу и извоз шунки у конзерви за западноевропско и америчко тржиште (редак пример таквих резултата у привреди тадашње СФРЈ). Као директор фабрике схватио је да тржишна привреда тражи економичну производњу, висок квалитет, продуктивност, маркетинг и директоре-менаџере. Стога је фабрици и производима тадашње индустрије меса Врбас дао модерно име „*Carnex*“, у етар је пуштена реклама „широм света карнекс паштета“ (*carnex* и *vital* су чувене робне марке и ретки брендови створени у ПИК Врбас који су преживели све транзиционе трауме). Биле су то шездесете и седамдесете године ХХ века, када је агропрехрамбена привреда Врбаса била у просперитетном техничко-технолошком, производном и прометном успону. Реконструишу се и проширују капацитети *Шећеране Врбас*, Идустије уља *Витал*, Индустије меса *Карнекс*, пољопривредног добра „*Сава Ковачевић*“, стварају се нови агропрехрамбени и трговински погони (Медела, Фабрика сточне хране, дистрибутивни центри широм тадашње Југославије) - сви технолошки и економски вертикално интегрисани и обједињени у *Пољопривредно-индустијски комбинат ПИК Врбас*, на челу са Никићем као генералним директором. У целом комбинату је тада било око 10.000 радника или око 75% укупно запослених у општини. Врбас је тако од мале вароши прерастао у модеран индустријски град. Никић је рад у привреди завршио као генерални директор ПИК Врбас, био је председник управе неколико наших највећих банака и осигуравајућих друштава, председник Општег удружења пољопривреде и прехрамбене индустрије Југославије, члан Председништва ПКЈ. Последње године радног века провео је као председник Општине Врбас (са жељом да се сачувају економске вредности које су вишедеценијски тешко стицане). Након рушилачких петооктобарских догађаја 2000. године, дао је оставку на место председника општине и отишао у превремену пензију. Последњи период свог живота провео је уз књигу и породицу (супругу, две ћерке, четворо унучади и петоро праунучади). (Милутинова сестра др Олга Чуровић је била Покрајински секретар за пољопривреду Војводине и потом директор Пословне заједнице *Индустријско биље*, Нови Сад).

6. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

СЛАВКО ЛИСАВАЦ

(Ириг, Војводина, 14. нов. 1912. – Београд, 6. дец. 1997)

српски и југословенски економиста, међународни експерт, методолог пољопривредног рачуноводства, професор универзитета.

Дипломирао је на Правном факултету у Београду 1934, а затим и на Економском факултету у Београду, где је и докторирао. Пре преласка на Универзитет радио у више научних и развојних институција за проблематику пољопривреде, учествовао у више државних комисија за нормативно регулисање привредног система, као и у међународној комисији за проучавање проблема из области економике и организације пољопривреде. На Економском факултету у Београду изабран 1961. за наставника *Економике и организације пољопривредних предузећа*, 1971. и на Пољопривредном факултету у Београду за предмет *Пољопривредно рачуноводство*. Предавао је *Економику и организацију пољопривредних предузећа* на економским факултетима у Осијеку, Суботици и Крагујевцу. На Економском факултету у Београду био први наставник за предмет *Обрачун и анализа трошкова у пољопривреди*, за који је написао уџбеник. На постдипломским студијама на економским факултетима у Београду и Суботици предавао *Економику пољопривреде*, као и на пољопривредним факултетима у Београду, Новом Саду, Загребу и Сарајеву. У САД је 1952. изучавао проблематику кредитирања пољопривреде. Учествовао на више међународних симпозијума посвећених економици пољопривреде (Ist Lansing, Минск, Берлин, Хале, Будимпешта). Био представник Југославије у *L'Union Européenne des Experts Comptables, Écono-miques et Financiers* у Паризу. Учествовао је у изради научно-методолошке публикације *Die Pruefung des Jahresabschlusses* (преведена на још четири европска језика). Учествовао је више година у заједничким југословенско-мађарским истраживањима економике пољопривреде. Његов научноистраживачки опус броји око 130 наслова, 10 књига, око 20 монографских студија у зборницима, око 100 чланака у научним и стручним часописима. Најважнији су следећи радови: *Карактер трошкова пољопривредних газдинстава; Систем обрачуна и књижења трошкова и прихода у пољопривреди; Обрачун и анализа трошкова у пољопривреди; Економика и организација пољопривредних предузећа* (4 издања); *Die Pruefung des Jahresabschlusses* (коаутор); *Manuel européen de revision comptable* (коаутор); *Agroindustrial Integration of Industrial Activity* (коаутор); *Методологија за праћење трошкова* (преведена на пољски). Најзначајнији његови научни доприноси су: утврђивање оптималне величине друштвених пољопривредних газдинстава; утврђивање оптималних односа у асортиману производа газдинства; подела варијабилних трошкова у пољопривреди, методологија утврђивања најцелисходнијег момента ликвидирања пољопривредних машина, избора специјализованих или универзалних машина и машина оптималног капацитета; уједначавање методологија планирања и евидентирања ради целисходних анализа пословања; методологија праћења трошкова и израчунавање економских ефеката пољопривредне производње. Учествовао је у изради *Пољопривредне енциклопедије*, био је аутор и редактор *Књиговодственог лексикона* и *Лексикона рачуноводства и пословних финансија*, главни и одговорни уредник је часописа за рачуноводство и пословне финансије „*Књиговодство*“.

7. **ДЕЦЕМБАР:** На данашњи дан је рођен

ВАЛТАЗАР БОГИШИЋ

(Цавтат код Дубровника, 7. дец. 1834. – Ријека, Истра, 24. апр. 1908)

Србин-католик, правник, етнолог, кодификатор јужнословенског обичајног права, економски историчар, професор универзитета, академик.

У Цавтату завршио основну и приватну наутичку школу, а гимназију у Венецији 1856. Студирао права у Бечу, а предавања из филозофије, филологије и историје слушао на познатим европским универзитетима. Докторску дисертацију из филозофије одбранио у Гисену 1862, докторат правних наука стекао у Бечу 1864. Од више службених функција најважније су: професор словенских права на Новоросијском универзитету у Одеси и министар правде Књажевине Црне Горе. У Бечу је, као сарадник Дворске библиотеке од 1863, учествовао у раду *Словенске беседе* и постао члан Уједињене омладине српске, потом 1868. постао школски надзорник за источни део Војне границе; након што је израдио нацрт закона о школству у Војној граници, одазвао се позиву Универзитета у Одеси и крајем 1869. постао професор *историје словенских права*. Почетком 1873. по налогу цара Александра II, на молбу књаза Николе, упућен је у Црну Гору ради кодификације обичајног права; 1875. начинио је нацрт закона о организацији устаничке владе у Херцеговини. Последњих десет година живота провео је у Паризу као цењени научни радник, уважени члан многих академија и научних друштава. Научну делатност посветио је највећим делом јужнословенском обичајном праву. Први је у нашу науку увео методу прикупљања података путем анкете (*О важности сакупљања народнијех правних обичаја код Словена; Напутак за описивање старијех обичаја, који у народу живе*, 1866). Одговори на преко 350 питања јавног и приватног права, прикупљени у Хрватској, Славонији, Војводини, Црној Гори, Боки Которској, објављени су као *Зборник садашњих правних обичаја у Јужних Словена (1874)* и *Правни обичаји у Црној Гори, Херцеговини и Албанији (1884)*. Из руских архива исписао је око 1500 докумената о Првом српском устанку. Први у свету ограничио је појам грађанског права на имовинско, изоставивши породично и наследно право. Синтеза Богишићевих правноисторијских истраживања је *Општи имовински законик за Црну Гору* (преведен на пет језика, послужио као узор неким доцнијим кодификацијама грађанског права). Пошто је *Законик* објављен маја 1888, добио је руску пензију као државни саветник. После краћег боравка у Паризу, вратио се у Црну Гору, где је као министар правде пратио примену законика у пракси. Први је у нашој науци уочио значај социјалних и економских фактора у развоју права. Економски елементи садржани су нарочито у *Општем имовинском законнику* и у анкетном упитнику од преко две хиљаде питања, сачињеном поводом израде тог законика. Прикупљени материјал систематизовао је у двадесет група, а битан економски значај имају четири (како их је он именовао): *економски одношаји, одношаји сељака и господара земље, чифчијски односи и разреди и слојеви народа*. Као словенофил, сакупљао је народне песме, а велику пажњу посветио је сеоској задрузи, древној словенској установи. Сву своју имовину завештао је родном Цавтату, где се налази његов музеј са богатом библиотеком, а на обали мора му је подигнут споменик.

8. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

ЕРНСТ ЕНГЕЛ

(Ernst Engel)

(Дрезден, Немачка, 26. март 1821. - Радебојл код Дрездена, 8. дец. 1896)
 немачки статистичар, економиста, економетричар, откривач законитости
 односа структуре потрошње и величине породичних буџета.

Студирао је рударство и технологију на Универзитету у Фрајбургу. Непосредно након револуције 1848. године, укључен је у краљевску комисију у Саксонији ради одређивања односа између трговине и рада. Потом га је влада задужила да помогне у организацији Немачке индустријске изложбе у Лајпцигу (прве ове врсте). Његови резултати су га препоручили да уђе у државну службу, као шеф новооснованог статистичког одељења. Основао је у Дрездену прво хипотекарно друштво за осигурање (Hypotheken Versicherungs-gesellschaft). Био је 1860. године постављен за директора Пруског статистичког завода у Берлину. На тој позицији је афирмисан као статистички стручњак светске репутације. Као припадник млађе историјске школе економске мисли, био је критичар Малтусове теорије становништва. Због примене квантитативних метода у изучавању друштвених појава и проверавања закључака истраживања статистичким подацима, сврстава се у групу утемељивача економетрије. Као економиста је упамћен по својим закључцима анализе структуре потрошње радничких породица, односно о променама те структуре у зависности од кретања радничких доходака и породичних буџета. На основу обраде обимне статистичке грађе, утврдио је извесне правилности у односима структуре потрошње и величине дохотка у буџетима радничких породица. Те правилности, које су по њему као откривачу, назване *Енгелови закони*, имају четири следећа аспекта: први закон, указује да се део издатака за храну мења у обрнутом односу према величини дохотка, односно релативно се смањује онај део дохотка који се одваја за исхрану, при чему се и овај износ апсолутно повећава, а у структури исхране долази до позитивних промена, јер се повећава потрошња квалитетнијих и скупљих прехранбених производа; други и трећи, дефинишу однос дохотка и издатака за хетерогену групу производа - за одећу, обућу, становање, огрев, осветљење и сл, који имају константно учешће у дохотку, јер се углавном повећавају у истој пропорцији по којој расте и доходак; четврти закон, утврђује однос дохотка и издатака за више човекове потребе, тако да издаци којима се подмирују културне, здравствене, хигијенске, образовне, забавне и рекративне потребе, као и штедња, расту брже од повећања дохотка домаћинства. Провера времена као најбољег судије показала је општу важност првог и четвртог става, док други и трећи став нису у целини потврђени. До приказаних закључака Енгел је дошао у раду под насловом *Die Productions und Consumitionverhältnisse des Königreichs Sachsen* (Размере производње и потрошње у Краљевини Саксонији, 1857). Енгел је био плодан писац о бројним темама, а његови статистички радови најчешће су објављивани у часописима које је сам основао (*Preuss Statistik*). Међу његовим радовима познати су и следећи: *Die Methoden der Volkszählung* (Методе пописа, 1861); *Die Volkszahlungen, ihre Stellung zur Vissenschaft und ihre Aufgabe in der Geschichte* (Пописи, њихово место у науци и улози у историји, 1862); *Land und Leute des Preussischen Staates* (Пруска земља и људи, 1863).

9. ДЕЦЕМБАР: На сутрашњи дан је преминуо

СТЕВАН РЕЉИН

(Бечеј, 28. јули 1919. - Нови Сад, 10. дец. 2012)
српски аграрни економиста, професор универзитета,
декан, директор института.

Сам је истицао да је одрастао на салашу, отац му Тодор био је земљорадник. У Бечеју је завршио основну школу и гимназију (1938). Агронomsке студије започео је у Земуну пре Другог светског рата, а наставио и довршио после рата на Пољопривредном факултету Београдаког универзитета (1949), где је 1959. године и докторирао са дисертацијом под насловом *"Снабдевање Београда млеком и његов утицај на пољопривредна газдинства у рејону снабдевања"*. Специјализацију из области тржишта и промета пољопривредних производа, у трајању од годину дана, обавио је у Швајцарској и Немачкој (1957-58), а боравио је и на стручним усавршавањима у Енглеској и САД. Пре доласка на Пољопривредни факултет Универзитета у Новом Саду 1948. године, радио је у Панчеву, у Окружном народном одбору као референт за механизацију пољопривреде, затим директор Пољопривредне машинске станице у Панчеву и у Јабуци. На матичном Пољопривредном факултету у Новом Саду је био у својству асистента и доцента (1948-1961), изабран за ванредног и за редовног професора (1970), где је и завршио радну каријеру одласком у пензију (1984). Бирао је за продекана и у два мандата за декана (1973-1977), затим је био директор Института за економику пољопривреде и социологију села (1978-1982). У Београду је био ангажован као спољни сарадник у Институту за механизацију пољопривреде, у Савезном заводу за продуктивност и у Институту за економику пољопривреде, а у Новом Саду у Економском институту као и у Савезном центру за образовање руководећих кадрова у пољопривреди. Био је ментор пет докторских дисертација и већег броја магистарских и дипломских радова. У науци му је ужа специјалност била тржиште и промет пољопривредних производа, као и маркетинг у агроиндустрији, а бавио се и економском политиком и економиком и организацијом пољопривреде. Објавио је у земљи и иностранству велики број научних радова, студија, књига и елабората, од којих се могу истаћи следеће књиге: *Организација, утрошак и продуктивност рада при производњи млека на крупним пољопривредним газдинствима*, 1960; *Производна оријентација пољопривредних организација у условима самоуправљања и тржишне привреде*, 1970; *Тржишност пољопривреде*, 1986; *Узроци и последице заостајања сточарске производње у Војводини* (зборник реферата), 1991; *Соја: економика производње* (коаутор, са М.Јовановић и Н.Тица), 1997. Активан је био посебно у организовању симпозијума и стручних саветовања, са којих су у успоменама његових колега и сарадника остала незаборавна дружења и сећања на његове козерије. Био је оснивач и председник Друштва за маркетинг Војводине (1973-78), такође је био и један од оснивача Друштва аграрних економиста Југославије и Друштва аграрних економиста Србије, чији је био почасни председник. Одликован је Орденом рада са златним венцем (1984).

10. ДЕЦЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен

УРОШ МИЛАНКОВИЋ

(Даљ, 11. децембар 1800. – Беч, 28. фебруар 1849)

српски филозоф, аустријски официр, економиста, истраживач услова економског развоја и материјалног благостања.

Средњу школу учио је у Осијеку и Сегедину, правне науке завршио у Бечу. Након тога радио у Војном апелационом суду као практикант, а затим унапређен за судског поручника. Служио у више места у Мађарској, на свој захтев рано пензионисан, у својој 35. години. После тога боравио једно време у Трсту, па се дефинитивно настанио у Бечу. Сарађивао је у разним листовима, у *Српским новинама* и *Српском народном листу*, писао о разним политичким, књижевним, националним и другим питањима, посебно Срба у Угарској. Свој филозофски систем изложио је у две обимне књиге, на немачком (1841). На српском језику оставио је такође *два посебна дела: Просвета човека и образованије јестаства и Наше време*, оба издата у Бечу, 1845. Као филозоф се формирао под утицајем немачког идеализма (Шелинга, Фихтеа, Хумболта, Хегела). Настojeћи да изради јединствен систем природне филозофије, еклектички је повезивао елементе идеализма и материјализма. Иако он, изгледа, у Србију није долазио, његове идеје су биле међу школованим људима врло популарне. Мислио је и говорио да су Словени народ велике будућности, посебно Јужни Словени, који су посредник између Европе и Истока. „Био си у прошлости јунак на бојном пољу, буди и сада јунак културе“, говорио је Србима. Његова књига *Наше време*, има три дела: а) *Словени*, б) *Сујеверје и вера* и в) *Рад и благостање*; првим је хтео да допринесе националном освешћивању Срба и свих Јужних Словена, другим да народ отргне од празноверица и просвети, а трећим да укаже на основне услове његовог напретка: рад, материјално благостање и моралну снагу. Овај трећи, економски део, захвата више од половине целе књиге, излагања почиње указивањем на савремени прогрес свих народа, заснован на примени резултата природних и техничких наука, како у пољопривреди тако у занатству и машинској индустрији. У овој књизи, за своје време, дао је вишеструко значајно економско дело. Један је од првих оригиналних економских радова на српском језику уопште, са квалитетима који га чине напреднијим од свога времена. То је у основи меркантилистичко дело, та мисао је и у Европи значила прогрес, а Миланковић је писао за народ који је, вековима разбијен, чамио у туђем ропству, још није се био ни национално ослободио, камоли ујединио. Зато су његови економски савети народу били мудри и напредни. Он саветује поступност, логичан ред економског прогреса, од простијих ка савршенијим облицима радиности, прогреса током кога би се по могућству избегла зла капитализма, али који би укључивао инду-стријализацију, спољну трговину, новац и банке. Као и сви меркантилисти, и он велику улогу у економском прогресу приписује држави и њеној интер-венцији, нарочито у области спољне трговине, али је према унутрашњем привредном животу склон либерализму. Ту се налазе клице многих, чак и савремених, економских схватања и теорија. Ваљана је његова оцена природе новца и капитала, и нарочито његова перспектива развоја монополизма и империјализма. Судећи по великом броју претплатника, на око 30 страна, из Србије и других места у Аустроугарској, ова је књига имала велики одјек и утицај.

11. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је рођен

ГЕОРГИЈ В. ПЛЕХАНОВ

(Геóргий Валенти́нович Плехáнов)

(Гамбовска губернија, 11. дец. 1856. - Териока, Петербург, 30. мај 1918)
руски филозоф, политичар, књижевни критичар, социолог, економиста.

Завршио је војну гимназију у Вороњежу са златном медаљом, студирао на рударском институту у Санкт Петербургу, 1876. придружио се народној организацији „Земља и слобода“ и постао познат као теоретичар, публициста и један од њених лидера, 1880. емигрирао у Швајцарску, 1883. основао прву руску марксистичку организацију „Ослобођење рада“. Крајем 1894, на његову иницијативу створен је Савез руских социјалдемократа у иностранству а 1901. је био један од организатора Стране лиге руске социјалдемократије. После Другог конгреса РСДРП 1903. се разишао са Лењином и постао један од лидера мењшевичке фракције те партије. Током Прве руске револуције 1905, остао у емиграцији и тако био на маргинама револуционарних догађаја. У Првом светском рату стао је на страну савезничких земаља, против Немачке. Фебруарска револуција 1917. омогућила му је да се врати у Русију после 37 година изгнанства, али је уклоњен са водеће улоге у партији. Није подржавао Октобарску револуцију сматрајући да Русија тада није била спремна за социјалистичку револуцију (*"Руска историја још није самлела такво брашно од којег ће се временом испећи пшенична пита социјализма"*), да је пролетаријат испустио политичку моћ стечену у фебруару, те да неће извршити друштвену револуцију већ ће само изазвати грађански рат. Као Лењинов претеча у развоју марксистичке економске мисли, теорије и праксе радничког покрета, развијао се у три фазе: народњачка (1875-1883), марксистичка (1883-1903) и мењшевичка (1903-1918). Без обзира на чињеницу да је своје економске погледе износио углавном у филозофским и другим списима, могу се издвојити неки радови економске природе који су били уперени против економских концепција народњаштва. То су: *Социјализам и политическая борьба* (Социјализам и политичка борба, 1883.); *Наши разногласия* (Наша размимоилажења, 1884.) и *Обоснование народничества в трудах г. Воронцова В.В.* (Аргументација народњаштва у радовима г. Воронцова, 1896.). Мада је сматрао да је због преурањености Октобарска револуција била кобна грешка, ипак се није ангажовао ни на страни контрареволуционара. Живећи дуго у емиграцији на Западу, од 1880. до Фебруарске револуције 1917, истакао се као један од првих руских теоретичара и пропагатора марксизма и делатника руског и међународног радничког и социјалистичког покрета. Показао се и у својству оштрог критичара народњаштва (чији је најпре био припадник), руске верзије међународног ревизионизма (економизма) и површне политичке економије, нарочито Бернштајна, Струвеа и других. Светску славу је заслужио и следећим делима: *Искусство и литература* (Уметност и књижевност), *К вопросу о развитии монистического взгляда на историю* (О развоју монистичког погледа на историју), *О материалистическом понимании истории* (О материјалистичком схватању историје), *К вопросу о роли личности в истории* (О улози личности у историји), *Основные вопросы марксизма* (Главна питања марксизма). Већина његових дела је преведена на српски.

12. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ

(Нови Сад, Аустроугарска, 21. нов. 1869. – Лондон, 12. дец. 1958)

српски правни теоретичар, историчар, књижевник, филозоф, политичар, министар, премијер, економиста, професор универзитета, ректор, академик.

Његов животопис биографи обично започињу речима: од оца Владимира, чувеног политичара и економисте, рођен још чувенији син Слободан (боравећи у Новом Саду као политички изгнаник из Србије, отац Владимир је свом сину првенцу дао име Слободан, а кћерки Правда; сматра се да је он први Србин који је понео ово име). Од 1872. његова породица живи у Београду. Гимназијско школовање завршио у Београду, а студије права (уз боравак у Минхену и Цириху) у Женеви. Био је професор Велике школе, професор јавног права и декан (у два мандата) Правног факултета, ректор Београдског универзитета, председник Српске краљевске академије, председник Српског културног клуба (1937-1941). Током оба балканска рата био је шеф Пресбирора при Врховној команди Српске војске, у ратном пресбирору је радио и од почетка Првог светског рата до 1917. када је додељен Министарству иностраних дела. Експерт на Мировној конференцији у Паризу 1919. Плодан писац и теоретичар који је 1932-1936. објавио сабрана дела у седамнаест томова. После Другог светског рата, његове књиге нису штампане у Југославији до 1990. Сарађивао је у многим књижевним, правним и политичким листовима и часописима. Био је један од оснивача, сарадник, члан управног одбора и уредник култног *Српског књижевног гласника*. Био је министар правде, унутрашњих и спољних послова, потпредседник и председник југословенске емигрантске владе у Лондону - потпредседник (27. март 1941-11. јан. 1942) и председник Министарског савета КЈ (јан. 1942-јуни 1943). На суђењу Дражи Михаиловићу, у одсуству је осуђен на двадесет година робије. После Другог светског рата био је председник Југословенског народног одбора, организације која је разобличавала комунистички режим у новој Југославији. Иако су средиште његових научних преокупација представљале друштвено-политичке теорије и политичка историја Србије у XIX веку, он се, као велики ерудита и интелектуалац високог ранга, бавио расветљавањем и појединих важних економских проблема. Тако, у делима *Светозар Марковић* (1903. и 1920) и у књизи *Из историје политичких доктрина - Платон, Макиавели, Берк, Маркс* (1935), бави се економском мишљу овог српског социјалисте, односно Маркса и Енгелса, марксиста и антимарксиста. На другој страни, у делима *Друга влада Милоша и Михаила* (1923), *Уставобранитељи и њихова влада* (1925), *Влада Милана Обреновића* (том I—II, 1926) и *Влада Александра Обреновића* (књига I, 1929, књига II, 1931), приказао је верну слику привредног развика, економске политике и привредних прописа, дакле, економске историје Србије XIX столећа. У том контексту, расветљавао је многа питања градске привреде, али је, стога што је Србија тог доба била сељачка земља, главну пажњу посветио пољопривреди и селу. Иако је по завршетку Другог светског рата у одсуству осуђен на дугогодишњу робију (1946), званично је рехабилитован 2007. године. Успомену на Слободана Јовановића Правни факултет у Београду чува тако што један амфитеатар носи његово име, а испред факултета је октобра 2015. откривена његова биста.

13. ДЕЦЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен

НИКОЛА ГАКОВИЋ

(Коњиц, 14. дец. 1911. – Београд, 30. јуни 1997)

југословенски инжењер металург, градитељ и дугогодишњи директор
железара, економски стваралац, професор универзитета.

Отац Станко, државни грађевинар, често се селио, био је из Босанске Крајине а мајка Магдалена од Перовића из Требиња, брат правник, сестре учитељица и економиста, супруга професор, синови архитекти. Био је човек бурне и успешне животне и професионалне биографије, сликовит доказ „како се калио челик“ у Југославији. Завршио је гимназију у Сарајеву. Студирао металургију 1930-1935. на Техничком факултету у Леобену у Аустрији, као стипендиста *Индустрије гвожђа а.д. Зеница*. По завршетку студија, по потреби службе често мењао боравишта, градио је нове високе пећи и управљао железарама у Зеници, Илијашу, Сиску, Смедереву, Јесеницама и Никшићу. Прво се запослио у Зеници 1935, и као погонски инжењер специјализовао на Сименс-Мартиновим пећима, уз прекид због војног рока. Радио је у Војно-техничком заводу у Крагујевцу до марта 1940, потом до краја 1945. у железари *Сартид а.д. Смедерево* (тада имала једну Сименс-Мартинову пећ), као вођа смене, управник челичане, 1944. постављен за комесара, после ослобођења био директор железаре. Највише његовом заслугом, 25. марта 1945. у Смедереву је изливен први челик у тек ослобођеној Југославији. У време „индустријализације и електрификације“, грандиозне социјалистичке пароле првих поратних година, Главна управа црне металургије 1946. га поставља за генералног директора Железаре Зеница. Током 1947. пола године боравио у СССР ради набавке материјала и опреме. Почетком 1948. постављен за директора Металуршког завода у Добоју (у оснивању, од изградње се одустало због Информбироа), у марту прелази у Министарство тешке индустрије у Београду, за директора плана свих предузећа црне металургије у земљи. Потом постављен за директора Дирекције црне металургије БиХ, руководи припремама за проширење железаре Зеница, рудника Вареш и оснивања железаре Илијаш. Декретом Владе ФНРЈ октобра 1951. одлучено је да се гради железара у Никшићу, са програмом специјалних врста челика за војне потребе. Већ искусни инжењер Гаковић постављен је за директора железаре, која је пуштена у рад децембра 1956. То је било највеће индустријско предузеће (и ковачница кадрова) у Црној Гори, запошљавала више радника (6500) него што је град Никшић имао становника пре почетка њене изградње. После 26 година рада у погонима црне металургије, буку и жар високих пећи заменио миром универзитетских кабинета. Јула 1961. изабран за редовног професора на Технолошко-металуршком факултету Београд, до пензије предавао *Металургију гвожђа и челика*, формирао катедру, организовао последипломске студије, стварао нове стручњаке. Сарађивао је са привредом у решавању проблема производње, пројектовања и развоја предузећа. Плодотворни рад наставио као пензионер, преко Института за хемију, технологију и металургију и Одбора за научноистраживачки рад Удружења југословенских железара. Његово велико дело је *Металуршки речник из области црне металургије: са одговарајућим изразима на српскохрватском, словеначком, македонском, енглеском, француском, немачком и руском језику* (1971). Сахрањен је у Алеји заслужних грађана на Новом гробљу у Београду.

14. ДЕЦЕМБАР: На данашњи (дан је преминуо

СТАНКО МИРИЋ

(Призрен, 26. окт. 1912. – Београд, 14. дец. 2003)

српски и југословенски економиста, торетичар и практичар организације и економике пољопривредног предузећа, професор универзитета, декан.

Реалну гимназију завршио је у родном граду са одличним успехом. Као стипендиста Вардарске бановине, на Пољопривредном одсеку Пољопривредно-Шумарског факултета у Београду-Земуну, дипломирао је 1935. Постављен је најпре за суплента Ниже пољопривредне школе у Тетову, потом за пољопривредног пристава (приправника) односно асистента на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду. Из економске групе предмета, за коју је показивао посебну наклоност током студија, 1939. положио је испит за професора средње пољопривредне школе. За предавача је преведен 1947, док је 1950. биран за доцента за предмете *Организација и економика пољопривредног предузећа*. На специјализацији је био у САД, где је током 1952. завршио пост-дипломски курс из статистичке теорије узорка и метода организације пољопривредног газдинства. Након одбране докторске дисертације на матичном факултету 1955. постаје ванредни, а од 1960. редовни професор. Био је шеф Катедре за организацију пољопривредног предузећа, управник Завода за економику пољопривреде, један од оснивача Агроекономског одсека и декан Пољопривредног факултета. Дуго је био председник редакционог одбора часописа „*Архив за пољопривредне науке*“ (1968-1978). Урођену беседничку склоност непрекидно је усавршавао, био је изванредан предавач, занимљив говорник, убедљив дискусант, логичан и неугодан полемичар. По томе је припадао изразитој мањини надахнутих предавача, који су у стању да читав час плене пажњу студената. За разлику од већине универзитетских професора, он је припадао онима који су при оцењивању студената били „строги као смрт а праведни као Бог“. Пошто се студент на испиту доказује и брани, то заправо значи да у околностима када се професор премишља дати мању или већу оцену, увек треба дати ову другу, због низа разлога објективне или субјективне природе. Занимљиво, у поређењу са предавачким и говорничким врлинама, његови резултати на плану списатељске делатности доста су скромни. Разлоге таквог несклада треба тражити на више страна. Прво, у његовој склоности да више воли да говори него да пише, затим у чињеници да је држао предавања из четири предмета (*статистика, политичка економија, организација и економика пољопривредног предузећа*), као и у томе што се интензивно бавио високошколским питањима на факултету и на нивоу Србије. Ипак је стигао да објави више десетина научних и стручних чланака, учествује на бројним домаћим и међународним научним скуповима, као аутор и коаутор у изради десетак пројеката и напише три врсте скрипти и уџбеника за различите предмете. То су: *Организација пољопривредног предузећа, Статистика* (три издања) и *Економика пољопривредног предузећа* (четири издања). У најважније његове радове (први од више коаутора) вероватно спадају: *Оптимална величина ратарских радних јединица* (1969), *Перспективни развој села у Србији* (1972), *Пољопривреда и урбанизација у Војводини* (1974), *Економика производње луцерке* (1977).

15. ДЕЦЕМБАР: На сутрашњи дан је рођен

ЛЕОН ВАЛРАС

(*Leon Mari Espri Walras*)

(Евре, Француска, 16. дец. 1834. – Монтре, Швајцарска, 5. јан. 1910)
француски економиста, један од утемељивача теорије граничне корисности, математичке анализе и опште привредне равнотеже.

За њега је Јозеф Шумпетер рекао да је “највећи од свих економиста”. Валрасов отац Огист такође је био економиста и знатно је утицао на свог сина да се бави економском теоријом. Од 1870. године је био професор политичке економије на Универзитету у Лозани, где је са В.Паретом радио на стварању посебне школе економске мисли. Сматра се оснивачем Лозанске школе маргиналистичког правца економске мисли (заједно са К.Менгером и С.Џевонсом). Он разликује чисту економију (економске чињенице независно од друштвених односа) и социјалну економију (расподела по принципу правичности). Својим алгебарским формулама, односно са пет врста једначина, истраживао је функционалну међузависност економских појава. У склопу опадајуће корисности бавио се општом привредном равнотежом (тржиште фактора производње, равнотежа производње и размене, међузависност понуде, тражње и цена). Главна дела: *Theorie mathematique de la richesse sociale* (Математичка теорија друштвеног богатства, заједничко издање издавача, Лозана, Париз, Рим, Лајпциг, 1883.); *Elements d' economie politique pure* (Елементи чисте политичке економије, први том 1874, а други том 1877.); *Etudes d'economie sociale* (Студије социјалне економије, 1897.). Најважнији допринос Валраса је *теорија опште равнотеже*, која је и данас, у усавршенијем облику, основни концепт економске теорије. Пре Валраса није уложен већи теоријски напор да се објасни како се цела економија са много тржишта држи интегрисано и достиже равнотежу. Валрас је то покушао и учинио прве важне кораке на путу којим ће касније, тек половином XX века, поћи многи познати економисти у настојању да реше проблеме стабилности тржишта. У првом кораку Валрас је изградио систем симултаних једначина којима описује и објашњава економију, што је било велико достигнуће. Затим је показао да систем може бити решен за цене и количине, пошто су број једначина и број непознатих једнаки. Та демонстрација да цене и количине могу бити јединствено одређене је свакако један од његових великих доприноса. Други корак проистиче из Валрасове спознаје чињенице да његов систем може бити решен за равнотежно стање, али не гарантује да ће се до њега и доћи. Стога је увео тзв. “*tâtonnement*” (фра. тражење-пипање у мраку) процес који ће систем довести у равнотежу, као процес покушаја и грешака, у коме аукционар извикује цену, а потенцијални купци извикују колико робе по тој цени желе да купе. Уколико се тражња и понуда не покlope, поступак се понавља све до достизања равнотеже. Али, пошто је живео далеко од великих економских центара и пошто *Елементи* задуго нису објављени на енглеском, Валрас није би цењен међу савременицима. Тек је у XX веку у економској теорији и пракси одато пуно признање Леону Валрасу.

16. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

РИСТО ДРАГИЋЕВИЋ

(Пипери код Подгорице, 6. септ. 1901. – Цетиње, 16. дец. 1980)
српски и црногорски историчар, етнолог, професор, музеолог,
економски историчар.

Гимназију је учио на Цетињу а Филозофски факултет студирао у Београду између 1922. и 1928. године. Специјализацију имао у Варшави (1926-1927) где је слушао предавања из опште историје, књижевности и етнологије. До 1941. радио као средњошколски професор (гимназије, богословије и учитељске школе) на Цетињу. После Другог светског рата био директор Државног музеја на Цетињу. Учествовао у оснивању и раду Историјског друштва и Историјског института Црне Горе. Бавио се изучавањем црногорске прошлости од средњег века до новијег доба. Посебно су значајни његови радови о црногорским штампаријама. На основу архивске грађе написао велики број разноврсних прилога из политичке, друштвене, културне и економске историје. На пољу проучавања етнографије и књижевности, запажено је његово издање *Горског вијенца*. Писао о односима Црне Горе са Турском, Русијом и Аустријом у 19. веку као и о правним институцијама у време владавине владике Петра I. Темељно изучио политику Црне Горе према Албанији, догађаје у Рашкој и учешће Црне Горе у Балканским ратовима и Првом светском рату. У периоду 1935-1941. био је уредник *Записа*, а 1949-1960. један од уредника *Историјских записа*, часописа у коме је и објавио највећи број својих радова. Није писао обимне радове, али су се сви одликовали студиозношћу. Од његових радова са економским садржајима, од значаја је прилог *Неколико докумената о пројекту жељезничке пруге Цетиње-Вир* (*Записи*, 1940), где се осврће и на изградњу колских путева у Црној Гори и на планове за изградњу железнице, наводећи да је током 1910-1912. био израђен предрачун за ову пругу (3,850.000 круна), што поткрепљује документима из личне архиве краља Николе. У приказу књиге професора Соловјева о средњевековној Грбаљској жупи (*Књига привилегија Грбаљске жупе*, 1938), нарочито истакао Соловјевљево писање да се у тексту Душановог законика из Богишићеве библиотеке у Цавтату налази шест одредаба које се не налазе ни у Раванничком зборнику нити у доцнијим текстовима исте рецензије. У *Прилозима економској историји Црне Горе* (1954), излагања је чврсто базирао на подацима из архивских докумената, односе се више на историју економске мисли него на привредну историју, напомиње да су се многи документи о прошлости Црне Горе налазили у Цетињском манастиру, који је више пута паљен, у две непријатељске окупације, па су многи нестали, а нарочито је мало докумената управо из економске историје. Наводећи разне податке, пише и о Ниђифору Дучићу и двојици истакнутих странаца, Јовану Вацлику, секретару књаза Николе и Константину Петковићу, руском конзулу у Дубровнику, потом приказује Петковићево дело *Черногориа и Черногорци* (1877) и износи најважније економске податке из њега, приказује и Вацликова писма књазу Николи о цеклинским риболовима и ђумруку. Економској мисли у Црној Гори дао је важне прилоге, открио планове и предрачуне за једну жељезничку пругу, низ података о развоју телеграфског саобраћаја, скренуо пажњу на писање привредних историчара. У историји културе је упамћен и као ујак познатог писца Данила Киша.

17. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је рођен

ПЕТАР Д. ШЕРОВИЋ

(Бијела код Херцег Новог, 17. дец. 1887. - Бијела, 2. апр. 1968)

српски и југословенски правник, историчар, етнолог, економски историчар.

Његов отац Драго (Петров) је у најбољем духу традиције српског задужбичарства подигао храм на бијељском гробљу, тако је он већ у родитељском дому добио основне поуке о општекорисном давању заједници. Завршио је класичну гимназију у Котору. Као студент права на универзитетима у Бечу и Грацу слушао је предавања знаменитих научника К.Јиречека, В.Јагића и М.Решетара, што му је пробудило љубав према историји, традицији и науци уопште. Већ током студија сарађује у тршћанској *Словенској мисли*, новосадској *Застави*, листу *Бока* у Котору и *Трговинском гласнику* у Београду. Дипломирао је у Грацу 1913. По завршетку Великог рата кратко је радио у Котору у својству судског приправника. Тада постаје сарадник познате едиције Српске академије наука *Стари српски записи и натписи*, под уредништвом академика Љ.Стојановића. Потом у Новом Саду учествује у оснивању Историјског друштва и покретању *Гласника* овог друштва у којем је објавио неколико запажених радова. Често је премештан у служби, неко време са породицом био у Костајници, Макарској и Шибенику. Коначно се 1933. доселио у Котор где остаје на дужности среског начелника до краја радне каријере, постаје један од оснивача и први председник Народног универзитета Боке Которске и покретач *Гласника* тог универзитета. У родну Бијелу се враћа као пензионер, али до краја живота посвећен научном раду. Преводио је са грчког, латинског, старословенског, италијанског, немачког, чешког и руског. Објавио око 200 научних радова из разних области: опште историје, историје уметности, археологије, палеографије, етнологије. Био је сарадник научне екипе Српске академије наука која се (1951-52) бавила мултидисциплинарним проучавањем Боке. Бројни његови радови су прожети економско-историјским темама у којима је обрађивао и социоекономске садржаје народног живота, посебно поморства и туризма. Писао је сликовито и језгровито. У монографији *Бијела у Боки Которској* (Споменик САН, 1956) пише: „Док су још почетком овога вијека скоро све куће у Бијелој имале свјетилке на маслиново уље, уз мало изузетака лампи на петролеј, данас је свуда уведено електрично освјетљење“. У неколико радова о поморској привреди почетком XIX века, детаљно је описивао бокелске капетане и њихове бродове у девет бокелских општина (име и презиме капетана, врста брода, име брода, број топова, број посаде, тонажа) и тако приказао око 105 бродова дуге пловидбе и мањих, који су превозили терете до Цариграда, Смирне и Александрије, трговали са Млецима и другим местима на Јадрану, са њиховим занимљивим именима (нпр. Побожност, Снага, Храброст, Слога, Поштење, Судбина, Марљивост, или: Племенити, Одважни, Славни, Узвишени, итд.). Економско-историјске садржаје његовог богатог опуса потврђују и други наслови: *Стара српска насеља у Боки*, 1923; *О поморству Боке Которске*, 1924; *Бока Которска у доба Немањића*, 1926; *Бокелци у Карађорђевој устанку*, 1927; *О поморству државе Немањића*, 1925; *О поморству Дубровника*, 1925; *За унапређење туризма у Боки*, 1936; *Прилози за проучавање народног живота у Боки Которској у прошлости*, 1948; *Племенско уређење и поморска традиција Паштровића*, 1956; *Из историје старог Рисна*, 1962.

18. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

БРАНКО ХОРВАТ

(Петриња, Краљевина СХС, 24. јули 1928. - Загреб, Хрватска, 18. дец. 2003)
југословенски и хрватски економиста, теоретичар политичке економије
социјализма, универзитетски професор, кандидат за Нобелову награду.

Основну школу похађао у Славонској Пожеги, гимназију у истом месту прекида 1944. и одлази у партизане. Дипломирао је 1952. на Економском факултету у Загребу, на којем је три године касније одбранио прву докторску дисертацију (тема: *Економика југославенске нафтне привреде*). Други докторат стекао је 1959. на Манчестерском универзитету у Енглеској. Радни стаж започео је у Институту за нафту и Економском институту у Загребу. Прелази потом у Савезни завод за привредно планирање у Београду, где је био шеф методолошког одељења, које је и његовом заслугом прерасло у *Југословенски институт за економска истраживања* (од 1969. и данас Институт економских наука). Као директор Института основао је постдипломске студије међународног карактера. Био је стипендиста Фордове фондације, школску 1964/65. провео у САД на МИТ-у и Харварду. Као члан југословенске делегације у УН 1961. изабран је за председника Комитета за индустријализацију. По позиву је држао предавања на више универзитета у земљи и иностранству. Био је оснивач и дугогодишњи главни уредник часописа „*Економска анализа*“ из Београда, члан Економског савета Савезног извршног већа и економски саветник председника Југославије. У звање редовног професора Економског факултета у Загребу изабран 1975. године. У сећање савременика остао је утиснут као беспопштедан критичар и оштар полемичар, изванредан познавалац економске теорије и методологије, који је подједнако добро владао како квалитативном тако и квантитативном економском анализом. Савременици су сматрали да је показивао извесну нетрпељивост и одбојност према мишљењима која су заступали аутори из Србије. Заступао је став да су социјализам и тржишна привреда спојиви и могући, веровао је у интегративну моћ економије у време кризе, сецесије и распада државе деведесетих година, био је активиста неких нових политичких покрета и организација. Каријеру је завршио као професор емеритус Загребачког свеучилишта. Објавио је импозантан број књига, чланака, расправа из различитих економских и некономских области, око 650 библиографских јединица. У центру професионалне пажње били су му привредно планирање и политичка економија социјализма, нарочито проблематика самоуправљања. Дела су му објављивана на 17 страних језика. За књигу *The Political Economy of Socialism* (издата 1982. у САД), Америчко друштво економиста предложило га је за Нобелову награду за економију 1983. (награду те године је добио Француз G. Debreu). Из мноштва његових књига могу се поменути следеће: *Економска теорија планске привреде*, 1961, (енглеско издање 1964); *Економска наука и народна привреда*, 1968; *Привредни систем и економска политика Југославије* (превод са енглеског), 1970; *Политичка економија социјализма* (превод са енглеског), 1984; *Радна теорија цијена и неки други нерјешени проблеми економске теорије*, 1987; *Косовско питање*, 1988; *Нови пут - new deal за Хрватску*, Загреб, 1994.

19. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

ЦВЕТКО КОСТИЋ

(Жупа Никшићка, 19. септ. 1911. – Београд, 19. дец. 1985)

српски и југословенски правник, социолог села-града-насеља-рада, аграрни економиста, професор универзитета.

Основну школу је завршио у Никшићу, а гимназију у Мостару. Дипломирао је на Правном факултету у Београду. Радио је у Етнографском институту САНУ, где је и докторирао 1953. (тема: *Сељаци-индустријски радници*). Сматран је настављачем дела Сретена Вукосављевића. Његово истраживање о сељацима-радницима обављено је у Бору (1962). Био је први српски и југословенски социолог који је добио прилику да истражује промене у сеоским заједницама у иностранству (Алжир, 1965). Написао је и први уџбеник социологије села у Србији/Југославији (1969). Предавао је *Социологију насеља* на одељењу за социологију Филозофског факултета у Београду (1961-1978), *Социологију села/града* на Економском, Пољопривредном и Архитектонском факултету у Београду. Био је члан Извршног комитета Међународног удружења за социологију града, уредник бројних домаћих и страних социолошких часописа, као и руководиоца неколико социолошких истраживања. Био је председник Српског социолошког друштва (1957-1959) и управник Одељења за филозофију и социологију Филозофског факултета у Београду (1977-1979). Његова изразита социолошка даровитост највише је долазила до изражаја у теренским емпиријским истраживањима. Са аспекта изучавања одређених категорија радништва и генерално по приступу друштвеним појавама, имао је јасан угао гледања који је био близак марксизму. Захваљујући његовим напорима, научна јавност је упозната са социолошким елементима у делима наших великих истраживача народног живота (В.Караџића, В.Богишића, Ј.Цвијића, С.Вукосављевића). У периоду после Другог светског рата и социјалистичке изградње друштва, користи се термин сељаци-индустријски радници или радничко село, настао под утицајем индустријализације, чији становници чине већи део радне снаге у рудницима и фабрикама, а у село се враћају да преноће и обраде земљу у сезони. Посебни истраживачки радови тога доба односили су се на културне промене у селу, положај омладине у селу, на иновације у селу као и на миграције сеоског становништва, а томе је Костић посветио своју докторску дисертацију. Својим бројним пионирским радовима, допринео је у великој мери конструисању социологије села и града у Југославији. Поред градске и сеоске проблематике, бавио се и проблемима социологије рада, као и социологије породице. Његове радове карактерише садржајно богатство, недогматичност, једноставан стил и сажето излагање. Као социолог који се пре рата упознао с достигнућима француске и немачке социолошке школе, Костић није педесетих година и касније подлегао догматизованом марксизму. Из изворног Марксовог и Енгелсовог дела преузео је само оно што је било примерено предмету проучавања социологије села: теорију модерне колонизације, теорију земљишне ренте, сељачко и аграрно питање. Најзначајнија његова дела су: *Муслимански Цигани у Скопљу (1934)*; *Сељаци индустријски радници (1955)*; *Бор и околина: социолошка испитивања (1962)*; *Социологија села (1969)*; *Социологија града (1973)*; *Град и време – основи социологије града, 1982.*

20. ДЕЦЕМБАР: На јучерашњи дан је рођен

БРАНКО ШТАНЦЛ

(Граберје код Славонске Пожеге, 19. дец. 1928. - Загреб, 24. феб. 1987)
хрватски и југословенски аграрни економиста, политички активиста,
професор универзитета, међународни експерт, декан.

Основну школу завршио у родном селу, гимназију почео у Славонској Пожеги коју прекида одласком у НОБ 1944, да би је наставио по завршетку рата. Дипломирао је на Факултету пољопривредних знаности у Загребу, 1952, где је и стварао универзитетску каријеру од асистента до редовног професора. Почео је као млади инжењер на економији у Славонској Пожеги; 1954. изабран за асистента за предмет *Економика пољопривреде*; 1960. одбранио докторску дисертацију, потом боравио на специјализацији из Економике пољопривреде у В.Британији; 1962. изабран за доцента, 1967. за ванредног а 1972. за редовног професора (за предмет *Економика пољопривреде*). Предавао је и предмете *Тржиште и промет пољопривредних производа* и *Економика пољопривреде* на постдипломским студијама на домицилном као и на многим факултетима у земљи и иностранству. Био је плодан научник, објавио преко стотину радова из подручја Економике пољопривреде. У својим радовима посебно обрађује проблеме становништва, запослености и дохотка у пољопривреди, економике сељачких газдинстава, питања регионалног развоја пољопривреде, аграрне политике (политике цена, извоза), као и аграрном историјом, савременим тенденцијама у пољопривредном развоју. И као коаутор је објавио неколико књига (запажена је монографија „Вина Југославије“, резултат његовог дугогодишњег истраживања тржишта и маркетинга вина). Извео је на пут бројне генерације студената који су по завршетку студија заузимали важне положаје; водио је бројне магистарске и докторске радове из области Економика пољопривреде. Своје знање и велико искуство несебично је поклањао млађим колегама. Учесник је многих научних скупова у земљи и иностранству, у Европи, Америци, Азији, Африци. Држао је предавања на многим универзитетима у свету. Провео је неколико месеци у Кини. Колеге су га сматрале једним од најпознатијих агроекономиста у Југославији, ерудитом који је видео даље и имао храбрости и умећа да то искаже и запише. Био је члан редакција више часописа: „*Економике пољопривреде*“ (председник Издавачког савета), „*Социологије села*“, дописник за Југославију интернационалног референтног часописа „*WAERSA*“ из Оксфорда; уредник за пољопривреду у Енциклопедији Југославије, сарадник Југославенске академије знаности и умјетности у Загребу. Обављао је многе одговорне функције: декан Пољопривредног факултета, директор Института за економику пољопривреде и социологију села. Био је члан Свеучилишног и Градског комитета СК, Комисије за аграр ЦК СКХ и ЦК СКЈ, посланик у Већу удруженог рада Сабора СРХ, председник Друштва аграрних економиста Југославије. За свој рад одликован је Орденом заслуга за народ, добитник је републичке награде „Божидар Ација“ за научни рад.

21. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је рођен

ЈОСИФ В. СТАЉИН

(Иосиф Виссарионович Джугашвили Сталин)

(Гори, данашња Грузија, 21. дец. 1879. – Москва, 5. март 1953)
несвршени богослов, совјетски револуционар, робијаш, политичар,
државник, народни комесар, економски теоретичар, диктатор.

Школовање је започео 1894. у православној богословији у Тбилисију, из које је 1899. истеран због револуционарне делатности, отад постаје професионални илегални револуционар. Потом је често хапшен и слат у прогонство. Био је члан прве Совјетске владе после Октобарске револуције. Од 1922. до краја живота је генерални секретар ЦК КПСС, то је била основа за стицање утицаја и моћи. Од 1941. је председник Совјетске владе и врховни командант војске. Са Рузвелтом и Черчиллом актер међународних конфереција у Техерану, Јалти и Потсдаму, о подели света на интересне сфере између победника у Другом светском рату. Први светски рат, револуција (грађански рат) и Други светски рат имали су катастрофалне последице за економију Русије. Под његовим руководством економска политика је замењена централно-планским системом са петогодишњим плановима развоја, индустријализације привреде и колективизације пољопривреде. Био је веома комплексна и противречна личност. Имао је заслуге за међународно оживотворење социјалистичких идеја, за изградњу импресивних јавних објеката државне, градске, привредне и саобраћајне инфраструктуре, посебно за успешно организовање совјетске привреде у рату (грандиозно пресељавање индустрије из ратних зона у подручја иза Урала), за организацију државе и победу совјетске Црвене армије и антифашистичке коалиције у Другом светском рату. Али, ригидним бирократизмом, централизованим управљањем и култом личности (звање генералисимуса), проузроковао је и огромне штете. Његову владавину (*стаљинизам*) обележава политика чврсте руке, сурови обрачуни са неистомисљеницима, стварање сибирских гулага (радних логора) у којима је, због исцрпљујућег рада, тортуре, глади, болести и хладноће, умрло више милиона људи. На другој страни, у Југославији, после чувене Резолуције Информбироа, све оне којима је Стаљин био узор победника у рату и револуцији или су само осумњичени да се нису изјаснили против те резолуције, власт Јосипа Броза (*титоизам*), од 1948. до половине педесетих, слала је у озлоглашени логор Голи оток (у Јадранском мору) ради монстру-озног идеолошко-политичког „преваспитавања“ и сатирања мислећих људи. Стаљин се директно мешао у послове политекономиста, сугеришући им да величају државу и њено предузетништво, чак је одређивао смернице за писање уџбеника политичке економије. На основу тајног стенограма са расправе совјетских економиста 1951, он објављује своје примедбе, под насловом *Економические проблемы социализма в СССР* (Економски проблеми социјализма у СССР, 1952). По њему, закон вредности у совјетској привреди односно у социјализму постоји због егзистирања државне и колхозске својине, али има подређену улогу у поређењу са планом. Његови ставови уграђени су у колективни службени уџбеник *политичке економије* (у редакцији К.Островитјанова), 1954. На српски су преведени многи његови списи: *Питања лењинизма*, 1939; *Диктатура пролетеријата*, 1944; *Селачко питање* (коуторство са Лењином), 1944; *Дела*, 1949; *Анархизам или социјализам?* 1949, и други.

22. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

ЏЕЈМС Е. МИД

(James Edward Meade)

(Свонач, Дерсет, Енглеска 23. јуни 1907. – Кембриџ, 22. дец. 1995)

енглески економиста кејнзијанског усмерења,
теоретичар кретања међународног капитала, нобеловац.

Образовао се у Лембрук школи (1917-1921) и Малверн колеџу (1921-1926), где се усредсредило на учење класичних језика, грчког и латинског. Учење језика наставио је на Оксфордском универзитету (1926-30), а од 1928. изучавао је и економију, првенствено због проблема велике незапослености. Дипломирао је са одличним успехом. Постдипломске студије завршио је на Кембриџу 1931. и укључио се у групу чувених макроекономиста кејнзијанског усмерења. Од 1931. до 1937. био је научни сарадник и предавач на Оксфорду, затим експерт у Лиги народа у Женеви (1937-1940) и Британској влади (1940-1947) у својству директора економског одељења. Потом је професор трговине и међународне економије у Лондонској школи за економију (1947-1957) и професор политичке економије на Кембриџу (1957-1967). У периоду од 1964. до 1966. је председник Краљевског друштва економиста. За оригинални допринос теорији међународне трговине и теорији кретања међународног капитала, заједно са Швеђанином Б.Олином, 1977. је награђен Нобеловом наградом за економију (тада већ пензионер, што није редак случај за економисте-нобеловце). У свом стваралачком раду расветљавао је проблеме првенствено међународне трговине, теорије платног биланса, међународних плаћања, интеграција и институција. Притом је имао критички став и према кејнзијанским и монетаристичким погледима и њиховој примени. За време рада у Британској влади, заједно са Р.Стоуном, урадио је први званични обрачун националног дохотка В.Британије, учествовао је у изради владине Беле књиге о политици запослености, радио је у Кејнзовој групи која је припремала преуређење међународног финансијског и трговинског система. Нобелова награда показује да је највише домете достигао у области теорије и политике међународне трговине. У том склопу разматрао је низ релевантних питања, као што су политика стабилизације у отвореној привреди, услови за остварење равнотеже између домаћих привредних токова и спољноекономских трансакција, супротности економских политика развијених земаља, несклад између спољнотрговинског биланса и биланса домаће агрегатне понуде и агрегатне тражње у систему фиксних девизних курсева, проблематика економије благостања у оквиру царинских унија. Од његових дела издвајају се: *An Introduction to Economic Analysis and Policy* (Увод у економску анализу и политику, 1936), *The Theory of International Economic Policy* (Теорија међународне економске политике, 1951-1955), *The Theory of Customs Unions* (Теорија царинских унија, 1955), *A Neo-Classical Theory of Economic Growth* (Неокласична теорија економског раста, 1961), *Principles of Political Economy, I: Stationary Economy; II: The Growing Economy; III: The Controlled Economy; IV: The Just Economy* (Принципи политичке економије, I: Стационарна економија, 1965; II: Растућа економија, 1968), *Principles of Political Economy, II: The Growing Economy* (Принципи политичке економије, II: Растућа економија, 1968; III: Контролисана економија, 1971; IV: Праведна економија, 1975); *Alternative of Business Organisation and Workers Remuneration* (Алтернативни системи пословне организације и награђивање радника, 1986).

23. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

ТОМАС МАЛТУС
(*Thomas Robert Malthus*)

(Хилфорд, Британија, 17. феб. 1766. - Хејлејбери, УК, 23. дец. 1834)
енглески свештеник, економиста, демограф, професор политичке економије.

Завршио је студије на Универзитету у Кембриџу, потом је стекао степен богослова и неколико година обављао дужност капелана. Безмало три деценије био је професор историје и политичке економије на колеџу Источноиндијске компаније у Хајлберију, где је такође вршио свештеничку дужност. Од свог пријатеља Д.Рикарда разликује се, између осталог, по томе што заступа интересе велепоседника и образлаже потребу тзв. житних закона, као и по томе што сматра да меру вредности робе не чини уложени рад него трошкови производње. Његово најзначајније и најобимније економско дело су *Principles of Political Economy, with a view of their practical Application* (Принципи политичке економије посматрани са гледишта њихове практичне примене, 1820). Ипак, највише је познат по својој *теорији становништва*, у којој, ослањајући се на закон о опадајућем приносу тла, развија тезу да се становништво размножава по геометријској, а да се производња хране увећава по аритметичкој прогресији. Како је размножавање становништва неизбежно ограничено средствима за живот, несклад између неконтролисаног пораста становништва и средстава егзистенције неминовно ствара сувишно становништво које је осуђено на беду, глад, болести и разне облике друштвено-патолошких појава (ратови, криминал, проституција). Малтусови погледи на динамику становништва су, дакле, били катастрофични, јер је предвиђао да ће се као последица дискрепанце више стопе раста становништва и ниже стопе повећања понуде хране у будућности појавити велика несташница хране и глад, чије ће последице бити катастрофалне по људски род. Потенцијалне препреке таквом развоју догађаја налазио је, с једне стране, у деловању слободног тржишта, тако што ће повећани прираштај становништва повећати понуду радне снаге, а са повећањем понуде тог економског фактора производње долази до пада његове цене односно надница, што ће изазвати сиромаштво и тако дестимулисати даље повећање становништва, а са друге стране, предлагао је контролу и уздржавање од рађања. Малтусова теорија била је широко прихваћена током XIX века, па и у XX веку је имала утицај на *Римски клуб* (основан 1968. као међународна организација експерата, с циљем проучавања специфичности развоја и опасности научно-техничке револуције) током шездесетих година и на официјелну политику Уједињених нација, у правцу планирања демографске политике и контроле рађања. То неоригинално схватање, које и данас има и критичаре и приврженике, изложио је у чувеном делу *Есеј о начелу популације* (*An Essay on the Principle of Population*), које је објављено 1798. анонимно, док је нешто касније, 1803. објављено са пуним именом аутора и нешто измењеним насловом и садржајем: *An Essay on the Principle of Population, as it Affects the Future Improvement of Society with Remarks on the Speculations of Mr. Godwin, Mr. Condorcet, and Other Writers*. Ово Малтусово дело је преведено на српски, под насловом *Оглед о начелу развоја становништва*, Београд, 2015)

24. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

ТИХОМИР ВЛАШКАЛИЋ

(Кула, Војводина, 1. јан. 1923. – Београд, 24. дец. 1993)

српски и југословенски економиста, политичар, партијски функционер, професор универзитета, теоретичар социјалистичке робне производње.

Основну и средњу школу је похађао у Кули и Сомбору, где је и матурирао. У Народноослободилачком покрету учествовао је од 1943. Члан СКОЈ-а постао је 1944, а члан Савеза комуниста Југославије 1945. Студирао је на Економском факултету у Београду од 1945. до 1949, где је и дипломирао са одличним успехом. Почетком 1950. изабран је за асистента на Економском факултету у Београду, за предмет *Политичка економија*. Докторску дисертацију под насловом „*Аграрна реформа у ФНРЈ 1945. године*“ одбранио је 1957. У звање доцента за предмет *Политичка економија* изабран је 1957, ванредног професора 1962. и редовног професора 1967. Боравио је на стручним специјализацијама у Немачкој 1954, у Енглеској 1959. и у Економској комисији Уједињених нација за Европу у Женеви 1960. и 1967. Од 1967. до 1969. био је члан Извршног већа СР Србије. Поред предавања на Економском факултету, држао је наставу из политичке економије и на низу других факултета и високошколских установа. Целу деценију, 1972-1982, био је председник Централног комитета СК Србије и члан Председништва Централног комитета Савеза комуниста Југославије. Био је делегат у Савезној скупштини СФРЈ и председник Савезног друштвеног савета за питања друштвеног уређења и члан Савета Федерације. За своје радове из области социјалистичке робне производње и привредног система Југославије награђен је, заједно са групом аутора, Републичком наградом за научни рад СР Хрватске "Бождар Аџија" за 1966. годину. Учествовао је на низу међународних стручних и научних скупова и симпозијума. Током каријере стално је био ангажован у раду друштвено-политичких и стручних организација и удружења. Обављао је и следеће функције: секретар Факултетског комитета СК Економског факултета, секретар Удружења универзитетских и других научних радника Србије, члан Централног одбора Синдиката просветних радника Југославије, председник Идеолошке комисије Универзитетског комитета СК, члан Секретаријата Универзитетског комитета СК Београдског универзитета, секретар Савеза економиста Југославије. Носилац је већег броја високих домаћих и страних одликовања. За економску историју је значајан стога што је заједно са групом економиста (М.Кораћ, С.Дабчевић-Кучар, Ј.Сиротковић, Р. Штајнер) заступао и развијао теорију тзв. *доходне цене* као облика деловања закона вредности у социјализму, која је изложена и у студији *Анализа економског положаја привредних групација на бази доходне цене и цене производње* (1964). Најважнија његова дела: *Постанак људског друштва и основне карактеристике првобитне заједнице*, 1960; *Економски положај робних произвођача у нашем привредном систему и облик деловања закона вредности*, 1964; *Производни процес у социјалистичком предузећу као робном произвођачу*, 1966; *Елементи система расподеле у самоуправном систему привређивања*, 1968; *Самоуправно удруживање рада и средстава*, 1977; *Основи политичке економије и Политичка економија: основи теоријске анализе капиталистичке и социјалистичке робне производње* (универзитетски уџбеник, заједно са М.Кораћем), више издања од 1960. до 1982.

25. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

МИЛУТИН ЋИРОВИЋ

(Београд, 12. јуни 1928. - Београд, 25. дец. 2015)

српски економиста, друштвено ангажовани истраживач
монетарне економије и банкарства, професор универзитета.

Факултетско образовање и сва академска звања (од асистента до редовног професора), стекао је на Економском факултету Универзитета у Београду. Предавао је *Монетарну економију* и *Банкарство* на свим нивоима студија. Био ментор више од 200 магистара и доктора наука. Држао предавања на скоро свим познатим универзитетима Европе и света, био почасни доктор наука на више европских универзитета. Добро познавао енглески банкарски и финансијски језик, на коме је држао изванредна предавања и проблемска излагања на међународним конференцијама. Написао двадесетак монографија и књига и више од 700 студија и чланака највишег научног домета у домаћим и страним публикацијама. Његови радови су написан језиком и стилем најбољих интернационалних научних истраживача. Био је друштвено ангажован истраживач, радећи студије о унапређивању и реформисању економског и финансијског система у Србији и Југославији: крајем седамдесетих, са проф. Б.Јелићем, о *Унапређењу банкарског система Републике Србије*; осамдесетих година *Програм стабилизације економије СФРЈ*; у другој половини осамдесетих био кључна личност у Савезном савету за привредни развој и економску политику; почетком деведесетих, као председник Економског савета Савезне владе, дао значајан допринос *Програму за савладавање хиперинфлације*, затим консолидацији финансијског и банкарског система у СРЈ. Запажени су његови доприноси уређивању више енциклопедијских издања и зборника научних радова из монетарне економије, у редакцијама домаћих и међународних часописа. Давао је креативне идеје за организацију едукативних семинара и пословних конференција у Удружењу банака Југославије, Научном друштву економиста Југославије и Србије, Академији економских наука чији је био редовни члан. Специфичну вредност имали су његови предлози за унапређење међународног система финансирања неразвијених земаља. Његова стручна и научна интересовања покривају сва три кључна блока монетарне економије, теорија, анализа и политика. Критички је анализирао посткејнзијанске конзервативне школе, монетаризам, економију понуде, теорију рационалних очекивања, тврдећи да оне нису успеле да стекну преовлађујући утицај на националне економске политике развијених капиталистичких земаља, што је појачало интересовање за Кејнзова схватања монетарне економије и за разумевање међународних монетарних проблема и финансијских криза у савременом свету. Написао је запажену студију *Сценарио посткејнзијанске теорије* (1997), коју је саопштио на Научном скупу НДЕЈ "Кејнз и савремена економија" (поводом 60. годишњице Кејнзове Опште теорије). Најважнија његова дела су књиге: *Теорија уравнотежења платног биланса*, 1958; *Механизам емисије кредита и новца*, 1963; *Монетарно-кредитни систем*, 1978; *Новац и стабилизација*, 1982; *Инфлација и стабилизација*, *Банкарски менаџмент*, 1995; *Монетарна економија*, 1998; *Девизни курсеви*, 2000; *Банкарство*, 2001; *Фузије и аквизиције*, 2004; *Финансијска тржишта: инструменти, институције, технологије*, 2007. Већина ових књига су као универзитетски уџбеници објављене у више издања.

26. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је рођен**СТЕВАН МЕЗЕИ** (*Mezei Istvan*)

(Пригревица код Апатина, 26. дец. 1918. – Нови Сад, 9. јан. 1992)
српски и југословенски економиста, марксистички теоретичар економије
социјализма, професор универзитета, декан, проректор, академик.

Основну школу похађао у Сонти и Скопљу, гимназију завршио у Пожаревцу. Дипломирао (1950) и докторирао (1958) на Економском факултету у Београду. После докторирања изабран за доцента (1961), ванредног (1967) и редовног професора Пољопривредног факултета у Новом Саду. Године 1979. прелази на Економски факултет у Суботици (шеф Катедре политичке економије), где остаје до пензионисања. Пре универзитетске каријере радио је у разним државним и политичко-управним органима. После ослобођења изабран је у Суботици за одборника Среског народног одбора, где је био референт за социјално осигурање, а затим секретар НОО. Године 1946. одлази у Београд, у Главну дирекцију индустријске прераде жита, при Министарству трговине и снабдевања. После расформирања дирекције радио као аналитичар у Савету за робни промет НР Србије. У Нови Сад прелази 1951. у Савет за план АПВ, затим у Покрајински завод за план, потом у Савет за просвету АПВ на дужност инспектора за средње економске школе. Из ове установе прелази за асистента Пољопривредног факултета у Новом Саду, за предмет *Политичка економија*. Био је продекан факултета (1962-1964) и проректор Универзитета у Новом Саду (1979-1981). Био секретар Основне организације СКЈ Пољопривредног факултета, члан Универзитетског комитета, једно време члан његовог Секретаријата и члан Идеолошке комисије. Бавио се ширим теоријским проблемима економских наука, највише практичним проблемима привреде и пољопривреде у Војводини. Објавио је 26 књига и монографија (5 самостално, остале у коауторству), 14 уџбеника и више студија, расправа и чланака. Био је председник Савеза економиста Војводине, потпредседник Савеза економиста Србије, члан Управног одбора Савеза економиста Југославије, председник Стручног савета Покрајинског савета за друштвено планирање, члан Економског савета Србије, члан Економског савета Савезног извршног већа, уредник часописа *Привредна изграња* и *Агроекономика*, члан уредништва *Зборника Матице српске за друштвене науке*, члан уредништва часописа *Економска мисао*, члан Управног одбора Матице српске и др. Био је дописни члан САНУ од маја 1991, као и секретар Одељења друштвених наука и уметности ВАНУ (1982-1984). Одликован је Орденом рада са црвеном заставом (1972), а добитник је бројних похвала и признања. За економску науку а посебно за агроекономију, вероватно је најзначајнији његов изван допринос теоријском и практичном разматрању проблема земљишне ренте у социјализму. Најважнији су му следећи радови: *Привредне установе и организације у Војводини између два рата* (1918-1941), 1954; *Основи политичке економије* (уџбеник), 1965, касније више издања; *Политика дугорочног развоја пољопривреде* (руководилац пројекта), 1970; *Елементи привредног система СФРЈ* (макропројекат, руководилац), 1973; *Екстра-доходак у пољопривреди САП Војводине* (група аутора), 1977; *Самоуправни социјализам: прилог проучавању теорије и праксе*, 1976; *Тумачење одабраних Марксових мисли из Капитала III*, 1978; *Политичка економија* (уџбеник, коаутор, више издања).

27. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је преминуо

НИКОЛА ШКЕРОВИЋ

(Копито код Даниловграда, 25. апр. 1884. – Београд, 27. дец. 1972)
југословенски хуманиста, политичар, новинар, публициста,
историчар, економиста.

Имао је врло необичну личну и породичну судбину. Гимназију је одлично учио најпре у Цетињу и Београду, а затим у Петербургу, Самарканду и Ташкенту. Филозофски факултет (историја, географија и славистика) завршио је на Карловом универзитету у Прагу, где је и одбранио докторску дисертацију под насловом *Ђуро Крижанић - његов живот, рад и идеје*. Био је професор гимназије на Цетињу, директор гимназије у Подгорици, инспектор Министарства просвете у Црној Гори. У Београд се преселио 1940. и остао до краја живота. Од 1946. до 1952. био је управник Државног архива Србије након чега је пензионисан. Био је посланик у црногорској и југословенској скупштини. Сарађивао у многим руским, чешким и домаћим листовима и часописима. Покренуо је часопис за науку и књижевност *Дан* који је излазио до Првог балканског рата. Учествовао у Другом балканском рату, током Првог светског рата интерниран, за време Другог светског рата изгубио сва четири сина. (Његов син Слободан, као ученик Гимназије у Подгорици прикључио се револуционарној омладини, започео студије у Прагу, крајем 1933. протеран из Чешке као левичар, потом студирао права у Београду, 1934. ухапшен као члан ЦК СКОЈ и осуђен на четири године робије у С.Митровици, 1938. наставио студије на Правном факултету, уочи устанка ухапшен и јула 1941. стрељан на Бањици. Подгоричка гимназија носи његово име. Најмлађи син погинуо је на Сремском фронту). Најзначајнија дела написао је у позним годинама након пензионисања и у њима се углавном бави новијом црногорском општом и економском историјом. Шкеровић спада у узак круг најплоднијих економских писаца из Црне Горе, иако он није био економиста ни по школском образовању ни по занимању. У својој докторској тези (објављена у САНУ, 1936), он веома критички и у негативном светлу посматра личност и дело Крижанића, супротно дотадашњем мишљењу о том хрватском ствараоцу (католички свештеник, два пута путовао у Русију, последњи пут протеран у Сибир), јер у њему види слугу папе који жели да поунијати руски народ, макијавелисту и дволичњака, оспорава и друге ставове овог раног меркантилисте, оне о нижим слојевима руског друштва (морају само радити и бити без икаквих права). Осим доктората и бројних чланака, економским разматрањима прожета су и друга његова дела: *Подгорица и њена околина од најстаријих времена* (1930); *Преглед историје Црне Горе 1500-1918.* (1931); *Црна Гора у Првом светском рату* (1963); *Црна Гора на освитку XX вијека* (1964). Пише о економским приликама после великог проширења Црне Горе 1878, изградњи јавних путева где су у гладним годинама наднице плаћане житом добијеним из Русије, о масовном исељавању сиромашних (1889. у Србију се иселило преко хњаду породица). Запажени су његови чланци: *Раздужење сељака* (свако домаћинство је задужено са 3.078 динара, за то би требало и 5-7 вочића или 30-35 оваца, а то је читаво не мало сељачко имање); *Исхрана и кредити за јавне радове*; *Саобраћајни проблеми у Зетској бановини*, у коме је снажно инсистирао на изградњи Јадранске пруге кроз Црну Гору) .

28. ДЕЦЕМБАР: На јучерашњи дан је преминуо**МОМЧИЛО ЦЕМОВИЋ**

(Буче, Берански срез, 8. јуни 1928. – Подгорица, 27. дец. 2001)

црногорски и југословенски економиста, политички активиста, привредник, банкар, председник општине, министар финансија, премијер.

Основну школу започео у родном селу а завршио у Сјеници, где му је отац био учитељ. У Беранској гимназији пре Другог светског рата завршио два разреда. Од половине 1944. био активан борац, омладински руководилац у Бучу и члан Општинског комитета СКОЈ-а. По завршетку рата наставио је школовање у Беранској гимназији коју је завршио 1947, исте године уписао се на Економски факултет у Загребу. Због материјалне оскудице прекинуо је студије, радио као службеник у локалним органима, студије завршио на Економском факултету у Београду 1954. Као студент био је члан факултетског комитета КПЈ. На студијама посебно интересовање је показивао за задругарство, па му је професор предлагао да остане на катедри за економику пољопривреде. По дипломирању радио у Одељењу за привреду среског НО, затим у локалном предузећу "Инпред", потом био комерцијални директор у дрвном комбинату "Лим", директор среског Завода за план, а 1957. постао генерални директор Дрвног комбината, тада најкрупнијег предузећа у Васојевићима. Од 1960. до 1965. био је председник општине Беране, 1965-1971. генерални директор Привредне банке (Инвестициона банка) Титоград; 1971-1974. члан Савезног извршног већа, 1974-1978. члан СИВ-а и савезни секретар за финансије; 1978-1982. био је председник Извршног већа Скупштине Црне Горе. Радну каријеру је завршио 1994. као савезни посланик и директор Фонда федерације за кредитирање бржег развоја привредно недовољно развијених република и аутономних покрајина. Стално је био друштвено политички активан. Бирао је за савезног посланика, био је члан Председништва сталне конференције градова и општина Југославије, председник Удружења банака Југославије, члан ЦК и Председништва ЦК СК Црне Горе, члан Главног одбора ССРН Црне Горе, председник Кошаркашког клуба "Партизан", члан управног одбора Електропривреде Црне Горе. Био је представник-гувернер Југославије у Међународној банци у Вашингтону, руководилац и/или члан више државних делегација у разговорима са високим иностраним делегацијама. Учествовао је у доношењу инвестиционих одлука од капиталног значаја за развој Црне Горе, изградњи инфраструктуре, алуминијске индустрије, туризма, пољопривреде и др. Посебан допринос дао је изградњи модела санације црногорске привреде и санацији последица од земљотресау Црној Гори 1979. године. Био је члан редакција часописа *Финансије* и *Економска политика*. Носилац је више одликовања: италијански орден "Великог крста", Орден црвене заставе, Орден рада са златним венцем, Медаља заслуга за народ, Плакета Уједињених нација. Објављено је 65 његових стручних чланака, 50 експозеа и 35 интервјуа. Такође и неколико запажених књига (које се односе на финансијски систем и друштвено економски развој): *Самоуправни социјалистички развој Црне Горе* (1981); *Девизни систем и економски односи Југославије са иностранством* (1982); *Друштвено-економски услови и формирање „сељачке самопомоћи“ у Беранском срезу* (1984); *Зашто, како и колико смо се задужили* (1982); *Преци и потомци* (1993); *Васојевићи јуче и данас* (1994).

29. ДЕЦЕМБАР: На јучерашњи дан је преминуо

МИЛИЋ РАДОВАНОВИЋ

(Честобродица, Пожега, Ужички округ, 26. мај 1860. - Београд, 28. дец. 1936)
српски економиста, политичар, министар финансија, активиста задружног покрета, један од првих професора Универзитета у Београду.

По завршетку студија права на Великој школи у Београду, студирање економије обавио је у Паризу (1885-88.). Државну службу започео је 1888. у финансијској струци, наставио у судској и управној струци (срески начелник у Смедереву, 1892). Од тада па све до 1925. је професор на предмету *Народне економије* на Правном факултету у Београду, чији је декан био од 1905. до 1908. године. Био је народни посланик, министар финансија Србије 1902. и 1903. године. Учествовао је у оснивању земљорадничких задруга и налазио се у централној задружној управи у Београду, од 1897. као председник Главног Савеза српских земљорадничких задруга. Упамћен је и по томе што је, приликом стварања Универзитета у Београду 1905. године, био члан матичног колегијума састављеног од првих осам редовних професора који су бирали све остале професоре. Поред њега у том колегијуму су били: Јован Жујовић, Сима Лозанић, Јован Цвијић, Михаило Петровић Алас, Андра Стевановић, Драгољуб Павловић и Љубомир Јовановић. Дужности професора није обављао једино 1902. и 1903, када је био министар финансија. Био је веома активан у оснивању земљорадничких задруга, у чијој централној управи је био функционер још од краја XIX столећа. Прилоге је објављивао углавном у *Финансијском прегледу*, *Бранику*, *Делу* и *Отаџбини*. Тежиште његових радова чини расветљавање питања економске теорије, развоја економске мисли и економске политике. Највише домете остварио је у обради економске политике и то кроз призму потреба Србије. Значајан допринос је дао у изради привредно-системских закона, као што су Закон о државном рачуноводству (1901/1902) и Закон о радњама (1904). У вези са тим залаже се за такозване васпитне царине и то са аспекта историјске школе чији је био следбеник. Историју економских доктрина разматра тако што централну пажњу посвећује трима великим школама, а то су: класична школа, историјско-социолошка (коју он назива новом школом) и социјалистичка школа. Определујући се за другу, критикује слабости прве и заузима негативан став према трећој. Најзначајнији његови радови су: *Стара и нова школа у економској науци* (1893) и *Народна економија* (1912). Вредно је и његово дело *Србија у имовном погледу пре, за време и после Светског рата 1914-1918*. (објављено у Женеви 1918), у којем се сагледава народно богатство пре рата, штете проузроковане ратом, механичка снага у пољопривреди и привредни програм после рата. Од осталих његових радова са наглашеним економским садржајима требало би поменути још: *Занатске школе: једно питање из наше економске политике* (1896), *О пропадању наших заната* (1897), *Житарске банке: како да пољопривредници више продају своје производе, подизање житних слагалишта, задружна продаја, искуства у другим земљама* (1899), *La dette publique de la Serbie* (Државни дуг Србије, 1900.), *О обезбеђењу стоке* (1900); *О раздруживању живота и имања код наших породичних задруга* (1900); *О задружном облику, познатом под именом заједничке набавке намирница и установама за то* (1905).

30. ДЕЦЕМБАР: На јучерашњи дан је преминуо

БОГДАН МАРКОВИЋ

(Београд, 28. јан. 1880. – Београд, 29. дец. 1938)

српски економиста, државни функционер, агроекономиста,
практичар задругарства, политичар, министар финансија, банкар.

Студије економије обавио је у родном граду и на неким немачким универзитетима (Минхен, Хале и Јена). Докторску дисертацију из области економских наука, под насловом *Општинске финансије у Србији*, одбранио је 1905. на Универзитету у Минхену. Након тога је био чиновник у Министарству финансија (1905-1907) а затим до 1912. секретар Савеза земљорадничких задруга Србије. У државној привредној администрацији био је начелник Трговинског одељења у Министарству народне привреде (1912-1916). Током Првог светског рата вршио је дужност шефа Српске привредне инспекције у Марсељу, у мају 1916. уз подршку француских власти, основао Српску вишу трговинску школу у Ексу, Прованса. У својству делегата и експерта присуствовао је Мировној конференцији у Паризу и Економској конференцији у Ђенови. У Краљевини СХС, као представник радикала, биран је за народног посланика (1927-1929). Као министар финансија, у владама Н.Узуновића (децембар 1926. - април 1927) и потом В.Вукићевића (април 1927.-јули 1928), био је присталица политике штедње у јавним финансијама и успостављања равнотеже прихода и расхода у државном буџету. Активно је сарађивао приликом доношења Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова. Потом је био директор Државне хипотекарне банке, оснивач и директор новоосноване Привилеговане аграрне банке од 1929. а исте године постављен је и за члана Управног одбора Народне банке. Такође, био је председник Осигуравајућег друштва *Росија-Фонсијер* из Петрограда (које је 1906/07. подигло хотел *Москва* у Београду), потпредседник Управе рудника Трбовље, Школског одбора Београдск трговачке омладине и Београдског певачког друштва, као и низа других организација и установа. Залагао се за ширење земљорадничког задругарства и повољно кредитирање сељака како би били спашени дугова и зеленаша. У том смислу његова активност је дошла до изражаја и као уредника листа *Земљорадничка задруга*. Сарађивао је у сарајевској Босанској вили. Писао је о монетарно-финансијским проблемима, тражећи смањење јавне потрошње и монетарну стабилизацију. Као један од највиђенијих српских економиста свога доба класично-историјског усмерења, који су као академски високообразовани економисти хлеб зарађивали ван универзитета, оставио је траг више као практичар него као теоретичар. Његов допринос развоју економске мисли првенствено је у области аграрне економије и земљорадничког задругарства (уз познатог нешто старијег савременика Михаила Аврамовића), јавних финансија и у монетарној сфери. У том склопу главну пажњу је посвећивао аграрној односно задружној политици, уз прилично детаљно расветљавање монетарне историје Срба. Списак његових најважнијих радова, поред публиковане дисертације, чине следеће књиге: *Економски и правни односи код земљорадничких задруга* (1909), *Земљораднички кредит у Србији* (1910), *Земљорадничке коморе и њихово оснивање* (1911), *Земљораднички лични кредит и новчани заводи* (1912), *Les Balkans economiques* (Балканска економија, 1919), *Државне финансије и новчана реформа* (1926), *Четворогодишњи период пословања Привилеговане аграрне банке* (1934).

31. ДЕЦЕМБАР: На данашњи дан је рођен

ДИМИТРИЈЕ КОЊОВИЋ

(Станишић код Сомбора, 31. дец. 1888. – Београд, 5. јан. 1982)

српски индустријалац, пилот, поморски официр,
оснивач Фабрике авиона *Икарус*, економски стваралац.

Потиче из угледне породице учитеља Павла Коњовића. Његов старији брат био је познати српски композитор Петар Коњовић, а брат од стрица познати сликар Милан Коњовић. Основну школу завршио је у Станишићу, гимназију у Сомбору, потом (као стипендиста црквене општине) аустроугарску Поморску академију у Риједи. Први светски рат затекао га у Аустроугарској ратној морнарици. Са авијацијом се упознао током службовања у Пули, где је летео хидроавионом. Крајем 1915. постављен је за команданта аустроугарских хидробаза на Јадрану, команду сектора у Кумбору (Бока) преузео је јануара 1916. где је остао до краја рата. Као капетан фрегате Коњовић је 1918. сачекао победничке јединице Војске Краљевине Србије и предао им флоту и укупне ефективне аустроугарске војне базе у Кумбору. По ступању у службу Војске Краљевине СХС, прешао је у речну ратну флотилу у Нови Сад, потом је до 1923. био шеф Одсека за поморско ваздухопловство у Министарству војске и морнарице. По завршетку службе у војсци оснива фабрику авиона *Икарус* као акционарско друштво (прва фабрика аероплана и хидроплана на Балкану), на основу техничке документације коју је Министарство уступило фабрици, за израду серије ШМ (школско-морнаричких) хидроавиона; први лет обављен је новембра 1924. са Дунава (пробни пилот био Д.Коњовић); у Кумбору је априла 1925. предата Поморском ваздухопловству прва серија од 6 авиона, до рата израђено укупно око 90 авиона свих типова. Фабрика је 1932. пресељена у Земун, током рата је прилично разрушена савезничким бомбардовањем 1944. Почетком Другог светског рата, по доласку немачких окупационих снага, Коњовић је ухапшен и заточен у логор на Бањици, одакле је касније пуштен. По ослобођењу, организовао је обнову рада фабрике и обављао функцију директора, али је већ 1946. био принуђен да са осталим акционарима преда акције држави, онда је осуђен за наводну „привредну сарадњу са окупатором“. Дакле, темеље некада великој фабрици *Икарус* ударио је Димитрије Коњовић. У периоду од 1951. до 1962. војни програм *Икаруса* је замењен цивилним програмом (великом реорганизацијом војно-индустријског комплекса, производња авиона пресељена је у нову фабрику СОКО, Мостар), прелази на производњу каросерија за аутобусе и доставна возила. Седамдесетих година у погонима нове фабрике (поред аутопута Београд-Загреб) почиње производња аутобуса и специјалних возила, постаје највећи произвођач аутобуса у југоисточној Европи (око 750 возила годишње, запослено преко 3.000 радника). Првобитни назив фабрике ”Икарус” (због сличности са мађарском фабриком која је то име заштитила) од 1992. је промењен у ”Икарбус“. Пошто су му пресудом биле конфисковане и лична имовина и акције у *Икарусу*, Коњовић се 1947. са породицом преселио у Бешку, где се бавио пољопривредом. Као пензионер, у Београд се вратио 1961, где је живео све до дубоке старости. Из два брака имао је четворо деце. (Димитријев син је *Слоба Коњовић*, којег сматрају музичким симболом Београда, преко четири деценије музички уредник радија *Студио Б*).

А) ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

А) Књиге, монографије и часописи

1. Анђелић Лука: *Успон и пад гиганта: Робне куће "Београд"*. Београд, 2003.
2. Антонов Михаил Федорович и др.: *Шта можеш рећи ново? о најактуелнијим економским проблемима земље дискутују познати совјетски економисти, социолози и публицисти* (с руског: Мирјана Розентаљ), Москва, Новости, 1988.
3. Балетић Звонимир: *Иво Вински (1915-1985)*, Загреб, Економист, бр. 2/1986.
4. Vlaug Mark: *Who's who in Economics: A Biographical Dictionary of major Economists 1700-1986*, The Mit Press, Cambridge, Massachusetts, 1986.
5. Благојевић Борислав: *Др Радивоје Увалић*, *Анали Правног факултета у Београду*, Београд, бр. 5-6, 1971.
6. Благојевић Обрен: *Економска мисао у Србији до Другог светског рата*, САНУ, Београд 1980.
7. Благојевић Обрен: *Економска мисао у Црној Гори до Другог светског рата*, САНУ, Београд, 1988.
8. Благојевић Обрен: *Економске доктрине*, Привредни преглед, Београд 1983.
9. Богавац Милован и Њетковић Драгослав: *Срби на Косову и Метохији у 19. и 20. веку* (биографски лексикон), Београд, Службени гласник, 2018.
10. Божић Војислав: *Проф. др Стеван Куколеча (1913-1994)*, Београд, Економика предузећа, бр. 1-2/1994.
11. Бошњак Маринко: *Личност и дело Александра Бајта (1921-2000)*. Београд, Економска мисао, бр. 1-2/2003.
12. Бошњак Маринко: *Личност и дело Бранка Хорвата (1928-2003)*, Београд, Економска мисао, бр. 3-4/2003.
13. Вучић Борка: *Банкарство: избор или судбина*, Удружење ЦЕР, Београд, 2002.
14. *Гавриловић, Андра: Знаменити Срби XIX вијека*. Загреб, Наклада и штампа Српске штампарије, 1901.
15. Глишић Венцеслав: *Сусрети и разговори – прилози за биографију Петра Стамболића*, Београд, Службени гласник, 2010.
16. Грујић Раде: *Како смо смењени: како и зашто су смењени директори*. Привредни преглед, 1989.
17. Грујић Филип: *Била једном једна фабрика*, Београд, Локал прес, 2011.
18. Драгичевић Адолф: *Лексикон политичке економије*, Информатор, Загреб, 1983.
19. Душанић Јован Б.: *Срби Босне и Херцеговине у XIX веку: борба за слободу и уједињење*, Београд, Catena mundi, 2018.
20. Ђоковић Милојко: *Димитрије Туцовић: животни пут великана нашег и међународног радничког покрета*, Дечје новине, Г. Милановац 1981.
21. Ђорђевић Вера: *Биографија и библиографија Милоша Маџуре*, Годишњак за 1977, САНУ, Београд, 1978.
22. Ђорђевић Јован: *Едвард Кардељ (1970-1979)*, Годишњак за 1979, САНУ, Београд 1980.
23. Ивошевић Васо: *Прота Саво Накићеновић. Бокељски историчар и етнограф*, Бока, зборник радова из науке, културе и умјетности, бр. 13-14, Херцег-Нови, 1982
24. Јакшић М., Петковић В., Шуваковић Ђ.: *О лику и делу професора Ивана Стојановића*, Београд, „Економски анали“, бр. 136/1998.
25. Јанков Стојан: *Проф. др Гојко Грђић*, Београд, Економска мисао, бр. 4/1979.

26. Јовановић Александар, *Сећање на делатност професора Душана Чобелића*, Београд, Економски анали, бр. 136/1998.
27. Кркељић Бранко: *Слободан Шкерковић*, Историјски архив Београда, 1972.
28. Лабус Мирољуб: *Иван Максимовић (1924-2007)*, Годишњак САНУ, Београд 2009.
29. Максимовић Иван: *Драгослав Аврамовић (1919-2001.)*, Годишњак САНУ, Београд, 2002.
30. Матицки Миодраг: *Летопис српског народа - три века алманаха и календара*, Београд-Нови Сад, 1997.
31. Мацура Милош: *Душан Чалић (1918-1993.)*, Годишњак САНУ, Београд, 1994.
32. Мијатовић Бошко: *Владимир Јовановић: непоколебљиви либерал*, Центар за либерално-демократске студије, Београд, 2010.
33. Милена Јовичић: *Лоренс Роберт Клајн: Употреба економетријских модела у циљу вођења успешније економске политике*, Economic annals, No.166.
34. Милисављевић Момчило: *Проф. др Живко К. Костић*, Економски анали, Београд, 2006.
35. Милић Слободан: *Светолик-Света Поповић*, Београд, Економска мисао, бр. 4/1983.
36. Милићевић Милан, Ћ: *Поменик знаменитих људи у српскога народа новијег доба*, Чупићева задужбина, Београд 1901.
37. Милошевић Радомир: *Хронологија и календарографија*, Храм светог апостола Луке, Смедерево, 2005.
38. Михаиловић Коста, *Никола Чобелић (1912-2002.)*, Годишњак САНУ, Београд, 2003.
39. Недељковић Миле: *Српски обичајни календар за просту 1999. годину*, Београд, 1998.
40. Николић Томислав: *Проф. др Драгоје Жарковић (1935-1991)*, Београд, Економска мисао, бр. 2/1991.
41. Новаковић Стојан: *Коста Васиљевић*, Београд, Економска мисао, бр. 2/1983.
42. Новаковић Стојан: *Проф. др Војислав Коларић*, Београд, Економика предузећа, бр. 9-10/1991
43. Оцић Часлав: *Коста Михаиловић (1917-2007)*, Годишњак за 2008, САНУ, Београд 2009.
44. Пецељ Милован: *Јевто Дедијер, нови прилози за биографију*, Београд, 2017.
45. Поповић Дејан: *Мирослав Петровић (1935-1997.)*, Београд, Архив за правне и друштвене науке, бр. 4/1997.
46. *Развој економске науке на Економском факултету Универзитета у Београду (1937-1987.)*, (зборник), Београд, Економски факултет, 1987.
47. Сарих Милоје: *Као кристал бистри поток: о доприносу чланова ДСС, СУД и СКА развоју пољопривреде и биологије у XIX веку*. Српско друштво за историју науке, Београд, 2001.
48. Стојадиновић Драгић: *Економски календар*, Акад.штампа, Београд, 2006.
49. Стојадиновић Драгић: *Нобелова награда за економију (1969-2004)*, Академска штампа, Београд 2005.
50. Стојановић Иван: *Проф. др Зоран Пјанић*, Београд, Економска мисао, 1-2/1991.
51. Тошић Тихослав: *Дневник једног директора: Развој као изазов (1961-1985)*, Београд, Економски институт, 2010.
52. Ћирковић Симо: *Ко је ко у Недићевој Србији 1941-1944*, Просвета, Београд, 2009.

53. Угарчина Драгослав: *Сведочанство о једном времену: Милојко Вельовић Велаш*, Горњи Милановац, 2004.
54. Ханић Хасан: *Видосав Тричковић (1922-1997)*, Београд, Економист, бр. 3-4/1996.
55. Чкребић Душан: *Поглед искоса: људи, судбине, коментари*, Београд, Службени гласник, 2009.
56. Шкерковић Никола: *Ђуро Крижанић: његов живот, рад и идеје*, Српска Краљевска Академија, Београд, 1936.

Б) Општи биографски лексикони и енциклопедије

57. *International encyclopedia of the Social Sciences - Biographical supplement*, volume 18, Free Press and Macmillan, New York-London, 1979.
58. *The Nobel Prize*. The Official Web Site of the Nobel Foundation. Stockholm, Internet Archive, [http://: www.nobelprize.org/economics](http://www.nobelprize.org/economics),
59. *Большая советская энциклопедия* (издание третье), т. 1-30, Советская энциклопедия, Москва, 1970-1981.
60. *ДАНИЦА-Српски народни илустровани календар за годину 2006*, Вукова задужбина, Београд, 2005.
61. *Економисти нобеловци 1990-2003*: редактор др Бранислав Пелевић, ЦИД Економског факултета у Београду, Београд, 2004.
62. *Економска енциклопедија*, I-II, Савремена администрација, Београд, 1984.
63. *Економска и пословна енциклопедија*, Савремена администрација, Београд, 1994.
64. *Encyclopedia Britannica*, Britanica Book, of the Year 1989-2002, <https://www.britannica.com/biography>.
65. *Енциклопедија Југославије*, 1-6, Југославенски лексикографски завод. Загреб, 1980-1990.
66. *Енциклопедија Југославије*, Југославенски лексикографски завод, Загреб, 1955-1971.
67. *Енциклопедија лексикографског завода*, 1-7, Лексикографски завод ФНРЈ, Загреб, 1955-1964.
68. *Ко је ко у Југославији и шире*. Том 1 и 2. редактор Ђорђе Сударски. Књижевна заједница Новог Сада, 1987, 1988.
69. *Ко је ко у Југославији*, лексикон, Београд. Југословенски годишњак; Загреб, Нова Европа, 1928.
70. *Ко је ко у Југославији: биографски подаци о југословенским савременицима*, Београд, Седма сила, 1957.
71. *Ко је ко у Србији 1991*: лексикон, уредници Момир Ђоковић ет ал., Београд: Библиофон, 1991.
72. *Ко је ко у Србији '95.*: биографски лексикон: интелектуална, политичка, финансијска, војна, спортска елита Србије, Библиофон, Београд, 1995.
73. *Лауреати нобеловске премије (енциклопедија)*, Прогресс, Москва 1992.
74. *Народна енциклопедија*. т. 1-4, редактор Станоје Станојевић, Библиографски завод, Загреб, 1925-1929.
75. *Социопошки лексикон*, Савремена администрација, Београд, 1982.
76. *Српски who is who*, Завод за уџбенике, Београд, 2009.
77. *Српски биографски речник*, (А-М), Матица српска, Нови Сад 2004-2016.
78. *Сто најзнаменитијих Срба*. (приредио Звонимир Костић; уредник Станка Јанковић-Пивљанин). Београд, Наша прича плус, Принцип, 2011.

В) Локални биографски лексикони

79. Анђелковић Зоран: *Бечки временлов: о знаменитим личностима српске историје, науке и културе у ширем међународном контексту*. Нови Сад, Прометеј, 2014.
80. *Биографски лексикон Златиборског округа*. (главни уредник Милија Ј. Кнежевић), Београд, Удружење Ужичана, 2006.
81. Божић Софија: *Један по један живот: записи о личностима из српске историје*. Београд, Просвета, 2017.
82. Бугарски Стеван, Степанов Љубомир: *Срби у Темнишвару*. Темнишвар, Савез Срба у Румунији, 2011.
83. *Ваљевски алманах*, Удружење Ваљеваца у Београду, Београд, 2013.
84. Вишњић Емилија: *Дођоше и оставише траг*. Ивањица, 2018
85. Владисављевић Никола: *Сто најзнаменитијих Доњојасеничана*. Београд, КПЗ Србије; Смедеревска Паланка, Дигитал Дизајн, 2011.
86. Владић Велимир: *Знамените историјске и значајне личности Пореча* (од XVI до XX века). Доњи Милановац, Центар за културу, 2007.
87. Вукашиновић Рајко П.: *Биографије истакнутих Требињана: од XVI до почетка XX вијека*, Требиње, Глас Требиња, 2013.
88. Гојковић Ранко: *Знаменити Руси у србској историји*. Лапово, Колор Прес, 2015.
89. Живковић Драгољуб: *Жене неимари српског достојанства*. Панчево, Д. Живковић, 2017.
90. *Знамените личности и установе Сремских Карловаца*: Зборник радова; Нови Сад: Градска библиотека, 2014.
91. Јаковљевић Ранко: *Тимочка српска елита почетком XX века*. Кладово, Општина Кладово, 2002.
92. Јанојлић Драгољуб, Лазић Миодраг: *Споменици и личности завичајне историје*. Смедеревска Паланка, Општински одбор СУБНОР-а, 2014.
93. Јовановић Слободан: *Моји савременици. Слободан Јовановић о Николи Пашићу. Писмо из Лондона*. Београд, Беокуња [и др.], 2014.
94. Кирицојевић Димитрије: *Сто знаменитих личности у Неготинској крајини* (XIX-XX век). Неготин, Неготинска штампарија, 2002.
95. Кузмановић Небојша: *Српске духовне вертикале: истакнуте личности Бачкопаланачког краја*. Нови Сад: Градска библиотека; Бачка Паланка: Друштво чланова Матице српске, 2016.
96. Лилић Борислава: *Знамените личности старог Пирота*. Пирот, Музеј Понишавља, 2009.
97. Маринковић Прибислав: *Великани: знамените личности цинцарског порекла у историји Срба*. Београд, П. Маринковић, 2005.
98. Марјановић Божидар: *Градитељи (знамените личности ужичког краја)*. Београд, Санимекс, 2009.
99. Масоничић Никола: *Догађаји и личности: Бар кроз вјекове*. Бар, Удружење бораца НОР-а и антифашиста, 2011.
100. Матовић Милић: *Знаменити Пријепољци у Београду и у свету*. Београд, Културно-просветна заједница Србије, 2015.
Медаковић Аница: *У потрази за историјом: знаменити Вршчани*. Вршац, Градски музеј, 2009.
101. Милатовић Петар: *Чувене жене Србије*. Београд, Принцип Прес, 2009.

102. Миленковић Живомир: *Успешни Крушевљани*. Крушевац, Народна библиотека "Крушевац", 2016.
103. Милићевић Милан Ђ.: *Поменик знаменитих људи у српском народу*, Београд, 1901.
104. Милисав Ђенић: *Споменица знаменитих и заслужних Златибораца*. Чајетина, Библиотека "Љубиша Р. Ђенић", 2014.
105. Милићевић Милан Ђ.: *Поменик знаменитих људи у српског народа новијег доба*. (Фототипско издање из 1888.). Београд, Слово љубве, 1979.
106. Мирић Младен: *Знаменити ствараоци аграрног развита Србије*. (Дигитални репозиторијум Народне библиотеке Србије), 2004.
107. Николић Јован: *Градили су модерну Србију*. Београд, Беокињига, 2006.
108. Нинковић Адам, Надовеза Бранко: *Туце српских портрета*. Београд, Метафизика, 2016.
109. Његован Драго: *Двадесет знаменитих Срба из Барање*. Нови Сад, Мало историјско друштво; Сремски Карловци, Културни центар "Карловачка уметничка радионица", 2008.
110. Обрадовић Дејан и сар.: *Крагујевац: завичај модерне Србије* (знамените личности 1818-2008). Крагујевац, Кораци, 2008.
111. Пантелић Ивана, Јелена Милинковић, Љубинка Шкодрић: *Двадесет жена које су обележиле XX век у Србији*. Београд, НИИ, 2013.
112. Перовић Михаило: *Отргнути од заборава: (портрети знаменитих личности Краља и Бара Краљских кроз историју)*. Београд, Књижевна заједница Југославије, 2010.
113. Радовановић Стеван: *О знаменитим српкињама XIX века*. Земун, 2012.
114. Рашо Небојша: *Знаменити Бокељи*. Друштво за архиве и повјесницу херцеговску; Српски Соко, Херцег-Нови, 2015.
115. Рижов Константин Владиславович: *100 великих Руса*. (превод с руског: Василије Корњача), Београд, Службени гласник, 2014.
116. Стојшић Борислав: *Знамените личности Срема: од I до XXI века*. Сремска Митровица. Музеј Срема; Нови Сад, Филозофски факултет, Одсек за историју; Музеј Војводине, 2003.
117. Тодосијевић Момчило: *Значајне личности трстеничког краја*. Трстеник, Народна библиотека "Јефимија", 2013.
118. Узелац Миољуб: *Познати Младеновчани*. Младеновац, М. Јанковић, 2007.
119. Цветковић Зоран: *Људи за сва времена*. Београд, Народна књига, 2015.
120. Црнковић Марија: *Знамените личности старе Јагодине*. Јагодина, Народна библиотека "Радислав Никчевић", 2015.
121. Чалић Боривој: *Трагови у трајању: портрети и скице*. Вуковар, Загреб: Српско културно друштво Просвјета, 2014.
122. Шашић Бранко: *Знаменити Шапчани и Подринци*. Шабац, Чивија принт, 2012.
123. Шешлија Милан и др: *Косовско-метохијска обележја: успешни и познати људи*. Београд. Интер ју прес; Приштина, Нови свет, 1997.
124. Шкиљан Филип: *Знаменити Срби у Хрватској*. Загреб, СНВ, 2009.
125. Шћекић Драшко: *Памти их народ и историја*. Београд, Bookland, 2014.

Г) Јубиларни годишњаци установа и предузећа

126. *Ваљаоница бакра Севојно: 1950-2000*. Севојно, Ваљаоница бакра, 2000.
127. *Енергоинвест Сарајево*, монографија: 1890-1990. Сарајево, Историјски архив, "Васо Мискин Црни", 1986.
128. *Индустрија „14. октобар“ Крушевац: 50 година рада (1923-1973)*. Крушевац, 1973.
129. *Индустрија каблова Светозарево: '55-'85*. Светозарево, 1985.
130. *Индустрија опреме и возила Гоша Смедеревска Паланка: 1923-1983*. Београд, Органоматик, 1983.
131. *Индустријско пољопривредни комбинат "Серво Михаљ" Зрењанин: 1953-1990*. Зрењанин: Историјски архив; НИП "Зрењанин", 2011.
132. *Крушик Ваљево: летопис 1939-2011*; Слободан Раковић, Ваљево, 2012.
133. *Монографија о развоју Технолошко-металуришког факултета: 1925-1975*. Београд, Технолошко-металушки факултет Универзитета у Београду, 1975.
134. *Монографија поводом 110 година рада Фабрике уља и биљних масти: (1855-1965)*, Врбас, Фабрика уља и биљних масти, 1965.
135. *Обод. Електроиндустрија Цетиње: 1953-1983*. Цетиње, Електроиндустрија Обод, 1983.
136. *Осамдесет година Пољопривредног факултета Универзитета у Београду*, Пољопривредни факултет, Београд-Земун, 1999.
137. *Педесет година Економског факултета у Београду*, Економски факултет, Београд, 1987.
138. *Педесет година Економског факултета Универзитета у Приштини: 1961-2011*. Косовска Митровица, Економски факултет Универзитета, 2011.
139. *Педесет година Института економских наука у Београду: (1958-2008)*. Институт економских наука, Београд, 2008.
140. *Педесет година Пољопривредног института Титоград: 1937-1987*. Титоград, Пољопривредни институт; Никшић, Универзитетска ријеч, 1988.
141. *Педесет година Пољопривредног факултета Универзитета у Београду*, Пољопривредни факултет, Београд-Земун 1970.
142. *Педесет година часописа „Економика пољопривреде“: Библиографија 1954-2004*. Приредио Милан Р. Милановић. Друштво аграрних економиста Југославије, Београд, 2004.
143. *Педесет пет година Економског факултета у Нишу: Монографија: 50 година*. Економски факултет, Ниш, 2010.
144. *Педесет пет година Правног факултета у Нишу: споменица (1960-2015)*, Универзитет у Нишу, Правни факултет, Ниш, 2015.
145. *Пољопривредни комбинат "Београд: 1981-1985*. Београд: ПК"Београд", 1986.
146. *Ризница знања: Институт "Михајло Пупин": 60 година успешног рада*, Београд, Институт "Михајло Пупин", 2006.
147. *РНП 68-98 - 30 година*. Панчево: НИС - Рафинерија нафте Панчево, 1998.
148. *Рудници и индустрија азбестно-хемијских производа Југоазбест*, Младеновац - Београд : [1946-1981 : 35 година рада.
149. *Север Суботица индустрија електричних машина: 40 година рада 1923-1963*. Ехпорт - пресс Београд, 1963.
150. *Седамдесет година Пољопривредног факултета Универзитета у Београду*, Пољопривредни факултет, Београд-Земун, 1989.
151. *Четрдесет година рада предузећа "Слобода", Чачак: (1948-1988)*. Чачак,

- Слобода, 1988.
152. *Стопедесет година Правног факултета (1841-1991)*, Правни факултет, Београд, 1991.
153. *Тридесет година Агроекономског смера и 50 година Катедре за економику пољопривреде*, Нови Сад, Пољопривредни факултет, Департман за економику пољопривреде и социологију села, 2007.
154. *Тридесет година Пословне Заједнице*. Пословна заједница индустрије пива и слада Југославије, Београд, 1988.
155. *Тридесет година Рудника боксита Никшић: 1948-1978*. Никшић, Рудници боксита, 1978.
156. *Хемијска индустрија "Зорка" Шабац: 1938-1978: 40*. Београд, Експорт прес, 1978.
157. *Четрдесет година Економског факултета у Београду*, Економски факултет, Београд 1977.
158. *Четрдесет година Економског факултета у Нишу*, Ниш. 2000.
159. *Четрдесет година Економског факултета у Суботаци*, Суботица, 2000.
160. *Шездесет година Економског факултета у Београду*, Економски факултет, Београд, 1997.
161. *Шездесет година Пољопривредног факултета Универзитета у Београду*, Пољопривредни факултет, Београд-Земун, 1979.
162. *Шездсет година Института за економику пољопривреде*, Институт за економику пољопривреде, Београд, 2009.

Д) Архивски и други извори

Архив САНУ

Архив Југославије

Архив Србије

Архив Војводине

Регионални архиви

Локалне матичне књиге

ИНДЕКС - АЗБУЧНИК ИМЕНА

А	
14.10	Аврамовић Драгослав (1919-2001)
27.05	Аврамовић Крста (1928-2013)
16.04	Аврамовић Михаило (1864-1945)
12.11	Алексић Антоније (1884-1893)
07.02	Анастасијевић Миша (1803-1885)
24.02	Андрејевић Сима (1804-1883)
10.09	Андрић Јован (1931-2011)
Б	
15.09	Базаров Владимир (1874-1939)
19.11	Бајаловић Љубомир (1904-1956)
20.02	Бајкић Велимир (1875-1952)
15.02	Бајковић Филип (1910-1985)
19.06	Бајлони Игњат (1876-1935)
27.02	Бајт Александер (1921-2000)
27.10	Бајчетић Бранко (1920-2012)
08.03	Бакарић Владимир (1912-1983)
30.05	Бакуњин Михаил (1814-1876)
02.12	Бекер Гари (1930-2014)
12.02	Бем-Баверк Еуген (1851-1914)
06.01	Берштајн Едуард (1850-1932)
06.08	Бићанић Рудолф (1905-1968)
25.08	Бјелица Војин (1941-2017)
28.06	Бјелогрић Душан (1920-2006)
30.11	Благојевић Обрен (1912-2001)
29.10	Блан Луј (1811-1882)
07.08	Блум Емерик (1911-1984)
17.02	Боагијбер Пјер (1646-1714)
22.08	Богданов Александар (1873-1928)
16.07	Богетић Гвозденија (1937-2015)
07.12	Богишић Валтазар (1834-1908)
20.04	Богоев Ксенте (1919-2008)
19.03	Богосављевић Адам (1843-1880)
22.05	Бојанић Миленко (1924-1987)
26.06	Брезник Душан (1920-2002)
28.04	Брковић Влајко (1925-1991)
09.11	Бујић Бранко (1901-1941)
01.01	Булајић Жарко (1922-2009)
09.10	Бухарин Николај (1888-1938)
В	

12.01	Вајферт Ђорђе (1850-1937)
15.12	Валрас Леон (1834-1910)
01.06	Васиљевић Коста (1911-1983)
01.05	Вебер Алфред (1868-1958)
22.04	Вебер Макс (1864-1920)
30.07	Веблен Торстен (1857-1929)
24.08	Вељовић Милојко (1928-2016)
09.07	Визер Фридрих (1851-1926)
20.06	Викри Вилем (1914-1996)
03.05	Виксел Кнут (1851-1926)
12.09	Вишњић Владимир (1922-1984)
23.11	Влајинац Милан (1877-1964)
02.07	Влаховић Петар (1927-2016)
24.12	Влашкалић Тихомир (1923-1993)
30.09	Вознесенски Николај (1903-1950)
28.02	Вребалов Тихомир (1924-2007)
26.08	Врчевић Вук (1811-1882)
12.03	Вујиновић Бранислав (1937-2017)
07.11	Вујић Михаило (1853-1913)
08.10	Вујков Сава (1936-1999)
22.09	Вукомановић Лазар (1936-1999)
09.08	Вукосављевић Сретен (1881-1960)
03.07	Вуксан Душан (1881-1944)
25.10	Вукчевић Ристо (1929-1994)
04.04	Вучић Борка (1926-2009)
18.07	Вучковић Михаило (1908-1978)
28.05	Вучо Никола (1902-1993)
Г	
13.12	Гаковић Никола (1911-1997)
22.03	Гершић Глигорије (1842-1918)
02.05	Глигоров Кирило (1917-2012)
19.09	Глушчевић Божидар (1928-1992)
15.05	Горановић Максим (1909-1990)
07.09	Госен Херман (1810-1858)
16.08	Грђић Гојко (1907-1979)
23.04	Грђић Шћепан (1883-1944)
04.09	Грејнцер Клајв (1934-2009)
09.09	Греков Борис (1882-1953)
10.01	Гузина Војин (1914-1997)
24.01	Гучетић Никола (1549-1610)

Д	
27.11	Дабановић Андрија (1919-1997)
26.03	Даглас Пол (1892-1976)
04.10	Данлоп Томас (1914-2003)
24.06	Дедијер Јевто (1879-1918)
06.06	Дефилипис Јосип (1930-2013)
12.08	Димитријевић Сергије (1912-1987)
17.08	Доб Морис (1900-1976)
01.04	Домашевицки Давид (1914-1997)
16.12	Драгићевић Ристо (1901-1980)
07.01	Драговић Радован (1878-1906)
29.11	Дуканац Љубомир (1910-1949)
12.07	Дунђерски Геден (1875-1939)
21.11	Дучић Нићифор (1832-1900)
Ђ	
04.07	Ђоковић Драгиша (1922-2002)
17.06	Ђорђевић Милорад (1896-1943)
19.02	Ђорђевић Тихомир (1868-1944)
03.03	Ђурић Ђорђе (1880-1959)
04.08	Ђуровић Мирчета (1924-2011)
Е	
08.12	Енгел Ернст (1821-1896)
28.11	Енгелс Фридрих (1820-1895)
11.11	Ердељановић Јован (1874-1944)
04.02	Ерхард Лудвиг (1897-1977)
13.02	Ецворт Франсис (1845-1926)
Ж	
09.04	Жарковић Драгоје (1935-1991)
24.03	Жељезнов Владимир (1869-1933)
07.05	Жујовић Живојин (1838-1870)
19.10	Жујовић Јован (1856-1936)
З	
15.03	Зебић Јован (1939-2007)
25.03	Зебић Милорад (1883-1976)
20.01	Зечевић Петар (1920-2003)
И	
27.09	Ивановић Бранислав (1923-2008)
03.10	Ивановић Милун (1912-1981)
Ј	
04.05	Јакшић Владимир (1824-1899)
25.07	Јасић Владимир (1922-2010)
13.10	Јевтић Десимир (1938-2017)
05.04	Јеленић Чедомир (1923-1999)

06.02	Јефтановић Глигорије (1840-1927)
02.06	Јовановић Богољуб (1839-1924)
08.05	Јовановић Божин (1920-2011)
10.10	Јовановић Владимир (1833-1922)
23.05	Јовановић Драгољуб (1895-1977)
12.12	Јовановић Слободан (1869-1958)
08.02	Јовићевић Андрија (1870-1939)
К	
17.04	Калецки Михаљ (1899-1970)
21.05	Кампанела Томазо (1568-1639)
03.02	Кампоманес Педро (1723-1802)
19.01	Канторович Леонид (1912-1986)
06.11	Караџић Вук (1787-1864)
10.02	Кардељ Едвард (1910-1979)
18.05	Кауфман Александар (1864-1919)
16.10	Кауцки Карл (1854-1938)
30.06	Кашиковић Богдан (1923-2009)
05.06	Кејнс Џон (1883-1946)
03.06	Кене Франсоа (1694-1774)
27.04	Кидрич Борис (1912-1953)
31.07	Килибарда Крсто (1932-1999)
14.09	Клајн Лоренс (1920-2013)
02.11	Кларк Колин (1905-1989)
10.03	Кмезић Никола (1919-2009)
12.06	Кокановић Чедомир (1893-1971)
24.04	Коларић Војислав (1920-1991)
16.09	Кондорсе Жан Мари (1743-1794)
05.09	Конт Огист (1798-1857)
31.12	Коњовић Димитрије (1888-1982)
02.04	Кораћ Миладин (1924-2002)
27.03	Косић Мирко (1892-1956)
08.08	Костић Живко (1913-2006)
18.01	Костић Лазо (1897-1979)
19.12	Костић Цветко (1911-1985)
02.09	Коуз Роналд (1910-2013)
27.08	Кочић Петар (1877-1916)
17.09	Крешевљаковић Хамдија (1888-1959)
04.11	Крстић Ђорђо (1883-1966)
28.03	Крушевац Годор (1902-1978)
07.07	Кузњец Симон (1901-1985)
13.03	Куколеча Стеван (1913-1994)
28.08	Купманс Чарлс (1910-1985)
Л	

13.06	Лавров Петар (1823-1900)
28.07	Ланге Оскар (1904-1965)
14.08	Лапчевић Драгиша (1867-1939)
11.04	Ласал Фердинанд (1825-1864)
21.01	Лењин Владимир (1870-1924)
05.02	Леонтијев Васили (1906-1999)
06.12	Лисавац Славко (1912-1997)
31.03	Ловчевић Јован (1894-1984)
13.09	Лодердејл Џејмс (1759-1839)
28.10	Лок Џон (1632-1704)
16.03	Лопандић Душан (1905-1995)
23.01	Луис Артур (1915-1991)
31.08	Лукић Радомир (1914-1999)
05.03	Луксембург Роза 1871-1919)
29.03	Луцати Луиђи (1841-1927)
Љ	
22.10	Љашћенко Петар (1876-1955)
М	
22.11	Макић Радован (1924-2007)
21.04	Максимовић Иван (1924-2007)
23.12	Малтус Томас (1766-1834)
27.07	Марјановић Мирко (1937-2006)
25.11	Марковић Анте (1924-2011)
30.12	Марковић Богдан (1880-1938)
04.03	Марковић Мило (1926-2013)
20.03	Марковић Милован (1920-2005)
29.06	Марковић Мирко (1906-1988)
23.06	Марковић Петар (1923-2010)
21.09	Марковић Светозар (1846-1875)
08.11	Марковић Сима (1888-1939)
05.05	Маркс Карл (1818-1883)
05.11	Марсенић Драгутин (1938-2002)
02.01	Мартић Мирко (1926-1997)
13.07	Маршал Алфред (1842-1924)
14.06	Маслеша Веселин (1906-1943)
04.06	Маслов Петар (1867-1946)
29.08	Мацура Милош (1916-2005)
25.09	Меденица Спасоје (1923-2015)
26.12	Мезеи Стеван (1918-1992)
23.02	Менгер Карл (1840-1921)
22.12	Мид Џејмс (1907-1995)
29.09	Мизес Лудвиг (1881-1973)
18.10	Мијатовић Чедомиљ (1842-1932)

26.04	Мијић Ђорђе (1904-1989)
20.05	Мил Џон (1806-1873)
10.12	Миланковић Урош (1800-1849)
14.11	Милановић Захарије (1928-2014)
10.07	Миленковић Прокопије (1919-1995)
16.05	Милер Мертон (1923-2000)
02.03	Миловановић Милован (1863-1912)
26.01	Миловук Милан (1825-1883)
17.10	Милосављевић Илија (1798-1878)
02.10	Милосављевић Милош (1932-2011)
17.05	Мирдал Карл Гунар (1898-1987)
14.12	Мирић Станко (1912-2003)
22.07	Мирков Никола (1890-1957)
16.02	Мирковић Мијо (1898-1963)
18.09	Михаиловић Коста (1917-2007)
30.10	Мичел Весли (1874-1948)
26.09	Мишић Димитрије (1903-1967)
18.06	Модилјани Франко (1918-2003)
06.07	Мор Томас (1478-1535)
23.07	Мучалов Живко (1915-2005)
15.07	Мушкатиоровић Јован (1743-1809)
Н	
25.04	Накићеновић Саво (1882-1926)
03.12	Недељковић Милорад (1883-1961)
24.05	Неш Џон (1928-2015)
05.12	Никић Милутин (1936-2017)
05.10	Николић Андра (1853-1918)
29.07	Николић Атанасије (1803-1882)
09.06	Нинчић Момчило (1876-1949)
13.11	Новаковић Стојан (1842-1915)
О	
20.09	Обрадовић Сава (1900-1972)
17.11	Овен Роберт (1771-1858)
03.08	Олин Готхарт (1899-1979)
30.03	Опенхајмер Франц (1864-1943)
09.02	Остовићјанов Константин (1892-
20.11	Ото Херц Фридрих (1878-1964)
П	
02.08	Пажитнов Констатин (1879-1964)
20.08	Парето Вилфредо (1848-1923)
01.02	Пасашков Иван (1726-1726)
01.03	Пачу Лазар (1853-1915)
01.07	Пејић Лазар (1944-1994)

25.01	Пелагић Васо (1838-1899)
11.09	Перић Живојин (1868-1953)
05.07	Перишин Иво (1925-2008)
26.05	Пети Вилем (1623-1687)
06.09	Петровић Димитрије (1852-1911)
13.01	Петровић Мирослав (1935-1997)
01.10	Пешић Бранко (1922-1986)
08.09	Пешић Драгиша (1954-2016)
18.11	Пигу Артур (1877-1959)
25.02	Пилић Вера (1923-2003)
22.06	Пјанић Зоран (1922-1991)
11.12	Плеханов Георгиј (1856-1918)
11.05	Поповић Мирослав (1917-2004)
20.07	Поповић Светолик (1913-1983)
18.04	Пребиш Раул (1901-1986)
14.01	Прудон П.Жозеф (1809-1865)
Р	
11.10	Радић Ђорђе (1839-1922)
23.09	Радишчев Александар (1749-1802)
09.03	Радмановић Душан (1936-2018)
04.12	Радовановић Борислав (1922-2014)
29.12	Радовановић Милић (1860-1936)
25.05	Радовић Благота (1898-1952)
15.06	Радовић Миљан (1933-2015)
14.03	Радојевић Вељко (1950-2017)
19.08	Радојевић Радослав (1930-2017)
11.03	Рајфајзен Фридрих (1818-1888)
18.03	Ракић Димитрије (1846-1890)
11.08	Раковић Првослав (1914-2003)
31.05	Ранђеловић Виден (1936-2001)
09.12	Рељин Стеван (1919-2012)
19.04	Рикардо Давид (1772-1823)
31.10	Робинсон Џоан (1903-1983)
07.03	Ровински Павел (1831-1916)
01.08	Росић Илија (1946-2008)
14.02	Ростов Волт (1916-2003)
21.10	Рошер Вилхелм (1817-1894)
С	
22.02	Савић Миливоје (1876-1940)
26.11	Савићевић Милорад (1935-2017)
16.06	Сајмон Херберт (1916-2001)
27.01	Самарџија Милош (1920-2009)
10.04	Свизи Пол (1910-2004)

05.01	Сеј Жан Батист (1767-1832)
19.05	Сен-Симон Клод (1760-1825)
14.05	Симић Јеремија (1933-2012)
02.02	Синановић Петар-Нагиб (1919-
09.05	Сисмонди Симон (1773-1842)
17.07	Смит Адам (1723-1790)
24.10	Спасић Алекса (1831-1920)
03.09	Срафа Пјеро (1898-1983)
21.12	Стаљин Јосиф (1879-1953)
13.08	Станаревић Никола (1882-1976)
11.07	Станић Раденко (1938-2006)
10.11	Станојевић Драгиша (1844-1918)
09.01	Старовић Саво (1914-1990)
01.12	Стиглер Џозеф (1911-1991)
28.01	Стипетић Владимир (1928-2017)
12.05	Стојадиновић Драгић (1943-2011)
04.08	Стојадиновић Милан (1888-1961)
20.10	Стојановић Иван (1940-1996)
03.01	Стојановић Коста (1867-1921)
23.08	Стојановић Радмила (1920-1997)
30.08	Стоун Џон (1913-1991)
26.02	Струве Петар (1870-1944)
29.01	Струмиљин Станислав (1877-1974)
Т	
12.04	Тасић Антоније (1912-1998)
21.03	Тејлор Фредерик (1856-1915)
10.06	Тинберген Јан (1903-1994)
25.06	Тинен Јохан (1783-1850)
10.05	Тирго Жак (1727-1781)
04.01	Ткачјов Петар (1844-1886)
06.03	Тобин Џејмс (1918-2002)
07.10	Тодоровић Драгослав (1909-1964)
24.09	Тодоровић Мијалко (1913-1999)
03.11	Томановић Лазар (1845-1932)
27.06	Томин Александар (1921-2007)
21.08	Томић Душан (1920-1997)
11.02	Топаловић Живко (1886-1972)
01.11	Трифуновић Владимир (1921-2009)
12.10	Тричковић Видосав (1922-1997)
15.10	Тркуља Милан (1932-1992)
22.01	Туган-Барановски М. (1865-1919)
23.10	Тургењев Николај (1789-1871)
13.05	Туцовић Димитрије (1881-1914)

Ђ	
15.08	Ђеловић Лука (1854-1929)
25.12	Ђировић Милутин (1928-2015)
Ј	
28.09	Јвалић Радивоје (1912-1971)
19.07	Јнковић Милорад (1945-2013)
Љ	
21.06	Љилиповић Филип (1878-1938)
11.06	Љогел Роберт (1926-2013)
17.01	Љанклин Бенџамин (1706-1790)
15.11	Љридман Милтон (1912-2006)
31.01	Љриш Рагнар (1895-1973)
15.04	Љурастје Жан (1907-1990)
07.04	Љурије Шарл (1772-1837)
Х	
06.05	Хаберлер Готфрид (1900-1995)
23.03	Хајек Фридрих (1899-1992)
11.01	Хамилтон Александар (1757-1804)
26.07	Хавелмо Тригве (1911-1999)
21.07	Хан Стјепан (1907-1995)
07.06	Хансен Алвин (1887-1975)
29.05	Харашањи Џон (1920-2000)
06.10	Хачатуров Тигран (1906-1989)
06.04	Херцен Александар (1812-1870)
08.04	Хикс Џон (1904-1989)
10.08	Хилфердинг Рудолф (1877-1943)
18.12	Хорват Бранко (1928-2003)
Ц	
16.01	Цвијић Јован (1865-1927)
28.12	Цемовић Момчило (1928-2001)
21.02	Ценић Димитрије (1851-1888)
17.03	Цукић Коста (1826-1879)
Ч	
18.08	Чалић Душан (1918-1993)
24.11	Чеперковић Миодраг (1927-2006)
24.07	Чернишевски Николај (1828-1889)
08.06	Чобелић Душан (1916-1997)
26.10	Чобелић Никола (1912-2002)
18.02	Чупров Александар (1874-1926)
Џ	
01.09	Џевонс Вилџем (1835-1882)
13.04	Џеферсон Томас (1743-1826)
16.11	Џогановић Милорад (1922-2012)

Ш	
30.01	Шеварлић Јарослав (1910-1995)
14.04	Шелинг Томас (1921-2016)
17.12	Шеровић Петар (1887-1968)
04.04	Шећеров Славко (1888-1967)
27.12	Шкеровић Никола (1884-1972)
08.07	Шљивић Милан (1931-2017)
15.01	Шошкић Драгутин (1934-2014)
20.12	Штанцл Бранко (1928-1987)
14.07	Шуваковић Ђорђе (1951-2006)
30.04	Шулц Теодор (1902-1998)
29.04	Шулце-Делич Франц (1808-1883)
08.01	Шумпетер Јозеф (1883-1950)

РЕКЛИ СУ О КЊИЗИ

„Да би се написао један овакав несвакидашњи рад, неопходно је да аутор поседује велико теоријско политекономско историјско знање, али и немирни и незасити истраживачки дух. За тако нешто је током своје заиста богате каријере Милан Милановић створио солидну основу. Његова чита намера је да, кроз приказ биографија и дела српских, југословенских и светских економиста, обележи прохујала времена у којима су настајале економске идеје и привредна достигнућа. Иако му је у основи била жеља да у избору аутора које обрађује, примени рационално-спекулативни приступ, Милановић је ипак своме избору дао лични печат, потпуно свестан да се субјективност у избору не може заобићи, што је и посебан квалитет с обзиром да живимо у времену униформне и у значајној мери глобализоване науке и културе која (не би смела да) угрожава духовну посебност и стваралачку снагу појединаца. У таквом приступу су на видело изашли и економисти који су цео свој радни и животни век посветили развоју струке и науке у конкретним условима. Наиме, чињеница је да расположива знања, владајуће теорије и начела представљају дедукцију која формулише смисао друштва и појединаца који у њему живе. При том, друштво не сачињава прост збир појединаца. Они са незнатним или значајним учешћем преносе на друштво део свога знања и искуства. Тако они потврђују сопствену друштвеност, формирајући у друштву поље своје посебности. Тиме је сваки од ових појединаца указао на посебност свога ума. Отуда лични печат и оригиналност Милановића у избору и приступу овоме раду. Ако се прихвати максима да у друштву постоји воља за смислом, онда се за Миланов календар може рећи да је стрпљиво попуњавана историјска пазла која, свакако, може послужити осталим ауторима да формирају сопствени приступ у ближој или даљој будућности. Аутор је, и у овом раду, показао своју трајну оријентацију за трагањем и проналажењем животног смисла. Одрастао на традицији својих предака у крашким питоминама надомак приморја (**између Херцег Новог и Требиња**), током деценија свога живота и рада, уколико је дубље улазио у науку и паралелно стицао нова животна искуства, утолико је све више исказивао поштовање према моралу и моралној доследности у понашању. И овај рад показује да он и даље трага за животним смислом и хармонијом, држећи се својих назора и могућности. А у том непрестаном трагању лежи смисао људског живота. Стога се за Милана може рећи да је истински истраживач који је свестан максиме да је мудар онај који познаје друге а да је просветљен онај који добро познаје самога себе.“ (*др Зоран Његован*, редовни професор у пензији).

* * * * *

„Нова књига универзитетског професора Милана Милановића по суштини је мешовитог жанра. Најпре је историјска, јер се заснива на календару а инспирише се личностима из прошлости, које више нису међу живима. Штиво је и научно, јер углавном пише о истраживачима и другим креативним људима из целог света, чија су дела мењала привреду и друштво, што значи економију. Може се сматрати и енциклопедијским, будући да нуди исцрпне биографске податке о сваком појединцу, пружа темељно сазнање о ефектима или учинку тих знаменитих особа. Сваки писац, како рече један наш

песник, увек има "муку са речима", док аутори енциклопедијских штива имају још један врло изазован и једва решив проблем, а то је: коју од личности ставити или изоставити. Овде се аутор одао опортуном принципу узевши (а да се не огреши) календар у руке да би сваки дан дао једној од значајних личности. Тако је описано 365 посленика из науке, политике и привреде (пословодства кључних предузећа), мада има и револуционара и владара. Што се тиче стила, Милановић је веома искусан и лак на перу, зналац српског језика, јер је потекао са његових херцеговачко-вуковских извора, па су све реченице и биографије јасне и читке и за памћење "питке". Иначе, Милановић такође има вишезначан опус, пошто је обављао веома сложене и разноврсне активности у државној и коморској служби и на Универзитету, али је ипак највише дао агрономији, али прилежно радио и на повесно-народским и завичајним или родољубивим темама. Он је плодан писац бројних драгоцених књига (студија, монографија и уџбеника) па је у томе послу што сретао што читао, некоје од описних и слушао, многе кадгод и цитирао. Заправо, види се да сваког поименце добро познаје све до суптилних навода о његовом доприносу, који је код понеких оспорљив или контроверзан. Све биографије почињу кратком преамбулом у неколико кључних речи о изабраном часнику, из којих се види шта је сваки од великана завештао. Књиге ове врсте можемо сматрати својеврсним спомеником одважним и самопрегорним људима иза којих су остала општа корисна дела. Осим тога, треба захвалити ерудити Милановићу што се здушно потрудио да нам освежи културу сећања, јер сећати се значи поново живети.“ (*др Младен Мирвић*, научни саветник).

* * * * *

“Енциклопедијско-монографска књига, Милана Р. Милановића, научног саветника и редовног универзитетског професора, већ ауторовом недоумицом око њеног назива, читаоца уводи у озбиљна и дубока размишљања око суштине економске мисли, а то је стварање нове вредности, истраживањем економских теоријско-емпиријских доприноса изабраних појединаца у прошлости. Како је и на који начин свако од њих допринео новим економским вредностима у времену у којем је живео. Одлучивши се за „пловидбу“ кроз протекло време на биографијама познатих прегалаца, аутор испловљава у светске воде. По обухватности и порукама књиге, аутор исказује супериорност у односу на слична дела која се баве хронологијом развоја економских мисли. Осим анализе теоријског доприноса развоју економских доктрина (академика, нобеловаца), аутор се бави анализом идеја и привредних достигнућа изабраних појединаца без формалних академских титула. Он времеплов не ограничава било којим историјским датумима, што значи да његова ретроспектива обухвата укупан дасадашњи развој економске мисли од најранијих епоха све до завршетка „пловидбе“, до времена припреме ове књиге. А њихове доприносе у овом времеплову ограничавала је нажалост њихова смрт. Просторно, аутор ипак предност даје економистима са српских и экс-југословенских простора, али са истим жаром помињући и све друге који су неспорно оставили неизбрисив траг у развоју економске мисли на планетарном нивоу. Аутор је биографским приступом личностима економских стваралаца, укрштеним са методом историје идеја, изградио врло необичну грађевину, од 'каменчића' уједначене величине али неједнаких боја, из које исијавају разнородне идеје, од чисте економије до политичке идеологије, економске историје и економске политике, од либерализма до чврстог

интервенционизма, од слободне тржишне економије до централнопланске привреде, од државе благостања и социјалне правде до профитерског транснационалног неолибералистичког фундаментализма. Иако очигледно врло разнолике, аутор је успео да их овако календарски построји у једну велику армију економиста.“ (*др Славољуб Вујовић*, виши научни сарадник).

* * * * *

"*Економски биографски времеплов*" Милана Р. Милановића је по много чему специфичан ауторски подухват: прво, овде нису предмет приказивања само економисти теоретичари (и њихове теорије), нити само економисти у смислу академског образовања и професионалне оријентације, већ и они који то нису, али чије је деловање, у одређеном времену, имало неспорног утицаја на економију појединих земаља или шире, као и на сам начин размишљања и деловања у овој области; друго, људи који су водили велике фирме и привредне системе, економски 'практичари' или 'привредници', често су имали много више стварног утицаја на обликовање привредног амбијента, него професори теоретичари, са прегршт академских награда и признања, али за теорије и идеје тешко спроводљиве у пракси. Они који су били успешни у обједињавању теорије и праксе су релативно ретки (нпр. Џ.М.Кејнс); треће, код нас, на бившим југословенским просторима, се углавном много више изучавају страни економисти (сада они који афирмишу капиталистичку тржишну привреду либералног типа, пре њих они који су глорификовали социјализам и планску привреду), него домаћи, ваљда и зато што се често каже да је оно „страно“ увек „боље“ и „напредније“, у нади да ће се „копирајући“ страна решења доћи до бољитка преко ноћи. Нажалост, показало се да то углавном није случај. Економија није област која припада ексклузивно само економистима, већ се тиче целог друштва. На одлуке у области економије често пресудно утичу и државници, односно политичари, и отуда се у овом делу појављују неки од њих, али и представници других професија, правници, инжењери, математичари и други. Вероватно ауторов избор појединих личности и њиховог учења и делања неће бити по укусу свима, али то очигледно није била ни жеља аутора. То је његово виђење и као такво га треба поштовати, а они који мисле да је избор требало да буде другачији, нека покушају и видеће да није лако направити „савршени избор“. Наравно да је аутор био у извесној мери субјективан (а који аутор то није?), дајући предност у појединим случајевима (када се радило о личностима истог датума) онима које је боље познавао, или о којима је и од којих је више учио, или агроекономистима, који су му по професионалној оријентацији „више прирасли срцу“, у односу на оне који се су остварили веће домете у неким другим срединама и областима. У сваком случају, тешко да ће се на једном месту наићи на такав спој, боље рећи „мозаик“ личности, као што су, с једне стране, западни економски „класици“ (Мор, Овен, Смит, Рикардо, Маршал, Мил), а са друге стране, личности које су на разне начине утицали на политичко и привредно обликовање социјалистичког модела привређивања у свету (Маркс, Кауцки, Лењин, Бакуњин, Стаљин) или у бившој Југославији (Кидрич, Бакарић, Кардељ). Са једне стране, ту су домаћи економисти „старије генерације“ (Лаза Пачу, Коста Цукић, Чедомил Мијатовић, Милован Миловановић), а са друге нобеловци (Кузњец, Сајмон, Тобин, Гинберген, Хикс). На крају, ту су и истакнути домаћи привредници, као што су Петар Зечевић, Владимир Јасић, Владимир Вишњић, Ђорђе Вајферт, Борка Вучић,

Живко Мучалов, као и еминентни професори из економске академске области са југословенских простора, као што су Зоран Пјанић, Иво Перишин, Стјепан Хан, Бранко Хорват и други. У сваком случају, једно врло интересно и несвакидашње дело“ (*др Предраг Канор*, редовни професор у пензији).

* * * * *

„Мада су стари Латини волели да кажу *'nomina sunt odiosa'* (имена су мрска), постоје људи који храбро спомињу имена и аргументовано о њима пишу и објективно информишу стручну и ширу јавност о њиховом раду, доприносима, успесима, промашајима, заблудама итд. Рукопис професора Милановића *Економски биографски временлов*, представља јединствен литерарни подухват у области економске литературе на нашем језику. Идеја да се сваки дан посвети неком економском прегатоцу, било да је он економски теоретичар, привредни практичар, носилац или креатор економске политике, професор економије, или шта друго што га чини општепознатим, веома је занимљива и корисна, али и веома тешка за реализацију. Такође, њена реализација носи велики ризик субјективности при селекцији из мноштва кандидата, а места има само за 365-орицу. Професор Милановић је био свестан тог ризика, као и тешкоћа везаних за време и простор у којем су одабрани кандидати деловали, а пре свега области економског ангажовања одабраних кандидата. Можемо се, а и не морамо, сложити са његовим избором, али не можемо оспорити његов велики труд да на ограниченом простору од једне странице прикаже најважније аспекте рада одабраних економских прегалаца. Као искусан и веома упућен аутор, он је у свој *'Пантеон'* имена сместио велики број инжењера, социолога, антрополога и других значајних аутора чији је допринос економској пракси неспоран. Он је избегао замке бирања према звучним називима и титулама, добијеним наградама и разним признањима као тобоже неспорном кључу селекције, јер је сматрао да су конкретни, видљиви и мерљиви доприноси економском расту и развоју најбоље мерило успеха дотичне личности. Ни тзв. економисти-нобеловци нису сви нашли место у овом Милановићевом календару и то је јако добро. Последња деценија велике светске кризе била је права прилика да се ти врли nobelovци више ангажују у решавању кризе, а само неки су то покушали. Шта је са осталима можемо само да нагађамо. Тиме је пала сенка на сјај њихове Нобелове медаље, коју, уосталом, А.Нобел није ни наменио економистима. Овај драгоцен рукопис добиће још више на значају када проф. Милановић, или неки други аутор, сачини алтернативни календар у којем ће бити приказано *'негативно стваралаштво'* разних економских актера који су се истакли - у разарању привреде, лошем вођењу, погрешном инвестирању, лошој приватизацији у тзв. транзицијским земљама, корупцији и криминалу и бројним негативним *'доприносима'* економској пракси, чиме ће се употпунити регистар релевантних имена. Осим тога, посебно би било корисно обрадити активност најновијих посленика из света тзв. високотехнолошког бизниса који је у великој експанзији. И тек ће бити. У сваком случају, пред нама је вредан ауторски покушај који свесрдно препоручујем да се публикује и учини доступним широкој публици. Из књиге коју нестрпљиво очекујем, уверен сам да ће многи, нарочито млађи читаоци, моћи пуно да науче, а старији да се присете како су многе ствари могле ићи и неким другим током. Не нужно бољим. Поглед уназад увек може помоћи. (*др Слободан Покрајац*, редовни професор у пензији).

БЕЛЕШКА О АУТОРУ

Милан Р. Милановић, рођен је 17. новембра 1950. године у Бајковим Крушевицама (између Херцег Новог и Требиња). Гимназију је завршио у Херцег Новом. Студирао је на Агроекономском одсеку Пољопривредног факултета Универзитета у Београду, где је дипломирао 1974. (дипл. инж. за економику) одбранивши рад под насловом *Промјене у социјалној структури општине Херцег-Нови под утицајем привредног развоја и урбанизације, 1961-1971*, и магистрирао 1979. (магистар агроекономије) са радом *Проблеми развоја пољопривреде и аграрна политика земаља Магреба*. Докторирао је 1996. на Економском факултету Универзитета у Београду (доктор економских наука) са дисертацијом *Политика цена пољопривредних производа у Југославији*. У научно звање *виши научни сарадник* изабран 1998. на Институту за економику пољопривреде, у звање *научни саветник* у области *економија*, изабран 2008. на Економском институту у Београду. Радио је у Привредној комори Југославије (1976-1984), као самостални саветник за привредни систем, економску политику, тржиште и цене; у Савезној влади СФРЈ/СРЈ/СЦГ (1984-2003) радио две деценије на руководећим дужностима везаним за аграрну и развојну економску политику (саветник председника, помоћник министра, заменик савезног министра); од 2005. стално запослен на Мегатренд универзитету Београд, где је обављао дужност декана на три факултета (у Ваљеву, Вршцу и Београду). У наставно звање *ванредни професор* изабран је 1999. на Пољопривредном факултету (предмет: *Економика производње*), а 2007. у звање *редовни професор* на Мегатренд универзитету (основне, мастер и докторске студије), предмети: *Основи економије, Економска политика, Економија природних ресурса, Одрживи развој, Регионални и рурални развој*. Објавио: самостално, дванаест књига-монографија националног значаја и три универзитетска уџбеника; коауторски као први аутор, две монографије и један уџбеник; око 140 радова у научним часописима и зборницима. Био је председник Друштва аграрних економиста Југославије (1999-2008); Главни уредник научног часописа *Економика пољопривреде* (2002-2011); редовни члан више националних и међународних струковних удружења; добитник *Златне значке* Културно-просветне заједнице Србије. Међу објављеним радовим истичу се две области интересовања: прво, поред чланака у часописима, то су књиге са темама из области економије, економске и аграрне политике: *Политика цена пољопривредних производа* (1996); *Прехрамбена индустрија СР Југославије 1980-2000*. (2002); *Управљање пројектима и инвестицијама* (2006); *Основи економије* (2007); *Природни ресурси: економија, екологија, управљање*, 2008; *Економија природних ресурса* (2009); *Мали еколошко-економски лексикон* (2009); *Тржиште пољопривредних производа у Србији пре и после транзиције*, (2011); *Стара Херцеговина (1): социоекономски ресурси и потенцијали* (2015). У другој области, са демографским и историјско-етнографским темама, такође објавио неколико књига: *Бајкове Крушевице* (1997); *Крушевички родослови* (2006); *Један стари херцеговачко-бокељски погранични спор* (2014); *Крсне славе и презимена у сјеверозападној Боки и јужној Херцеговини* (2015); *Становништво Бајкових Крушевица 1879-2011*. (2016); *Стара Херцеговина (2): економско-социјални појмовник* (2017).

Б Л А Г О Д А Р Н О С Т

припрему ове књиге су помогли:

ОПШТИНА ХЕРЦЕГ НОВИ

ХЕТ-ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ НА ТРЕБИШЊИЦИ, Требиње

ИНСТИТУТ ЗА РАТАРСТВО И ПОВРТАРСТВО, Нови Сад

ИНСТИТУТ ЗА ЕКОНОМИЈУ И ПРАВО, Београд

HELLENIC SUGAR INDUSTRY s.a. Србија

ПРОМОНТ ГРОУП доо, Нови Сад

ТРАНСПОРТШПЕД, доо, Београд

РЕБРАКОММЕРЦЕ доо, Београд

ЖАРКО ДРАГИЧЕВИЋ, Београд

КАТУЊНАНИН доо, Херцег Нови

ДРЕНИВЕСТ доо, Београд

УДРУЖЕЊЕ “ЖИТА СРБИЈЕ”, Београд

СЛАВИЈА ХОТЕЛИ доо, Београд

СРБИЈАГАС ЈП, Нови Сад

МОНТЕАГРО доо, Београд

AMARETTI PASTICCERIA ITALIANA doo, Београд

ВИШЊИЦА РЕСТОРАНИ доо, Београд

ТРАНСНАФТА ЈП, Панчево

BLOCK AND ROLL, doo, Београд

МЛК КОНСАЛТИНГ, Ваљево

МИЛЕНИЈУМ ОЗ, Београд

FABIJANI doo, Панчево

МЕТАЛАЦ, а.д., Горњи Милановац

BEST SEED PRODUCER, doo, Србобран

ЕЛЕКТРОМЕТАЛПЛУС, доо, Вршац

ЈОВАЊИЦА, доо, Београд

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

33-057:929(100)(059)

МИЛАНОВИЋ, Милан Р., 1950-

Економско биографски времеплов: календар економских великана / Милан Р. Милановић. - Београд : Економски институт : Јасен : Агенција дизајн и књиге, 2019 (Београд: Невен). - 408 стр. ; 25 cm

Тираж 300. - Стр. 401-404: Рекли су о књизи / Зоран Његован ... [и др.]. - Белешка о аутору: стр. 405. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 389-395. - Регистар.

ISBN 978-86-901302-0-7 (АДК)

а) Економисти -- У свету -- Биографије

COBISS.SR-ID 277552140